Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den Haag

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2026-0000331337

Bijlage(n)
Bijlage 1:
Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026
Bijlage 2:
Tabel met stand van zaken 50 maatregelen Nij Begun
Bijlage 3:
Schriftelijke reactie medeoverheden SvGND
Bijlage 4:
Schriftelijke reactie ACVG op SvGND
Bijlage 5:
Schriftelijke reactie SodM op SvGND
Bijlage 6:
Staat van het kerngebied (GBB)
Bijlage 7:
Staat van de Veiligheid (SodM)
Bijlage 8:
Programma van Eisen onderzoeksbureau
Bijlage 9:
Gronings Perspectief – de psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek in 2025
Bijlage 10:
Gronings Perspectief – tussen onzekerheid en onveiligheid
Bijlage 11:
Gronings Perspectief – de beving in Zeerijp
Bijlage 12:
Opdracht regeringscommissaris Herstel Groningen

Datum 10 juli 2026
Betreft Kabinetsreactie Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026

Sinds 2023 werkt het kabinet met *Nij Begun* aan een betere schadeafhandeling en versterking en aan nieuw toekomstperspectief voor Groningen en Noord-Drenthe.[1] Elk jaar maken onafhankelijke onderzoekers de balans op in de Staat van Groningen & Noord-Drenthe (hierna: SvGND). Op 11 mei jl. is de SvGND 2026 gepresenteerd in Hoogezand. Daarover is uw Kamer eerder geïnformeerd.[2] Hierbij ontvangt uw Kamer, namens het kabinet, de toegezegde reactie op de SvGND.

De afgelopen weken heeft het kabinet samen met regeringscommissaris Henk Nijboer en medewerkers gesprekken gevoerd met bewoners, maatschappelijke organisaties, jongeren en bestuurders over de inhoud van de SvGND. Op dorpspleinen, markten en in winkelcentra in Loppersum, Delfzijl, Appingedam, Winschoten, Veendam, Paterswolde, Winsum, Uithuizen en Ten Boer vertelden ruim 150 bewoners over hun ervaringen met de schadeafhandeling, versterking en verduurzaming, hoe het gaat met hun regio én welke wensen en zorgen ze hebben. In Groningen lieten jongeren weten hoe zij aankijken tegen de toekomst en wat zij hiervoor van de overheid verwachten. Zo gaven zij aan behoefte te hebben aan ontmoetingsplekken, buurtactiviteiten en aandacht voor hun mentale gezondheid. In Garmerwolde riepen de maatschappelijke organisaties op om vooral oog te blijven houden voor de zwaarst gedupeerden; en in het provinciehuis in Groningen benadrukten de regionale bestuurders welke ambities en verwachtingen zíj hebben voor de toekomst.

De medeoverheden hebben ook een schriftelijke reactie gegeven op de SvGND; deze is opgenomen als bijlage 3 bij deze brief. Daarnaast hebben het Adviescollege Veiligheid Groningen (hierna: ACVG) en het Staatstoezicht op de Mijnen (hierna: SodM) schriftelijke reacties gegeven. Deze reacties zijn respectievelijk opgenomen als bijlagen 4 en 5 bij deze kabinetsreactie. Tot slot reageert het kabinet met deze kabinetsreactie op verzoek van de vaste Kamercommissie voor Klimaat en Groene Groei op de recente publicaties van Gronings Perspectief over de psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek. Deze publicaties zijn als bijlage 9, 10 en 11 toegevoegd aan deze brief.

Alle partijen onderschrijven de belangrijkste conclusie van de onderzoekers: er is nog veel te doen. Tegelijkertijd maakten de gesprekken in de regio ook duidelijk dat er veel veerkracht, energie en motivatie is om een succes te maken van Nij

[1] Alle maatregelen uit Nij Begun zijn in gang gezet. Zie bijlage 2 voor een overzicht van de stand van zaken van de maatregelen uit Nij Begun.
[2] Kamerstukken II 2025/26, 33 561, nr. 77.

Begun. Veel mensen willen niets liever dan vóóruit. Een voortvarende schadeafhandeling en versterking is daarvoor een randvoorwaarde. Want we hoorden ook: mensen kunnen pas vooruitkijken als zij de gevolgen van de gaswinning definitief achter zich hebben kunnen laten. De maatschappelijke en politieke discussies over het mogelijk hervatten van de gaswinning uit het Groningenveld hebben tot nieuwe onrust en vragen geleid. De mensen in Groningen en Noord-Drenthe verdienen duidelijkheid en zekerheid, en een overheid die woord houdt. Daarom is het hervatten van de gaswinning uit het Groningenveld voor het kabinet uitgesloten.

De SvGND van dit jaar is de tweede editie in een reeks die 30 jaar moet gaan beslaan. Het rapport kijkt terug op de voortgang van de schadeafhandeling, versterking en verduurzaming in 2025. Daarnaast beschrijft de SvGND het niveau van brede welvaart in 2024, het meest recente jaar waarover ten tijde van het onderzoek cijfers beschikbaar waren. Afgelopen jaar zijn de Sociale en Economische Agenda's vastgesteld en is de uitvoering deels gestart. [3] [4] Ook zijn in overleg met de medeoverheden, en met input van tal van experts en maatschappelijke partijen, 40 indicatoren gekozen voor het meten van vooruitgang op het gebied van brede welvaart. De cijfers in de SvGND van dit jaar laten de stand van zaken zien op al deze indicatoren vóórdat de uitvoering van de Sociale en Economische Agenda's begon. Daarmee heeft de SvGND 2026 voor deze indicatoren het karakter van een 0-meting.

Deze kabinetsreactie is opgebouwd langs de vier hoofdthema's die voor het kabinet centraal staan bij de herstelopgave in Groningen en Noord-Drenthe:

1. Rechtdoen aan mensen
2. Een begrijpelijke, bereikbare en betrouwbare overheid zijn
3. De kracht van Groningen en Noord-Drenthe benutten en benadrukken
4. Bestuurlijke continuïteit waarborgen

Hierna volgt per thema een reflectie van het kabinet op de SvGND, de gevoerde gesprekken en wat dit betekent voor de kabinetsaanpak in de komende periode.

1. Rechtdoen aan mensen

Cijfers uit de SvGND bevestigen dat het vertrouwen in de overheid van Groningers en Noord-Drenten al lange tijd gemiddeld genomen lager is dan in de rest van Nederland. Deze achterstand wordt vooralsnog niet ingelopen. Negatieve ervaringen met de schadeafhandeling en versterking komen bovenop historische achterstanden en zetten het vertrouwen van inwoners verder onder druk. Recente onderzoeken van de maatschappelijke organisaties bevestigen dit. De drie gemeenten in de regio met het laagste vertrouwen in de overheid liggen alle drie in het gebied waar zich nog steeds nieuwe bevingen voordoen.

Zeker in het gebied waar nog bevingen voorkomen, keert vertrouwen niet van de ene op de andere dag terug. De mensen in Groningen en Noord-Drenthe die we spraken, zijn hier ook duidelijk over: er is veel mis gegaan en de gevolgen van de gaswinning zijn nog lang niet uitgewist. Daar komt nog bij, zo vertellen gedupeerden, dat de afhandeling van schade, het versterken van woningen en de verschillende verduurzamingsregelingen óók tijd en energie vragen. Telkens

[3] Kamerstukken II 2024/25, 2025D27844.
[4] Kamerstukken II 2024/25, 2025D27843.

mensen over de vloer, overlast van werkzaamheden, informatie over nieuwe regelingen opzoeken, de eigen woning of tuin soms niet kunnen gebruiken en twijfel of de werkzaamheden wel op tijd en naar tevredenheid worden uitgevoerd.

Ook Gronings Perspectief wijst erop dat voor veel bewoners met name de versterking van hun woning een lang, intensief en emotioneel belastend traject is.[5] Dit alles doet een groot beroep op het geduld, de flexibiliteit en het incasseringsvermogen van mensen. Dat vraagt om een overheid die hier recht aan doet. Een overheid die begrip toont, mild is, en waar fouten worden gemaakt, dit erkent, rechtzet en hier proactief over communiceert. Het recente ACVG-advies 'Beoordeeld, maar vertrouwen onder druk' over de kwaliteit van de beoordelingsrapporten maakt ook duidelijk dat signalen van bewoners onvoldoende zijn gehoord. De Nationale Ombudsman liet recent zien bij vier onderzochte casussen dat er zaken niet goed zijn gegaan en dat het IMG en NCG deze onvoldoende hebben geadresseerd.[6] Het kabinet is het ermee eens dat dit moet verbeteren, en spreekt hier ook over met de betrokken organisaties.

Toeristen uit andere delen van het land die we spraken in Loppersum en Delfzijl vertelden dat zij zich niet eerder hadden gerealiseerd wat de impact van de versterking op dorpen en wijken is: bijvoorbeeld de grootschalige locaties voor tijdelijke huisvesting in weilanden en de karakteristieke gebouwen die nu in de steigers staan. In Ten Boer vertelden mensen dat hun dorp al jaren op de schop is, met telkens wisselende wegafsluitingen, bouwactiviteit en overlast als gevolg.

Recht doen aan mensen betekent daarom ook oog hebben voor wat de schadeafhandeling en versterking met mensen doet. Dit vraagt om een overheid die dichtbij mensen staat, die persoonlijk contact zoekt en waar nodig proactief handelt, bijvoorbeeld als mensen het zelf even niet meer op kunnen brengen. Laagdrempelig contact is daarbij cruciaal. Om deze reden is voor deze kabinetsreactie gesproken met bewoners uit verschillende gemeenten. Het kabinet wil bovendien dat vertegenwoordigers van de Rijksoverheid, van ambtenaar tot minister, zichtbaar en aanspreekbaar zijn. Onderdeel van de opdracht van de regeringscommissaris is daarom om regelmatig in gesprek te gaan met Groningers en Noord-Drenten, en in het bijzonder met jongeren. De regeringscommissaris zal bevorderen dat inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en (mede)overheden zich gehoord en gezien voelen, en dat hun stem doorklinkt in het beleid en in de uitvoering. U vindt de uitgewerkte opdracht van de regeringscommissaris als bijlage 12 bij deze brief.

Hiernaast betekent recht doen dat de overheid een helpende hand biedt aan mensen zodat zij krijgen waar ze recht op hebben. We weten uit cijfers van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (hierna: IMG) dat er nog mensen zijn die waarschijnlijk wél recht hebben op een schadevergoeding, maar deze om verschillende redenen nog niet hebben aangevraagd, bijvoorbeeld vanwege onbekendheid, persoonlijke omstandigheden of eerdere negatieve ervaringen. Het kabinet zet zich samen met het IMG ervoor in om deze zogenoemde 'stille gedupeerden' actief te benaderen. De Tweede Kamer heeft onlangs het PEGA-wetsvoorstel aangenomen waarmee het IMG bewoners van wie het vermoedt dat zij schade hebben, maar die nog geen vergoeding hebben aangevraagd, gericht

[5] Zie bijlage 10
[6] Nationale Ombudsman (2026) Brief aan de vaste commissie van Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer. Nationale ombudsman luidt noodklok over hersteloperatie Groningen | Nationale ombudsman

kan benaderen. Dit wetsvoorstel ligt inmiddels bij de Eerste Kamer voor ter behandeling. Het IMG treft momenteel de nodige voorbereidingen om in het najaar van start te gaan met een pilot. Hierna zal de werkwijze gefaseerd breder worden uitgerold.

Verder wil het kabinet met kosteloze rechtsbijstand drempels wegnemen voor bewoners om hun recht te halen als zij het ergens niet mee eens zijn. Gratis rechtsbijstand was al beschikbaar voor woningeigenaren, en wordt nu ook mogelijk voor huurders en andere rechtmatige gebruikers die een besluit van de Nationaal Coördinator Groningen (hierna: NCG) of het IMG hebben ontvangen. Denk aan een besluit over een immateriële schadevergoeding of vergoeding voor zelf aangebrachte voorzieningen. Zo krijgen niet-eigenaren dezelfde mogelijkheden als eigenaren om hulp te krijgen als zij het niet eens zijn met een besluit van de overheid over de vergoeding die zij hebben aangevraagd.

Verduurzaming
Als onderdeel van de herstelaanpak zet het kabinet een extra stap op het gebied van isolatie en ventilatie van woningen in Groningen en Noord-Drenthe. De regio kent op dit moment nog relatief veel oudere, slecht geïsoleerde woningen, met als gevolg hoge energielasten en relatief veel energiearmoede. De mensen die hebben geleden onder de gaswinning, verdienen het om met voorrang te worden geholpen bij het verduurzamen van hun huis. Hiervoor geldt een ambitieus einddoel: alle woningen (koop en huur) in Groningen en Noord-Drenthe voldoen uiterlijk in 2035 aan de isolatiestandaard.

Concreet neemt het kabinet de volgende maatregelen op het gebied van verduurzaming:

- **Versterking en verduurzaming door isolatie en ventilatie gelijktijdig uitvoeren.** Als een woning nog versterkt moet worden, kunnen de eigenaren ervoor kiezen dat NCG isolatie en ventilatie meeneemt in de plannen en werkzaamheden voor versterking. Het huis wordt dan in één keer aangepakt en bewoners hebben niet twee keer last van (ingrijpende) werkzaamheden.
- **Subsidie voor isolatie- en ventilatiemaatregelen.** In 2025 is een nieuwe subsidieregeling opengesteld voor eigenaren van woningen die zijn gebouwd vóór 1 juli 2012 en nog niet aan de isolatiestandaard voldoen. In het versterkingsgebied worden alle kosten voor isoleren tot de isolatiestandaard tot € 40.000 vergoed. Voor overige bewoners in de regio geldt een vergoeding van 50 procent van de kosten tot maximaal € 20.000. Huishoudens met een inkomen tot circa 140 procent van het sociaal minimum krijgen de kosten van isoleren tot de standaard tot € 40.000 vergoed, ook als zij buiten het versterkingsgebied in de provincie Groningen en Noord-Drenthe wonen. Hiermee is uitwerking gegeven aan maatregel 29 uit Nij Begun. Recentelijk is uw Kamer geïnformeerd over de voortgang van de isolatieaanpak in Groningen en Noord-Drenthe.[7]
- Op verzoek van de Tweede Kamer zijn andere **bestaande subsidies voor verduurzaming verlengd**. Kamerleden Bushoff (PRO) en Beckerman (SP) verzochten de regering het resterende budget voor Groningen te behouden door bijvoorbeeld de waardevermeerderingsregeling te verlengen.[8] De regeling voor woningverbetering van € 10.000 is langer opengesteld, tot en met 2031[9].

[7] Kamerstukken II 2025/26, 30 196, nr. 859.
[8] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1354.
[9] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1372.

De waardevermeerderingsregeling is langer opengesteld, zodat aanvragen kunnen worden ingediend binnen het budget dat na aflopen van de regeling eind vorig jaar nog over was.

Vanwege de recente openstelling van de subsidieregeling voor isolatie en ventilatie kan op dit moment nog geen uitspraak worden gedaan of de hoofddoelstelling op het gebied van verduurzaming gehaald zal worden. De SvGND laat al wel zien dat op 31 december 2025 voor 1.866 woningen een gecombineerd isolatie- en versterkingstraject was gestart of afgerond. Daarnaast laat de SvGND zien dat het energielabel van de woningvoorraad van woningcorporaties in de hele regio verbetert. Ook hebben relatief veel inwoners gebruik gemaakt van de mogelijkheid om met terugwerkende kracht subsidie aan te vragen voor isolatie- of ventilatiemaatregelen die zij hebben genomen sinds het verschijnen van Nij Begun in april 2023.

Uit gesprekken met bewoners blijkt dat zij positief staan tegenover verduurzaming, maar dat nog niet iedereen bekend is met de (nieuwe) regelingen voor isolatie en ventilatie. Om die reden zetten de Rijksoverheid en gemeenten in op activatiecampagnes om meer bekendheid over de regelingen te creëren. Daarnaast wijzen bewoners erop dat zij in sommige gevallen graag zelf hun huis willen isoleren en dit niet via een bedrijf willen uitbesteden. Binnen maatregel 29 uit Nij Begun bestaat om die reden een ‘doe-het-zelf-spoor’, waarbij bewoners zelf isolatiewerkzaamheden uitvoeren en daar een vergoeding voor ontvangen.

Naar schatting voldoen op dit moment zo’n 200.000 tot 250.000 woningen niet aan de isolatiestandaard. Om in de toekomst een goed oordeel te kunnen vellen over het succes van de verduurzamingsoperatie, wordt dit jaar de precieze omvang van de opgave in kaart gebracht. Daarnaast wordt in de tweede helft van 2026 een evaluatie onder inwoners uitgezet, om te beoordelen in hoeverre mensen tot op heden tevreden zijn over de regelingen.

2. Een begrijpelijke, bereikbare en betrouwbare overheid zijn

De Algemene Rekenkamer constateerde recent in zijn verantwoordingsonderzoek over 2025 dat er vooruitgang is bij de schadeafhandeling en versterkingsoperatie.[10] De verbeteringen zijn echter nog niet voor iedereen merkbaar. De onderzoekers en de maatschappelijke organisaties wijzen er terecht op dat met name de eenvoudige forfaitaire regelingen positief worden gewaardeerd. Inwoners met meer ingrijpende of langdurige trajecten, waaronder mensen in de versterking, blijven aanzienlijk minder tevreden over het traject. Het blijft daarom cruciaal dat we juist voor de mensen nog niet zijn geholpen, zorgen voor tastbare resultaten.

Ook de regionale overheden dringen er in hun reactie op aan om knelpunten met urgentie op te lossen. Goede samenwerking tussen overheden, uitvoeringsorganisaties en andere betrokken partijen is daarvoor noodzakelijk. Het is volkomen begrijpelijk dat bewoners soms de weg kwijtraken tussen de verschillende organisaties waar zij terecht kunnen. In de Agenda voor Herstel hebben de betrokken overheden en maatschappelijke organisaties daarom afspraken gemaakt om samen te werken vanuit de één-overheid-gedachte. Iedere organisatie houdt haar eigen verantwoordelijkheid, maar gezamenlijk nemen zij

[10] https://www.rekenkamer.nl/documenten/2026/05/20/vo-2025-bzk

verantwoordelijkheid voor het beste resultaat voor de inwoner. De medeoverheden geven in hun reactie op de SvGND aan dat de betrokken partijen elkaar weliswaar steeds beter weten te vinden, maar dat dit nog niet altijd leidt tot daadwerkelijke oplossingen voor inwoners. Dit vereist vertrouwen, doorzettingsvermogen en het blijven zoeken naar wat wél kan. Hier ligt ook een rol voor de regeringscommissaris. Onderdeel van zijn opdracht is namelijk ook het bevorderen van een goede samenwerking van alle partijen die samen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Agenda voor Herstel.[11]

Versterkingsoperatie
De versterkingsopgave vordert en de veiligheid in Groningen verbetert gestaag. Het aantal aardbevingen is de afgelopen jaren afgenomen en steeds meer gebouwen zijn 'op norm' beoordeeld, versterkt of nieuw gebouwd.[12] Tegelijkertijd moeten nog duizenden gebouwen worden versterkt, en resteert daarom een substantiële veiligheidsopgave. Dit blijft een grote impact hebben op de dorpen en straten waar soms al jaren op grote schaal ingrijpende werkzaamheden plaatsvinden. Ook SodM stelt dat er weliswaar voortgang wordt geboekt in de versterkingsoperatie, maar de waardering van de uitvoering van de versterkingsoperatie is nog steeds laag. De Staat van de Veiligheid laat zien dat de langdurige onzekerheid, in combinatie met herhaalde schade en complexe procedures, aantoonbare negatieve gevolgen heeft voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Zolang deze situatie voortduurt, blijft de veiligheid in Groningen ook vanuit gezondheidsperspectief onder druk staan.

Recent heeft het ACVG bovendien laten zien dat de betrouwbaarheid van een deel van de beoordelingsrapporten tekortschiet, en dat het vertrouwen van bewoners in de veiligheidsoordelen onder druk staat. Uw Kamer is hier recent nader over geïnformeerd.[13] Zoals ik u in deze brief heb laten weten, zijn de aanbevelingen glashelder. Ik neem de conclusies en aanbevelingen uit dit rapport dan ook volledig over en ik zal de maatschappelijke organisaties en de betrokken medeoverheden nauw betrekken bij de verdere opvolging van dit advies. Tegelijkertijd vraagt de opvolging hiervan om een zorgvuldig traject. De aanbevelingen moeten worden uitgevoerd binnen een versterkingsoperatie die voor veel bewoners al jarenlang duurt en waarin nog duizenden woningen moeten worden versterkt.

Ik ben mij ervan bewust dat de vaak beloofde verbeteringen nog onvoldoende zichtbaar zijn voor bewoners. Daarom ga ik ook een doorlichting doen van het uitvoeringssysteem. Deze doorlichting richt zich op de inrichting en aansturing van de uitvoeringsorganisatie binnen het bredere stelsel van Rijk, regio en ketenpartners. In deze doorlichting zal het continue aandachtspunt zijn in hoeverre de bewoner geholpen wordt.

Inwoners die we spraken gaven aan dat hun onvrede over de versterking niet zozeer komt door de hoogte van beschikbare vergoedingen, de kwaliteit van de tijdelijke huisvesting of het eindresultaat, maar vooral door het proces. Het ACVG-advies onderstreept dit ook. Er bestaat nog te vaak onduidelijkheid over planningen of specifieke toezeggingen. Uit de straatgesprekken kwam bijvoorbeeld

[11] Zie bijlage 12.
[12] Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld. U heeft de Staat van de Veiligheid tegelijk ontvangen met de Staat van Groningen & Noord-Drenthe op maandag 11 mei jl. Kamerstukken II 2025/26 35 561-77
[13] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1382

een verhaal naar voren waarbij een gezin de verhuisdozen al had ingepakt, en pas kort voor de gelande verhuizing naar een wisselwoning te horen kreeg dat het versterkingstraject tóch werd uitgesteld. Het is volkomen begrijpelijk dat dit tot onbegrip en frustratie leidt.

Erkenning gaat ook over duidelijke opvolging van toezeggingen en afspraken, en om begrijpelijke regelingen, zo vertelden gedupeerden. In veel gezinnen en families hebben mensen bovendien te maken met een dubbele versterking: zij voelen zich niet alleen verantwoordelijk voor hun eigen traject, maar helpen ook hun (groot)ouders, collega's of vrienden. We moeten daarom, óók als hun eigen traject is afgerond, oog houden voor de impact die de versterking heeft op mensen. Bewoners hebben niet om de versterking gevraagd, maar zijn er wel jarenlang onvrijwillig mee bezig geweest. NCG zet daarom in op betere nazorg. Verder heeft het kabinet nadrukkelijk aandacht voor de impact die de versterking heeft op de ruimtelijke kwaliteit in straten, wijken en dorpen.

Het kabinet blijft zich inzetten om verbeteringen aan te brengen in de versterkingsoperatie en zet daarvoor concreet de volgende stappen:

- **Betere planningen**. De bewoners die we spraken, gaven aan dat wijzigende planningen voorafgaand aan en tijdens de uitvoering van de versterking voor veel ergernis zorgen. Om de planningen voorspelbaarder te maken, heeft NCG in de nieuwe Diepteanalyse verbeteringen doorgevoerd in de planningsmethodiek.[14] Zo wordt nu onder andere voor iedere projectplanning een risicodossier aangelegd (in plaats van voor de operatie als geheel), wat tot een realistischere prognose voor individuele bewoners moet leiden.
- **Begrijpelijkere communicatie**. De versterking vraagt van mensen dat zij veel informatie tot zich nemen. Deze informatie is vaak complex, of vraagt om het maken van keuzes waarvan niet iedereen de gevolgen kan overzien. Veel van de inwoners die we spraken hebben buren, familie of vrienden hierbij geholpen. Maar ook mensen die minder hulpbronnen tot hun beschikking hebben of het lastig vinden om hulp te vragen, hebben het recht op begrijpelijke informatie. Ook maatschappelijke organisaties wijzen erop dat heldere communicatie en persoonlijk contact essentieel zijn voor de versterkingsoperatie. De NCG heeft daarom een groot aantal van zijn brieven, besluiten en informatiebladen herschreven in begrijpelijkere taal. Ook zet de NCG in op meer persoonlijke contactmomenten bij de afronding van het versterkingstraject, bijvoorbeeld via extra nazorg, eindgesprekken en opvolgcontact.
- **Complexe casuïstiek**. In 2025 is NCG gestart met een programmatische aanpak om in de toekomst beter grip te hebben op het ontstaan en oplossen van complexe gevallen. Daarover is uw Kamer recentelijk geïnformeerd, waarmee de motie Teunissen c.s. (PvdD) is afgedaan.[15] [16] Het afgelopen halfjaar heeft de NCG grote stappen gezet om de meest complexe en langlopende casussen in kaart te brengen, een oplossingsrichting voor te stellen, en daarover het gesprek met de bewoners te voeren. De komende tijd wordt er ook gewerkt aan een risicogestuurde aanpak zodat adressen die zich (te) lang in een bepaalde

[14] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1381
[15] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1359
[16] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1376

fase in het versterkingsproces bevinden, sneller worden opgemerkt. Op die manier worden de langlopende casussen sneller opgepakt.
- **Verhoging standaardvergoeding zelf aangebrachte voorzieningen (ZAV)**. Het kabinet verhoogt de standaardvergoeding voor zelf aangebrachte voorzieningen (ZAV) in huurwoningen van € 3.105 naar € 6.500. Zo krijgen huurders een eerlijke compensatie voor de zelf aangebrachte voorzieningen in hun huurwoning die verloren zijn tijdens de versterking. Huurders die eerder de lagere vergoeding ontvingen, krijgen het verschil automatisch uitbetaald.

Schadeafhandeling
De ervaringen van inwoners met de schadeafhandeling verschillen. Voor bewoners met lichte en eenmalige schade werkt de koers naar milder, menselijker en makkelijker goed. De gemiddelde tevredenheid over de schadeafhandeling is in 2025 verder toegenomen. Het is niet verwonderlijk dat aanvragers met een toekenning gemiddeld meer tevreden zijn en meer vertrouwen hebben in het IMG, dan aanvragers die een afwijzing hebben ontvangen. Tegelijkertijd is van belang dat afwijzingen in begrijpelijke taal worden uitgelegd, en dat mensen persoonlijk contact en hulp krijgen als zij iets niet begrijpen of het ergens niet mee eens zijn.

Met name in het gebied waar nog steeds nieuwe schade ontstaat door bevingen, stapelen onzekerheid, procedurele last en frustratie zich soms nog op. Ook de maatschappelijke organisaties wijzen erop dat hier de meeste aandacht nodig is. Het is daarom ook goed dat de Groninger Bodembeweging heeft aangegeven de komende jaren zelf de Staat van het Kerngebied op te stellen. De resultaten daarvan zullen een plek krijgen in toekomstige edities van de SvGND. Uiteindelijk zullen niet hogere gemiddelden, maar vooral zichtbare algehele vooruitgang voor de zwaarst getroffenen bepalen of het vertrouwen in de overheid zal herstellen.

Met dit doel zet het kabinet met het IMG de volgende stappen:
- **Verdere verbetering van de begeleiding van bewoners**. Naast de uitkomst van de schadeaanvraag speelt ook de kwaliteit van het contact met het IMG een rol in de tevredenheid van inwoners. De afgelopen jaren heeft het IMG geïnvesteerd in persoonlijk contact en proactieve dienstverlening en het IMG gaat hiermee door. Door meer aandacht te schenken aan de verschillende groepen aanvragers en hun persoonlijke situatie, stemt het IMG de interactie beter af op wat zij nodig hebben. Het IMG realiseert dit door de inzet van medewerkers van het Serviceloket, zaakbegeleiders, herstel- en bouwbegeleiders en door de aanwezigheid van steunpunten in de regio. De resultaten hiervan zijn zichtbaar: de SvGND laat een stijgende lijn zien voor de waardering van bewoners voor de dienstverleningsaspecten.
- **Begrijpelijkere communicatie**. Net als bij de versterking, vraagt de schadeafhandeling ook van mensen dat zij veel complexe informatie tot zich moeten nemen. Met het project Duidelijke Taal heeft het IMG intensief gewerkt aan voor inwoners begrijpelijker communicatie. Het IMG vroeg hierbij feedback van inwoners en andere betrokkenen buiten de organisatie, onder andere via bewonerspanels en bewonersonderzoeken. Op basis daarvan is de communicatie richting aanvragers verbeterd.
- **Prioriteit voor langlopende dossiers**. De schadeafhandeling kent helaas ook zaken die langer lopen dan wenselijk is. Het betreft hier veelal inwoners die in 2023 in afwachting van ruimhartiger kabinetsbeleid nog geen (voorlopige) keuze voor een regeling of daadwerkelijk herstel

maakten; hen werd de optie aangeboden hun aanvraag te pauzeren. Deze inwoners worden nu proactief door het IMG benaderd. Het IMG stelt als doel voor het einde van 2026 aan alle mensen met een langlopend dossier herstel of een vergoeding aan te bieden. Waar nodig zet het IMG daar ook extra capaciteit voor in. Hierbij staat voorop dat bewoners een oplossing krijgen die recht doet aan hun situatie. De doorlooptijden in de schadeafhandeling zijn opgenomen in de SvGND 2026. Het IMG publiceert ook wekelijks over de doorlooptijden op zijn website. Zo geeft het kabinet uitvoering aan de motie Vermeer (BBB)[17] die vraagt om in te gaan op de maatregelen die worden genomen om de doorlooptijden te beïnvloeden.

- **Team op Maat (TOM)**. Een team binnen het IMG pakt zo gericht mogelijk de complexe en vastgelopen dossiers op. Het zogenoemde Team op Maat (TOM) van IMG is in 2024 opgericht en zet in op meer persoonlijk contact met bewoners. Inmiddels zijn er circa 200 dossiers afgerond. Verder is in 2025 de samenwerking met andere betrokken partijen geïntensiveerd door het organiseren van kennismiddagen met onder andere aardbevingscoaches en consulenten van de vijf aardbevingsgemeenten. Deze intensieve samenwerking helpt in het realiseren van een totaaloplossing voor gedupeerden.
- **Herhaalvergoeding**. Terugkerende schades kunnen sinds april 2026 snel met een vaste herhaalvergoeding van € 5.000 worden afgehandeld. Juist mensen die al eerder schade hebben gehad verdienen een snelle, makkelijke afhandeling als zich na een nieuwe beving opnieuw schade voordoet. In de gebieden waar nog steeds bevingen plaatsvinden kan de vaste herhaalvergoeding een verschil gaan maken.[18]

Tot slot, de Ombudsman noemde in zijn recente brief aan uw Kamer naar aanleiding van onderzoek naar een aantal klachten dat ruim 300 dossiers van bewoners met schade bij het IMG tijdelijk uit beeld raakten door een systeemtechnische fout. Dat had niet mogen gebeuren. Het IMG heeft inmiddels contact gehad met de betreffende bewoners en de dossiers ondertussen grotendeels afgehandeld. IMG gaat ook in op het aanbod van de Ombudsman om met hem in gesprek te gaan om dit soort situaties in de toekomst te voorkomen.

3. De kracht van Groningen en Noord-Drenthe benutten en benadrukken

De SvGND laat zien dat de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe, gemiddeld genomen, achterloopt bij vergelijkbare regio’s in Nederland. Dat heeft niet alleen gevolgen voor nu, maar ook voor later. De achterstand is het grootst in delen van Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied. Op onderdelen is sinds een paar jaar sprake van een voorzichtige verbetering, maar in het aardbevingsgebied wordt deze ontwikkeling geremd door de aardbevingsproblematiek. In het oog springt dat jongeren en kwetsbare groepen die zijn geconfronteerd met de gevolgen van de gaswinning meer problemen hebben met hun mentale gezondheid en minder vertrouwen hebben in de toekomst. Het gesprek dat de regeringscommissaris met jongeren voerde, bevestigt dat. De SvGND laat zien dat hardnekkige achterstanden de kansen van volgende generaties beperken.

[17] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 49.
[18] Kamerstukken II 2023/24, 33 529, nr. 1175.

Er zijn bovendien grote en hardnekkige verschillen tussen gemeenten en tussen groepen inwoners. De gevolgen van de gaswinning hebben historische achterstanden verder verdiept, wat maakt dat delen van met name de provincie Groningen extra kwetsbaar zijn. De onderzoekers waarschuwen terecht dat het inlopen van deze achterstanden om een lange adem vraagt. Dat is niet altijd de gemakkelijke boodschap in een regio waar het geduld van mensen al lang op de proef is gesteld. We moeten hier echter wel eerlijk over zijn. Juist door onrealistische verwachtingen te scheppen, is het vertrouwen in de overheid in het verleden geschaad. Door maatregelen en interventies de tijd te geven om effect te sorteren, vergroten we de kans op duurzaam resultaat. Dit is precies wat de generatielange aanpak, waarin het Rijk samen met de medeoverheden, maatschappelijke partners, kennispartijen en bedrijven optreedt, beoogt. Het zal dus nog enkele jaren duren voordat de resultaten van de gezamenlijke inzet van het kabinet en de regio zichtbaar wordt. Dit doet dan ook een beroep op bestuurders om vol te houden en consistent beleid te voeren, ook als er niet meteen resultaten of effecten zichtbaar zijn.

Tegelijkertijd zijn veel mensen in Groningen en Noord-Drenthe nu al ontzettend trots op hun regio. Mensen die we spraken benadrukten hoezeer zij niet alleen de ruimte en de weidsheid waarderen, maar ook de nuchterheid, het dialect, het rijke erfgoed, de levendige stad en schone lucht. Bewoners gaven aan dat Groningen méér is dan het aardbevingsdossier en dat de regio ontzettend veel te bieden heeft. Het kabinet wil dit positieve beeld van de regio verder uitbouwen en de kracht van mensen en ondernemers optimaal benutten. Als minister treed ik samen met de regeringscommissaris in Den Haag naar voren als ambassadeur van de regio. Het doel is dat de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe zich vertegenwoordigd, gehoord én gewaardeerd voelen. Dit sluit aan bij de inzet van het kabinet om het groeipotentieel te benutten van regio’s die nu achterblijven. De Sociale en Economische Agenda’s voor Groningen en Noord-Drenthe vormen daarvoor de ideale motor. Zo is inmiddels met de Economische Agenda € 60 miljoen ingezet voor een nationale AI-Fabriek in het historische Niemeyergebouw in Groningen, is er een fonds startkapitaal voor mkb-initiatieven opengesteld en worden tal van initiatieven op het gebied van gezondheid, kansen voor kinderen en leefbaarheid ondersteund.

De Sociale Agenda draagt op de gebieden leefbaarheid, kansen voor kinderen, gezondheid, armoede en participatie bij aan de brede welvaart. Daarbij luisteren we expliciet naar jongeren.[19] Zo geeft het kabinet invulling aan de motie van Beckerman (SP) en Bushoff (PRO). Jongeren vertelden dat veilige huisvesting, goede woningen en bereikbaarheid randvoorwaarden zijn voor toekomstperspectief. Zij maakten in het gesprek dat de regeringscommissaris met hen voerde duidelijk dat het onder andere schort aan buurtactiviteiten en ontmoetingsplekken. Via de Sociale Agenda stelt het kabinet met de regio daarom geld beschikbaar om ontmoetingsplekken in wijken en dorpen te realiseren, te renoveren of te verduurzamen. Hierbij is, mede op verzoek van jongeren, specifieke aandacht voor ontmoetingsplekken voor hen.

Hiernaast is in mei 2026 een regeling opengesteld waarbij inwoners een subsidie van maximaal € 10.000 kunnen aanvragen voor initiatieven die bijdragen aan de sociale cohesie. Ook jongeren kunnen hier gebruik van maken. Verder vroegen de jongeren aandacht voor hun mentale gezondheid; zij willen graag een vast

[19] Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 VII, nr. 25.

aanspreekpunt voor problemen, bijvoorbeeld op school. De Sociale Agenda investeert daarom in brugfunctionarissen op scholen, de versterking van de pedagogische omgeving in het voortgezet onderwijs en de versterking van de mentale weerbaarheid van jongeren. Tot slot wezen jongeren op het belang van voldoende banen en kansen voor hun ontwikkeling. Hier zet het kabinet samen met de regio op in via Nij Begun-banen en verrijkte schooldagen, het tegengaan van schooluitval en de ontwikkeling van campussen om talent in de regio vast te houden en werkgelegenheid te creëren.

Het kabinet wil de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe, gemiddeld genomen, binnen dertig jaar naar het landelijk gemiddelde brengen. Binnen de regio bestaan echter grote verschillen. Op sommige plekken is de uitgangspositie gunstig en gaat het erom te behouden wat al goed gaat, en gericht verschillen of achterstanden aan te pakken. Op andere plekken, met name in de kern van het bevingsgebied en in Oost-Groningen, is de opgave een stuk groter. Het kan betekenen dat we extra aandacht geven en investeren waar dit het meest nodig is of waar dit de meeste toegevoegde waarde heeft. Maatschappelijke organisaties vragen expliciet aandacht voor de verschillen in brede welvaart tussen gemeenten. De regio verdient een ambitieuze aanpak, waarbij het Rijk en de medeoverheden samen aan de lat staan. De brede welvaart verhogen lukt alleen als we blijven samenwerken: tussen overheden onderling, bedrijven en kennispartijen, en, zoals de maatschappelijke organisaties terecht benadrukten in het gesprek over de SvGND, bovenal in samenwerking met de inwoners van de regio.

Met het PEGA-wetsvoorstel krijgt de generatielange betrokkenheid van de Rijksoverheid een wettelijke basis én wordt de Rijksoverheid verplicht om zijn concrete inzet en bijdrage aan de doelen ten minste elke vijf jaar vast te leggen in een Uitvoeringsprogramma Rijk. Het eerste Uitvoeringsprogramma Rijk ontvangt u dit najaar.

4. Bestuurlijke continuïteit waarborgen

Uit de SvGND blijkt dat veranderende regels, lange doorlooptijden en onzekerheid de mentale gezondheid van mensen schaden. Ook de onderzoekers van Gronings Perspectief wijzen hier terecht al langere tijd op. Tijdens de straatgesprekken bevestigden bewoners het gevoel dat zij de ontwikkelingen en de veranderende regels niet altijd kunnen bijbenen. Mensen hebben tijd nodig om zich over nieuwe regelingen en subsidies te laten informeren. Inwoners die we spraken, bleken bijvoorbeeld nog lang niet allemaal bekend met de nieuwe isolatiesubsidie of de mogelijkheid van schadeherstel zonder onderzoek naar de oorzaak. Zij zijn niet geholpen met wéér nieuwe regels of keuzemogelijkheden. Juist voor hen is stabiliteit nu essentieel.

Dit betekent niet dat de overheid achteroverleunt. Het betekent wel dat regelingen en systemen niet onnodig worden veranderd of gestapeld. Het betekent standvastigheid, stabiliteit in het beleid en daadkracht in de uitvoering. Het gaat om een overheid die woord houdt, die zich een betrouwbare partner toont, en ook bereid is te leren van dingen die niet goed zijn gegaan. In dit verband heeft het kabinet Henk Nijboer aangesteld als regeringscommissaris om een voortvarende uitvoering van de maatregelen uit Nij Begun te bevorderen. Uw Kamer heeft eerder de profielschets van de regeringscommissaris ontvangen.[20] De aanstelling

[20] Kamerstukken II 2025/26, 2026D11680.

van de heer Nijboer is voor een periode van ten minste vijf jaar, juist om de continuïteit over meerdere kabinetsperioden te borgen. De regeringscommissaris is sinds zijn aanstelling met een team van medewerkers volop aan de slag om partijen bij elkaar te brengen, knelpunten te signaleren en mee te denken over verbeteringen.

Om continuïteit te borgen, legt het kabinet de SvGND vast in wetgeving. De SvGND zal daarmee hét instrument zijn dat door de tijd heen een steeds beter beeld geeft van de ontwikkelingen in de regio. Dankzij het PEGA-wetsvoorstel worden ook toekomstige kabinetten verplicht de bevindingen uit de SvGND mee te wegen in het handelen. Dit waarborgt dat de toezeggingen die na de parlementaire enquête zijn gedaan, niet vrijblijvend blijken.

Adviezen ACVG en SodM ten aanzien van SvGND
Het SodM wijst er in zijn schriftelijke reactie op de SvGND op dat het perspectief van bewoners nadrukkelijker terug zou mogen komen in de volgende editie van de SvGND. Daarnaast stelt het SodM dat een heldere definitie van het begrip 'veiligheid' ontbreekt in de SvGND. Voor goede monitoring van de maatregelen is die definitie wel van belang, zo stelt het SodM. Het ACVG wijst erop dat meer informatie over de voortgang van de versterkingsoperatie nuttig is, zodat de SvGND beter kan worden benut in de besluitvorming. Het kabinet heeft deze suggesties doorgegeven aan het onderzoeksconsortium, zodat de SvGND van 2027 hieraan tegemoet kan komen. Tot slot stelt het ACVG dat het de lezer helpt als de voortgang van alle maatregelen uit Nij Begun wordt weergegeven. Daartoe is bij deze kabinetsreactie een tabel opgenomen met een overzicht van de stand van zaken van alle Nij Begun-maatregelen zoals opgenomen in bijlage 2 van deze kabinetsreactie.

Tot slot: de toekomst van de SvGND
De komende jaren zal de SvGND de resultaten en effecten van alle inspanningen zichtbaar moeten maken. Daarbij gaat het niet alleen om kale cijfers, maar ook om verhalen, duiding en analyse. De oproep van de maatschappelijke organisaties om hier in toekomstige edities van de SvGND meer zichtbaarheid aan te geven neemt het kabinet ter harte. Uw Kamer heeft de afgelopen tijd door middel van verschillende moties wensen geuit om de SvGND de komende jaren te verrijken. Zo verzocht de motie Clemminck (JA21)-Den Hollander (VVD)om de inzet op het gebied van ondernemers structureel onderdeel te laten uitmaken van de SvGND, en vroeg de motie Hartsuikerom succesverhalen van ondernemers en maatschappelijke initiatieven op te nemen. [21] [22]

Daarnaast zal het kabinet conform de motie Beckerman (SP)-Bushoff (PRO) ervoor zorgen dat ook bij toekomstige edities van de SvGND wetenschappelijk advies wordt betrokken en dat de onderzoekers integraal oordelen over de resultaten en effecten van het beleid. [23] Naar aanleiding van voornoemde motie heeft het kabinet het onderliggende programma van eisen voor het onderzoeksconsortium als bijlage bij deze brief gevoegd om duidelijkheid te geven over de voorwaarden waaronder het consortium dat de Staat van Groningen opstelt, opereert.

[21] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1364.
[22] Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1331.
[23] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 58.

Ook de komende jaren wil het kabinet, in lijn met de motie Beckerman (SP)-Bushoff (PRO), in nauwe samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties, jongeren, medeoverheden, uitvoeringsorganisaties en uw Kamer blijven werken aan het verbeteren van de SvGND. [24] De suggesties die de medeoverheden hebben gedaan in hun reactie op de SvGND zal het kabinet daar nadrukkelijk bij betrekken, net als hun oproep om met name bij erfgoedpanden de datakwaliteit te verbeteren. Verder is onlangs een opdracht verleend aan Tienskip om jongeren structureel te betrekken bij Nij Begun en in het bijzonder bij de SvGND. Het kabinet ziet de SvGND daarmee nadrukkelijk als onderdeel van een doorlopende dialoog met iedereen die wil meedenken over, en mee helpen aan, een betere toekomst voor de mensen in Groningen & Noord-Drenthe.[25] Het kabinet is zeer gemotiveerd om daar als de komende jaren een bijdrage aan te leveren.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma

[24] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 58.
[25] Daarmee geef in invulling aan de moties Vedder (CDA) en Jansen (PVV) (Kamerstukken II 2024/25, 33529, nr. 1256) en Bushoff (PRO) c.s. (Kamerstukken II 2025/26, 33 529, nr. 1355).

STAAT NR.2 VAN 2026 GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

16
MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING
De staat van brede welvaart en vertrouwen in de overheid

34
EFFECTEN
De stand en ontwikkeling van 40 indicatoren

64
RESULTATEN
Voortgang van de activiteiten binnen de pijlers van Nij begun

134
STAAT VAN DE KENNIS
De belangrijkste relevante publicaties in 2025

+ GEBIEDS(F)LUISTEREN HET BELEID BELEEFD 128

INHOUD

4 MANAGEMENTSAMENVATTING

12 INLEIDING

CIJFERS EN TRENDS: INWONERS, ONDERWIJS & ECONOMIE, OMGEVING EN IMAGO

Hoe ontwikkelt de regio zich op de vier thema's waarop de maatregelen effect beogen?

DE STAAT VAN BREDE WELVAART EN VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Het vertrekpunt voor de beoogde maatschappelijke verandering

DE RESULTATEN VAN HET BELEID VOOR INWONERS VAN GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

Wat leveren de maatregelen concreet op voor inwoners?

GEBIEDS(F)LUISTEREN: HET BELEID BELEEFD

Vijf bijeenkomsten waarin zichtbaar wordt hoe beleid in de praktijk landt

134 STAAT VAN DE KENNIS

Overzicht van in 2025 verschenen kennis en gebruikte publicaties

144 BIJLAGE
VERANTWOORDING

150 BIJLAGE
CIJFERS EN TRENDS
PER GEMEENTE

COLOFON

ONDERZOEK EN TEKST
Consortium KplusV, CMO STAMM, Aletta Advies, SEO Economisch Onderzoek

EINDREDACTIE
Corien Lambregtse

VORMGEVING
Peter Boersma
Maaike Hamelynck

FOTOGRAFIE
Bert Lanting cover, 5, 7, 11, 17, 28, 40, 53, 65, 110, 133
Ilona Hulshof 80, 115, 116
Noorderpoort 44, 126
Ronny Benjamins 22, 34, 47, 48, 55, 56, 61, 62, 73, 77, 78, 95, 102, 113, 118

DRUKWERK
Scholma Print & Media

IN OPDRACHT VAN
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VERSCHIJNINGSDATUM
11 mei 2026

ONLINE VERSIE

STAAT VAN 2026 GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

MANAGEMENTSAMENVATTING

Maatschappelijke verandering, effecten en resultaten

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND) brengt in beeld hoe Groningen en Noord-Drenthe zich ontwikkelen sinds de start van Nij begun in april 2023. Nij begun bestaat uit een samenhangend pakket van vijftig maatregelen, uitgevoerd langs vijf pijlers: schadeherstel, versterken, verduurzamen, welzijn & sociaal herstel en economische ontwikkeling.

De maatregelen van Nij begun zijn gericht op herstel en het creëren van toekomstperspectief voor Groningen en Noord-Drenthe, vanuit de erkenning dat decennia van gaswinning diepe sporen hebben nagelaten in het gebied en bij de inwoners. Nij begun staat voor een nieuwe start: samen werken aan een leefbare, veilige en florerende regio, met als doel te zorgen voor een betere toekomst voor inwoners van de regio. De SvGND monitort de maatschappelijke verandering (impact), effecten (outcome) en resultaten (output) van dit beleid, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

KERNBOODSCHAP

Noodzaak van een generatielange aanpak

De SvGND 2026 geeft een beeld van de uitgangssituatie van Groningen en Noord-Drenthe. Dat beeld is niet bepaald rooskleurig. De ontwikkeling van de regio blijft in vele opzichten achter bij de rest van Nederland, met grote en hardnekkige verschillen tussen gebieden en groepen inwoners binnen de regio. De verschillen zijn niet uitsluitend het gevolg van de aardbevingsproblematiek. Veelal is er sprake van een stapeling van sociaaleconomische kwetsbaarheden die in afgelopen decennia of nog langer geleden zijn ontstaan. De gevolgen van gaswinning en de afhandeling daarvan zijn hier bijgekomen. Deze stapeling maakt dat delen van Groningen en Noord-Drenthe extra kwetsbaar zijn en het toekomstperspectief van grote groepen inwoners onder druk staat.

Deze uitgangssituatie die wij in de SvGND constateren, verklaart en rechtvaardigt de generatielange aanpak, waaraan het kabinet met Nij begun invulling geeft. Hoewel het geduld van inwoners al langere tijd op de proef wordt gesteld, bestaan voor de beoogde maatschappelijke verandering geen snelle oplossingen. De opgave waar de regio voor staat, vraagt om een pakket van langdurige en samenhangende maatregelen op verschillende terreinen. Het vraagt daarnaast ook om het oplossen van de problemen die door aardbevingen en de afhandeling daarvan zijn veroorzaakt en die de veerkracht van een grote groep inwoners op de proef stelt. Het oplossen van die problemen is een randvoorwaarde om toe te komen aan het aanpakken van de structurele kwetsbaarheden in de regio en het werken aan een nieuw toekomstperspectief.

De SvGND ondersteunt een realistische oordeelsvorming over de voortgang van deze generatielange aanpak, waarbij effecten en maatschappelijke impact zich pas over een aantal jaar zullen aftekenen. In de eerste jaren vraagt dit om realistische verwachtingen en dus ook om geduld. Naarmate de informatiebasis in komende edities groeit, neemt de gebruikswaarde van de SvGND toe en ontstaan meer mogelijkheden voor reflectie op de gezamenlijke inzet binnen de verschillende pijlers. Zo ontwikkelt de SvGND zich tot een instrument dat door de tijd heen een steeds beter beeld geeft van de ontwikkelingen in de regio, op basis waarvan lessen getrokken kunnen worden als input voor eventuele beleidswijzigingen.

DE REGIO IN BEELD

Brede welvaart en vertrouwen

In Groningen en Noord-Drenthe ligt de brede welvaart op veel aspecten onder het landelijk gemiddelde. Ook het vertrouwen in de overheid is gemiddeld lager dan in de rest van Nederland. Binnen de regio bestaan echter grote verschillen, zowel tussen gemeenten als tussen groepen inwoners. Het beeld van de uitgangssituatie in de SvGND onderstreept het belang van langdurige, samenhangende investeringen en van zorgvuldige, langjarige monitoring van resultaten, effecten en maatschappelijke verandering.

ONTWIKKELING BREDE WELVAART

Achterstand en verschillen

Brede welvaart is de optelsom van alles wat van belang is voor een goed leven. De brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het landelijk gemiddelde en is ongelijk verdeeld. De achterstand is het grootst in delen van Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied. Op onderdelen is sinds een paar jaar sprake van een voorzichtige verbetering, maar in het aardbevingsgebied wordt deze ontwikkeling geremd door langdurige onzekerheid over herstel van woningen, bedrijfsgebouwen en publieke voorzieningen. Bijna nergens in Nederland zijn de verschillen in brede welvaart, en daarmee het contrast tussen gemeenten op zo'n korte afstand, zo groot als in het Nij begun-gebied. Daarom wordt in de SvGND niet alleen aandacht besteed aan de ontwikkeling van de regio als geheel, maar vooral ook aan de dertien gemeenten die er onderdeel van zijn.

Grote verschillen doen zich niet alleen voor tussen gemeenten, maar ook binnen gemeenten en tussen groepen inwoners. Jongeren en kwetsbare groepen die zijn geconfronteerd met de gevolgen van gaswinning hebben meer problemen met hun mentale gezondheid en hebben minder vertrouwen in de toekomst. De parlementaire enquête heeft bovendien laten zien dat de afhandeling van schade en versterking in sommige gevallen, onbedoeld, ook heeft geleid tot nieuwe verschillen binnen en tussen gemeenten. De stapeling van sociaaleconomische en aardbevingsgerelateerde problematiek maakt dat delen van de regio extra kwetsbaar zijn, niet alleen in het heden, maar ook richting de toekomst. Hardnekkige achterstanden beperken de kansen van volgende generaties.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Lager en ongelijk verdeeld

Vertrouwen van mensen in anderen gaat over betrouwbaarheid (komt iemand zijn afspraken na), eerlijkheid en oprechtheid, en of je denkt dat iemand het beste met je voor heeft. Het vertrouwen dat inwoners van Groningen en Noord-Drenthe hebben in de overheid is al lange tijd lager dan in de rest van Nederland. Die afstand wordt vooralsnogniet ingelopen. In gemeenten met een lagere sociaaleconomische positie, met name in het aardbevingsgebied, is het vertrouwen doorgaans lager dan in gemeenten met een hogere sociaaleconomische positie zoals Tynaarlo, Groningen en Westerkwartier. Ook tussen groepen inwoners bestaan duidelijke verschillen. Inwoners met meervoudige bevingsschade hebben gemiddeld minder vertrouwen in de overheid dan inwoners zonder of met enkelvoudige schade, wat samenhangt met ervaringen met lange procedures, complexe regels en onduidelijke communicatie.

Actuele ontwikkelingen zetten het herstel van vertrouwen onder druk. Nieuwe bevingen, zoals die bij Zeerijp in 2025, versterken gevoelens van onveiligheid en roepen eerdere negatieve ervaringen weer op. Hetzelfde geldt voor terugkerende maatschappelijke en politieke discussies over het al dan niet hervatten van gaswinning uit het Groningenveld.

EFFECTEN NIJ BEGUN

De schakel tussen uitvoering en brede welvaart en vertrouwen

De SvGND volgt de effecten van Nij begun aan de hand van veertig indicatoren voor de thema's Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago. Deze effecten moeten zich op termijn vertalen in een structurele verbetering van brede welvaart en vertrouwen.

De SvGND 2026 biedt vooral zicht op de uitgangssituatie, omdat met name de maatregelen die betrekking hebben op toekomstperspectief recent zijn gestart of nog moeten starten. Deze editie fungeert daarmee als nulmeting. Die laat zien dat de regio op veel indicatoren achterblijft bij het landelijk gemiddelde. Daarmee wordt zichtbaar dat Groningen en Noord-Drenthe op diverse terreinen vanaf een structureel zwakkere uitgangspositie vertrekken dan de rest van Nederland. Dit impliceert dat een structurele verbetering niet alleen vraagt om verbetering in absolute zin, maar ook om het verkleinen van bestaande verschillen ten opzichte van het landelijke beeld. Langs de veertig indicatoren in de SvGND moet in de komende jaren zichtbaar worden of en hoe een dergelijke inhaalslag zich aftekent.

RESULTATEN VAN BELEID

Merkbaar voor inwoners

De uitvoering van de vijftig maatregelen uit Nij begun laat met name bij schadeafhandeling en versterking voortgang zien. Dit zijn de maatregelen waarvan de resultaten op dit moment het meest merkbaar en zichtbaar zijn. Veel andere maatregelen die moeten bijdragen aan perspectief op de langere termijn bevinden zich nog in een ontwikkel- of opstartfase. De concrete resultaten daarvan voor inwoners moeten de komende jaren zichtbaar worden.

De SvGND 2026 laat zien dat binnen de herstelopgave een duidelijke samenhang bestaat tussen de aard van het traject en de manier waarop inwoners de uitvoering ervaren. Eenvoudigere regelingen voor schadeafhandeling en versterking, die minder ingrijpen in het dagelijks leven, leiden vaker tot voorspelbaarheid en een positievere waardering. Inwoners met zware of langdurige trajecten, die soms meerdere jaren beslaan en diep ingrijpen in hun persoonlijke situatie, waarderen de uitvoering aanzienlijk minder positief.

Naast de inhoudelijke uitkomst blijkt ook de inrichting van het proces van betekenis voor hoe inwoners de uitvoering beoordelen. Met name continuïteit in begeleiding en zorgvuldige informatieoverdracht spelen daarbij een belangrijke rol. Gebrek daaraan kan leiden tot verlies van aandacht voor persoonlijke omstandigheden en vertraagde trajecten, waardoor bewoners het gevoel krijgen steeds opnieuw hun verhaal te moeten vertellen. Deze ervaringen werken door in de beleving van rechtvaardigheid en het vertrouwen in de uitvoering.

SCHADEHERSTEL

Stap voor stap vooruit

Schadeafhandeling en herstel vallen onder de regie van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Binnen schadeafhandeling zijn de afgelopen jaren grote stappen gezet, met miljarden aan uitgekeerde vergoedingen en honderdduizenden afgehandelde meldingen. Tegelijkertijd blijft de opgave van schadeherstel bestaan door nieuwe en complexe schades en zijn er substantiële verschillen in tevredenheid en vertrouwen binnen de regio. Op basis van de data komen vier belangrijke inzichten naar voren:

Eenvoud werkt, vooral voor lichte schade
De inzet op een mildere, menselijkere en eenvoudigere aanpak leidt tot zichtbare verbeteringen, met name voor inwoners met lichte en enkelvoudige schade.

Het beeld van ‘de inwoner’ bestaat niet
Ervaringen verschillen per schadeprofiel. Inwoners met meervoudige schade of woonachtig in het kerngebied waar schade vaker terugkeert, ervaren vaker langdurige en complexe trajecten, wat doorwerkt in hun vertrouwen in de overheid en de ervaren rechtvaardigheid.

De schadeopgave blijft bestaan
Nieuwe en verergerde schades en acuut onveilige situaties maken dat het gebied feitelijk nog niet schadevrij is. Zolang bevingen aanhouden, kent de schadeafhandeling geen eindpunt en is sprake van een doorlopende opgave.

Schade werkt door in brede welvaart en vertrouwen
Schade reikt verder dan woningen. In delen van het aardbevingsgebied staan gezondheid, veiligheidsgevoel, leefbaarheid en sociale samenhang onder druk. Dit onderstreept dat schadeafhandeling niet alleen een uitvoeringsopgave is, maar ook een bredere maatschappelijke opgave.

VERSTERKEN

Voortgang en onvrede

Ook op de versterkingsopgave wordt voortgang geboekt. De veiligheid in Groningen verbetert gestaag. Het aantal aardbevingen is afgenomen en meer gebouwen voldoen aan de veiligheidsnorm. Nagenoeg alle woningen die onderdeel zijn van de opgave zijn opgenomen en beoordeeld. Ook het aantal afgeronde versterkingen neemt toe.

Tegelijkertijd is het in Groningen nog niet veilig. Duizenden gebouwen moeten nog worden versterkt en veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid. Deze langdurige onzekerheid heeft, in combinatie met herhaalde schade en complexe herstelprocedures, aantoonbare nadelige gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners.

Veel inwoners ervaren doorgevoerde aanpassingen in het versterkingsproces nog niet als verbeteringen. Lange doorlooptijden, onduidelijkheid over de planning en wisselingen in contactpersonen blijven zorgen voor onzekerheid en onvrede bij inwoners. De waardering van en het vertrouwen in de uitvoering zijn nog steeds laag.

De grootste opgave ligt in Eemsdelta, waar een derde van de adressen die onderdeel zijn van de versterkingsopgave nog niet aan de veiligheidsnorm voldoet. In geen van de gemeenten is de versterking afgerond. In alle gemeenten zijn nog adressen in voorbereiding of uitvoering. Veel van de eenvoudigere gevallen zijn inmiddels opgepakt, de nog uit te voeren versterkingen zijn vaak complex. Ook dat heeft effect op de waardering.

HERSTELLEN EN VERSTERKEN

Samenhang en samenwerking

In de praktijk komen schadeherstel en versterking vaak samen voor bij dezelfde huishoudens. Daarbij is soms sprake van een stapeling van problemen, bijvoorbeeld als schade, versterking en sociale of financiële omstandigheden gelijktijdig spelen. Deze stapeling maakt dat standaardregelingen niet altijd toereikend zijn. In deze situaties wordt maatwerk geboden vanuit een integrale, veelal op een specifieke doelgroep gerichte aanpak.

De SvGND laat zien dat lopende programma’s en initiatieven, zoals het agroprogramma, het mkb-programma en het Interventieteam Vastgelopen Situaties, intensief gebruikt worden en nog altijd instroom van nieuwe casussen kennen. Met de Agenda voor Herstel, vastgesteld in juni 2025, zetten betrokken instanties de komende jaren gezamenlijk actief in op het verminderen van uitvoeringsknelpunten, waaronder versnippering, onduidelijke regels en verschillen in aanpak. De resultaten hiervan moeten de komende jaren zichtbaar worden.

VERDUURZAMEN

Naar de isolatiestandaard

Het kabinet heeft extra geld uitgetrokken voor het verduurzamen van de woningvoorraad in Groningen en Noord-Drenthe. Het verduurzamen van woningen verhoogt het wooncomfort, verlaagt de energielasten en de afhankelijkheid van gas en draagt zo bij aan het perspectief van inwoners in de regio. De opgave is groot: naar schatting voldoen 200.000 tot 250.000 woningen nog niet aan de isolatiestandaard die uiterlijk in 2035 moet worden bereikt.

De uitvoering verloopt via drie samenhangende maatregelen (M28, M29 en M30), gericht op verschillende situaties en doelgroepen. De eerste resultaten laten zien dat de aanpak op gang komt en woningen daadwerkelijk worden verduurzaamd. Maar door de recente start en het nog onvolledige zicht op de totale opgave is het te vroeg om te beoordelen of de regio op koers ligt voor 2035. De komende jaren wordt in de SvGND gemonitord in welk tempo, met welk bereik en met welke effecten de verduurzaming bijdraagt aan onder meer lagere energielasten en een afname van energiearmoede.

WELZIJN & SOCIAAL HERSTEL

Sociale Agenda

De Sociale Agenda beoogt de brede welvaart te versterken via investeringen in gezondheid, kansen voor kinderen, leefbaarheid en bestaanszekerheid. Hiervoor is € 3,5 miljard beschikbaar over 30 jaar. De agenda is in 2025 vastgesteld en er is een tijdelijke bestuursstructuur ingericht voor 2025 en 2026. In 2025 zijn de eerste maatregelen gestart. Zo is extra ingezet op persoonlijke begeleiding van jongeren die dreigen uit te vallen in het onderwijs, konden ruim 1.000 leerlingen blijven deelnemen aan een verrijkte schooldag en is de ondersteuning van gezinnen in langdurige armoede uitgebreid via bestaande programma's en extra middelen voor scholen. In 2026 verschuift het zwaartepunt verder naar uitvoering en opschaling van bewezen initiatieven op het gebied van onderwijs, armoedebestrijding, welzijn en arbeidsparticipatie. In 2025-2026 is hiervoor € 92,4 miljoen beschikbaar gesteld.

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Economische Agenda

De Economische Agenda zet in op langjarige investeringen in de economische structuur van Groningen en Noord-Drenthe, met als doel werkgelegenheid, verdienvermogen en ondernemersperspectief te versterken en zo een bijdrage te leveren aan de brede welvaart van de inwoners. Voor de uitvoering is tot 2055 in totaal € 4,5 miljard beschikbaar. Het grootste deel hiervan (€ 3,25 miljard) is bestemd voor sleutelprojecten. De resterende middelen worden ingezet om optimale randvoorwaarden voor een versnelling van de economische ontwikkeling te realiseren.

In 2025 en 2026 is en wordt gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur en een meerjarig uitvoeringsplan gericht op technologie, talent en toerisme. Een deel van het startkapitaal is in de afgelopen periode geïnvesteerd in de waterstoffabriek DJEWELS (€ 30 miljoen), een nationale AI-fabriek (€ 60 miljoen) én een investeringsfonds voor het mkb (€ 60 miljoen). Daarnaast is € 32 miljoen gereserveerd voor de uitwerking van subsidieregelingen gericht op het versterken van het organiserend vermogen en de concurrentiekracht van het regionale mkb. De komende jaren zal moeten blijken in hoeverre deze investeringen zich vertalen in duurzame versterking van de economische structuur en een bijdrage leveren aan brede welvaart in de regio.

Inleiding

Een nieuw begin! Die belofte deed het kabinet in april 2023 aan de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Aanleiding was de parlementaire enquête door de Tweede Kamer in 2022 en 2023 over de gevolgen van de gaswinning in Groningen. In het rapport 'Groningers boven gas' (februari 2023) concludeerde de enquêtecommissie dat inwoners van het gaswinningsgebied in Groningen decennialang onevenredig de negatieve gevolgen van de gaswinning hebben gedragen en dat Nederland een 'ereschuld' aan de regio heeft in te lossen.

AANLEIDING

Kabinet belooft Nij begun

Met 'Nij begun' (april 2023) gaf het kabinet opvolging aan de conclusies en aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie. Nij begun bestaat uit een pakket van 50 maatregelen, waaronder een generatielange (30-jarige) aanpak voor herstel van én perspectief voor de regio. Het merendeel van de maatregelen is gericht op het milder, menselijker en makkelijker maken van het schadeherstel, de uitvoering van de versterking van huizen en ander vastgoed, het isoleren van het woningbestand en het investeren in welzijn en sociaal herstel en economisch perspectief. Daar hoort ook een monitoringsinstrument bij om de voortgang van de uitvoering van de maatregelen en de effecten van het uitgevoerde beleid te volgen: de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

TOELICHTING SVGND 2026

Monitoren en duiden voortgang

Voor u ligt de tweede editie van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND). De monitor is opgesteld door KplusV, CMO STAMM, SEO Economisch Onderzoek en Aletta Advies, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De SvGND 2025 was een eerste, 'lichte' versie omdat de maatregelen uit Nij begun nog niet volledig waren uitgewerkt en de doelstellingen nog niet allemaal waren vastgesteld. De SvGND 2025 vormt het vertrekpunt voor de monitor van 2026 en de jaren die volgen.

De SvGND 2026 is opgesteld in het eerste kwartaal van 2026 over het voorgaande jaar. De benodigde documenten en data zijn aangeleverd in januari, februari en maart van 2026. De deadline voor te verwerken input in de monitor was 20 maart 2026. Informatie van latere datum krijgt wellicht een plek in de editie van 2027.

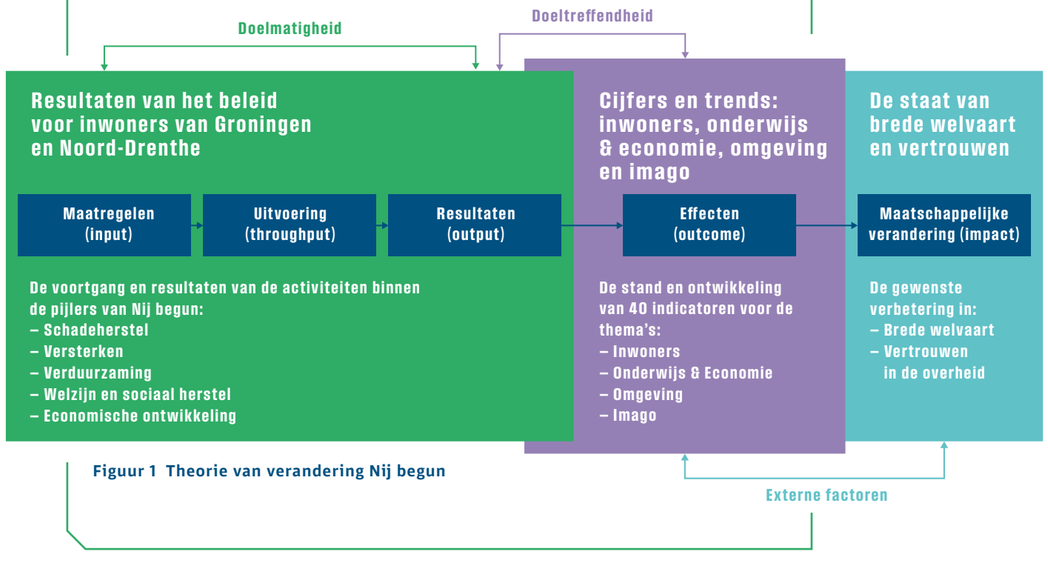
De SvGND geeft de feitelijke stand van zaken weer aan de hand van data over de procesvoortgang, aangeleverd door de verantwoordelijke instanties. Waar mogelijk geeft de SvGND ook inzicht in het 'verhaal' achter de cijfers. Deze duiding draagt bij aan begrip voor de complexiteit van de operatie, geeft extra sturingsinformatie voor beleidsmakers en professionals en laat zien wat er aan de hand is. Voor de duiding zijn gesprekken gevoerd met experts en professionals uit het werkveld. Ook is dankbaar gebruik gemaakt van de kennis die inmiddels over de regio is opgebouwd via onderzoeken, enquêtes en deelmonitors, uitgevoerd door wetenschappers en stakeholders.

Opbouw van de SvGND
De theorie van verandering

De SvGND is opgebouwd langs de theorie van verandering die ten grondslag ligt aan de uitvoering van de maatregelen in de regio. Deze theorie is schematisch weergegeven in figuur 1. Uitgangspunt is dat de gezamenlijke inzet binnen vijf pijlers van beleid via resultaten (output) en effecten (outcome) bijdraagt aan een verbetering van de brede welvaart en het vertrouwen van inwoners in de overheid (impact).

Om de relatie tussen de maatregelen en de ontwikkeling van de regio in de komende jaren systematisch te kunnen volgen, kiest de SvGND voor een opbouw die start bij de maatschappelijke verandering (impact). Daarmee wordt direct zichtbaar wat inwoners van Groningen en Noord-Drenthe merken van het totale pakket aan maatregelen en hoe de regio er op hoofdlijnen voorstaat. Vervolgens gaat het rapport in op de beoogde effecten (outcome) op de korte en middellange termijn. Tot slot beschrijft de SvGND de resultaten (activiteiten en output) binnen de vijf pijlers die hieraan bijdragen.

De SvGND gaat daarmee verder dan het presenteren van voortgangsgegevens. De monitor laat zien welke betekenis de gezamenlijke inzet heeft voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Het volgen van de uitvoering en resultaten van de maatregelen is geen doel op zich, maar dient om op gezette momenten uitspraken te kunnen doen over de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van de door de overheid genomen maatregelen.

Figuur 1 Theorie van verandering Nij begun

LEESWIJZER
Maatschappelijke verandering, effecten en resultaten

De SvGND 2026 bestaat uit drie delen. Deel 1 begint met de twee gebieden waarop Nij begun een maatschappelijke verandering wil realiseren: de brede welvaart van de inwoners in het gebied en hun vertrouwen in de overheid.

Deel 2 gaat over de effecten op kortere en middellange termijn. Aan de hand van veertig indicatoren wordt duidelijk hoe de regio ervoor staat op de vier gebieden waarop de maatregelen uit Nij begun effect beogen te hebben: Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago.

Deel 3 beschrijft de resultaten van de concrete maatregelen, aan de hand van de vijf pijlers van beleid: herstel van schades, versterken van gebouwen, verduurzamen van woningen, welzijn en sociaal herstel en economische ontwikkeling.

Aan de SvGND zijn daarnaast twee aanvullende hoofdstukken toegevoegd. De rubriek Gebieds(f)luisteraar geeft een beeld van ontmoetingen tussen bestuurders, beleidsmakers, professionals en bewoners in de regio. Doel is meer gevoel te krijgen bij het sentiment in de regio over Nij begun. In deze editie gaat het om een impressie van vijf bijeenkomsten in het najaar van 2025 en het voorjaar van 2026.

Daarnaast bevat de publicatie de Staat van de Kennis. Hierin zijn relevante rapporten opgenomen die in 2025 zijn verschenen, met onderzoek in en over de regio, vanuit verschillende kennisgebieden en invalshoeken. Deze kennis draagt bij aan begrip over wat er aan de hand is en geeft richting bij het maken van beleidskeuzes.

Tot slot bevat de SvGND een verantwoording waarin de selectie van indicatoren en de totstandkoming van de publicatie worden toegelicht, en bijlagen met verdiepende cijfers op gemeenteniveau.

GEBRUIKSWAARDE
Te vroeg om effecten en impact te bepalen

Voor de SvGND wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beschikbare, openbare bronnen. De kracht van de SvGND ligt in het samenbrengen en duiden van bestaande kennis en gegevens. De SvGND geeft jaarlijks een onafhankelijk, onderbouwd oordeel over deze kennis en data. Op basis hiervan gaat het kabinet in gesprek met regionale bestuurders, maatschappelijke organisaties en bewoners en legt vervolgens in een kabinetsreactie verantwoording af aan de Tweede Kamer. De kabinetsreactie wordt ook aan de Eerste Kamer gestuurd. De SvGND is hiermee onderdeel van een zich jaarlijks herhalende cyclus.

Het is te vroeg om in de SvGND 2026 vast te stellen of en hoe ver het kabinet met Nij begun op weg is om de beoogde doelen en impact op de brede welvaart en het vertrouwen in de overheid te behalen. Het beleid is inmiddels uitgewerkt en de doelen zijn vastgesteld, maar de uitvoering moet nog van start gaan, of is net gestart, en moet nog tot resultaat leiden. Bovendien dateert veel recente informatie over de impact en effecten van indicatoren nog van voor de start van de uitvoering van Nij begun. Het vraagt dus even geduld voordat de SvGND in de volle breedte de voortgang van maatregelen, resultaten, effecten en impact kan laten zien.

De staat van brede welvaart en vertrouwen in de overheid

Nij begun is opgezet om de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe duurzaam te verbeteren en het vertrouwen van inwoners in de overheid positief te beïnvloeden. Het is te vroeg om te zeggen of het daarin slaagt. In dit hoofdstuk laten we zien waar de regio staat op de twee gebieden waarop Nij begun maatschappelijke verandering beoogt te realiseren. Dit helpt ons om de komende jaren goed te zien en te volgen hoe de regio Groningen en Noord-Drenthe ervoor staat en zich ontwikkelt.

Door de huidige situatie in kaart te brengen, ontstaat een referentiekader dat de komende jaren gebruikt wordt om de ontwikkeling van de regio te volgen en te duiden. Daarbij kijken we naar de indicatoren die het Rijk en de regio gezamenlijk hebben vastgesteld voor de lange termijn. In de volgende paragrafen beschrijven we hoe brede welvaart en vertrouwen worden gemeten, welke indicatoren zijn gekozen en waarom juist deze maatgevend zijn. We presenteren de huidige stand van zaken en blikken terug op de ontwikkeling. Veel maatregelen bevinden zich in de beginfase, en de meeste beschikbare cijfers gaan over de periode vóór de start van Nij begun. Het gaat hier dus om het beeld van vóórdat de uitvoering van de maatregelen over de volle breedte is gestart.

Wat opvalt, is dat zowel de brede welvaart als het vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe lager liggen dan het landelijk gemiddelde. De verschillen tussen gemeenten zijn bovendien groot. Dat laat zien dat de regio zeer divers is en dat, naast de gevolgen van de gaswinning, ook bredere sociaal-economische factoren een belangrijke rol spelen. Het onderstreept waarom langdurige en samenhangende investeringen nodig zijn en waarom het van belang is om deze ontwikkelingen zorgvuldig te monitoren.

BREDE WELVAART

Basis onder druk

Bijdragen aan de ontwikkeling van de brede welvaart in de gemeenten in de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo, zodat het niveau van brede welvaart in 2055 ten minste gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Dat is de centrale ambitie van Nij begun en waar de optelsom van de maatregelen toe moet leiden. De achterstand van de regio Groningen en Noord-Drenthe is hardnekkig: de gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt al decennia significant lager dan het landelijke gemiddelde, met name in gemeenten in Oost-Groningen en in de kern van het versterkingsgebied.[1] Daar spelen structurele problemen die om een oplossing vragen.

Om de voortgang en resultaten van Nij begun te monitoren, maken we gebruik van een Brede Welvaart Index (BWI) die we speciaal voor Groningen en Noord-Drenthe hebben ontwikkeld: BWI-13. Deze index is gebaseerd op aspecten die voor de inwoners van deze regio het meest belangrijk zijn voor regionale brede welvaart, zoals gezondheid, veiligheid, tevredenheid met de woonomgeving en sociale cohesie.[2] De index maakt het mogelijk om de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe te vergelijken met Nederland als geheel.

In dit hoofdstuk bespreken we de stand van de brede welvaart in 2024 (het meest recente jaar waarvoor data beschikbaar is) en de trend zoals die zichtbaar is sinds het jaar voorafgaand aan Nij begun (2023).

1 CBS (2025). Lage brede welvaart in steden en in uithoeken van het land.

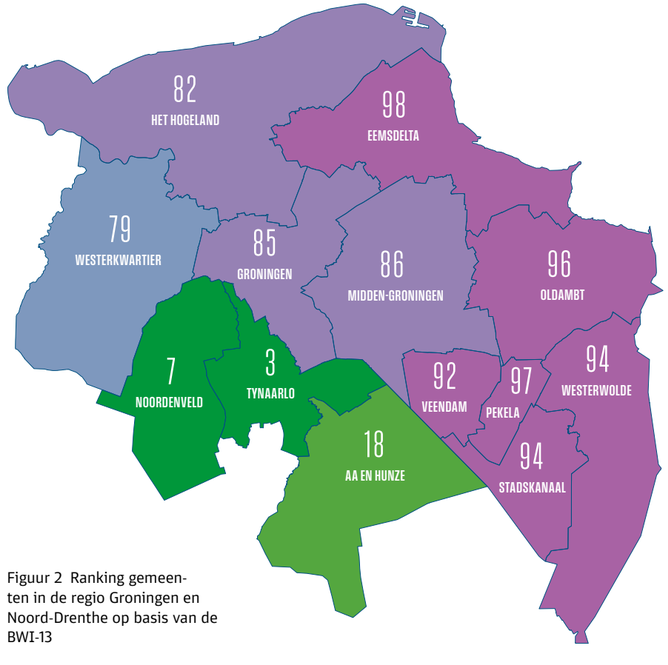
2 Van Ooijen, R. et al., (2021). Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen.

Regiobeeld brede welvaart: de stand van zaken en ontwikkeling op basis van de Brede Welvaart Index 13

	Stand				Trend		
	Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
INDICATOR	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Brede Welvaart Index 13 (BWI-13)	**0,599**	**0,545**	**0,311**	**0,956**	**0,018**	**0,021**	**’23-’24**

Deze tabel toont de BWI-13 voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. De Brede Welvaart Index-13 is een gewogen somscore van een veertigtal indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van CBS. De score van de BWI-13 is genormaliseerd naar een bereik 0 - 1 in peiljaar 2023.

Voor de meest recente stand van zaken wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Een cijfer in het rood betekent dat de regio Groningen en Noord-Drenthe achterblijft bij landelijk, een cijfer in het groen gaat om een positieve stand of trend ten opzichte van landelijk.

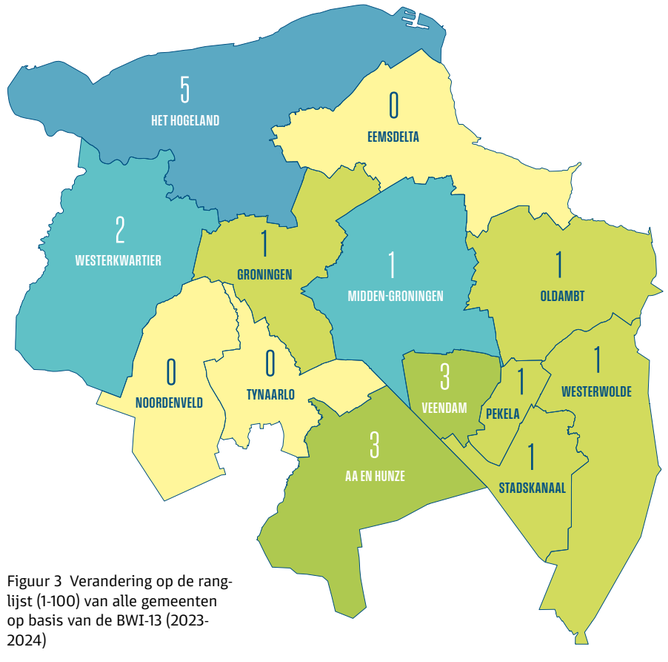
Figuur 2 Ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van de BWI-13

Stand brede welvaart in 2024

Deze kaart (figuur 2) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van de BWI-13 in 2024. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. De gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt in 2024 onder het landelijk gemiddelde. Binnen de regio zijn echter grote verschillen. De Noord-Drentse gemeenten Tynaarlo, Noordenveld en Aa en Hunze behoren tot de kopgroep in Nederland. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)
- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

Figuur 3 Verandering op de ranglijst (1-100) van alle gemeenten op basis van de BWI-13 (2023-2024)

Trend brede welvaart van 2023 op 2024

Deze kaart (figuur 3) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van de BWI-13 ten opzichte van de nulmeting (2023). De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren. Is er geen verschuiving? Dan toont de kaart 0.

De brede welvaart in heel Nederland steeg van 2023 op 2024. Kijken we naar alle gemeenten in Nederland, dan zien we dat er gemiddeld één plek gestegen werd op de ranglijst. In de regio Groningen en Noord-Drenthe stegen zeven van de dertien gemeenten één of meerdere plekken op de landelijke ranglijst van 2023 op 2024. Drie bleven gelijk en drie daalden in de ranking.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST
- 16 OF MEER PLAATSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSEN GESTEGEN

Scores van gemeenten per indicator[3] ten opzichte van andere Nederlandse gemeenten

LEGENDA
- STERK ONDER GEMIDDELD
- ONDER GEMIDDELD
- GEMIDDELD
- BOVEN GEMIDDELD
- STERK BOVEN GEMIDDELD

3 We zien hier de indicatoren op basis waarvan de BWI-13 is samengesteld. Het telt op tot 30 doordat sommige indicatoren zijn samengevoegd, zoals afstand tot voorzieningen, waar vier indicatoren onder liggen.

4 Monitor 2025. Output, outcome en impact Nationaal Programma Groningen.

5 Sociaal en Cultureel Planbureau (2023). De sociale staat van Nederland 2023.

Stand brede welvaart

Grote verschillen binnen de regio

De gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt in 2024 onder het landelijk gemiddelde. De regio heeft te maken met structurele uitdagingen, zoals een lagere ervaren gezondheid, minder financiële ruimte binnen huishoudens en lager vertrouwen in instituties.[4] Binnen de regio zijn echter grote verschillen. De Noord-Drentse gemeenten Tynaarlo, Noordenveld en Aa en Hunze behoren tot de kopgroep in Nederland. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers.

We vergelijken de gemeenten met elkaar, met het landelijk gemiddelde en met referentiegemeenten. De analyse van de verschillen binnen de regio geeft meer inzicht, ook in te maken beleidskeuzes en het mogelijk effect daarvan op het dagelijks leven van inwoners.

Vergelijkbare gemeenten
Voor iedere gemeente in de regio Groningen en Noord-Drenthe hebben we een referentiegroep gemaakt. Een groep van tien vergelijkbare gemeenten op basis van bevolkingssamenstelling, inkomen én op basis van de stand en ontwikkeling van brede welvaart (zie bijlage Verantwoording voor meer informatie). Door met deze referentiegroepen te vergelijken krijgen we meer inzicht in hoe het gaat in deze regio ten opzichte van vergelijkbare gebieden en het landelijke gemiddelde.

Uit de vergelijking tussen de gemeenten en hun referentiegroepen blijkt dat er vier gemeenten in de regio zijn die hoger scoren op de BWI dan hun referentiegroep: de drie Noord-Drentse gemeenten en de gemeente Groningen. Het verschil met de referentiegroep is groot voor de vier gemeenten die er positief uitsteken: de gemiddelde plaats op de ranglijst is 23 tot 45 plaatsen hoger in Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Voor de gemeente Groningen is het verschil minder groot ten opzichte van vergelijkbare gemeenten met ongeveer zes plaatsen verschil.

In alle andere gemeenten liggen de scores een stuk lager, zowel ten opzichte van Nederland als geheel als ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Gemeenten als Eemsdelta, Oldambt, Pekela en Stadskanaal bevinden zich onderaan de landelijke ranglijst BWI (zoals te zien is op figuur 2). Kijken we naar de referentiegroep, dan zien we dat de verschillen groot tot erg groot zijn, van zo'n 22 plekken verschil in Midden-Groningen tot ongeveer 52 plaatsen verschil in de landelijke ranglijst voor de gemeente Westerwolde.

Belangrijke aspecten
De BWI-13 is een gewogen somscore van 40 indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van het CBS. De weging van de indicatoren is gebaseerd op de voorkeuren van inwoners uit de dertien gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe**.** Zij hebben aangegeven welke aspecten van brede welvaart zij het belangrijkst vinden voor hun regio. Gezondheid blijkt voor hen de belangrijkste indicator, het aandeel inwoners met een hbo- of wo-diploma wordt als minst belangrijk gezien. Door te monitoren hoe gemeenten op die verschillende aspecten presteren, wordt duidelijk wat de sterktes van gemeenten zijn, waar de achterstanden zitten en waar kansen liggen om verbeteringen te bereiken. Het is belangrijk om te beseffen dat de gemeenten die onderaan de bredewelvaartsranglijst staan niet op alle onderdelen slecht scoren, maar dat kwetsbaarheden zich hier vaker opstapelen.[5] Gezondheid, ervaren veiligheid, tevredenheid met de woonomgeving en sociale cohesie blijven in deze gemeenten achter. Terwijl juist deze onderdelen belangrijk zijn voor het dagelijks welzijn en de veerkracht van inwoners.

Infographic
De infographic op pagina 20 laat per indicator zien hoe gemeenten scoren ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We gebruiken daarbij een schaal van 1 tot 5, waarbij *donkerpaars* sterk

onder het gemiddelde ligt en *groen* sterk boven het gemiddelde (zie ook bijlage Verantwoording). Dit maakt zichtbaar waar de grootste kansen liggen om de brede welvaart structureel te versterken en hoe gemeenten zich tot elkaar verhouden. De indicatoren staan van boven naar beneden op volgorde van prioriteit.

Wij onderscheiden drie groepen indicatoren op basis van het gewicht dat inwoners aan de indicatoren hebben toegekend. Het blok met de hoogste prioriteit gaat over gezondheid, sociale cohesie, vertrouwen in anderen, veiligheid in de buurt, de woonomgeving, contact met familie of vrienden, problematische schulden en arbeidsparticipatie.

Daarnaast onderscheiden wij drie groepen gemeenten, van links naar rechts, op volgorde van de laagste tot de hoogste score op de BWI. De eerste groep scoort veel lager dan het landelijk gemiddelde: gemeenten met lage brede welvaart en structurele achterstanden. De tweede groep heeft een hogere brede welvaart met zowel sterkere als zwakkere punten. De derde groep scoort over het algemeen beter dan landelijk.

Achterblijvers
Er zijn zes gemeenten met structurele achterstanden (waarvan twee deel uitmaken van het aardbevingsgebied): Eemsdelta, Oldambt, Westerwolde, Pekela, Stadskanaal en Veendam. Deze gemeenten scoren (zeer) laag op de negen indicatoren met de hoogste prioriteit, waaronder ervaren gezondheid, vertrouwen in anderen, problematische schulden en arbeidsparticipatie. De overheersende paarse kleur in het eerste blok wijst op een achterstand op samenhangende sociaal-maatschappelijke indicatoren. De inzet op de verbetering van één thema, bijvoorbeeld gezondheid, heeft naar verwachting het meeste effect in combinatie met maatregelen die het bredere sociaaleconomische leefklimaat versterken.

Middengroep
De middengroep bestaat uit de vier gemeenten Midden-Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier en Groningen. Drie daarvan maken deel uit van het aardbevingsgebied. Deze gemeenten scoren vaak rond het landelijk gemiddelde, maar wel met duidelijke verschillen per indicator en per gemeente. De gemeente Groningen scoort relatief gunstig op ervaren gezondheid en op andere sociaal-maatschappelijke indicatoren zoals vertrouwen en veiligheidsbeleving. Arbeidsparticipatie ligt hier onder het gemiddelde, wat past bij het beeld van grote steden met veel studenten. Midden-Groningen laat een gemengd beeld zien, met veel scores rond het landelijke gemiddelde en een gunstige score op sociaal contact. Het Hogeland scoort op de meeste indicatoren rond het gemiddelde. Westerkwartier valt vooral op door een relatief hoge arbeidsparticipatie.

Kopgroep
De kopgroep omvat de drie gemeenten in Noord-Drenthe: Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Deze gemeenten laten een bovengemiddelde brede welvaart zien, met over vrijwel de hele linie gunstige scores.

Trend brede welvaart

Wel verbetering, geen inhaalslag

Veel gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe hebben een achterstand in brede welvaart, toch verloopt de ontwikkeling van brede welvaart tussen het peiljaar 2023 en 2024 positief. Zeven van de dertien gemeenten in deze regio stegen één of meerdere plaatsen op de landelijke ranking van brede welvaart en zagen dus een groei in brede welvaart.

Stijgers
Een aantal gemeenten laat een stijging in brede welvaart zien. Dat gaat om Groningen, Oldambt, Pekela, Westerwolde, Stadskanaal, Veendam en Aa en Hunze. Dit zijn vooral gemeenten met een lage uitgangspositie. Kleine verbeteringen op meerdere onderdelen hebben hierdoor relatief veel effect op de totale brede welvaart. Deze ontwikkeling beslaat echter nog maar één jaar; om een betrouwbare trend vast te stellen zijn meer jaren nodig. Daarom kijken we ook naar de ontwikkeling voorafgaand aan Nij begun: van 2019 tot 2023. Dit laat zien dat de zes gemeenten met een structurele achterstand al langere tijd een licht stijgende lijn kennen. Van een inhaalslag is echter geen sprake. Pekela staat in 2024 nagenoeg gelijk ten opzichte van 2019, maar had in de tussenliggende jaren een lagere score.

Dalers
In andere gemeenten blijft de ontwikkeling van brede welvaart achter. In Het Hogeland, Westerkwartier en Midden-Groningen verslechtert de brede welvaart van 2023 op 2024. Het Hogeland zakt vijf plaatsen op de landelijke ranking, maar dit volgt op een periode van groei tussen 2019 en 2023. De stijging tot 2023 kwam vooral door het aantal vacatures, toename van zonnepanelen en tevredenheid met reistijd. Westerkwartier zakt twee plaatsen op de landelijke ranking en heeft bovendien een meerjarige negatieve trend. Tevredenheid met contact met familie, vrienden of buren en afstand tot groen lijken hier de belangrijkste belemmerende factoren te zijn.

Lokale invloedfactoren
De verschillen in ontwikkeling van brede welvaart hangen sterk samen met lokale omstandigheden. Gemeenten verschillen in bevolkingssamenstelling, economische structuur en mate van kwetsbaarheid. In gemeenten met veel bevingsschade en langdurige herstelprocessen drukken stress, onzekerheid en onveiligheidsgevoel het welzijn en de veerkracht van inwoners. In de gemeenten in het kerngebied zien we dat langdurige onzekerheid over herstel van woningen, bedrijven en publieke voorzieningen de groei van brede welvaart remt. Dit leidt tot structurele achterstanden in leefkwaliteit en een gebrek aan toekomstperspectief.[6] Daarentegen dragen verbeteringen in werk en participatie positief bij aan brede welvaart.[7] In gemeenten waar de arbeidsparticipatie traditioneel laag is, hebben verbeteringen in werk en participatie een groot positief effect.

6 Nationale ombudsman (2021). Verscheurd vertrouwen: Onderzoek naar de overheidshandelen bij de afhandeling van aardbevingsschade.

7 CBS (2024). Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2024.

Brede welvaart later

Kwetsbaarheid op lange termijn

De brede welvaart in de regio staat onder druk; de basis is kwetsbaar. Dat heeft niet alleen gevolgen voor nu, maar ook voor later.[8] Bij brede welvaart later draait het om de vraag of toekomstige generaties dezelfde – of betere – kansen hebben om goed te leven.

Het CBS monitort hoe het nu gaat met bepaalde elementen van brede welvaart die nodig zijn om ervoor te zorgen dat volgende generaties dezelfde kansen hebben als wij nu. Dat gaat om onze financiële buffers, de natuur en het klimaat, onze gezondheid en kennis, én hoe we samenleven.

Voor Groningen en Noord-Drenthe laat de monitor zien dat deze basis voor brede welvaart in de toekomst onder druk staat. In Oost-Groningen stapelen kwetsbaarheden zich vaker op, met name in Pekela, Stadskanaal, Oldambt, Veendam, Eemsdelta en Westerwolde. In Veendam, Pekela en Stadskanaal zijn er weinig tot geen aspecten die een sterk positief effect hebben op brede welvaart later. In Noordenveld en Aa en Hunze scoren juist relatief veel aspecten hoog op de verwachte impact voor de brede welvaart van toekomstige generaties.

Financiële ruimte
Vooral in Oost-Groningen hebben inwoners gemiddeld minder vermogen, kleinere buffers en relatief vaker (problematische) schulden dan landelijk. Ook ligt het besteedbaar inkomen in meerdere gemeenten onder het Nederlands gemiddelde. Dit beperkt de mogelijkheden om financiële schokken op te vangen en om te investeren in bijvoorbeeld woningverbetering, verduurzaming, scholing of ondernemerschap.[9] Een beperkte financiële ruimte werkt daarmee direct door in het toekomstperspectief van huishoudens én in de regionale ontwikkelkracht.

Natuur en klimaat
De kwaliteit van de leefomgeving staat in delen van de regio onder druk. In de gemeente Groningen spelen de hogere bebouwingsdichtheid en verkeersdruk, wat samenhangt met luchtkwaliteit, geluid en hittestress. In Het Hogeland en Eemsdelta zijn de broeikasgasemissies per inwoner relatief hoog, onder meer door energie-intensieve bedrijvigheid.

Sociaal
De sociale samenhang in veel dorpen en wijken is relatief sterk: mensen kennen elkaar en zijn actief in verenigingen en lokale netwerken. Daar staat tegenover dat het vertrouwen in instituties lager ligt dan gemiddeld in Nederland. Wanneer vertrouwen onder druk staat, kan dit de bereidheid om mee te bewegen met grote veranderingen – zoals de energie- en woningtransitie – beperken.

Mens
In meerdere gemeenten, met name in Oost-Groningen, is het aandeel inwoners zonder startkwalificatie relatief hoog. Ook de ervaren gezondheid en levensverwachting blijven in delen van de regio achter bij het landelijk gemiddelde. Onderwijs en gezondheid hangen sterk samen met arbeidsparticipatie, inkomen en welzijn. Kwetsbaarheden op deze terreinen verminderen de wendbaarheid van inwoners op een veranderende arbeidsmarkt en werken op langere termijn door in brede welvaart en maatschappelijk draagvlak.[10] [11]

8 CBS regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) (2025).

9 Sociaal en Cultureel Planbureau (2025). Bestaanszekerheid vanuit een bredewelvaartsperspectief.

10 Centraal Planbureau (2018). Brede welvaart.

11 Sociaal en Cultureel Planbureau. (2022). Eigentijdse ongelijkheid: De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal.

Verschillen tussen groepen

Ongelijkheid

Brede welvaart ontwikkelt zich niet voor iedereen gelijk, en is ongelijk verdeeld tussen en binnen gemeenten.

Jongeren
Jongeren zijn vaak tevreden over hun woonplek en thuissituatie, maar ervaren vaker druk op hun mentale gezondheid en missen in een aantal gemeenten voorzieningen en perspectief. Onderzoek laat zien dat scholieren die met aardbevingen te maken hebben significant slechter scoren op mentale en algemene gezondheid, vaker suïcidegedachten rapporteren, minder vertrouwen hebben in de toekomst en vaker schoolverzuim vertonen.[12] Dit onderstreept dat jongeren in deze regio een specifieke risicogroep vormen die extra aandacht en ondersteuning vraagt.

Ouderen
Ouderen voelen zich vaker eenzaam en ervaren een verminderde bereikbaarheid en een afnemend voorzieningenniveau.[13] Hoewel de impact van de gaswinningsproblematiek op ouderen gemiddeld vergelijkbaar is met die op andere groepen, werkt deze in hun levensfase vaak zwaarder door. Door fysieke beperkingen en chronische aandoeningen ervaren zij procedures rondom schadeherstel en versterking als intensiever en meer belastend.[14]

Gedupeerden
Gedupeerden van de gaswinning rapporteren een structureel lagere brede welvaart. Meervoudige schade en langdurige procedures hangen samen met slechtere mentale gezondheid, minder veiligheid en minder vertrouwen in de overheid.[15] En dat heeft weer een negatief effect op hun veerkracht, een belangrijke randvoorwaarde voor het werken aan hun eigen toekomstperspectief.

Kwetsbare groepen
Voor een deel van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe leidt een combinatie van sociaaleconomische achterstanden en de regionale context tot een structurele sociale achterstand ten opzichte van andere regio's. Deze groep heeft te maken met een stapeling van kwetsbaarheden, zoals een laag inkomen, beperkte gezondheid en lage arbeidsparticipatie. Door het ontbreken van financiële en sociale reserves kunnen zij tegenslagen minder goed opvangen. Daardoor hebben gebeurtenissen zoals energiearmoede, de toeslagenaffaire of aardbevingsschade een extra zware en langdurige impact op hun welbevinden.[16] Ook delen zij minder mee in de brede welvaart.

12 Gronings Perspectief (2025). De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

13 Monitor 2025. Output, outcome en impact Nationaal Programma Groningen.

14 Gronings Perspectief (2024). Ouderen in het gaswinningsgebied: inzichten uit een kwalitatieve studie.

15 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

16 CBS (2024). Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2024.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Lager dan landelijk

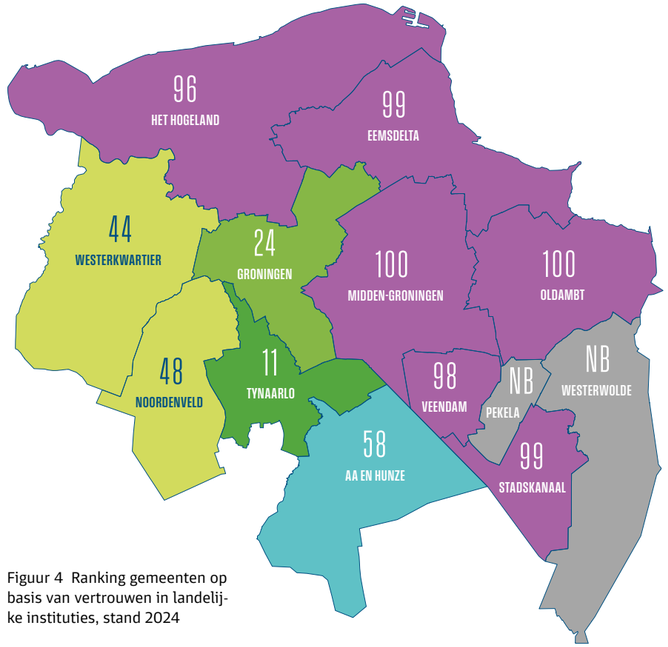
In Groningen en Noord-Drenthe is het vertrouwen in de overheid al lange tijd lager dan landelijk. Dat geldt niet voor de hele regio. De verschillen tussen gemeenten en groepen van inwoners zijn groot. In gemeenten waar inwoners gemiddeld genomen een lagere sociaaleconomische status hebben is het vertrouwen in de overheid lager. Dit geldt ook voor inwoners van gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. Inwoners met meervoudige bevingsschade hebben gemiddeld gezien minder vertrouwen in de Rijksoverheid, de eigen provincie en de eigen gemeente, dan inwoners zonder of met enkelvoudige bevingsschade. De ervaringen met schadeafhandeling en versterking hebben direct invloed op het vertrouwen. Lange procedures, ingewikkelde regels, onduidelijke informatie en het uitblijven van erkenning leiden tot frustratie, machteloosheid en wantrouwen.Wantrouwen is overigens niet per definitie verkeerd. Wanneer het zich vertaalt in een kritische houding van inwoners, kan dit bijdragen aan beter luisteren door de overheid en aan beter beleid.

Een groeiend vertrouwen in de overheid wordt beschouwd als een gewenste maatschappelijke verandering in de regio. Het gaat daarbij om het vertrouwen van inwoners in de overheid in algemene zin, en in het bijzonder om hun vertrouwen in de overheid in relatie tot het gevoerde beleid en de uitvoering van de maatregelen Nij begun. In tegenstelling tot voor brede welvaart heeft het kabinet voor de ontwikkeling van het vertrouwen geen concrete streefwaarde geformuleerd. Het is een bewuste keuze om het vergroten van vertrouwen geen doel op zichzelf te laten zijn, maar te zien als het resultaat van goed beleid en een goede uitvoering. Een groeiend vertrouwen in de overheid betekent ook dat het verschil met het landelijk gemiddelde kleiner wordt en het vertrouwen in de regio op termijn niet langer significant afwijkt van het landelijk gemiddelde. Echt herstel is pas bereikt wanneer ook het verschil tussen gedupeerden en niet-gedupeerden is verdwenen.

Vertrouwen in landelijke instituties

		Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in landelijke instituties	Percentage, procentpunt	**62,9**	**60,1**	**51,6**	**66,8**	**1,7**	**1,6**	**’23-’24**

Deze tabel toont het aandeel inwoners (15+) dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in landelijke instituties. Het gaat zowel om waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze ontwikkelt (trend), beiden ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt naast het gemiddelde de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Een rood cijfer betekent dat de regio achterblijft bij landelijk, een groen cijfer geeft aan dat de regio positief scoort ten opzichte van landelijk.

Figuur 4 Ranking gemeenten op basis van vertrouwen in landelijke instituties, stand 2024

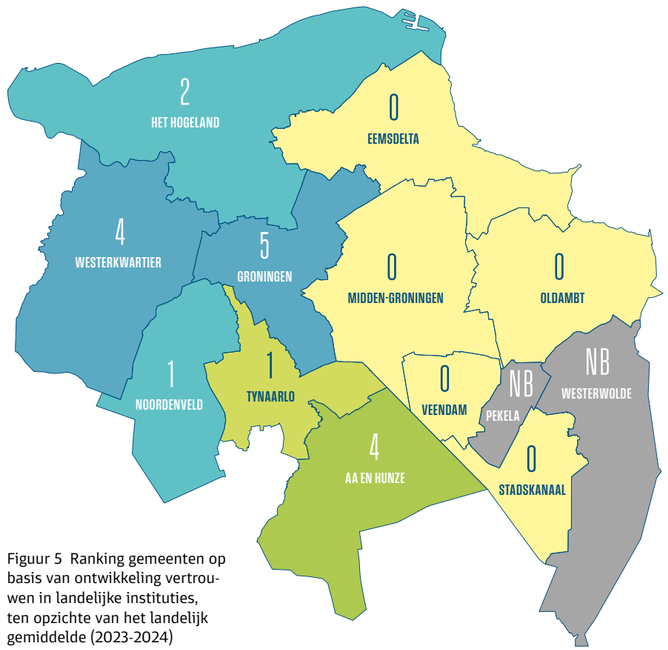
Stand vertrouwen 2024

Deze kaart (figuur 4) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van vertrouwen in landelijke instituties in 2024. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. Binnen de regio zijn grote verschillen zichtbaar. De Noord-Drentse gemeente Tynaarlo behoort tot de kopgroep van Nederland en de stedelijke gemeente Groningen scoort ook goed. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers. Van de gemeenten Westerwolde en Pekela is geen data beschikbaar.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

Figuur 5 Ranking gemeenten op basis van ontwikkeling vertrouwen in landelijke instituties, ten opzichte van het landelijk gemiddelde (2023-2024)

Trend vertrouwen van 2023 op 2024

Deze kaart (figuur 5) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van vertrouwen in landelijke instituties ten opzichte van de nulmeting (2023). De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren. Is er geen verschuiving? Dan toont de kaart 0. Is er geen data beschikbaar? Dan blijft de gemeente leeg.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe zien we dat twee gemeenten gestegen zijn op de landelijke ranking, vijf zijn constant gebleven en vier zagen een daling. Voor twee gemeenten is geen data beschikbaar. De gemiddelde verandering van alle gemeenten in Nederland is twee plaatsen gedaald op de ranglijst (2023 op 2024).

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

- 16 OF MEER PLAATSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSEN GESTEGEN

Wat verstaan we onder vertrouwen

Definitie en weergave

Vertrouwen in de overheid is een voorwaarde voor een goed functionerende democratische rechtstaat. Het versterkt de sociale samenhang in de samenleving en verhoogt de effectiviteit van overheidsbeleid. Daarmee draagt vertrouwen ook bij aan duurzame brede welvaart.[17] [18]

Vertrouwen in de overheid kan gedefinieerd worden als een vorm van steun voor (politieke) instituties.[19] [20] Deze steun wordt gevoed door bepaalde intenties van overheidsinstanties en de ervaringen daarvan door burgers, maar ook door de ervaring en verwachting die iemand heeft over hoe competent de overheid is.[21] Een overheid die als betrouwbaar en bekwaam wordt gezien en die deze verwachtingen ook waarmaakt, kan daarmee dus vertrouwen wekken. De mate van vertrouwen in de overheid verschilt tussen groepen van mensen en plekken. Het wordt door veel factoren beïnvloed, waaronder de omgeving, de media, de politiek, het klimaat en historische en lokale gebeurtenissen. Aardbevingen en de fysieke en psychische schade die hier het gevolg van zijn, spelen zeker een rol, maar zijn niet de enige verklaring voor (eventuele) veranderingen in vertrouwen.[22]

De cijfers in dit hoofdstuk geven inzicht in hoe het vertrouwen in de overheid er in Groningen en Noord-Drenthe voor staat. We kijken eerst naar het vertrouwen van inwoners in landelijke instituties in het algemeen en hoe zich dat verhoudt tot landelijke cijfers. Daarna kijken we naar het vertrouwen in afzonderlijke bestuurslagen: Rijksoverheid, provincie en gemeente en naar de verschillen die we daarbij zien, met name tussen inwoners met en inwoners zonder bevingsschade.

Voor iedere gemeente in Groningen en Noord-Drenthe hebben we een referentiegroep gemaakt: een groep van tien vergelijkbare gemeenten op basis van bevolkingssamenstelling, inkomen én de stand en ontwikkeling van brede welvaart (zie ook de Verantwoording). Door de cijfers en trends van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe te vergelijken met deze referentiegroepen, krijgen we meer inzicht in de stand en ontwikkeling van indicatoren.

17 SCP/PBL/CPB (2025). Bestaanszekerheid vanuit een bredewelvaartsperspectief Den Haag, 2025.

18 Eurofound (2018). Societal change and trust in institutions.

19 SCP (2025). Kennisnotitie Vertrouwen in de politiek | Sociaal en Cultureel Planbureau.

20 Burns et al. (2025). Development and validation of the Trust in Government measure (TGM).

21 Kleizen et al. (2025). Stuck in the waiting room: citizen experiences of administrative Limbo in three European crises.

22 Gronings Perspectief (2025). Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025.

23 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

24 Gebaseerd op een sessie met experts (zie ook bijlage Verantwoording).

25 Van de gemeenten Pekela en Westerwolde zijn geen cijfers bekend.

Vertrouwen in landelijke instituties

Oost-Groningen scoort laag, Noord-Drenthe hoog

In Groningen en Noord-Drenthe is het vertrouwen in landelijke instituties gemiddeld lager dan landelijk. Het gaat hierbij om het vertrouwen in de Tweede Kamer, politie en rechters. In 2024 (het meest recente onderzoe dat beschikbaar is) gaf 62,9 procent van de inwoners in Nederland aan (tamelijk) veel vertrouwen te hebben in landelijke instituties, tegenover 60,1 procent van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe. In dit lagere vertrouwen staat de regio niet alleen. Het institutioneel vertrouwen ligt in de meeste regio's buiten de Randstad lager dan het landelijk gemiddelde.

Verschillen tussen gemeenten

Binnen Groningen en Noord-Drenthe zijn de verschillen in vertrouwen in landelijke instituties groot. In het oostelijk deel van de provincie Groningen ligt het vertrouwen een stuk lager dan het landelijk gemiddelde: in de gemeenten Oldambt en Midden-Groningen geeft 52 procent van de inwoners aan (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties te hebben, in Eemsdelta 54 procent. In de gemeenten Tynaarlo, Groningen en Westerkwartier is het vertrouwen het grootst: 62 tot 67 procent van de inwoners van deze gemeenten heeft (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties. Het verschil tussen de hoogste en laagste waarde binnen de regio is dus 15 procentpunten.

Verschil met referentiegroepen

Ten opzichte van de referentiegroepen scoren met name Oldambt en Midden-Groningen laag in vertrouwen in landelijke instituties: een verschil van 9 procentpunten. In Stadskanaal, Veendam en Eemsdelta ligt het vertrouwen eveneens lager dan in hun referentiegroepen: een verschil van ongeveer 6 procentpunten. In Tynaarlo en Noordenveld is het vertrouwen juist hoger dan in de referentiegroepen.

Verklaringen voor verschillen

Er zijn meerdere verklaringen voor de verschillen in vertrouwen tussen gemeenten. Een belangrijke verklaring is de mate waarin inwoners te kampen hebben met de gevolgen van de gaswinning en de moeizame erkenning van bevingsschade.[23] De drie gemeenten in de regio met de laagste scores liggen in het de kern van het aardbevingsgebied. Maar dat is niet de enige verklaring. Stadskanaal is bijvoorbeeld een gemeente met zeer beperkte bevingsschade, toch zien we ook daar een laag vertrouwen in de overheid vergeleken met de referentiegroep. Andere redenen voor deze regionale verschillen zijn de langdurige armoede onder relatief veel inwoners in delen van Oost-Groningen, het verdwijnen van (publieke) voorzieningen zoals openbaar vervoer of ziekenhuizen op bepaalde plekken en de verschillen in sociaal-economische positie tussen gemeenten.[24] Ook deze bepalende factoren spelen al veel langer in dit gebied.

Stabiele achterstand

Het verschil in vertrouwen in landelijke instituties tussen het landelijke gemiddelde en het gemiddelde in Groningen en Noord-Drenthe is redelijk stabiel. Van 2023 op 2024 is het vertrouwen van inwoners in landelijke instituties in Nederland gestegen met 1,7 procentpunt, in Groningen en Noord-Drenthe met 1,6 procentpunt. Om een betrouwbare trend vast te stellen zijn meer jaren nodig. Daarom kijken we ook naar de ontwikkeling van 2019 tot 2023. In de periode 2019 – 2023 daalde in Nederland het aandeel inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties had met 1,9 procentpunt, in Groningen en Noord-Drenthe met 1,6 procentpunt.

Kleine verbetering

Tussen 2019 en 2023 nam in bijna alle gemeenten in de regio het institutioneel vertrouwen af. Alleen in de gemeente Oldambt nam het institutioneel vertrouwen in die periode met 1,0 procentpunt toe. Er is een lichtpuntje: in alle elf gemeenten waarvan de cijfers bekend zijn,[25] geven in 2024 meer inwoners aan vertrouwen te hebben in instituties dan in 2023. Dit varieert van een stijging van 1,1 procentpunt in de gemeente

Groningen tot 2,6 procentpunt in Eemsdelta. Maar zoals te zien is op de kaart in figuur 6 betekent een procentuele stijging niet altijd dat de gemeente het relatief beter doet dan andere gemeenten: de plek op de landelijke ranking verandert in vijf gemeenten niet en daalt in vier gemeenten. Ten opzichte van de referentiegroep valt Midden-Groningen in negatieve zin op: tussen 2023 en 2024 is de achterstand in vertrouwen hier groter geworden.

Vertrouwen in Rijk, provincie en gemeente

Vertrouwensherstel kost tijd

Naast het vertrouwen in landelijke instituties in het algemeen is ook het vertrouwen in de Rijksoverheid, de eigen provincie en de eigen gemeente onderzocht (onderzoek Gronings Perspectief, voorjaar 2025).[26] Hierbij is gemeten hoeveel vertrouwen inwoners in deze verschillende bestuurslagen hebben, op een schaal van 1 (helemaal geen vertrouwen) tot 5 (heel veel vertrouwen). Inwoners hebben het meeste vertrouwen in de eigen gemeente (2,9), gevolgd door de provincie (2,8) en de Rijksoverheid (2,4). Dit gemiddelde is gecontroleerd voor demografische kenmerken. Tussen 2024 en 2025 is het gemiddelde vertrouwen van inwoners in de gemeente stabiel gebleven, het gemiddeld vertrouwen in de Rijksoverheid en provincie is licht gedaald.

Verschillen tussen inwoners

Uit het onderzoek van Gronings Perspectief blijkt dat er grote verschillen in vertrouwen zijn tussen groepen inwoners. Dit heeft in elk geval te maken met bevingsschade, maar er zijn ook andere factoren die het vertrouwen in de verschillende overheden beïnvloeden.

Wel of geen schade

Inwoners die aangeven meerdere keren schade te hebben gehad, hebben minder vertrouwen in de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente dan inwoners die geen of eenmalig schade hebben gehad. Het verschil in vertrouwen tussen deze groepen is de laatste jaren gelijk gebleven.

Vertrouwen in de hersteloperatie

De ervaring met schade en de afhandeling daarvan heeft invloed op het vertrouwen van inwoners in de instanties die de hersteloperatie uitvoeren. Naast de feitelijke blootstelling aan schade spelen ervaringen in de schadeafhandeling en versterking een belangrijke rol. Langdurige trajecten, complexiteit en onzekerheid hangen samen met gevoelens van frustratie en machteloosheid[27] en zetten het vertrouwen van inwoners onder druk.[28]

Tegelijkertijd wordt vertrouwen met name gemeten via de objectieve blootstelling aan schade. Hieruit blijkt dat de mate van schade die iemand heeft – wat redelijkerwijs invloed zal hebben op de duur van de hersteloperatie – een rol speelt in het vertrouwen in de overheid en de uitvoeringsinstanties. Inwoners die meervoudige schade hebben, zijn minder tevreden over het functioneren van de democratie, twijfelen vaker of hun stem ertoe doet en ervaren vaker spanningen, conflicten en concurrentie dan inwoners met weinig of geen schade.[29] Tevens hebben zij minder vertrouwen in het IMG en NCG dan inwoners zonder of met enkelvoudige schade. Inwoners die weinig vertrouwen in de uitvoeringsinstanties hebben, zeggen bijvoorbeeld weleens te twijfelen aan de intenties van de betrokken personen of geven aan dat er te veel instanties zijn, wat leidt tot onduidelijkheid. Gemiddeld gezien hebben inwoners meer vertrouwen in het IMG dan in NCG.[30]

26 Gegevens over de mate van vertrouwen in gemeente, provincie en Rijksoverheid zijn alleen bekend over het totaalgebied van de regio Groningen en Noord-Drenthe. Deze gegevens zijn gebaseerd op peilmomenten in april 2024 en april 2025 (onderzoek Gronings Perspectief), waardoor eventuele veranderingen in vertrouwen in relatie tot de recente aardbeving van november 2025 niet zichtbaar zijn.

27 Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinning op bewoners in 2023.

28 GBB (2025). Staat van het Kerngebied 2025.

29 Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinning op bewoners in 2023.

30 Op basis van geschatte gemiddelde scores voor de 13 gemeenten als totaal, zoals gemeten door Gronings Perspectief in het voorjaar 2025, en aangeleverd voor dit onderzoek.

Vertrouwen in afzonderlijke bestuurslagen

		Stand 2025	Trend 2024-2025	
		Regio Groningen en Noord-Drenthe	Regio Groningen en Noord-Drenthe	Trend-jaren
INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in de Rijksoverheid	Cijfer, absoluut	**2,4**	**–0,1**	**'24-'25**
Vertrouwen in de eigen provincie	Cijfer, absoluut	**2,8**	**–0,1**	**'24-'25**
Vertrouwen in de eigen gemeente	Cijfer, absoluut	**2,9**	**0**	**'24-'25**

Deze tabel toont de geschatte gemiddelde scores op vertrouwen voor het voorjaar 2025 voor de 13 gemeenten als totaal en de ontwikkeling ten opzichte van het voorjaar 2024. Respondenten konden antwoorden op een 5-puntsschaal, van helemaal geen vertrouwen (1) tot heel veel vertrouwen (5). De geschatte gemiddelden zijn gebaseerd op lineaire regressiemodellen, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, opleidingscategorie en geslacht.

Vertrouwen in overheden in relatie tot bevingsschade

			Stand 2025	Trend 2024-2025	
			Regio Groningen en Noord-Drenthe	Regio Groningen en Noord-Drenthe	Trend-jaren
INDICATOR		TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in de Rijksoverheid:	**inwoners zonder schade**	Cijfer, absoluut	**2,5**	**–0,1**	**'24-'25**
	inwoners enkelvoudige schade	Cijfer, absoluut	**2,4**	**–0,2**	**'24-'25**
	inwoners meervoudige schade	Cijfer, absoluut	**2,2**	**–0,1**	**'24-'25**
Vertrouwen in de eigen provincie:	**inwoners zonder schade**	Cijfer, absoluut	**2,9**	**–0,1**	**'24-'25**
	inwoners enkelvoudige schade	Cijfer, absoluut	**2,8**	**–0,2**	**'24-'25**
	inwoners meervoudige schade	Cijfer, absoluut	**2,6**	**–0,1**	**'24-'25**
Vertrouwen in de eigen gemeente:	**inwoners zonder schade**	Cijfer, absoluut	**3**	**–0,1**	**'24-'25**
	inwoners enkelvoudige schade	Cijfer, absoluut	**3**	**0**	**'24-'25**
	inwoners meervoudige schade	Cijfer, absoluut	**2,7**	**0**	**'24-'25**

Deze tabel toont de geschatte gemiddelde scores op vertrouwen voor het voorjaar 2025 voor de 13 gemeenten als totaal en de ontwikkeling ten opzichte van het voorjaar 2024, uitgesplitst naar de gerapporteerde mate van schade. Respondenten konden antwoorden op een 5-puntsschaal, van helemaal geen vertrouwen (1) tot heel veel vertrouwen (5). De geschatte gemiddelden zijn gebaseerd op lineaire regressiemodellen met schadegroep als onafhankelijke variabele en vertrouwen in verschillende instanties als afhankelijke variabele, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, opleidingscategorie en geslacht.

Nieuwe bevingen, zoals de beving in Zeerijp in november 2025, reactiveren mogelijk de gevoelens van onveiligheid en onzekerheid en kunnen eerdere negatieve ervaringen met de hersteloperatie weer naar de voorgrond brengen. Ook de manier waarop er in de media aandacht wordt besteed aan de hersteloperatie speelt hierin een rol. De wisselende geluiden en signalen uit politiek en maatschappij over het mogelijk heropenen van het Groningenveld bijvoorbeeld, kunnen volgens de experts uit de expertsessie het vertrouwen van inwoners in de overheid negatief beïnvloeden.

Andere invloedsfactoren

Er zijn ook andere factoren die het vertrouwen in de overheid beïnvloeden, denk aan (leef)omstandigheden, armoede, kansenongelijkheid en kwetsbaarheid. Dit verklaart mede de verschillen tussen gemeenten. Ook kunnen (lokale) politieke keuzes die recent of langer geleden zijn gemaakt, het vertrouwen in de overheid beïnvloeden, zoals beslissingen over de aanleg van zonneparken of de mate waarin inwoners worden betrokken bij lokaal beleid. Landelijk gezien speelt mogelijk ook de verharding van het politieke klimaat een rol, evenals de manier waarop de media over deze ontwikkelingen berichten. Daarnaast kunnen maatschappelijke en politieke kwesties zoals

de toeslagenaffaire of discussies over de opvang van asielzoekers het vertrouwen in de overheid (negatief) beïnvloeden.

Verklaring inwoners
Inwoners noemen zelf desgevraagd ook verklaringen voor het lage vertrouwen in (specifiek) de Rijksoverheid, waaronder het aantreden van het destijds nieuwe kabinet-Schoof, de vele instanties die betrokken zijn bij de hersteloperatie, twijfels over de intenties van die instanties en onduidelijkheid over welke rollen en verantwoordelijkheden bij welke overheidsinstanties of bestuurslagen liggen. Ingewikkelde regels en onvolledige informatie, zoals onduidelijkheid over welke woningen in aanmerking komen voor bepaalde maatregelen, kunnen leiden tot frustratie en wantrouwen.[31] Daarnaast blijkt 'oud' wantrouwen, bijvoorbeeld ontstaan vanwege het uitblijven van erkenning en begrip, lastig of niet te herstellen.

Herstelproces
Het relatief lage vertrouwen in de overheid in algemene zin komt voort uit een stapeling van negatieve ervaringen, complex beleid en gevoel van afstand tot de overheid. Veel inwoners in Groningen en Noord-Drenthe voelen zich onvoldoende gehoord of vertegenwoordigd door de landelijke politiek.[32] Voor hen is het 'eerst zien, dan geloven'.[33] Daarom is herstel van vertrouwen een weerbarstig en langdurig proces. Dit proces vraagt niet alleen iets van inwoners, maar begint bij een overheid die betrouwbaar, rechtvaardig en aanspreekbaar is. Die verantwoordelijkheid neemt voor een effectieve uitvoering en zichtbare resultaten. Die ervoor zorgt dat beslissingen en keuzes niet voor, maar door de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe worden gemaakt.

31 Gronings Perspectief (2025). Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025.

32 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

33 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

34 NAM (2026). Informatiebrief Opruimen Groningen Gasveld Maart 2026.

35 SodM (2026). Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld 2025.

Toezicht op opruimactiviteiten[34] [35]

Maatregel 45 uit Nij begun richt zich op het toezicht op de werkzaamheden die nodig zijn voor definitieve sluiting van het Groningenveld. Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) controleert hoe de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) de oude mijnbouwinstallaties ontmantelt en onderzoekt de mogelijke risico's in de toekomst als gevolg van de voormalige gaswinning. Bij het opruimen ligt de focus in eerste instantie op het opruimen van de 26 voormalige productielocaties, wat naar verwachting circa 10 jaar zal duren. De voortgang verschilt per locatie. Eind 2025 zijn de werkzaamheden bij nog geen enkele productielocatie volledig afgerond en is dus nog geen locatie overgedragen aan de grondeigenaar. Inspecties van SodM laten zien dat de basis van de ontmanteling op orde is. Inspecteurs hebben enkele overtredingen geconstateerd, maar die heeft de NAM inmiddels opgelost.

Voor het herstel van vertrouwen in de overheid, is het van belang dat inwoners niet alleen geïnformeerd worden, maar ook daadwerkelijk gehoord en betrokken worden bij de ontmanteling en herontwikkeling van voormalige gaslocaties. Signalen die SodM ophaalt onder bewoners worden besproken met de NAM. De eerste ervaringen laten zien dat duidelijke, tijdige en persoonlijke communicatie van groot belang is en dat hierin nog verbeteringen mogelijk zijn. Veilige ontmanteling is niet alleen een technische opgave, de werkzaamheden hebben directe gevolgen voor omwonenden en grondeigenaren en raken aan hun vertrouwen in de NAM en overheid en aan hun toekomstperspectief.

Openstaande vragen

Er is nog veel meer te weten

We weten veel, maar nog lang niet genoeg. De analyses laten grote verschillen zien tussen gemeenten, maar geven geen volledig beeld van verschillen tussen groepen inwoners, de oorzaken van achterstanden en de precieze impact van de aardbevingsproblematiek.

De komende jaren is er gericht onderzoek nodig om beter te begrijpen wat de grootste pijnpunten zijn, in welke gemeenten en op welke aspecten van brede welvaart. Ook is er nader onderzoek nodig om vast te stellen wat inwoners zelf als de belangrijkste knelpunten in hun leven ervaren en wat er structureel nodig is om hun welbevinden te verbeteren.

Doelgroepen
Het is duidelijk dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten, maar we weten te weinig over verschillen tussen groepen inwoners. Jongeren, ouderen, gedupeerden, nieuwkomers of mensen met gestapelde kwetsbaarheden hebben verschillende problemen die om passende oplossingen vragen. Wanneer we beter weten welke (groepen) inwoners achterblijven en waarom, en hoe in te spelen op de eigen weerbaarheid en 'samenredzaamheid' van inwoners wordt ook duidelijker aan welke knoppen kan worden gedraaid om knelpunten op te lossen.

Aardbevingsimpact
De achterstanden in met name de Groningse gemeenten worden deels verklaard door regionale structuurkenmerken en deels door directe schade en de langdurige stress rond het herstel. Wat we niet weten, is hoe deze factoren zich tot elkaar verhouden en hoe groot het effect van de gaswinning precies is op de brede welvaart en op het vertrouwen. De manier waarop mensen deze situatie beleven, speelt daarbij een grote rol en verschilt per persoon. Voor vertrouwen is het bovendien belangrijk om aandacht te hebben voor de rol van politiek en beleidsmakers, bijvoorbeeld in de manier waarop inwoners worden betrokken bij het definiëren van problemen en het maken van beleidskeuzes.

Heldere afbakening
De ambitie van Nij begun is gekoppeld aan de landelijke ontwikkeling van brede welvaart. Dat maakt duiding lastig: in een ranglijst staat altijd iemand onderaan. Daarom moeten we beter afbakenen wat we bedoelen met 'brede welvaart op niveau'. Wat is voor inwoners 'het goede leven'? Wanneer gaat het beter en wanneer is genoeg ook echt genoeg? Voor vertrouwen is het belangrijk te erkennen dat een zekere mate van wantrouwen gezond en nuttig kan zijn, zolang het niet onder een kritische grens zakt. Herstel van vertrouwen is een langdurig proces waar meerdere factoren een rol in spelen. De relevantie van diverse factoren is sterk gebonden aan definities en diverse academische perspectieven op vertrouwen. Duidelijk is dat deze factoren niet allemaal direct te beïnvloeden zijn door maatregelen uit Nij begun. Het is daarom belangrijk om verder te verkennen welke mechanismen het vertrouwen en wantrouwen in de overheid in de regio beïnvloeden, binnen de historische en lokale context, en rekening houdend met de gelaagdheid van bestuur en beleid in Nij begun.

Verklarend conceptueel model nodig
De genoemde onzekerheden en onduidelijkheden betekenen dat er een sterker verklarend conceptueel model nodig is om te begrijpen hoe indicatoren samenhangen en welke ingrepen voor specifieke groepen het meest effect hebben. Om dat model te ontwikkelen, moeten onderzoekers verder de samenleving in, zowel voor brede welvaart als vertrouwen: luisteren, doorvragen, met inwoners in gesprek gaan. Pas dan zien we welke problemen het zwaarst wegen, wat het dagelijks leven van mensen het meeste beïnvloedt en welk beleid écht verschil maakt.

Cijfers en trends: inwoners, onderwijs & economie, omgeving en imago

Om de brede welvaart van Groningen en Noord-Drenthe en het vertrouwen in de overheid positief te beïnvloeden, worden de komende dertig jaar tal van maatregelen uitgevoerd die samen moeten bijdragen aan de gewenste maatschappelijke verandering in de regio. In dit deel komen de indicatoren aan de orde die gaan over de beoogde effecten op de korte en middellange termijn van de verschillende maatregelen. Dit betreft bijvoorbeeld gewenste effecten op het gebied van leefbaarheid, bestaanszekerheid en economische dynamiek.

Om een goed beeld te krijgen van de regio, delen we de indicatoren in vier thema's in: Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago. De indicatoren volgen uit de Sociale en Economische Agenda dan wel uit de andere pijlers van beleid.

We kijken naar de regio Groningen en Noord-Drenthe als geheel en naar elk van de gemeenten afzonderlijk. We analyseren de verschillen tussen de dertien gemeenten en maken de vergelijking met de referentiegroepen om de uitkomsten goed te kunnen interpreteren. De referentiegroepen zijn gemeenten met vergelijkbare kenmerken qua omvang, demografie en brede welvaart. De onderliggende cijfers zijn te vinden in de bijlage Cijfers en trends per gemeente.

Op deze wijze beschrijven we jaarlijks de stand en ontwikkeling van de regio. Hoe langer de uitvoering van de maatregelen uit Nij begun loopt, hoe beter we zicht krijgen op trends en de invloed van externe factoren daarop. Op dit moment zitten veel maatregelen in de beginfase of moeten nog van start gaan. Daarnaast hebben veel van de gepresenteerde cijfers betrekking op de periode voorafgaand aan Nij begun. In deze SvGND is het daarom nog te vroeg om uitspraken te doen over de bijdrage van de maatregelen aan de waargenomen ontwikkelingen op de vier thema's. Het gaat in dit hoofdstuk dus veelal om het beeld van de regio in de periode voordat de uitvoering van de maatregelen in de volle breedte is gestart.

INWONERS

Lager welzijn dan in vergelijkbare regio's

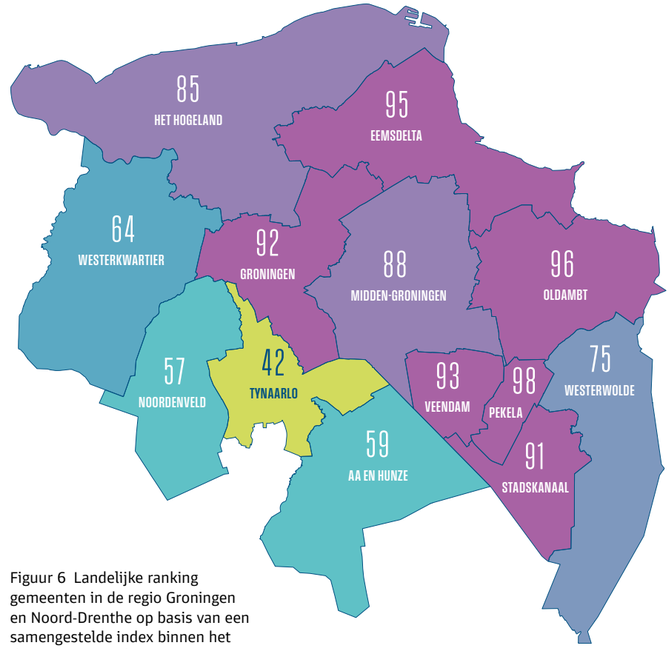
Hoe ervaren inwoners van Groningen en Noord-Drenthe hun dagelijks leven? En hoe stevig staan zij er sociaal en financieel voor? In het thema 'Inwoners' kijken we naar vier onderwerpen die inzicht geven in hoe het ervoor staat in de regio Groningen en Noord-Drenthe vanuit het perspectief van de inwoners. Het gaat om beoogde effecten van de maatregelen op het gebied van financiële zekerheid, gezondheid, mentale gezondheid van jongeren en sociale contacten.

De onderstaande tabel en de kaarten hiernaast tonen de belangrijkste cijfers en trends. Over het geheel genomen scoort de regio op alle vier de onderwerpen lager dan het landelijk gemiddelde én lager dan de gemeenten in de referentiegroep. De gemeenten in (de kern van) het aardbevingsgebied blijven daarbij het meest achter. Zo groeien in dit gebied meer kinderen op in armoede, en ervaren meer huishoudens energiearmoede. De mentale gezondheid van jongeren is in de hele regio een aandachtspunt: deze ligt onder het landelijke niveau. Ook op het gebied van sociale contacten scoort de regio gemiddeld lager dan Nederland.

Overzicht 'Inwoners': stand van zaken en ontwikkeling per indicator

		Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Percentage huishoudens met problematische schulden	Percentage, procentpunt	8,9	7,9	5,1	11,6	0,3	0,2	'23-'24
Percentage kinderen in huishoudens onder lage inkomensgrens	Percentage, procentpunt	4,3	5,6	2,4	6,9	–0,1	0,0	'23-'24
Percentage huishoudens met energiearmoede	Percentage, procentpunt	4,0	5,3	2,5	9,0	nb	nb	'23
Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt	Percentage, procentpunt	74,1	74,0	63,3	77,8	4,1	4,4	'22-'24
Percentage volwassenen dat geen angst of depressie afgelopen heeft ervaren in de afgelopen 4 weken	Percentage, procentpunt	53,6	55,5	51,8	61,0	0,9	2,8	'22-'24
Percentage jongeren dat dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt	Percentage, procentpunt	77,1	72,9	69,8	77,7	nb	nb	'23
Percentage jongeren dat psychische klachten heeft	Percentage, procentpunt	27,0	30,6	24,1	33,1	nb	nb	'23
Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of buren	Percentage, procentpunt	72,0	70,6	65,5	75,5	0,7	0,6	'23-'24

Deze tabel toont per indicator binnen het thema 'Inwoners' waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt naast het gemiddelde steeds de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij landelijk, cijfers in het groen gaan om indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van landelijk.

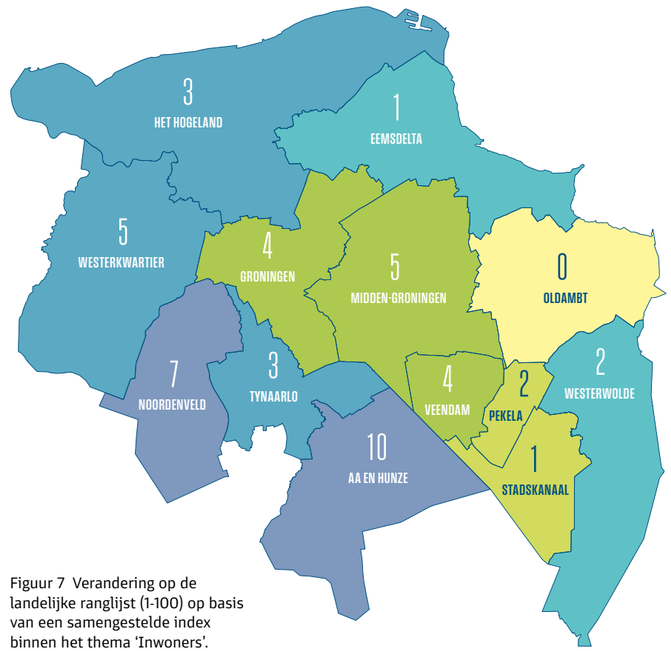
Figuur 6 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van een samengestelde index binnen het thema 'Inwoners'.

Stand 'Inwoners' in 2024

De kaart (figuur 6) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op het thema 'inwoners', op basis van een index waarin de verschillende indicatoren worden samengenomen. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De regio scoort gemiddeld gezien slechter dan landelijk op de index van deze indicatoren. Binnen de regio zijn echter verschillen te zien: de drie Drentse gemeenten scoren rond het landelijk gemiddelde (met posities rond plaats 50) terwijl zes Groningse gemeenten onderaan de ranglijst staan, met posities tussen 91 en 98.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)
- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

Figuur 7 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van een samengestelde index binnen het thema 'Inwoners'.

Trend 'Inwoners' van 2023 op 2024

De kaart (figuur 7) geeft de ranking van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe aan voor de ontwikkeling binnen het thema 'inwoners'. De kleuren geven de relatieve positie per gemeente weer ten opzichte van de landelijk gemiddelde ontwikkeling.

In de regio zien we dat vijf van de dertien gemeenten van 2023 op 2024 één of meerdere plaatsen steeg op deze ranking. Midden-Groningen maakte de grootste stijging door met vijf plekken omhoog. Eén gemeente bleef gelijk en zeven gemeenten daalden in de ranking, waarvan Aa en Hunze tien plekken daalde van 2023 op 2024.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST
- 16 OF MEER PLAATSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSEN GESTEGEN

Financiële zekerheid

Meer kinderen in armoede en meer energiearmoede

In Groningen en Noord-Drenthe groeien meer kinderen op in armoede dan in de rest van Nederland. Ook zijn er meer huishoudens met energiearmoede. In sommige gemeenten wordt armoede bovendien van generatie op generatie doorgegeven. Tegelijkertijd heeft de regio minder inwoners met problematische schulden dan gemiddeld in Nederland. Binnen de regio zijn de verschillen groot: in de vijf Groningse aardbevingsgemeenten is de financiële problematiek duidelijk groter dan in Noord-Drenthe.

Financiële zekerheid hangt samen met inkomen, bestaanszekerheid en het kunnen voorzien in basisbehoeften. Het biedt inwoners grip op hun leven.[36] Financiële onzekerheid werkt juist belemmerend: het veroorzaakt stress en kan de kwaliteit van leven aantasten. Dit raakt ook kinderen en jongeren. Wie opgroeit in een huishouden met een laag inkomen heeft vaker stress, loopt meer gezondheidsrisico's, presteert minder goed op school en kan te maken krijgen met schaamte of uitsluiting.[37] Daarmee beïnvloedt de financiële thuissituatie de kansen die kinderen later krijgen.[38] [39]

Over het geheel genomen scoren de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe lager op financiële zekerheid dan vergelijkbare gemeenten in hun referentiegroep. Binnen de regio is het beeld genuanceerder. De Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo – en de Groningse gemeente Westerkwartier – staan er relatief gunstiger voor. Eemsdelta, Midden-Groningen, Oldambt en Veendam scoren juist laag. Deze verschillen hebben een lange geschiedenis: armoede komt in Oost-Groningen al decennialang voor en in de Veenkoloniën spelen generatiearmoede en werkloosheid een hardnekkige rol. Families hier krijgen van generatie op generatie minder kansen.[40] [41] Bij financiële zekerheid hebben we naar drie indicatoren gekeken.

Problematische schulden
Het aandeel huishoudens met problematische schulden is lager dan landelijk. Tussen 2019 en 2023 daalde dit aandeel in de regio zelfs sterker dan in Nederland als geheel. Na 2023 keert de trend: in 2024 stijgt het aantal mensen met problematische schulden overal, maar in Groningen en Noord-Drenthe minder sterk dan landelijk.

Kinderen in armoede
Het aandeel kinderen dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen ligt hoger dan landelijk. Sinds 2019 volgt de regio de landelijke daling, maar in het meest recente jaar stagneert deze ontwikkeling: landelijk daalt het aandeel, in de regio blijft het gelijk. Alleen Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier scoren gunstiger dan hun referentiegroep.

Energiearmoede
Energiearmoede is groter dan landelijk, onder andere door het hogere aantal huishoudens met een laag inkomen en de relatief veel oudere, slecht geïsoleerde woningen. Dit treft vooral bewoners die hun woning niet kunnen verduurzamen.[42] De problematiek is het grootst in Pekela, Westerwolde en Oldambt, en het kleinst in Tynaarlo en Aa en Hunze. In bijna alle gemeenten – behalve Groningen en Tynaarlo – is energiearmoede hoger dan in hun referentiegroep. Vooral Pekela wijkt sterk negatief af. De cijfers over energiearmoede bevestigen de noodzaak om woningen in de regio te verduurzamen.

36 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

37 Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). Stress en ouderschap bij armoede.

38 Guiaux, M., & Iedema, J. (2011). Voorbestemd tot achterstand?

39 Engbersen, R., & Omlo, J. (2021). Uit de duivelskring van armoede.

40 Visser, S. S. et al. 'It All Starts with Family': Mechanisms of intergenerational poverty in the Veenkoloniën, The Netherlands.

41 Meij, E. (2021). Lives on edge: Everyday practices of people experiencing poverty in disadvantaged areas.

42 TNO (2022). Energiearmoede in Nederland 2022.

Gezondheid

Lagere score in aardbevingsgemeenten

De meeste inwoners van de regio Groningen en Noord-Drenthe voelen zich gezond en ervaren geen psychische klachten, maar in stedelijk gebied zoals de gemeente Groningen en in aardbevingsgemeenten zoals Eemsdelta ervaren inwoners een slechtere gezondheid dan in vergelijkbare gemeenten. Dit geldt doorgaans zowel voor de fysieke als de mentale gezondheid.

Gezondheid is net als financiële zekerheid een belangrijk aspect van brede welvaart. Gezondheid heeft impact op de mate waarin mensen regie hebben over hun leven. Mensen die in goede gezondheid leven ervaren over het algemeen een betere kwaliteit van leven, zijn zelfredzamer en doen minder (vaak) een beroep op de zorg. Een slechtere gezondheid kan leiden tot verminderd welzijn. We kijken hierbij naar subjectieve gezondheid: hoe beoordelen inwoners zelf hun eigen fysieke en mentale gezondheid.

Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat aardbevingsschade en de versterkingsoperatie negatieve invloed hebben op de ervaren gezondheid en het mentaal welbevinden van inwoners.[43] [44] Dit zien we ook terug in de recente cijfers.

Ervaren gezondheid
Ongeveer driekwart van de inwoners van de regio Groningen en Noord-Drenthe beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) goed. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. De trend is positief; tussen 2022 en 2024 is het aandeel inwoners dat de eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt, regionaal en landelijk in gelijke mate toegenomen.

Ten opzichte van de gemeenten in de referentiegroep is het beeld minder positief. Inwoners van negen gemeenten beoordelen hun gezondheid minder goed dan inwoners van de gemeenten in hun referentiegroep. Inwoners van de gemeenten Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier beoordelen hun gezondheid juist beter dan de gemeenten in hun referentiegroep. Inwoners van de gemeenten Groningen, Tynaarlo en Westerkwartier beoordelen hun eigen gezondheid gemiddeld gezien het hoogst en inwoners in Eemsdelta, Pekela en Stadskanaal het laagst. In deze laatste drie gemeenten heerst relatief veel financiële problematiek en hebben inwoners over het algemeen een lagere sociaaleconomische status.[45] Inkomen en sociaaleconomische positie hebben een sterke invloed op de ervaren gezondheid: wie minder financiële ruimte heeft, ervaart vaker stress, heeft minder keuzemogelijkheden om gezond te leven en voelt zich daardoor gemiddeld minder gezond en zeker.

Mentale gezondheid
De ervaren mentale gezondheid van inwoners in de regio is vergelijkbaar met de landelijke cijfers en trends. Bij een GGD-onderzoek in 2024 gaf 55,5 procent van de inwoners in de regio aan in de vier weken vóór het onderzoek geen angst of depressieve gevoelens te hebben ervaren. Landelijk was dit 53,6 procent.

Ook hier zijn er verschillen binnen de regio, met name in het aandeel inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen vier weken niet angstig of depressief te hebben gevoeld. In de gemeente Eemsdelta, in de kern van het aardbevingsgebied, geeft 51,8 procent van de inwoners aan zich de afgelopen vier weken *niet* angstig of depressief te hebben gevoeld. Voor de regio als geheel is dat 55,5 procent. Bijna de helft van de inwoners in Eemsdelta heeft die gevoelens dus wel. Ook in de gemeenten Veendam en Groningen gaven inwoners relatief vaker aan met dergelijke gevoelens te kampen.

Mensen die zich over het geheel genomen gezonder voelen, ervaren vaak ook een betere mentale gezondheid. In de gemeente Groningen ligt dat echter anders. Gemiddeld gezien ervaren meer inwoners hun (totale) gezondheid als (zeer) goed, maar op mentale gezondheid scoren zij lager dan gemiddeld in de regio, landelijk en in de referentiegroep. Een deel van het verschil

43 Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (2025). De omvang van de gaswinningsproblematiek: Een benadering op basis van de GGD gezondheidsmonitor.

44 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

45 VZinfo.nl (2025). Sociaaleconomische verschillen.

met de rest van de regio hangt samen met de stedelijke demografie: Groningen heeft relatief veel jongeren en studenten die lichamelijk doorgaans fit zijn, maar vaker mentale druk ervaren door studie- en prestatiedruk, sociale activiteiten en onregelmatige leefpatronen.[46] Dit verklaart echter niet volledig waarom Groningen óók lager scoort dan de referentiegroep, waar eveneens stedelijke en studentengemeenten in zitten. Dat de verschillen niet volledig verklaarbaar zijn op basis van demografie betekent dat er mogelijk andere, meer structurele factoren meespelen die we nog niet goed genoeg in beeld hebben. In de meer welvarende gemeenten, zoals de drie Drentse gemeenten en Westerkwartier, scoren inwoners op mentale gezondheid juist hoger dan gemiddeld in de regio en hoger dan landelijk en de referentiegroep.

Mentale gezondheid jongeren

Minder gelukkig, vaker ongelukkig

De mentale gezondheid van jongeren in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het gemiddelde in Nederland. Factoren die mee lijken te spelen zijn de aardbevingsproblematiek, de lagere sociaaleconomische status en de financiële problematiek in sommige gemeenten. Maar ook in gemeenten waar deze problematieken kleiner zijn, staat het mentale welzijn van sommige jongeren onder druk. Dit blijft voor de hele regio een belangrijk aandachtspunt.

Nederlandse jongeren behoren al jarenlang tot de gelukkigste van de wereld. Toch staat het mentale welzijn van jongeren steeds meer onder druk, onder meer vanwege prestatiedruk, sociale druk en de covidcrisis.[47] [48] In de regio Groningen en Noord-Drenthe komt daar de aardbevingsproblematiek nog bij. Het wordt steeds duidelijker dat de gevolgen van de aardbevingen en de versterkingsoperatie ook impact hebben op het (mentale) welzijn van jongeren.[49] [50]

Om een indruk te krijgen van het mentale welzijn van jongeren in de regio kijken we naar twee thema's: het aandeel middelbare scholieren dat zegt zich (zeer) gelukkig dan wel ongelukkig te voelen en de aan- en afwezigheid van psychische klachten onder deze groep.

Mate van geluk

Bijna driekwart van de middelbare scholieren in de regio voelt zich in 2023 (zeer) gelukkig. Daar staat tegenover dat 6,7 procent zich (zeer) ongelukkig voelt. Voor beide scores geldt dat deze slechter zijn dan gemiddeld voor jongeren in Nederland. Binnen de regio liggen de scores in aardbevingsgemeenten het laagst als het gaat om geluk en het hoogst als het gaat om het aandeel jongeren dat zich ongelukkig voelt. Middelbare scholieren in Eemsdelta, Het Hogeland en Midden-Groningen zijn minder vaak gelukkig én vaker ongelukkig dan middelbare scholieren in Westerwolde en de drie gemeenten in Noord-Drenthe. In de gemeente Eemsdelta is het beeld genuanceerder: zowel het aandeel jongeren dat zich (zeer) gelukkig voelt, als het aandeel jongeren dat zich (zeer) ongelukkig voelt, ligt er lager dan gemiddeld in de regio. In de gemeente Groningen is het aandeel jongeren dat zich (zeer) ongelukkig voelt hoog: 8,1 procent, in Het Hogeland nog hoger: 8,8 procent.

Psychische klachten

De aan- of afwezigheid van psychische klachten speelt ook een rol in het mentale welbevinden van jongeren. In 2023 geeft 30,6 procent van de jongeren in Groningen en Noord-Drenthe aan in de afgelopen vier weken psychische klachten te hebben ervaren, zoals depressie of angstgevoelens. Dat ligt hoger dan het landelijke gemiddelde: 27 procent. Ook hier zijn er verschillen binnen de regio. In de gemeenten Groningen en Midden-Groningen zijn relatief veel jongeren met psychische klachten. Hier zien we ook relatief veel jongeren die zich (zeer) ongelukkig voelen.

Sociale contacten

Minder goed verbonden

Op sociale contacten scoort de regio Groningen en Noord-Drenthe ook lager dan het landelijk gemiddelde. De frequentie van sociale contacten steeg sinds 2023 zowel gemiddeld in Nederland als in deze regio, maar de stijging in de regio gaat minder hard dan gemiddeld in de rest van het land.

Sociale contacten zijn belangrijk voor inwoners zelf, maar ook voor de samenleving. Ze zorgen voor verbinding en daarmee voor sociale cohesie. Sociale contacten hebben een positief effect op welvaart en welzijn[51] [52] [53] en bevorderen het geluk en de tevredenheid van mensen.

In 2024 had 70,6 procent van alle inwoners van 15 jaar en ouder in Groningen en Noord-Drenthe minstens één keer per week contact met familie, vrienden en/of buren. Dat is lager dan het landelijk gemiddelde: 72 procent. De contacten met naasten namen in het hele land af in de periode 2019-2023, waarna in 2024 weer een toename zichtbaar was. In Groningen en Noord-Drenthe ging die toename minder snel dan in het land als geheel.

Binnen de regio zijn de volgende verschillen te zien: de gemeenten Westerkwartier, Groningen en Aa en Hunze scoren op sociale contacten lager dan het regionale gemiddelde en ook lager dan de gemeenten in hun referentiegroep. De overige gemeenten scoren op sociale contacten juist hoger dan het regionaal gemiddelde. De gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen en Het Hogeland scoren zelfs hoger dan het landelijk gemiddelde en hun referentiegroep.

Door naast financiële zekerheid en (mentale) gezondheid ook de mate van sociale binding mee te nemen in dit overzicht, ontstaat een completer beeld van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe. De frequentie van sociale contacten zegt echter niet alles over de kwaliteit van de sociale samenhang. Daarom komt sociale cohesie nog eens terug binnen het thema Omgeving.

46 OECD (2022). Income inequality and redistribution.

47 Nederlands Jeugdinstituut (2025). Cijfers over prestatiedruk.

48 RIVM, Nivel, GGD GHOR Nederland, ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum (2024). In de luwte van de coronapandemie: het belang van het monitoren van welzijn tijdens toekomstige pandemieën.

49 Gronings Perspectief (2025). De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

50 Trell, E.M. et al. (2025). Young people in the Wadden 'hinterlands': Reflections on livebility and the future for youth in Eemsdelta municipality, North-East Groningen.

51 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

52 Movisie (2023). Wat betekenen korte alledaagse sociale interacties voor ons welbevinden?

53 CBS (2020). Sociaal contact: kwantiteit en kwaliteit.

ONDERWIJS & ECONOMIE

Achterstand met tekenen van herstel

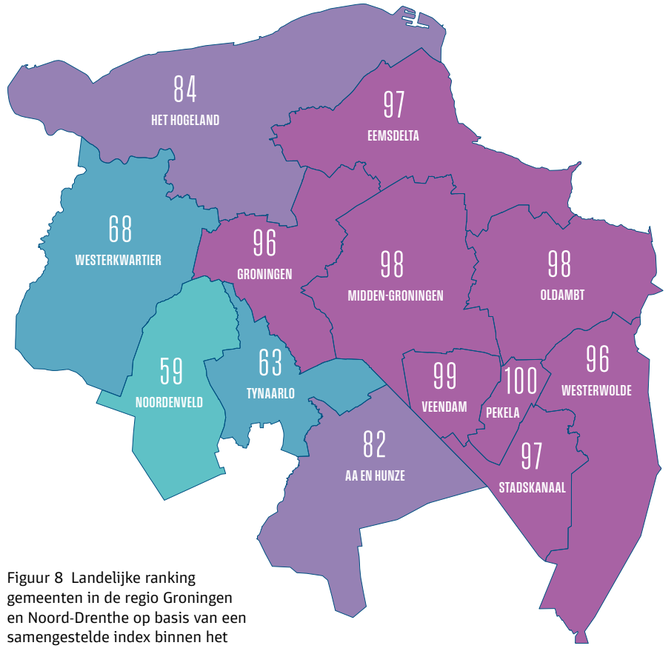
Hoe sterk en toekomstbestendig is de economie van Groningen en Noord-Drenthe? Binnen dit thema komen twaalf indicatoren aan bod die betrekking hebben op: Onderwijs, Arbeidsdeelname & Talentbehoud, Ondernemerschap & Groei, Innovatie en de Financiële positie van huishoudens.

De onderstaande tabel en de kaarten hiernaast tonen de belangrijkste cijfers en trends. De regio Groningen en Noord-Drenthe scoort onder het landelijk gemiddelde op opleidingsniveau en arbeidsparticipatie, terwijl het aandeel voortijdig schoolverlaters hoger ligt. Ook de economische dynamiek blijft achter. Binnen de regio lopen de gemeenten Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier voorop op het bredere thema Onderwijs & Economie, terwijl Pekela, Oldambt en Veendam achterblijven. De combinatie van enerzijds verbeteringen in de economische dynamiek en anderzijds aanhoudende financiële kwetsbaarheid binnen de regio wijst op een ongelijke verdeling van welvaart, waardoor inwoners niet in gelijke mate profiteren van de economische vooruitgang.

Overzicht 'Onderwijs en Economie': stand van zaken en ontwikkeling per indicator

		Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Percentage havo/vwo leerlingen ten opzichte van totaal aantal leerlingen in derde leerjaar VO	Percentage, procentpunt	48,9	45,8	21,9	62,2	–0,5	–0,4	’23-’24
Percentage voortijdig schoolverlaters	Percentage, procentpunt	2,7	3,1	1,8	4,5	nb	nb	’23
Netto arbeidsparticipatie	Percentage, procentpunt	73,2	71,3	66,5	75	0,1	0,5	’23-’24
Percentage onbenut arbeidspotentieel	Percentage, procentpunt	8,7	9,2	4,5	12,7	–0,2	–0,1	’23-’24
Stay Rate	Percentage, procentpunt	51,0	50,7	29	65	nb	nb	’20
Aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners	Aantal, index	172,1	134,6	95,7	169,9	89,4	90,6	’23-’24
Aantal vestigingen van snelgroeiende bedrijven per 10.000 inwoners	Aantal, index	24,4	21,1	5,6	27,1	102	104,7	’23-’24
Entrepreneurial Ecosystem Index	Cijfer, index	9,0	8,1	6,0	12,5	nb	nb	’25
Aantal spin-offs voortkomend uit kennisinstellingen	Aantal, index	nb	57	57	57	nb	nb	’22
Verleende NL-octrooien per 100.000 inwoners	Aantal, index	69,5	25,3	16,2	34,7	nb	nb	’23
Percentage huishoudens onder lage inkomensgrens	Percentage, procentpunt	6,1	7,5	3,9	10,2	–0,2	–0,2	’23-’24
Mediaan besteedbaar inkomen	Aantal, index	36.500	33.070	29.300	40.900	103,7	103,4	’23-’24

Deze tabel toont per indicator binnen het thema Onderwijs en Economie waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij het landelijk gemiddelde, cijfers in het groen zijn de indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

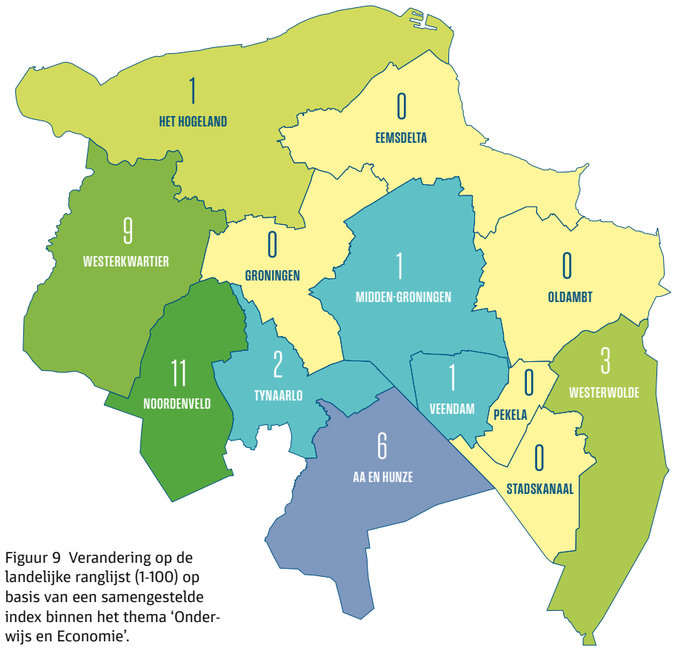
Figuur 8 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van een samengestelde index binnen het thema ‘Onderwijs en Economie’.

Stand ‘Onderwijs en Economie’ in 2024

De kaart (figuur 8) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op het thema ‘Onderwijs en Economie’, op basis van een index waarin de verschillende indicatoren worden samengenomen. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De regio scoort slechter dan landelijk op de index van deze indicatoren. De oorzaak is anders per gemeente. In Groningen komt dat door lage scores op voortijdig schoolverlaters, onbenut arbeidspotentieel maar vooral door besteedbaar inkomen en aantal huishoudens onder de inkomensgrens. En in Pekela, in het 100ste en daarmee laagste percentiel, wordt op iedere indicator lager gescoord dan landelijk.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)
- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

Figuur 9 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van een samengestelde index binnen het thema ‘Onderwijs en Economie’.

Trend ‘Onderwijs en Economie’ van 2023 op 2024

De kaart (figuur 9) geeft de ranking van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe aan voor de ontwikkeling binnen het thema ‘Onderwijs en Economie’. De kleuren geven de relatieve positie per gemeente weer ten opzichte van de landelijk gemiddelde ontwikkeling.

In de regio zien we dat vier van de dertien gemeenten van 2023 op 2024 één of meerdere plaatsen steeg op de ranking. Noordenveld maakte de grootste stijging door met elf plekken omhoog. Vier gemeenten daalden in de ranking, waarvan Aa en Hunze zes plekken daalde van 2023 op 2024.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST
- 16 OF MEER PLAATSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSEN GESTEGEN

Onderwijs

Lager onderwijsniveau leerlingen, meer schooluitval

Het onderwijsbeeld in Groningen en Noord-Drenthe verschilt per gemeente. Gemiddeld is het onderwijsniveau lager en is het aandeel voortijdig schoolverlaters hoger dan landelijk, al zijn er enkele gemeenten die beter scoren. Een lager onderwijsniveau en meer uitval werken door in kansen op de arbeidsmarkt en in de toekomstige economische draagkracht van de regio. Daarom is het verbeteren van het onderwijs een belangrijk aandachtspunt voor de regio.

Onderwijs speelt een cruciale rol bij het toekomstbestendig en toekomstgericht maken van de economie en is een belangrijk onderdeel van brede welvaart. Voorbeelden van indicatoren zijn opleidingsniveau en voortijdig schoolverlaten.

Opleiding
Het opleidingsniveau van inwoners geeft inzicht in kansengelijkheid, kansen op de arbeidsmarkt, wendbaarheid en weerbaarheid en het toekomstige arbeidsaanbod in de regio. Het aandeel jongeren in deze regio dat havo of vwo volgt is lager dan het landelijk gemiddelde. Binnen de regio zijn er echter verschillen. Volgens de cijfers van 2024 ligt het opleidingsniveau in tien van de dertien gemeenten lager dan het landelijk gemiddelde. Met name in Pekela, Oldambt en Veendam volgen relatief weinig leerlingen in de bovenbouw een opleiding op havo- of vwo-niveau. In drie gemeenten ligt het percentage jongeren in de havo- en vwo-bovenbouw boven het landelijke gemiddelde: Groningen, Noordenveld en Tynaarlo.

Van 2023 op 2024 is het percentage havo- en vwo-leerlingen zowel landelijk als regionaal afgenomen. In de regio Groningen en Noord-Drenthe was de daling echter minder sterk dan landelijk, waardoor een deel van de achterstand die tussen 2019 en 2023 is ontstaan, is ingelopen. Maar ook hier verschillen de cijfers per gemeente. In Pekela en Veendam nam de achterstand ten opzichte van het regionale en landelijke gemiddelde verder toe, in Oldambt en Westerwolde werd de achterstand kleiner.

Voortijdig schoolverlaten
Jongeren die voortijdig stoppen met school hebben minder kans op werk en lopen een groter risico op werkloosheid en financiële problemen.[54] In Groningen en Noord-Drenthe ligt het percentage voortijdig schoolverlaters hoger dan gemiddeld in Nederland. In de drie Noord-Drentse gemeenten en de gemeenten Het Hogeland en Westerkwartier komt voortijdig schoolverlaten minder vaak voor dan het landelijk gemiddelde, in de acht overige gemeenten komt dit juist vaker voor.

54 CBS (2020). Jongere zonder startkwalificatie vindt minder vaak werk.

Arbeidsdeelname en talentbehoud

Lagere arbeidsparticipatie

Voor een toekomstbestendige, sterke economie is het belangrijk dat onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar aansluiten en dat mensen deelnemen aan het arbeidsproces. Dit vergroot de kans dat jongeren werk vinden in de regio en dat talent hier behouden blijft in plaats van wegtrekt naar andere regio's. De cijfers laten zien dat er voor de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe een uitdaging ligt om qua arbeidsparticipatie en onbenut arbeidspotentieel het gat met het landelijk gemiddelde te dichten.

Belangrijke indicatoren voor de arbeidsmarkt zijn arbeidsparticipatie, onbenut arbeidspotentieel en talentbehoud.

Arbeidsparticipatie
In 2024 was 71,3 procent van de potentiële beroepsbevolking in Groningen en Noord-Drenthe aan het werk. Dat ligt iets onder het landelijke gemiddelde van 73,2 procent. Binnen de regio is een duidelijke tweedeling zichtbaar: in Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier is de arbeidsparticipatie relatief hoog, in Noordenveld en Tynaarlo zelfs boven het landelijke gemiddelde. In Westerwolde, Oldambt en Eemsdelta ligt de arbeidsparticipatie juist lager. Dat heeft verschillende oorzaken. In deze gemeenten zijn minder grote bedrijven en economische activiteiten, waardoor er minder banen beschikbaar zijn.[55] Daarnaast is het opleidingsniveau gemiddeld lager, wat samenhangt met een lagere deelname aan de arbeidsmarkt. Ook de leeftijdsopbouw speelt een rol: gemeenten met relatief veel ouderen of mensen die met pensioen zijn – zoals Het Hogeland – kennen van nature een lagere arbeidsparticipatie. Tot slot weten we dat in sommige gemeenten meer gezondheidsproblemen voorkomen, wat leidt tot hogere arbeidsongeschiktheid en werkloosheid.

Van 2023 op 2024 nam de arbeidsparticipatie in de regio verder toe. Het verschil met het landelijke gemiddelde werd hierdoor kleiner. In de meeste gemeenten steeg de arbeidsparticipatie of bleef deze ongeveer gelijk. Alleen in de gemeenten Aa en Hunze, Het Hogeland en Veendam nam de arbeidsparticipatie af.

Onbenut arbeidspotentieel
Onbenut arbeidspotentieel laat zien hoeveel mensen er beschikbaar zijn voor werk, maar nog niet (volledig) aan het werk zijn. Het gaat zowel om mensen die actief op zoek zijn naar werk, als om mensen die in deeltijd werken en graag meer uren willen werken. Daarnaast gaat het om mensen die op korte termijn kunnen werken maar er niet recent naar hebben gezocht. En om mensen die wel recent hebben gezocht, maar niet direct beschikbaar zijn.

Vergeleken met Nederland als geheel ligt het onbenutte arbeidspotentieel in Groningen en Noord-Drenthe hoger, al zijn de verschillen tussen gemeenten groot. Het totaalbeeld is dus genuanceerd. In negen van de dertien gemeenten ligt het onbenutte arbeidspotentieel op het niveau van of onder het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Groningen en Veendam ligt het onbenutte arbeidspotentieel duidelijk hoger dan het landelijk gemiddelde. In de gemeente Westerkwartier was sprake van een forse daling van het onbenutte arbeidspotentieel. Dat sommige gemeenten een hoger onbenut arbeidspotentieel kennen, heeft oorzaken die ook gelden voor de lagere arbeidsparticipatie. In delen van de regio – zoals Veendam – is de economie historisch afhankelijk geweest van industrie en landbouw. Door krimp of verdwijnen van deze sectoren zijn er minder passende banen beschikbaar. Ook speelt mee dat het opleidingsniveau in sommige gebieden minder goed aansluit op de vraag van werkgevers, waardoor mensen wel willen werken maar moeilijk werk vinden. Daarnaast beïnvloedt de leeftijdsopbouw het beeld: gemeenten met relatief veel oudere inwoners hebben vaker een groter onbenut arbeidspo-

55 PBL (2017). Stedelijke regio's als motoren van economische groei

tentieel. Een deel van deze groep staat formeel nog dicht bij de arbeidsmarkt, maar werkt niet (bijvoorbeeld door vervroegd uittreden of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid).

Van 2023 op 2024 is het onbenutte arbeidspotentieel ook landelijk afgenomen. De daling landelijk was sterker dan in de regio, waardoor het verschil tussen de regio en het land groter is geworden. Tussen 2019 en 2023 ontwikkelde de regio zich juist beter dan landelijk. Opvallend is dat gemeenten met een relatief lage arbeidsparticipatie niet automatisch ook de gemeenten zijn met veel onbenut arbeidspotentieel. Dit laat zien dat de regionale arbeidsmarkt complex is en dat verschillende factoren een rol kunnen spelen, zoals demografische verschillen tussen gemeenten of verschillen in gezondheid van de inwoners.

Talentbehoud

Talentbehoud speelt een belangrijke rol in de regionale economische dynamiek. Uit de cijfers van de Talentmonitor voor 2021 blijkt dat het in Groningen en Noord-Drenthe ongeveer even goed lukt om jongeren voor de regio te behouden als gemiddeld in Nederland. Ongeveer 51 procent van de jongeren die op hun zestiende in een gemeente in deze regio wonen, woont daar op 28-jarige leeftijd ook nog. De gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Noordenveld zien relatief veel jongeren vertrekken. Dit zijn de gemeenten met een relatief hoog aandeel havo- en vwo-leerlingen. Dit wijst erop dat gemeenten met een groter aandeel hoger opgeleide jongeren meer moeite hebben om die jongeren te behouden. Een uitzondering hierop is de gemeente Groningen: hoewel dit een gemeente is met een relatief hoog aandeel havo- en vwo-leerlingen, blijft twee derde van de jongeren hier wonen. Een verklaring hiervoor is dat de stad een hbo-instelling en een universiteit heeft en bovendien veel banen biedt voor hoger opgeleiden.

Ondernemerschap en groei

Inhaalslag ingezet

De economische dynamiek in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het landelijk gemiddelde. Het aantal nieuwe vestigingen en het aantal snelgroeiende bedrijven in deze regio is naar verhouding laag. Toch zijn er duidelijke tekenen van verbetering. Recente ontwikkelingen wijzen erop dat de regio stappen zet om de achterstand te verkleinen en een inhaalslag maakt op het gebied van ondernemerschap en groei.

De economische dynamiek in Groningen en Noord-Drenthe blijft in peiljaar 2024 achter bij het landelijk gemiddelde. Het aantal nieuwe vestigingen en het aantal snelgroeiende bedrijven is in verhouding laag. Dat heeft deels te maken met de geografische ligging: de regio ligt verder van de economische kerngebieden van Nederland, waardoor er minder directe afzetmarkten, investeerders en zakelijke netwerken in de buurt zijn. Ook speelt de economische structuur een rol. De regionale economie is van oudsher sterk gericht op landbouw, industrie en publieke sectoren. Deze sectoren genereren gemiddeld minder innovatieve spin-offs en nieuwe ondernemingen, wat doorwerkt in het lagere aantal nieuwe bedrijven en scale-ups in de regio. Tegelijk zijn er duidelijke tekenen van verbetering. Recente ontwikkelingen laten zien dat de regio stappen zet om de achterstand te verkleinen en een inhaalslag maakt op het gebied van ondernemerschap en groei.

Om talent aan de regio te binden en de arbeidsparticipatie te stimuleren, is het belangrijk dat er voldoende baankansen zijn, nu en in de toekomst. Het aantal nieuwe en snelgroeiende bedrijven in een regio geeft inzicht in de economische dynamiek en in de vraag naar arbeid in die regio. De

Entrepreneurial Ecosystem Index (EE-Index), ontwikkeld door Birch Consultants en de Universiteit Utrecht, biedt een breder beeld van het klimaat voor ondernemerschap in een regio.

Vestiging nieuwe bedrijven

Het aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners is tussen 2023 en 2024 landelijk afgenomen. In Groningen en Noord-Drenthe was deze daling minder sterk. Daardoor is het verschil tussen het landelijk gemiddelde en deze regio kleiner geworden. Toch ligt het aantal nieuwe bedrijfsvestigingen in Groningen en Noord-Drenthe naar verhouding laag. Alleen de gemeente Groningen ligt dicht bij het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Stadskanaal, Oldambt en Eemsdelta is het aantal gestarte vestigingen het laagst. In Westerwolde, Veendam en Pekela nam het aantal nieuwe bedrijven toe, in de andere gemeenten was sprake van een daling. De sterkste afname deed zich voor in Stadskanaal en Eemsdelta.

Sinds 2019 is het aantal gestarte bedrijfsvestigingen per 10.000 inwoners in de regio groter dan landelijk. Tussen 2019 en 2023 lieten met name de gemeenten Eemsdelta, Pekela en Stadskanaal een positiever beeld zien qua ontwikkeling. Bij de interpretatie van deze cijfers is het echter belangrijk te beseffen dat kleine veranderingen in aantallen in kleinere gemeenten kunnen leiden tot relatief grote schommelingen in de cijfers.

Snelle groeiers

Het aantal snelgroeiende bedrijven in de regio ligt iets onder het landelijke gemiddelde. In Pekela, Aa en Hunze en Westerkwartier ligt het aantal snelgroeiende bedrijven relatief laag, in Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland ligt het boven het landelijke gemiddelde. Van 2023 op 2024 nam het aantal snelgroeiende bedrijven zowel landelijk als regionaal toe, nadat dit tussen 2019 en 2023 juist was afgenomen. In Groningen en Noord-Drenthe was de toename zelfs sterker dan landelijk. In negen van de dertien gemeenten bleef het aantal gelijk of nam het toe. De sterkste groei was in Noordenveld. In Aa en Hunze was juist sprake van de grootste afname.

EE-Index

De EE-Index is de graadmeter voor de kwaliteit van het ondernemersecosysteem: de optelsom van factoren zoals kennisinstellingen, financiering, netwerken, talent en ondersteuning die nodig zijn om ondernemerschap in een regio te laten groeien. De EE-Index geeft daarmee een gedeeltelijke verklaring voor het feit dat de economische dynamiek in delen van Groningen en Noord-Drenthe achterblijft bij andere regio's. Dat lijkt misschien tegenstrijdig, maar het meet iets anders dan economische dynamiek.[56] De EE-Index gaat over de voorwaarden voor ondernemerschap, terwijl economische dynamiek juist gaat over de uitkomsten: het aantal nieuwe bedrijven, snelgroeiende ondernemingen en bedrijfsoprichtingen of -sluitingen. Een ecosysteem kan dus al verbeteren, terwijl de zichtbare resultaten nog achterblijven. Dat is vaak een kwestie van tijd.

De stadsregio Groningen scoort hoger in de EE-Index[57] doordat hier belangrijke kennis- en innovatie-instellingen aanwezig zijn, zoals de RUG, Hanzehogeschool en het UMCG. Deze instellingen dragen bij aan onderzoek, talentontwikkeling, innovatie en spin-offs. De overige gebieden in de regio scoren lager, maar het rapport *Entrepreneurial Ecosystem Index 2025*[58] laat zien dat in álle gebieden van Groningen en Noord-Drenthe de scores zijn verbeterd ten opzichte van 2024, terwijl in andere delen van Nederland juist een daling zichtbaar is.

56 Stam, E., & Van de Ven, A. (2021). Entrepreneurial ecosystem elements.

57 De EE-Index wordt gerapporteerd op COROP-niveau. Het gaat hierbij om de COROP-regio *Overig Groningen*.

58 Hendricksen, T. et al. (2025). Entrepreneurial Ecosystem Index 2025: Verschuivingen in het financieringslandschap.

Innovatie

Nieuwe producten, diensten en processen

De economische dynamiek van een regio hangt nauw samen met de innovatiekracht van ondernemingen en de mate waarin kennis wordt omgezet in innovaties. Zo resulteert de kennispositie van de kennisinstellingen in Groningen in een groot aantal spin-offs die kunnen uitgroeien tot werkgevers van de toekomst. Aan de andere kant ligt het aantal octrooien in deze regio lager dan in de rest van Nederland.

Innovatie zorgt voor vernieuwing en groei. Door innovatie wordt kennis omgezet in nieuwe producten, diensten en processen en in nieuwe banen en behoud van werkgelegenheid. Regio's met veel innovatieve activiteiten zijn beter in staat om nieuwe bedrijvigheid aan te trekken en bestaande bedrijven te laten doorgroeien. Daarmee draagt innovatie bij aan een sterke, weerbare en toekomstbestendige regionale economie.

Spin-offs uit kennisinstellingen

Een manier om te laten zien hoe kennis wordt omgezet in nieuwe bedrijvigheid, is het aantal spin-offs dat voortkomt uit kennisinstellingen. In 2022 bedroeg het totale aantal spin-offs op de Campus Groningen 57, in 2024 waren het er 58. Daarmee is het aantal spin-offs hoger dan bijvoorbeeld bij Amsterdam Science Park (40 in 2024) en Utrecht Science Park (32 in 2024).[59] Groningen (32 per 100.000 inwoners) heeft naar verhouding minder startups dan Nederland (64,5), Drenthe scoort binnen Nederland het laagste met 9,1 startups per 100.000 inwoners.[60]

Octrooien

Andere cijfers onderschrijven het punt dat de ontwikkeling van de kenniseconomie in de regio achterblijft. Het aantal verleende octrooien ligt in Groningen en Noord-Drenthe een stuk lager dan in de rest van Nederland. Dit wijst erop dat de innovatie-output achterblijft of dat intellectueel eigendom minder vaak beschermd wordt (of kan worden).

Investeringen

Uit het beleidsdocument *Economische Agenda – Samen Werken*[61] blijkt dat de publieke investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D) in de provincie Groningen relatief hoog zijn door aanwezigheid van kennisinstellingen. De private investeringen blijven echter achter, terwijl die juist van groot belang zijn om de concurrentiepositie duurzaam te versterken, zoals betoogd in het Rapport Wennink.[62]

59 Aantallen spin-offs voor 2024 zijn te vinden in: BCI. (2024). Inventarisatie en meerwaarde van campussen in Nederland.

60 Techleap (2026). State of Dutch Tech 2026.

61 Nij begun (2025). Economische agenda: Samen werken.

62 Wennink, P. (2025). De route naar toekomstige welvaart.

Financiële positie

Ongelijke verdeling van welvaart

De financiële situatie van huishoudens verschilt sterk tussen gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe. Ondanks economische groei blijft de inkomenspositie van veel huishoudens achter bij het landelijk gemiddelde. Dit wijst op een ongelijke verdeling van welvaart: inwoners profiteren niet in gelijke mate van economische vooruitgang.

Bij het thema Inwoners keken we naar concrete uitingen van financiële onzekerheid, zoals schulden en energiearmoede. Bij het thema Onderwijs & Economie kijken we naar de inkomenspositie van huishoudens in de regio. Een goede financiële positie van huishoudens geeft meer zekerheid, leidt tot minder stress, draagt bij aan betere leefomstandigheden en verkleint het risico op schulden. Financiële rust werkt ook door binnen het gezin. Kinderen die opgroeien in huishoudens met minder geldzorgen hebben betere schoolprestaties en lopen minder risico op onderwijsachterstanden. Dit draagt bij aan kansengelijkheid.[63]

Lage-inkomensgrens

Het aandeel huishoudens onder de lage-inkomensgrens geeft inzicht in de mate van financiële kwetsbaarheid in de regio en laat zien waar het risico op armoede groter is. In Groningen en Noord-Drenthe ligt het percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens hoger dan het landelijke gemiddelde. In de gemeente Groningen ligt dit percentage ruim boven het landelijke gemiddelde (ook zonder studenten), in de overige gemeenten dichterbij of onder het landelijke gemiddelde. De drie Drentse gemeenten, Aa en Hunze, Tynaarlo en Westerkwartier kennen het laagste percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens.

Van 2023 op 2024 is het percentage huishoudens dat onder de lage-inkomensgrens valt licht gedaald, zowel regionaal als landelijk. Hierdoor is het verschil tussen deze regio en het landelijk gemiddelde gelijk gebleven. In tien van de dertien gemeenten daalde het percentage, in twee gemeenten bleef het gelijk. Alleen in Pekela steeg het percentage licht tussen 2023 en 2024.

Mediaan besteedbaar inkomen

Het mediaan besteedbaar inkomen geeft een breder beeld van de inkomenspositie in de regio. Het laat zien wat een *typisch* huishouden te besteden heeft en maakt het mogelijk om de materiële welvaart tussen de gemeenten onderling en met het landelijke niveau te vergelijken. Het mediaan besteedbare inkomen ligt in deze regio onder het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze, Noordenveld en Westerkwartier ligt het inkomen boven de landelijke mediaan. In de gemeenten Groningen en Pekela ligt het besteedbaar inkomen het verst onder het landelijke niveau.

De mediaan van het besteedbaar inkomen is tussen 2023 en 2024 zowel regionaal als landelijk gestegen. Dat geldt voor alle dertien gemeenten in deze regio. De toename was landelijk groter, waardoor het verschil tussen regio en land verder is toegenomen. De verschillen in groei tussen gemeenten zijn beperkt gebleven. Dat het inkomen in deze regio gemiddeld lager ligt, hangt samen met de economische structuur: in delen van Groningen en Noord-Drenthe werken relatief veel mensen in laag- en middenbetaalde sectoren zoals landbouw, zorg en industrie. Daarnaast drukt in de gemeente Groningen de grote studentenpopulatie het mediaan besteedbaar inkomen. Dat het landelijke inkomen sneller is gegroeid, kan samenhangen met sterkere economische groei of hogere loonstijgingen in economisch krachtige regio's in Nederland.

63 SEO Economisch Onderzoek (2023). Kansenongelijkheid in Nederland.

OMGEVING

Sterke regionale contrasten

Het thema Omgeving gaat over de kwaliteit van de leefomgeving in Groningen en Noord-Drenthe. De focus ligt op vier aspecten: Leefbaarheid, Sociale cohesie, Woonomgeving en Duurzaamheid.

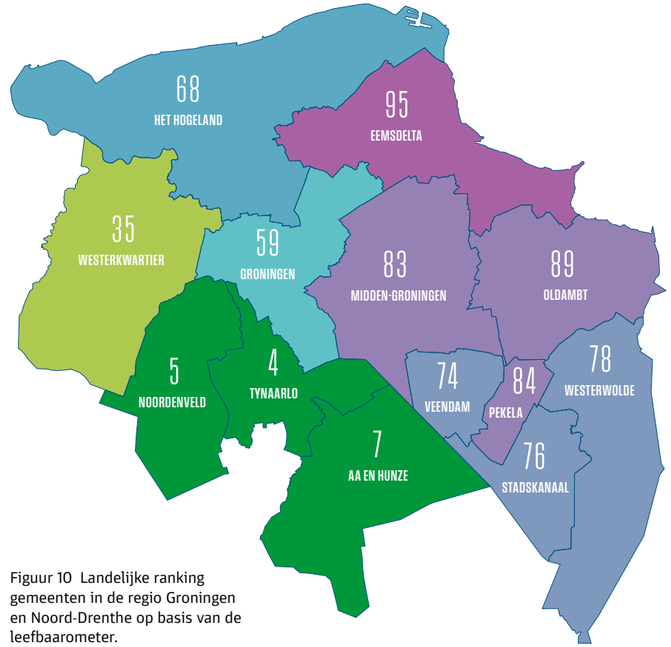
De ondestaande tabel en de kaarten hiernaast laten zien dat de verschillen binnen de regio groot zijn. Gemeenten in het westen van Groningen en de drie Noord-Drentse gemeenten scoren gemiddeld hoger op deze thema's, terwijl gemeenten als Westerwolde, Oldambt en Pekela in het oosten van Groningen duidelijk lager scoren. Vergeleken met landelijk zien we een lage score op leefbaarheid in Eemsdelta en ook Midden-Groningen, Oldambt en Pekela bevinden zich onderaan de landelijke ranglijst. Deze verschillen hangen samen met factoren zoals de kwaliteit van de woningvoorraad, de beschikbaarheid van voorzieningen, de ervaren veiligheid en de sociaaleconomische samenstelling van de bevolking.

64 Bij het thema Omgeving zijn er weinig indicatoren die zowel op gemeenteniveau als landelijk beschikbaar zijn. Dat gaat alleen om de Leefbaarometer en Emissies en Gasgebruik. We laten in dit geval een kaart zien op basis van de onderliggende indicatoren van de Leefbaarometer omdat deze indicator de meeste zeggingskracht heeft binnen het thema.

Overzicht 'Omgeving': stand van zaken en ontwikkeling per indicator

		Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Leefbaarometerklasse	Score, absoluut	nb	6,7	6,0	8,0	nb	–0,1	'22-'24
Rapportcijfer tevredenheid met de leefbaarheid in dorp of wijk	Cijfer, absoluut	nb	7,7	7,3	8,1	nb	0,1	'22-'24
Percentage inwoners dat vindt dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk in de afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan	Percentage, procentpunt	nb	5,2	1,2	11,0	nb	-0,5	'22-'24
Percentage inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk	Percentage, procentpunt	nb	12,1	6,0	17,8	nb	-9,0	'22-'24
Cijfer waardering sociale cohesie (0-10)	Cijfer, absoluut	6,4	nb	nb	nb	nb	nb	'23
Samengesteld percentage tevredenheid met deelaspecten sociale cohesie	Percentage, procentpunt	nb	67,1	57,1	78,6	nb	1,5	'22-'24
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt	Percentage, procentpunt	2,2	nb	nb	nb	nb	nb	'23
Rapportcijfer tevredenheid met ervaren veiligheid in dorp of wijk	Cijfer, absoluut	nb	7,7	7,3	8,1	nb	0,4	'22-'24
Percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving	Percentage, procentpunt	82,6	82,1	76,4	88,2	-1,2	-0,5	'21-'24
Rapportcijfer waardering voor het landschap	Cijfer, absoluut	nb	8,1	7,8	8,6	nb	0	'22-'24
Totale emissies CO2 equivalenten per inwoner	Aantal, index	9,4	18	3,9	136,1	nb	nb	'23
Gemiddeld gasgebruik woningen (m3)	Aantal, index	800	903,8	750	1140	97,6	95,5	'23-'24
Gemiddelde warmtebehoefte woningen (kwh/m2)	Aantal, index	nb	136,5	112,1	157,3	nb	nb	'25

Deze tabel toont per indicator binnen het thema Omgeving waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij landelijk, cijfers in het groen gaan om indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van landelijk.

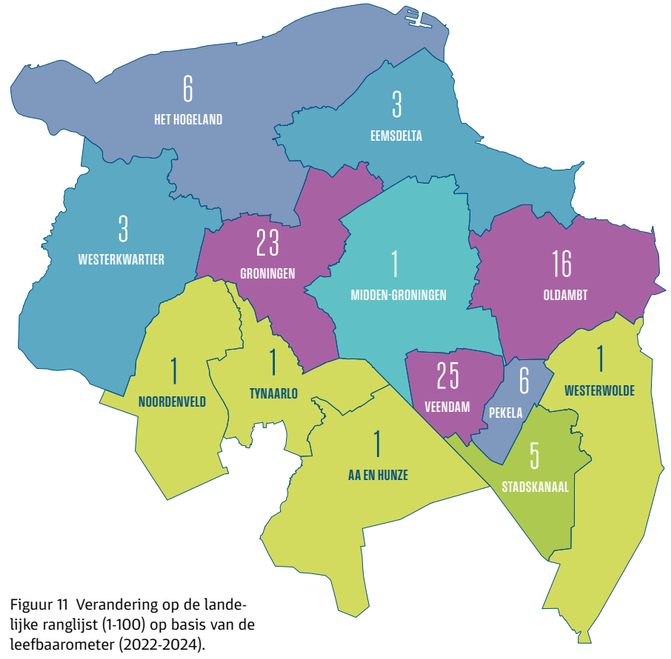
Figuur 10 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van de leefbaarometer.

Stand 'Omgeving': Leefbaarometer in 2024

Deze kaart (figuur 10) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van de Leefbaarometer[64]. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen). De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100.

De leefbaarheid volgens de Leefbaarometer ligt in Noord-Drenthe in de top van Nederland. Eemsdelta komt het laagste uit. Ook Midden-Groningen, Oldambt en Pekela bevinden zich onderaan de landelijke ranglijst.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)
- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

Figuur 11 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van de leefbaarometer (2022-2024).

Trend 'Omgeving': Leefbaarometer van 2022 op 2024

Deze kaart (figuur 11) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van de Leefbaarometer ten opzichte van 2022. De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren.

De totale ontwikkeling van de leefbaarometer is beperkt. Een kleine verandering in een gemeente kan daardoor tot een relatief grote verschuiving op de ranglijst leiden. Het zakken van Groningen wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door kleine negatieve ontwikkelingen op alle vijf dimensies (woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, sociale samenhang en overlast en veiligheid). In Veendam zien we dat het zakken op de ranglijst vooral komt door dat overlast en veiligheid in 2022 positief bijdroeg en in 2024 niet meer.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST
- 16 OF MEER PLAATSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSEN GESTEGEN

Leefbaarheid

Langdurige onzekerheid en onveiligheid

De leefbaarheid in Groningen en Noord-Drenthe scoort lager dan het landelijk gemiddelde. De verschillen zijn hardnekkig, ook binnen de regio. De gemeenten in het aardbevingsgebied scoren lager op leefbaarheid dan andere gemeenten. Ook ervaren inwoners vaker een negatieve ontwikkeling in de leefbaarheid van hun woonomgeving. Dit hangt samen met langdurige onzekerheid over bijvoorbeeld de versterking en ervaren onveiligheid. Dat maakt leefbaarheid tot een kwetsbaar onderdeel van de brede welvaart in de regio.

Leefbaarheid gaat over hoe prettig mensen in hun dorp of wijk wonen. Daarbij maken we gebruik van de Leefbaarometer en regionale paneldata. De *leefbaarometer-klasse* maakt de vergelijking met het gemiddelde van Nederland en andere gebieden mogelijk, maar laat door zijn opbouw weinig variatie door de tijd zien. Regionale paneldata biedt inzicht in de ontwikkeling binnen het gebied en de verschillen tussen gemeenten. Daarbij gaat het om de ervaren leefbaarheid. Bewoners geven zelf aan in hoeverre de leefbaarheid in hun dorp of wijk vooruit of achteruit is gegaan en hoeveel zorgen zij zich maken over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk.

Uitkomsten Leefbaarometer

De Leefbaarometer laat zien dat de leefbaarheid in met name Oost-Groningen gemiddeld lager ligt dan landelijk. Nederland als geheel komt uit op een score die als goed wordt beoordeeld (7), de regio Groningen en Noord-Drenthe komt gemiddeld uit op een 6,7. Binnen Groningen en Noord-Drenthe zitten echter verschillen: de gemeenten in Oost-Groningen scoren een 6, de drie Drentse gemeenten een 8. Daartussen liggen de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier met een 7. De gemeenten die een 6 scoren, presteren ook allemaal slechter dan de gemeenten uit hun referentiegroep. Deze verschillen bestaan al langere tijd en veranderen nauwelijks. De regio loopt niet in op het landelijke gemiddelde, ook blijven de onderlinge verschillen bestaan.

De achterstand van de regio op het gebied van leefbaarheid is structureel van aard. Stedelijke gebieden met veel voorzieningen, een sterke arbeidsmarkt en goede bereikbaarheid scoren gemiddeld hoog op de Leefbaarometer. Groningen en Noord-Drenthe hebben juist een overwegend landelijk karakter. Afstanden tot voorzieningen zijn groter, de woningmarkt is minder dynamisch. Dit drukt vooral op de dimensies voorzieningen en sociaaleconomische samenstelling.

Onderzoek laat zien dat regio's met bevolkingskrimp, vergrijzing en lagere inkomens structureel lager scoren op samengestelde leefbaarheidsindices.[65] [66] Deze kenmerken zijn in delen van Groningen en Noord-Drenthe sterker aanwezig dan gemiddeld in Nederland. Daar staat tegenover dat de regio sterk scoort op de fysieke leefomgeving. Ruimte, rust, groen en landschap worden hoog gewaardeerd en vormen een belangrijke kwaliteit van het gebied. We zien inderdaad dat ook vergeleken met de referentiegroepen scoren de gemeenten in Oost-Groningen structureel lager op de Leefbaarometer. Noord-Drenthe, gemeente Groningen en Westerkwartier scoren juist beter ten opzichte van de groep vergelijkbare gemeenten.

Ervaren leefbaarheid

Ondanks dat de regio op diverse aspecten van leefbaarheid minder goed scoort, zijn inwoners van Groningen en Noord-Drenthe overwegend positief over de leefbaarheid die zij ervaren in hun dorp of wijk. Ze geven gemiddeld een 7,7, zo blijkt uit regionale paneldata. Ook dat cijfer is al jaren vrijwel gelijk. De verschillen tussen gemeenten zijn minder groot dan de Leefbaarometer aangeeft, maar tonen dezelfde nuances. In de gemeenten Eemsdelta en Oldambt ligt de ervaren leefbaarheid laag, in de Noord-Drentse gemeenten hoog.

65 CBS (2025). Lage brede welvaart in steden en in uithoeken van het land.

66 OECD (2024). OECD Regions and Cities at a Glance 2024.

Ervaren ontwikkeling leefbaarheid

De meeste inwoners vinden dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk gelijk is gebleven in de voorgaande twaalf maanden. Een kleine groep van zo'n 5 procent ziet een verbetering. Ongeveer één op de vijf inwoners ervaart achteruitgang. Dat aandeel is de laatste jaren weliswaar licht afgenomen, maar blijft aanzienlijk. Veranderingen in leefbaarheid voltrekken zich doorgaans langzaam en worden vaak pas op langere termijn zichtbaar.

In de aardbevingsgemeenten komt een negatievere beleving van de leefbaarheidsontwikkeling vaker voor. Dit valt vooral op in Oldambt en Eemsdelta waar een relatief grote groep (27-29 procent) achteruitgang van de leefbaarheid ervaart. Een belangrijke factor hierbij is niet zozeer een recente toename van schade, maar de aanhoudende impact van bestaande aardbevingsschade en de langdurige afhandeling daarvan. Inwoners met meervoudige schade aan hun woning beoordelen de leefbaarheid lager en zijn negatiever over de ontwikkeling daarvan.[67] Onzekerheid over bijvoorbeeld herstel, vertragingen en procedures kunnen het vertrouwen in de woonomgeving aantasten. Dit werkt door in hoe mensen hun buurt ervaren, ook wanneer andere aspecten, zoals sociale contacten of het landschap, weinig veranderen.

67 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

68 Gronings Perspectief, Nivel, & Rijksuniversiteit Groningen (2024). Gaswinningsproblematiek raakt ook Drenthe: schade en psychosociale impact voorbij de provinciegrens.

69 Boelhouwer, P., & Van der Heijden, H. (2018). The effect of earthquakes on the housing market and the quality of life in the province of Groningen, the Netherlands.

Toekomstperspectief

Na een periode van onzekerheid zien meer inwoners in Groningen en Noord-Drenthe de toekomst van hun dorp of wijk positiever tegemoet. Het aandeel inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid is afgenomen. Toch blijven ook hier de verschillen binnen de regio spelen: in de gemeente Westerkwartier maakt 6 procent van de inwoners zich zorgen over de toekomst, in Oldambt is dat 18 procent.

Impact aardbevingsproblematiek

Een onmiskenbare, onderscheidende factor is de aardbevingsproblematiek. Deze speelt landelijk nauwelijks een rol, maar is in Groningen en Noord-Drenthe nadrukkelijk aanwezig. De Leefbaarometer neemt de indirecte effecten van aardbevingen mee, zoals woningkwaliteit, veiligheidsbeleving en verhuisdynamiek. Maar aanvullend onderzoek laat ook de directe effecten zien: bewoners in aardbevingsgebieden ervaren vaker stress en zijn minder tevreden over hun woning en woonomgeving.[68] [69] Deze effecten verdwijnen niet vanzelf.

Dat inwoners de leefbaarheid toch relatief positief blijven beoordelen, hangt samen met hoe zij hun omgeving ervaren. Sociale verbondenheid, vertrouwdheid en het landschap wegen zwaar. In Groningen en Noord-Drenthe wordt dit versterkt door een sterke regionale binding.

Sociale cohesie

Effecten van ontgroening en vergrijzing

In Groningen en Noord-Drenthe is sociale cohesie van oudsher sterk aanwezig. Vooral in dorpen speelt onderlinge verbondenheid een belangrijke rol. Toch is de sociale samenhang kwetsbaar en zijn de verschillen binnen de regio groot. Naast sterke dorpsgemeenschappen zijn er buurten waar de sociale samenhang onder druk staat door vergrijzing, armoede, bereikbaarheid en de langdurige gevolgen van aardbevingen. De sociale cohesie heeft ook te lijden onder gevoelens van onveiligheid.

Sociale cohesie gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Bij het thema Inwoners lag de focus op het contact tussen individuen, bij het thema Omgeving kijken we naar de bredere samenhang binnen gemeenschappen: contact tussen buurtgenoten, vertrouwen, het gevoel erbij te horen en veiligheid in de directe leefomgeving. Landelijk onderzoek laat zien dat informele netwerken belangrijk zijn voor het dagelijks functioneren van gemeenschappen.[70] [71]

Groningen en Noord-Drenthe kennen een sterke traditie van *noaberschap*: in dorpen ondersteunen mensen elkaar en voelen mensen zich verantwoordelijk voor hun omgeving. Toch is die sociale samenhang kwetsbaar. Dat blijkt ook uit de cijfers: sociale cohesie scoorde (in 2023) landelijk een 6,4. De provincie Groningen scoorde met een 6,2 lager dan dit gemiddelde. De provincie Drenthe scoorde juist hoger met een 6,7.

Sociale samenhang onder druk

In het Groninger Panel en Drents Panel wordt sociale cohesie gemeten aan de hand van vier stellingen: ik voel me hier thuis; het is gezellig en saamhorig in mijn dorp of wijk; er is prettige omgang in mijn dorp of wijk; mensen helpen elkaar in deze buurt. De scores variëren van 57,1 procent tot 78,6 procent tussen de 13 gemeenten. Met name in de Groninger gemeenten blijkt de sociale cohesie onder druk te staan. Dat heeft verschillende oorzaken:

- **Minder kinderen en meer (oude) ouderen:** De regio kent een combinatie van ontgroening en dubbele vergrijzing. Enerzijds zijn er meer ouderen die langer leven, anderzijds trekken jongeren weg uit landelijke gebieden.[72] Hierdoor worden sociale netwerken kleiner en komen verenigingen en vrijwilligersinitiatieven onder druk te staan.[73]
- **Verdwijnende voorzieningen:** Voorzieningen en ontmoetingsplekken in de dorpen verdwijnen, buslijnen worden opgeheven. Dit vergroot het risico op sociaal isolement, vooral voor ouderen en mensen met beperkte mobiliteit. In Groningen en Noord-Drenthe speelt dit sterker dan landelijk, ook vanwege de combinatie met ontgroening en dubbele vergrijzing.
- **Stapeling van problemen:** Sociale cohesie is niet voor iedereen vanzelfsprekend.[74] Mensen zonder betaald werk, met financiële zorgen of gezondheidsklachten ervaren minder sociale samenhang in hun buurt. Bij een stapeling van problemen neemt de kans op uitsluiting toe. Eenzaamheid is een belangrijk aandachtspunt. Jongeren, ouderen en mensen met een slechte gezondheid zijn hier extra kwetsbaar voor. Eenzaamheid gaat samen met minder vertrouwen in anderen en een lagere betrokkenheid bij de buurt, wat de sociale cohesie verder druk zet.
- **Impact aardbevingsproblematiek:** Verschillen in schadeafhandeling en versterking leiden tot spanningen tussen buren en tot wantrouwen richting overheid en instituties. Aan de andere kant levert de problematiek ook nieuwe verbondenheid op: inwoners trekken samen op om hun belangen te behartigen en vinden steun bij elkaar. De sociale cohesie kan dus tegelijkertijd worden verzwakt en versterkt, afhankelijk van de lokale situatie en de fase van herstel.

70 Kennisplatform Inclusief Samenleven (2023). De kracht van informele netwerken.

71 CBS (2025). Vrijwilligerswerk 2024.

72 Hussain, B. et al. Co-creation of social innovations for healthy ageing in rural Europe – a process evaluation of a volunteer-led guided conversation toolkit using Normalisation Process Theory (NPT).

73 Netwerk Platteland (2023). 'Toenemende vergrijzing is een uitdaging voor het behoud van sociale cohesie op het platteland'.

74 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

Relatie met veiligheid

Sociale cohesie hangt ook nauw samen met veiligheid. Wie zich veilig voelt, is meer geneigd om anderen te ontmoeten en actief te zijn in de buurt. In landelijke gebieden voelen mensen zich over het algemeen veiliger dan in stedelijke gebieden. Dat geldt ook voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. Gemiddeld voelt 2,2 procent van alle Nederlanders zich vaak onveilig in de buurt. In Groningen en Noord-Drenthe ligt dit percentage lager. Inwoners waarderen de veiligheid in hun woonomgeving gemiddeld met een ruime voldoende, al komen in de stad Groningen en andere verstedelijkte kernen gevoelens van onveiligheid wel vaker voor.

Constructieve veiligheid

In het aardbevingsdossier wordt veiligheid vaak gekoppeld aan constructieve veiligheid: de versterking van woningen. Een veilige woning is een belangrijke voorwaarde voor een veilig gevoel. Uit onderzoek weten we echter ook dat inwoners die vaker schade hebben, zich onveiliger voelen, ook al voldoet hun woning feitelijk aan de veiligheidsnorm. Constructieve veiligheid is dus niet voldoende voor ervaren veiligheid. De gevoelens van onveiligheid spelen vaak al jaren. Het blijkt ook dat het veiligheidsgevoel kan herstellen door schadeherstel en de versterking van woningen.[75] Daar wordt met Nij begun dan ook op ingezet.

Ervaren veiligheid

Ervaren veiligheid is ook breder dan constructieve veiligheid. Verkeersoverlast, sociale samenhang, criminaliteit en de kwaliteit van de woonomgeving spelen eveneens een rol. Zo krijgt het buitengebied in toenemende mate te maken met ondermijnende criminaliteit. Signalen van drugshandel of misstanden met vastgoed tasten het gevoel van veiligheid aan. Juist in hechte gemeenschappen hebben incidenten grote impact op het veiligheidsgevoel. Door de ontwikkeling van veiligheid in brede zin te volgen, krijgen we zicht op het effect van de verschillende factoren op het dagelijks leven van inwoners. Daarbij houden we er rekening mee dat niet alle onderdelen van veiligheid direct door het programma Nij begun worden beïnvloed, maar samen wel bepalen of inwoners zich daadwerkelijk veiliger gaan voelen.

75 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

Woonomgeving

Zorgen over woningtekort en voorzieningen

De woonomgeving bepaalt in hoge mate hoe prettig mensen wonen en leven. Dit betreft niet alleen de woning zelf, maar ook het groen, het landschap, de bereikbaarheid van voorzieningen en het onderhoud van de openbare ruimte.

Inwoners van Groningen en Noord-Drenthe zijn minder tevreden over hun woonomgeving dan gemiddeld in Nederland, al bestaan er grote verschillen binnen de regio en tussen groepen inwoners. Het landschap wordt door bijna alle inwoners hoog gewaardeerd. De zorgen richten zich vooral op de kwaliteit en beschikbaarheid van woningen en op de bereikbaarheid van voorzieningen. De aardbevingsproblematiek speelt eveneens een belangrijke rol: langdurige schade, versterkingstrajecten en aanhoudende onzekerheid beïnvloeden het woonplezier negatief.

Tegelijkertijd zorgen de herstel- en versterkingsopgaven voor ingrijpende veranderingen in de leefomgeving, bijvoorbeeld via investeringen in woningkwaliteit, verduurzaming en de inrichting van de openbare ruimte.

Woonomgeving
Inwoners in Groningen en Noord-Drenthe zijn over het algemeen minder tevreden over hun woonomgeving dan gemiddeld in Nederland. Zowel in Nederland als geheel, als in de regio Groningen en Noord-Drenthe staat de tevredenheid onder druk. De tevredenheid gaat landelijk echter sterker achteruit dan in de regio, waardoor het gat tussen de rest van het land en de regio kleiner wordt. De regionale data over woontevredenheid is beperkt, we kijken daarom naar deelgebieden. In het deelgebied Noord-Drenthe is 88,2 procent van de inwoners tevreden over de woonomgeving; dit ligt boven het landelijk gemiddelde van 82,6 procent. Inwoners waarderen de rustige, groene leefomgeving en het gevoel van veiligheid. Tegelijk zijn er aandachtspunten, vooral bij het onderhoud van fiets- en wandelpaden en de bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden.[76] In het deelgebied Oost-Groningen is de tevredenheid met gemiddeld 83,5 procent ook hoger dan het landelijk gemiddelde. Inwoners in Overig Groningen en Eemsdelta (deelgebied 'Delfzijl en omgeving') zijn het minst tevreden: 80,3 procent en 76,4 procent. Deze verschillen in waardering hangen samen met meerdere factoren: de gevolgen van aardbevingen, een lagere ervaren veiligheid en minder gunstige arbeidsmarktperspectieven. Onzekerheid over de woningkwaliteit en het herstel heeft eveneens een negatieve invloed.

Waardering landschap
De grote kracht van de regio Groningen en Noord-Drenthe is het landschap. Daar hebben inwoners over het algemeen een hoge waardering voor. Rust, weidsheid, variatie en cultuurhistorische elementen zoals wierden, borgen en kerken worden vaak genoemd. Vooral de drie Noord-Drentse gemeenten en de Groningse gemeente Westerwolde springen eruit: deze gebieden behoren tot de hoogst gewaardeerde landschappen van Nederland. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de ontwikkeling van de landschapskwaliteit. Steeds minder inwoners vinden dat het landschap er in de afgelopen jaren op vooruit is gegaan. Een groeiende groep ervaart zelfs een achteruitgang. Hun zorgen hangen vooral samen met grootschalige ingrepen: windmolens, zonneparken, schaalvergroting in de landbouw en nieuwe infrastructuur. Ook zijn er zorgen over horizonvervuiling, verlies van rust en afname van biodiversiteit. Er zit een spanning tussen de energietransitie, economische ontwikkeling en landschapskwaliteit. Dit speelt landelijk, maar is in Groningen extra zichtbaar door de schaal en concentratie van projecten.

Nabijheid voorzieningen
De tevredenheid over de woonomgeving hangt sterk samen met de nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen. In Groningen en Noord-Drenthe zijn de afstanden tot dagelijkse voorzieningen groter dan gemiddeld in Nederland. Dit raakt vooral mensen zonder auto, onder wie ouderen, jongeren en huishoudens met een lager inkomen. De beperkte bereikbaarheid van voorzieningen heeft niet alleen invloed op de woontevredenheid, maar ook op gezondheid, sociale participatie en zelfredzaamheid.

Structureel woningtekort
Ook de woningmarkt heeft invloed op de waardering voor de woonomgeving. Net als in de rest van Nederland is in de regio Groningen en Noord-Drenthe sprake van een structureel woningtekort. Door de vergrijzing en de toename van kleinere huishoudens sluit de bestaande woningvoorraad niet goed aan op de vraag. Er is een groeiende behoefte aan passende, levensloopbestendige woningen. Als een woning wel past, maar er geen voorzieningen in de buurt zijn, vergroot dit het risico op eenzaamheid en zorgafhankelijkheid. De combinatie van woning en woonomgeving is bepalend voor de kwaliteit van leven op latere leeftijd.

Verschillen tussen groepen
De tevredenheid over de woonomgeving verschilt niet alleen tussen de gemeenten in deze regio, maar ook tussen groepen inwoners. Jongvolwassenen en huishoudens met een lager inkomen zijn minder tevreden over hun woonomgeving. Dit hangt samen met de betaalbaarheid en beperkte keuze op de woningmarkt. Ook hebben zij minder invloed op de inrichting van de leefomgeving. Ouderen zijn over het algemeen positiever, maar maken zich meer zorgen over de bereikbaarheid van zorg en voorzieningen.

76 Trendbureau Drenthe (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Drenthe.

Duurzaamheid

Verduurzaming industrie en woningvoorraad

De duurzaamheid van de regio wordt afgemeten aan twee indicatoren: de uitstoot van broeikasgassen (emissie-intensiteit) en de warmtevraag van woningen. De grootste uitdaging ligt bij de energie-intensieve industriële clusters in en rond de Eemshaven. Ook moet er een grote slag worden gemaakt met de verduurzaming van de woningvoorraad, met name in de gemeenten Westerwolde, Pekela, Stadskanaal en Het Hogeland.

Emissie-intensiteit
De uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO_2-equivalenten per inwoner, laat zien hoe klimaatbelastend een gebied is en hoe groot de opgave is om te verduurzamen. De regio als geheel kwam in 2023 uit op een uitstoot van gemiddeld 18 ton CO_2-equivalent per inwoner. Dat is flink hoger dan het landelijk gemiddelde van 9,4 ton per inwoner. Binnen de regio zijn de verschillen heel groot. Er zijn twee gemeenten met grote industriële, energie-intensieve activiteiten en daarmee met een hoge gemiddelde uitstoot per inwoner. De andere gemeenten zitten rond of zelfs (ver) onder het landelijk gemiddelde.

Het Hogeland springt ver boven alle andere gemeenten uit met 136,1 ton CO_2-equivalent per inwoner. Deze hoge waarde hangt samen met de grote industriële en energie-intensieve activiteiten in en rond de Eemshaven. Dit komt overeen met landelijke emissietrends: grote

energiebedrijven en industriële clusters kennen traditioneel een hoge uitstoot, al daalde de nationale uitstoot in 2023 door meer gebruik van duurzame energie en lagere productie in delen van de industrie. De gemeente Eemsdelta valt eveneens op met een hoge emissie-intensiteit van 43,8 ton per inwoner. Deze gemeente heeft een groot industrieterrein met onder meer chemie, energiebedrijven en havengerelateerde activiteiten. Ook dit komt overeen met de landelijke emissierapportages. Zware industriële locaties veroorzaken de hoogste uitstootniveaus in Nederland, al stootte de industrie in 2023 minder uit door hoge energieprijzen en onderhoud bij enkele grote bedrijven.

Aan de andere kant van het spectrum zitten verschillende gemeenten met een lage uitstoot in CO_2-equivalent per inwoner, zoals Groningen (3,9 ton) en Stadskanaal (4,0 ton). Deze waarden liggen niet alleen onder het regionale gemiddelde, maar ook onder het gemiddelde van de gemeenten in hun referentiegroep. In Groningen en Stadskanaal speelt een combinatie van factoren mee: minder zware industrie, een groter aandeel dienstverlening en in het geval van Groningen veel inwoners ten opzichte van de totale uitstoot, waardoor de uitstoot per inwoner lager uitvalt.

Er zijn gemeenten die gunstig afwijken van wat je op basis van hun referentiegroep zou verwachten. Pekela heeft net als Groningen en Stadskanaal een lagere uitstoot dan de gemeenten in de referentiegroep. Dat wijst op een lager totaal energiegebruik of de afwezigheid van emissie-intensieve activiteiten. Daartegenover staan gemeenten die juist veel hoger scoren dan hun referentiegroep, waaronder opnieuw Het Hogeland en Eemsdelta. De afwijkingen zeggen vooral iets over de bijzondere economische structuur van deze gebieden, waarin zware industrie en energieproductie een dominante rol spelen.

Warmtevraag woningen

De energiebehoefte voor het verwarmen van woningen geeft een indicatie van hoe goed de woningvoorraad in de regio is geïsoleerd. De gemiddelde warmtebehoefte per vierkante meter is gebaseerd op recente energielabels. Daarbij is het belangrijk te benadrukken dat maar circa 30 procent van de woningen in de regio over een recent energielabel beschikt. De beschikbare data geeft daarmee een bruikbaar, maar onvolledig beeld van de totale woningvoorraad. Dit kan vooral invloed hebben op gemeenten waar bepaalde typen woningen – bijvoorbeeld oudere of vrijstaande woningen – minder vaak over een actueel label beschikken.

Omdat de dekking van energielabels beperkt is, koppelen we deze informatie aan het gasverbruik, waarvoor wel volledige en actuele data beschikbaar is. We zien een duidelijke correlatie tussen warmtebehoefte (energielabeldata) en gemiddeld gasverbruik, waardoor beide indicatoren samen een robuuster beeld geven van de warmtevraag in de regio. Gasverbruik weerspiegelt echter niet alleen de warmtevraag van de woning, maar ook stookgedrag. De relatie tussen beide indicatoren zal in de toekomst veranderen naarmate meer woningen gasloos worden verwarmd.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe ligt de berekende warmtebehoefte hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit wordt deels verklaard door de grote aanwezigheid van oudere, vrijstaande en grondgebonden woningen. Tussen gemeenten bestaan duidelijke verschillen. De gemeente Groningen heeft de laagste warmtebehoefte, wat past bij een woningvoorraad met meer appartementen en hoogbouw. Dit beeld kan mede worden beïnvloed doordat het ontbreken van energielabels in specifieke woningsegmenten de gemiddelde score vertekent.

De gemeenten Westerwolde, Pekela, Stadskanaal en Het Hogeland vallen op door een hoge warmtebehoefte. Deze gemeenten hebben gemiddeld meer energie nodig om woningen te verwarmen, passend bij een relatief oudere en minder goed geïsoleerde woningvoorraad. In Westerwolde is ook het gasverbruik het hoogst van alle gemeenten. In Pekela en Het Hogeland ligt het gasverbruik eveneens boven het gemiddelde, hoewel daar het verschil minder sterk is dan de warmtebehoefte zou suggereren.

Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo bevinden zich in de middenmoot. De warmtebehoefte ligt hier weliswaar boven het landelijk gemiddelde, maar lager dan in de rest van de regio. Dit duidt op een relatief betere isolatiegraad in deze gemeenten. Het gasverbruik per huishouden ligt hier ook boven het landelijk gemiddelde, wat wijst op een aanzienlijke warmtevraag. Deze is vermoedelijk het gevolg van het woningtype en de gemiddelde grootte van woningen in deze gemeenten.

Het gemiddelde gasverbruik per huishouden in de regio ligt nog altijd hoger dan landelijk. Tegelijk is in vrijwel alle gemeenten een daling zichtbaar ten opzichte van het voorgaande jaar – in de meeste gemeenten zelfs sterker dan in de referentiegroep. Eemsdelta en Veendam laten de grootste afname zien, terwijl Westerwolde iets achterblijft. Dit wijst erop dat huishoudens in Groningen en Noord-Drenthe hun gasverbruik relatief snel terugdringen, bijvoorbeeld door bewust stookgedrag, isolatiemaatregelen of door over te stappen op alternatieve warmtebronnen.

Belangrijker dan de nulmeting is de ontwikkeling in de tijd. Door de warmtevraag en het gasverbruik jaarlijks te monitoren, kunnen we op termijn beter zien welk effect isolatiemaatregelen en verduurzaming hebben op het daadwerkelijke energiegebruik. De waarde van deze indicatoren ligt daarmee vooral in de trendmatige ontwikkeling, niet in het absolute startpunt.

IMAGO

Beeld van Groningen

Bij het thema Imago richten we de schijnwerper exclusief op de provincie Groningen. Voor de SvGND maken we gebruik van bestaand onderzoek. Voor het thema Imago is dit onderzoek alleen beschikbaar in relatie tot de provincie Groningen.

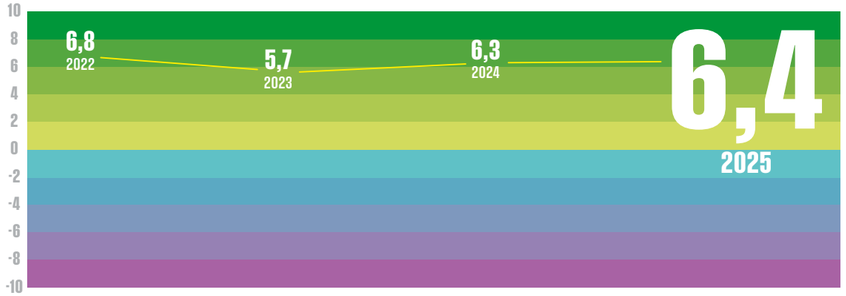
Hoe denken inwoners binnen en buiten de provincie over Groningen en wat zijn de verwachtingen van Groningers over het imago van de provincie? En welk beeld hebben ondernemers buiten Groningen van het ondernemersklimaat in de provincie? De perceptie wordt gemeten aan de hand van de Image Sentiment Index (ISI).[77]

We volgen de jaarlijkse metingen om te zien of de scores stijgen ten opzichte van 2022. De cijfers betreffen het imago van de provincie als geheel, dus niet van de afzonderlijke gemeenten. De ontwikkeling van het imago laat bij Groningers én bij mensen en ondernemers van buiten de provincie dezelfde richting zien: voorzichtig herstel na een sterke dip in 2023 toen de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen haar rapport publiceerde. Maar al lijkt het herstel ingezet, de verwachting voor de toekomst is nog onzeker.

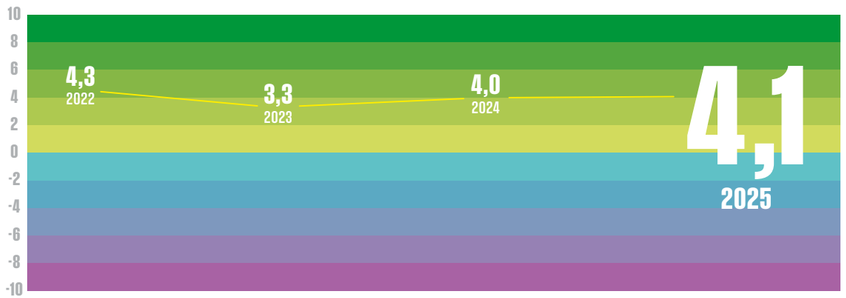
77 De methodiek voor de ISI is ontwikkeld door Martin Boisen (For the Love of Place), Sierdjan Koster (Rijksuniversiteit Groningen), Karel Jan Alsem en Jan Wever (Hanzehogeschool Groningen).

Imagoscore: zelfbeeld Groningers

Imagoscore: beeld niet-Groningers

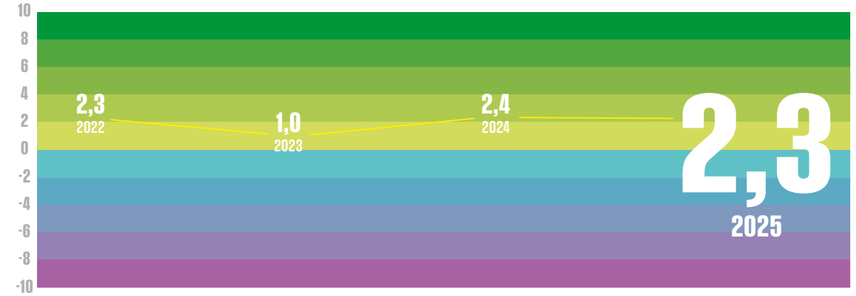

De grafieken tonen per indicator binnen het thema 'Imago' waar de provincie Groningen staat en hoe deze zich ontwikkelt.

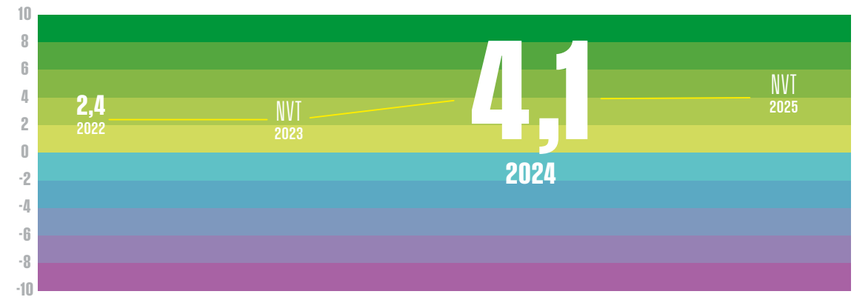
De score varieert van -10 tot +10. Dit is dus geen rapportcijfer, omdat negatieve waarderingen hierin ook een rol spelen.

Voor dit thema kan geen vergelijking worden gemaakt met landelijke cijfers. De cijfers gaan alleen over het imago van de provincie Groningen als geheel. Er kan geen onderscheid naar gemeente worden gemaakt. Er is geen soortgelijk onderzoek gedaan naar het imago van de provincie Drenthe.

Imagoscore: verwachting Groningers over ISI

Imagoscore: beeld niet-Groningse bedrijven

Imago

Voorzichtig herstel

Groningers én niet-Groningers zien de provincie Groningen over het algemeen als een aantrekkelijke plek om te wonen, te werken, te studeren of te recreëren. Ondernemers buiten Groningen zijn kritischer. De associatie met gaswinning en aardbevingen neemt geleidelijk af, maar blijft aanwezig. De sterke daling van de imagoscores in 2023, toen het rapport van de parlementaire enquêtecommissie verscheen, laat zien dat negatieve beeldvorming snel ontstaat en slechts langzaam verdwijnt en dat herstel van imago een langdurig proces is.

Het imago is het beeld dat mensen hebben: in dit geval het beeld van de provincie Groningen onder inwoners en bedrijven. Dat beeld ontstaat door wat mensen meemaken, horen en zien. Het beïnvloedt hoe zij denken, voelen en handelen. Het bepaalt ook of mensen hier willen wonen, werken, studeren en of ze hier durven investeren. Dat maakt imago tot een belangrijke randvoorwaarde in het streven naar een hoge brede welvaart.

Verbetering en herstel
Het beeld dat Groningers van hun eigen provincie hebben, is de afgelopen jaren positiever geworden. In 2025 scoorde Groningen onder eigen inwoners een 6,4, in 2024 een 6,3 en in 2023, het jaar van de parlementaire enquête naar de aardgaswinning, een 5,7. Bovendien is het aandeel Groningers dat het imago negatief beoordeelt gedaald: van 11 procent in 2023 naar 5 procent in 2025. Ook bij mensen van buiten Groningen is het beeld van de provincie verbeterd: van 3,3 in 2023 naar 4,1 in 2025. Mensen die Groningen kennen vanwege een bezoek of verblijf zijn daarbij positiever dan mensen die nooit in de provincie zijn geweest. Groningers schatten het beeld van buitenstaanders overigens vaak negatiever in dan het in werkelijkheid is. Dat zien we ook in andere regio's waar ISI-scores zijn gemeten, zoals Brabant en Friesland.

Associaties
In het onderzoek is gevraagd welke associaties mensen bij Groningen hebben. Daarin zijn duidelijke verschillen te zien. Groningers associëren hun provincie veelal met de Martinitoren, hun eigen woonplaats, de stad Groningen, aardbevingen en met rust en ruimte. Mensen van buiten associëren Groningen met aardbevingen, de Martinitoren, (einde) gaswinning en studenten. In het onderzoek van 2025 bleek de spontane associatie met aardbevingen onder niet-Groningers even sterk als de spontane associatie met de Martinitoren. De associatie met (het einde van de) gaswinning neemt sterk af. Ook hier kloppen de verwachtingen van Groningers over het beeld dat buitenstaanders van Groningen hebben niet altijd. De groep mensen van buiten Groningen die Groningen met 'ver weg' associeert, is kleiner dan Groningers zelf verwachten. De associaties met 'boeren' en 'stugheid' worden ook minder vaak genoemd dan Groningers verwachten.

Trots op Groningen
Als het gaat om 'trots op Groningen', is de score van Groningers in 2025 gemiddeld een 7,6. Groningers waarderen vooral de mogelijkheden om hier te studeren, te wonen en oud te worden. Mensen van buiten zien Groningen vooral als een aantrekkelijke plek om te studeren, te recreëren en cultuur te beleven.

Ondernemersperceptie
Uit het onderzoek blijkt dat niet-Groningse bedrijven het imago van Groningen in 2024 vergelijkbaar beoordelen als niet-Groningse inwoners. Niet-Groningse bedrijven zien Groningen in redelijk sterke mate als een provincie van 'aanpakkers' en als een groeigebied, en in mindere mate als innovatief, goed verbonden of internationaal georiënteerd. Hun totale imago-score is in twee jaar gestegen van 2,4 (2022) naar 4,1 (2024). Dit is een belangrijk aandachtspunt, want de blik waarmee ondernemers naar Groningen kijken, is cruciaal voor investeringen en groei.[78] Het resultaat van een sterke stijging zou kunnen betekenen dat de investeringsbereidheid in Groningen toeneemt. Het is belangrijk deze ontwikkeling over meerdere jaren te blijven volgen om structurele effecten te kunnen duiden.

78 Verian (2025). Het imago van de provincie Groningen.

Toekomstverwachting

Kwetsbaar imago

Hoewel het imago van Groningen zich voorzichtig herstelt, neemt het optimisme over de toekomst van Groningen af. Mensen zien vooruitgang, maar twijfelen of die vooruitgang blijvend is. Beeldvorming verandert langzamer dan fysieke of beleidsmatige resultaten. De langdurige associatie van Groningen met de gaswinningsproblematiek werkt nog door in hoe de regio wordt gepositioneerd en waargenomen, waardoor imagoherstel een proces van lange adem is.

Langeretermijnverwachting
Ruim een derde van de Groningers vindt dat het imago van de provincie in het afgelopen jaar is verbeterd en verwacht voor de komende vier jaar een positieve ontwikkeling. In de meting van 2025 blijkt dat optimisme echter minder sterk dan in eerdere metingen. In 2023 verwachtte 50 procent van de Groningers dat het imago van Groningen zich in de komende vier jaar positief zou ontwikkelen. In 2025 was dat gedaald tot 47 procent. Onder mensen van buiten Groningen daalde dit van 32 procent in 2023 naar 28 procent in 2025.

Kortetermijnverwachting
De verwachting voor de korte termijn, het komend jaar, laat eveneens een daling zien. In 2025 verwachtte 44 procent van de Groningers een verbetering van het imago in het komend jaar. Bij niet-Groningers was dit 25 procent. In 2023 was het sentiment over de toekomst bij beide groepen positiever.

Een voorzichtig herstel van het imago, maar toch minder optimisme over de toekomst. Een uitkomst die erop wijst dat de verwachtingen voor de toekomst voorzichtig en gereserveerd zijn.

Resultaten van het beleid voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe

Om de gewenste maatschappelijke verandering op het gebied van brede welvaart en vertrouwen te realiseren, voert het Rijk de komende dertig jaar een samenhangend pakket aan maatregelen uit. De onderliggende beleidstheorie bestaat uit twee sporen: het oplossen van de schade en problemen die de gaswinning heeft veroorzaakt, en het inlossen van de ereschuld via generatielange investeringen. Deze combinatie moet zowel de brede welvaart in het door gaswinning getroffen gebied versterken als het vertrouwen van inwoners in de overheid vergroten. Tegelijkertijd wordt erkend dat zowel brede welvaart als het vertrouwen in de overheid ook worden beïnvloed door factoren buiten de directe invloed van Nij begun.

De twee sporen van oplossen en inlossen van de ereschuld komen concreet tot uitdrukking in vijf pijlers van maatregelen.

Pijler 1 Herstellen van schades

Pijler 2 Versterken van gebouwen zodat zij voldoen aan de veiligheidsnormen

Pijler 3 Verduurzamen van woningen door isolatie en ventilatie

Pijler 4 Investeren in welzijn en sociaal herstel

Pijler 5 Investeren in economische ontwikkeling

Om op termijn aannemelijke verbanden te kunnen leggen tussen de ontwikkeling van de regio en de uitvoering van maatregelen, moet de SvGND ook inzicht bieden in de voortgang en resultaten van het pakket aan maatregelen. In dit deel laten we per pijler zien hoe de uitvoering vordert en welke resultaten zichtbaar worden. Wat leverde Nij begun in 2025 op voor Groningen en Noord-Drenthe? En hoe tevreden zijn inwoners over de dienstverlening van de betrokken instanties? De informatie is aangeleverd door de betrokken uitvoeringsorganisaties.

In de eerste jaren zijn vooral de resultaten van de maatregelen rond schadeafhandeling, versterking en verduurzaming zichtbaar. Deze leveren directe voordelen op voor inwoners die hiermee te maken hebben. Naarmate de uitvoering verder vordert, zullen ook de effecten van de Sociale Agenda (pijler 4) en de Economische Agenda (pijler 5) zichtbaar worden.

SCHADEAFHANDELING EN HERSTEL

Stap voor stap vooruit

De schadeafhandeling door het IMG betreft een omvangrijke opgave, met ondertussen miljarden aan uitgekeerde vergoedingen en honderdduizenden afgehandelde schademeldingen. Maar ondanks die omvangrijke resultaten is het eindpunt nog niet bereikt: nieuwe meldingen van schades, complexe dossiers en een blijvende instroom van aanvragen voor vergoeding en herstel maken duidelijk dat er nog altijd een flinke opgave resteert. In dit hoofdstuk laten we zien hoe de schadeafhandeling zich in 2025 heeft ontwikkeld, steeds in samenhang met het cumulatieve beeld sinds de start.

De belangrijkste inzichten op basis van de resultaten worden hieronder samengevat.

Eenvoud werkt, maar vooral voor lichte schade
De koers naar milder, menselijker en makkelijker laat vooral resultaat zien in regelingen met een grote mate van voorspelbaarheid en korte doorlooptijden: voor inwoners met lichte en enkelvoudige schade werkt de schadeafhandeling goed.

Het beeld van 'de inwoner' bestaat niet
Ervaringen verschillen structureel per schadeprofiel. Er is een duidelijk verschil in ervaringen tussen inwoners met lichte of enkelvoudige schade en inwoners met zware, meervoudige of langdurige schade. Deze samenhang tussen ervaringen en de hoeveelheid schade werkt door in het vertrouwen en de ervaren rechtvaardigheid. Hoewel gemiddelde waarderingscijfers verbeteren, tonen deze statistieken niet hoe groot de verschillen in ervaringen zijn. Zo blijft het vertrouwen in het IMG in het kerngebied bijvoorbeeld relatief achter bij het vertrouwen in gemeenten aan de randen van het bevingsgebied.

De schadeopgave blijft bestaan zolang bevingen aanhouden
Ondanks grote aantallen afgehandelde dossiers blijft er sprake van nieuwe en verergerde schades en acuut onveilige situaties. Het gebied is feitelijk nog niet schadevrij. Recente bevingen, zoals de beving bij Zeerijp in november 2025, benadrukken dat bevingen zich blijven voordoen en nieuwe schade veroorzaken. Dit maakt dat de schadeafhandeling voorlopig nog geen eindpunt kent maar een doorlopende opgave vormt.[79]

Schade werkt door in brede welvaart en vertrouwen
Schade gaat verder dan woningen alleen. In de gemeenten in het kerngebied blijven gezondheid, veiligheidsgevoel, tevredenheid met de woonomgeving en sociale samenhang achter. Dit onderstreept dat schadeafhandeling in de breedste zin van het woord een maatschappelijke opgave is, niet alleen een financiële of juridische. Het uiteindelijke succes van Nij begun hangt in belangrijke mate af van de daadwerkelijke verbetering voor de inwoners van het aardbevingsgebied. Niet hogere gemiddelden, maar zichtbare algehele vooruitgang voor de zwaarst getroffenen bepaalt of het vertrouwen in de overheid zal herstellen.

79 Groninger Bodem Beweging (2025). De Staat van het Kerngebied.

milder, menselijker en makkelijker

Naar een betere schadeafhandeling

De ervaringen van inwoners met de schadeafhandeling verschillen sterk. Voor bewoners met lichte en enkelvoudige schade werkt de koers naar milder, menselijker en makkelijker goed. Eenvoudige, voorspelbare regelingen met een korte doorlooptijd, zoals de vaste vergoedingen, dragen bij aan duidelijkheid en minder ervaren regeldruk bij aanvragers.

Tevredenheid
Tevredenheid met en vertrouwen in het IMG hangen voor een belangrijk deel samen met de uitkomst van een aanvraag. Bij alle regelingen zijn aanvragers met een toekenning meer tevreden en zij hebben meer vertrouwen in het IMG dan aanvragers met een afwijzing. Dit beeld komt consistent naar voren uit de halfjaarlijkse Bouwen aan Herstel-monitor, waarin het IMG de algemene beleving van aanvragers meet.[80]

Deze monitor laat zien dat het gemiddelde vertrouwen in het IMG is gestegen van 6,4 in de tweede helft van 2024 naar 6,8 in 2025. Ook onder aanvragers van het maatwerktraject, waarbij bewoners een financiële vergoeding krijgen voor fysieke schade aan hun woning, steeg het vertrouwen bij toekenning (van 6,2 naar 6,7), terwijl het bij afwijzing stabiel laag bleef (4,7). Andere regelingen bleven vrij stabiel, maar laten een vergelijkbaar patroon zien:

- Vaste vergoedingen: 7,8 bij toekenning (2025), tegenover 6,0 bij afwijzing
- Immateriële schade: 6,5 bij toekenning (2025), tegenover 4,5 bij afwijzing

Het derde onderzoek van het Groninger Gasberaad[81] laat zien dat de algemene tevredenheid over de schadeafhandeling verder is toegenomen. In 2025 is 66% van de bewoners (zeer) tevreden over de totale afhandeling, tegenover 52% in 2022. Die stijging hangt deels samen met het type aanvraag: bewoners die kozen voor een vaste vergoeding zijn doorgaans aanzienlijk tevredener. Ook het onderzoek van de Groninger Bodem Beweging[82] laat zien dat bewoners verbeteringen ervaren in de toepassing van de menselijke maat, vooral bij bij relatief kleine en overzichtelijke schadegevallen.

Naast de uitkomst van de schade-aanvraag speelt ook de kwaliteit van het contact met het IMG een rol in de tevredenheid van inwoners. De waardering voor dienstverleningsaspecten laat een stijgende lijn zien, met gemiddelde scores in 2025 variërend van 7,1 (adviesrapporten) tot 8,8 (steunpunten en planning). Dit onderstreept dat goede dienstverlening het vertrouwen kan versterken, maar dat vertrouwen in het IMG niet los kan worden gezien van de uiteindelijke beslissing op een aanvraag.

Kwetsbaar vertrouwen bij zware of meervoudige schade
Uit onderzoek van Gronings Perspectief[83] blijkt dat het vertrouwen bij inwoners met meervoudige schade kwetsbaar blijft. Gronings Perspectief hanteert een andere indeling dan het IMG: waar het IMG per schaderegeling kijkt, wordt hier onderscheid gemaakt naar het aantal keer dat inwoners zelf schade hebben ervaren. Inwoners met enkelvoudige schade hebben gemiddeld meer vertrouwen in schadeherstel dan inwoners zonder of met meervoudige schade. Tegelijk laat het onderzoek zien dat vertrouwen bij deze laatste groep niet zozeer afwezig is, maar sterk samenhangt met ervaringen in langdurige en complexe trajecten. Met name in het aardbevingsgebied, waar schade vaker terugkeert, stapelen onzekerheid, herhaalde beoordelingen en samenloop met de versterking zich op.[84] Het vertrouwen bij deze groep is gevoeliger voor nieuwe ervaringen, blijft relatief achter bij de overige gemeenten (7,2 tegenover 7,8) en is minder goed zichtbaar in gebiedsgemiddelden.

80 IMG (2025). Bouwen aan Herstel Monitor.
81 Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit [nog te publiceren].
82 Groninger Bodem Beweging (2025). Staat van het Kerngebied.
83 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.
84 Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (2025). Lessen van Groningen en de herziene Mijnbouwwet: Een discussiestuk.

Voorbij schadeafhandeling
Schade gaat verder dan woningen alleen. In de gemeenten in het aardbevingsgebied blijven gezondheid, veiligheidsgevoel, tevredenheid met de woonomgeving en sociale samenhang achter.[85] Onderzoek onder scholieren uit het aardbevingsgebied laat zien dat ook jongeren merkbare psychosociale effecten ervaren: zij scoren hoger op stress en voelen zich ongelukkiger.[86]

Schadeafhandeling is daarmee niet alleen een financiële of juridische opgave, maar ook een maatschappelijke. Juist bij het aanpakken van deze opgave kunnen de komende jaren ook de Sociale Agenda en Economische Agenda een rol spelen. Voor het uiteindelijke succes van Nij begun is nog meer merkbare verbetering nodig voor inwoners die het meest geraakt zijn door de gevolgen van de gaswinning.

Aanvragen en toekenningen

Drie soorten schades

Totaalcijfers
Sinds de schadeafhandeling in 2018 van start is gegaan, heeft het IMG voor € 3,1 miljard[87] aan schadevergoedingen uitgekeerd.[88] Op 31 december 2025 was het totaal aantal ingediende aanvragen voor alle regelingen bijna 657.000 (zie tabel 1),[89] waarvan meer dan 418.000 aanvragen zijn toegekend. In 2025 zijn voor de verschillende regelingen in totaal ruim 129.000 aanvragen gedaan en werden meer dan 71.000 aanvragen toegekend (zie tabel 2).

Het IMG voert verschillende regelingen uit voor de afhandeling van schades. Deze regelingen bestaan uit drie categorieën: fysieke schade, waardedaling en immateriële schade.

Tabel 1 Totale aanvragen en toekenningen sinds start regelingen

	Fysieke schade		Waardedaling		Immateriële schade		Totaal
	MAATWERK EN HERSTEL	VASTE VERGOEDINGEN	WONINGEN	NIET WONINGEN	VOLWASSENEN	KINDEREN EN JONGEREN T/M 17	
Aantal aanvragen	225.096	143.975	122.509	2.952	135.017	27.257	**656.806**
Aantal toekenningen	143.663	104.868	86.542	1.726	62.148	19.314	**418.261**
Bedrag betaald (mln. euro)	€ 1.589,1	€ 691,3	€ 537,0	€ 24,8	€ 237,4	€ 58,0	**€ 3.137,6**

Tabel 2 Aanvragen en toekenningen in 2025

	Fysieke schade		Waardedaling		Immateriële schade		Totaal
	MAATWERK EN HERSTEL	VASTE VERGOEDINGEN	WONINGEN	NIET WONINGEN	VOLWASSENEN	KINDEREN EN JONGEREN T/M 17	
Aantal aanvragen	27.286	70.166	1.167	763	25.647	4.602	**129.631**
Aantal toekenningen	14.401	44.430	296	539	8.598	2.945	**71.209**
Bedrag betaald (mln. euro)	€ 316,2	€ 272,3	€ 1,7	€ 8,5	€ 25,7	€ 9,6	**€ 634,1**

85 Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk (2025). De omvang van de psychosociale gaswinningsproblematiek: Een benadering op basis van de GGD gezondheidsmonitor.

86 Gronings Perspectief 2025. De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

87 Dit is exclusief NAM tegemoetkomingen, de knelpuntenregeling, vastgelopen dossiers en de bouwkundige en financiële bijstand.

88 Inclusief de voorganger van het IMG, de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG).

89 De peildatum is 31 december 2025. NAM-tegemoetkomingen zijn niet meegenomen, deze vallen buiten de scope van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

FYSIEKE SCHADE

Maatwerk, herstel of vaste vergoeding

Het grootste deel van het uitgekeerde geld bestaat uit vergoedingen voor fysieke schade. In 2025 is hieraan bijna € 600 miljoen uitgekeerd. Sinds de start van de schadeafhandeling in 2018 is het totaal uitgekeerde bedrag voor fysieke schade bijna € 2,3 miljard. Ook voor de aanvragen geldt dat die voor het grootste deel de regelingen voor fysieke schade betreffen, zowel in 2025 als in totaal.

Bij een melding van fysieke schade kunnen inwoners kiezen uit twee opties: (1) maatwerk en herstel of (2) de vaste vergoedingen. Vanaf 2018 konden inwoners bij de voorloper van het IMG terecht voor maatwerk en vanaf 2020 bij het IMG. In 2021 kwam daar de Vaste vergoeding eerste schademelding (VES) bij, half 2024 de optie voor Herstel met aannemer en eind 2024 de Aanvullende vaste vergoeding (AVV). Met deze laatste regeling kunnen eerder ontvangen schadevergoedingen worden aangevuld tot € 10.000 euro (het maximale bedrag van de VES). Uit de Staat van het Kerngebied van de Groninger Bodem Beweging (2025) blijkt dat bewoners de introductie van vaste vergoedingen zien als een belangrijke stap richting eenvoud en erkenning. Deze standaardbedragen helpen verschillen uit eerdere beoordelingen te verkleinen en bieden vooral voor lichte schade een snellere oplossing. Voor bewoners met zware schade kunnen dergelijke regelingen onvoldoende aansluiten bij hun situatie.

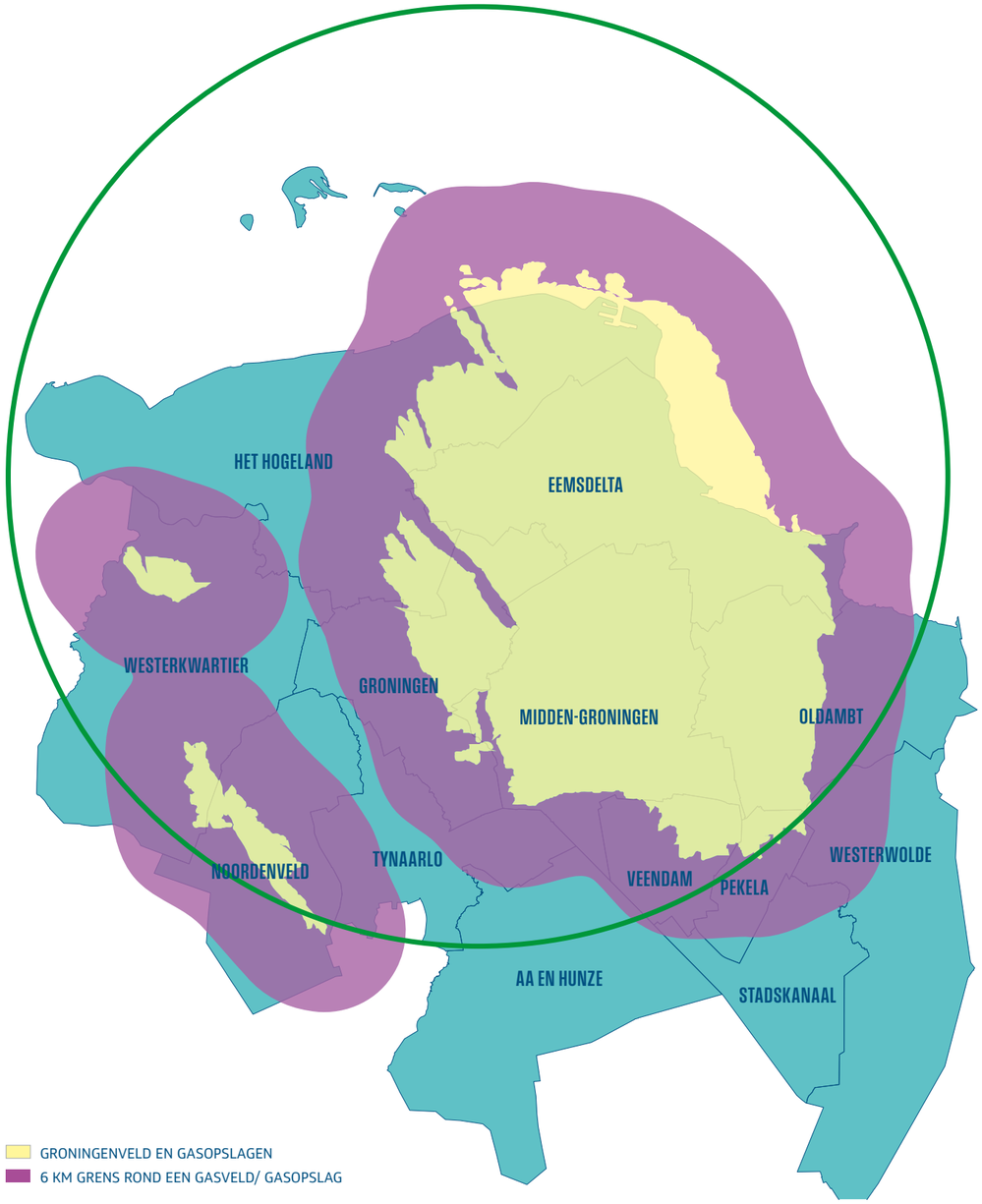
Het aantal aanvragen voor de vaste vergoedingen ligt sinds 2024 hoger dan voor maatwerk en herstel. In 2025 was er een piek in het aantal aanvragen zichtbaar door de brede openstelling van de AVV. Het totaal aantal aanvragen sinds de start van de schadeafhandeling is voor maatwerk en herstel met ruim 225.000 aanvragen nog wel hoger dan de bijna 144.000 aanvragen voor de vaste vergoedingen. In 2025 lag het aantal aanvragen voor maatwerk en herstel hoger dan in 2024. Het feit dat er in 2025 nog steeds veel nieuwe aanvragen zijn binnengekomen, bevestigt dat de gevolgen van de gaswinning nog altijd tot nieuwe of verergerde schade leiden. Zolang er nog aardbevingen plaatsvinden, blijft schadeafhandeling en -herstel nodig. De voortdurende onzekerheid zorgt ervoor dat bewoners weinig perspectief ervaren op een structureel schadevrij gebied.[90]

Het aantal aanvragen en percentage toekenningen liggen relatief hoog in de vijf gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. In deze gemeenten kiezen aanvragers ook vaker voor maatwerk en herstel. Door de invoering van vaste vergoedingen, die met name in de randen van het gebied populair zijn gebleken, is bij het IMG uitvoeringscapaciteit beschikbaar gekomen om extra aandacht te geven aan gedupeerden die het zwaarst getroffen zijn.

Maatwerk en herstel
Aanvragers kunnen kiezen voor *Maatwerk met onderzoek* of *Herstel met aannemer*. Bij Maatwerk met onderzoek bekijkt een onafhankelijke deskundige de schade en wordt onderzocht of er bewijs is voor een andere oorzaak dan gaswinning. Bij twijfel wordt in het voordeel van de aanvrager beslist.

Bij Herstel met aannemer wordt tot een bedrag van € 60.000 geen onderzoek naar de schadeoorzaak gedaan. Eigenaren kunnen daarbij kiezen voor herstel door een eigen aannemer of door een aannemer van het IMG. Deze manier van schadeafhandeling geeft bewoners meer zelfstandigheid en maakt het mogelijk om herstel te combineren met bijvoorbeeld verduurzaming of verbouwing. Sinds 1 juli 2024 kozen 300 bewoners voor herstel via een eigen aannemer. In 2025 startten 217 aanvragers met het herstelproces en werd eind 2025 het werk bij 14 woningen afgerond. De schade-uitkering hiervoor bedroeg ruim € 501.000. Voor herstel via een aannemer van het IMG maakten in 2025 in totaal 264 aanvragers een afspraak, goed voor ruim € 1.207.000 aan schade-uitkeringen.

90 Groninger Bodem Beweging (2025). De Staat van het Kerngebied.

Het gebied waar het IMG schade afhandelt is wettelijk vastgelegd. In de basis gaat dit om de 'cirkel van Huizinge' – het gebied waar in 2012 de zwaarste beving tot nog toe schade veroorzaakte - plus de gebieden binnen 6 kilometer van het Groningenveld en de gasopslagen rondom Norg en Winschoten.

91 Het IMG gebruikt in zijn jaarverslag een andere definitie waarbij wordt gekeken naar de besluiten die in 2025 zijn genomen. Ditzelfde geldt voor de beroep- en bezwaarcijfers bij de andere regelingen.

92 Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit [nog te publiceren].

93 Meldingen die worden ingetrokken voordat er een besluit genomen is, worden geregistreerd als anders afgehandeld. Aanvragen vallen ook onder deze categorie wanneer meerdere meldingen op één adres kunnen worden samengevoegd tot één besluit. De categorie 'Overig' betreft aanvragen uit gemeenten die buiten de regio vallen of aanvragen uit gemeenten waarvoor geldt dat er minder dan 25 aanvragen zijn ingediend en/of afgerond in de betreffende periode. Deze toelichting geldt ook voor alle volgende tabellen.

Doorlooptijd en bezwaren

De doorlooptijd voor maatwerk en herstel is relatief lang ten opzichte van de andere regelingen, namelijk 136 dagen. De doorlooptijd betreft hierbij de mediaan. Dit is het middelste getal wanneer we alle doorlooptijden op een rij zetten van laag naar hoog: de ene helft ligt onder het middelste getal en de andere helft ligt erboven. De langere doorlooptijd komt onder andere doordat bij de keuze voor maatwerk met onderzoek een onafhankelijke deskundige na de schadeopname de schadeoorzaken onderzoekt en beoordeelt. Het toekenningspercentage van deze regeling ligt in 2025 op ruim 75 procent. In 2025 zijn meer bezwaren afgerond (1.264) dan ingediend (1.245). Het aantal openstaande bezwaren voor maatwerk en herstel is dus gedaald in 2025.[91] Ook uit de enquête van het Groninger Gasberaad[92] blijkt dat er steeds minder geschillen, bezwaren en rechtszaken lopen bij schademeldingen die nog niet zijn afgerond.

Verschillen tussen gemeenten

We zien een duidelijk verschil tussen gemeenten in het aantal ingediende aanvragen voor maatwerk en herstel. Dit hangt samen met de grootte van gemeenten, maar vooral met de mate waarin fysieke schade is opgetreden. In gemeenten in de kern van het bevingsgebied, zoals Eemsdelta, wordt vaker gebruik gemaakt van maatwerk en herstel dan in gemeenten aan de randen van het bevingsgebied, zoals Noordenveld en Tynaarlo.

Ook wanneer we kijken naar het deel van de ingediende aanvragen dat wordt toegekend, blijken de verschillen tussen gemeenten groot. Het toekenningspercentage ligt relatief hoog in Het Hogeland, Eemsdelta en Midden-Groningen. Deze gemeenten liggen grotendeels of volledig in de kern van het aardbevingsgebied. In een gemeente als Aa en Hunze, buiten de kern van het aardbevingsgebied, ligt het toekenningspercentage aanmerkelijk lager omdat het daar minder vaak mijnbouwgerelateerde schade betreft.

Vaste vergoedingen

De vaste vergoedingen zijn bedoeld als een snelle en eenvoudige manier om fysieke schade af te handelen, voor zowel de aanvrager als het IMG. Er is geen uitgebreid adviesrapport nodig. Wel wordt de schade opgenomen. De Vaste vergoeding eerste schademelding is gericht op eigenaren die nog niet eerder schade hebben gemeld. De regeling ging van start in november 2021. Direct daarna was er een sterke toename van het aantal aanvragen. In de periode daarna nam het

Tabel 3 Maatwerk en herstel – aantal aanvragen op gemeenteniveau[93]

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2018-2025	INGEDIEND AANTAL - 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Aa en Hunze	1.838	214	38,5%	61,5%	28	170
Eemsdelta	27.737	4.045	86,3%	13,8%	562	3.156
Groningen	79.817	11.286	83,7%	16,3%	3.914	6.698
Het Hogeland	25.345	3.079	89,6%	10,4%	389	2.157
Midden-Groningen	27.979	3.299	86,4%	13,6%	686	2.226
Noordenveld	6.302	443	59,9%	40,1%	228	420
Oldambt	14.531	1.080	54,1%	45,9%	307	1.017
Pekela	3.507	244	51,2%	48,8%	103	269
Tynaarlo	7.340	463	63,7%	36,3%	176	491
Veendam	10.742	641	63,2%	36,8%	180	693
Westerkwartier	13.372	1.181	45,9%	54,1%	354	928
Westerwolde	1.361	166	19,7%	80,3%	28	91
Overig	5.225	1.145	6,3%	93,7%	197	289
Totaal	**225.096**	**27.286**	**75,5%**	**24,5%**	**7.152**	**18.605**

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio valt Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

aantal aanvragen geleidelijk af. Begin 2024 werd het bedrag van de VES verdubbeld van € 5.000 naar € 10.000.

Eind 2024 introduceerde het IMG mede vanwege deze verhoging van de VES de Aanvullende vaste vergoeding (AVV). De AVV is bedoeld voor eigenaren die eerder minder dan € 10.000 ontvingen (of minder dan € 5.000 voor kleine objecten). De AVV heeft als doel verschillen uit het verleden te corrigeren en de schadeafhandeling ruimhartiger en milder te maken. De brede openstelling van de AVV en de zware beving bij Zeerijp leidden eind 2025 tot een tweede piek in het aantal aanvragen.

De waardering voor de regelingen voor fysieke schade (maatwerk, herstel en de vaste vergoedingen samen) is sinds december 2021 geleidelijk gestegen. Dit blijkt zowel uit de tevredenheidscijfers die het IMG verzamelt als uit onderzoek van het Groninger Gasberaad, waaruit dezelfde positieve ontwikkeling naar voren komt. De stijging in de waarderingscijfers valt niet toevallig samen met de introductie van de vaste vergoedingen. Voor een deel van de aanvragers sluit deze regeling namelijk beter aan bij hun situatie en biedt ook een snelle en eenvoudige manier om schade af te handelen. Tegelijkertijd is ook voor maatwerk de tevredenheid toegenomen, wat ook bijdraagt aan deze positieve ontwikkeling.

De waarderingscijfers voor de vaste vergoedingen zijn structureel hoger dan voor de maatwerkprocedure. Bij de aanvragen voor fysieke schade geeft de meerderheid van de aanvragers een ruime voldoende of goed als tevredenheidscijfer. Voor de vaste vergoedingen geldt zelfs dat vooral goede en uitstekende beoordelingen worden gegeven en dat het aantal onvoldoendes beperkt blijft.

Doorlooptijd en bezwaren
De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor de vaste vergoedingen is met 30 dagen aanzienlijk korter dan voor die van maatwerk en herstel. Het toekenningspercentage voor de vaste vergoedingen ligt in 2025 op circa 74 procent. Het aantal ingediende bezwaren (896) was in 2025 hoger dan het aantal afgeronde bezwaren (812). Hierdoor is het aantal openstaande bezwaren in 2025 toegenomen (tot 122).

Verschillen tussen gemeenten
Het toekenningspercentage is het hoogst voor aanvragen vanuit de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo en het laagst voor de categorie Overig, waar onder andere Stadskanaal onder valt. In de meeste gemeenten is het aantal aanvragen voor de vaste vergoedingen in 2025 (flink) hoger dan voor maatwerk en herstel. De uitzondering hierop is de gemeente Eemsdelta, waar juist meer aanvragen zijn gedaan voor maatwerk en herstel. In Het Hogeland zijn voor allebei bijna evenveel aanvragen gedaan in 2025. Opvallend is dat in Midden-Groningen, Het Hogeland en Eemsdelta in 2025 relatief veel nieuwe aanvragen zijn gedaan voor vaste vergoedingen vergeleken met de jaren daarvoor. Een verklaring hiervoor is dat adressen waarvoor in het verleden een maatwerkaanvraag is gedaan nu de mogelijkheid hebben om het eerder ontvangen bedrag aan te laten vullen tot € 10.000 met de aanvullende vaste vergoeding.

Over het algemeen kennen de vaste vergoedingen een hoog toekenningspercentage. Afwijzingen vinden alleen plaats als er niet aan de voorwaarden wordt voldaan, bijvoorbeeld als er meerdere schademeldingen zijn op één adres of als de locatie buiten het effectgebied ligt van het IMG.

Beroepen
Het aantal in 2025 ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor de fysieke schaderegelingen ligt op 169, tegenover 80 afgehandelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 toegenomen tot 176.

Speciale aanpakken
Naast maatwerk, herstel en de vaste vergoedingen zijn er twee speciale aanpakken voor fysieke schade, namelijk *Duurzaam herstel* en *Schade aan mestkelders*.

Duurzaam herstel
Om tot een maatregel te komen die de kans op terugkerende mijnbouwschade kan verkleinen is in 2024 de pilot Duurzaam herstel uitgevoerd. Hierbij werd onderzocht hoe woningen constructief konden worden verbeterd om deze kans te verkleinen. In 2025 is deze pilot geëvalueerd. De lessen uit de pilot zijn per 1 januari 2026 verwerkt in de nieuwe beleidsregel *Duurzaam herstel*. Daarbij is het maximumbedrag verhoogd naar de WOZ-waarde van een woning (met een maximum van € 500.000), omdat het aanvankelijke maximumbedrag uit de pilot (€ 125.000) vaak onvoldoende bleek bij ernstige funderingsproblemen. Duurzaam herstel wordt toegepast in gebieden waar de kans op herhaalschade reëel is. Sinds de pilotfase zijn ongeveer 900 adressen ingestroomd. Een deel hiervan loopt samen met de versterkingsopgave waar Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voor verantwoordelijk is. De

Tabel 4 Vaste vergoedingen – aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2021-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Aa en Hunze	3.041	1.484	78,4%	21,6%	44	275
Eemsdelta	4.194	2.557	55,7%	44,3%	173	374
Groningen	45.845	23.432	76,7%	23,3%	672	2.944
Het Hogeland	5.087	3.155	66,0%	34,0%	117	446
Midden-Groningen	7.430	5.128	68,1%	31,9%	226	674
Noordenveld	12.547	5.709	82,3%	17,7%	159	950
Oldambt	8.508	5.113	71,6%	28,4%	167	648
Pekela	3.467	1.628	78,7%	21,3%	55	177
Tynaarlo	12.463	5.771	81,4%	18,6%	129	1.149
Veendam	6.275	3.330	75,8%	24,2%	128	516
Westerkwartier	19.778	9.639	74,1%	25,9%	344	1.504
Westerwolde	1.175	417	61,6%	38,4%	11	45
Overig	14.165	2.803	59,4%	40,6%	72	316
Totaal	**143.975**	**70.166**	**73,9%**	**26,1%**	**2.297**	**10.018**

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio valt Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

aanpak van Duurzaam herstel bestaat uit onderzoek, ontwerp en uitvoering, waarbij bewoners zelf nauw worden betrokken. Na afronding van de werkzaamheden vindt oplevering plaats. Als onderzoek uitwijst dat er geen maatregelen nodig zijn, wordt het dossier gesloten.

In 2025 zijn 92 besluiten genomen om woningen duurzaam te herstellen. In 2025 zijn op 13 adressen de werkzaamheden opgeleverd en zijn op 18 adressen werkzaamheden nog in uitvoering.

Schade aan mestkelders
Door trillingen als gevolg van de gaswinning kunnen scheuren ontstaan in mestkelders, waardoor er grondwater instroomt en melkveehouders problemen krijgen met waterige mest en verminderde opslagcapaciteit. Hier is een speciale aanpak voor ontwikkeld. Omdat mestkelders ondergronds liggen en intensief worden gebruikt, is het vaak lastig vast te stellen of schade door mijnbouw is veroorzaakt en hoe hoog de vergoeding moet zijn. Sinds de zomer van 2023 werkt het IMG daarom met een speciale aanpak. Hierbij wordt bij trillingen vanaf 10 mm/s uitgegaan van mijnbouwgerelateerde schade. Het IMG werkt met gespecialiseerde deskundigen.

Het totale aantal dossiers is toegenomen van 208 in juli 2023 naar 337 eind 2025. Inmiddels zijn 128 van de 337 aanvragen afgerond. Van de overige dossiers moet bij 92 de opname nog ingepland worden, zijn 93 in afwachting van advies van een deskundige en is er bij de overige 24 overleg met de aanvrager.

WAARDEDALING

Woningen en niet-woningen

Het IMG vergoedt ook waardedaling van woningen en niet-woningen. Deze regeling geldt binnen een vastgesteld gebied[94]. Sinds september 2020 kunnen woningeigenaren compensatie krijgen voor waardedaling van hun woning. Sinds half 2024 is de regeling uitgebreid naar bedrijfspanden zoals winkels en kantoren.

Bij beide varianten zijn met name in de periode kort na de start van de regeling veel aanvragen ingediend. In 2025 bleef het aantal nieuwe aanvragen voor compensatie van waardedaling zowel van woningen als niet-woningen beperkt. De dalende trend in het aantal aanvragen van de voorgaande jaren zetten daarmee door. Dit duidt erop dat de meeste eigenaren van woningen en niet-woningen die te maken kregen met waardedaling hiervoor inmiddels een vergoeding hebben ontvangen. Daarnaast is er een kleinere groep die mogelijk (nog) niet wil aanvragen of niet op de hoogte is van de regeling. De cijfers geven een indicatie dat de opgave op dit punt richting afronding gaat. Tegelijkertijd laten analyses zien dat een deel van de bewoners waarde-gerelateerde stress blijft ervaren, ook wanneer de waardedaling is vergoed. Dit komt doordat waardedaling vaak samenvalt met meervoudige schade of langdurige versterkingstrajecten, die het vertrouwen van bewoners in de toekomstbestendigheid van hun woning verminderen.[95]

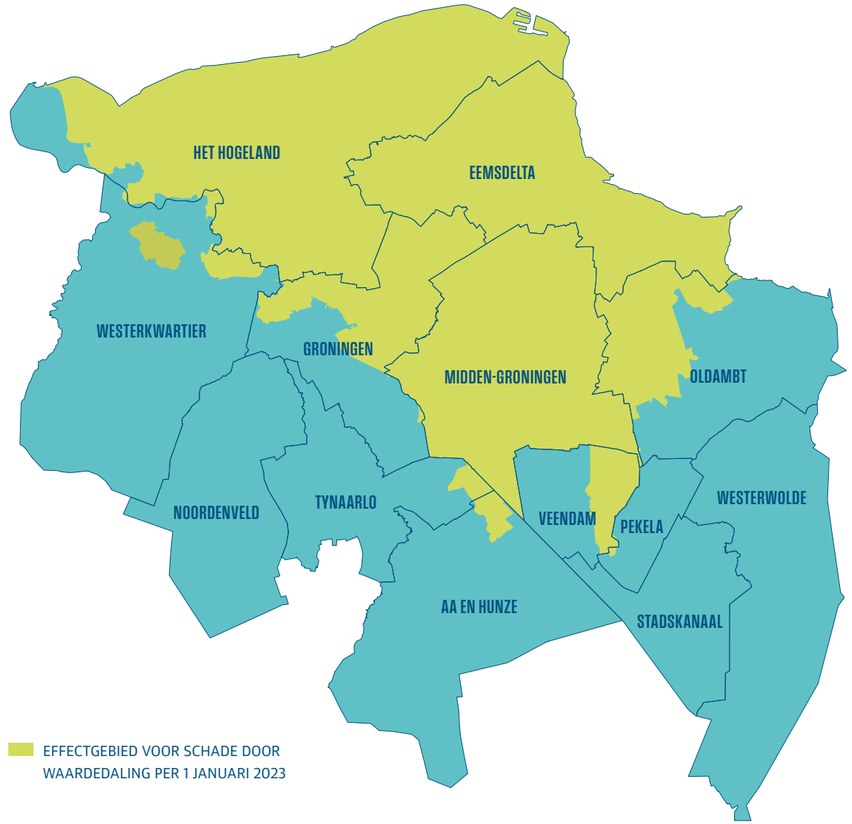
De regeling voor waardedaling wordt over het algemeen positief beoordeeld. Wel ligt de tevredenheid over deze regeling sinds 2024 gemiddeld wat lager dan daarvoor en schommelt de tevredenheid meer. Dit heeft te maken met het lagere toekenningspercentage. Daarnaast is het aantal aanvragen voor deze regeling sindsdien beperkter, waardoor minder tevredenheidscijfers worden gegeven.

Woningen
Het totale aantal aanvragen voor compensatie van de waardedaling van woningen sinds 2020 komt uit op ruim 122.000. De totale toegekende vergoeding bedraagt € 537 miljoen. Het aantal nieuwe aanvragen neemt jaar op jaar verder af. Veel eigenaren die voor deze vergoeding in aanmerking komen, hebben waarschijnlijk inmiddels een aanvraag ingediend. In 2025 waren er in totaal 1.167 nieuwe aanvragen. In 2025 is bij 25 procent van de afgehandelde aanvragen voor woningen een vergoeding toegekend. Er zijn minder aanvragen in absolute zin en in verhouding meer aanvragers die niet aan de voorwaarden voldoen. De totale toegekende vergoeding binnen deze regeling was ruim € 1,7 miljoen in 2025.

Doorlooptijd en bezwaren
De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor woningen is relatief kort: 15 dagen. Het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt, ligt in 2025 lager dan in de jaren daarvoor (4 procent in 2025 tegenover 6 procent over de gehele periode). In 2025 zijn 47 bezwaren ingediend en 48 bezwaren afgerond.

Niet-woningen
De compensatie van waardedaling van niet-woningen is half 2024 gestart. Voor deze regeling zijn 763 nieuwe aanvragen ingediend in 2025. Daarmee komt het totaal aantal ingediende aanvragen sinds de start op 2.952. In 2025 is bij bijna 57 procent van de afgehandelde aanvragen een vergoeding toegekend. De uitgekeerde vergoeding is € 8,5 miljoen in 2025. Het totale uitgekeerde bedrag sinds de start komt daarmee op ruim € 24,8 miljoen.

Voor niet-woningen zijn in 2025 de meeste nieuwe aanvragen ingediend in de gemeente Het Hogeland. Bijna een derde van alle nieuwe aanvragen komt uit deze gemeente. Het Hogeland

94 Het waardedalingsgebied bestaat uit een selectie van postcodegebieden binnen gemeenten waardoor bijvoorbeeld de gemeenten Groningen en Oldambt niet volledig binnen het gebied vallen.

95 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

Tabel 5 Waardedaling – aantal aanvragen op gemeenteniveau

	GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
woningen	**Eemsdelta**	24.638	252	18,8%	81,2%	1	20
	Groningen	31.320	338	21,6%	78,4%	12	16
	Het Hogeland	25.439	205	32,5%	67,5%	5	20
	Midden-Groningen	30.570	247	21,8%	78,2%	4	26
	Oldambt	1.610	73	49,4%	50,6%	1	5
	Overig	8.932	52	26,2%	73,8%	3	4
	Totaal	**122.509**	**1.167**	**25,0%**	**75,0%**	**26**	**91**

	GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2024-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
niet-woningen	**Eemsdelta**	890	161	53,7%	46,3%	4	11
	Groningen	409	139	74,5%	25,5%	1	3
	Het Hogeland	886	246	51,9%	48,1%	2	8
	Midden-Groningen	643	147	51,3%	48,7%	3	2
	Oldambt	71	35	57,5%	42,5%	0	0
	Overig	53	35	55,0%	45,0%	1	1
	Totaal	**2.952**	**763**	**56,9%**	**43,1%**	**11**	**25**

Noot: Deze tabel laat zien dat het aantal aanvragen voor compensatie van waardedaling van woningen in 2025 laag was in verhouding tot het totale aantal aanvragen in de periode 2020-2025. Het aantal aanvragen loopt terug, net als het aantal toekenningen. Het aantal aanvragers uit Oldambt is beperkt omdat Oldambt slechts deels in het waardedalingsgebied ligt.

en Eemsdelta zijn de twee gemeenten met de meeste aanvragen. Het aantal nog openstaande aanvragen is beperkt.

Voor ondernemers in het aardbevingsgebied heeft waardedaling meer gevolgen dan alleen financieel. Het geeft onzekerheid over de toekomst van fysieke infrastructuur – zoals winkelpanden, agrarisch vastgoed en bedrijfsruimten – wat vervolgens doorwerkt in investeringsbeslissingen, bedrijfscontinuïteit en de leefbaarheid van dorpskernen[96]. In het hoofdstuk Herstellen en versterken wordt het Mkb-programma besproken dat zich richt op deze doelgroep.

Doorlooptijd en bezwaren
De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor niet-woningen is relatief kort: 16 dagen. Het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt, ligt relatief hoog. Bij het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling ligt dit aandeel op ruim 9 procent. Het aandeel voor de aanvragen in 2025 ligt ongeveer op hetzelfde niveau. In 2025 zijn 85 bezwaren ingediend en 143 bezwaren afgerond.

Beroepen
Het aantal ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor waardedaling van woningen en niet-woningen ligt in 2025 op 5, tegenover 20 afgehandelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 afgenomen tot 4.

96 Zijlstra, A.A. & Busscher, N. (2025). Ondernemerschap in het gaswinningsgebied: impact, stakeholders en regelingen.

IMMATERIËLE SCHADE

Volwassenen en kinderen en jongeren t/m 17 jaar

Het wordt steeds duidelijker dat de gevolgen van de aardbevingen en de versterkingsoperatie ook impact hebben op het (mentale) welzijn van jongeren. Zo scoren middelbare scholieren in aardbevingsgemeenten lager als het gaat om geluk en is het aandeel jongeren dat zich ongelukkig voelt, groter dan in andere gemeenten in de regio.[97]. De langdurige onzekerheid rondom versterking en herhaaldelijke schade beïnvloedt hun dagelijks functioneren en schoolprestaties.

De vergoeding voor immateriële schade is bedoeld voor mensen die als gevolg van de gaswinning ernstig leed en verdriet hebben (gehad). Het betreft geen fysieke schade, maar emotionele schade, zoals verdriet, angst, pijn en psychologische problemen gerelateerd aan de (gevolgen van) de gaswinning. De regeling voor immateriële schade is bedoeld om dat te erkennen en het leed te verzachten.

Het IMG heeft de regeling meermaals aangepast om deze beter te laten aansluiten bij het ervaren leed en daarmee beter uitlegbaar te maken. In de zomer van 2025 is de behandeling van een aanvraag door niet-eigenaren gelijkgetrokken met die van huiseigenaren. Eerder zijn vergoedingen binnen huishoudens gelijkgetrokken en is ook de mogelijkheid voor een vervolgaanvraag toegevoegd voor wanneer een persoonlijke situatie van inwoners is gewijzigd.

Met behulp van een QuickScan op de IMG-website kunnen gedupeerden op basis van de schadehistorie een inschatting maken of een vergoeding waarschijnlijk is.

Doelgroep
De regeling voor immateriële schade is vanaf november 2021 gefaseerd opengesteld. In eerste instantie ging dit enkel om het vergoeden van immateriële schade aan volwassenen. Sinds november 2023 komen ook kinderen en jongeren tot en met 17 jaar in aanmerking voor een immateriële schadevergoeding.

Aantallen
In 2025 zijn ruim 30.000 aanvragen ingediend voor vergoeding van immateriële schade. Dit is lager dan de ruim 46.000 aanvragen in 2024. Het merendeel van de aanvragen betreft volwassenen (ruim 25.000). Sinds het begin van de regeling gaat het in totaal om ruim 162.000 meldingen, waarvan circa 135.000 volwassenen en ruim 27.000 kinderen en jongeren t/m 17 jaar.

97 Gronings Perspectief 2025. De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

Tabel 6 Immateriële schade volwassenen – aantal aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Eemsdelta	35.803	3.799	48,0%	52,0%	20	574
Groningen	29.493	8.555	36,3%	63,7%	36	2.191
Het Hogeland	27.276	3.959	49,9%	50,1%	22	676
Midden-Groningen	26.222	4.343	41,8%	58,2%	18	795
Noordenveld	760	318	9,4%	90,6%	0	57
Oldambt	5.768	1.246	24,8%	75,2%	8	183
Pekela	774	328	10,8%	89,2%	1	51
Tynaarlo	1.165	490	20,0%	80,0%	1	86
Veendam	3.906	1.067	19,4%	80,6%	4	168
Westerkwartier	2.746	1.042	19,2%	80,8%	9	187
Overig	1.104	500	7,1%	92,9%	4	101
Totaal	**135.017**	**25.647**	**38,0%**	**62,0%**	**123**	**5.069**

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio vallen Aa en Hunze, Westerwolde en Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

Tabel 7 Immateriële schade kinderen en jongeren t/m 17 jaar – aantal aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Eemsdelta	7.893	720	83,8%	16,2%	2	115
Groningen	5.742	1.354	64,0%	36,0%	4	242
Het Hogeland	5.396	853	80,7%	19,3%	2	124
Midden-Groningen	5.014	847	70,0%	30,0%	2	152
Noordenveld	115	54	23,3%	76,7%	0	11
Oldambt	959	198	43,8%	56,2%	0	42
Pekela	140	55	31,7%	68,3%	0	15
Tynaarlo	199	64	42,0%	58,0%	0	2
Veendam	774	198	45,0%	55,0%	0	25
Westerkwartier	419	148	34,6%	65,4%	0	31
Overig	606	111	13,0%	87,0%	6	17
Totaal	**27.257**	**4.602**	**67,2%**	**32,8%**	**16**	**776**

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio vallen Aa en Hunze, Westerwolde en Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

Waardering

Sinds het begin zijn er grote verschillen in tevredenheid tussen mensen met toekenningen en mensen met afwijzingen. Mensen met een toekenning beoordelen het besluit in 2025 gemiddeld met een 7,8; mensen met een afwijzing met een 2,7. Het toekenningspercentage lag in 2025 lager dan in 2024. In principe kan iedereen een aanvraag voor immateriële schade indienen bij het IMG, los van het feit of iemand binnen het effectgebied woont of eerder schade heeft gemeld. De beoordeling of een aanvrager recht heeft op een vergoeding is echter afhankelijk van een viertal factoren: de locatie van de woning, de veiligheid, omvang van de schade en de doorlooptijd van de schadeafhandeling. Deze vier factoren kunnen worden aangevuld met de uitkomst van een vragenlijst: de Persoonlijke Impact Analyse. Bewoners die een afwijzing krijgen kunnen dit ervaren als ontkenning van hun leed, wat negatieve effecten heeft op vertrouwen in overheid en instituties. De afname van het toekenningspercentage verklaart grotendeels de totale gemiddelde score van 4,6 in 2025 ten opzichte van 5,5 in 2024.

Het IMG heeft ervoor gekozen de drempel om een aanvraag in te dienen zo laag mogelijk te maken, waardoor de kans groter is dat iedereen die recht heeft op een vergoeding deze ook daadwerkelijk aanvraagt. Daar staat echter tegenover dat daardoor ook veel mensen een aanvraag indienen die uiteindelijk niet aan de voorwaarden blijken te voldoet. Binnen deze regeling worden aanvragen relatief vaker afgewezen, wat invloed heeft op de tevredenheid.

Toekenningspercentage

Het toekenningspercentage voor de in 2025 afgehandelde aanvragen voor vergoeding van immateriële schade voor kinderen en jongeren t/m 17 jaar ligt op ruim 67 procent, voor volwassenen ligt dat met 38 procent aanzienlijk lager.

Doorlooptijd en bezwaren

In 2025 was de mediane doorlooptijd voor vergoeding van immateriële schade 36 dagen. Dit is de middelste waarde wanneer alle doorlooptijden in oplopende volgorde op een rij worden gezet. Zowel voor de variant voor volwassenen als voor kinderen en jongeren t/m 17 jaar geldt dat het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt in 2025 iets lager was dan in het voorgaande jaar.

Beroepen

Het aantal in 2025 ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor vergoeding van immateriële schade is 53, tegenover 49 afgehandelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 toegenomen tot 37.

Aanvragen volwassenen

Zowel het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling als het aantal aanvragen in 2025 is vooral hoog in gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. Dit zijn ook de gemeenten waar de mentale gevolgen van aardbevingen het zwaarst worden gevoeld en waar het toekenningspercentage voor vergoeding van immateriële schade het hoogst is. Dit komt doordat de locaties van de woonadressen van een aanvrager een belangrijk criterium zijn om te bepalen of een aanvrager in aanmerking komt voor een vergoeding, naast de omvang van de fysieke schade.[98]

Aanvragen kinderen en jongeren t/m 17 jaar

Zowel het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling als het aantal aanvragen in 2025 is vooral hoog in de vijf gemeente in de kern van het aardbevingsgebied. Dit zijn ook de gemeenten waar het toekenningspercentage relatief hoog is.

98 Voor een uitgebreide toelichting zie: www.schadedoormijnbouw.nl/regelingen/immateriele-schadevergoeding/extra-informatie/extra-informatie/toelichting-op-immateriele-schade-in-nederland-voor-groningen.

Knelpunten en complexe dossiers

Maatwerk en actie

Hoewel de regelingen in de basis duidelijk zijn afgebakend, is er een kleine groep bewoners voor wie de standaardaanpak en de huidige regelingen niet volstaat. Het gaat om mensen met complexe, vastgelopen of schrijnende dossiers. Juist voor deze groepen is maatwerk en handelingsvermogen essentieel.

Complexe dossiers

Speciale aandacht

Het IMG heeft in 2024 het Team op Maat (TOM) ingesteld voor het oplossen van complexe of vastgelopen dossiers. In het TOM zijn verschillende initiatieven voor deze groep samengebracht. Dit team richt zich specifiek op situaties waarin bewoners tussen regelingen of instanties dreigen vast te lopen. Het team pakt deze dossiers zelf op of zorgt dat ze elders worden behandeld.

Vaak is er sprake van ingewikkelde omstandigheden, zoals meerdere lopende dossiers, financiële of persoonlijke problemen of samenloop met andere instanties zoals NCG. Het TOM werkt nauw samen met betrokken partijen en zoekt naar een oplossing: binnen of, als dat nodig en goed uitlegbaar is, buiten de wettelijke aansprakelijkheid.

Het TOM heeft sinds zijn oprichting 288 dossiers in behandeling gekregen, waarvan er eind 2025 in totaal 167 zijn afgehandeld. Voor specifieke doelgroepen zoals agrariërs en mkb'ers zijn er aparte taskforces ingesteld. In het hoofdstuk Herstellen en versterken komt dit nader aan bod.

Acuut onveilige situaties

90 Veiligstellingen

Bewoners en gebruikers kunnen een melding doen van een acuut onveilige situatie (AOS) als zij vermoeden dat de constructie van het gebouw waarin zij wonen of werken niet veilig is. Er is sprake van een acuut veiligheidsrisico wanneer de constructie zodanig is aangetast dat er een direct veiligheidsrisico bestaat. Ook bij twijfel wordt aangeraden om een AOS-melding te doen.

In 2025 ontving het IMG in totaal 550 AOS-meldingen; een daling van 6 procent ten opzichte van 2024. Na overleg met melders bleek in 92 gevallen dat geen sprake was van een acuut onveilige situatie. Deze meldingen zijn daarop ingetrokken. Van de 458 geïnspecteerde meldingen bleek in 90 gevallen sprake van een acuut onveilige situatie, waarvoor maatregelen noodzakelijk waren. Dit is een daling van 3 procent ten opzichte van 2024, toen 94 veiligstellingen nodig waren. Deze lichte daling is een positief signaal. Tegelijkertijd is de afname beperkt en onderstreept het aantal van 90 dat acuut onveilige situaties zich nog steeds blijven voordoen.

Uitvoeringskosten

Maatwerk heeft een prijs

Aan de verschillende regelingen zitten uitvoeringskosten vast. De uitsplitsing naar regeling laat zien dat de uitvoeringskosten voor maatwerk het hoogst liggen. Deze regeling kent niet alleen een relatief hoog aantal aanvragen, maar vergt in de eerste plaats nauw persoonlijk contact met aanvragers en daarnaast ook veel werkzaamheden zoals het beoordelen van de oorzaak van schade.

De uitvoeringskosten van de vaste vergoedingen zijn relatief laag, toch zijn ze in absolute zin de afgelopen jaren sterk toegenomen doordat het aantal aanvragen is gestegen. Het aantal aanvragen lag in 2025 aanmerkelijk hoger dan in 2023 en 2024. Desondanks zijn de uitvoeringskosten voor de vaste vergoedingen minder dan een derde van de uitvoeringskosten voor maatwerk (zie tabel 8).

Tabel 8 Uitvoeringskosten in duizend euro.

	2021	2022	2023	2024	2025
Maatwerk	€ 228.084	€ 179.861	€ 188.794	€ 176.898	€ 180.190
Vaste vergoedingen	€ 2.195	€ 12.557	€ 8.193	€ 28.438	€ 54.682
Duurzaam herstel	€ 98	€ 1.583	€ 6.812	€ 9.232	€ 14.700
Daadwerkelijk herstel	–	–	–	€ 4.265	€ 20.801
Waardedaling	€ 19.370	€ 12.195	€ 10.686	€ 9.025	€ 7.050
Immateriele schade	€ 7.079	€ 16.375	€ 22.948	€ 20.465	€ 17.466
Vastgelopen dossiers	–	€ 182	€ 1.006	€ 565	€ 1.331
Overig	€ 2.403	€ 2.466	€ 2.775	€ 2.693	€ 2.937
Totaal	**€ 259.229**	**€ 225.218**	**€ 241.212**	**€ 251.581**	**€ 299.157**

Noot: Een meer gedetailleerd overzicht van de uitvoeringskosten is terug te vinden in het jaarverslag van het IMG.

VERSTERKEN

Een brede opgave

De versterkingsopgave in Groningen en Noord-Drenthe laat duidelijke voortgang zien, maar levert voor bewoners nog geen eenduidig resultaat op. In absolute aantallen worden steeds meer woningen beoordeeld en versterkt; meer dan twee derde van de adressen voldoet inmiddels aan de veiligheidsnorm. Tegelijkertijd is een deel van de opgave nog in voorbereiding of in uitvoering, waarbij een deel van de resterende trajecten complexer is en meer tijd vraagt.

Voor bewoners is vooral het proces bepalend voor hoe de versterking wordt ervaren. Lange doorlooptijden, onduidelijkheid over de planning en wisselingen in contactpersonen leiden tot onzekerheid en een lage waardering van de dienstverlening door Nationaal Coördinator Groningen (NCG). De tevredenheid is met name laag in de planvormingsfase. Het vertrouwen in de uitvoering is beperkt, ondanks dat bewoners het inhoudelijke besluit over hun woning vaak wel begrijpen. Bewoners van wie de versterking is afgerond beoordelen de versterking positiever dan bewoners die nog midden in het traject zitten.

De versterkingsopgave is in Nij begun gepositioneerd als een bredere maatschappelijke opgave. Constructieve veiligheid heeft de hoogste prioriteit, maar ook rechtvaardigheid, leefbaarheid en herstel van vertrouwen zijn belangrijk. Juist op deze punten blijft de spanning zichtbaar: de voortgang neemt toe, maar de ervaren kwaliteit van het proces en het vertrouwen van bewoners blijven achter.

De opgave

Breder dan veiligheid

De versterkingsopgave bestond al voordat Nij begun van start ging. Het waarborgen van fysieke veiligheid staat nog steeds centraal, maar de uitvoering heeft ook aandacht voor leefbaarheid, rechtvaardigheid en herstel van vertrouwen. De versterking richt zich specifiek op de vijf gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied: Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt.

Gebouwen moeten voldoen aan de landelijke veiligheidsnorm. NCG, een uitvoeringsdienst van BZK, is verantwoordelijk voor het laten onderzoeken en beoordelen van gebouwen en, wanneer deze niet aan de veiligheidsnorm voldoen, voor het versterken ervan. Ingenieursbureaus onderzoeken in opdracht van NCG de veiligheid van gebouwen en adviseren over de benodigde maatregelen. Woningen die niet aan de veiligheidsnorm voldoen, worden versterkt of, in sommige gevallen, geheel of gedeeltelijk nieuw gebouwd.

Momenteel voldoet bijna 70 procent van de adressen in het aardbevingsgebied aan die veiligheidsnorm (peildatum 31 december 2025). De opgave is pas klaar als alle panden in het gebied aantoonbaar aan de norm voldoen en de kwaliteit van de uitvoering is geborgd. De norm betekent dat bewoners bij een zware aardbeving voldoende tijd hebben om hun woning veilig te verlaten, maar biedt geen garantie dat gebouwen onbeschadigd blijven. Hoewel de seismische activiteit de afgelopen jaren is afgenomen, zijn zwaardere bevingen niet uitgesloten.[99] Zo had de beving bij Zeerijp in november 2025 een magnitude van 3,4, een van de zwaarste ooit gemeten in het Groningenveld.

Definitie van veiligheid zoals gehanteerd door SodM

Veiligheid gaat niet alleen over de kans op instorting van gebouwen, maar ook over de schade door bodembeweging en over de effecten op de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Om deze brede invulling van veiligheid te beoordelen kijkt SodM in samenhang naar:

1. **Gebouwveiligheid – zijn gebouwen aantoonbaar veilig volgens de geldende veiligheidsnorm?**
2. **Bodembeweging – hoeveel schade veroorzaken aardbevingen en bodemdaling (materiële schade)?**
3. **Gezondheid en welbevinden – wat betekenen (de kans op) bevingen en (voortdurende) schades, onveilige woningen, onzekerheid en langdurige herstelprocedures voor bewoners (immateriële schade)?**

Mensgerichte aanpak

Milder, menselijker, makkelijker

Nij begun geeft de versterkingsopgave een bredere invulling. Naast snelheid is er meer aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering en voor de positie van bewoners. Deze verbreding sluit aan bij de aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie om de uitvoering mensgerichter te maken, onder meer door bewoners centraler te stellen en beter aan te sluiten bij hun situatie.[100] [101] Het kabinet hanteert als uitgangspunt een mildere, menselijkere en makkelijkere uitvoering.

Uit het eigen bewonerstevredenheidsonderzoek van NCG blijkt dat inwoners dat nog niet zo ervaren. De tevredenheid over NCG is gemiddeld genomen een 4,7 en minder dan 30 procent van de bewoners heeft vertrouwen in NCG. Langdurige procedures, onzekerheid over de planning en wisselingen in contactpersonen wegen zwaar in de beoordeling. De tevredenheid verschilt per fase van het versterkingsproces en is het laagst in de planvormingsfase en het hoogst na afronding.

Onderzoek van het Groninger Gasberaad wijst erop dat langdurige trajecten en het uitblijven van duidelijkheid een negatieve invloed hebben op het welzijn en de veerkracht van bewoners.[102] Volgens de Nationale ombudsman is het bredere schade- en versterkingsstelsel complex en belastend en zijn vereenvoudiging, meer duidelijkheid en betere ondersteuning noodzakelijk om het proces voor bewoners draaglijker te maken.[103]

De uitkomsten van het bewonerstevredenheidsonderzoek van NCG bevestigen dat niet alleen de resultaten, maar ook de inrichting en het verloop van het versterkingsproces bepalend zijn voor de ervaren rechtvaardigheid en het vertrouwen.

99 Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM). (2024). Periodieke Rapportage Seismiciteit Groningen 2024.

100 Nationale ombudsman (2024). Zet de burger centraal. Jaarverslag 2024.

101 Staatstoezicht op de Mijnen (2025). Onderzoek NCG: Kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave.

102 Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit. Ervaringen van bewoners met de versterkingsaanpak in Groningen.

103 Nationale ombudsman (2025). Zet de burger centraal. Jaarverslag 2024.

De voortgang

Van beoordeling naar uitvoering

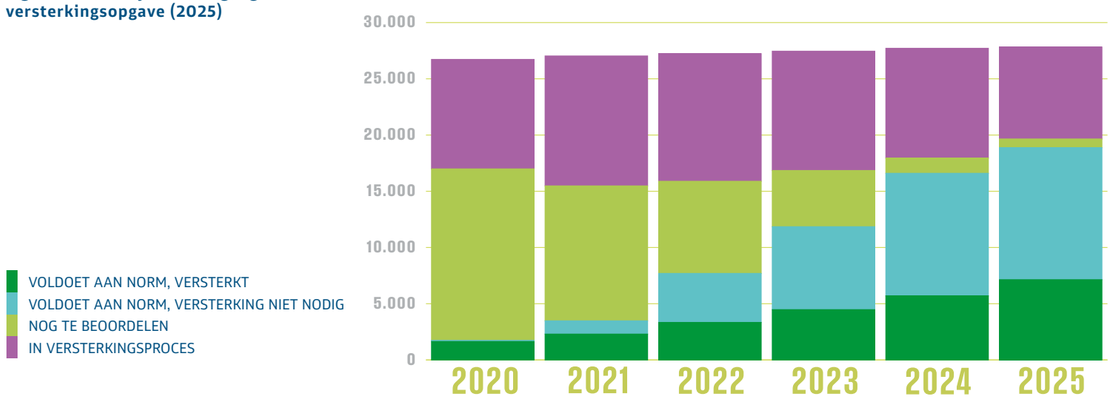
Momenteel vallen 27.825 adressen (peildatum 31 december 2025) binnen de versterkingsopgave van NCG. De versterkingsopgave is in omvang toegenomen. In 2020 ging het nog om 26.724 adressen. De opgave is bovendien inhoudelijk verbreed, onder meer doordat de versterking wordt gecombineerd met opgaven als verduurzaming. Dit laat zien dat de versterkingsopgave niet statisch is.

Een versterkingstraject bestaat uit verschillende stappen.[104] In de uitvoering van de versterking is het zwaartepunt in de afgelopen jaren verschoven van de beoordeling van gebouwen (stap 3) naar de planvorming (stap 4) en daadwerkelijke uitvoering (stap 5). In de beoordelingsfase wordt bepaald of versterking nodig is. Bij een deel van de panden is versterking niet nodig, omdat de panden aan de veiligheidsnorm blijken te voldoen. Bij een klein deel van de panden wil of kan de eigenaar niet meewerken aan versterking (circa 1 procent); de versterking kan dan desgewenst op een later moment door de (nieuwe) eigenaar worden opgepakt. Een deel van de panden moet en kan wel worden versterkt.

Figuur 12 laat zien hoe de opgave zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. 27.409 adressen zijn inmiddels beoordeeld. Bij 11.735 adressen is vastgesteld dat de panden veilig zijn en versterking niet nodig is. Van de 15.421 adressen waar versterking wel noodzakelijk is, zijn inmiddels voor 7.137 adressen de versterkingswerkzaamheden afgerond. Bij circa 6.700 adressen moeten de bouwwerkzaamheden nog starten; voor 5.650 adressen uit deze groep is gestart met het opstellen van een uitvoeringsplan.

Volgens de meerjarige analyse van NCG is de verwachting dat de versterkingsopgave rond 2031 wordt afgerond, mits de uitvoeringscapaciteit toereikend blijft.[105] Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) plaatst kanttekeningen bij de haalbaarheid hiervan, omdat de planning met onzekerheden is omgeven en de voortgang afhankelijk is van de uitvoerbaarheid en de aard van de resterende dossiers.[106]

Figuur 12 Jaarlijkse voortgang versterkingsopgave (2025)

104 NCG heeft in 2025 de fasering in stappen aangepast in zijn rapportages, waardoor deze verschilt van de fasering uit eerdere jaren. De nieuwe indeling in stappen kan niet met terugwerkende kracht worden opgevraagd uit de registratiesystemen, waardoor niet alle ontwikkelingen over de tijd kunnen worden weergegeven.

105 Nationaal Coördinator Groningen (2025). Jaarverslag 2024.

106 Staatstoezicht op de Mijnen (2025). Onderzoek NCG: Kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave; Staatstoezicht op de Mijnen (2026). Adviezen op plannen van aanpak versterking gemeenten.

Kwaliteitsborging

Snel en zorgvuldig

Bij de versterking van woningen gaat het niet alleen om fysieke veiligheid, maar ook om de kwaliteit van de uitvoering. SodM wijst er in verschillende onderzoeken en adviezen op dat de kwaliteitsborging in de uitvoering aandacht vraagt en dat signalen van bewoners en eigenaren belangrijk zijn bij het tijdig signaleren van knelpunten.[107] Daarbij wordt een spanningsveld zichtbaar tussen de gewenste versnelling van de operatie en de zorgvuldigheid van de uitvoering.

Ook de afhankelijkheid van externe partijen en de beschikbaarheid van deskundigheid hebben invloed op zowel de voortgang als de kwaliteit van het proces. SodM constateert dat de balans tussen snelheid en kwaliteit in de praktijk nog niet vanzelfsprekend is en vraagt om meer aandacht voor de inrichting en aantoonbaarheid van kwaliteitscontroles. Het gaat daarbij onder meer om de navolgbaarheid van beoordelingen, consistentie in werkwijzen en de wijze waarop controles worden ingericht en vastgelegd.

Versterking op gemeenteniveau

Grootste opgave in Eemsdelta

De voortgang van de versterkingsopgave verschilt per gemeente (zie figuur 13). De gemeente Eemsdelta kent het grootste aantal adressen binnen de versterkingsopgave: ruim 16.000. Circa 64 procent hiervan voldoet inmiddels aan de veiligheidsnorm. Op circa 5.350 adressen bleek geen versterking nodig, op circa 4.900 adressen is de versterking afgerond of is nieuwbouw gerealiseerd.

Resterende opgave

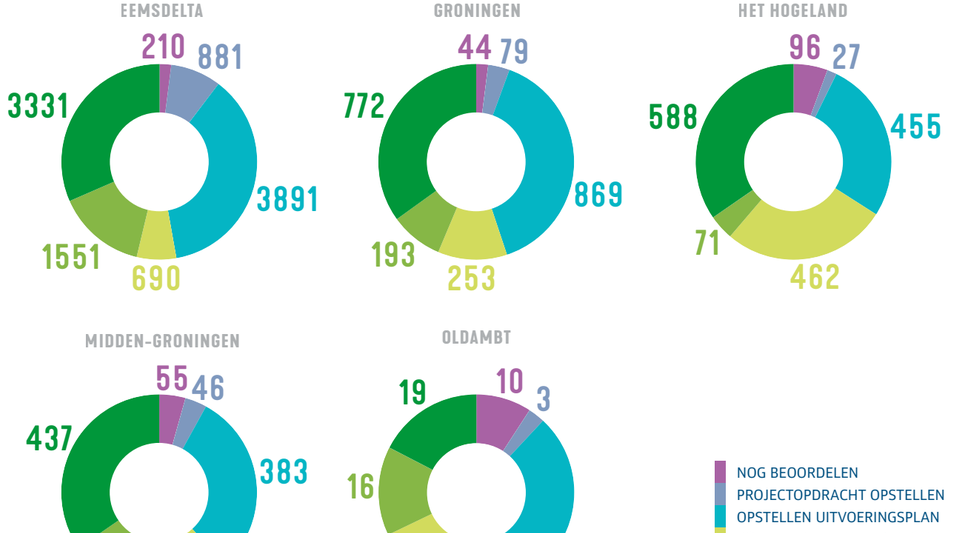
In geen van de gemeenten is de versterking afgerond: in alle gemeenten zijn nog adressen in voorbereiding op of uitvoering van versterking. De resterende opgave is in Eemsdelta in absolute zin het grootst. Het grootste aantal nog te versterken gebouwen bevindt zich hier, namelijk 5.784 (64 procent voldoet aan de veiligheidsnorm). In de andere gemeenten is in percentuele zin het aandeel adressen dat al aan de veiligheidsnorm voldoet meestal hoger dan in Eemsdelta. In Midden-Groningen voldoet ongeveer 79 procent van de adressen aan de norm, voor Groningen is dit 75 procent, en voor Oldambt 83 procent. In gemeente Het Hogeland voldoet een wat lager aandeel van ongeveer 61 procent van de adressen aan de norm, het laagste percentage, maar in absolute zin gaat het om minder adressen dan in Eemsdelta (1.060).

Adviezen SodM

SodM heeft de gemeenten begin 2026 geadviseerd over hun plannen van aanpak.[108] Volgens SodM betreft de resterende opgave vooral adres-

107 Bijvoorbeeld: Staatstoezicht op de Mijnen (2026). Onderzoek naar de kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave (NCG); Staatstoezicht op de Mijnen (2026). Advies op het ontwerp Programma van Aanpak versterking 2026 gemeente Eemsdelta.

108 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Adviezen op gemeentelijke plannen van aanpak versterking (o.a. Eemsdelta, Midden-Groningen, Het Hogeland, Groningen, Oldambt), 2026.

Figuur 13 Aantal adressen naar fase per gemeente (2025)

Noot: De figuur toont de aantallen waarvan tna beoordeling is gebleken dat versterking nodig is, de aantallen zijn dus exclusief adressen waar versterking niet nodig is.

sen in de planvormings- of uitvoeringsfase waarbij verdere uitwerking en besluitvorming nodig is. SodM benoemt de volgende aandachtspunten:

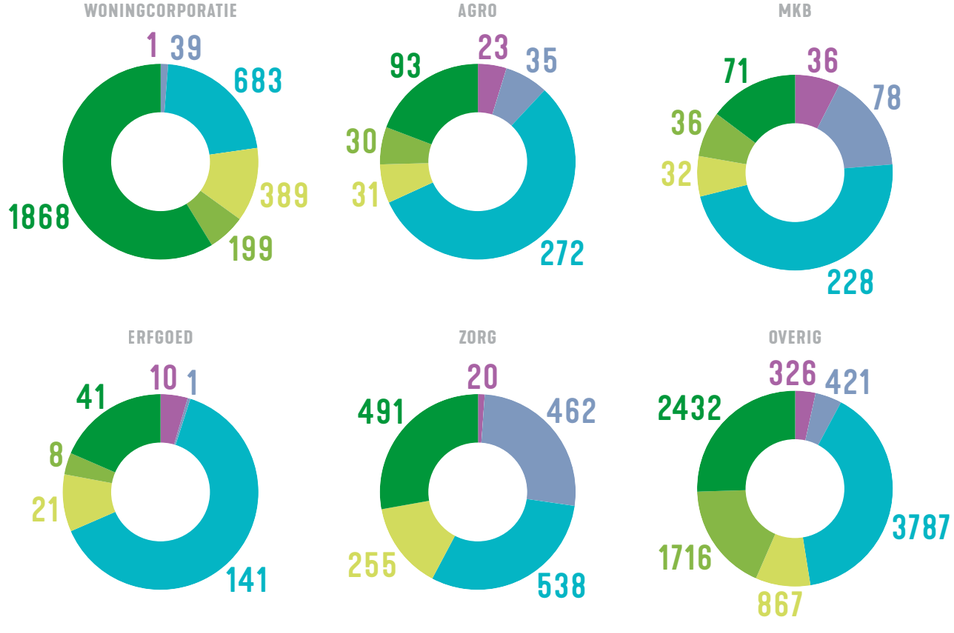
- **De haalbaarheid van de planning is afhankelijk van voldoende uitvoeringscapaciteit.**
- **Personele wisselingen en afhankelijkheid van externe partijen vormen risico's voor de doorlooptijd en kwaliteit.**
- **Gemeenten en NCG moeten scherp blijven op realistische fasering.**
- **Veiligheid moet leidend blijven bij tempoverhoging.**

Deze aandachtspunten zijn medebepalend voor het tempo waarin de resterende opgave kan worden afgerond. De haalbaarheid van de planning hangt daarbij samen met uitvoerbaarheid, capaciteit en de complexiteit van de dossiers die nog in voorbereiding of uitvoering zijn.

Dorpenaanpak

In de dorpen Zeerijp, Leermens, Garrelsweer en Wirdum werken de gemeente Eemsdelta, NCG, IMG, nutsbedrijven en aannemers samen in de Dorpenaanpak, waarbij de versterking gebiedsgericht en vanuit een collectieve verantwoordelijkheid wordt georganiseerd. Uit de evaluatie van de Dorpenaanpak[109] blijkt dat inwoners deze gezamenlijke aanpak en de duidelijkheid van een dorpsgerichte planning in samenspraak met de bewonersvertegenwoordiging waarderen. De Dorpenaanpak draagt bij aan meer overzicht, samenhang en minder overlast voor de bewoners tijdens het versterkingsproces. Maar het leidt niet automatisch tot een versnelling; het tempo hangt sterk af van de beschikbare uitvoeringscapaciteit en een goede coördinatie.

109 Osborne, A.T. (2025). Met lef bouwen aan vertrouwen. Evaluatie van de dorpenaanpak binnen de versterkingsopgave.

Figuur 14 Aantal adressen naar fase per gebouwcategorie (2025)

Noot: De categorie Scholen bevat onvoldoende observaties om een uitsplitsing van te laten zien.

Noot: De figuur toont de aantallen waarvan na beoordeling is gebleken dat versterking nodig is, de aantallen zijn dus exclusief adressen waar versterking niet nodig is.

Bijzondere categorieën gebouwen

Waar nodig maatwerk

In de versterkingsopgave zitten ook bijzondere categorieën gebouwen, zoals scholen of zorginstellingen. Versterking van dit type gebouwen is vaak ingewikkelder. Dat komt bijvoorbeeld door de manier waarop de financiering is geregeld, of doordat er extra wetgeving op van toepassing is (zoals erfgoed), extra stakeholders bij betrokken zijn (zoals een woningcorporatie of school) of dat meegedacht moet worden over een duurzame bedrijfsvoering (zoals bij het mkb en agro). Daarnaast speelt de gebruiksfunctie een rol. Daarom is voor de versterking van deze gebouwen meer specialistische kennis en een aparte aanpak nodig.

Figuur 14 laat zien hoe de versterkingsopgave is verdeeld over verschillende bijzondere gebouwcategorieën. De grootste categorieën zijn corporatiewoningen en adressen in de categorie Overig. Deze categorie bestaat onder meer uit particuliere woningen, dorpshuizen en gebouwen binnen Versterken in Eigen Beheer. Van de corporatiewoningen binnen de scope van NCG voldoet twee derde aan de veiligheidsnorm. Bij de categorieën boerenbedrijven (agro), midden- en kleinbedrijf (mkb), monumenten (erfgoed) en zorggebouwen (zorg) voldoet inmiddels een kwart aan de veiligheidsnorm. Dit zijn gebouwtypen waarbij de versterking vaker maatwerk vraagt, bijvoorbeeld door bouwkundige complexiteit, gebruiksfunctie of aanvullende eisen. Adressen die op meerdere manieren bijzonder zijn, zijn toegewezen aan één programma.

In zijn adviezen op de lokale plannen van aanpakken benadrukt SodM dat de resterende versterkingsopgave in toenemende mate bestaat uit complexere en minder gestandaardiseerde trajecten. Dit vraagt om een realistische planning en voldoende specialistische capaciteit.[110]

Bezwaarprocedures

Toename van bezwaren

Het totaal aantal lopende bezwaarprocedures bij NCG (bezwaarschriften tegen besluiten in het kader van de versterkingsopgave) ligt op 31 december 2025 op 408. Ongeveer de helft van deze bezwaren komt uit de gemeente Eemsdelta omdat daar ook twee derde van de versterking zit, de overige bezwaren komen uit de andere vier gemeenten in het aardbevingsgebied.

Het aantal ingediende bezwaren is over de afgelopen drie jaar toegenomen van 203 in 2023 naar 351 in 2025. Deze toename heeft vooral te maken met een groter aantal bezwaren tegen een besluit op norm:[111] Dit betreft meer dan de helft van de lopende bezwaren. Een besluit op norm is het formele besluit van NCG dat een woning volgens de beoordeling voldoet aan de veiligheidsnorm. Een verklaring voor de stijging van het aantal bezwaren tegen een besluit op norm kan zijn dat het aantal genomen besluiten op norm de afgelopen jaren is toegenomen.

BEZWAAR TYPE	AANTAL
Besluit op Norm	223
Opname op Verzoek	46
Versterkingsbesluit	30
Schade door Versterking	37
Meldpunt Kosten Versterking	38
Overig	30
Besluit tot niet Versterken	4
Totaal	**408**

Tabel 9 Lopende bezwaren uitgesplitst naar type (2025)

110 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Adviezen op gemeentelijke plannen van aanpak versterking, 2026.

111 www.nationaalcoordinator groningen.nl/de-versterking-in-stappen/besluit-op-norm.

Tevredenheidsonderzoek

Waardering voor dienstverlening NCG

NCG heeft net als in de voorgaande jaren ook in 2025 een bewoners-tevredenheidsonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten geven inzicht in de mate van tevredenheid van bewoners over de dienstverlening van NCG. De respons bedroeg 11 procent (733 van de 6.493 benaderde bewoners). Dat is een verdere daling ten opzichte van 18 procent in 2024 en 32 procent in 2023. De respons is nog altijd van voldoende omvang om tot representatieve uitspraken te komen, maar vraagt om zorgvuldige interpretatie. In de SvGND worden alleen de uitkomsten gerapporteerd van antwoorden waarop ten minste 25 respondenten antwoord hebben gegeven om een voldoende representatief beeld van de 6.493 bewoners te verkrijgen.

Onderzoek van Gronings Perspectief naar de psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek laat zien dat langdurige onzekerheid, wachten op beoordeling of vervolgstappen en de opeenstapeling van procedures rondom schade en versterking samenhangen met verhoogde stress en belasting voor bewoners.[112] In een context waarin mensen over meerdere jaren met deze trajecten te maken hebben, kan deze belasting zich opstapelen. De SvGND 2025 liet zien dat bewoners hun ervaringen al vaker hebben gedeeld en niet altijd ervaren dat dit leidt tot zichtbare veranderingen.[113]

Tegen deze achtergrond is het mogelijk dat een afnemende bereidheid om deel te nemen aan onderzoek samenhangt met een combinatie van ervaren belasting, afnemend vertrouwen en een gevoel van beperkte invloed.

Lagere waardering dienstverlening

De algemene dienstverlening van NCG wordt in 2025 gemiddeld beoordeeld met een 4,7, tegenover een 4,9 in 2024. Daarbij dient rekening gehouden te worden met een wijziging in de vraagstelling vanaf 2025: er is toen gevraagd naar een cijfer voor NCG als organisatie in plaats van specifiek voor de dienstverlening, wat enige ruis in de vergelijking kan veroorzaken.

Tevredenheid per fase

Uit het bewonerstevredenheidsonderzoek blijkt dat de ervaren tevredenheid van bewoners samenhangt met de fase van het versterkingsproces waarin zij zich bevinden (figuur 15). De ontevredenheid is het hoogst in de planvormingsfase. In de fase van uitvoering en afronding ontstaat meer duidelijkheid en neemt de tevredenheid toe. Bewoners van panden waar de versterking is afgerond, beoordelen de dienstverlening van NCG gemiddeld met een 5,6. In de beoordelingsfase is dit 4,6, in de planvormingsfase 4,2. In de uitvoeringsfase stijgt dit naar 5,1.[114]

Onderzoek van het Groninger Gasberaad geeft een indicatief beeld van de verschillen in ervaringen.[115] Hoewel het onderzoek niet representatief is, laat het wel patronen zien in hoe inwoners de versterking beleven. Ontevredenheid hangt vooral samen met perioden van wachten op beoordeling, advies of start van werkzaamheden. Met name de planvormingsfase wordt als langdurig en belastend ervaren. Daarnaast blijkt dat inwoners in gemeenten in het kerngebied vaker langdurige trajecten en onzekerheid ervaren. Inwoners in andere gemeenten ervaren relatief vaker voortgang.

Tevredenheid per gemeente

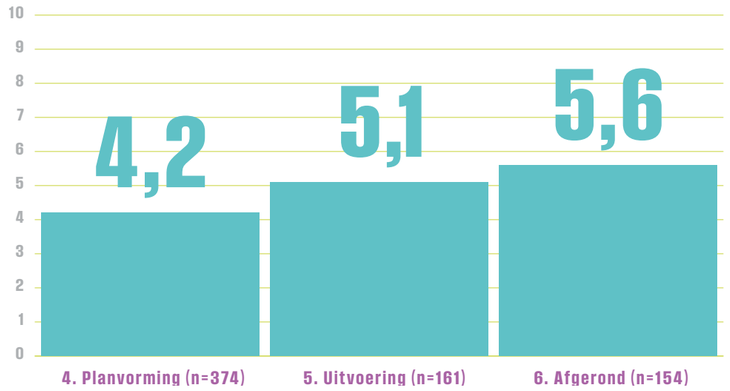
De verschillen in ontevredenheid tussen gemeenten zijn relatief beperkt. Bewoners van de gemeente Eemsdelta beoordelen de dienstverlening van NCG gemiddeld genomen hoger dan inwoners van andere gemeenten (4,9), bewoners van Midden-Groningen en Oldambt zijn het minst tevreden (4,4) over de dienstverlening van NCG (zie figuur 16). Eemsdelta vertegenwoordigt daarbij een groot aandeel van de respondenten, wat samenhangt met de omvang van de versterkingsopgave. Het onderzoek biedt geen eenduidige

112 Gronings Perspectief. (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

113 Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025 (2025). KplusV, CMO STAMM, Aletta Advies.

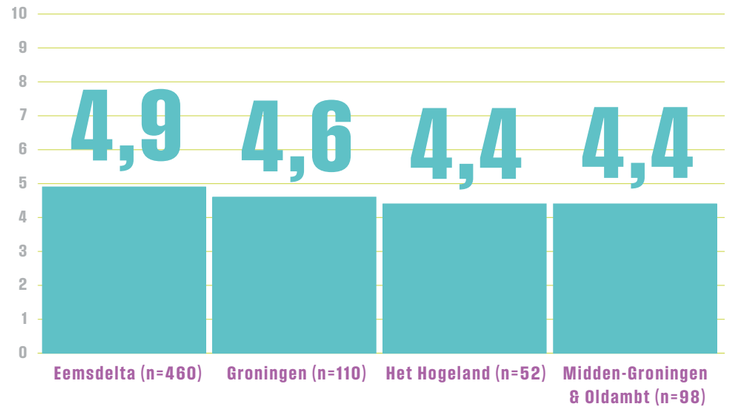
114 Nationaal Coördinator Groningen (2025). Bewonerstevredenheids-onderzoek 2025.

115 Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit. Rapportage schadeafhandeling en versterking in het aardbevingsgebied 2025. Derde onderzoek.

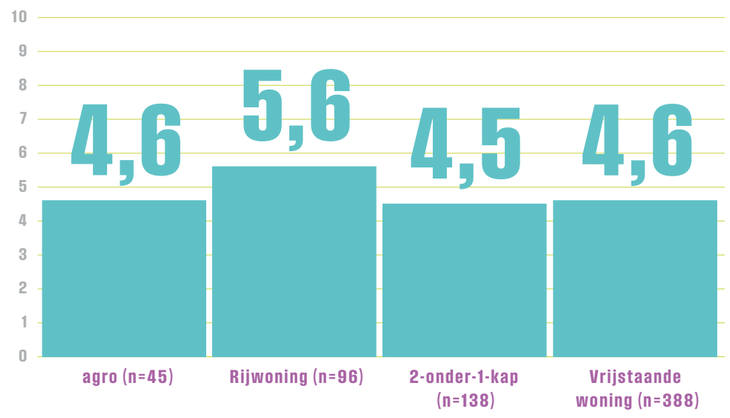

Figuurl 15 Algemene tevredenheid over dienstverlening van NCG van bewoners in versterkingsfase (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om betrouwbare gemiddelden te kunnen rapporteren.

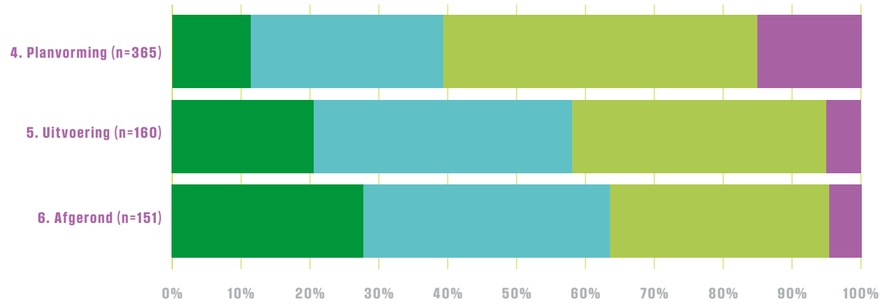
Figuur 16 Tevredenheid over dienstverlening per gemeente (2025)

Tabel 17 Tevredenheid over dienstverlening per gebouwtype (2025)

Figuur 18 Tevredenheid over informatievoorziening versterkingsproces (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

verklaring voor de verschillen tussen gemeenten. Wel blijkt dat bewoners in latere fasen van het versterkingstraject gemiddeld minder ontevreden zijn dan bewoners in eerdere fasen.

Tevredenheid per gebouwtype

Bewoners van twee-onder-één-kapwoningen en vrijstaande woningen zijn gemiddeld minder tevreden over de dienstverlening van NCG dan bewoners van rijwoningen. Negatieve beoordelingen komen relatief vaker voor bij bewoners van deze woningtypen (figuur 17). Omdat factoren zoals doorlooptijd, communicatie en het nakomen van afspraken een belangrijke rol spelen in de waardering, hangt dit mogelijk samen met verschillen in de complexiteit van trajecten en daarmee met de (on)tevredenheid van bewoners.

Tevredenheid over informatievoorziening

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de informatievoorziening door NCG (figuur 18). Tegelijkertijd geeft iets meer dan de helft aan niet alle of helemaal geen informatie te ontvangen die voor hen van belang is. Dit beeld is vergelijkbaar met 2024. Ook hier is een duidelijk faseverschil zichtbaar. In de uitvoerings- en afrondingsfase geeft een meerderheid aan voldoende informatie te ontvangen, terwijl dit aandeel in eerdere fasen aanzienlijk lager ligt.

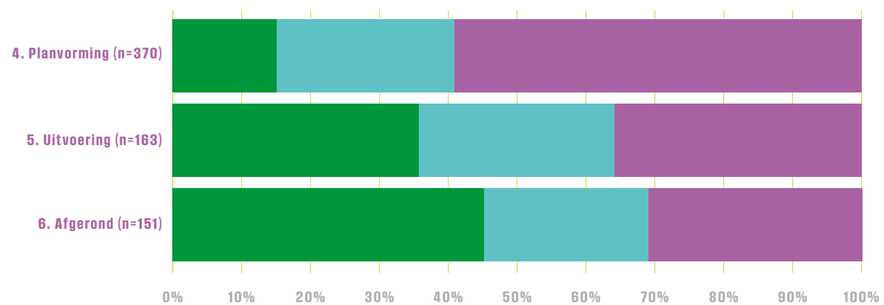
Ditzelfde beeld is zichtbaar bij de vraag of er genoeg informatie over de planning van het versterkingsproces wordt verstrekt (figuur 19). De tevredenheid loopt uiteen van 5 procent van bewoners in de beoordelingsfase (3) tot bijna 40 procent voor bewoners in de afrondingsfase (6).

Onderzoek van Gronings Perspectief laat zien dat het versterkingsproces, met name het wachten op vervolgstappen en de lange duur tussen fasen, samenhangt met verhoogde stress en gevoelens van onzekerheid. De lagere tevredenheid over informatie in de planvorming- en uitvoeringsfase past binnen dit bredere beeld van langdurige onzekerheid.[116]

116 Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

Figuur 19 Tevredenheid over informatievoorziening planning

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

Binnen de versterkingsopgave zijn verschillende maatregelen genomen om de informatievoorziening te verbeteren, zoals de inzet van bewonersbegeleiders, persoonlijke contactmomenten bij wijzigingen in planning, leesbaarheid van brieven, en digitale voorzieningen zoals MijnNCG. Deze inspanningen dragen voor een deel bij aan meer duidelijkheid, maar kunnen niet volledig voorzien in de informatiebehoefte van bewoners, met name in eerdere fasen van het proces.

Tevredenheidsonderzoek

Vertrouwen in deskundigheid NCG

Het vertrouwen in de deskundigheid van NCG is in 2025 relatief laag. In 2025 geeft circa 30 procent van de respondenten aan (tamelijk veel of heel veel) vertrouwen te hebben in de deskundigheid van NCG. 62 procent geeft aan weinig of geen vertrouwen in de deskundigheid van NCG te hebben. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen typen medewerkers of rollen binnen NCG. Vergelijking met eerdere jaren is beperkt mogelijk, omdat de vraagstelling in 2025 is gewijzigd.

Ook bij vertrouwen zijn de verschillen tussen fasen duidelijk zichtbaar. Van inwoners in de afrondingsfase heeft circa 43 procent vertrouwen in de deskundigheid van NCG. Van inwoners in de voorafgaande fasen heeft het merendeel weinig of geen vertrouwen in de deskundigheid van NCG. In alle fasen blijft het aandeel bewoners met weinig of geen vertrouwen dominant.

Het vertrouwen in NCG verschilt niet alleen per fase, maar is ook afhankelijk van de mate van schade. Uit onderzoek van Gronings Perspectief blijkt dat inwoners met enkelvoudige schade gemiddeld meer vertrouwen hebben in NCG dan inwoners met meervoudige schade of zonder schade.[117]

Vertrouwen per gemeente

De verschillen tussen gemeenten in het gemeten vertrouwensniveau zijn beperkt. In alle gemeenten geeft 60 tot 65 procent van de respondenten aan weinig of geen vertrouwen te hebben in NCG. De percentages liggen relatief dicht bij elkaar, ondanks verschillen in omvang en complexiteit van de versterkingsopgave tussen gemeenten. Wel zijn er verschillen in de intensiteit van wantrouwen. In sommige gemeenten ligt het aandeel bewoners dat aangeeft 'helemaal geen vertrouwen' te hebben hoger dan in andere gemeenten, vooral in Het Hogeland (37,7 procent) en Groningen (30,1 procent).

Vertrouwen per gebouwtype

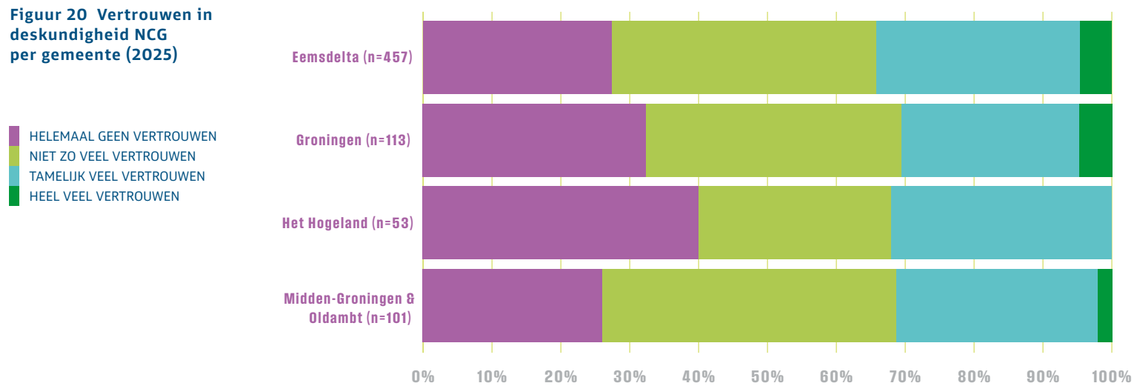
Bewoners van vrijstaande woningen en twee-onder-één-kapwoningen geven relatief vaker aan weinig of geen vertrouwen te hebben in de deskundigheid van NCG (figuur 21). Het vertrouwen ligt hoger bij bewoners van rijwoningen en bij mkb-ondernemers, hoewel het aantal respondenten in sommige categorieën beperkt is. Deze verschillen bevestigen de beschreven variatie in trajecten en fasering binnen de versterkingsopgave.

Begrip voor versterkingsbesluit

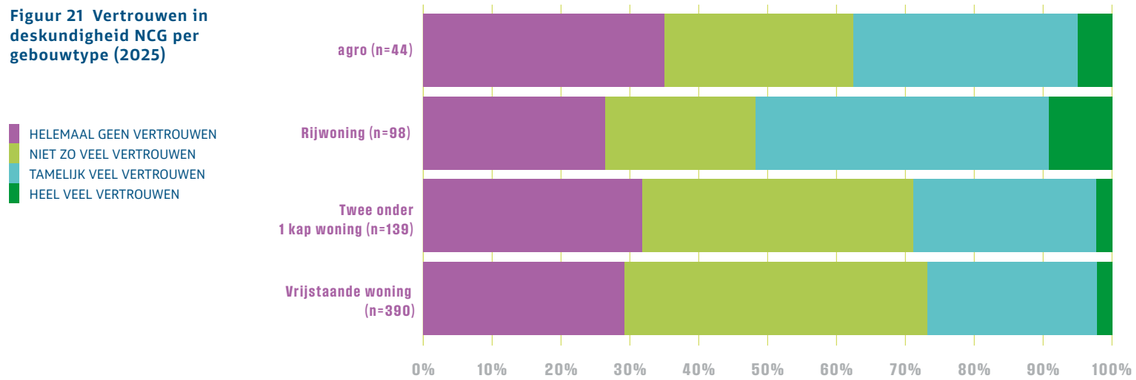
Opvallend is het verschil tussen begrip voor het individuele besluit en het vertrouwen in de deskundigheid van NCG. Hoewel circa 70 procent van de respondenten aangeeft begrip te hebben voor het genomen versterkingsbesluit (figuur 22) en het ook duidelijk vindt waarom dit besluit is genomen, heeft slechts circa 30 procent vertrouwen in de deskundigheid van NCG (figuur 23). De inhoudelijke beoordeling van woningen wordt dus meer vertrouwd dan de deskundigheid van NCG binnen het beoordelingsproces.

117 Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

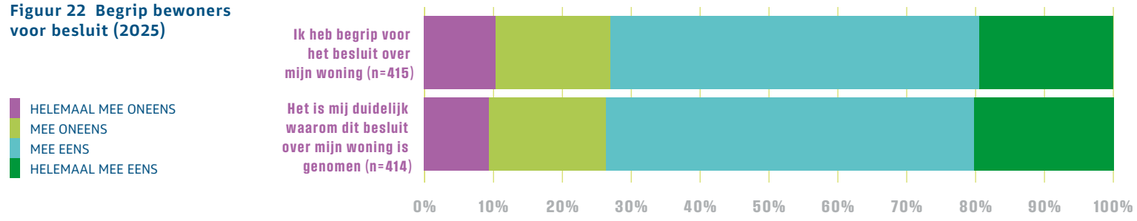
Figuur 20 Vertrouwen in deskundigheid NCG per gemeente (2025)

Figuur 21 Vertrouwen in deskundigheid NCG per gebouwtype (2025)

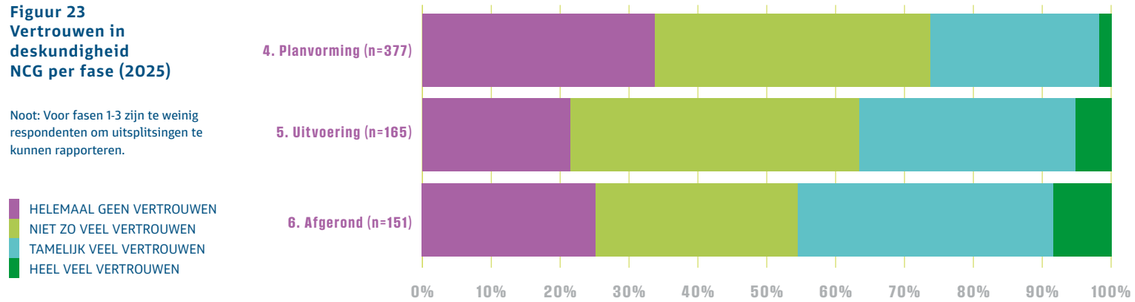

Figuur 22 Begrip bewoners voor besluit (2025)

Figuur 23 Vertrouwen in deskundigheid NCG per fase (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

SAMENHANG EN SAMENWERKING

Herstellen en versterken

Er zijn situaties waarin schadeherstel en versterking samenhangende oplossingen vragen. Het Rijk heeft maatregelen genomen en ondersteunt programma's die bijzondere situaties of problemen aanpakken. De Staat van Groningen en Noord-Drenthe biedt zicht op (een selectie van) deze maatregelen en programma's.

Dit hoofdstuk gaat over negen maatregelen en programma's die bijdragen aan het oplossen van complexe problematiek. Ze variëren van aard en worden ook in verschillende fasen ingezet. We bespreken per programma of maatregel het doel en de stand van zaken.

Maatregelen en programma's

Van maatwerk tot brede inzet

De gevolgen van de gaswinning raken niet alleen de fysieke leefomgeving, maar ook het dagelijks leven van mensen, hun mentale en fysieke gezondheid, het vertrouwen in de overheid en het toekomstperspectief. Ze raken daarnaast de sociale cohesie en de onderlinge verbondenheid, bijvoorbeeld doordat ervaren verschillen in schadeafhandeling en versterking soms tot onderlinge spanningen leiden.

De leefbaarheid, gezondheid en ervaren veiligheid in de provincie Groningen staan onder druk. In sommige gemeenten meer dan in andere: in de gemeente Eemsdelta bijvoorbeeld beoordelen inwoners hun fysieke en mentale gezondheid en de ervaren leefbaarheid relatief laag. De oorzaken liggen niet alleen bij de aardbevingsproblematiek, maar duidelijk is dat fysieke schade, onzekerheid over herstel, versterken en langdurige procedures het vertrouwen en het gevoel van veiligheid aantasten.[118]

Investeringen in de fysieke leefomgeving zijn noodzakelijk om de leefbaarheid in dorpen en wijken in het versterkingsgebied op voldoende niveau te krijgen, om ze aantrekkelijk te houden en toekomstbestendig te maken (zie ook Cijfers en trends, onderdeel Omgeving). Dat vraagt om effectieve, daadkrachtige en domein-overstijgende samenwerking. Daarnaast is het nodig om maatwerk te kunnen bieden aan inwoners, agrariërs en ondernemers die zijn vastgelopen in complexe situaties. Hiervoor heeft het kabinet in de afgelopen jaren verschillende maatregelen en programma's ingesteld die zich richten op de verbetering van de leefbaarheid, de sociale en mentale gezondheid en het toekomstperspectief van inwoners en ondernemers.

- Agenda voor Herstel: zet in op werken als één overheid aan de centrale ambities uit Nij begun en op samenhang tussen betrokken organisaties.
- Maatregel 14 uit Nij begun: gericht op het versterken van leefbaarheid en wijkontwikkeling met extra middelen

118 Deze effecten worden besproken in de voorgaande hoofdstukken.

- Maatregel 15 uit Nij begun: biedt aanvullende middelen voor het herstel van de openbare ruimte na afronding van de versterkingsoperatie.
- Provinciaal Mkb-programma: ondersteunt mkb-ondernemers met maatwerkoplossingen om hun bedrijfsvoering te versterken en de economische schade door gaswinning te beperken.
- Provinciaal Agroprogramma: biedt ondersteuning aan agrariërs in het aardbevingsgebied die gevolgen ondervinden van de gaswinning.
- Provinciaal Erfgoedprogramma: richt zich op het behoud van het Gronings erfgoed, in samenhang met veiligheid en schadeherstel.
- Aanpak sociaal welzijn en gezondheid: vermindert de sociale en gezondheidsgevolgen van de gaswinningsproblematiek voor inwoners.
- Interventieteam Vastgelopen Situaties: doorbreekt vastgelopen situaties met maatwerk en helpt inwoners weer perspectief te krijgen.
- Commissie Bijzondere Situaties: biedt aanvullende hulp in schrijnende situaties waarin bestaande regelingen of instanties geen passende oplossing kunnen bieden.

De behoefte aan deze programma's en maatregelen is groot, zo blijkt uit het grote aantal inwoners dat hiermee wordt geholpen en de doorgaande stroom van nieuwe aanvragen. Volgens SodM bestaat de resterende opgave voor een relatief groot deel uit complexe dossiers. Dit beeld sluit aan bij de Verkenning complexe casuïstiek die afgelopen zomer is afgerond, waarin wordt benadrukt dat veel inwoners, agrariërs en ondernemers vastlopen in situaties waarvoor bestaande regels en processen onvoldoende uitkomst bieden.[119] De bevindingen uit deze verkenning onderstrepen de noodzaak van maatwerk, integrale ondersteuning en blijvende aandacht voor de menselijke maat in het aardbevingsgebied. Het belang van de programma's en maatregelen neemt daarom naar verwachting toe; zowel voor de ontwikkeling van de leefbaarheid, als de sociale cohesie en ervaren gezondheid. De effecten hiervan op gemeentelijk en regionaal niveau blijft de SvGND monitoren.

119 Kamerbrief (2025). Verkenning Afhandeling Complexe Casuïstiek

Agenda voor herstel

Een samenwerkingsagenda

Agenda voor Herstel van Groningen richt zich primair op betere, integrale samenwerking tussen alle instanties die bij de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie zijn betrokken, zodat het geheel meer wordt dan een optelsom van afzonderlijke maatregelen.[120] Deelnemers zijn de gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied: Eemsdelta, Het Hogeland, Groningen, Midden-Groningen en Oldambt, de provincie Groningen, het Rijk en uitvoeringsorganisaties van het Rijk zoals het IMG en NCG.

De Agenda voor Herstel is in juni 2025 vastgesteld. Het doel van de agenda is een antwoord geven op de knelpunten of drempels die veel bewoners en professionals dagelijks tegenkomen, zoals te veel loketten, te veel en onduidelijke regels en verschillen in aanpak. De betrokken partijen nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het verbeteren van de situatie van inwoners, maken onderling afspraken over de manier waarop ze dat doen, stellen inwoners centraal in plaats van regels of systemen en willen bestaande middelen slimmer benutten.

De Agenda voor Herstel werkt aan het waar mogelijk integraal realiseren van veilige, herstelde en verduurzaamde woningen in leefbare dorpen, wijken en buurten, waar veerkrachtige inwoners wonen. Hiervoor zijn drie doelen geformuleerd:

- Inwoners ervaren duidelijkheid.
- Inwoners krijgen gerichte en persoonlijke ondersteuning die past bij hun situatie.
- Inwoners kunnen zoveel mogelijk in één keer naar een veilig, schadevrij en verduurzaamd huis.

De Agenda voor Herstel heeft daarmee een ander karakter dan de Sociale en Economische Agenda, die specifiek toekomstgericht zijn. Door integraal samen te werken, is de verwachting dat processen beter en sneller verlopen, het aantal complexe casussen en beroepsprocedures afneemt, langlopende zaken kunnen worden opgelost en er meer oog is voor sociale gevolgen. De sociale veerkracht van de zwaarst gedupeerden wordt versterkt. De SvGND monitort de komende jaren de activiteiten en effecten van de Agenda voor Herstel. Het is nu nog te vroeg om hier uitspraken over te doen aangezien de agenda pas recent is vastgesteld.

120 Gebaseerd op Een Agenda voor Herstel van Groningen (gepubliceerd in november 2025) en een gesprek met betrokkenen van het Ondersteunend Bureau Gaswinning..

Maatregel 14

Verbeteren van de leefbaarheid

Maatregel 14 (M14) uit Nij begun betreft de kwalitatieve verbetering van de leefbaarheid van een straat, wijk of dorp. De maatregel is bedoeld voor de vijf gemeenten die het zwaarst zijn getroffen door de gaswinning. Voor de uitvoering is tot en met 2030 een budget van € 200 miljoen beschikbaar. De regionale verdeelsleutel van het budget bestaat uit een vaste voet van € 10 miljoen per gemeente, aangevuld met een procentuele verdeling op basis van het aantal woningen binnen de versterkingsopgave.[121] Een regionale werkgroep werkt de financiële verdeling uit en zorgt voor samenhang met andere relevante projecten. Zo ontstaat een integrale benadering van de leefbaarheidsopgave.

In de kern van het aardbevingsgebied is het verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit extra uitdagend. De objectgerichte aanpak van de versterking leidt tot verschillen tussen straten, buurten en wijken. Het extra budget dat met M14 beschikbaar kwam, maakt het mogelijk om gericht te investeren in dorpen, wijken en straten waar de sociale en fysieke leefomgeving onder druk staat.

Voortgang per gemeente
Aan het einde van 2025 zitten gemeenten volop in de planvorming, al is de ene gemeente verder dan de andere.[122] Gemeenten waarderen dat het budget breed inzetbaar is en veel ruimte biedt voor maatwerk, maar hebben moeite met de relatief korte doorlooptijd; de gelden moeten voor 2030 besteed worden.

Groningen
Binnen de gemeente Groningen geldt deze maatregel voor de dorpen van de voormalige gemeente Ten Boer. Er zijn verschillende documenten opgesteld: dorpsvisies, een landschapsvisie en *Het verhaal van Ten Boer*, over de cultuur en historie van het gebied. Aan de hand daarvan gaat de gemeente met inwoners in gesprek. Voor elk dorp komt er een eigen aanpak. De kansen en opgaven vormen de basis voor een investeringsagenda, gericht op het realiseren van de dorpsvisies in de periode tot 2050. Daarnaast werkt de gemeente aan een Toekomstprogramma, als onderdeel van de omgevingsvisie, om de aanpak te borgen.

Het Hogeland
De gemeente Het Hogeland kiest voor een pragmatische invulling van M14. De gemeente ziet de maatregel als een financieringsinstrument, mede vanwege de relatief korte looptijd. De hele gemeente wordt als M14-gebied beschouwd, participatie vindt plaats op projectniveau. Er zijn vier grotere plannen opgezet waar 10 tot 15 procent van de financiering aan wordt besteed: een woonzorgcentrum, een dorpshuis, een subsidieregeling en overige al bestaande wensen die passen binnen de maatregel.

Midden-Groningen
De gemeente Midden-Groningen richt de invulling van M14 op het versterkingsgebied en kiest voor drie lijnen: een koppeling aan bestaande budgetten voor dorps- en wijkplannen, een gerichte impuls in afstemming met M15 (zie hieronder) en een ambitiebudget voor grote projecten. De gemeente is in de voorbereidende fase voor de uitvoering van de maatregel.

Eemsdelta
In de gemeente Eemsdelta zijn in de zomer van 2025 alle dorpen en wijken in de gemeente over M14 geïnformeerd. Er is procesbegeleiding beschikbaar gesteld voor het opstellen van dorps- en wijkvisies. Voor de helft van het budget is een subsidieregeling geopend met trekkingsrechten voor dorpen en wijken. Tot nu toe zijn de volgende resultaten behaald: de eerste subsidieaanvraag is in februari 2026 goedgekeurd. Dertig van de veertig dorpen en wijken hebben contact opgenomen met de gemeente; zeven hiervan

121 Gemeenten krijgen (afgerond) het volgende bedrag: Eemsdelta: € 96,7 miljoen, Groningen: € 37,9 miljoen, Het Hogeland: € 24,5 miljoen, Midden-Groningen € 28,1 miljoen, Oldambt: € 12,8 miljoen.

122 De stand van zaken rond M14 is gebaseerd op een bijeenkomst met alle betrokken partijen in februari 2026 en de bijbehorende verslaglegging.

zijn bezig met visievorming, samen met een procesbegeleider. Naar verwachting starten twintig andere dorpen of wijken op korte termijn met een visietraject. De gemeente heeft 40 procent van het budget gereserveerd voor wijkoverstijgende plannen. In januari 2026 is een beleids- en subsidieregeling vastgesteld voor gemeentelijke, maatschappelijke en bewonersinitiatieven. De eerste aanvragen hiervoor zijn inmiddels ingediend.

Oldambt
De gemeente Oldambt koppelt M14 aan gebiedsgericht werken en legt de nadruk op het denken en werken vanuit de inwoners en dorpen zelf. Het budget is beschikbaar voor bewonersinitiatieven en wordt ingezet als vliegwiel voor aanvullende financiering. Het budget wordt ingezet voor een innovatiepot, grotere gebiedsprojecten en kortere, kleinere projecten. Op basis van een analyse van het gebied en van bestaande dorpsvisies zijn grotere gebiedsprojecten bepaald, zoals de plannen voor nieuwe plekken voor recreatie en ontmoeting in het Beertsterbos in Beerta.

Maatregel 15

Herstel openbare ruimte na afronding versterking

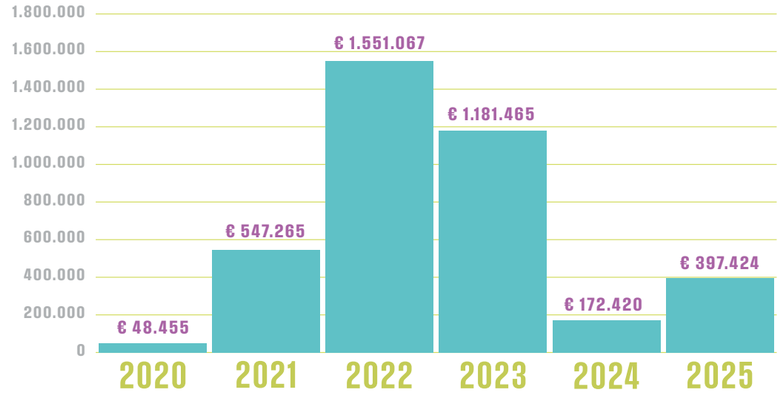
Maatregel 15 (M15) uit Nij begun is bedoeld om schade in de openbare ruimte te herstellen.[123] Het openbaar gebied, zoals wegen, groenstroken en speeltuinen, heeft namelijk te lijden onder de hersteloperatie. Bijvoorbeeld door het vele bouwverkeer dat over wegen rijdt of vanwege op de stoep of groenstroken geplaatste bouwcontainers. In sommige wijken en buurten vindt grootschalige sloop-nieuwbouw plaats, soms met een andere kavelindeling dan voorheen. Na afronding hiervan moet het hele openbaar gebied opnieuw worden aangelegd. Gemeenten kregen vanaf 2020 een vergoeding voor deze herstelkosten, ook wel inpassingskosten genoemd. Vanwege de inflatie van de laatste jaren bleken de kosten echter flink gestegen en was de vergoeding niet afdoende. M15 fungeert als financiële plus op eerdere afspraken. Het grootste deel van het geld wordt pas uitgegeven als de versterking in een straat, wijk of buurt is afgerond.

Groningen
In de gemeente Groningen was op meerdere plekken een herinrichting van de openbare ruimte nodig vanwege grote sloop-nieuwbouwprojecten. In Ten Boer betreft dit onder andere Batch 1588 (Ommelanderstraat, Blinkerdlaan en Hamplaats) en de Fazanthof. In Ten Post gaat het om de Nije Buurt en het Huis van Ten Post. Daarnaast is ook de openbare ruimte in Lellens en rond het nieuwe Kindcentrum in Ten Boer opnieuw ingericht. Sinds 2020 is in totaal bijna € 3,9 miljoen besteed aan herstel van de openbare ruimte. Figuur 24 toont de bestedingen per jaar.

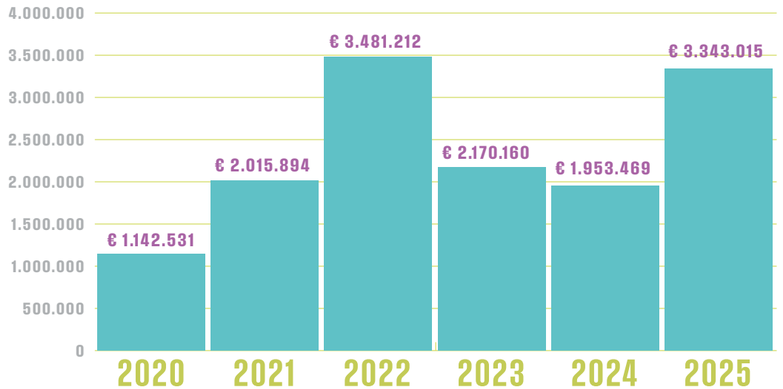
Midden-Groningen
De gemeente Midden-Groningen heeft in de afgelopen zes jaar grofweg € 14 miljoen verantwoord. Figuur 25 toont de bestedingen per jaar. Met uitzondering van het verbeteren van de weginrichting Weerterij Siddeburen, is nog geen enkel project rondom de inpassingskosten volledig afgerond. Dat komt (mede) door de vertraagde realisatie van de versterking. Realisatie en afronding staat voor een aantal dorpen en wijken op het punt van beginnen. In 2025 lag de nadruk op (urgent) schadeherstel, tijdelijke maatregelen en voorbereidende werkzaamheden. Op dit moment zijn de (andere) projecten in volle gang, dan

123 De inhoud van deze paragraaf is gebaseerd op gesprekken met enkele betrokkenen, aangevuld met door hen en door de andere gemeenten aangeleverde schriftelijke informatie. Het detailniveau waarop informatie is aangeleverd verschilt per gemeente.

Figuur 24 Bestedingen Maatregel 15, gemeente Groningen per jaar

Figuur 25 Bestedingen Maatregel 15, gemeente Midden-Groningen per jaar

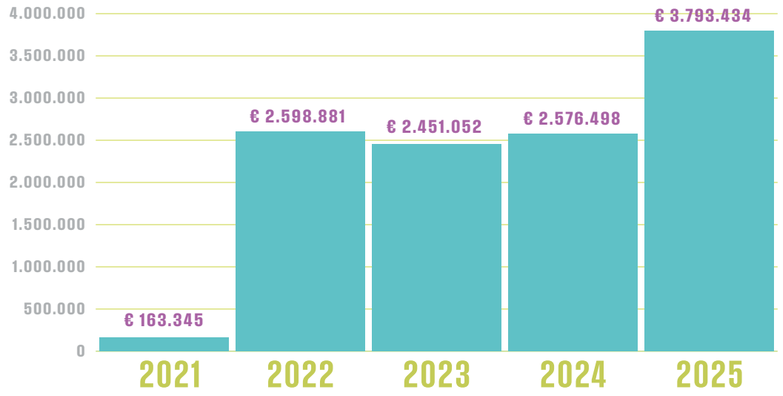

wel in de voorbereiding ervan. Voorbeelden van projecten zijn:

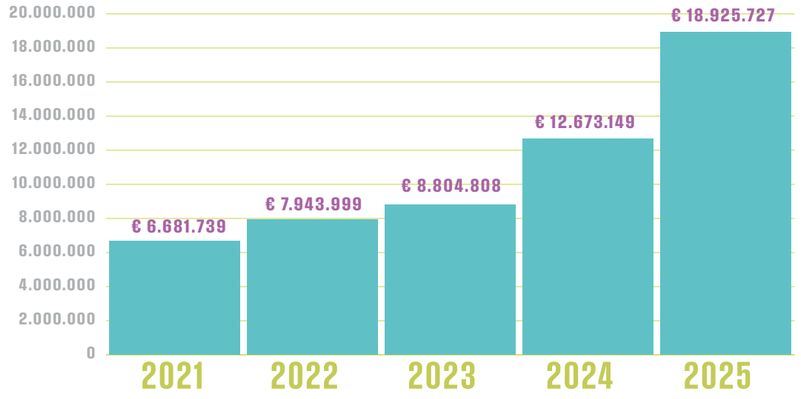
- Herinrichting van Overschild
- Herinrichting van wegen in het gebied Overschild-Lageland-Luddeweer
- Aanleg van een veilige fietsverbinding Eemskanaal zuidzijde

Het Hogeland
Sinds 2021 heeft de gemeente Het Hogeland circa € 11,6 miljoen besteed aan inpassingskosten (zie figuur 26 voor de bedragen per jaar). Het gaat overwegend om kosten ter voorbereiding en uitvoering van het herinrichten van de gebieden waar de sloop-nieuwbouwprojecten worden uitgevoerd.

Eemsdelta
Eemsdelta beschikt over een budget van circa € 200 miljoen voor inpassingskosten: € 60 miljoen uit M15 en € 140 miljoen uit de bestuurlijke afspraken van 2020. Eind 2025 is ruim € 55 miljoen besteed (figuur 27). Het resterende budget is grotendeels gereserveerd of als verplichting vastgelegd, maar nog niet uitgegeven vanwege de lange doorlooptijden van zware versterking en sloop-nieuwbouw. Omdat het budget beperkt is, heeft de gemeente ervoor gekozen het budget alleen in te zetten voor werkzaamheden in de openbare ruimte bij zware versterking en sloop-nieuwbouw, zoals geadviseerd door de landelijke werkgroep Inpassingskosten. De keuzes zijn vastgelegd in een handboek dat door de gemeenteraad is vastgesteld. Het grootste deel is bedoeld voor inpassingskosten bij sloop-nieuw-

Figuur 26 Bestedingen Maatregel 15, gemeente Het Hogeland per jaar

Figuur 27 Bestedingen M15 en bestuurlijke afspraken, gemeente Eemsdelta per jaar

bouw van woningen. Daarnaast zijn budgetten vastgesteld voor perspectieflocaties (zoals opkopen van vastgoed voor herhuisvesting), onderwijs, zorgvastgoed en onderhoud. Bij onderwijs gaat het bijvoorbeeld om het verbeteren van de verkeersveiligheid rond scholen en kindcentra.

Oldambt
Oldambt zet een fors deel van het budget in voor de gebiedsontwikkeling van het dorpenlint Nieuwolda, 't Waar en Nieuw-Scheemda, om de openbare ruimte te herstellen en te verbeteren en een impuls te geven aan de leefbaarheid. In dit gebied concentreert zich de versterkingsopgave in de gemeente zelf. Een ander deel van het budget wordt gebruikt voor een aantal maatregelen in het buitengebied, zoals passeerstroken en wegverbreding. De kosten bedroegen in 2023 € 91.666, in 2024 € 142.410 en in 2025 € 892.344. Dit geld is onder meer besteed aan:

- Opstellen keuzedocument en uitvoeringsplan Gebiedsontwikkeling Nieuwolda, 't Waar en Nieuw-Scheemda
- Vernieuwen en verbreden fietsverbinding Scheemda - Nieuw Scheemda - 't Waar (hiervoor zijn ook andere financieringsbronnen)
- Versterken biodiversiteit in Nieuwolda en nabij Nieuw Scheemda, voorbereiden van de verbetering van de toegankelijkheid van smalle polderwegen

Speciale programma's

agro, mkb, Erfgoed

Er zijn drie provinciale speciale programma's voor specifieke doelgroepen: agro, mkb en Erfgoed. Binnen deze programma's wordt samengewerkt met verwante programma's binnen NCG en gespecialiseerde teams binnen het IMG, zoals Team op Maat en het team dat betrokken is bij de afhandeling van schade aan mestkelders. Dit maakt het mogelijk om situaties integraal te benaderen en maatwerk en aanvullende ondersteuning te bieden aan eigenaren van bijzondere gebouwen en bedrijven in het aardbevingsgebied.

Agroprogramma

Toekomstperspectief voor agrariërs

Het Agroprogramma is ontwikkeld door de agrarische sector, de provincie Groningen, de aardbevingsgemeenten en het Rijk.[124] Het ondersteunt agrariërs die gevolgen ondervinden van de gaswinning, met als doel problemen op te lossen, het investeringsvermogen te versterken en toekomstperspectief te bieden. Het programma is gestart in 2020. Na de parlementaire enquête in 2023 werd het programma uitgebreid.

In de kern van het aardbevingsgebied zijn ongeveer 1.500 boerenbedrijven gevestigd. Ruim 500 agrarische gebouwen lopen een (licht) verhoogd risico bij aardbevingen. Agrarische ondernemers nemen investeringsbeslissingen voor de lange termijn. Onzekerheid over toekomstig beleid – bijvoorbeeld over gebiedsontwikkeling of regelgeving – remt hun investeringsbereidheid. Effectief herstel vraagt daarom niet alleen om financiële middelen, maar ook om consistent, voorspelbaar en stabiel beleid dat ondernemers ruimte geeft om te investeren en zich te ontwikkelen.

Het Agroprogramma werkt aan drie kernopgaven:

- Herstel van vastgelopen schade- en versterkingstrajecten (via regieoverleg)
- Herstel van investeringsvermogen
- Herstel van toekomstperspectief en bedrijfsontwikkeling

Agrariërs kunnen zich bij het Agroprogramma melden voor ondersteuning door een consulent, die helpt bij vragen rondom schade, versterken, juridische kwesties en financiële problemen. Het programma heeft momenteel 369 casussen in behandeling. Er komen nog steeds nieuwe aanmeldingen binnen, die variëren van vragen over vastgelopen versterking tot complexe bedrijfs- en financieringsproblemen. De voortdurende instroom laat zien dat de gaswinning nog steeds impact heeft op agrarische bedrijven. Zolang nieuwe casussen blijven binnenkomen, is de herstelopgave voor agrariërs niet afgerond.

Het programma omvat drie instrumenten: een regieoverleg, de maatwerkregeling en de regeling deskundigenkosten agrarische bedrijven.

Regieoverleg
Het regieoverleg agro fungeert als versnellingsmechanisme voor casussen die vast (dreigen te) lopen. In dit overleg worden relevante partijen

124 Gebaseerd op een memo opgesteld door het coördinatieteam voor de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

samengebracht, waaronder de uitvoeringsorganisaties, agrarische vertegenwoordigers, adviseurs, gemeenten, de provincie en kennisinstellingen. Het overleg stelt partijen in staat samen blokkades te doorbreken, verantwoordelijkheden te verduidelijken en sneller besluiten te nemen. Sinds de start in juni 2025 zijn er acht overleggen geweest; in 2025 zijn vijf casussen met succes behandeld.

Maatwerkregeling
Via de maatwerkregeling kunnen agrarische bedrijven subsidie aanvragen waarmee ze eerder uitgestelde investeringen weer op gang helpen. Bij veel agrarische bedrijven is de normale bedrijfsontwikkeling verstoord en zijn investeringen uitgesteld door de gevolgen van de gaswinning en de schadeherstel- en versterkingsvraagstukken. Sinds de start van de regeling in 2023 zijn 352 agrarische bedrijven geholpen. Er zijn vier subsidierondes geweest tot eind 2025.

In de vierde openstelling is 86 procent van de aanvragen goedgekeurd (202 van de 234). Dit toekenningspercentage is vergelijkbaar voor de verschillende gemeenten. In de vierde ronde zijn in Het Hogeland en Eemsdelta de meeste aanvragen gedaan (resp. 94 en 60 aanvragen). De aanvragen komen met name vanuit akkerbouw- en veeteeltbedrijven. Er is in totaal ruim € 66 miljoen aan subsidie toegekend.

Deskundigenkostenregeling
De subsidieregeling deskundigenkosten agrarische bedrijven biedt agrariërs de mogelijkheid een deskundige in te huren voor vraagstukken die zijn ontstaan door de gaswinning. Sinds de start van de regeling in 2021 is aan ruim 175 agrarische bedrijven subsidie verleend. In 2025 hebben 85 aanvragers subsidie gekregen. De regeling voorziet in de behoefte aan contra-expertise op versterkingsrapportages, juridische ondersteuning en waardebepaling.

Mkb-programma

Maatwerkoplossingen voor ondernemers

Het Mkb-programma is gestart in 2020 en sinds 2023 onderdeel van Nij begun.[125] Het is een samenwerking tussen ondernemers, de aardbevingsgemeenten, de provincie Groningen en het Rijk. Het programma biedt maatwerkoplossingen om ondernemers te helpen bij hun bedrijfsvoering en om economische schade door gaswinning te beperken. Het programma heeft tientallen bedrijven geholpen met maatwerkbegeleiding, investeringssteun en onafhankelijke expertise. Gezien de voortdurende behoefte aan advies, herhaalde casusaanmeldingen en de brede spreiding van aanvragen blijft dit relevant.

Het programma omvat drie subsidieregelingen en begeleiding door een mkb-consulent. Het totale budget bedraagt € 68,2 miljoen. Dit bestaat uit € 1 miljoen bij de start in 2020 (op basis van bestuurlijke afspraken), € 27,2 miljoen vanuit Nij begun (aangevraagd in 2024) en € 30 miljoen uit de Voorjaarsnota 2025.

Mkb-consulent
Sinds de start van het programma in 2020 hebben zich 53 ondernemers aangemeld, 21 casussen zijn succesvol afgerond. De casussen variëren sterk: van kappers en horecabedrijven tot detailhandel en loonbedrijven. Vooral het micro-mkb is vertegenwoordigd. Veel ondernemers hebben praktische vragen, vaak in combinatie met andere bedrijfsvraagstukken en hebben hierover kortstondig intensief contact met de consulent, maar melden zich niet altijd formeel aan voor het programma. Veel ondernemers ervaren onzekerheid over het moment waarop hun pand wordt versterkt, wat hun planning, klantcommunicatie en investeringen bemoeilijkt. Nadat een casus is afgerond, nemen ondernemers geregeld opnieuw contact op met de consulent. Dit laat zien dat de problematiek complex en langdurig is.

Investeringsregeling
Veel kleine ondernemers hebben door de gevolgen van de gaswinning weinig kunnen investeren in hun bedrijf. De investeringsregeling biedt hun de mogelijkheid om subsidie aan te vragen en toekomstperspectief op te bouwen. De regeling is beschikbaar voor kleine ondernemers die met schade of versterking te maken hebben, gevestigd in Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt. Zij kunnen maximaal 80 procent subsidie krijgen voor hun investeringen. Het maximale bedrag dat kan worden aangevraagd is € 50.000. Tot halverwege januari 2026 zijn in totaal 104 aanvragen ingediend, waarvan 57 aanvragen zijn toegekend (tabel 10).

De regeling werkt met aanvraagrondes. De eerste ronde liep van mei tot augustus 2025, het toekenningspercentage lag op 69 procent. De tweede ronde stond open vanaf november 2025. Het toekenningspercentage lag half januari 2026 op 77 procent. Deze tweede aanvraagronde stond open tot eind februari 2026.

125 Gebaseerd op de voortgangsrapportage van het Mkb-programma en vanuit het team aangeleverde data van de laatste stand van zaken halverwege januari 2026.

Tabel 10 Investeringsregeling Mkb-programma per gemeente, cumulatieve stand van zaken halverwege januari 2026

	INGEDIEND	TOEGEKEND	TOEGEKENDE MIDDELEN
Eemsdelta	44	25	€ 1.103.417
Groningen	22	11	€ 506.715
Het Hogeland	13	5	€ 242.487
Midden-Groningen	25	16	€ 774.061
Oldambt	0	0	€ 0
Totaal	**104**	**57**	**€ 2.626.680**

	INGEDIEND	TOEGEKEND	TOEGEKENDE MIDDELEN
Eemsdelta	26	20	€ 98.090
Groningen	14	5	€ 32.475
Het Hogeland	24	15	€ 134.178
Midden-Groningen	7	7	€ 49.313
Oldambt	3	2	€ 11.820
Totaal	**74**	**49**	**€ 325.876**

Tabel 11 Deskundigenkosten Mkb-programma, cumulatieve stand van zaken halverwege januari 2026

Deskundigenkosten
Ondernemers kunnen sinds januari 2024 een beroep doen op de subsidieregeling deskundigenkosten. Hiermee kunnen zij tot € 10.000 subsidie krijgen voor de inzet van externe expertise, zoals juridische, bouwkundige, planologische of bedrijfseconomische ondersteuning. Er zijn 49 aanvragen toegekend, goed voor ruim € 325.000 (tabel 11). In het eerste jaar (2024) werd ruim € 112.000 subsidie toegekend, in 2025 ruim € 213.000. De regeling voorziet in de behoefte van ondernemers om onafhankelijke ondersteuning te krijgen bij complexe vraagstukken rondom schade en versterking.

Innovatief en duurzaam mkb
Het Mkb-programma draagt € 1 miljoen bij aan de provinciale regeling Innovatief en Duurzaam mkb, specifiek voor ondernemers in het aardbevingsgebied. Deze regeling ondersteunt bedrijven die niet direct schade of versterking (nodig) hebben, maar wel willen investeren in innovatie en verduurzaming. Tot nu toe zijn zestien projecten gefinancierd en loopt er nog één aanvraag.

GroBusiness
De subsidie voor het ondernemersloket GroBusiness, gestart in 2021, is recent afgelopen. Binnen de programmabegroting is ruimte gereserveerd voor een vervolgsubsidie.

Erfgoedprogramma

Behoud van uniek Gronings erfgoed

In het Erfgoedprogramma werken NCG, het IMG, de aardbevingsgemeenten, de provincie Groningen en het ministerie van OCW samen.[126] Het programma richt zich op het behouden en ontwikkelen van Gronings erfgoed, inclusief de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit, en zoekt naar een balans tussen veiligheid, schadeherstel en behoud.

Het Erfgoedprogramma is gestart in 2017. In 2020 is het programma geactualiseerd en verbreed met een bijdrage vanuit Nationaal Programma Groningen. Het werd verschillende keren verlengd en loopt nu tot 2028. Hiervoor is € 73 miljoen extra beschikbaar gesteld, onder andere voor het Erfgoedloket en verschillende subsidieregelingen. Het programma omvat ook de aanpak voor de restauratiebranche en vakmanschap en de subsidieregelingen voor karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten. Naar aanleiding van de verlenging vanuit Nij begun is het Erfgoedprogramma geactualiseerd voor de periode 2026 tot en met 2028.

Versterking
Gedurende de versterkingsoperatie heeft NCG 326 gebouwen opgenomen in de gebouwencategorie

126 Gebaseerd op aangeleverde informatie van het Erfgoedprogramma. De aangeleverde cijfers zijn opgenomen in het geactualiseerde Erfgoedprogramma 2026–2028, vastgesteld in het college van Gedeputeerde Staten.

Tabel 12 Totale erfgoedscope, per gemeente

GEMEENTE	ERFGOED (TOTAAL)
Eemsdelta	967
Het Hogeland	198
Groningen	219
Midden-Groningen	446
Oldambt	139
Totaal aantal adressen	**1.969**

Erfgoed (zie hoofdstuk Versterken); dit betreft alleen rijksmonumenten. Het Erfgoedprogramma heeft een bredere scope: naast rijksmonumenten, omvat het programma ook gemeentelijke monumenten, karakteristieke panden en beeldbepalende panden. Halverwege januari 2026 omvatte het programma bijna 2.000 adressen, waaronder ruim 1.400 karakteristieke panden. De gebouwen bevinden zich in verschillende fasen van versterking. De meeste zijn afgerond (993), in uitvoering (240) of in de fase van planvorming (650).

Erfgoedloket
Eigenaren van rijks- en gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden kunnen bij het Erfgoedloket terecht met vragen over schadeafhandeling, versterking, onderhoud en verduurzaming. Het loket beantwoordt vragen en geeft deskundig advies. Tabel 13 toont het aantal adviesvragen per erfgoedtype in 2025 en het totaal sinds 2017.

De vragen van eigenaren in 2025 zijn voornamelijk financieel van aard (630) of meer algemeen (546 vragen). Een kleiner aantal gaat over duurzaamheid (124), schadeherstel (27) of de versterkingsopgave (18). Deze verdeling komt grotendeels overeen met het type vragen dat in eerdere jaren door het Erfgoedloket is behandeld. Het Erfgoedloket registreert de eerste vraag die binnenkomt. Bij een vraag over bijvoorbeeld subsidies (financieel), kan een achterliggende vraag meespelen over schade en/of versterking.

Subsidies
In de provincie Groningen kunnen bij het Erfgoedprogramma subsidies worden aangevraagd voor restauratie en onderhoud van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden. Tabel 14 toont de aanvragen, toekenningen en daarmee gemoeide bedragen voor de Subsidieregeling Onderhoud Karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten (SOK), Regulier onderhoud Rijksmonumenten (RORG) en Groot onderhoud en Restauratie Rijksmonumenten Groningen (GRRG). De provincie heeft eind 2023 circa 30.000 karakteristieke panden aangewezen. Dit leidde tot een sterke stijging van het aantal SOK-aanvragen, vooral zichtbaar in 2024 (1.298 aanvragen).

Schadeafhandeling
Het IMG houdt zich in het kader van het Erfgoedprogramma bezig met schadeafhandeling van erfgoed. Bij het IMG komen aanvragen voor schadevergoedingen binnen, waarna deze onder het erfgoedlabel worden aangemerkt wanneer dat relevant is voor de schadeopname. Dat bepaalt onder meer welke deskundige de schade opneemt. Doordat verschillende organisaties met een eigen opdracht en registratiesysteem werken, zijn de cijfers over erfgoed niet goed vergelijkbaar. Zo benadert NCG panden op adresniveau, terwijl gemeenten en provincies elk hun eigen erfgoedcategorieën kennen. Zo kent de provincie Groningen geen provinciale monumenten, maar Drenthe wel.

Figuur 28 geeft het totale aantal schademeldingen in het Erfgoedprogramma bij het IMG weer, figuur 29 de lopende en afgeronde zaken per gemeente. De meeste meldingen zijn gedaan in

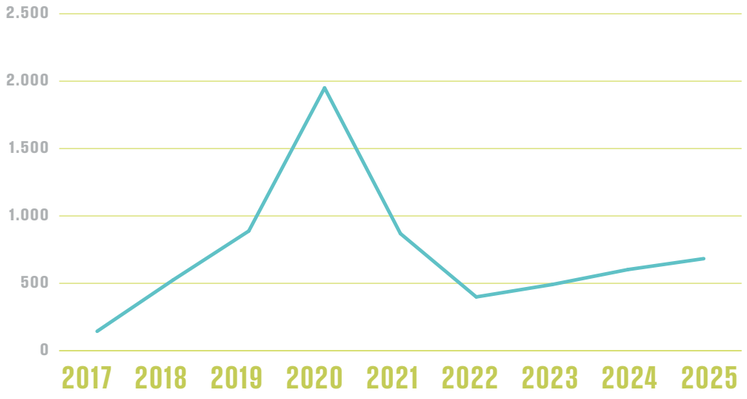
Tabel 13 Adviesaanvragen per erfgoedtype in 2025 en sinds 2017 (excl. vragen bij inloopbijeenkomsten)

	AANTAL IN 2025	TOTAAL AANVRAGEN OKT 2017–2025
Rijksmonument	309	1.642
Gemeentelijk monument	123	446
Karakteristiek pand	773	2.584
Beeldbepalend of in aanwijzing	18	135
Overig/geen/onbekend	121	436

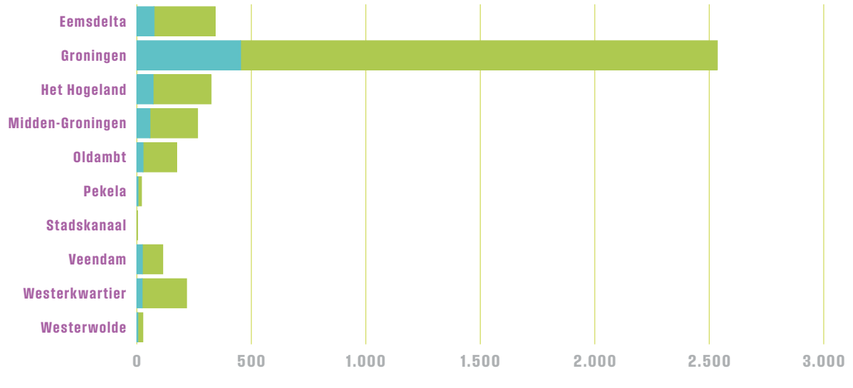
SUBSIDIEREGELING	INGEDIENDE AANVRAGEN	TOEGEKENDE AANVRAGEN	TOEKENNINGS-PERCENTAGE	SUBSIDIE VERLEEND
RORG – Regulier onderhoud Rijksmonumenten	1.222 (sinds 2018)	939	77%	Ruim € 9,4 miljoen
GRRG – Groot onderhoud en Restauratie Rijksmonumenten Groningen	515 (sinds 2018)	255	50%	Ruim € 34 miljoen
SOK – Subsidieregeling Onderhoud Karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten	4.221 (sinds 2021)	3.370	80%	Bijna € 20 miljoen

Tabel 14 Aanvragen en toekenningen subsidies Erfgoedprogramma Groningen

de periode 2019 – 2021, met een piek in 2020. In juli 2020 vond er bij Loppersum een aardbeving plaats met een kracht van 2,7, waarna er veel schademeldingen zijn gedaan. Na een afname in de jaren daarna, is het aantal meldingen sinds 2024 weer opgelopen. In 2025 zijn 683 meldingen gedaan.

Figuur 28 Totale aantal schademeldingen bij het IMG binnen het Erfgoedprogramma (totale werkgebied)

Figuur 29 Aantal lopende en afgeronde zaken bij het IMG in het Erfgoedprogramma per gemeente

Aanpak sociaal welzijn en gezondheid

Verbeteren gezondheid en welbevinden

Het herstel van gezondheidsschade bij inwoners is een proces dat nog vele jaren zal duren. De bestuurlijke tafel Sociaal en Gezondheid is een overleg tussen de provincie Groningen, de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Midden-Groningen, Het Hogeland, Oldambt en de GGD. Doel is het verminderen van de sociale, mentale en gezondheidsgevolgen van de gaswinningsproblematiek door bovenlokale samenwerking. De betrokken partijen agenderen de gezondheidsschade als gevolg van gaswinning, werken aan kennisdeling en -uitwisseling en monitoring. Zij organiseren de bovenlokale samenwerking langs drie lijnen: individuele ondersteuning, groepsgerichte inzet en het versterken van de samenlevingskracht.[127]

Gemeenten bepalen welke interventies op maat nodig zijn voor hun inwoners. Ze voeren deze interventies uit met het geld dat zij vanuit het Rijk hebben ontvangen voor sociaal-emotionele ondersteuning.

In het aardbevingsgebied werken onder andere aardbevingscoaches en inwonersondersteuners (momenteel 25 personen). Zij benaderen inwoners actief en helpen hen bij het oplossen van complexe problemen. Daarnaast worden schoolmaatschappelijk werkers ingezet om kinderen en ouders te ondersteunen. De ondersteuning bestaat veelal uit maatwerk, maar een aantal voorbeelden van concrete projecten zijn:

- ‘Mijn thuis, mijn verhaal’: inwoners geven aan wat zij nodig hebben om zich thuis te voelen. Dit wordt gedaan via kunst en cultuur, waarbij sociale contacten centraal staan.
- ‘Welzijn op recept’: een project dat inwoners bij psychosociale klachten ondersteunt, waarbij het sociaal domein wordt verbonden met de eerstelijnszorg.
- Gezamenlijke opruimdagen in sloop-nieuwbouwbuurten: opbouwwerk rondom een psychologisch zwaar thema van verhuizen.
- Thuiskamers: aanlooppunten waar mensen ondersteuning kunnen krijgen.
- Repaircafé: georganiseerde, gratis toegankelijke bijeenkomsten die draaien om (samen) repareren. Het Repairafé geeft daarnaast ontspanning en afleiding voor mensen.
- ‘De wijk de wereld’: gezamenlijk theater in een dorp of buurt.

127 De toelichting op de inzet van de bestuurlijke tafel Gezond en Sociaal is gebaseerd op een gesprek met de betrokken beleidsmedewerkers.

Interventieteam Vastgelopen Situaties

Maatwerkoplossingen in complexe situaties

Als situaties te complex worden, lopen trajecten voor schadeafhandeling en versterking vast. Vaak gaat het daarbij niet alleen om schade of versterking, maar ook om financiële problemen, gezondheidsklachten of andere zware omstandigheden.

Het Interventieteam Vastgelopen Situaties biedt maatwerk bij vastgelopen dossiers.[128] Het team komt in actie als een probleem niet met bestaande regelingen of door reguliere partijen kan worden opgelost. Het team bestaat uit een onafhankelijk voorzitter, een bestuurslid van het IMG en een directielid van NCG. Aanmeldingen verlopen doorgaans via de burgemeesters van de aardbevingsgemeenten en via het IMG of NCG. Het Interventieteam beschikt over een ruim mandaat en budget (€ 50 miljoen). Het beoordeelt eerst of een casus daadwerkelijk is vastgelopen en heeft daarbij een brede beleids- en beoordelingsvrijheid. Doel is om oplossingen te realiseren die aansluiten bij de hulpvraag, perspectief bieden en de impasse doorbreken.

Werkwijze

De werkwijze van het Interventieteam kent drie fases:

- **Beoordelen:** vaststellen of sprake is van een vastgelopen situatie.
- **Onderzoek en tijdelijke hulp:** gesprekken met inwoner en betrokken partijen, verkennen van oplossingsrichtingen, inzetten van tijdelijke of deeloplossingen, met betrokkenen werken aan een totaaloplossing.
- **Uitwerken en uitvoeren:** de gekozen oplossing wordt vastgelegd en uitgewerkt. Het IMG of NCG voert de oplossing uit, onder monitoring van het Interventieteam.

Het benodigde budget per casus varieert sterk: van bijdragen voor energiekosten tot opkoop of sloop/nieuwbouw. Vaak worden middelen uit verschillende geldstromen gecombineerd en waar nodig aangevuld om tot een haalbare totaaloplossing te komen.

Voortgangscijfers

Om privacy-redenen worden alleen cumulatieve cijfers gedeeld, niet uitgesplitst per jaar. Doorlooptijden worden niet geregistreerd, omdat een korte doorlooptijd niet automatisch betekent dat een casus beter of zorgvuldiger is opgelost. Sinds 2021 zijn 58 casussen ingebracht, waaronder vijf casussen die tussen maart en december 2025 binnenkwamen, deze bevinden zich in fase 1. Eind december 2025 zaten 25 casussen in fase 2: bij vier daarvan wordt de uitvoering gemonitord, bij 21 casussen werkt het Interventieteam actief aan de oplossing. De overige 28 casussen zijn afgerond. De meeste casussen komen uit Midden-Groningen (19) en Eemsdelta (16), gevolgd door Het Hogeland (9) en Oldambt (8). De kleinste aantallen komen uit Groningen (4), Veendam (1) en Westerkwartier (1).

128 Gebaseerd op het jaarverslag, aanvullende data en afstemming met het Interventieteam.

Commissie Bijzondere Situaties

Laatste vangnet

De Commissie Bijzondere Situaties is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Regeling Bijzondere Situaties.[129] [130] De commissie fungeert sinds september 2021 als onafhankelijke (bindende) adviescommissie van het IMG. De regeling dient als vangnet bij dringende en schrijnende situaties. Inwoners kunnen ondersteuning krijgen wanneer zij kampen met een opeenstapeling van problemen, bijvoorbeeld op medisch, psychisch en sociaal vlak, en met financiële problematiek waar zij zelf niet uit komen.

De geboden ondersteuning varieert van praktische of zakelijke ondersteuning tot een financiële vergoeding of bijvoorbeeld opkoop of afbouw van de woning. De hulpverleners staan naast de betrokkenen om hen te begeleiden. Doel is dat mensen weer op eigen kracht verder kunnen en het dossier kan worden gesloten. Sinds 2024 kunnen ook micro-mkb'ers (zzp'ers en bedrijven tot tien werknemers met een maximum jaaromzet van € 2 miljoen) bij de commissie terecht.

Voor hulp vanuit deze regeling wordt op drie criteria getoetst: aardbevingsschade aan de woning of een vastgelopen versterkingsproces, medische en/of psychische problematiek of een dreigende (financiële) situatie. Daarnaast kijkt de commissie naar de wijze waarop mensen omgaan met de belastende omstandigheden waarin ze verkeren ('coping'). Dit kan als verzwarend aspect gelden. Waar regelingen van andere instanties geen sluitende oplossing kunnen bieden waarmee mensen op eigen kracht verder kunnen, biedt de commissie individuele, aanvullende hulp in geld en/of natura. Zo maakt zij haar rol als laatste vangnet waar.

Ontwikkelingen in 2025

In 2025 behandelde de commissie minder aanmeldingen dan in eerdere jaren. Het ging vooral om financiële bijdragen, maar ook om hulp in de vorm van zaakwaarneming, ontzorging en coaching. In het jaarverslag 2025 beschrijft de commissie een aantal ontwikkelingen in 2025. Bijvoorbeeld een toename van het aantal situaties waarin schadeherstel- en versterkingsproblemen samenkomen met problemen op andere leefgebieden. Een deel van de inwoners ervaart veel onduidelijkheid en onzekerheid over schadeherstel- en versterkingsprocessen. Ook is er veel psychische nood bij een deel van deze groep. Dit leidt tot uiteenlopende problemen: inwoners raken verstrikt in complexiteit, kinderen groeien op in schrijnende omstandigheden, financiële zorgen lopen op en inwoners ervaren onmacht en onrechtvaardigheid. De situaties blijven schrijnend, aldus de commissie. Waar het in de beginjaren vooral ging om onveiligheid van woningen en het onvermogen om een huis te verkopen, gaat het nu vooral om problemen door langdurige processen, onzekerheid en gebrek aan perspectief.

129 Gebaseerd op het Jaarverslag 2025 Commissie Bijzondere Situaties.

130 Deze Regeling is in 2014 door het ministerie van Economische Zaken ingesteld.

Tabel 15 Status en meldingen Commissie Bijzondere Situaties

STATUS	AANTAL 2025	TOTAAL 15-04-2014 T/M 31-12-2025
Totaal aantal aanmeldingen particulieren	Binnengekomen via burgemeesters: 10 Binnengekomen via Nationale Ombudsman: 0 Binnengekomen via regionale hulp/zorgverlener: 14	433
In behandeling	14	29
Adviezen uitgebracht aan het IMG	15	47, vanaf 01-09-2021
Gezamenlijk met Interventieteam	–	8
Definitief afgehandeld	**28**	**404**

VERDUURZAMEN

Naar de isolatiestandaard

De pijler verduurzaming binnen Nij begun is direct gekoppeld aan het inlossen van de ereschuld aan Groningen en Noord-Drenthe. Het gaat om extra inzet op isolatie en ventilatie, als onderdeel van de herstelmaatregelen. De regio kent op dit moment veel oudere, slecht geïsoleerde woningen, met als gevolg hoge energielasten en relatief veel energiearmoede. Een integrale aanpak brengt schadeherstel, versterking en isoleren samen. Het verduurzamen van woningen verhoogt het comfort, verlaagt de energielasten en draagt ook bij aan herstel van vertrouwen in de overheid en aan nieuw perspectief voor de regio. Het einddoel is dat alle woningen (koop en huur) in Groningen en Noord-Drenthe uiterlijk in 2035 voldoen aan de isolatiestandaard. Dit betekent dat woningen zo goed zijn geïsoleerd dat ze geschikt zijn voor verwarming zonder aardgas. Zo kunnen mensen in deze regio prettig, betaalbaar en gezond wonen.

De opgave is omvangrijk en complex: het gaat om tussen de 200.000 tot 250.000 woningen, waarbij er duidelijke verschillen zijn tussen gemeenten in type woningen, eigendom en startpositie. Daarom wordt langs verschillende routes aan de realisatie gewerkt. Voor woningcorporaties is er een eigen spoor, gericht op de isolatiestandaard. Voor particuliere woningeigenaren en VvE's zijn er toegankelijke subsidies en advies. Als woningen niet alleen geïsoleerd maar ook versterkt moeten worden, kan dit in één traject worden uitgevoerd.

Het einddoel is dat de hele woningvoorraad in de regio naar de isolatiestandaard wordt gebracht. Daar hoort ook de noodzakelijke ventilatie bij. Dit hoofdstuk gaat over de maatregelen die hiervoor worden ingezet. We beschrijven de voortgang en de eerste resultaten (output). Het effect van de maatregelen zal zichtbaar worden in een daling van de warmtevraag van woningen en van de energiearmoede in de regio.

Drie maatregelen

Verschillende situaties en doelgroepen

Nij begun bevat drie maatregelen voor de verduurzaming van de woningvoorraad: M28, M29 en M30. Deze maatregelen gelden voor verschillende situaties en verschillende doelgroepen. Samen vormen zij het uitvoeringskader voor verduurzaming, waarbij isoleren wordt gecombineerd met versterken en waar nodig met ondersteuning.

Maatregel 28 (M28)
Ingrijpend versterken en isoleren in één NCG-traject

M28 koppelt isolatie aan ingrijpende versterking. NCG heeft hierbij de regie. Als een versterking langer dan vier maanden duurt en bewoners tijdelijk het huis uit moeten, kunnen zij ervoor kiezen dat NCG isolatie en ventilatie meeneemt in de plannen en werkzaamheden voor versterking. Dit voorkomt dubbel werk, beperkt de overlast en verlaagt het energiegebruik. In het isolatieplan dat NCG laat opstellen, worden dak, gevel, vloer en glas meegenomen om de isolatiestandaard te halen. De kosten voor isolatie en afwerking worden binnen het versterkingstraject vergoed. De bewoner hoeft hiervoor dus niet apart subsidie aan te vragen.

Sloop en nieuwbouw valt buiten deze maatregel, omdat voor nieuwbouw sinds 2012 de isolatiestandaard als eis geldt. Woningen die licht versterkt moeten worden, waarbij de werkzaamheden korter dan vier maanden duren, komen evenmin in aanmerking voor deze maatregel. De combinatie van een lichte versterking met isolatie valt onder maatregel 29.

Maatregel 29 (M29)
Isolatieaanpak Groningen en Noord-Drenthe

M29 is een brede isolatieaanpak voor woningen die zijn gebouwd vóór 1 juli 2012 en nog niet aan de isolatiestandaard voldoen. De subsidieregeling richt zich op bestaande woningen, woonboten en woonwagens in de provincie Groningen en in de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. De uitvoering van de aanpak verloopt via één loket met begeleiding, wordt uitgevoerd door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en heeft duidelijke voorwaarden en ruime termijnen. Op 2 juni 2025 is de regeling gepubliceerd, op 1 september 2025 is de gefaseerde start aangekondigd en op 2 september 2025 is het loket per postcode opengegaan. De fasering loopt maandelijks door tot en met augustus 2026. Daarna kan iedereen in het gebied subsidie aanvragen tot 3 juni 2035.

Aanpak
De subsidie is bedoeld voor bouwkundige isolatiemaatregelen, zoals dak-, gevel- en vloerisolatie, deuren, glas en naad- en kierdichting, in combinatie met ventilatie. Installatiemaatregelen zoals warmtepompen en zonnepanelen vallen buiten de maatregel.

Twee aanvraagroutes
De regeling kent twee aanvraagroutes. Route 1 is aanvragen met terugwerkende kracht. Dit geldt voor maatregelen waarvan de opdracht is verstrekt tussen 25 april 2023 en vóór 3 juni 2025.[131] Deze aanvragen kunnen tot en met 1 oktober 2026 worden ingediend. Route 2 is de reguliere openstelling; dit gebeurt gefaseerd. Elke maand wordt een nieuwe postcode opengesteld.

Werking in de praktijk en ondersteuning
De kern is isoleren tot de standaard voor woningisolatie. De subsidie dekt bouwkundige isolatie (dak, gevel, vloer, glas, naad- en kierdichting en deuren) en de ventilatie die nodig is om de standaard verantwoord te halen. In de meeste gevallen hoort daarbij een isolatieplan: een kort, gratis advies dat per woning aangeeft welke

131 Voor enkele categorieën (zoals triple glas met kozijnen of volledige vervanging van dak, gevel of vloer) geldt 10 maart 2025 als uiterste opdrachtmoment.

maatregelen nodig zijn. Een isolatieplan is verplicht in de volgende gevallen:

- Bouwjaar na 1991
- Totale kosten in de aanvraag meer dan € 10.000 (incl. btw)
- Eerder ontvangen subsidie + het nieuw aangevraagde bedrag is samen meer dan € 10.000 (incl btw)
- De woning is een rijks, provinciaal of gemeentelijk monument

Als geen van bovenstaande punten van toepassing is, hoeft geen isolatieplan te worden meegestuurd en kan de aanvrager zelf bepalen of alsnog een plan wordt opgesteld. Een isolatieplan blijft wel aanbevolen als hulp bij het kiezen van maatregelen. Is een plan vereist, dan geldt: eerst het isolatieplan laten opstellen, daarna de subsidieaanvraag indienen. Voor terugwerkende kracht geldt geen algemene planplicht, zolang aan de periode eisen is voldaan en bewijsstukken beschikbaar zijn. Wie wil, kan gratis gebruikmaken van een ondersteuner die helpt bij keuzes, planning, offertes en de subsidieaanvraag. Na toekenning hebben bewoners twee jaar de tijd om de maatregelen uit te voeren. Het isolatieadvies en de ondersteuning worden vanuit de regeling gefinancierd.

Twee vergoedingsniveaus

De regeling kent twee vergoedingsniveaus. Bewoners in het versterkingsgebied en huishoudens met een inkomen tot circa 140 procent van het sociaal minimum[132] kunnen hun maatregelen volledig vergoed krijgen tot maximaal € 40.000. Hieronder vallen ook situaties die hieruit voortvloeien in VvE/wooncoöperatieconstructies. Voor overige bewoners in de regio geldt een vergoeding van 50 procent tot maximaal € 20.000. Voor de eerste groep is daarnaast een aanvullende bijdrage van € 1.000 beschikbaar voor bijkomende kosten, zoals advies of afwerking. De vergoeding wordt berekend op basis van vaste bedragen uit een maatregelencatalogus. Uitgangspunt is dat nooit meer wordt vergoed dan de daadwerkelijk gemaakte kosten.

Isolatieadviseur

Een isolatieadviseur stelt een technisch isolatieplan op voor de woning. Dit plan beschrijft welke isolatie- en ventilatiemaatregelen nodig zijn om de isolatiestandaard te halen. De isolatieadviseur opereert als een onafhankelijk, deskundig bureau of adviseur die werkt binnen de isolatieaanpak van Nij begun en door de aanpak wordt vergoed.

Ondersteuner

Een ondersteuner begeleidt bewoners bij het hele proces rondom isoleren. Deze persoon helpt bij het begrijpen van het advies, het maken van keuzes, het aanvragen van de subsidie en het contact met uitvoerende bedrijven. Ondersteuners zijn geen technische adviseurs, maar procesbegeleiders. Zij werken in opdracht van de isolatieaanpak (via regionale uitvoeringsorganisaties of gemeenten) en zijn voor bewoners kosteloos.

VvE's

Ook Verenigingen van Eigenaars (VvE's) kunnen gebruikmaken van de regeling. VvE's sluiten daarbij zoveel mogelijk aan op de landelijke Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE), en maken gebruik van bestaande procedures en adviezen. M29 vult deze regeling waar nodig aan en voorkomt extra administratieve lasten.

Licht versterken en isoleren in één NCG-traject

Ook bij lichte versterkingen wordt waar mogelijk en gewenst de isolatieaanpak gecombineerd, uitgevoerd onder regie van NCG. In het najaar van 2024 voerde NCG een proef uit om lichte versterking (korter dan vier maanden) te combineren met isolatie en ventilatie tot de isolatiestandaard. Deze proef viel onder maatregel 29 (isolatieaanpak). De proef omvatte 185 adressen; 169 bewoners kozen voor de combinatie van isolatie en versterking. NCG evalueerde de proef in een eindrapport dat via de staatssecretaris Herstel Groningen aan de Kamer is aangeboden.[133] De uitkomst was positief: hogere bewonerstevredenheid en een beperkte extra doorlooptijd per woning (orde van grootte elf weken). Daarom is besloten deze aanpak breder toe te passen bij circa 3.400 woningen die binnen de versterkingsopgave in aanmerking komen voor lichte versterking. Woningen worden in één traject veilig gemaakt en tegelijkertijd geïsoleerd als de bewoner dat wil, bewoners worden zoveel mogelijk ontzorgd. Wel zijn er wat aanpassingen om de isolatie goed te kunnen combineren met de versterking. Daarmee hebben alle woningen die nog moeten worden versterkt (hetzij zwaar, hetzij licht) in principe de mogelijkheid om via de versterkingsoperatie ook te komen tot de standaard voor woningisolatie.

132 De inkomensgrens wordt getoetst op het peiljaar van het voorafgaande kalenderjaar. Er wordt daarbij gekeken naar de meest recente inkomensverklaring.

133 NCG (2024). Eindrapport Proef versterken en isoleren.

Ambitie woningcorporaties

Waar woningcorporaties landelijk sturen op het uitfaseren van de slechtste energielabels en verdere verduurzaming richting 2050, werken woningcorporaties in Groningen en Noord-Drenthe gericht toe naar de isolatiestandaard voor hun hele woningvoorraad. Daarmee ligt de ambitie voor woningcorporaties in deze regio hoger dan de Nationale Prestatieafspraken. Voor deze extra opgave is € 222 miljoen beschikbaar gesteld om isolatie en ventilatie te versnellen. Huurders hoeven geen aanvraag te doen en betalen niet voor de maatregelen, maar profiteren wel van meer comfort en lagere energielasten. Corporaties organiseren de uitvoering op portefeuilleniveau en koppelen deze waar mogelijk aan onderhoud, renovatie en de versterkingsopgave. Dit corporatiespoor staat naast de nationale afspraken, in samenloop met projecten die al lopen in het kader van schadeherstel en versterking.

Maatregel 30 (M30)

Breder pakket voor woningverbetering

M30 is een uitbreiding van de bestaande subsidieregeling Verduurzaming en Verbetering Groningen. Door het postcodegebied te vergroten, kunnen meer woningeigenaren gebruikmaken van de regeling. Het gaat om woningeigenaren die wel gevolgen van de gaswinning hebben ervaren, maar buiten de formele versterkingsopgave van NCG vallen.

Aanvulling

M30 vormt een aanvulling op M28 en M29. M29 richt zich op isolatiemaatregelen, M30 biedt ruimte voor een breder pakket. De subsidie kan worden ingezet voor verduurzamende én verbeterende maatregelen aan de woning of bijgebouwen, zoals extra isolatie, HR-glas, zonnepanelen of andere woonverbeteringen. Het maximale subsidiebedrag bedraagt € 10.000 per woning.

Monitoring en evaluatie

Omdat de regeling een breed pakket aan maatregelen ondersteunt, geeft de voortgang niet direct inzicht in de bijdrage aan de isolatieopgave. De uiteindelijke bijdrage aan het doel om alle woningen naar de isolatiestandaard te brengen, wordt daarom na afloop van de regeling vastgesteld, op basis van een evaluatie en eindrapport. Die evaluatie valt niet binnen deze jaargang van de SvGND.

Voortgang verduurzaming

Monitoring aanpakken

We monitoren de voortgang van de verduurzaming binnen Nij begun op drie onderdelen:

1 De isolatieaanpak via SNN (M29), inclusief advies en ondersteuning

2 Isoleren in combinatie met versterken via NCG (M28 én inzet van M29 bij lichte versterking)

3 Verduurzaming door woningcorporaties, die hun woningvoorraad stapsgewijs richting de isolatiestandaard brengen

De peildatum van de voortgang is 31 december 2025. De uitkomsten van de monitoring bieden inzicht in de voortgang van de verduurzaming naar de isolatiestandaard en de resterende opgave in Groningen en Noord-Drenthe. De totale omvang van de opgave is op dit moment niet exact bekend. Naar schatting voldoen 200.000 tot 250.000 woningen nog niet aan de isolatiestandaard.[134]

Omdat de omvang van de opgave nog niet precies duidelijk is en de maatregelen pas recent zijn gestart, is het te vroeg om te beoordelen of de regio op koers ligt voor 2035. Wel geven de eerste resultaten inzicht in de voortgang en werking van de aanpak. Wanneer de regelingen langer lopen, zullen naar verwachting ook verschillen tussen doelgroepen, gemeenten en aanpakken zichtbaar worden. Dit maakt duidelijk welke aanpakken goed werken en waar bijsturing nodig is.

Voortgang isolatieaanpak particulieren (M29)

De opstartfase in beeld

De eerste voortgangscijfers laten zien dat de isolatieaanpak nog in de opstartfase zit. Het beeld wordt sterk bepaald door de aanvragen met terugwerkende kracht. De reguliere instroom is nog niet voor iedereen opengesteld. Hierdoor zeggen de cijfers vooral iets over het eerste gebruik van de regeling (M29) en weinig over het uiteindelijke bereik en effect. De komende periode moet duidelijk worden hoe de regeling zich ontwikkelt wanneer alle postcodes zijn opengesteld en de reguliere instroom toeneemt.

Aanvragen met terugwerkende kracht
Op 3 juni 2025 ging het loket voor subsidieaanvragen met terugwerkende kracht open. Op de peildatum, 31 december 2025, staat de teller op 15.630 aanvragen. 61 procent van die aanvragen is toegekend, 9 procent afgewezen, de overige aanvragen zijn nog in behandeling. Dit deel van de regeling is goed op gang gekomen en wordt naar verwachting in 2026 grotendeels afgerond. De reden voor de goede voortgang is dat de maatregelen in deze categorie al waren uitgevoerd, waardoor deze aanvragen bij openstelling van de regeling direct konden worden ingediend.

Reguliere openstelling
Op 2 september 2025 is het reguliere loket gefaseerd opengesteld. Eind 2025 staat de teller op 780 aanvragen. De regeling was op dat moment 4 maanden open, wat betekent dat nog maar een derde van de postcodes was opengesteld. De relatief lage instroom hangt samen met deze gefaseerde openstelling. In september 2026 is de gefaseerde openstelling voltooid en staat de regeling open voor alle woningeigenaren. Tabel 16 geeft een overzicht van de voortgang van de subsidieaanvragen met terugwerkende kracht en de reguliere aanvragen.

Verschillen in aanvragen
Het gemiddeld toegekende subsidiebedrag ligt bij aanvragen met terugwerkende kracht hoger dan bij de reguliere aanvragen. Dit verschil zien we ook terug in het aantal aangevraagde maatregelen per subsidieaanvraag. Bij terugwerkende kracht worden vaker meerdere al uitgevoerde maatregelen gebundeld in één aanvraag, bij de reguliere openstelling wordt nu nog vaker per maatregel aangevraagd. De verwachting is dat de inzet op isolatieplannen tot een meer integrale aanpak leidt, met een hoger aantal maatregelen per aanvraag.

134 We baseren deze ruwe schatting op onderzoek door RoyalHaskoningDHV. De schaalafbakeningen in dit onderzoek komen niet exact overeen met de regio, ook is niet bekend hoeveel van de woningen al wel voldoen aan de standaard voor woningisolatie. Rapport Versterken en verduurzamen: Studie Groningen Aardgasvrij, RoyalHaskoningDHV, 17 april 2023.

Tabel 16 Voortgang subsidieaanvragen M29

INDICATOR	TOTAAL	TERUGWERKENDE KRACHT	REGULIERE OPENSTELLING
Aantal subsidieaanvragen	16.410	15.630	780
Aantal toegekende subsidieaanvragen	9.736	9.598	138
Toegekend subsidiebedrag	€ 77.947.518	€ 77.157.225	€ 790.294
Gemiddeld toegekend subsidiebedrag	€ 8.006	€ 8.039	€ 5.727
Gemiddeld aantal aangevraagde maatregelen	2,4	2,4	1,9

Reikwijdte maatregelen
Het verschil tussen de aanvraagroutes wordt ook deels verklaard door de ruimere mogelijkheden binnen de regeling voor terugwerkende kracht. Deze regeling staat open voor ingrijpender en kostbaarder ingrepen zoals vervanging van vloeren, daken, gevels en glas, in combinatie met kozijnen – mits de opdracht in de daarvoor vastgestelde periode is verstrekt. In de reguliere openstelling vallen deze maatregelen doorgaans onder een lagere vergoeding, tenzij deze in het isolatieplan staan en aantoonbaar nodig zijn om de isolatiestandaard te behalen. Het verschil zit niet in de maatregel zelf, maar in de ruimere kaders voor aanvragen met terugwerkende kracht.

Ondersteuning en isolatieplannen
In de reguliere openstelling maakt 40 tot 45 procent van de woningeigenaren gebruik van de gratis procesondersteuning die de regeling biedt. Daarnaast lag eind 2025 het aandeel woningeigenaren dat een isolatieplan aanvraag op circa 20 procent. Van direct betrokkenen hebben we vernomen dat in de eerste drie maanden van 2026 dit percentage is opgelopen naar circa 40 procent. Dit draagt bij aan een meer integrale aanpak en geeft beter inzicht in de maatregelen die nodig zijn om de isolatiestandaard te bereiken. Een hoger aantal isolatieplannen heeft daarmee een positief effect op het effect van de isolatieaanpak.

Regionale verschillen
In een aantal gemeenten is het aantal aanvragen met terugwerkende kracht relatief hoog: Aa en Hunze, Eemsdelta, Het Hogeland en Tynaarlo. De huidige data bieden onvoldoende basis om deze verschillen te duiden. Verdere monitoring moet uitwijzen of hier sprake is van structurele verschillen en of die relevant zijn voor de uitvoering van de regeling.

Gezien de opstartfase van de regeling, de dominantie van aanvragen met terugwerkende kracht en de eerste signalen van actief gebruik van procesondersteuning en isolatieplannen, geven de huidige cijfers vooral inzicht in het initiële gebruik en nog beperkt in het structurele bereik en effect van de regeling. De komende periode is bepalend om de opstart om te zetten in brede opschaling en structurele impact op de isolatieopgave.

Voortgang isoleren in combinatie met versterken

Bewonerskeuze is bepalend

Binnen de versterkingsoperatie kunnen woningeigenaren ervoor kiezen om de isolatie van hun woning te combineren met de versterking van de woning door NCG. Voor ingrijpende versterkingsoperaties (langer dan vier maanden, waarbij bewoners tijdelijk elders wonen) valt dit onder M28, voor lichte versterkingen (korter dan vier maanden) valt dit onder M29. De voortgang van deze aanpak geeft nog geen definitief beeld, omdat de voortgang afhankelijk is van de keuzes van woningeigenaren en kan veranderen gedurende het versterkingstraject.

Bewonerskeuze

Het combineren van isoleren en versterken, uitgevoerd door NCG, is een keuze van de woningeigenaar. Op verzoek van de bewoner kan NCG de Nij begun-maatregelen combineren met versterken. Tijdens de planvorming kan een woningeigenaar van gedachten veranderen en alsnog de keuze maken om isolatie te combineren met versterking of hier juist van af te zien. Ook kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een overstap van M29 naar M28. Dit kan tot aan het einde van de ontwerpfase doorwerken in de aantallen waar NCG aan de slag is voor de combinatie van versterken en isolatie. Tabel 17 toont de voortgang van het isoleren van woningen door NCG, uitgesplitst naar status en maatregel.

Voortgang

In de voortgangscijfers zijn alleen de woningen meegenomen waarvan woningeigenaren hebben aangegeven dat ze gebruik willen maken van de regeling en ook een isolatieplan willen laten opstellen. Op peildatum 31 december 2025 is bij 1866 woningen een traject gestart of afgerond waarin isoleren en versterken zijn gecombineerd. Naar schatting van NCG is dit een derde van het totale aantal woningen waarvoor deze combinatie onder M28 of M29 mogelijk is. Dit aandeel kan toenemen als meer woningeigenaren er alsnog voor kiezen om isoleren te combineren met versterken. Het aantal woningen in het voortgangsoverzicht kan uiteindelijk ook hoger uitvallen doordat de registratie in de beginfase nog niet volledig was. NCG was al gestart met het combineren van isoleren en versterken voordat de registratieprocedures waren ingericht. Hierdoor konden alle bewoners die voor de regeling in aanmerking kwamen, hier direct gebruik van maken.

Verdeling naar maatregel en regio

Het grootste deel van de woningen waarbij isolatie en versterking zijn gecombineerd, valt onder M28. Deze maatregel is al langer beschikbaar dan de combinatie van M29 met versterken. Het grootste gedeelte van de betreffende woningen (zowel afgerond als niet-afgerond) bevindt zich in de gemeente Eemsdelta. Op 31 december 2025 betreft dit ongeveer de helft van de woningen waar NCG bezig is met planvorming, uitvoering of afronding.

	Maatregel	
STATUS UITVOERING	MAATREGEL 28	MAATREGEL 29
Planvorming	685	513
Uitvoering - Niet afgerond	401	54
Uitvoering – Afgerond	200	13
Totaal	1286	580
Eindtotaal	1866	

Tabel 17 Voortgang isoleren in combinatie met versterking, uitgevoerd door NCG

Voortgang verduurzaming corporatiewoningen

Toename hogere energielabels

De verduurzaming van corporatiewoningen in Groningen en Noord-Drenthe laat een duidelijke ontwikkeling zien: het aandeel woningen met hogere energielabels neemt toe, het aandeel met lagere labels neemt af. Deze voortgang kan niet rechtstreeks worden gekoppeld aan de isolatiestandaard, omdat energielabels ook andere factoren meenemen dan alleen isolatie en bovendien per woningtype verschillen. Tegelijk duidt deze ontwikkeling op een positieve beweging richting de isolatiestandaard. Een groot deel van de verbeterde woningen zal (nagenoeg) aan deze standaard voldoen.

Ambitie

De ambitie voor de verduurzaming van corporatie-woningen gaat binnen Nij begun verder dan de Nationale Prestatieafspraken. Waar de landelijke afspraken zich met name richten op het uit-faseren van energielabels E, F & G, heeft Nij begun de ambitie om het corporatiebezit te verduurzamen tot de isolatiestandaard. Er is geen directe koppeling tussen de isolatiestandaard en

Tabel 18 Energielabels corporatiebezit Groningen en Noord-Drenthe, 31 december 2025 en 2024

		Woningvoorraad			Percentage woningvoorraad		
LABEL		VORIGE PERIODE	HUIDIGE PERIODE	VERSCHIL	VORIGE PERIODE	HUIDIGE PERIODE	VERSCHIL
A++++		377	1.147	770	0,6%	1,7%	1,1%
A+++		890	2.117	1.227	1,3%	3,1%	1,8%
A++		882	1.755	873	1,3%	2,6%	1,3%
A+		1.772	3.786	2.014	2,6%	5,6%	3,0%
A		21.442	22.638	1.196	31,6%	33,3%	1,8%
B		13.170	11.920	–1.250	19,4%	17,5%	–1,8%
C		17.156	14.709	–2.447	25,3%	21,7%	–3,6%
D		6.937	5.347	–1.590	10,2%	7,9%	–2,3%
E		2.929	2.454	–475	4,3%	3,6%	–0,7%
F		1.428	1.268	–160	2,1%	1,9%	–0,2%
G		959	793	–166	1,4%	1,2%	–0,2%
Totaal		67.942	67.934				
Indicatie standaard voor woningisolatie							
B of hoger					56,7%	63,8%	7,1%
Nationale prestatieafspraak							
D of hoger					92,2%	93,4%	1,2%

energielabels. Energielabels worden bepaald door meer factoren dan alleen isolatie[135] en verschillen ook per woningtype. Voor sommige typen woningen geldt dat een woning die voldoet aan de standaard voor woningisolatie een C-label heeft, terwijl dit voor andere typen een A-label is.

Monitoring
Op dit moment is er geen volledig zicht op welke woningen aan de standaard voor woningisolatie voldoen. Er is wél zicht op de energie-labels van het corporatiebezit. Daarom worden de energielabels vooralsnog als indicator gebruikt om de voortgang te monitoren. Op basis hiervan kunnen echter geen uitspraken worden gedaan over de bijdrage van de woningvoorraad aan de hoofdambitie.

Ontwikkeling energielabels
Tabel 18 laat de energielabels van het corporatie-bezit in de regio zien, zowel in aantallen als in percentages van de woningvoorraad. De gegevens zijn weergegeven voor de huidige periode (peildatum 31 december 2025) en de vorige periode (eind 2024), inclusief het verschil daartussen. De tabel laat ook zien welk deel van de woningen voldoet aan de Nationale Prestatieafspraken (label D of hoger) en welk deel label B of hoger heeft, als indicatie voor de ontwikkeling richting de isolatiestandaard.

Verbetering praktijk
Voor de hele regio geldt dat het energielabel van de woningvoorraad van woningcorporaties verbetert. Het aandeel woningen met een B-label of lager neemt af, het aandeel met label A of hoger neemt toe. Dit wijst erop dat het merendeel van de woningen die worden verduurzaamd en opnieuw worden beoordeeld, een A-label krijgt. Daarmee is de kans groot dat deze woningen (nagenoeg) voldoen aan de standaard voor woningisolatie.

Voortgang en verschillen
Van de totale woningvoorraad in Groningen en Noord-Drenthe voldoet eind 2025 93,4 procent aan de Nationale Prestatieafspraken (label D of hoger). Dit is een toename van 1,2 procent. Als een B-label wordt gebruik als indicator voor de isolatiestandaard is de toename groter: 7,1 procent. Kijken we naar het aandeel van woningen met een B-label of hoger, dan ligt dit het hoogst in de gemeenten Groningen, Tynaarlo en Westerkwartier (alle boven de 70 procent). In Oldambt, Pekela, Stadskanaal en Westerwolde ligt dit aandeel het laagst (onder de 50 procent). Dit betekent niet per se dat deze woningen minder goed geïsoleerd zijn. Energielabels zijn immers op meer factoren gebaseerd.

135 Bijvoorbeeld verwarmingstechniek en duurzame energie opwek.

Openstaande vragen

Meer inzicht in omvang, tempo en effect

De beperkte aantallen subsidieaanvragen en de recente openstelling van subsidieregelingen maken het te vroeg om uitspraken te doen over de bijdrage van de maatregelen aan de hoofdambitie. De komende jaren is meer inzicht nodig in de omvang van de opgave, het tempo van uitvoering en het bereik van de maatregelen. Met gedetailleerder inzicht wordt ook duidelijk of de maatregelen voor iedereen werken en waar bijsturing mogelijk is.

Omvang opgave
De exacte omvang van de opgave is nog onduidelijk. Het is niet precies bekend hoeveel woningen niet aan de isolatiestandaard voldoen en wat de verschillen zijn per woningtype, doelgroep en gemeente. Het Rijk werkt momenteel aan inzicht in die vragen. De isolatieplannen die worden opgesteld, zullen daarin de komende jaren ook meer inzicht geven.

Tempo uitvoering
De verdere voortgang van de maatregelen zal duidelijk maken in welk tempo de isolatiestandaard wordt bereikt.

Bereik en effect
De komende jaren wordt de voortgang uitgesplitst naar doelgroepen, gemeenten en typen maatregelen. Dat geeft inzicht in hoe de regio zich richting het einddoel beweegt en ook in de mate waarin de verschillende doelgroepen worden bereikt en gestimuleerd om hun woning naar de isolatiestandaard te brengen. De rol van ondersteuning, in de vorm van isolatieadviseurs en isolatieondersteuners, verdient daarbij ook aandacht, evenals de tevredenheid van inwoners hierover. Dit helpt om te bepalen in hoeverre de aanpak werkt en waar bijsturing nodig is.

SOCIALE AGENDA

Ons Nij begun maken we samen

De Sociale Agenda is één van de instrumenten waarmee de overheid de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe wil versterken. De agenda zet in op een substantiële verbetering van (mentale) gezondheid, kansen voor kinderen, leefbaarheid en bestaanszekerheid in Groningen en Noord-Drenthe. De agenda bevat zestien maatregelen, waarvoor in totaal € 3,5 miljard beschikbaar is over een periode van 30 jaar. In 2025 zijn de eerste maatregelen in uitvoering gegaan, ook is gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur.

> “We hebben in 2025 veel vaart gemaakt om samen met scholen, inwoners, huisartsen en andere partijen de maatregelen uit de Sociale Agenda verder uit te werken. We willen tempo maken en ik ben er trots op dat we in dit eerste jaar al gestart zijn met de uitvoering van zoveel maatregelen.”
>
> **Henk Nijboer - kwartiermaker Sociale Agenda**

Achtergrond

Sociale impuls voor de regio

Op 23 januari 2025 werd de Sociale Agenda gepresenteerd. Inwoners en leden van gemeenteraden en Provinciale Staten kregen daarna de gelegenheid om hun reactie te geven. Na verwerking van de reacties is de agenda in juni 2025 vastgesteld. De agenda geldt voor een periode van 30 jaar en vraagt daarom een stevige bestuurlijke en democratische inbedding.

Om een snelle start te kunnen maken, is in juli 2025 een tijdelijke bestuursstructuur ingericht: een convenant tussen de dertien betrokken gemeenten en de provincie Groningen. Dit convenant maakt het mogelijk rijksmiddelen beschikbaar te stellen en besluiten te nemen over de uitvoering van projecten en activiteiten. Naar verwachting zal de bestuursstructuur van de Sociale Agenda vanaf 2027 samengevoegd worden met de bestuursstructuur die voor de Economische Agenda wordt ingericht.

Het team Sociale Agenda, bestaande uit medewerkers uit de regio en van het Rijk, heeft in de eerste helft van 2025 in samenwerking met inwoners, zorg- en welzijnsinstellingen, scholen, gemeenten, het Rijk en andere partijen, verschillende maatregelen uitgewerkt. Na de zomer van 2025 is de uitvoering van de eerste maatregelen begonnen.

Tijdlijn

Van plan tot begin uitvoering

2023

APRIL
Presentatie Nij begun door kabinet: een generatielange aanpak voor herstel van en perspectief voor de regio.

NOVEMBER
Benoeming kwartiermaker Sociale Agenda: Henk Nijboer. Zijn opdracht is om samen met zijn team de Sociale Agenda op te stellen.

2024

MAART
Vier bijeenkomsten in de aardbevingsregio met als doel: luisteren. De invulling van de Sociale Agenda komt vanuit de inwoners.

JUNI
Presentatie doelen Sociale Agenda: centrale opgave, missie, visie en uitgangspunten. De basis van waaruit regio en Rijk aan de slag gaan.

2025

JANUARI
Presentatie sociale agenda.

MAART
Raden en Staten geven hun zienswijze op de Sociale agenda. Inwoners geven aan welke maatregelen zij het belangrijkste vinden en wat hun ideeën zijn voor de uitvoering ervan.

JUNI
Vaststelling Sociale Agenda door kabinet en colleges van de Groningse en Noord-Drentse gemeenten en de provincie Groningen.

2025

JULI
Ondertekening convenant: de dertien gemeenten en de provincie sluiten een convenant om te starten met de uitvoering van maatregelen.

SEPTEMBER
Start uitvoering eerste maatregelen.

Uitvoering

Eerste maatregelen in uitvoering

De Sociale Agenda bevat zestien maatregelen. De eerste maatregelen die in uitvoering zijn gegaan, betreffen voornamelijk de voortzetting en opschaling van bewezen initiatieven. Doordat de uitvoering van de maatregelen nog maar in het beginstadium verkeert, is het te vroeg om in deze SvGND in te gaan op de effecten.

De volgende maatregelen zijn van start gegaan:

Opschalen en uitbreiden van de aanpak voortijdig schoolverlaters	Een groeiend aantal jongeren met persoonlijke problemen vallen uit op school zonder startkwalificatie (een afgeronde opleiding op ten minste mbo-2 niveau). Verschillende programma's bieden jongeren extra persoonlijke begeleiding om hen te helpen hun opleiding alsnog met een diploma af te ronden. In 2025 is vanuit de Sociale Agenda gestart met het opschalen en uitbreiden van deze programma's. Zo is op 23 oktober 2025 een zesde locatie van Route Rubicon (Noorderpoort) geopend in Groningen voor jongeren die vastlopen in het reguliere onderwijs. In totaal namen in 2025 circa 150 jongeren deel aan trajecten met financiering vanuit de Sociale Agenda.
Voortzetten Tijd voor Toekomst	De Sociale Agenda draagt onder de noemer Tijd voor Toekomst bij aan het voortzetten van de verrijkte schooldag op scholen in de provincie Groningen. In 2025 konden hierdoor ruim 1.000 leerlingen gebruik blijven maken van een aanvullend aanbod, onder meer op het gebied van cultuur en sport. Aan verdere uitbreiding wordt momenteel gewerkt. Het doel is dat alle basisscholen in deze regio twee uur per week extra cultuur, sport, of andere verrijking bieden. Voor de meest kwetsbare scholen, een derde van het totaal aantal scholen in Groningen, kan de verrijking worden uitgebreid tot maximaal zes uur per week.
Uitbreiden en voortzetten van initiatieven voor het doorbreken van generatiearmoede	Met steun van de Sociale Agenda heeft de gemeente Westerkwartier zich in 2025 aangesloten bij het Groningse programma Kansen voor Kinderen, dat inmiddels in tien Groningse gemeenten loopt. Gezinnen die langdurig in armoede leven worden ondersteund door ervaringsdeskundige buddy's. Daarnaast zetten lokale doorbraakteams waar nodig in op maatwerk-oplossingen. Verder ontvangen 50 extra basisscholen via het Jeugdeducatiefonds budget om kinderen in armoede te ondersteunen met essentiële voorzieningen en deelname aan school- en vrijetijdsactiviteiten.
Nieuw: stimuleren Nedersaksisch	De aanpak Meertalig Onderwijs in Grunnen en Drenthe (MOI) is van start gegaan. Doel is het versterken van de regionale identiteit en het zelfbewustzijn van kinderen door het Nedersaksisch een plek te geven in het onderwijs. Een tweede taal, zoals Grunnegs of Drèents, bevordert (taal)ontwikkeling en geeft kinderen meer kansen.
Uitbreiden van Welzijn op recept	Met de uitbreiding van Welzijn op Recept worden inwoners in de provincie Groningen bij 90% van de huisartsenpraktijken zo nodig doorverwezen naar een welzijnscoach. In december 2025 is in Noord-Drenthe een samenwerkingsovereenkomst gesloten om ook hier inwoners te kunnen doorverwijzen en zo het welbevinden te versterken.
Nij begunbanen	Om meer mensen aan het werk te helpen investeert de Sociale Agenda in begeleidingstrajecten voor mensen die langdurig langs de kant staan. In 2025 is gestart met de financiering van Kansrijk Talent, uitgevoerd door sociaal ontwikkelbedrijven in samenwerking met het bedrijfsleven. Hierdoor hebben 240 deelnemers een stap gezet richting werk of verdere ontwikkeling.

Financiële informatie Sociale Agenda

Voor de uitvoering van de Sociale Agenda is in 2025 en 2026 in totaal € 92,4 miljoen beschikbaar. In de periode 1 juli tot 31 december 2025 is binnen het convenant in totaal € 55,2 miljoen toegekend. Dit bedrag is beschikbaar voor de uitvoering van maatregelen in 2025 en 2026. Over de precieze besteding van het resterende bedrag voor deze periode, € 37,2 miljoen, is nog geen besluit genomen. Dit bedrag is al wel gereserveerd voor specifieke maatregelen. In de loop van 2026 vindt besluitvorming over inzet van deze middelen plaats.

Vooruitblik

Verwachtingen voor 2026

Na de opstart van de uitvoering in 2025 verschuift de Sociale Agenda in 2026 steeds nadrukkelijker naar de fase waarin investeringen en maatregelen zichtbaar worden voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Eind 2025 zijn besluiten genomen die het mogelijk maken meer maatregelen te starten en op te schalen. In 2026 gaat het om de volgende initiatieven:

- Investeren in mentale weerbaarheid van jongeren en in een sterkere pedagogische omgeving op middelbare scholen.
- Ruim 1.000 basisschoolleerlingen in groep 2 screenen op taalachterstanden en waar nodig gerichte ondersteuning bieden.
- Lanceren van het Inwonersbudget: inwoners krijgen de mogelijkheid tot € 10.000 aan te vragen voor initiatieven om de leefbaarheid in hun buurt of wijk te verbeteren.
- Regionaal uitbreiden van het programma Kansrijke Start, ondersteunen van (aanstaande) ouders in kwetsbare situaties.
- Gemeenten starten met het uitvoeren van de afspraken over ontmoetingsplekken, wijk- en dorpsondersteuning en jongerenwerk.
- RTV Noord en RTV Drenthe dragen met regionale content bij aan doelen rond taal, gezondheid en leefbaarheid.
- In vier gemeenten start de inzet van digicoaches om digitale vaardigheden van volwassenen en ouderen te versterken.

Het team Sociale Agenda werkt tegelijkertijd aan nieuwe initiatieven passend binnen de zestien maatregelen die in de agenda zijn opgenomen. Het streven is om maatregelen zo snel mogelijk van beleid naar uitvoering te brengen, met oog voor samenhang en effect op de lange termijn. Het zal waarschijnlijk enkele jaren duren voordat maatregelen uit de Sociale Agenda meetbaar effect sorteren. Dit onderstreept dat de Sociale Agenda geen sprint is, maar een traject van de lange adem, waarbij effecten zich geleidelijk en over meerdere jaren zullen manifesteren.

ECONOMISCHE AGENDA

Samen werken

Groningen en Noord-Drenthe hebben een krachtige economische impuls nodig. De Economische Agenda richt zich op langjarige investeringen in de economische structuur van de regio, met als doel werkgelegenheid en opleidingsmogelijkheden te creëren, het toekomstig verdienvermogen te versterken en ondernemers perspectief te bieden. De agenda heeft als bovenliggend doel bij te dragen aan het verbeteren van de brede welvaart tot ten minste het nationaal gemiddelde in 2055. De Economische Agenda versterkt en complementeert de Sociale Agenda. Voor de Economische Agenda is tot 2055 in totaal € 4,5 miljard beschikbaar. Het grootste deel daarvan, € 3,25 miljard, is bestemd voor investeringen in sleutelprojecten die bijdragen aan de doelen. Jaarlijks komt hiervoor gemiddeld € 100 miljoen beschikbaar, naast het beschikbare startkapitaal van € 250 miljoen. De overige € 1,25 miljard is bestemd voor ondersteunende investeringen om de uitvoering te versnellen en tijdig in belangrijke randvoorwaarden te voorzien. In 2025 en 2026 is en wordt gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur en een meerjarig Uitvoeringsplan. Ook worden de eerste investeringen gedaan.

Tijdlijn

Van plan tot begin uitvoering

2023

APRIL
Presentatie Nij begun door het kabinet: een generatielange aanpak voor herstel van en perspectief voor de regio.

DECEMBER
Oplevering Startdocument voor de Economische Agenda door Rijk en regio met inhoudelijke kaders voor de agenda en de opdracht aan een kwartiermaker om de agenda op te stellen.

2024

APRIL
Benoeming kwartiermaker Economische Agenda Jakob Klompien. Hij werkt samen met zijn team aan het opstellen van de Economische Agenda. Het team is samengesteld uit medewerkers vanuit de regio en het Rijk.

JULI
Presentatie uitgangspunten Economische Agenda Perspectief, samenwerking, aanpak en beloften. Eerste online participatieronde voor inwoners, tot eind september 2024.

22 OKTOBER
Presentatie conceptdoelen en subdoelen Tweede online participatieronde voor inwoners, via de Stem van de provincie Groningen.

NOVEMBER
Besluit over bijdrage aan het project DJEWELS.

2024

2025

JANUARI EN FEBRUARI
Bestuurlijk besluitvormingsproces Rijk en regio stemmen in met de concept-Economische Agenda.

6 MAART
Presentatie concept Economische Agenda. Start consultatie van volksvertegenwoordigingen en derde online participatieronde voor inwoners.

JUNI
Formele besluitvorming en vaststelling Economische Agenda 'Samen Werken' door de ministerraad en colleges van de Groningse en Noord-Drentse gemeenten en de provincie Groningen.

10 OKTOBER
Toekenning nationale AI-fabriek aan Groningen via EuropaHPC.

2025

11 FEBRUARI
Opening Fonds Economische Agenda Startkapitaal.

GEPLAND ZOMER 2026
Oprichtingsvergadering Gemeenschappelijke Regeling, vaststelling meerjarig Uitvoeringsplan en oprichting Stichting.

2026

Achtergrond

Economische impuls voor de regio

De Economische Agenda geeft richting aan investeringen die de regio aantrekkelijker maken en het ondernemersklimaat versterken. De middelen van de Economische Agenda zijn aanvullend op bestaande activiteiten, fondsen en programma's van overheden, investeerders en samenwerkende organisaties, kennisinstellingen en bedrijven.

De Economische Agenda heeft als doel bij te dragen aan het verbeteren van de brede welvaart tot tenminste het landelijk gemiddelde in 2055 in Groningen en Noord-Drenthe door:

1. **Het stimuleren van een toekomstbestendige economie in een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving.**
2. **Het verhogen van het verdienvermogen van de regio en stimuleren van ondernemerschap.**
3. **Het ontwikkelen en benutten van talent en behouden van talent voor de regio.**
4. **Het verzilveren van meer kennis uit de regio.**
5. **Het versterken van het regionale economisch zelfbewustzijn en imago.**

Aan de agenda is een meerjarig Uitvoeringsplan gekoppeld dat een duidelijke koers aangeeft voor de periode 2026-2028. Door middel van jaarplannen wordt bijgestuurd wanneer zich nieuwe kansen voordoen. De beschikbare middelen zijn bedoeld als hefboom voor innovatie en vernieuwing.

2025 en 2026

Proces en stand van zaken

De periode 2025-2026 is voor de Economische Agenda een overgangsperiode van beleidsontwikkeling naar uitvoering. Zo wordt op dit moment een bestuursstructuur ontwikkeld. Daarnaast worden plannen gemaakt en gaan de eerste projecten en financieringsinstrumenten van start.

Uitvoeringsplan

Het eerste meerjarig Uitvoeringsplan dat naar verwachting in de zomer van 2026 wordt vastgesteld, omvat de eerste drie jaren van uitvoering (2026-2028) en richt zich op Technologie, Talent en Toerisme.

Het kwartiermakersteam Economische Agenda werkt tijdens de opstelling van het plan nauw samen met overheid, onderwijs- en kennisinstellingen en bedrijfsleven, betrekt daar ook jongeren en maatschappelijke organisaties bij en heeft ook overleg met volksvertegenwoordigingen. Op deze manier ontstaat een breed gedragen plan.

Bestuursstructuur

Om de Economische Agenda uit te kunnen voeren, wordt een bestuursstructuur ingericht. Dit gebeurt via de Gemeenschappelijke Regeling *Perspectief Groningen en Noord-Drenthe* (GR), waarin de betrokken overheden uit de regio samenwerken. De GR fungeert als besluitvormend orgaan voor de Economische Agenda in de regio. Het bestuur van dit openbaar lichaam zal bestaan uit burgemeesters, dijkgraven en de Commissaris van de Koning van de provincie Groningen. De ontwerp-GR is in januari 2026 ter inzage gelegd bij alle betrokken raden, Provinciale Staten en Algemeen Besturen met het verzoek hun zienswijzen aan te geven. Daarmee is de eerste formele stap gezet voor het inrichten van de uitvoeringsstructuur.

Uitvoeringsstructuur

Naast de GR wordt een stichting opgericht, bestaande uit negen bestuursleden vanuit overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De stichting stelt het meerjarig Uitvoeringsplan en de jaarplannen op, inclusief voorstellen voor uitvoerende partijen. De stichting adviseert over het opstellen en herzien van het meerjarig uitvoeringsplan, maakt in jaarplannen concreet hoe ze de opdracht uitvoert en welke (aanvullende) middelen nodig zijn om de doelen en ambities waar te maken. De uitvoering gebeurt door de stichting zelf of door andere uitvoeringsorganisaties. Het GR-bestuur stelt het meerjarig utvoeringsplan en de jaarplannen vast. De stichting legt jaarlijks verantwoording af aan het GR-bestuur, dat op zijn beurt verantwoording aflegt aan de deelnemende overheden en hun volksvertegenwoordigingen.

Startkapitaal

Het Rijk heeft een startkapitaal van € 250 miljoen beschikbaar gesteld om vooruitlopend op de uitvoeringsstructuur investeringen te kunnen doen. Deze investeringen moeten bijdragen aan de doelen van de Economische Agenda en passen binnen de aangegeven kaders. Vanuit het startkapitaal worden de volgende investeringen gedaan:

1. Bijdrage aan DJEWELS (€ 30 miljoen) voor de productie van groene waterstof.

2. Bijdrage aan de nationale AI-fabriek (€ 60 miljoen) bestaande uit een AI(-expertisecentrum en een AI-geoptimaliseerde supercomputer voor de versterking van de Nederlandse AI-infrastructuur en de verbetering van de toegang voor innovatief mkb, start-ups, onderzoekers en overheden. Het AI-expertisecentrum start in april 2026, de AI-supercomputer wordt eind 2027/ begin 2028 geopend.[136]

3. Bijdrage aan het Fonds Economische Agenda Startkapitaal (FEAS) (€ 60 miljoen). Bij de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM) is een fonds geopend om te investeren in het mkb.

4. Nader uit te werken subsidieregelingen (€ 32 miljoen) voor investeringen in het regionale mkb, mogelijk onder te brengen bij het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Gericht op de versterking van het organiserend vermogen van ondernemers.

Het zal waarschijnlijk enkele jaren duren voordat projecten uit de Economische Agenda meetbaar effect sorteren. Structuurversterking kost tijd.

136 Ministerie van EZ; Kamerbrief 19 december 2025 over Voortgang AI-fabriek.

> “Met de Economische Agenda investeren we gericht in innovatie, verduurzaming, nieuwe bedrijvigheid en sterke regionale clusters. Zo zorgen we dat Groningers en inwoners van Noord-Drenthe niet alleen herstel zien na de gaswinning, maar ook concreet profiteren van nieuwe banen, toekomstbestendige bedrijven en een economie die hier blijvend perspectief biedt.”

Jakob Klompien - kwartiermaker Economische Agenda

Gebieds(f)luisteren
Het beleid beleefd

Hoe verloopt de interactie tussen beleid en bewoners in de praktijk? Hoe praten bewoners, professionals en ambtenaren over hun ervaringen? Wat gebeurt er tijdens de talrijke avonden, workshops, bijeenkomsten en vergaderingen waar Nij begun concreet vorm krijgt? Geïnspireerd door de Stadsfluisteraar van de gemeente Rotterdam, wordt in deze SvGND 2026 de gebieds(f)luisteraar geïntroduceerd. Zijn opdracht? In de regio het sentiment over Nij begun ophalen.

De SvGND beschrijft de maatschappelijke verandering, effecten en resultaten van beleid aan de hand van cijfers, wetenschappelijke onderzoeken en de kennis van experts, professionals en belanghebbenden. Deze bronnen zijn belangrijk, maar vertellen slechts een deel van het verhaal over Nij begun. Naast de meetbare effecten, zijn er ook de ervaringen van betrokken bewoners, professionals, ambtenaren en bestuurders. Beleven zij daadwerkelijk een nieuw begin?

De gebieds(f)luisteraar luistert, observeert en gaat op zoek naar het sentiment achter de cijfers en onderzoeken.[1] Hij is aanwezig op plekken waar bestuurders, beleidsmakers, professionals en bewoners elkaar ontmoeten, zoals bewonersavonden over versterking, herstel of verduurzaming en bijeenkomsten over de Sociale of Economische agenda. Tijdens deze bijeenkomsten is hij een 'fly on the wall'. Hij ziet wat er tussen de aanwezigen gebeurt en luistert naar wat er wordt gezegd of juist niet wordt gezegd.

Voor deze SvGND woonde de gebieds(f)luisteraar vijf bijeenkomsten bij, geselecteerd op een diversiteit in onderwerpen: schadeafhandeling en de versterkingsopgave, de Sociale Agenda, generatiearmoede, biobased isoleren en de Groninger Dorpendag. De bijeenkomsten brachten hem in Ten Post, Siddeburen, Oude Pekela, Roden en Oostwold. Van elk van deze bijeenkomsten doet de gebieds(f)luisteraar verslag.

1 In de Verantwoording wordt de aanpak van de rol van gebieds(f)luisteraar nader onderbouwd.

Schade en Versterken
Ten Post
Rauwe emoties en kleine doorbraken

Op een donkere en mistige avond rijdt de gebieds(f)luisteraar vanuit Groningen naar het dorpshuis in Ten Post. Het ministerie van BZK organiseert een 'terugkombijeenkomst' na eerdere bijeenkomsten met inwoners dit jaar. Er zijn geen stukken of documenten om vooraf te bekijken. De gebieds(f)luisteraar vraagt zich af wie er 'terugkomt' in Ten Post: Den Haag of de inwoners?

De parkeerplaats staat al vroeg vol; binnen oogt het dorpshuis oud en vertrouwd. Koffie, schoonmaakmiddel, vriendelijke vrijwilligers die wachten op de beloofde nieuwbouw. De gymzaal, waar normaal wordt gevolleybald, vormt nu het decor van de avond. Veel bestuurders en ambtenaren zijn aanwezig, zelfs de staatssecretaris en directieleden van IMG en NCG.

Bewoners, bestuurders en ambtenaren verdelen zich over tafels om met elkaar in gesprek te gaan. Aan de tafel waar de gebieds(f)luisteraar zit, ontstaat al voor de officiële start een intens gesprek. Bewoners uit Steendam delen hun verhalen: jarenlange strijd, mislukte versterking, buren die wel nieuwbouw kregen, het gevoel dat het proces hen uitput. De emoties zijn rauw: wantrouwen, afhankelijkheid, verlies van controle over het eigen huis, deadlines die verschuiven, communicatie die stokt. 'Ze horen je wel, maar luisteren niet', zegt een bewoner. Een andere bewoner heeft het over suïcidale gedachten. Bewoners vragen om iemand met mandaat, een casemanager die simpelweg blijft bellen, ook zonder nieuws. Het gevoel dat hun ellende een verdienmodel is, snijdt door de gesprekken heen. De emoties laten ook de ambtenaren aan tafel niet onberoerd.

De staatssecretaris spreekt kort. Hij benadrukt de ernst van de situatie en belooft dat alles wat gezegd wordt, wordt meegenomen. Maar aan de tafel overheerst vooral frustratie. De ambtenaren doen hun best, proberen te sturen en duidelijke vragen te stellen, maar de verhalen blijven zwaar en de angel gaat er niet uit.

In de pauze spreekt de gebieds(f)luisteraar een NCG-medewerker die hier als gedupeerde zit en zelf ook vastloopt in het systeem. De beloofde plenaire terugkoppeling blijft achterwege. Bewoners gaan direct in gesprek met de staatssecretaris. Over regels, verantwoordelijkheden, zicht op gegevens en de complexiteit van het systeem.

Na afloop ziet de gebieds(f)luisteraar ambtenaren individueel bewoners helpen; ter plekke ontstaan kleine doorbraken. Wat op de terugweg bij de gebieds(f)luisteraar blijft hangen, is de spanning tussen afhankelijkheid en wantrouwen, tussen willekeur en ongelijkheid. Maar ook de waarde van het met elkaar in gesprek blijven gaan, los van alle systemen en structuren die in stelling zijn gebracht.

De Sociale Agenda
Siddeburen
De wensboom blijft leeg

Ruim op tijd stapt de gebieds(f)luisteraar via de bibliotheek het Multifunctioneel Centrum (MFC) van Siddeburen binnen. Een prachtig opgeknapte kerk met zestig, zeventig mensen op rijen stoelen. Een mix van vertegenwoordigers van gemeenten, maatschappelijke organisaties en inwonersinitiatieven. Het voelt als een plek midden in de samenleving.

Het is de startbijeenkomst voor de lokale uitwerking van de leefbaarheidsmaatregelen uit de Sociale Agenda. De viering van een nieuwe fase voor de Sociale Agenda van Nij begun. De bijeenkomst begint met een uitgebreide terugblik. Het verhaal over de drie maatregelen van de Sociale Agenda is inhoudelijk, technisch, en zoals aangekondigd door de spreker, soms wat taai. De zaal luistert, maar de aandacht verslapt; telefoons komen tevoorschijn, er wordt gefluisterd. Interactie met het publiek ontbreekt.

Daarna volgt een panelgesprek met drie leden van een werkgroep: een inwoner, een gemeentemedewerker en een dorpenvertegenwoordiger. Ze spreken om de beurt, er ontstaat geen gezamenlijk gesprek. Hun boodschappen zijn herkenbaar: elkaar leren kennen, woorden zorgvuldig kiezen, luisteren naar inwoners, het niet te groot maken, tempo houden omdat vertrouwen broos is. De inwoner eist met een knipoog het laatste woord op; dat zou niet aan een bestuurder moeten zijn.

De pauze brengt beweging. Een wensboom staat klaar, maar blijft vrijwel leeg; alleen een paar post-its van Biblionet vallen op. In de drukte spreekt de gebieds(f)luisteraar een wat teleurgestelde gemeentemedewerker. Ze had concrete kaders verwacht voor het aanvragen van geld. Een betrokken inwoner vertelt hoe ingewikkeld het is om een initiatief van de grond te krijgen. Ze vreest dat de Sociale Agenda straks alleen iets is voor volhouders met kennis van de juiste paden.

Na de pauze volgen twee sprekers met persoonlijke en bestuurlijke bespiegelingen: de regio begrijpen, verschillen serieus nemen, samenwerken, simpel houden. Maar ook hier klinkt spanning door: hoe voorkom je overlegcircussen, hoe ga je om met onvrede, hoe houd je het uitvoerbaar?

Het programma is ruim voor tijd afgelopen. Er wordt nog een groepsfoto gemaakt, borrelnootjes verschijnen. Veel mensen vertrekken echter snel. Buiten sneeuwt het inmiddels stevig, dat helpt ook niet.

Terwijl de gebieds(f)luisteraar naar zijn auto glibbert, blijft hangen dat de sprekers wel opriepen om samen te werken, naar inwoners te luisteren en maatwerk te bieden, maar dat de stem van inwoners en uitvoerders zelf grotendeels ontbrak. De wensboom bleef leeg.

Keuzes, gedrag en generatiearmoede

Oude Pekela

Het verlangen om te worden gezien, gehoord en erkend

Een grijze donderdagmiddag. Op naar Oude Pekela voor een workshop over keuzes, gedrag en generatiearmoede, georganiseerd door de Alliantie van Kracht, een netwerk van organisaties in de sectoren Wonen, Welzijn en Zorg, gemeenten en kennisinstellingen. Het voormalige zwembad waar de bijeenkomst plaatsvindt, MFC De Binding, is een levendige ontmoetingsplek, met onder meer een opgeknapte bibliotheek. In de zaal is het druk; aan een grote U-vormige tafel zitten deelnemers uit alle hoeken van het werkveld, samen met een onderzoeker en ervaringsdeskundige.

De sfeer is vriendelijk en open. Het duo dat de workshop leidt, combineert wetenschappelijke inzichten met persoonlijke ervaringen en nodigt de aanwezigen uit om actief mee te praten. Dat gebeurt volop: het wordt een zeer interactieve bijeenkomst. De onderzoeker schetst eerst de armoedesituatie in de provincie Groningen en benadrukt het belang van kwalitatief onderzoek, omdat cijfers zo verschillen van persoonlijke ervaringen. Een filmpje met verhalen van moeders werkt niet door technische problemen, maar de ervaringsdeskundige pakt dit moeiteloos op met haar eigen aangrijpende levensverhaal. Haar boodschap is helder: erkenning, echte aandacht en ruimte om zelf aan te geven wat nodig is, maken het verschil.

Haar verhaal roept veel emoties en reacties op. In de zaal zitten meerdere ervaringsdeskundigen, vrijwilligers en professionals die dagelijks met armoede te maken hebben. Er klinkt frustratie over instanties, over het gebrek aan vertrouwen en over het uitblijven van concrete actie, en dat ondanks de vele onderzoeken. Ook ontstaat er discussie over de relatie tussen armoede en mishandeling en over de rol van scholen en hulpverleners. Tegelijk worden initiatieven als Kansen voor kinderen en de verrijkte schooldag als hoopvolle voorbeelden genoemd, al blijft het doolhof aan financieringsmogelijkheden een struikelblok. Wanneer de onderzoeker verder gaat over generatiearmoede en de overdracht van trauma tussen generaties, valt het de gebieds(f)luisteraar op dat de zaal niet reageert als hij toch weer nieuw onderzoek aankondigt, terwijl daar eerder juist kritiek op was.

Na een korte pauze volgt een laatste presentatie, een wat gehaast deel over stress en gedrag. De ervaringsdeskundige illustreert via interactieve keuzes hoe financiële beperkingen gezonde opties vaak onmogelijk maken. Het confronteert de gebieds(f)luisteraar opnieuw met zijn eigen toch wel geprivilegieerde positie.

Na afloop is er gelegenheid om na te praten, maar de gebieds(f)luisteraar moet weg. Onderweg denk hij terug aan de verhalen, de emoties en het gevoel van machteloosheid dat in de groep leefde. De verlaten omgeving waar hij doorheen rijdt lijkt symbool te staan voor het sentiment dat hij vooral heeft gehoord: het verlangen om gezien, gehoord en erkend te worden.

Isolatiemaatregelen

Roden

Hoe commercie en idealisme samengaan

De hal van een regionale groothandel voor bouwmaterialen in Roden. Een avond over het gebruik van natuurlijke ('biobased') materialen om gebouwen te isoleren. Tussen stellingen vol materiaal bouwen producenten van biobased materiaal hun stands op.

De bijeenkomst, georganiseerd door de vereniging Circulair Groningen Drenthe en Building Balance, staat in het teken van maatregel 29 (M29) van Nij begun: de isolatieaanpak voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe. Langzaamaan druppelen zo'n vijftig bezoekers binnen: vooral mannen in werkbroeken en stevige schoenen. Het begint koud te worden in de hal, maar de sfeer is gemoedelijk.

De presentaties beginnen. De meeste aanwezigen blijven op afstand staan luisteren, soms onderling kletsend. Circulair Groningen Drenthe trapt af met een enthousiast verhaal over van 'land naar pand': lokaal geteelde hennep, vlas of stro direct verwerken in producten, die ook weer lokaal worden gebruikt. De aanwezigen moeten worden overtuigd van nut, noodzaak en beschikbaarheid van biobased materialen.

Daarna volgt de gemeente Noordenveld met een gedetailleerde uitleg van M29, inclusief de subsidieroutes en de rol van isolatieadviseurs. Een van die isolatieadviseurs vertelt vervolgens over haar werk. Ze benadrukt de noodzaak van een 'zo minimaal mogelijk maatregelenpakket' en haar rol als onafhankelijke schakel tussen bewoners en aannemers. Dit leidt tot discussie met de zaal: niet alle materialen staan in de catalogus, aannemers maken soms andere keuzes en de bureaucratie frustreert. Ook de relatie tussen M29 en de landelijke ISDE-subsidie voor isolatiemaatregelen voor woningeigenaren roept vragen op. Een verkoper sluit het plenaire deel af met een enthousiast verhaal over de voordelen van biobased materialen.

De frietkar staat al klaar. Aanwezigen worden getrakteerd op een patatje. De gebieds(f)luisteraar merkt het contrast op tussen dit eten en het duurzame thema van de avond. Na de friet is er tijd voor een rondje langs de stands. De directeur van Circulair Groningen Drenthe pleit voor meer data over gebruik van biobased materialen. Intussen kijkt hij uit naar een gedeputeerde van de provincie Drenthe die de 'Bouwvezeldeal' mede zal ondertekenen. Wanneer de gedeputeerde arriveert, wordt de Bouwvezeldeal door haar ondertekend, en ook door Ensing, Concordia, Dok33, de Energieploeg en Fiberplast.

De sfeer is inmiddels vrolijk, het programma wordt snel afgerond. Terwijl de gebieds(f)luisteraar vertrekt, denkt hij terug aan de opvallende mix van commercie en idealisme, van kansen en bureaucratische hobbels. M29 lijkt hier wel een motor voor bedrijvigheid én een mogelijke stap richting een duurzamer bouwketen.

Inwoners en participatie

Oostwold

In Groningen gebeurt zoveel meer

Een feestje in MFC De Gaveborg in Oostwold: de vereniging Groninger Dorpen viert haar 20-jarig bestaan. Als de gebieds(f)luisteraar binnenstapt, komt de feeststemming hem tegemoet: slingers, kraampjes, tompoezen en een zaal vol geroezemoes. Zo'n 120 vrijwilligers uit dorpen en wijken vieren de 'gemeenschapskracht' van Groningen.

Het plenaire programma start met een toespraak van de gedeputeerde met de portefeuille leefbaarheid. Hij benadrukt het belang van leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en ontmoetingsplekken. Tegelijkertijd wijst hij op de druk op vrijwilligers, goed zichtbaar in de vergrijzing van de zaal. Nij begun komt in het verhaal van de gedeputeerde niet voorbij, maar wel op posters aan de muur.

Daarna interviewt de dagvoorzitter de voormalige en huidige voorzitters van de vereniging. Ze schetsen de ontwikkeling van een kleine belangenbehartiger met financiële zorgen naar een professionele organisatie in vijftig jaar tijd. De huidige voorzitter benoemt de actuele spanningen: gaswinning, versterking, sociale cohesie en gezondheid. Ze benadrukt het belang van samen doen, verbinden en vertrouwen.

Na een korte 'energizer' volgen twee workshoprondes. In de workshop Jongerenparticipatie vertelt een jonge vrouw over

het ‘Loko Loket’, waar jongeren tot € 1.000 subsidie kunnen aanvragen voor eigen initiatieven. Een tweede spreker legt uit hoe je jonge vrijwilligers betrekt: aandacht trekken, motiveren, obstakels wegnemen en vasthouden. De deelnemers bespreken ambities zoals een regionaal jongerennetwerk, koppeling met opleidingen en de impact van corona. De conclusie: jongeren serieus nemen en vanuit hun leefwereld denken.

In de workshop Zorgzame dorpen vertellen twee medewerkers van Groninger Dorpen over 120 ‘zorgzame gemeenschappen’ die zij ondersteunen in het ‘omkijken naar elkaar’. Betekenisvolle hulp zit vaak in kleine dingen: een container verplaatsen, helpen met formulieren. De aardbevingsproblematiek heeft er, zo zegt de spreker, aan bijgedragen dat mensen het gevoel hebben meer op zichzelf te zijn aangewezen. Inwoners zien de zorg uit dorpen vertrekken en de vergrijzing en ontgroening toenemen. Maatregel 3.3 van de Sociale Agenda, ‘Wijk en dorp aan zet met wijk- en dorpsondersteuning’, wordt expliciet als kans benoemd. Er is een transitie nodig, maar bewoners moeten zelf urgentie voelen. ‘Noaberschap’ kan een oplossing zijn, maar kan ook ongelijk uitpakken.

Het middagprogramma loopt over in een feestavond. De gebieds(f)luisteraar vertrekt met een positieve indruk: een warme, energieke bijeenkomst waar de kracht van dorpen centraal staat. De aardbevingen en Nij begun vormen de context, maar vandaag niet de kern. In Groningen gebeurt zoveel meer dat aandacht verdient.

Ter afsluiting

Nij begun gaat over mensen

De gebieds(f)luisteraar bezocht voor deze SvGND een diversiteit aan bijeenkomsten rond Nij begun, met als doel de ervaring en beleving van betrokkenen op te halen. De bijeenkomsten zijn samengevat in de vorm van anekdotische verslagen. Uit de verslagen zijn geen conclusies te trekken, wel is duidelijk geworden dat de opzet en insteek van dergelijke bijeenkomsten het verschil maken. Ook voor het contact en de dialoog tussen bewoners, professionals en ambtenaren. Komt de staatssecretaris zelf, dan wordt de dialoog vooral met hem gevoerd, zo bleek in Ten Post.

Een aantal inhoudelijke thema’s springt naar voren. Veel inwoners zijn op zoek naar erkenning en vragen daar ook om. Ze voelen zich afhankelijk van een wantrouwende overheid, maar andersom geldt vaak hetzelfde. Vertrouwen lijkt te groeien door kleine dingen: na afloop van de bijeenkomst in Ten Post worden pogingen gedaan om voor individuele inwoners toch doorbraken te bereiken.

De roep om erkenning klinkt ook als het over armoede gaat, bijvoorbeeld in Oude Pekela. Daar komen de nodige emoties bij kijken. In Roden gaat het eveneens om erkenning, maar ditmaal voor de rol van aannemers en uitvoerders bij maatregel 29: de isolatieaanpak. Hun vragen gaan over startende procedures en de rol van idealen, bijvoorbeeld over een duurzame bouwketen. De viering van het 20-jarig jubileum van de vereniging Groninger dorpen in Oostwold, zet Nij begun weer in breder perspectief: er is zoveel meer dan aardbevingsproblematiek in Groningen.

De beschreven thema’s zijn een aanzet voor het vervolg. De gebiedsf(l)uisteraar blijft door het jaar heen bijeenkomsten bijwonen. Zijn rol zal kwalitatieve verdieping krijgen, op zoek naar antwoorden op vragen als: hoe wordt omgegaan met fricties tussen inwoners en ‘het systeem’? Is er plaats voor aandacht, menselijk contact, lokaal initiatief en herstel van vertrouwen? Hoe worden inwoners geholpen die verdwalen in het systeem? Hoe wordt recht gedaan aan initiatiefnemers met een goed idee?

De opgehaalde inzichten worden gebruikt om de SvGND te verrijken en te verdiepen. Het streven is om hier een extra dimensie aan toe te voegen, omdat Nij begun uiteindelijk over mensen gaat.

STAAT VAN DE KENNIS

Kennis van zaken is een voorwaarde voor goed beleid. Daarom blijft er onderzoek nodig naar de gevolgen van de gaswinning. De SvGND 2026 is mede gebaseerd op in 2025 verschenen publicaties, waaronder wetenschappelijke publicaties, onderzoeksrapporten en beleidsdocumenten. Deze Staat van de Kennis bevat in totaal 56 publicaties, die we als volgt indelen:

- Een deel van de publicaties betreft specifieke thema's die in deze monitor aan de orde komen. Deze vatten we kort samen onder het betreffende deel en thema.
- Documenten die de basis vormen voor het beleid en de praktijk van het gevoerde beleid zoals we die in de SvGND beschrijven.
- De bibliografie bevat het overzicht van alle overige publicaties die we voor de Staat van de Kennis van dit jaar hebben verzameld.

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

BREDE WELVAART

Monitor 2025 Nationaal Programma Groningen

KplusV, Sociaal Planbureau Groningen & Aletta Advies

Oktober 2025

De voortgang van Nationaal Programma Groningen wordt jaarlijks via een monitor gemeten. De monitor geeft inzicht in de feitelijke ontwikkeling van de brede welvaart in Groningen en is een belangrijke informatiebron voor de uitvoering en voortgang van het programma Nij begun. Uit de Monitor 2025 blijkt dat de regio Groningen en Noord-Drenthe sinds de start van het programma in 2018 beter presteert op economie, werk, inkomen en klimaat, maar dat de gewenste ontwikkeling op brede welvaart en imago nog beperkt is. Ondanks de lichte stijging blijft de brede welvaart in alle aardbevingsgemeenten, met uitzondering van Het Hogeland, en in de provincie Groningen als geheel, achter bij de referentiegroepen. Dit heeft vooral te maken met een achterblijvende ontwikkeling in gezondheid, woontevredenheid en sociale cohesie. Hierdoor is de brede welvaart in de regio in relatieve zin verslechterd ten opzichte van de rest van Nederland. De monitor geeft een lichte stijging van het imago van Groningen aan, zowel onder Groningers als onder niet-Groningers, maar de gewenste flinke verbetering van het imago is nog niet bereikt. Om de ambities van Nationaal Programma Groningen te behalen, is een forse inhaalslag nodig.

Tussentijdse evaluatie Toukomst

Andersson Elffers Felix (AEF)

Februari 2025

De tussentijdse evaluatie van het burgerparticipatieprogramma Toukomst, onderdeel van Nationaal Programma Groningen, beschrijft de voortgang, resultaten en procesmatige uitdagingen van dit initiatief. Toukomst biedt inwoners de mogelijkheid om eigen ideeën in te dienen en uit te voeren, en daarmee bij te dragen aan de verbetering van de brede welvaart. Uit de evaluatie blijkt aan de ene kant dat het programma veel energie, betrokkenheid, ideeën en nieuwe samenwerkingen losmaakt. Aan de andere kant zorgen onduidelijke processtappen, complexe bundeling van ideeën en onduidelijke verwachtingen bij initiatiefnemers voor vertraging in de uitvoering van projecten. De eerste resultaten zijn zichtbaar, de komende jaren worden meer effecten verwacht.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025

Gronings Perspectief

December 2025

Gronings Perspectief doet langlopend onderzoek naar de impact van de gaswinning op inwoners in Groningen en Drenthe. Uit dit onderzoek blijkt dat de gaswinning ook in Drenthe aanzienlijke psychosociale gevolgen heeft. In het grensgebied met Groningen rapporteert 65 procent van de inwoners schade als gevolg van bodembeweging; een stuk meer dan in de rest van Drenthe (11 procent). Inwoners met schade rapporteren een slechtere ervaren gezondheid en meer stress-gerelateerde klachten dan inwoners zonder schade. Inwoners met meerdere keren schade ervaren bovendien minder sterke sociale relaties en een lager veiligheidsgevoel. Ongeacht de mate van schade geldt voor alle inwoners van Drenthe dat het vertrouwen in de overheid en instanties afneemt. De meerderheid wijst verdere gaswinning af. Die houding is het sterkst bij inwoners met herhaalde schade.

Stuck in the waiting room: citizen experiences of administrative limbo in three European crises

Bjorn Kleizen, Wouter Van Dooren, Muiris MacCarthaigh, Céline Vanden Abbeele

Juni 2025

Dit bestuurskundig artikel in de *Journal of Public Administration Research and Theory* onderzoekt verschillende situaties ('casestudies') van 'administratieve limbo' om dit concept te introduceren. Administratieve limbo verwijst naar situaties waarbij inwoners vast komen te zitten in langdurige administratieve processen, met grote gevolgen voor hun leven. De Groningse gascrisis, één van de casestudies, illustreert hoe inwoners jarenlang vastzitten in trage procedures voor schadeherstel en woningversterking. De bevindingen suggereren volgens de onderzoekers dat ervaringen van administratieve onzekerheid gekenmerkt worden door langdurige en ingrijpende onzekerheid, oplopende stress en een aangetast toekomstperspectief. De auteurs concluderen dat onderzoek vaak naar administratieve last ('burden') kijkt, die soms in korte periode heftig opspeelt, bijvoorbeeld als nieuwe maatregelen geïntroduceerd worden. Het is volgens hen echter cruciaal om deze ervaringen van 'limbo' verder en meer expliciet mee te nemen in onderzoek naar de interacties tussen burgers en beleid.

EFFECTEN

INWONERS

De omvang van de psychosociale gaswinningsproblematiek: Een benadering op basis van de GGD gezondheidsmonitor

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Februari 2025

Dit rapport van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen kwantificeert de psychosociale gevolgen van de gaswinning. Uit eerder onderzoek is bekend dat inwoners die te maken hebben met meervoudige schade en versterking van hun woning meer gezondheidsklachten hebben. Uit dit rapport blijkt dat inwoners met meervoudige schade hogere gezondheidsrisico's hebben: minder goede ervaren gezondheid en een hoger risico op angststoornis of depressie. Volgens het rapport zijn er meer dan 170.000 Groningers met meervoudige schade. In deze groep ligt het aantal inwoners met een minder goede gezondheid 7.100 tot 13.000 personen hoger dan verwacht in vergelijking met de controlegroep. Het aantal mensen met een hoog risico op een angststoornis of depressie ligt 4.100 tot 6.800 personen hoger dan verwacht in vergelijking met de controlegroep. De auteurs concluderen dat het onwaarschijnlijk is dat de omvang van deze problematiek binnen afzienbare tijd sterk afneemt.

De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen

Gronings Perspectief

November 2025

Gronings Perspectief heeft onderzocht hoe aardbevingen en woningschade samenhangen met de gezondheid en het welzijn van Groningse scholieren in 2019 en 2023. De data komen uit de Gezondheidsmonitor Jeugd, die is ingevuld door duizenden leerlingen uit leerjaar 2 en 4 van het regulier voortgezet onderwijs. Over het algemeen rapporteren de scholieren een redelijk goede mentale en algemene gezondheid, weinig suïcidegedachten en gemiddeld vertrouwen in de toekomst. In 2019 waren de verschillen tussen getroffen en niet-getroffen scholieren beperkt. In 2023 zijn de verschillen groter. Vooral woningschade blijkt samen te hangen met slechtere mentale en fysieke gezondheid, meer suïcidegedachten, lager toekomstvertrouwen en meer schoolverzuim. Psychosociale factoren zoals stress en eenzaamheid blijven sterke voorspellers van gezondheid. Het onderzoek concludeert dat met name de schade-ervaring van de aardbevingsproblematiek jongeren langdurig raakt en blijvende aandacht vereist.

ONDERWIJS EN ECONOMIE

Young people in the Wadden 'hinterlands': Reflections on livebility and the future for youth in Eemsdelta municipality, North-East Groningen

Elen-Maarja Trell, Henk Hofstede & Gwenda van der Vaart

Juni 2025

Dit hoofdstuk uit het boek *Crossing Borders, Blending Perspectives: Trilateral Wadden Sea Explorations* (eds. Ingo Mose et al.) onderzoekt hoe jongeren in de gemeente Eemsdelta, met name van de Campus Eemsdelta, hun woonomgeving ervaren, zich ermee verbonden voelen en wat hun toekomstdromen zijn. Opvallend is dat de onderzochte jongeren overwegend tevreden zijn over hun leefomgeving, ook al zijn er wel zorgen, bijvoorbeeld over de veiligheid en over het aanbod van betaalbare (toekomstige) huisvesting vanwege de sloop van onveilige woningen. Het merendeel van de jongeren heeft sterke banden met de regio. De meeste jongeren willen na hun opleiding in de regio blijven wonen, al zijn jonge vrouwen meer geneigd te vertrekken. De onderzoekers benadrukken dat onderwijsfaciliteiten cruciaal zijn voor jongeren om te besluiten in de regio te blijven of (later) terug te keren. Kansen voor verbetering liggen in het verbeteren van het opleidingsaanbod voor jonge vrouwen op regionaal niveau. Daarbij is het essentieel om goed naar de jongeren zelf te luisteren en verbinding met hen te leggen.

Nederland, land van olie en gas

Gertjan Plets, Marin Kuijt & Christiaan Vonk

Mei 2025

Welke invloed hebben fossiele brandstoffen op de Nederlandse geschiedenis? Dit artikel in het *Tijdschrift voor Geschiedenis* laat zien dat in de geschiedenis van de Nederlandse gaswinning de koers vooral werd bepaald door eerdere keuzes en daarmee lastig te veranderen was. De belangen van het 'Gasgebouw' bleken in beleid en besluitvorming vaak zwaarder te wegen dan de veiligheid van inwoners. Ook nam de afhankelijkheid van gas geleidelijk steeds verder toe. Het gas bracht veel geld op, maar de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe betaalden de prijs met hun gezondheid en welzijn. De auteurs stellen dat historische kennis kan helpen om valkuilen te vermijden, zoals technologische fixatie, politieke traagheid of het onderschatten van maatschappelijke gevolgen.

OMGEVING

Samenwerken aan ruimtelijke kwaliteit in het aardbevingsgebied

College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs

April 2025

De aardbevingsproblematiek in Groningen legt volgens dit onderzoek van het College van Rijksbouwmeesters en Rijksadviseurs grote druk op de ruimtelijke kwaliteit van dorpen en steden. De versterkingsopgave in het aardbevingsgebied wordt alleen toekomstbestendig als zij wordt benaderd als een integrale opgave voor de leefomgeving, concluderen de onderzoekers. Het vertrekpunt is niet de afzonderlijke woning, maar het samenhangende systeem van landschap, bodem, water, erfgoed en gemeenschappen. Ruimtelijke ingrepen voegen volgens het college kwaliteit toe als zij voortbouwen op lange ontwikkelingslijnen en de identiteit van het gebied versterken. Dit vraagt om ontwerpend onderzoek waarbij de versterking, de energietransitie en waterveiligheid worden verbonden met ruimtelijke kwaliteit en het dagelijks leven van inwoners. Herstel gaat hiermee verder dan schadeherstel van gebouwen, en draagt bij aan een gezonde, toekomstgerichte leefomgeving, waarin vertrouwen en lokale betrokkenheid essentiële voorwaarden zijn.

Woningmarktontwikkelingen rondom het Groningenveld – Resultatenrapport

Centraal Bureau voor de Statistiek

Januari 2025

Dit CBS-rapport onderzoekt de impact van aardgaswinning op de woningmarkt rond het Groningenveld (1995-2024). De focus ligt op de mogelijke effecten van aardbevingen op de verkoopprijzen en verkoopbaarheid van koopwoningen. Volgens het rapport is er sinds de beving in Huizinge in 2012 geen sprake van significante achterstanden in prijsontwikkeling of verkoopbaarheid vergeleken met referentiegebieden. Cijfers over de verkoopbaarheid van huizen laten zien dat de woningmarkt in alle gebieden rond het Groningenveld nog steeds zeer krap is.

IMAGO

Het imago van de provincie Groningen

Verian

Februari 2025

De Imagomonitor van OIS Groningen meet het imago van de provincie Groningen onder Groningers en niet-Groningers door de tijd heen. De Imagomonitor 2025 toont aan dat aardbevingen en gaswinning het beeld over Groningen nog steeds beïnvloeden. Het algemene imago van Groningen blijkt de afgelopen jaren gestabiliseerd, negatieve associaties met aardbevingen en gaswinning nemen geleidelijk af. Tegelijkertijd is het beeld onder Groningse net afgestudeerde studenten in 2025 juist verslechterd, voornamelijk door een lagere waardering voor aspecten als studeren en recreatie. Vooral niet-Groningers associëren de provincie spontaan met aardbevingen en het einde van de gaswinning. Groningers zelf koppelen deze thema's minder vaak direct aan hun provincie. Zij verwachten dat buitenstaanders veel negatiever over Groningen oordelen dan in werkelijkheid het geval is.

Lessen van Groningen en de herziene Mijnbouwwet: Een discussiestuk

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Juni 2025

Dit discussiestuk van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen levert een aanzet voor het gesprek over de herziening van de Mijnbouwwet, op basis van de lessen uit Groningen. Volgens de auteurs gaan de huidige voorstellen voor de herziening van de Mijnbouwwet te veel uit van voorspelbaarheid en vertrouwen in het systeem. De Groningse ervaring laat juist zien dat onzekerheid, sociale impact en een structureel lager vertrouwen het vertrekpunt moeten zijn. De auteurs agenderen thema's als veiligheid en monitoring, schadeafhandeling, participatie van inwoners, de positie van decentrale overheden en batendeling. Daarbij pleiten zij voor een sterke, onafhankelijke toezichthouder en een gelijkwaardige informatiepositie voor bewoners. Het stuk nodigt expliciet uit tot verdere discussie.

VOLLEDIGE RAPPORT LEZEN?

Deze QR code brengt je naar de digitale versie van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe. Daar staan alle linkjes naar de publicaties in dit hoofdstuk.

RESULTATEN

SCHADE

Langs de randen vooruit – Rapportage schadeafhandeling en versterking in het aardbevingsgebied 2025 – derde onderzoek

Groninger Gasberaad

Mei 2026

Het rapport geeft een overzicht van de stand van zaken van de schadeafhandeling en versterking door middel van een in november 2025 uitgezette online vragenlijst. De resultaten laten voor de schadeafhandeling zien dat de meeste meldingen (80%) volledig erkend worden als schade door mijnbouw. Dit is procentueel hoger dan drie jaar geleden. Van de niet erkende meldingen heeft 12% de volledige juridische procedure doorlopen. Dit is net zoveel als vorig jaar, maar significant minder dan drie jaar geleden. Van de 753 (gedeeltelijk) erkende schades is 90% volledig afgehandeld; de versnelling in de afhandeling heeft zich doorgezet. Nieuw gemelde schades vertroebelen het percentage niet afgehandelde meldingen. Bij afgehandelde schades kiest 40% voor taxatie en vergoeding, een derde voor een vaste vergoeding en 20% voor herstel door een aannemer. Er is algemene tevredenheid over de keuze voor schadeherstel, vooral bij herstel door een aannemer. Bij nog niet afgehandelde meldingen overheerst bij bijna twee derde ontevredenheid.

Tegelijkertijd constateert het rapport dat het verschil tussen 'de randen van het aardbevingsgebied' en 'het centrumgebied' groter wordt. Aan de randen verloopt de afhandeling relatief goed en zijn meer dossiers afgerond. In het centrumgebied stapelen de problemen zich op. Daar bevinden zich significant meer niet-afgehandelde schades, wachten gedupeerden vaker op aannemers en overheerst de ontevredenheid. Hoewel ook hier schades zijn afgehandeld, groeit de achterstand relatief gezien verder.

Het rapport kijkt ook naar versterking. In het versterkingsgebied is bij 45% het proces afgerond, een duidelijke stijging ten opzichte van vorig jaar. De tevredenheid over dit proces is verdeeld en vooral laag bij bewoners die op versterking of sloop-nieuwbouw wachten.

Zet de burger centraal: Jaarverslag 2024

Nationale Ombudsman

Juni 2025

Het jaarverslag 2024 van de Nationale Ombudsman geeft een overzicht van het werk van de Nationale ombudsman, Kinderombudsman en Veteranenombudsman. De Nationale ombudsman keek opnieuw naar de gevolgen van de gaswinning in Groningen en is nauw betrokken bij het bieden van herstel na de aardgaswinning. In 2024 nam het aantal klachten over het Instituut Mijnbouwschade Groningen en Nationale Coördinator Groningen af, toch blijven er klachten over lange wachttijden en gebrekkige communicatie. De integrale 'dorpenaanpak' voor woningversterking en duurzaamheid had een moeizame aanloop en verloopt nog niet optimaal. De kernboodschap van de Ombudsman is dat van de overheid mag worden verwacht dat zij inwoners behoorlijk behandelt.

VERSTERKEN

Schadeherstel en versterking Groningen & Nij begun (Verantwoordingsonderzoek 2024)

Algemene Rekenkamer

Mei 2025

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in jaarverslagen afleggen over beleid, bedrijfsvoering en bestedingen: het Verantwoordingsonderzoek. De Rekenkamer heeft hierbij ook gekeken naar de uitvoering van het programma Nij begun, dat in 2023 door het kabinet werd aangekondigd. De Rekenkamer heeft onderzocht hoe het programma aansluit bij de lopende uitvoeringsprocessen van het IMG en NCG. De conclusie is dat de hoge verwachtingen nog niet zijn ingelost. Gebrekkige uitvoerbaarheid en beleidswijzigingen leiden nog steeds tot vertraging en onduidelijkheid voor bewoners. De Algemene Rekenkamer oordeelt 'matig' over het schadeherstel en de versterking en spoort de minister aan te sturen op realistische verwachtingen en uitvoerbaarheid.

Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld 2025

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

Mei 2026

In deze achtste voortgangsrapportage laat Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) zien hoe het is gesteld met de veiligheid als gevolg van de gaswinning uit het Groningenveld. Het rapport stelt dat het langzaamaan beter gaat met de veiligheid in Groningen. Het aantal aardbevingen is de afgelopen jaren afgenomen en bijna 70% van de adressen in de versterkingsopgave voldoet aan de veiligheidsnorm. Tegelijkertijd concludeert SodM dat het in Groningen nog niet veilig is. Zo'n 8.500 adressen moeten nog

worden versterkt, schade blijft optreden en veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid. Langdurige onzekerheid, herhaalde schade en complexe herstelprocedures hebben aantoonbare negatieve gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Volgens de planningen wordt de versterkingsopgave op zijn vroegst in 2030 afgerond maar kan dit uitlopen tot in 2032. Het rapport benadrukt het belang van scherpe keuzes, ambitieuze doelstellingen en consequente sturing op snelheid, omdat anders verdere vertraging dreigt.

VERDUURZAMING + ISOLATIE

Evaluatieonderzoek waardevermeerderingsregeling Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Enneüs (in samenwerking met StiBaBo)

Maart 2025

Deze publicatie betreft de rapportage van het evaluatieonderzoek naar de Waardevermeerderingsregeling. Deze regeling biedt woningeigenaren compensatie voor de overlast door aardgaswinning in Groningen en Noord-Drenthe. Eigenaren die minimaal € 1.000 aan schadevergoeding ontvingen, kunnen tot € 4.000 subsidie krijgen voor verduurzamingsmaatregelen in hun woning. Uit het evaluatieonderzoek van de regeling blijkt dat veel inwoners de regeling kennen en gebruik hebben gemaakt van de regeling. De regeling draagt daarmee aanzienlijk bij aan de verduurzaming van het aardbevingsgebied. Toch is er nog een grote groep die geen gebruik heeft gemaakt van de regeling, mede door de relatief recente verruiming van de doelgroep. Hoewel de regeling positief wordt gewaardeerd door gebruikers, benadrukken de onderzoekers dat dit slechts in beperkte mate bijdraagt aan herstel van vertrouwen of erkenning van leed.

Energiearmoede in Nederland 2019-2024

TNO & CBS

Juli 2025

Dit rapport is onderdeel van een meerjarig Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede. Het geeft de ontwikkeling van het aantal huishoudens met energiearmoede over de jaren 2019-2023 weer, en geeft een schatting voor 2024. Energiearm wordt hier gedefinieerd als huishoudens die te maken hebben met een laag inkomen in combinatie met hoge energiekosten en/of een woning van slechte energetische kwaliteit. De resultaten laten zien dat er in 2024 naar schatting 510.000 (6,1%) energiearme huishoudens in Nederland zijn, wat een stijging betekent ten opzichte van 2022 en 2023 (4,0%). Energiearmoede concentreert zich in grote steden, Noordoost Groningen en Zuid-Limburg. Zogeheten 'risicohuishoudens' die strikt genomen niet onder de definitie van energiearmoede vallen omdat ze net boven de inkomensgrens zitten, bevinden zich vooral aan de randen van Nederland, zoals wederom in Noordoost Groningen, maar ook aan de grens met Duitsland, Zuid-Limburg en Zeeland. Het rapport benoemt ook dat de energiearmoede in de gemeente Groningen sinds 2023 is toegenomen.

WELZIJN EN SOCIAAL HERSTEL

The impact of mining-induced earthquakes on mental health: Evidence from the Dutch lifelines cohort study and biobank

Ailun Shui, Gerard J. van den Berg, Jochen O. Mierau, Laura Viluma

Mei 2025

Deze studie onderzoekt de gezondheidsgevolgen van langdurige blootstelling aan (kleinere) aardbevingen veroorzaakt door gaswinning. Uit het onderzoek blijkt dat blootstelling aan bevingen tot meer depressie- en angstsymptomen leidt en dus mentale gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Hoewel de winning is gestopt, blijven bevingen en gezondheidsrisico's aanhouden. De auteurs benadrukken dat gericht herstelbeleid essentieel is om de grote maatschappelijke en mentale lasten te verzachten.

Gas extraction and earthquakes in the Netherlands: drawing lessons from the response to ongoing social conflict and tensions

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Augustus 2025

Zestig jaar aardgaswinning in Groningen veroorzaakte ruim 1700 aardbevingen, met als gevolg gebouwschade en veiligheidsrisico's. Dit artikel in het wetenschappelijk tijdschrift *Sustainability* door auteurs verbonden aan het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen onderzoekt de ontwikkelingen vanaf 2015. Zelfs na jarenlange compensatie en herstel hebben inwoners minder vertrouwen in de overheid en kampen zij met stress. De auteurs trekken negen lessen die (internationaal) relevant zijn voor de toekomst, waaronder het belang van onafhankelijk en transparant wetenschappelijk onderzoek en het samen met bewoners opstellen en uitvoeren van relevant (compensatie) beleid.

ECONOMISCH HERSTEL

Ondernemen in een bewogen context: inzichten uit een kwalitatieve studie

Gronings Perspectief

Januari 2025

Dit rapport van Gronings Perspectief gaat over de impact van aardgaswinning op Groningse ondernemers. In interviews met ondernemers komen de thema's gezondheid, gebrek aan perspectief en gevoelens van onveiligheid aan bod, thema's die ook bij andere doelgroepen spelen. De ervaren impact hangt onder meer af van het verloop van het herstel- en versterkingstraject en verschilt daarom tussen ondernemers. Dat geldt ook voor de financiële gevolgen, zoals omzet- en klantverlies, extra kosten en fiscale onzekerheid tijdens herstel- en versterkingsoperaties. Ondernemers ervaren regelingen als onduidelijk of ontoereikend. Veel ondernemers ervaren bovendien een stapeling van problemen, zowel zakelijk als privé, en een onzeker toekomstperspectief.

Ondernemerschap in het gaswinningsgebied: impact, stakeholders en regelingen

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Januari 2025

De aardgaswinning in Groningen laat diepe sporen na bij ondernemers. Volgens dit rapport van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen kampen ondernemers in het gaswinningsgebied niet alleen met fysieke schade, maar ook met een verslechterd vestigingsklimaat en een verlammende versterkingsopgave. Herstelprocessen via instanties als NCG en het IMG verlopen vaak stroperig. Dit vraagt een grote tijdsinvestering, leidt tot omzetderving en psychosociale druk. De combinatie van zorgen op zakelijk en privégebied maakt de situatie extra precair. Hoewel de aandacht hiervoor toeneemt, blijft er veel stil leed. Er is behoefte aan maatwerk, betere communicatie en erkenning van de financiële gevolgen om ervoor te zorgen dat deze ondernemers op hetzelfde niveau als de rest van Nederland kunnen ondernemen.

BASISDOCUMENTEN

Hieronder geven we een beknopte selectie van documenten die de basis vormen voor het beleid en de praktijk achter de ontwikkelingen die we in deze Staat van Groningen en Noord-Drenthe beschrijven.

Groningers boven gas

Parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. Februari 2023.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025 (Nr. 1)

Consortium CMO STAMM, KplusV, Aletta Advies, in opdracht van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. April 2025.

Kabinetsreactie Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025

Rijksoverheid. Juni 2025.

Een agenda voor herstel van Groningen

Nij begun. 2025.

Nij begun: Sociale Agenda (definitief)

Nij begun. 2025.

Nij begun: Economische Agenda (definitief)

Nij begun. 2025.

NCG Jaarplan

Nationaal Coördinator Groningen. Januari 2025.

Jaarverslag NCG

Nationaal Coördinator Groningen. April 2025.

Jaarverslag Adviescollege Veiligheid Groningen

Adviescollege Veiligheid Groningen. Maart 2025.

Jaarverslag Commissie Bijzondere Situaties

Commissie Bijzonder Situaties. 2025.

Jaarverslag Commissie Mijnbouwschade

Commissie Mijnbouwschade. Juni 2025.

Jaarverslag Instituut Mijnbouwschade Groningen

Instituut Mijnbouwschade Groningen. Maart 2025.

Kabinetsbrief voortgang schadeafhandeling

Rijksoverheid. Juni 2025.

Kabinetsbrief versterken

Rijksoverheid. Januari 2025.

BIBLIOGRAFIE

Hieronder de lijst van overige relevante publicaties uit 2025, op alfabetische volgorde weergegeven.

Bewonerstevredenheidsonderzoek Nationaal Coördinator Groningen

Enneüs. November 2025.

Staat van het Kerngebied

Groninger Bodem Beweging. Juni 2025.

De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024

Gronings Perspectief. April 2025.

De Staat van het Onderwijs 2025

Inspectie van het Onderwijs. April 2025.

Bouwen aan vertrouwen

Instituut Mijnbouwschade Groningen. Mei 2025

Periodieke rapportage seismiciteit Groningen (2024)

NAM. Juli 2025.

Actualisatie diepteanalyse

Nationaal Coördinator Groningen. Maart 2025.

NCG Viermaandsrapportage

Nationaal Coördinator Groningen. December 2025.

Brede Welvaart Monitor Groningen

Sociaal Planbureau Groningen. Mei 2025.

Brede welvaart groeit licht: regionale verschillen blijven bestaan

RaboResearch. Juni 2025.

Monitor Verduurzaming Gebouwde Omgeving 2025

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. December 2025.

Monitor Kansrijke Start 2024

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Juli 2025.

Brede Welvaart Monitor Drenthe

Trendbureau Drenthe. Mei 2025

Challenge accepted: Sub-national government authorities and the legitimacy of co-creative redevelopment projects in fossil-industrial regions

T.S.G.H. Rodhouse, E.H.W.J. Cuppen, U. Pesch, A.F. Correlje. Januari 2025

Over het organiseren van herstel: Lessen uit de hersteloperaties voor de toeslagenaffaire en de aardbevingsschade in Groningen

Simon Sibma, Roeland Stolk, Anne van Heerwaarden. December 2025.

Beoordeling rapportage NAM over de seismiciteit van het Groningen-gasveld in 2024

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Juli 2025.

SodM onderzoek NCG kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave

Staatstoezicht op de Mijnen. Februari 2025.

Evaluation of post-abandonment fluid migration and seismic hazard

TNO & NAM. Juli 2025.

Regio in Beeld Groningen, 2025-2026

UWV. November 2025.

'The Groningen accident': NCG Atelier Regiobouwmeester: design for recovery

Enno Zuidema, Pasha Vredenbregt, Anna Herngreen, Quiryn Kaaschieter, Sophia Arbara. Maart 2025.

BIJLAGE: verantwoording

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND) verschijnt vanaf 2025 elk jaar. De SvGND wordt de komende 30 jaar gebruikt om de voortgang van het herstel en de versterking te volgen en om te laten zien of de maatregelen uit Nij begun daadwerkelijk effect hebben.

Deze SvGND is samengesteld door een onafhankelijk onderzoeksconsortium bestaande uit KplusV, CMO STAMM, SEO Economisch Onderzoek en Aletta Advies. Wij doen dit de komende vier jaar in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Voor de monitoring binnen de SvGND geldt als uitgangspunt dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van reeds beschikbare (registratie)gegevens en openbaar toegankelijke databronnen. Deze gegevens zijn aangeleverd door externe partijen, waaronder de opdrachtgever, NCG, het IMG en de kwartiermakers van de Sociale en Economische Agenda. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van datasets die periodiek worden gepubliceerd door publieke bronhouders zoals CBS. De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de gebruikte gegevens en van de rapportages die daarop zijn gebaseerd, ligt bij deze instanties.

Onze rol is primair gericht op het samenbrengen en duiden van bestaande kennis en gegevens. We verrijken en toetsen de feiten en cijfers met expertoordelen: de ervaringen en inzichten van professionals. Zo werken we toe naar een onafhankelijk en goed onderbouwd oordeel over de voortgang en de effecten van de maatregelen. Hieronder lichten we, per onderdeel van de SvGND, de werkzaamheden toe die hieraan hebben bijgedragen.

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING EN EFFECTEN

Totstandkomingsproces

Verzamelen, verwerken en visualiseren van impact- en outcome-data

Voor alle maatregelen binnen de vijf uitvoeringspijlers is vooraf vastgesteld welk specifiek effect (outcome) wordt nagestreefd en met welke indicatoren de voortgang wordt gevolgd. Ook voor de beoogde maatschappelijke effecten (impact) op brede welvaart en vertrouwen is dit vooraf bepaald. Deze outcome- en impactindicatoren zijn beschikbaar in een door de opdrachtgever vastgesteld programma van eisen.

De monitoring van de outcome- en impactindicatoren maakt zoveel mogelijk gebruik van publiek toegankelijke en langjarig geborgde databronnen. Hierdoor is de monitor robuust, reproduceerbaar en zo onafhankelijk mogelijk van incidentele databeschikbaarheid. Om de brede welvaart te meten, stellen we een index op, op basis van een bestaande methode, gespecificeerd voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. Voor vertrouwen in de overheid maken we gebruik van data van Gronings Perspectief. Zij stellen op basis van hun data indicatoren voor de regio samen voor de SvGND, waardoor we voor het gehele gebied uitspraken kunnen doen over vertrouwen.

Per indicator monitoren we zowel het huidige niveau als de trend over de jaren heen. Voor het bepalen van het huidige niveau is er gewerkt met één vast meetmoment. Omdat de meeste secundaire databronnen jaarlijks in het najaar worden geactualiseerd, is de peildatum voor het verzamelen van de gegevens 31 december 2025. Een vast peilmoment waarborgt vergelijkbaarheid van de data over de tijd heen. Voor het bepalen van de trend wordt de meest recente waarde per indicator afgezet tegen de waarde in het startjaar 2023.

De presentatie van de stand en trends in de eerste twee delen richt zich op de totale regio Groningen en Noord-Drenthe, steeds met een landelijke vergelijking. We maken ook gebruik van referentiegebieden om de uitkomsten in deze regio goed in perspectief te kunnen plaatsen. De data op gemeenteniveau inclusief de referentiewaarden zijn in overzichtstabellen opgenomen in een bijlage en dienen als naslagwerk. De indicatoren voor de Sociale en Economische Agenda zijn opgesteld door Rebel Group. Binnen deze agenda's is ervoor gekozen om te werken met minimale streefwaarden en ambitiewaarden om richting te geven aan de monitoring. In deze editie van de SvGND worden de streef- en ambitiewaarden nog niet concreet getoond of meegenomen in de duiding omdat beide agenda's (met name de Economische) nog in de opstartfase zijn en de monitoring nog in ontwikkeling is.

We tonen per onderwerp steeds twee kaarten. De eerste kaart geeft de meest recente stand van zaken weer (veelal data van 2024), de tweede kaart geeft de ontwikkeling weer ten opzichte van het startjaar, 2023. In deze overzichtskaarten tonen we steeds een ranking van 1-100. De onderliggende data zijn samengebracht in een index. Per thema is op basis van de bijbehorende indicatoren per gemeente een gemiddelde z-score berekend. Met deze waarden zijn alle gemeenten in Nederland ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen). Het cijfer in de kaarten toont de plaats die de gemeente inneemt op die ranglijst van 1-100. Daarbij geldt dat de gemeenten die er het beste voorstaan, op positie 1 staan; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. De zichtbare trend is in deze monitor nog zeer beperkt maar zal in de komende jaren op gelijke wijze worden gemeten en gevisualiseerd, waardoor er een duidelijk beeld ontstaat van de regio en hoe deze zich ontwikkelt.

Voor brede welvaart is de ranking gemaakt aan de hand van de BWI-13. Voor vertrouwen in de overheid is voor de kaarten gebruik gemaakt van één indicator, namelijk vertrouwen in landelijke instituties. Bij drie van de vier thema's over de effecten (inwoners, onderwijs en eco-

nomie en omgeving) is een ranking gemaakt van de indicatoren die zowel op gemeenteniveau als op landelijk beschikbaar zijn. Op basis hiervan is een thematisch beeld geschetst voor de hele regio. Voor omgeving zijn er onvoldoende geschikte indicatoren om een index op te stellen met voldoende zeggingskracht. Voor dit thema is daarom de Leefbaarometer gebruikt. Deze indicator is zowel landelijk als gemeentelijk beschikbaar, en heeft voor het thema omgeving de meeste zeggingskracht. De legenda van de stand en de trend is zo opgesteld dat deze in de komende jaren gelijk kan worden gehouden, waardoor de kaarten over de tijd vergelijkbaar zijn.

De weergave in de infographic van de onderliggende factoren van brede welvaart is gebaseerd op vijf categorieën, van sterk onder gemiddeld tot sterk boven gemiddeld. Dit is gebaseerd op de z-scores: sterk onder gemiddeld heeft een negatieve afwijking van minimaal 1,5 standaarddeviatie (SD) ten opzichte van landelijk, gevolgd door -1,5 tot -0,5 SD. Gemiddeld is gedefinieerd als -0,5 SD tot 0,5 SD ten opzichte van landelijk en boven gemiddeld 0,5 tot 1,5 SD. Sterk boven gemiddeld betreft een positieve afwijking van minimaal 1,5 SD.

De indicatorenset wordt jaarlijks herijkt in overleg met de opdrachtgever en betrokken beleidsmakers, zodat de monitoring blijft aansluiten bij actuele inzichten, beschikbare data en ontwikkelingen bij bronhouders.

Ontwikkelen van een brede welvaartsindex

Om grip te krijgen op het hoofddoel van Nij begun, namelijk dat de brede welvaart uiterlijk in 2055 gelijk aan of hoger is dan het landelijke gemiddelde, is het noodzakelijk om in de SvGND met een brede welvaartsindex (BWI) te werken. Met een index wordt alle data over brede welvaart samengevoegd tot één score per gemeente. Dat geeft de mogelijkheid om gebieden rechtstreeks met elkaar te vergelijken.

Voor de SvGND ontwikkelden we de BWI-13. Om tot deze brede welvaartsindex te komen volgden we de methode van de BWI-NPG[137]. De BWI-13 is samengesteld met de brede welvaarts-indicatoren in de regionale Monitor Brede Welvaart van CBS (2025). Deze indicatoren krijgen een weging om tot een index te komen. De weging is gebaseerd op de voorkeuren van inwoners in de dertien gemeenten binnen de regio Groningen en Noord-Drenthe. De voorkeuren van inwoners zijn uitgevraagd via het Groninger Panel en het Drents Panel in 2024.[138]

Methode voor het bepalen van referentiegebieden

Bij de duiding van de ontwikkeling van indicatoren is gewerkt met referentiegebieden. Een analyse op basis van uitsluitend nul- en vervolgmetingen is onvoldoende, omdat landelijke trends kunnen verhullen dat de relatieve posities van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe gelijk blijven of verslechteren. Omdat Nij begun gericht is op een inhaalslag, is vergelijking met referentiegebieden nodig.

De referentiegebieden zijn vastgesteld met een gecombineerde benadering van demografische en inhoudelijke vergelijkbaarheid. Eerst is per gemeente een voorselectie gemaakt op basis van grijze druk, urbanisatiegraad, bevolkingsomvang en sociaaleconomische status. Vervolgens zijn uit deze lijst gemeenten geselecteerd die het meest vergelijkbaar zijn qua niveau en ontwikkeling van brede welvaart, gemeten met de BWI-13. Per gemeente in de regio Groningen en Noord-Drenthe is een referentiegroep van tien gemeenten samengesteld; voor het totale gebied wordt het landelijk gemiddelde als referentie gehanteerd.

Inzet van het expertpanel ten behoeve van de duiding van de impact

Op 20 februari 2026 is in het kader van de SvGND een expertbijeenkomst georganiseerd waaraan dertien academische experts hebben deelgenomen. De experts zijn geselecteerd via de aan de Rijksuniversiteit Groningen verbonden Schools for Science & Society, waaronder de Aletta Jacobs School of Public Health, en via het netwerk van SEO, met aandacht voor een evenwichtige spreiding van expertise en duurzame inzetbaarheid over meerdere jaren. De expertsessie had nadrukkelijk niet als doel om formele conclusies te trekken, maar om onze analyses over de ontwikkeling van de brede welvaart en het vertrouwen in de regio te verdiepen en aan te scherpen.

NAAM	ORGANISATIE
H. Bröring	Rijksuniversiteit Groningen
A. Brouwer	Rijksuniversiteit Groningen, CMO STAMM
H. Muthert	Rijksuniversiteit Groningen
A. Weterings	Planbureau voor de Leefomgeving
E. Brouwer	Nyenrode, SEO
R. van Ooijen	Rijksuniversiteit Groningen
N. Busscher	Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen
M. Dückers	Gronings Perspectief, Rijksuniversiteit Groningen, Nivel
L. Henderson	Rijksuniversiteit Groningen
F. Jörg	UMCG
D. Postma	Sociaal Cultureel Planbureau
M. Wieling	Rijksuniversiteit Groningen
R. Wittek	Rijksuniversiteit Groningen

In dialoogsessies is onder meer verkend hoe de ontwikkeling van brede welvaart en vertrouwen in de regio zich verhoudt tot de landelijke ontwikkeling, wat de mogelijke invloed hierop is van de uitvoering van de beleidsmaatregelen, welke verklaringen plausibel zijn voor geïdentificeerde ontwikkelingen en waar nadere duiding of aanvullend onderzoek gewenst is. De inbreng van de experts is door ons, naar eigen inzicht en verantwoordelijkheid, gebruikt om bestaande analyses te toetsen, te verrijken en waar nodig te nuanceren.

De samenstelling van het expertpanel van 20 februari staat hiernaast.

RESULTATEN VAN HET BELEID

Totstandkomingsproces

Verzamelen, verwerken en valideren van data en voortgangsinformatie

De resultatenbeschrijving in de SvGND is gebaseerd op data en voortgangsinformatie die door ons systematisch is uitgevraagd bij de betrokken uitvoeringsinstanties, waaronder Nationaal Coördinator Groningen (NCG), het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG), het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, de teams van de Sociale en Economische Agenda en Provincie Groningen. Verder is aanvullende data verzameld over negen programma's en maatregelen bij zo'n veertien leveranciers (o.a. Provincie Groningen, vijf bevingsgemeenten, NAM en SodM).

Net als bij de outcome- en impactindicatoren is in het programma van eisen, vastgesteld door de opdrachtgever, vooraf bepaald welke resultaten in de SvGND dienen te worden opgenomen. Met alle dataleveranciers zijn afspraken gemaakt over de aanlevering, verwerking en interpretatie van de data en overige kennisbronnen. Daarnaast zijn per toeleverancier maatwerkafspraken gemaakt over het moment en de wijze waarop zij worden betrokken bij de validatie en inhoudelijke verrijking van de aangeleverde informatie.

Deze werkwijze borgt dat de gepresenteerde resultaten en bijbehorende teksten door de betrokken toeleveranciers zijn gecontroleerd op feitelijke juistheid.

Analyse en duiding van de resultaten van het beleid

De analyse en duiding van de beleidsresultaten in deze SvGND zijn primair gebaseerd op onze eigen expertise, aangevuld met bevindingen uit externe onderzoeken, publicaties en enquêtes van derden, evenals toelichtingen en verklaringen die door uitvoeringsinstanties zijn verstrekt tijdens de gevoerde validatiegesprekken. Indien de analyse en duiding expliciet gebaseerd zijn op onderzoeken, publicaties of enquêtes van derden, wordt dit in de tekst vermeld.

137 De methode staat beschreven in van Ooijen et al. 2021.

138 Voor meer informatie over het Groninger en Drents Panel verwijzen we naar het Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe.

Voor de resultaten binnen de pijler Verduurzaming is een aanvullende werkwijze gehanteerd. Op 10 maart 2026 heeft een expertsessie plaatsgevonden waarin de resultaten gezamenlijk zijn geanalyseerd en geduid door professionals die betrokken zijn bij de uitvoering van maatregelen binnen deze pijler. De inbreng uit deze expertsessie hebben wij, naar eigen inzicht en verantwoordelijkheid, benut om bestaande analyses te toetsen, inhoudelijk te verrijken en waar nodig te nuanceren.

Aan de expertsessie van 10 maart 2026 namen de volgende professionals deel:

NAAM	ORGANISATIE
E. Janssen	Ministerie van Binnenlandse Zaken
C. Vos van Steenwijk	Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
M. Winkel	Provincie Groningen
I. de Haan	Gemeente Westerkwartier
P. Dijkstra	Provincie Groningen
M. Veenma	Nationaal Coördinator Groningen
M. Poorta	Provincie Groningen
W. Jansen	Provincie Groningen
L. Broekhuizen	Groninger Huis

STAAT VAN DE KENNIS

Selectie relevante publicaties

Voor de Staat van de Kennis is een systematische inventarisatie uitgevoerd van recent verschenen openbare publicaties, waaronder beleidsrapporten en wetenschappelijke artikelen. Als belangrijkste selectiecriterium is gehanteerd dat bronnen zijn gepubliceerd in 2025, met uitzondering van twee publicaties uit begin 2026. Alleen Nederlandstalige en Engelstalige publicaties met een expliciete inhoudelijke relatie tot de aardgaswinning en tot één of meer thema's binnen de hoofdstukken over de maatschappelijke verandering, effecten en resultaten zijn opgenomen. Nieuwsberichten en opiniestukken zijn buiten beschouwing gelaten.

Het praktische startpunt vormde de Staat van de Kennis uit de SvGND 2025. Deze inventarisatie is geactualiseerd en vervolgens aangevuld op basis van referenties in de geselecteerde publicaties en consultatie van experts. In dit proces is dankbaar gebruik gemaakt van het door het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen bijgehouden actuele overzicht van de kennis. De uiteindelijke selectie en afbakening van bronnen is door het consortium vastgesteld; eventuele omissies komen voor rekening van de onderzoekers.

De Staat van de Kennis heeft de functie van naslagwerk en bevat per publicatie een beknopte beschrijving. De thematische ordening volgt de volgt de hoofdstructuur van de SvGND. De overige geraadpleegde documenten zijn opgenomen in de lijst met basisdocumenten en de bibliografie ('Body of Knowledge') en voorzien van verwijzingen naar de oorspronkelijke vindplaatsen.

GEBIEDS(F)LUISTERAAR

Verslag van vijf regionale bijeenkomsten

Bij de SvGND 2026 heeft het consortium de rol van gebieds(f)luisteraar geïntroduceerd, geïnspireerd op de 'Stadsfluisteraar' van de gemeente Rotterdam. Deze rol is ingezet om via niet-participatieve observaties tijdens regionale bijeenkomsten een kwalitatief beeld te verkrijgen van het ervaren sentiment onder bewoners, professionals en ambtenaren.

De gebieds(f)luisteraar wordt ingevuld door diverse leden van het consortium. De gebieds(f)luisteraar heeft na expliciete toestemming van de organiserende partijen (informed consent) een selectie van bijeenkomsten bezocht die inhoudelijk relevant waren voor de SvGND 2026. De selectie vond plaats op basis van inhoudelijke relevantie, variatie in type en context (saturatie), onafhankelijkheid van het consortium en praktische haalbaarheid. In de periode november 2025 tot medio maart 2026 zijn vijf bijeenkomsten bezocht; de beoogde mate van saturatie is daarbij niet volledig bereikt.

Tijdens de bijeenkomsten werd een observerende, niet-participatieve houding aangenomen, met aandacht voor interacties, emoties, impliciete boodschappen en contextuele factoren. De observaties zijn vastgelegd in beknopte, verhalende verslagen vanuit een intersubjectief perspectief. Deze verslagen zijn geanonimiseerd, vertrouwelijk en uitsluitend toegankelijk voor het SvGND-team.

De opgehaalde kwalitatieve inzichten zijn in deze editie van de SvGND niet gebruikt voor de duiding van resultaten of voor de beantwoording van onderzoeksvragen. Zij dienen uitsluitend ter illustratie en contextualisering van het kwantitatieve beeld, door inzicht te geven in het sentiment en de beleefde werkelijkheid achter de cijfers.

KLANKBORDGROEP

Reflectie vanuit het veld

De totstandkoming van de SvGND is begeleid door een klankbordgroep waarin de volgende organisaties zitting hadden: Groninger Bodembeweging, Groninger Gasberaad, Erfgoedloket Groningen, Stut en Steun, Ons Laand ons Lu, Kr8 Corporaties, Samenwerking Mijnbouwschade Groningen, Gronings Perspectief, Ondersteunend Bureau Gaswinning en de opdrachtgever: het ministerie van BZK.

BIJLAGE: cijfers en trends per gemeente

BIJLAGE 1

Stand en trend per gemeente op het thema brede welvaart

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Brede Welvaart Index 13 (BWI-13)	Stand van zaken	**2024**	waarde	**0,84**	**0,31**	**0,53**	**0,55**	**0,52**	**0,91**	**0,37**	**0,34**	**0,42**	**0,96**	**0,45**	**0,57**	**0,40**	**0,54**	**0,60**
			referentiewaarde	*0,76*	*0,66*	*0,45*	*0,69*	*0,66*	*0,70*	*0,70*	*0,67*	*0,66*	*0,79*	*0,64*	*0,74*	*0,75*	–	–
	Trend (absoluut)	**2023–2024**	waarde	**0,026**	**0,022**	**0,027**	**–0,023**	**0,006**	**0,017**	**0,044**	**0,073**	**0,045**	**0,018**	**0,067**	**–0,005**	**0,017**	**0,021**	**0,018**
			referentiewaarde	*0,022*	*0,016*	*0,024*	*0,010*	*0,013*	*0,024*	*0,014*	*0,019*	*0,024*	*0,015*	*0,026*	*0,019*	*0,025*	–	–
Ranking Brede Welvaart Index 13 (1–100)	Stand van zaken	**2024**	waarde	**18**	**98**	**85**	**82**	**86**	**7**	**96**	**97**	**94**	**3**	**92**	**79**	**94**	**83**	**75**
			referentiewaarde	*41*	*62*	*91*	*57*	*64*	*52*	*53*	*59*	*60*	*34*	*61*	*44*	*42*	–	–
	Trend (absoluut)	**2023–2024**	waarde	**–3,0**	**0,0**	**–1,0**	**5,0**	**1,0**	**0,0**	**–1,0**	**–1,0**	**–1,0**	**0,0**	**–3,0**	**2,0**	**–1,0**	**0**	**–1,0**
			referentiewaarde	*–2,1*	*0,2*	*0,2*	*–0,8*	*–0,6*	*–1,6*	*1,1*	*0,1*	*–1,4*	*0,4*	*–1,5*	*0,0*	*–3,1*	–	–

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

BIJLAGE 2

Stand en trend per gemeente voor het percentage inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in instituties

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Percentage inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in instituties	Stand van zaken	**2024**	waarde	**61,8**	**53,9**	**64,7**	**56,5**	**52,3**	**62,4**	**51,6**	**nb**	**53,5**	**66,8**	**54**	**62,8**	**nb**	**60,1**	**62,9**
			referentiewaarde	*59,3*	*59,9*	*65,1*	*59,9*	*61,2*	*59,6*	*60,6*	*nb*	*60,4*	*62,5*	*60,8*	*60,3*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**2,0**	**2,6**	**1,1**	**1,4**	**1,3**	**1,7**	**2,5**	**nb**	**1,7**	**1,7**	**2,2**	**1,7**	**nb**	**1,6**	**1,7**
			referentiewaarde	*1,3*	*1,8*	*2,0*	*2,1*	*2,2*	*1,5*	*1,7*	*nb*	*1,8*	*1,2*	*2,0*	*2,0*	*nb*	–	–

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

BIJLAGE 3

Stand en trend per gemeente op het thema Inwoners

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Percentage huishoudens met problematische schulden	Stand van zaken	**2024**	waarde	**5,6**	**10,0**	**7,1**	**7,0**	**10,7**	**5,7**	**10,7**	**11,6**	**9,4**	**5,1**	**10,5**	**6,1**	**9,5**	**7,9**	**8,9**
			referentiewaarde	*5,7*	*7,3*	*9,7*	*7,2*	*7,7*	*6,4*	*6,9*	*6,1*	*7,1*	*5,7*	*7,3*	*6,3*	*5,9*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**0,1**	**0,4**	**0,2**	**0,5**	**0,5**	**0,2**	**0,2**	**–0,4**	**0,1**	**0,2**	**0,3**	**0,2**	**0,4**	**0,2**	**0,3**
			referentiewaarde	*0,3*	*0,3*	*0,2*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,3*	*0,2*	*0,3*	*0,2*	*0,3*	*0,3*	–	–
Percentage kinderen in huishoudens onder lage inkomensgrens	Stand van zaken	**2024**	waarde	**2,8**	**5,6**	**6,9**	**4,5**	**5,9**	**3,2**	**6,0**	**5,3**	**4,4**	**2,4**	**5,7**	**2,4**	**4,6**	**5,6**	**4,3**
			referentiewaarde	*2,6*	*3,4*	*5,7*	*3,3*	*4,0*	*3,5*	*3,2*	*3,5*	*3,6*	*2,5*	*4,0*	*2,8*	*3,2*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**0,3**	**–1,3**	**0,3**	**0,3**	**–0,1**	**0,3**	**0,0**	**–0,9**	**–0,3**	**0,2**	**0,4**	**–0,2**	**–0,7**	**0**	**–0,1**
			referentiewaarde	*0,1*	*0,1*	*–0,2*	*–0,3*	*0,0*	*0,3*	*0,1*	*0,0*	*0,2*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,4*	–	–
Percentage huishoudens met energiearmoede	Stand van zaken	**2023**	waarde	**3,9**	**6,9**	**4,4**	**6,5**	**5,7**	**4,2**	**7,9**	**9,0**	**7,2**	**2,5**	**6,4**	**4,7**	**7,7**	**5,3**	**4,0**
			referentiewaarde	*3,0*	*3,5*	*5,3*	*4,4*	*4,3*	*3,7*	*3,5*	*3,5*	*3,6*	*2,9*	*3,9*	*3,4*	*3,3*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt	Stand van zaken	**2024**	waarde	**74,8**	**63,3**	**77,8**	**73,8**	**72,6**	**74,5**	**69,2**	**67,6**	**67,8**	**76,3**	**73,5**	**75,9**	**70,5**	**74,0**	**74,1**
			referentiewaarde	*75,0*	*73,7*	*72,8*	*74,0*	*73,4*	*74,0*	*74,0*	*72,0*	*72,8*	*76,0*	*73,2*	*75,1*	*75,1*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2022–2024**	waarde	**1,6**	**1,9**	**7,5**	**2,0**	**4,0**	**2,5**	**1,8**	**10,2**	**2,8**	**1,7**	**10,2**	**0,0**	**0,9**	**4,4**	**4,1**
			referentiewaarde	*2,3*	*3,9*	*4,5*	*3,4*	*3,2*	*4,8*	*4,1*	*2,9*	*3,4*	*2,8*	*5,2*	*3,5*	*2,6*	–	–
Percentage volwassenen dat geen angst of depressie heeft ervaren in de afgelopen 4 weken	Stand van zaken	**2024**	waarde	**61,0**	**51,8**	**53,2**	**57,2**	**56,6**	**57,9**	**54,8**	**57,5**	**55,2**	**56,4**	**52,0**	**60,7**	**59,4**	**55,5**	**53,6**
			referentiewaarde	*58,8*	*57,2*	*49,0*	*58,2*	*57,1*	*56,7*	*57,3*	*58,9*	*56,0*	*59,4*	*55,4*	*58,0*	*59,0*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2022–2024**	waarde	**2,9**	**0,3**	**5,3**	**2,8**	**5,0**	**–0,4**	**0,1**	**7,6**	**0,5**	**–4,1**	**1,2**	**2,8**	**0,0**	**2,8**	**0,9**
			referentiewaarde	*–0,1*	*0,8*	*0,9*	*0,3*	*–0,2*	*0,3*	*–0,2*	*2,3*	*–1,2*	*0,2*	*0,6*	*–0,2*	*0,1*	–	–
Percentage jongeren dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt	Stand van zaken	**2023**	waarde	**77,7**	**72,4**	**71,5**	**70,5**	**69,8**	**77,4**	**75,2**	**nb**	**nb**	**73,9**	**70,6**	**75,9**	**77,0**	**72,9**	**77,1**
			referentiewaarde	*77,9*	*77,4*	*76,4*	*77,4*	*76,4*	*78,6*	*77,9*	*nb*	*nb*	*80,4*	*73,8*	*79,2*	*77,1*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage jongeren dat psychische klachten heeft	Stand van zaken	**2023**	waarde	**26,2**	**27,7**	**33,1**	**30,6**	**32,5**	**28,0**	**30,8**	**nb**	**nb**	**32,8**	**30,5**	**27,2**	**24,1**	**30,6**	**27,0**
			referentiewaarde	*25,6*	*26,1*	*27,7*	*24,5*	*26,8*	*26,5*	*27,3*	*nb*	*nb*	*24,3*	*32,0*	*25,1*	*25,7*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of buren	Stand van zaken	**2024**	waarde	**69,2**	**74,1**	**69,4**	**72,8**	**75,5**	**70,9**	**70,7**	**nb**	**71,7**	**71,1**	**71,9**	**65,5**	**nb**	**70,6**	**72,0**
			referentiewaarde	*71,1*	*71,8*	*71,6*	*70,8*	*70,7*	*72,3*	*72,7*	*nb*	*71,6*	*72,3*	*72,1*	*72,4*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**–0,1**	**1,2**	**0,4**	**0,8**	**1,5**	**0,4**	**0,9**	**nb**	**0,8**	**0,8**	**1,3**	**0,3**	**nb**	**0,6**	**0,7**
			referentiewaarde	*0,5*	*0,6*	*0,9*	*0,7*	*0,3*	*0,8*	*0,9*	*nb*	*0,8*	*0,8*	*0,9*	*0,8*	*nb*	–	–

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

BIJLAGE 4

Stand en trend per gemeente op het thema Onderwijs en Economie

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN–GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER–WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD–DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Percentage havo/vwo leerlingen ten opzichte van het totaal aantal leerlingen in derde leerjaar VO	Stand van zaken	**2024**	waarde	**45,3**	**35,0**	**56,2**	**45,2**	**36,7**	**48,9**	**32,0**	**21,9**	**42,5**	**62,2**	**34,5**	**42,8**	**35,6**	**45,8**	**48,9**
			referentiewaarde	*43,6*	*42,9*	*49,9*	*36,5*	*41,0*	*43,7*	*44,0*	*45,0*	*43,9*	*48,9*	*44,0*	*40,8*	*42,4*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**–2,5**	**–0,6**	**–1,0**	**0,7**	**0,6**	**–0,1**	**2,1**	**–2,9**	**1,9**	**0,9**	**–3,2**	**–2,3**	**3,6**	**–0,4**	**–0,5**
			referentiewaarde	*–1,2*	*–1,3*	*–0,5*	*–2,0*	*–0,3*	*–0,1*	*–0,8*	*–1,5*	*–1,6*	*–1,5*	*–1,1*	*–1,4*	*–1,1*	–	–
Percentage voortijdig schoolverlaters	Stand van zaken	**2023**	waarde	**2,2**	**3,3**	**3,5**	**2,6**	**3,6**	**1,8**	**3,3**	**4,5**	**3,5**	**2,5**	**3,3**	**2,1**	**3,8**	**3,1**	**2,7**
			referentiewaarde	*2,2*	*2,5*	*3,3*	*2,3*	*2,4*	*2,0*	*2,5*	*2,3*	*2,4*	*2,0*	*2,6*	*2,1*	*2,3*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Netto arbeidsparticipatie	Stand van zaken	**2024**	waarde	**70,9**	**68,5**	**72,2**	**70,3**	**70,5**	**71,6**	**68,2**	**69,8**	**69,6**	**73,1**	**70,3**	**75,0**	**66,5**	**71,3**	**73,2**
			referentiewaarde	*72,5*	*72,9*	*72,4*	*72,0*	*72,1*	*72,4*	*72,7*	*72,2*	*72,1*	*74,1*	*71,2*	*74,2*	*72,0*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**–0,5**	**0,4**	**1,0**	**–0,4**	**0,4**	**–0,1**	**0,1**	**0,0**	**0,4**	**–0,1**	**–0,3**	**0,8**	**0,5**	**0,5**	**0,1**
			referentiewaarde	*0,3*	*0,0*	*0,3*	*0,0*	*–0,1*	*0,0*	*0,0*	*0,1*	*–0,1*	*0,3*	*–0,3*	*0,3*	*0,1*	–	–
Percentage onbenut arbeidspotentieel	Stand van zaken	**2024**	waarde	**5,3**	**6,3**	**12,7**	**5,7**	**8,9**	**4,5**	**6,9**	**nb**	**8,7**	**8,3**	**10,0**	**6,4**	**5,6**	**9,2**	**8,7**
			referentiewaarde	*5,6*	*6,1*	*10,0*	*6,4*	*7,1*	*5,9*	*5,9*	*nb*	*6,1*	*5,3*	*6,4*	*5,8*	*6,2*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**0**	**0,2**	**0,3**	**0**	**0**	**0**	**0**	**nb**	**0**	**0**	**0**	**–2,1**	**0**	**–0,1**	**–0,2**
			referentiewaarde	*–0,2*	*0,3*	*–0,2*	*0,4*	*–0,3*	*0*	*0,4*	*nb*	*0,5*	*–0,1*	*0,6*	*–0,5*	*0,5*	–	–
Talentbehoud (stayrate: percentage inwoners dat op de 28e verjaardag in dezelfde gemeente woont als op de 16e verjaardag)	Stand van zaken	**2021**	waarde	**34,0**	**41,0**	**65,0**	**46,0**	**52,0**	**36,0**	**53,0**	**48,0**	**49,0**	**29,0**	**46,0**	**45,0**	**43,0**	**50,7**	**51,0**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners	Stand van zaken	**2024**	waarde	**104,2**	**103,4**	**169,9**	**107,7**	**124,2**	**120,0**	**99,7**	**107,8**	**95,7**	**133,3**	**116,5**	**116,6**	**118,9**	**134,6**	**172,1**
			referentiewaarde	*130,3*	*134,1*	*175,6*	*115,3*	*126,5*	*130,0*	*134,9*	*123,8*	*133,0*	*136,3*	*128,7*	*128,5*	*123,4*	–	–
	Trend (index)	**2023–2024**	waarde	**96,1**	**82,6**	**89,2**	**91,7**	**87,9**	**96,7**	**92,0**	**103,2**	**80,0**	**87,9**	**108,9**	**89,4**	**110,9**	**90,6**	**89,4**
			referentiewaarde	*96,0*	*91,7*	*88,7*	*89,3*	*89,6*	*96,8*	*92,7*	*92,4*	*91,4*	*90,5*	*94,2*	*88,3*	*94,5*	–	–
Aantal vestigingen van snelgroeiende bedrijven per 10.000 inwoners	Stand van zaken	**2024**	waarde	**10,5**	**26,6**	**24,6**	**27,1**	**15,6**	**20,5**	**20,7**	**5,6**	**23,9**	**18,8**	**17,5**	**12,8**	**19,4**	**21,1**	**24,4**
			referentiewaarde	*19,4*	*20,8*	*24,6*	*21,3*	*25,7*	*21,2*	*22,3*	*20,2*	*23,2*	*18,6*	*26,4*	*20,9*	*16,3*	–	–
	Trend (index)	**2023–2024**	waarde	**66,7**	**116,9**	**106,8**	**111,8**	**93,3**	**180,0**	**92,3**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**87,5**	**100,0**	**100,0**	**104,7**	**102,0**
			referentiewaarde	*93,9*	*98,9*	*107,3*	*99,1*	*98,1*	*100,5*	*101,2*	*96,2*	*97,1*	*93,7*	*107,8*	*94,6*	*92,3*	–	–
Entrepreneurial Ecosystem Index	Stand van zaken	**2025**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**9**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (index)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Aantal spin–offs voortkomend uit kennisinstellingen	Stand van zaken	**2022**	waarde	**nb**	**nb**	**57**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**57**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (index)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS-KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Verleende NL-octrooien per 100.000 inwoners	Stand van zaken	**2023**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**69,5**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (index)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens	Stand van zaken	**2024**	waarde	**3,9**	**6,6**	**10,2**	**5,6**	**7,0**	**4,3**	**6,7**	**6,8**	**6,1**	**3,9**	**6,3**	**4,0**	**5,1**	**7,5**	**6,1**
			referentiewaarde	*3,5*	*4,2*	*7,9*	*4,7*	*5,2*	*3,7*	*4,0*	*4,0*	*4,2*	*3,4*	*4,7*	*3,7*	*3,7*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2023–2024**	waarde	**–0,3**	**–0,7**	**0**	**–0,2**	**–0,4**	**–0,2**	**–0,9**	**0,1**	**–0,6**	**–0,1**	**0**	**–0,2**	**–0,5**	**–0,2**	**–0,2**
			referentiewaarde	*–0,3*	*–0,2*	*–0,3*	*–0,4*	*–0,2*	*–0,3*	*–0,2*	*–0,2*	*–0,2*	*–0,2*	*–0,2*	*–0,2*	*–0,3*	–	–
Mediaan besteedbaar inkomen	Stand van zaken	**2024**	waarde	**38.800**	**33.100**	**29.300**	**34.500**	**33.500**	**38.000**	**32.400**	**31.600**	**32.300**	**40.900**	**33.700**	**37.300**	**34.000**	**33.070**	**36.500**
			referentiewaarde	*38.474*	*37.144*	*33.135*	*35.593*	*35.561*	*37.531*	*37.173*	*37.258*	*36.924*	*39.665*	*36.362*	*37.657*	*37.980*	–	–
	Trend (index)	**2023–2024**	waarde	**103,2**	**104,1**	**102,4**	**103,9**	**104,0**	**103,5**	**104,2**	**103,3**	**104,2**	**103,3**	**103,7**	**104,2**	**104,6**	**103,4**	**103,7**
			referentiewaarde	*103,8*	*103,7*	*103,1*	*103,9*	*103,7*	*103,7*	*103,8*	*104,0*	*103,7*	*103,6*	*103,9*	*103,8*	*104,0*	–	–

De tabel toont per indicator de meest recente stand en trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

BIJLAGE 5

Stand en trend per gemeente op het thema Omgeving

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS-KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Leefbaarometerklasse	Stand van zaken	**2024**	waarde	**8**	**6**	**7**	**7**	**6**	**8**	**6**	**6**	**6**	**8**	**6**	**7**	**6**	**6,7**	**7,0**
			referentiewaarde	*7,7*	*6,5*	*6,2*	*7*	*6,7*	*6,9*	*6,8*	*7,2*	*6,9*	*7,5*	*6,8*	*6,7*	*7,6*	–	–
	Trend (absoluut)	**2022–2024**	waarde	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**–1**	**0**	**0**	**–0,1**	**0**
			referentiewaarde	*0,4*	*0*	*0*	*0,2*	*–0,1*	*0,1*	*0,1*	*0*	*0,1*	*0,2*	*0*	*0*	*0,3*	–	–
Rapportcijfer tevredenheid met de leefbaarheid in dorp of wijk*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**8,1**	**7,3**	**7,8**	**7,7**	**7,5**	**8,1**	**7,3**	**7,6**	**7,6**	**8,0**	**7,6**	**7,9**	**7,6**	**7,7**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (absoluut)	**2022–2024**	waarde	**0,3**	**0,1**	**0,1**	**0,4**	**0,1**	**0,1**	**0,2**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0,2**	**0,1**	**0,1**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage inwoners dat vindt dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk in de afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**3,0**	**6,4**	**8,0**	**11,0**	**4,1**	**7,9**	**3,1**	**4,4**	**4,4**	**5,0**	**4,4**	**4,9**	**1,2**	**5,2**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2022–2024**	waarde	**–5,5**	**–2,8**	**2,6**	**3,7**	**–1,2**	**–1,5**	**1,1**	**–0,7**	**–0,7**	**0,3**	**–0,7**	**1,4**	**–2,9**	**–0,5**	
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**7,7**	**16,6**	**12,2**	**7,4**	**10,4**	**10,7**	**17,8**	**12,8**	**12,8**	**14,2**	**12,8**	**6,0**	**15,7**	**12,1**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2022–2024**	waarde	**–11,3**	**–14,6**	**–7,1**	**–12,0**	**–11,9**	**–4,7**	**–9,1**	**–8,7**	**–8,7**	**0,8**	**–8,7**	**–13,3**	**–7,8**	**–9,0**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–

* Deze indicator is gebaseerd op een uitvraag onder het Groninger en Drents Panel. In de gemeenten Veendam, Stadskanaal en Pekela ligt de respons lager dan 200. Om de representativiteit te verhogen zijn de cijfers o.b.v. paneldata voor deze drie gemeenten samengevoegd.

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND	MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS-KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
Rapportcijfer waardering sociale cohesie	Stand van zaken	**2023**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**6,4**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (absoluut)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Samengesteld percentage tevredenheid met deelaspecten sociale cohesie*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**77,9**	**62,9**	**65,9**	**71,6**	**64,0**	**78,6**	**57,1**	**59,5**	**59,5**	**77,0**	**59,5**	**71,0**	**67,6**	**67,1**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2022–2024**	waarde	**3,8**	**3,6**	**1,7**	**3,8**	**0,3**	**4,9**	**1,2**	**–1,4**	**–1,4**	**2,3**	**–1,4**	**2,9**	**–0,4**	**1,5**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt	Stand van zaken	**2023**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**2,2**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Rapportcijfer tevredenheid met ervaren veiligheid in dorp of wijk*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**8,0**	**7,3**	**7,5**	**7,7**	**7,6**	**8,0**	**7,4**	**7,6**	**7,6**	**8,1**	**7,6**	**8,0**	**7,6**	**7,7**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (absoluut)	**2022–2024**	waarde	**0,4**	**0,6**	**0,2**	**0,6**	**0,5**	**0,3**	**0,7**	**0,2**	**0,2**	**0,4**	**0,2**	**0,5**	**0,4**	**0,4**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving	Stand van zaken	**2024**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**82,6**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (procentpunt)	**2021–2024**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**–1,2**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Rapportcijfer waardering voor het landschap*	Stand van zaken	**2024**	waarde	**8,6**	**7,9**	**7,9**	**8,2**	**8,0**	**8,6**	**7,8**	**7,8**	**7,8**	**8,6**	**7,8**	**7,9**	**8,4**	**8,1**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (absoluut)	**2022–2024**	waarde	**0**	**–0,2**	**0**	**0,1**	**0**	**0,1**	**0,3**	**0**	**0**	**–0,1**	**0**	**0**	**0,2**	**0**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Totale emissies CO^2 equivalenten per inwoner	Stand van zaken	**2023**	waarde	**12,5**	**43,8**	**3,9**	**136,1**	**7,8**	**6,6**	**7,7**	**6,4**	**4,0**	**5,7**	**9,2**	**9,6**	**11,4**	**18,0**	**9,4**
			referentiewaarde	*15,3*	*7,6*	*4,5*	*9,0*	*19,0*	*9,0*	*7,5*	*7,3*	*8,0*	*7,7*	*7,0*	*9,3*	*15,9*	–	–
	Trend (index)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
Gemiddeld aardgasgebruik woninngen (m^3)	Stand van zaken	**2024**	waarde	**1100**	**930**	**750**	**1030**	**970**	**1020**	**990**	**1070**	**1010**	**1080**	**1000**	**1000**	**1140**	**904**	**800,0**
			referentiewaarde	*1027*	*913*	*710*	*983*	*903*	*968*	*932*	*951*	*935*	*990*	*909*	*938*	*1019*	–	–
	Trend (index)	**2023–2024**	waarde	**96,5**	**93,9**	**96,2**	**96,3**	**95,1**	**96,2**	**95,2**	**95,5**	**96,2**	**96,4**	**94,3**	**95,2**	**96,6**	**95,5**	**97,6**
			referentiewaarde	*96,7*	*96,1*	*97,3*	*96,7*	*97,2*	*97,8*	*96,1*	*97,4*	*97,0*	*96,9*	*97,2*	*96,8*	*96,4*	–	–
Gemiddelde warmtebehoefte woningen (kWh/m2)	Stand van zaken	**2025**	waarde	**136,0**	**118,4**	**111,9**	**146,6**	**130,9**	**132,8**	**140,7**	**142,7**	**144,5**	**137,3**	**130,4**	**125,3**	**154,9**	**123,8**	**118,8**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–
	Trend (index)	**nb**	waarde	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**	**nb**
			referentiewaarde	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	*nb*	–	–

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026 is de tweede editie van de jaarlijkse monitor die inzicht geeft in de voortgang van Nij begun. Met dit maatregelenpakket werkt het kabinet, samen met de regio, aan herstel en perspectief in het licht van de gevolgen van de gaswinning.

Deze publicatie brengt de stand van zaken in beeld op het gebied van brede welvaart en vertrouwen in de overheid. Daarnaast volgt zij de voortgang van schadeherstel, versterking van gebouwen, verduurzaming van woningen en investeringen in sociaal en economisch perspectief.

De SvGND combineert beschikbare data tot een samenhangend overzicht van de regio. De monitor is opgesteld door KplusV, CMO STAMM, SEO Economische Onderzoek en Aletta Advies, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Tabel met stand van zaken 50 maatregelen Nij Begun

Maatregel	Stand van zaken per juli 2026
0. Groningen zonder gaswinning	De wettelijke bepalingen die de sluiting van het Groningenveld regelen zijn op 19 april 2024 in werking getreden.
1. Het kabinet legt jaarlijks verantwoording af over de Staat van Groningen	Met deze kabinetsreactie op de Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026 legt het kabinet verantwoording af over de resultaten van het gevoerde beleid. De Tweede Kamer heeft op 21 april 2026 ingestemd met het wetsvoorstel waarmee het jaarlijks uitbrengen van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe, en de kabinetsreactie daarop, een wettelijke verplichting wordt. Het wetsvoorstel ligt momenteel ter behandeling voor bij de Eerste Kamer.
2. Duidelijkheid over het gebied waar schade wordt vergoed	De AMvB Effectgebied is per 1 januari 2024 in werking getreden, dit betreft een minimale afbakening van het gebied waarbinnen het IMG in ieder geval schade afhandelt met toepassing van het wettelijk bewijsvermoeden.
3. Stoppen met onderzoek naar causaliteit van schades	Het IMG is per 1 juli 2024 gestart met het aanbieden van daadwerkelijk herstel, waarbij schade zonder onderzoek naar de schadeoorzaak tot een bedrag van 60.000 euro wordt hersteld door een aannemer van het IMG of een door de inwoner gekozen aannemer. Ook bij de vaste vergoedingen (vaste eenmalige schadevergoeding, aanvullende vaste vergoeding en vaste herhaalvergoeding) vindt geen onderzoek naar de schadeoorzaak plaats. De Tweede Kamer heeft op 21 april 2026 ingestemd met een wetsvoorstel waarin een duurzame grondslag voor daadwerkelijk herstel wordt gecreëerd. Deze grondslag vervangt de tijdelijke juridische constructie waarop het IMG nu daadwerkelijk herstel aanbiedt.
4. Het IMG lost knelpunten proactief op	Het IMG is sinds 30 september 2023 bevoegd om knelpunten op te lossen in zaken waarbij het wettelijk kader van de aansprakelijkheid onvoldoende ruimte biedt voor een passende oplossing. Het IMG heeft deze bevoegdheid bijvoorbeeld gebruikt om n.a.v. Nij Begun bewoners met langlopende dossiers in bezwaar de mogelijkheid te bieden gebruik te maken van een ruimhartig aanbod, zodat bewoners snel een punt konden zetten achter de slepende procedures en zo daadwerkelijk een nieuw begin konden maken. Binnen het IMG zet het Team op Maat (TOM) de Knelpuntenregeling in om unieke en schrijnende situaties op te lossen wanneer de wettelijke kaders daar onvoldoende ruimte voor bieden.
5. Vaker keuze voor schadeafhandeling met vaste vergoeding	Sinds november 2021 bood het IMG een vaste eenmalige schadevergoeding van 5.000 euro aan. Sinds maart 2024 is deze vaste vergoeding verhoogd naar 10.000 euro. Eind november 2024 is het IMG gestart met de aanvullende vaste vergoeding (AVV). Deze schademaatregel is voor bewoners die eerder een schadevergoeding lager dan 10.000 euro ontvingen. Daarnaast heeft het IMG inmiddels de AVV voor oud-eigenaren aangekondigd. Deze wordt nog verder uitgewerkt en de implementatie wordt vanaf 2027 verwacht. Het IMG heeft in april 2026 de vaste herhaalvergoeding opengesteld. Dit is een schadevergoeding van 5.000 euro, voor bewoners die na een

	eerdere schadevergoeding en een nieuwe beving opnieuw schade hebben en deze bij het IMG melden.
6. Herhaalde schades worden voorkomen met duurzaam schadeherstel	Per 1 januari 2026 is de nieuwe werkwijze Duurzaam Herstel van kracht. Hiermee is onder andere het maximumherstelbedrag per adres verhoogd tot de WOZ-waarde, met een maximum van 500.000 euro. Dit vergroot de oplossingsmogelijkheden en versimpelt en versnelt het besluitvormingsproces. Ook is het toepassingsgebied van de regeling vastgesteld, waarbij wordt gefocust op de zwaarst getroffen gebieden.
7. Hogere overlastvergoeding bij meervoudige schademeldingen	Bij de vaste herhaalvergoeding van 5.000 euro is de hogere overlastvergoeding bij herhaalmeldingen opgenomen in dit vaste bedrag. Daarnaast zal deze hogere overlastvergoeding, van ten hoogste 1.200 euro, vanaf eind 2026 voor de maatwerkregeling worden geïmplementeerd.
8. Aanpassen vergoeding van immateriële schade	De herbeoordeling van 70.000 aanvragen voor vergoeding voor immateriële schade is afgerond in maart 2024. Ruim 24.000 aanvragers ontvingen een (hoger) bedrag vanwege de verruimde regeling voor immateriële schade. In totaal is hierdoor ruim 63 miljoen euro extra aan schadevergoeding uitgekeerd. Daarnaast zijn de volgende aanpassingen inmiddels ook doorgevoerd: o Sinds oktober 2023 is het ook voor kinderen mogelijk om een immateriële schadevergoeding aan te vragen. Ook zijn verschillen binnen huishoudens gelijkgetrokken. o Het is sinds september 2024 mogelijk om een vervolgaanvraag te doen als de persoonlijke situatie is veranderd. o Sinds 2024 vult het IMG de schadevergoeding automatisch aan als blijkt dat er recht is op een hogere vergoeding. o Het IMG beoordeelt sinds september 2025 ook de aanvraag voor immateriële schadevergoeding van huurders en eigenaren op dezelfde manier. o Tot slot ontvangen gedupeerden de maximale immateriële schadevergoeding bij versterking of sloop/nieuwbouw vanwege een onveilige woning.
9. Soepeler omgang met termijnen bij schadeafhandeling	Het IMG heeft voorafgaand aan Nij Begun zijn beleid inzake de omgang met termijnen versoepeld. Bewoners krijgen twee keer zoveel tijd als wettelijk vastgelegd om een bezwaar in te dienen. Ook verwacht het IMG vanaf eind 2026 de huidige overlastvergoeding bij overschrijding van beslistermijnen aan te passen. De Tweede Kamer heeft ook ingestemd met een wetsvoorstel waarin wordt geregeld dat de beslistermijnen van het IMG op een aantal momenten wordt opgeschort, deze opschorting heeft als doel dat bewoners een geïnformeerde keuze kunnen maken tussen de verschillende vormen van schadeafhandeling. Er zijn objectieve criteria opgenomen in de wetsbepaling, zodat duidelijk is tot wanneer de opschorting loopt. Met bovenstaande punten is invulling gegeven aan de aangenomen Kamermotie Beckerman/Bushoff over hanteren van soepele termijnen voor gedupeerden en zorgen dat gedupeerden niet eindeloos hoeven te wachten (36836-59).

10a. Gebiedsgerichte crisisaanpak voor versnelling van de versterking	De NCG werkt gebiedsgericht aan de versterkingsopgave. Deze aanpak wordt o.a. toegepast binnen de Dorpenaanpak en sinds najaar 2023 ook breder binnen de versterkingsopgave. Aan de hand van de Handreiking Gebiedsgericht werken van het Atelier Rijksbouwmeester kan NCG samen met gemeenten en andere partners zorgen dat versterking en vernieuwing bijdragen aan het behoud van karakteristieke wijken, dorpen, straten en gebouwen. Voor specifieke gebieden worden maatwerkoplossingen opgezocht.
10b. Mandaat 50.000 euro bewonersbegeleider NCG	Bewonersbegeleiders van NCG beschikken sinds 10 mei 2023 over een mandaat van 50.000 euro om proactief bewoners te kunnen helpen, zonder vertragende besluitvorming over budgetten. Sindsdien hebben bewonersbegeleiders circa 1.700 keer het mandaat benut.
11. De NCG maakt de uitvoering van de versterking meer mensgericht	NCG heeft de bewonerscontactreis uitgebreid door contactmomenten beter af te stemmen op de behoeften van bewoners. Daarnaast is een vijftigtal brieven, besluiten en informatiebladen herschreven in begrijpelijkere en bewonersvriendelijkere taal.
12a. Meer maatwerk om verschillen in de versterkingsopgave tegen te gaan	De NCG past maatwerk toe om onaanvaardbare verschillen tegen te gaan in de versterkingsopgave. In de beleidsbrief versterken van 24 januari jl. (Kamerstukken II, vergaderjaar 2024/25, 35561, nr. 66) zijn de kaders gegeven. De NCG heeft deze kaders in samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de regio uitgewerkt en past deze nu ook op verschillenden plekken toe.
12b. Verschil overlastvergoeding tussen huurders en eigenaren wegnemen	De overlastvergoeding voor eigenaren is vanaf april 2023 beschikbaar voor aanvragen van huurders. Deze regeling wordt in 2024-2025 ook met terugwerkende kracht tot 2015 uitgevoerd.
13. Meer aandacht voor ruimtelijke kwaliteit in de versterkingsopgave	Het Atelier Regiobouwmeester adviseert de NCG en betrokken partners over ruimtelijke kwaliteit in versterkingsprojecten, op pand- en gebiedsniveau. Hiervoor zijn verschillende instrumenten ingericht, zoals het kader inzet architecten dat ervoor zorgt dat er waar dat nodig is architecten bij de versterking betrokken wordenen een handreiking voor gebiedsgericht werken. Ook wordt in verschillende ontwerptrajecten aan de toekomst van de Groninger boerderij in het Groninger landschap gewerkt. Uitvoeringsplannen van NCG worden afgestemd op provinciale programma's voor onder meer Agro, mkb en Erfgoed, zodat boeren, ondernemers en erfgoedeigenaren beter worden geholpen.
14. Extra impuls voor leefbaarheid en wijkontwikkeling	Het Rijk, NCG en de vijf versterkingsgemeenten hebben een bestedingskader ontwikkeld ter verbetering van de leefbaarheid en de wijkontwikkeling in gebieden die te maken hebben (gehad) met de versterkingsopgave of problemen rond schadeafhandeling. Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen.
15. Extra geld voor herstel van de openbare ruimte ná afronding van de versterking	Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen.
16. Vergoeding voor eigen tijd van bewoners in de versterking	Bewoners, eigenaren en huurders die wachten op de versterking van hun woning, ontvangen van de NCG een vaste vergoeding van 2.500 euro per adres. Dit bedrag is een compensatie voor de tijd die zij hebben

	besteed aan het versterkingsproces of het wachten op een besluit op norm.
17. Indexering gestegen kosten batch 1.588	De gemeenten Eemsdelta, Groningen en Midden-Groningen zijn in overleg getreden met het Rijk over passende indexatie voor de gestegen bouwkosten binnen batch 1.588. Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen. Voor batch 1588 is hier bij de Voorjaarsnota 2025 extra budget voor beschikbaar gesteld.
18. Extra budget personeelskosten decentrale overheden	Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen.
19. Kosten voor juridische, technische en bouwkundige bijstand worden vergoed	De twee regelingen waarmee eigenaren van een gebouw kosteloos juridische, financiële en bouwkundige bijstand kunnen ontvangen bij het schadeafhandelings- en versterkingstraject van hun gebouw, zijn in juli 2023 in werking getreden. Beide regelingen zijn begin 2026 uitgebreid, waardoor eigenaren (al dan niet via de advocaat of mediator) eveneens kosteloos de bijstand van een bodemkundige, hydroloog en/of ecoloog kunnen inhuren. De uitbreiding geldt tevens voor civiele zaken die zich in verband met de uitvoering van de versterking in eigen beheer of van het schadeherstel in eigen beheer tijdens of na afloop daarvan kunnen voordoen, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van bouwfouten door de aannemer of architect. Het PEGA-wetsvoorstel dat momenteel ter behandeling voorligt bij de Eerste Kamer, bevat een grondslag om bij AMvB de reikwijdte van deze bijstand uit te breiden. De concept-AMvB waaraan momenteel wordt gewerkt, breidt het recht op rechtsbijstand uit naar huurders en andere rechtmatige gebruikers die een besluit van het IMG of de NCG ontvangen, evenals naar eigenaren in de batch 1.588 en Zandplantenbuurt-Zuid. Ook kunnen eigenaren in de verschillenaanpak in het kader van de versterking kosteloze bouwkundige en financiële bijstand krijgen (naast het feit dat kosteloze rechtsbijstand bij bezwaar en beroep geldt voor alle besluiten voor eigenaren op grond van de wet, dus ook deze besluiten). Tot slot krijgen huurders met een schadebesluit recht op financiële bijstand.
20. Dejuridificering	NCG en IMG werken aan het milder, makkelijker en menselijker maken van de schadeafhandeling en versterking. Het IMG gaat in beginsel niet in hoger beroep tegen uitspraken in het voordeel van bewoners en is gestopt met de inzet van de Landsadvocaat in procedures tegen bewoners. Door het stoppen met causaliteitsbeoordelingen bij daadwerkelijk herstel en de vaste vergoedingen bij de schadeafhandeling, wordt een belangrijke aanleiding voor geschillen weggenomen. Mocht er toch een geschil ontstaan tussen bewoners en het IMG, probeert het IMG hier buiten de rechtbank alsnog tot een vergelijk te komen. De NCG procedeert in beginsel niet zelf tegen de bewoner en zal dat in de toekomst ook niet doen. Via de subsidieregeling rechtsbijstand van de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) kunnen eigenaren en IMG/NCG kiezen voor het inzetten van een kosteloze onafhankelijke mediator.

21a. Meer zeggenschap voor bewoners	Binnen de vier dorpen van de Dorpenaanpak zijn dorpsteams ingevoerd. De ervaringen worden waar mogelijk ook toegepast in de rest van het versterkingsgebied.
21b. Digitaal portaal voor bewoners	In mei 2026 is actuele informatie over de voortgang van de versterking via MijnNCG beschikbaar voor circa 7.000 eigenaren in de versterkingsopgave. Eind september 2025 ging de laatste versie van het portaal live. Hierbij werd de gebruikersgroep uitgebreid met circa 1.500 eigenaren.
22. Betere ondersteuning door IMG, NCG en SNN met één loket	In 2025 is de Agenda voor Herstel ondertekend. Dit is een samenwerking tussen het Rijk, NCG, IMG, de vijf versterkingsgemeenten en de provincie. In deze agenda zetten we niet in op een grote stelselwijziging, maar maken we nu al slimmer gebruik van de mogelijkheden die er al zijn. Zo weten we elkaar beter te vinden en worden knelpunten gezamenlijk besproken.
23. Aardbevingscoaches in elke gemeente	In de vijf aardbevingsgemeentes zijn aardbevingscoaches of welzijnswerkers actief. IMG en NCG hebben (gezamenlijke) steunpunten in het versterkingsgebied. Het IMG heeft daarnaast 18 verschillende steunpunten verspreid door Groningen en Noord-Drenthe, waaronder een mobiel steunpunt.
24. Extra hulp aan agrariërs met schade	Met Nij Begun heeft het kabinet 221 miljoen euro extra uitgetrokken voor de intensivering van het Agroprogramma door de provincie Groningen. Op 1 december 2023 heeft de provincie de investeringsregeling van het Agroprogramma opengesteld. In juli 2023 is het IMG van start gegaan met de nieuwe mestkelderregeling, waarbij schade aan mestkelders als gevolg van gaswinning wordt vergoed. De werkgroep Mestkelders is 19 oktober 2023 van start gegaan om de voortgang van de regeling te monitoren. Afgelopen najaar is de werkgroep Mestkelders, wegens het succes van de mestkelderregeling, samengevoegd met het agrarisch sector overleg waar naast de sector en het IMG ook NCG en de provincie aanschuiven. In het najaar van 2025 is het Regieoverleg Agro opgezet om complexe casuïstiek integraal te bespreken met alle betrokken partijen (NCG, IMG, provincie en gemeente).
25. Extra steun voor ondernemers met schade en vergoeding van waardedaling aan bedrijfspanden	Met Nij Begun heeft het kabinet extra middelen uitgetrokken voor het mkb-programma van de provincie Groningen. Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen. Op 29 januari 2024 is door de provincie de deskundigensubsidieregeling opengesteld die mkb'ers ondersteunt in het aardbevingsgebied die een kennisvraag hebben als gevolg van de nadelige effecten van gaswinning in het Groningenveld. In januari 2024 zijn ook twee mkb-consulenten gestart bij het MKB-programma om gedupeerden met schade en/of versterken te helpen. In mei 2025 heeft de provincie de investeringsregeling van het MKB-programma opengesteld. Daarnaast is in december 2023 de Taskforce MKB gestart en in het najaar van 2023 is het IMG gestart met de waardedalingsregeling voor niet-woningen (zakelijke objecten).

26. Voortzetting Erfgoedprogramma	Het provinciale Erfgoedprogramma is verlengd tot en met 2028. Op 12 mei 2026 is de actualisatie van het Erfgoedprogramma 2026-2028 naar de Tweede Kamer gestuurd. De pilot van de Vereniging Groninger Monumenteigenaren is op 6 september 2023 van start gegaan. Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen.
27. Een sterk vangnet voor wie dit nodig heeft.	Sinds januari 2024 kan de Commissie Bijzondere Situaties micro-ondernemingen helpen. December 2023 zijn de taskforces voor mkb en Complexe Zaken gestart. De verbeteringen in de reguliere schadeafhandeling en versterkingsoperatie, een geïntensiveerde samenwerking tussen NCG, IMG en regio, en andere aanvullende maatregelen voor mkb-ondernemers, agrariërs en bewoners zorgen ervoor dat deze doelgroepen beter worden ondersteund. De verwachting van de betrokken partijen is dat het aantal vastgelopen en/of complexe situaties hiermee ook verder zal afnemen. In 2025 is samen met betrokken partijen de inzet op de complexe situaties (mkb, agro, particulieren) en de beschikbare vangnetten en taskforces nader bekeken. Daarbij is ook gekeken of het nodig is om de verschillende instrumenten en de toegang hiertoe verder te stroomlijnen en/of de informatievoorziening te verbeteren. De Tweede Kamer is in juni 2025 hierover geïnformeerd. Uit de verkenning zijn een aantal verbeterpunten gekomen, deze worden momenteel met betrokken partijen verder uitgewerkt.
28. Woningen die nog versterkt moeten worden, worden aardgasvrij-gereed gemaakt	Woningeigenaren die te maken krijgen met (middel-)zware versterking, waarbij sprake is van minimaal vier maanden bouwtijd en de bewoner langdurig niet thuis kan wonen, krijgen door de NCG-verduurzamingsmaatregelen tot het niveau aardgasvrij-gereed aangeboden als onderdeel van de versterking.
29. Verduurzamings-stimulering voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe	De subsidieregeling voor isolatie en ventilatie in de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo is op 2 juni 2025 gepubliceerd. Op 3 juni is vervolgens het loket voor terugwerkende kracht geopend, voor bewoners die na 25 april 2023 al isolatiemaatregelen hadden uitgevoerd. Op 2 september 2025 is het subsidieloket geopend voor woningeigenaren die nog moeten isoleren. Dit gebeurt gefaseerd, waarin elke maand verschillende postcodes openen. Er zijn tot nu toe totaal zo'n 25.000 aanvragen gedaan. Ook is er voor bijna 120 mln. euro aan subsidie verleend (peildatum 01-06). Woningeigenaren die dat willen of nodig hebben, kunnen volledig ontzorgd worden. Ongeveer 12.000 woningeigenaren hebben zich hiervoor aangemeld en met 2/3^{e} hiervan is al contact opgenomen. Sinds april 2025 biedt NCG bewoners de mogelijkheid om versterking en isolatie gelijktijdig aan te pakken, na een positief besluit over de combinatie in januari 2025. Bewoners kiezen zelf of zij versterken en isoleren willen combineren, of de isolatie later via de reguliere subsidieregeling oppakken. Tot nu toe kiezen veel bewoners voor de optie om de isolatie tegelijk met de versterking uit te voeren.
30. Uitbreiding toepassingsgebied woningverbeteringssubsidie	De regeling die een subsidie ter hoogte van 10.000 euro ter verduurzaming en verbetering van 15.000 aanvullende adressen biedt, is per 15 november 2023 opengesteld door het SNN. Een

	tegemoetkoming voor particuliere huurders en huurders via woningcorporaties is begin 2025 beschikbaar gesteld.
31. Gemeenten krijgen een eigen knelpuntenpot	Aardbevingsgemeenten beschikken over een gemeentelijke knelpuntenpot voor het wegnemen van psychosociale en sociaaleconomische knelpunten. Eind 2023 ontvingen zij hiertoe de eerste middelen. Sinds de publicatie van de meerjarige SPUK-regeling voor de provincie Groningen en de aardbevingsgemeenten in 2024 hebben decentrale overheden jaarlijks middelen ontvangen.
32. Steun voor Groninger Dorpen, Stut & Steun en maatschappelijke organisaties	De financiële steun aan Groninger Dorpen, Stut & Steun en maatschappelijke organisaties is gecontinueerd.
33. Jongeren krijgen een stem	De stem van jongeren bij de maatregelen van Nij Begun vindt het kabinet belangrijk. Om jongerenparticipatie in de regio structureel invulling te geven, trekt het Rijk op met o.a. de provincie Groningen en het NPG. Daarnaast biedt het IMG jongeren uit het aardbevingsgebied jaarlijks en al sinds 2021 een podium om hun ervaringen met gaswinning te delen in korte documentaires en video's om die zo voor het brede voetlicht te brengen.
34. Gemeenten krijgen extra budget voor de uitvoering van een sociale agenda voor Groningen en Noord-Drenthe	Bijna alle maatregelen van de Sociale Agenda zijn gestart. De maatregelen die nog niet gestart zijn volgen in de loop van dit jaar. In de regio wordt gewerkt met verschillende betrokken partijen in maatschappelijke allianties. Ook gemeenten spelen in de uitvoering een belangrijke rol.
35. Er komt een Economische Agenda voor Groningen en Noord-Drenthe	Regio en Rijk hebben in juni 2025 de Economische Agenda vastgesteld. Sindsdien werkte de kwartiermaker de agenda verder uit in een eerste meerjarig uitvoeringsplan voor de periode 2026 – 2028 en een jaarplan voor 2027. Dit biedt kaders voor de uitvoering waarmee een generatie lang 100 miljoen euro per jaar in de economische structuurversterking wordt geïnvesteerd in de regio. Daartoe vinden momenteel voorbereidende werkzaamheden plaats, zoals het ontwerpen van (financierings-)instrumenten en een passend afwegingskader. Parallel wordt rond de zomer van 2026 een gemeenschappelijke regeling opgericht. De stichting, die de economische agenda gaat uitvoeren, wordt eind 2026 opgericht. De medeoverheden hebben het principebesluit genomen dat in de gemeenschappelijke regeling zowel de Economische als de Sociale Agenda worden ondergebracht. Dit besluit wordt nog nader uitgewerkt.
36. Direct contact tussen Kamer en toezichthouder	In het wetsvoorstel voor de Kaderwet rijksinspecties wordt opgenomen dat de leiding van een rijksinspectie op verzoek van het parlement meer informatie kan verschaffen en toelichting kan geven. Het wetsvoorstel is tussen 27 januari tot 28 maart 2025 ter consultatie voorgelegd aan de samenleving. De voortgang van het wetsvoorstel heeft vertraging opgelopen door wisseling van bewindspersonen en aantreden van nieuw kabinet.
37. Actief openbaar maken van adviezen van rijksinspecties	Dit wordt meegenomen in het wetsvoorstel voor de Kaderwet rijksinspecties dat ervoor moet zorgen dat de toezichthouders van de rijksoverheid (de rijksinspecties) onafhankelijker hun taak kunnen uitvoeren. Het wetsvoorstel is tussen 27 januari tot 28 maart 2025 ter consultatie voorgelegd aan de samenleving. De voortgang van het

	wetsvoorstel heeft vertraging opgelopen door wisseling van bewindspersonen en aantreden van nieuw kabinet.
38. Introduceren collegiaal bestuur bij SodM	Het kabinet maakt mogelijk dat het SodM, conform de aanbevelingen van de enquêtecommissie, werkt met een collegiaal bestuur, bestaande uit de inspecteur-generaal en twee bestuursleden. Een dergelijke vormgeving van het bestuur zorgt ervoor dat de koers van de toezichthouder niet afhankelijk wordt gemaakt van één persoon en het bestuur in de vorm van een college minder gevoelig is voor eventuele beïnvloeding van buitenaf. Om uitvoering te kunnen geven aan maatregel 38 wordt de Mijnbouwwet op verschillende punten aangepast via het 'PEGA-wetsvoorstel'. Het wetsvoorstel is 21 april 2026 aangenomen in de Tweede Kamer. Het wetsvoorstel ligt momenteel ter behandeling voor bij de Eerste Kamer.
39. Waarborgen voor onafhankelijke taakuitoefening Inspecties krijgen plek in Wet op de rijksinspecties	Het kabinet neemt de aanbevelingen die de Inspectieraad heeft gedaan om onafhankelijke taakuitoefening via het toezicht te waarborgen mee in de uitwerking van de Kaderwetwet Rijksinspecties. Het wetsvoorstel is tussen 27 januari tot 28 maart 2025 ter consultatie voorgelegd aan de samenleving in een internetconsultatie. De voortgang van het wetsvoorstel heeft vertraging opgelopen door wisseling van bewindspersonen en aantreden van nieuw kabinet.
40. Aanpassen ambtseed en stimuleren tegendenken binnen ministeries	Vanaf 1 januari 2025 leggen ambtenaren die in dienst komen bij de rijksoverheid een nieuwe versie van de ambtseed af. Deze geeft beter aan waar ambtenaren voor staan en hoe zij willen werken; op basis van gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en respect. Ook maakt de nieuwe tekst van de eed duidelijker dat ambtenaren werken in het algemeen belang voor onze samenleving.
41. Betere spreiding van de rijkswerkgelegenheid	Het kabinet heeft sinds 2024 een aanpak vastgesteld om de rijkswerkgelegenheid beter te spreiden. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een sterkere coördinerende en adviserende rol gekregen om ministers te ondersteunen bij de zoektocht naar een betere spreiding van hun organisaties.
42. Bewindslieden en beleidsambtenaren gaan op grote schaal in gesprek met burgers.	Voor de uitwerking van de maatregelen uit *Nij Begun* werken ambtenaren van het ministerie van BZK in gezamenlijke teams met collega's van de decentrale overheden in Groningen en Noord-Drenthe. Ook andere rijksambtenaren zijn regelmatig in Groningen en Noord-Drenthe aanwezig in het kader van bewonersavonden, of om samen te werken met maatschappelijke organisaties en collega's van de decentrale overheden. Daarnaast is de regeringscommissaris veelvuldig aanwezig in Groningen om in gesprek te gaan met bewoners. Voor de kabinetsreactie op de SvGND 2026 is uitgebreid gesproken met inwoners van onder meer Loppersum, Delfzijl, Appingedam, Winsum, Uithuizen, Ten Boer, Winschoten, Veendam en Paterswolde.
43. Het Gasgebouw wordt de komende jaren ontmanteld	De beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld leidt tot de ontmanteling van het Gasgebouw. De NAM wil haar belang in kleine gasvelden verkopen aan derde partijen, en blijft dan enkel nog bestaan om de infrastructuur in het Groningenveld op te ruimen en de kosten voor schade en versterken te dragen.
44. Uitkomst gesprekken met Shell en ExxonMobil heeft geen effect op gedupeerden	De lopende juridische procedures en de eventuele gesprekken met Shell en ExxonMobil hebben geen invloed op het afhandelen van de schade en uitvoeren van de versterking door respectievelijk het IMG en de NCG.

45. Toezicht op opruimactiviteiten	Het Groningenveld is definitief gesloten. Dit betekent dat NAM als laatste vergunninghouder op grond van de Mijnbouwwet 26 mijnbouwinstallaties, 349 putten en andere mijnbouwvoorzieningen, zoals pijpleidingen, moet ontmantelen. Het gaat om een complex en gefaseerd proces dat volgens NAM ongeveer tien jaar zal duren. Alle putten zijn buiten gebruik gesteld en per januari 2026 zijn 70 putten definitief afgesloten. Het merendeel van de installaties en voorzieningen wordt verwijderd of veilig achtergelaten. Een klein deel blijft zo lang als nodig in gebruik, bijvoorbeeld als monitoringslocatie voor metingen in en rondom het voormalige Groningenveld. NAM moet voldoen aan wettelijke verplichtingen en per locatie een verwijderingsplan indienen. SodM houdt toezicht op de ontmanteling en adviseert het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Ook andere partijen, zoals de Omgevingsdienst Groningen, houden toezicht op milieu en leefomgeving.
46. Toets op borgen publiek belang in strategie staats- en beleidsdeelnemingen	In de nieuwe strategie van EBN hebben publieke belangen een duidelijkere plek gekregen. Daarnaast heeft EBN de standaard Overeenkomst van Samenwerking openbaar gemaakt en een overzicht van alle bestaande overeenkomsten gepubliceerd.[1] Alle nieuwe overeenkomsten die EBN sluit zullen actief openbaar worden gemaakt. Verder heeft EBN een verklaring maatschappelijk verantwoord ondernemen gepubliceerd en is EBN bezig om het toetsingskader voor beoordeling van investeringsvoorstellen aan te passen, zodat beter wordt verankerd hoe publieke belangen bij de beoordeling worden meegenomen. Gasunie heeft in 2024 haar strategie herzien.[2] In de nieuwe strategie zijn de publieke belangen getoetst en voldoende geborgd geacht.
47. Meer transparantie over borgen publieke belangen door EBN	EBN rapporteert in haar jaarverslag over het behartigen van publieke belangen bij de uitvoering van haar wettelijke taken. Verder neemt EBN de publieke belangen die worden gediend met een specifieke publiek-private samenwerking op in de overeenkomsten die zij aangaat.
48. Er komt een Rijksprogramma voor duurzaam gebruik van de ondergrond	Het Rijksprogramma Duurzaam Gebruik Diepe Ondergrond (DGDO) werkt aan de ruimtelijke inrichting van de diepe ondergrond ten behoeve van de leveringszekerheid en de energietransitie. In dit programma wordt inzichtelijk gemaakt, waar, wanneer en onder welke (ruimtelijke) voorwaarden activiteiten kunnen plaatsvinden. De maatschappelijke dialoog is gestart in het voorjaar van 2025. De betrokkenheid van inwoners bij beleidsontwikkeling wordt vormgegeven via een raadpleging in de vorm van een Participatieve Waarde Evaluatie. Daarnaast zullen in meerdere rondes in regio- en themasessies gevoerd worden met medeoverheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven.
49. Méér kennis, betere data en monitoring van mijnbouweffecten	Het kabinet vindt voldoende data en kennis van essentieel belang voor veilig en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond. In navolging van maatregel 49 zijn er op dit gebied belangrijke stappen gezet. Op het gebied van kennis werkt het kabinet aan de oprichting van een nieuw parapluprogramma voor duurzaam en veilig gebruik van de ondergrond: GeoKennisNL. Op dit moment is RVO bezig met het opzetten van de uitvoering hiervan. Het wetenschappelijke panel voor Sociale Effecten

[1] https://www.ebn.nl/over-ebn/samenwerking-en-projecten/
[2] Zie het jaarverslag van 2024: Voorwoord raad van bestuur › Jaarverslag 2024

	Mijnbouw is nu onderdeel van het Kennisprogramma Effecten Mijnbouw. De eerste onderzoeken zijn uitgezet. Daarnaast is TNO op verzoek van KGG bezig met het programma PEGA Invulling Ondergrond (PIO), een dataprogramma om meer data over de diepe ondergrond te verzamelen en op een betere manier te ontsluiten. Binnen het programma wordt o.a. data verzameld van vergunninghouders en gewerkt aan geothermie. Tot slot heeft KGG opdracht gegeven aan het KNMI om hun seismisch meetnetwerk uit te breiden. Fase 1 wordt op dit moment gerealiseerd en fase 2 is in voorbereiding.
50. Veiligheids- en risicostrategie voor ondergrondse activiteiten	De diepe ondergrond blijft een belangrijke rol spelen in het nieuwe energiesysteem. De kaders voor het omgaan met risico's worden daarom gebaseerd op rijksbreed beleid voor energietransitie, namelijk: de uitgangspunten voor evenwichtig omgaan met risico's voor de veiligheid en gezondheid van mensen. Dit beleid is eind 2022 bij uw Kamer aangekondigd. Sindsdien is de verdiepingsslag en ambtelijke afstemming met koepelorganisaties IPO en VNG afgerond. Na de zomer van 2026 wordt de definitieve uitwerking naar uw Kamer gestuurd. De uitgangspunten zijn bedoeld voor een evenwichtige en consistente aanpak bij de verschillende domeinen in de energietransitie. Op ieder domein is een specifieke uitwerking nodig. Zo ook voor activiteiten in de diepe ondergrond, zoals geothermie of opslag van energie in zoutcavernes. Aan deze uitwerkingen wordt al gewerkt, zoals het richtsnoer voor omgaan met de veiligheidsrisico's van waterstofopslag in zoutcavernes.[3]

[3](https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2025Z14309&did=2025D32562)

provincie groningen

Ons kenmerk
K100843 / 2026-101607

Datum
16 juni 2026

Contact
Herstel & Perspectief
[redacted]

Postadres
Postbus 610
9700 AP Groningen

Bijlage(n)
-

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA DENHAAG

Onderwerp: regionale reactie SvGND 2026

Geachte minister Heerma,

Op 22 juni 2026 bespreken wij de Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026 (hierna: SvGND). Hierbij treft u onze regionale reactie – mede namens de colleges van de gemeenten in Groningen, Tynaarlo, Noordenveld en Aa en Hunze en de dagelijks besturen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest - aan met de punten die wij in het overleg met u willen bespreken. We verzoeken u onze regionale reactie met uw reactie mee te sturen naar de Tweede Kamer en in te gaan op onze punten.

We willen beginnen met onze waardering uit te spreken voor de SvGND zelf. Het is – na de eerste 'light'-versie van vorig jaar – een goede basis om op voort te borduren. De SvGND heeft het karakter van een nulmeting en is een bruikbare start om de komende jaren te meten hoe het in Groningen en Noord-Drenthe gaat. We waarderen het ook dat de SvGND vooruitlopend op de wettelijke verplichting daartoe, uitkomt.

In de SvGND zijn de positieve ervaringen in de samenwerking kort benoemd. Wij willen die positieve ervaringen hier bevestigen. De samenwerking voor de Economische en Sociale Agenda met alle betrokken partijen, ook met het Rijk, wordt als zeer positief ervaren.
Voor de Sociale Agenda wordt het motto 'Soamen moakt', dat leidend was bij de totstandkoming van de Sociale Agenda, ook echt zo ervaren. De samenwerking komt de Agenda, zowel op inhoud als in verbindingen met partners, ten goede.
De samenwerking binnen de regio tussen overheden en met triple helix partners (onderwijs, overheid, ondernemers) loopt goed. De regio krijgt met de uitvoeringsstructuur een belangrijke rol in de besluitvorming en uitvoering van de Agenda.

Algemene punten

1. Verbetering van de SvGND is nodig

In de aanbesteding voor de SvGND zit ook een ontwikkelopdracht en het belang daarvan blijkt uit de SvGND 2026. We zien dat er belangrijke gegevens ontbreken, zaken niet zijn geduid of dat er verschillende interpretaties mogelijk zijn van de gepresenteerde gegevens. Deze zaken stellen wij aan de orde in het ambtelijk opdrachtgevers- en opdrachtnemersoverleg.

Specifieke aandacht vragen we wel voor een duidelijker aansluiting van de indicatoren die de doelen van de Agenda's meten op de indicatoren die de het hoofddoel, de brede welvaart, meten. Omdat dit een nulmeting is, is dat nog niet problematisch. Maar om te meten of de bedoelde effecten ontstaan op het gebied van brede welvaart moet een duidelijker aansluiting gemaakt worden op de doelen en indicatoren van de Agenda's. Anders geven de resultaten een verkeerd beeld.

De onderzoekers van de SvGND stellen dat er een sterker verklarend conceptueel model nodig is om te kunnen begrijpen hoe indicatoren samenhangen en om aan te kunnen geven welke ingrepen voor welke doelgroep zouden helpen. Zo'n model levert mogelijk ook informatie op over wat beter of anders kan in de aanpak van de problemen die zijn ontstaat in de gezondheid van inwoners als gevolg van de aardbevingen.

We stellen voor om het verklarend conceptueel model te realiseren.

2. Samenwerking op alle onderdelen

Zoals we hiervoor aangeven, zijn we zeer positief over de samenwerking voor de Economische en Sociale Agenda. Ook voor de uitvoering van de Isolatie-aanpak is er sprake van een intensieve gezamenlijke aanpak.

Dit positieve beeld is er echter niet als het gaat om schadeherstel en versterking. We zien hier dat we elkaar als overheden beter weten te vinden, de lijnen om af te stemmen zijn korter. In die zin zien we een verbetering in de samenwerking. Dit heeft echter nog niet voldoende geleid tot oplossingen voor inwoners: daar waar de samenwerking ervaren moet worden. Samenwerking betekent voor schadeherstel en versterking nog te veel dat we slechts geïnformeerd worden. Er is geen sprake van gezamenlijk doen wat nodig is voor inwoners en daarom in een vroeg stadium samenwerken aan beleid(swijzigingen) en regelingen.
Dit punt maken wij al langer en hebben wij ook vorig jaar gemaakt naar aanleiding van de SvGND 2025.

In de brief van 8 december 2025 waarin uw voorganger reageert op onze punten over de SvGND 2025, is aangegeven dat de minister zich volop inzet om de regio te betrekken bij zijn aanpak. Wij zien echter onvoldoende verbetering, ondanks het feit dat we in de Agenda voor Herstel hebben afgesproken om beter samen te werken en waar mogelijk de schadeafhandeling, versterking en verduurzaming integraal aan te pakken. We willen op deze manier tot een merkbare verbetering komen voor de inwoners. Dit is een noodzaak, anders zal in het kerngebied steeds blijken dat dit gebied slechter (blijft) scoren op de indicatoren voor brede welvaart en vertrouwen in de overheid. De recente rapportage van het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) maakt deze urgentie alleen nog maar groter.

Het gebeurt nog steeds dat er weliswaar een gesprek mogelijk is over zaken, maar dan wel in de context dat de inhoud al vaststaat. Samenwerking heeft hier dan meer de betekenis van "vertellen hoe het volgende week gaat gebeuren". Dit is niet wat wij verstaan onder samenwerking en elkaar betrekken bij de aanpak.
De afstemming op het gebied van erfgoed verloopt met name met de NCG en het IMG, ondanks herhaalde inspanningen om dit te verbeteren, in de praktijk ook moeizaam.

Het is voor ons niet te begrijpen waarom een effectieve samenwerking wel kan bij de Agenda's – namelijk rijk, regio en triple helix partners die samen keuzes maken op inhoud en proces – maar dat nog steeds niet blijkt te lukken voor de kardinale opgaven schadeherstel en versterking en de samenhang tussen die twee opgaven.

Schadeafhandeling en versterking

3. De zwaarst gedupeerden in het kerngebied moeten oplossingen krijgen, dit vraagt onder meer het niet toepassen van voorwaardelijke finaliteit in dit gebied, een betere (uitvoering van de) regeling voor duurzaam herstel en een betere samenwerking met ons

Op alle schaderegelingen voor de afhandeling van de fysieke schade scoort de 'rand' beter dan de 'kern'. De vaste vergoedingen (vaste vergoeding, aanvullende vaste vergoeding en de vaste herhaalvergoeding) dragen voor een belangrijk deel bij aan een milder, menselijker en makkelijkere schadeafhandeling. Dit komt vooral ten goede aan de inwoners in de rand. Inwoners in de kern scoren lager op de doorlooptijden, waardering en het vertrouwen in het IMG. Dit terwijl zich juist in het kerngebied de grootste problemen voordoen en opstapelen. Ook uit de informatie over de Commissie Bijzondere Situaties (CBS) in deze SvGND blijkt dat schrijnende situaties vooral ontstaan bij inwoners (volwassenen en kinderen) bij wie de schadeafhandeling en versterking samenkomen – in de kern – en bij wie ook andere (persoonlijke) problematiek speelt.

De SvGND geeft aan dat er met de invoering van de vaste vergoedingen meer capaciteit bij het IMG is vrijgekomen om te focussen op de kern. Als regio zien we dit nog niet terug. Sterker nog: door de invoering van de regeling daadwerkelijk herstel in combinatie met voorwaardelijke finaliteit worden inwoners in de kern benadeeld. Daarnaast is onlangs (Q2 2026) door de IMG de vaste herhaalvergoeding ingevoerd. Dit heeft als doel om inwoners in de kern ook de mogelijkheid te geven om hun schade sneller en eenvoudiger afgehandeld te krijgen. Echter is deze vaste herhaalvergoeding van € 5.000,- (en € 2.500 voor kleine gebouwen en objecten) is vaak te laag voor de schade van gebouwen in de kern. Het is daarmee geen oplossing voor het probleem van de zwaarst gedupeerden.
Wat is de toegevoegde waarde van deze regeling voor inwoners in de kern? Bovendien vragen we ons af wat de navolgbaarheid en uitlegbaarheid is van de vaste vergoedingen, en maken we ons zorgen over de uitstraling ervan op de mensen in de kern.

We vinden nu dat bijsturing nodig is en daadwerkelijke samenwerking nodig is wat betreft:

a) Voorwaardelijke finaliteit

[1] Zie onder meer onze reactie op het wetsvoorstel Groningenwet.

We vinden dat voorwaardelijke finaliteit niet mag gelden in de kern van het gebied waar de zwaarst getroffen gedupeerden wonen.[1] We hebben van uw ministerie en het IMG begrepen dat de voorwaardelijke finaliteitsbepaling – die al van toepassing is op de vaste vergoedingen (vaste vergoeding, aanvullende vaste vergoeding en vaste herhaalvergoeding) en daadwerkelijk herstel – ook gaat gelden voor de zogenaamde maatwerkregeling.[2]

Tegelijkertijd staat in de SvGND *"Het feit dat er in 2025 nog steeds veel nieuwe aanvragen zijn binnengekomen, bevestigt dat de gevolgen van de gaswinning nog altijd tot nieuwe of verergerde schade leiden. Zolang er nog aardbevingen plaatsvinden, blijft schadeafhandeling en -herstel nodig."*[3] Deze conclusie sterkt ons in ons argument dat er geen finaliteit mag komen voor de gedupeerden in het kerngebied, aangezien daar de komende decennia aardbevingen – of beter: bodembeweging – zal blijven voorkomen.

We denken niet dat dit juridisch kan, maar belangrijker nog: we vinden het onverantwoord en onuitlegbaar dat zelfs in de kern van het gaswinningsgebied inwoners het risico lopen om met onverhaalbare schade te blijven zitten. Als inwoners met het gevoel van onverhaalbare schade en herstel blijven zitten, zullen de resultaten op brede welvaart achterblijven en met name op het andere impactdoel van Nij Begun: vertrouwen in de overheid.

We hebben nog geen uitleg gekregen voor deze grens (de trillingssnelheid van 5 mm/sec) om de finaliteit te doorbreken en vinden de grens discutabel.

b) Duurzaam herstel

De regeling Duurzaam herstel is bedoeld om herhaalschade te voorkomen. Inwoners ervaren echter onduidelijkheden over de nieuwe beleidsregel en over de samenloop met de versterking. Er zijn lange doorlooptijden, onduidelijkheden, gebrekkige en/of tegenstrijdige communicatie en we zien inwoners die 'klassiek vastlopen'.

We zijn met het IMG en de NCG in gesprek om tot verbetering te komen van deze regeling. Voor het bestuurlijk gesprek op 22 juni vinden we het echter ook van belang om mee te geven dat bijsturing op duurzaam herstel nodig is, met name waar samenloop plaatsvindt tussen duurzaam herstel, versterken, en andere omstandigheden waardoor een situatie complex wordt (o.a. bij agro, mkb en erfgoed). Er is behoefte aan eenvoud, duidelijkheid, snelheid en oplossingen op maat.

4. Integraliteit en deskundigheid is nodig voor de uitvoering van het versterkingsprogramma

In deze fase van het versterkingsprogramma zien we meer samenloop van schadeherstel, versterking, erfgoed en ondernemersvraagstukken. Hierin moeten we integraal en samen optrekken.

[2] Dit is in feite geen maatwerkregeling, maar een regeling waarin 'vol' getoetst wordt aan het aansprakelijkheidsrecht.
[3] Pagina 69.

De SvGND laat ook zien dat inwoners geen vertrouwen hebben in de deskundigheid van het NCG binnen het beoordelingsproces. In onze regionale reactie van 2025 op de SvGND hebben we al opgemerkt dat inwoners erop moeten kunnen vertrouwen dat een versterkingsadvies of op-norm-verklaring juist is en op juist wijze tot stand gekomen is. Er is geen ruimte voor twijfel. En ook dat u hierin een eigen verantwoordelijkheid heeft "Want u moet zich er als bevoegd bestuursorgaan van vergewissen dat een advies juist (tot stand gekomen) is. Alleen dan mag u uw besluit baseren op het advies."[4]

5. Knelpunten moeten daadwerkelijk een eenvoudig worden opgelost

De SvGND laat zien dat er nog veel complexe situaties zijn en dat er een oorzakelijk verband is tussen complexiteit en vertrouwen in de overheid, brede welvaart, sociaal en emotioneel welbevinden. Het is dus van groot belang dat knelpunten worden opgelost. In theorie is dit geregeld: het IMG *moet* knelpunten op grond van de Tijdelijke wet Groningen oplossen en mag daarbij buiten het wettelijk kader gaan.

We zien een grote hoeveelheid vangnetloketten voor complexe situaties, een wettelijke taak van het IMG knelpunten om te lossen en dat de versterking nu in de fase komt van de complexere situaties.

We dringen opnieuw bij u aan op knelpunten daadwerkelijk op te lossen en hierin eenvoud, snelheid en duidelijkheid aan te brengen.

6. De data moet op orde zijn

De SvGND benadrukt het belang van betrouwbare data als basis voor realistische oordeelsvorming. Voor erfgoed ontbreekt dit fundament deels nog. Dat belemmert niet alleen integrale uitvoering, maar ook de monitoring waarvan de SvGND afhankelijk is.
Voor het erfgoed betreft dit met name de data van het IMG. Dit aandachtspunt is ook vorig jaar door de regio genoemd in de reactie op de SvGND 2025. Door het ontbreken van een eenduidige manier van registreren en daardoor van de juiste data hebben wij onvoldoende inzicht in de integrale opgave voor erfgoed. Erfgoed is maatwerk en vraagt een integrale benadering. Inzicht in de opgave is dus essentieel. Uw toezegging op de SvGND 2025 dat een apart data-overleg is ingesteld waarin IMG, NCG en de onderzoekers van de SvGND overleggen over databeschikbaarheid, kwaliteit en definities is niet voldoende gebleken.

Voortzetten speciale programma's en aanvullende middelen isolatie-aanpak

7. De speciale programma's moeten worden voortgezet in samenhang met versterking en schadeafhandeling

De programma's zijn het gevolg van het (nalaten te) handelen rond schadeafhandeling en versterking. Het werk van de programma's is gevolgschade en valt wat ons betreft onder koste-wat-kost en zolang-als-het-duurt. Zolang de versterking en de schadeafhandeling nog niet afgerond zijn, moeten de speciale programma's gecontinueerd worden.

[4] Artikel 3:9 Algemene wet bestuursrecht.

Als de ondersteuningsinstrumenten van de programma's, zoals de subsidieregelingen niet worden gecontinueerd, heeft dat grote gevolgen. Bijvoorbeeld voor de instandhouding van de gebiedsidentiteit, een leefbaar Groningen en de tevredenheid, trots en het vertrouwen van erfgoedeigenaren en investeringen door ondernemers en agrariërs. In het geval er geen aanvullende middelen komen voor de continuering van deze instrumenten zal dit eveneens bijdragen aan grotere verschillen tussen eigenaren die wel schadeherstel en versterking in combinatie met restauratie en onderhoud hebben kunnen uitvoeren of als ondernemer of agrariër investeringen konden doen de afgelopen jaren en eigenaren die dat de komende jaren niet meer kunnen.
Om de sociaal emotionele problemen bij inwoners op te kunnen lossen, geldt dat deze niet meteen na het voltooien van de versterkingsaanpak opgelost zijn maar dat deze een na-ijleffect zullen hebben. De aardbevingen zullen immers niet gaan stoppen, maar op zijn best afnemen in magnitude. Verschillende onderzoeken wijzen al uit dat herhaalde aardbevingen van invloed zijn op angst en depressieklachten. Om de versterkingsgemeenten in staat te stellen hun programmering en personele inzet hierop in de komende jaren te kunnen continueren doen wij een oproep op u om sociaal emotionele ondersteuning tot het eind van de versterkingsopgave te verlengen en daarna afbouwend tot in ieder geval 2037. Dit stelt gemeenten in staat om personeel in dienst te kunnen houden voor de projecten die opgestart zijn om inwoners met hun sociaal welbevinden en gezondheid te kunnen helpen.

Over de middelen die hiervoor nodig zijn, willen wij nader met u gesprek.

8. Voor de isolatie-aanpak zijn aanvullende middelen nodig

De volgende ontwikkelingen hebben mogelijk consequenties voor de toereikendheid van de middelen en het behalen van de doelstellingen.

1) Veel ingrijpende en dure maatregelen in de terugwerkende-kracht-periode: van alle kosten van uitgevoerde maatregelen is ruim 65% terug te voeren tot nieuwe kozijnen met HR++ of triple glas, daken en vloeren. Deze maatregelen vallen niet binnen de reguliere aanpak. Ze maatregelen zijn later toegevoegd en hiermee is geen rekening gehouden in de berekening van het budget.

Er moet berekend worden wat de berekende en werkelijke kosten zijn voor terugwerkende kracht en het verschil moet aan de middelen worden toegevoegd.

2) Indexeren van middelen is niet hetzelfde als meelopen met prijsstijgingen: één van de uitgangspunten is dat de budgetten jaarlijks geïndexeerd worden tegen de van toepassing zijnde prijsindexen. Dit heeft alles te maken met de onderliggende berekeningen, de verwachte kosten en het beschikbare budget. Het indexatiepercentage dat wordt gehanteerd komt echter niet overeen met de stijging van prijzen in de markt.

De middelen moeten worden aangevuld overeenkomstig de stijging van de prijzen in de markt.

3) Grote ondersteuningsvraag door inwoners: de uitvoeringskosten zijn begroot op € 150 miljoen. Het is de vraag of dit voldoende is gezien de grote ondersteuningsvraag van inwoners (40-45%).

Er is een herijking nodig van de kosten per woning om te beoordelen of de uitgangspunten nog gerealiseerd worden.

U moet bij de Tweede Kamer aangegeven of de SvGND aanleiding is om zaken bij te sturen. Samengevat vinden we dat op bovenstaande punten bijsturing nodig is.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Groningen,

<<validsign.commissaris.handtekening>>

<<validsign.commissaris.naam>>

<<validsign.secretaris.handtekening>>

<<validsign.secretaris.naam>>

Adviescollege Veiligheid Groningen

> Retouradres Postbus 93144 2509 AC Den Haag

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
de heer P. Heerma
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Adviescollege Veiligheid Groningen
Postbus 93144
2509 AC Den Haag

Ons kenmerk
ACVG202605-01

Bijlage(n)
-

Datum 28 mei 2026
Betreft Reactie ACVG op de Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025

Geachte heer Heerma,

Naar verwachting heeft het ACVG vanaf volgend jaar een formele adviesrol ten aanzien van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe. Dit jaar is het ACVG in staat gesteld om tijdig kennis te nemen van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe en gevraagd daar desgewenst op te reageren ten behoeve van de kabinetsreactie. Hierbij ontvangt u onze reflectie.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe is het instrument waarmee de uitvoering van de maatregelen van 'Nij Begun', waaronder verbetering van de versterking, wordt gemonitord om waar nodig bij te sturen. Het ACVG geeft zijn reflectie op de Staat van Groningen en Noord-Drenthe vanuit zijn missie om met adviezen over constructieve veiligheid bij te dragen aan veiligheid van de gebouwde omgeving in het aardbevingsgebied in Groningen.

De auteurs stellen dat de gebruikswaarde van de Staat op dit moment beperkt is voor het monitoren van de realisatie van de doelen en impact van Nij begun. Zij zien dit als een uitgebreide nulmeting die de basis is voor monitoring in de komende jaren.

Het ACVG merkt de volgende punten met betrekking tot de Staat van 2026 op:

- In de nulmeting zijn de individuele maatregelen uit Nij begun beperkt herkenbaar. Het zou de lezer helpen als de voortgang bij elke maatregel systematisch wordt behandeld.
- De gesprekken met bewoners zijn nuttig en inzichtelijk, maar wij vragen ons af hoe dit meetbaar wordt gemaakt zodat ontwikkelingen door de jaren heen gevolgd kunnen worden.
- De Staat van 2026 bevat naar verhouding weinig informatie waarmee de (afwijking op de verwachte) voortgang van de versterkingsoperatie kan worden gemeten. Dergelijke informatie is behulpzaam voor besluitvorming, omdat duidelijke doelen gesteld kunnen worden waarop gestuurd kan worden. Met het toevoegen van deze informatie kan de Staat beter worden ingezet voor besluitvorming.
- Er wordt veel aandacht besteed aan de ervaren veiligheid, terwijl constructieve veiligheid minder uitgebreid wordt beschreven. Aangezien het ACVG over constructieve veiligheid adviseert, hebben wij in deze Staat

beperkte aanleiding om een reflectie/advies te geven. Bij gelijkblijvende opzet zal ook volgend jaar de aanleiding om over de Staat te adviseren beperkt zijn. Wij denken graag mee over hoe de besluiten naar aanleiding van onze adviezen aan de minister aan de Staat verbonden kunnen worden.

Wij danken u voor de gelegenheid om bovenstaande punten aan u mee te kunnen geven.

Met vriendelijke groet,

Adviescollege Veiligheid Groningen

Interim-voorzitter

Secretaris-Directeur

Staatstoezicht op de Mijnen
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

> Retouradres Postbus 24037 2490 AA Den Haag

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer drs. P.E. Heerma
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Verstuurd per email aan: [redacted]

Staatstoezicht op de Mijnen

Bezoekadres
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Postadres
Postbus 24037
2490 AA Den Haag

[redacted]

Behandeld door
[redacted]

Datum 28 mei 2026
Betreft Reactie SodM Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026

Ons kenmerk
106439810

Uw kenmerk
-

Bijlage(n)

Geachte heer Heerma,

Op 3 april jl. bood u SodM de mogelijkheid aan om voor 1 juni a.s. een reactie te geven op de Staat van Groningen en Noord-Drenthe (verder: SvGND), zodat u deze kunt meenemen in de kabinetsreactie op de SvGND. Ik maak graag gebruik van deze gelegenheid.

De SvGND is een belangrijk monitoringsinstrument. Het kabinet rapporteert daarmee over de voortgang van de maatregelen in de kabinetsreactie 'Nij Begun' binnen de uitvoeringspijlers: schade en versterken, verduurzaming, welzijn & sociaal herstel en economisch perspectief. Tevens worden de beoogde maatschappelijke effecten (impact) op brede welvaart en vertrouwen in de SvGND gevolgd.

Algemeen beeld SvGND: gedegen rapport, maar minder oog voor perspectief bewoners
Deze tweede SvGND oogt als een gedegen onafhankelijke monitor. Het is een rapport met veel feiten en cijfers dat daarmee een objectieve basis voor verdere besluitvorming geeft. Maar er is ook minder oog voor het perspectief van de Groningers en Drenten; de dagelijkse praktijk en ervaringen van bewoners. In de eerste editie van de SvGND in 2025 was meer aandacht voor de dagelijkse praktijk en ervaringen van Groningers en Drenten die in zogenaamde focusgroepen waren ingedeeld. Hun persoonlijke bevindingen en boodschappen liepen als een rode draad door de eerste SvGND. Daaruit bleek glashelder hoe indringend de gevolgen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld zijn. Die gevolgen laten zich moeilijk vangen in alleen feiten en cijfers. Het zou goed zijn in de volgende edities van de SvGND dit soort ervaringen weer toe te voegen. Dat zou bovendien aansluiten op aanbeveling 11 van de parlementaire enquêtecommissie Groningen: aandacht voor burgerperspectief. Dit wordt ook in maatregel 42 'Nij Begun' benoemd: in gesprek met burgers gaan, ervaringsverhalen zichtbaar krijgen en verspreiden.

Bevindingen SodM
Wat mij verder opvalt, is allereerst het ontbreken van een heldere definitie van veiligheid gezien de vele contexten waarin dit begrip wordt gehanteerd. Ten tweede doet de gekozen relatief beperkte positionering en gewicht van de uitvoeringspijler 'schade en versterken' in de structuur van de SvGND naar oordeel van SodM onvoldoende recht aan het nog steeds urgente veiligheidsvraagstuk van de bewoners in de kern van het aardbevingsgebied. Zij dragen immers bij uitstek de lasten van de gevolgen van de voormalige winning uit het Groningen-gasveld.

Onderstaand ga ik nader op deze twee punten in.

1 Hanteer het begrip veiligheid eenduidig in toekomstige rapportages
Het begrip 'veiligheid' komt tientallen keren voor: in de context van aardbevingen, versterking en schade maar ook in de context 'de buurt' en 'beleving'. Het rapport SvGND mist een heldere definitie van veiligheid. Dat is niet alleen verwarrend voor de lezer. De vele interpretaties zijn deels ook niet zoals de wetgever 'veiligheid' heeft bedoeld en waarover de SvGND moet rapporteren.

In de Tijdelijke wet Groningen (verder: TwG) én in de wijzigingswet van de TwG waarin de SvGND is vastgelegd, is veiligheid gerelateerd aan de versterkingsopgave.[1] De memorie van toelichting op de wijzigingswet geeft aan dat het begrip veiligheid ruim opgevat dient te worden en niet strikt moet afgebakend tot het behalen van de veiligheidsnorm van gebouwen. Hiermee wordt verwezen naar een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en naar het veiligheidsbegrip van SodM, waarin ook de gezondheid en het welbevinden van de inwoners van het aardbevingsgebied wordt betrokken.[2] Het is goed te constateren dat deze definitie van veiligheid van SodM in de SvGND in het onderdeel 'Versterken' (p. 83) is opgenomen en ook onze conclusie in de managementsamenvatting dat het nog niet veilig is in Groningen (p. 9). Voor een goede monitoring van de realisatie van de kabinetsmaatregelen is van belang dat u een heldere definitie van veiligheid hanteert en consistent benut in de monitoring. Deze definitie maakt dan ook mogelijk om het veiligheidsbelang te positioneren ten opzichte van belangen als leefbaarheid, comfort, en duurzaamheid.

Het ontbreken van een heldere definitie van veiligheid zie ik ook terug bij de beschrijving van de voortgang van de opruimactiviteiten van de mijnbouwinstallaties. Er is voor gekozen om dit in de SvGND onder de kop 'De Staat van brede welvaart en vertrouwen in de overheid' (p.32) op te nemen. Toezicht op opruimactiviteiten is mijns inziens allereerst een veiligheidsvraagstuk. Dit blijkt niet uit deze plek in de SvGND.

---

[1] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 2. Zie het voorgestelde in te voegen artikel 13r, in het bijzonder lid2, sub e.

[2] Kamerstukken II 2025/26, 36 836, nr. 3, p.12 en Kamerstukken II 2023/24, 36 566, nr. 3, p. 8–9.

2. Benoem in de kabinetsreactie de urgentie en de prioriteit van de versterkingsopgave

In de SvGND wordt gesteld dat de voortgang van de versterkingsopgave toeneemt, maar het vertrouwen van bewoners achterblijft (p. 82). SodM constateert dat het achterblijvende vertrouwen als *gevolg* van onvoldoende voortgang van de versterkingsopgave en het overheidsoptreden daarin achterblijft.

De versterkingsopgave is om te beginnen een *veiligheids*opgave. In de gekozen volgorde en omvang voor alle uitvoeringspijlers doet de gekozen positionering en beperkte omvang van de uitvoeringspijler 'schade en versterken' onvoldoende recht aan het urgente veiligheidsvraagstuk van de bewoners in de kern van het aardbevingsgebied. De stopzetting van de gaswinning uit het Groningenveld én de versterking van huizen die dat nodig hebben zijn beide noodzakelijke maatregelen om tot veiligheid te komen. Het is verstandig om in de kabinetsreactie op deze Staat de urgentie en de prioriteit van de versterkingsoperatie uit te dragen. Dit is ook een belangrijk signaal naar de bewoners in met name de kern van het aardbevingsgebied. Zij dragen immers nog steeds bij uitstek de lasten van de gevolgen van de voormalige winning uit het Groningen-gasveld.

In de eerste SvGND werden persoonlijke ervaringen met schadeherstel en versterking van Groningers en Drenten in zogenaamde focusgroepen benoemd. De vijfde boodschap van de focusgroep was: breng de basis op orde door de versterkingsopgave af te ronden voordat aan toekomstperspectief wordt gewerkt. Deze boodschap beschrijft de grote onzekerheid waarin bewoners leven. Ook de kop in hoofdletters bij het interview met Albert Hartman – 'Laat de Agenda's niet de aandacht afleiden van de versterking' – spreekt hierover boekdelen.[3] Onderzoek laat zien dat als éénmaal de versterking van de woning is gerealiseerd er een last van de schouders van bewoners glijdt. Het is daarbij ook duidelijk dat het herstel na versterking nog niet ten einde is. Gesprekken met inwoners van het aardbevingsgebied laten zien dat mensen ook psychologisch weer moeten herstellen na een vaak jarenlange, intense periode. Niet iedereen is in staat dit op eigen kracht te doen. Ondersteuning is weliswaar beschikbaar maar mogelijk op onvoldoende schaal of niet bereikbaar voor hen voor wie dit wel noodzakelijk is.

Tot slot: hoe gaat de monitoring bijdragen aan sturing op realisatie van de kabinetsmaatregelen?

Tot welke aanbevelingen gaat dit rapport leiden? En wie is dan aan zet? De SvGND is volgens maatregel 1 Nij Begun bedoeld als een jaarlijks monitoringsinstrument die de voortgang van de maatregelen op de pijlers schade en versterken, verduurzaming, welzijn en sociaal herstel en economische perspectief monitort om waar nodig bij de sturen.[4]

Om deze monitoring effect te laten sorteren voor de vele gedupeerden van het aardbevingsgebied is duiding nodig van de cijfers en concrete (bij)sturing om ambitieuze doelen van de versterkingsopgave daadwerkelijk te behalen. Daarbij is het belangrijk de goede balans te vinden tussen snelheid, kwaliteit en comfort.

---

[3] Staat van Groningen en Noord-Drenthe nr. 1 2025, p. 38, 69.
[4] Kamerbrief over 'Nij begun': op weg naar erkenning, herstel en perspectief | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl, p. 2.

SodM geeft u in overweging in de kabinetsreactie duidelijkheid te geven of en zo ja hoe het kabinet wil gaan bijsturen in reactie op de SvGND.

De maatregelen 36-50 van 'Nij Begun' die zijn gericht op het verbeteren van het functioneren van de overheid, maken geen deel uit van de SvGND.[5] Dit is ook in de wijzigingswet TwG vastgelegd. Over de voortgang van deze maatregelen blijf ik graag met u in gesprek.

Voor mijn adviezen aan u verwijs ik naar de *Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld* over 2025.[6]

Vanzelfsprekend ben ik bereid mijn reactie nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Inspecteur-generaal der Mijnen

[5] M.u.v. maatregel 45- Toezicht op opruimactiviteiten.
[6] Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld 2025 | Staatstoezicht op de Mijnen, hoofdstuk 7.

Staat van het Kerngebied

2026

Groninger Bodem Beweging

Inhoudsopgave

Inleiding..... p.5
Verantwoording..... p.6
Samenvatting..... p.7
Schade
Tevredenheidcijfers..... p.8
Citaten..... p.9
Ervaringen schadeafhandeling..... p.10
Waar is behoefte aan?..... p.11
Versterking
Tevredenheidcijfers..... p.12
Citaten..... p.13
Ervaringen versterking..... p.14
Waar is behoefte aan?..... p.15
Vertrouwen en perspectief
Tevredenheidcijfers..... p.16
Citaten..... p.17
Hoe het staat met vertrouwen..... p.18
Waar is behoefte aan?..... p.19
Hoe het staat met perspectief..... p.20
Waar is behoefte aan?..... p.21
Ondersteuning..... p.22

.

Inleiding

Als onderdeel van Nij Begun wordt er door de overheid jaarlijks een Staat van Groningen en Noord-Drenthe opgesteld. De 'light versie' daarvan verscheen voor het eerst in 2025.

Omdat de GBB van mening was dat deze een veel te rooskleurig beeld schetste, doordat het vooral gemiddelden over een groot gebied representeerde, en te weinig inzoomde op de echte problemen, kwam de GBB met de Staat van het Kerngebied.

In 2025 heeft de GBB voor het eerst de Staat van Kerngebied uitgebracht. De GBB wil dit jaarlijks herhalen. Als voorbereiding op de Staat van het Kerngebied 2026 heeft de GBB haar leden bevraagd via een enquête. De uitkomst van deze enquête vormt de input voor deze Staat van het Kerngebied.

Op 25 april 2023 kwam de overheid met Nij Begun. Het is nu bijna 3 jaar later. Centrale vragen in de enquête waren dan ook: Is de belofte van 'milder, menselijker, makkelijker' waargemaakt? Is het vertrouwen in de overheid toegenomen? Zien mensen nu meer perspectief?

Gezamenlijk schetsen de uitkomsten een beeld van een complexe uitvoeringspraktijk waarin niet alleen technische en financiële vraagstukken centraal staan, maar vooral ook vertrouwen, duidelijkheid en menselijke maat.

Het doel van dit rapport is om de stem van Groningers in de kern van het bevingsgebied, de zwaarst gedupeerden, naar voren te brengen. Dit rapport is een inventarisatie van de antwoorden uit de GBB-enquête. De GBB doet in de Staat van het Kerngebied geen aanbevelingen. Wel doet de GBB haar best om deze geluiden, onder andere door publicatie van dit rapport, zo veel mogelijk onder de aandacht te brengen.

Loppersum, april 2026

Verantwoording

Op 21 februari 2026 heeft de GBB aan de leden (met een e-mailadres) een oproep gedaan de enquête online in te vullen. In de periode 21 februari tot en met 4 maart hebben 692 unieke respondenten de vragenlijst ingevuld. De vragenlijst bevatte verplichte vragen (en enkele vrije) met bij elke vraag een vrije ruimte voor toelichting.

Populatie

De uitkomsten van de enquête zijn niet representatief voor het hele gebied, daarvoor zijn de GBB-leden een te specifieke groep. De GBB-leden hebben vaak een lange geschiedenis met de problemen van de gaswinning in het Groningenveld, zijn ervaringsdeskundigen – wat ook uit de enquêteresultaten blijkt (zowel voor schade als voor versterking), en weten gemiddeld beter de weg in de diverse regelingen en bij de diverse instanties.

Kerngebied

De uitkomsten van deze enquête zijn wel kenmerkend voor de problematiek in het kerngebied.

Van de 692 respondenten is 97% woningeigenaar, en 3% huurder. De gemiddelde leeftijd van de 547 respondenten die hun geboortejaar hebben vermeld (79%) is 69 jaar.

De geografische verdeling van de respondenten over de gemeenten en woonplaatsen is als volgt:

Aantal respondenten per gemeente	
Eemsdelta	228
Groningen	146
Het Hogeland	137
Midden-Groningen	106
Oldambt	17
Niet-bevingsgemeenten	58
Totaal	692

Aantal respondenten per meest voorkomende woonplaatsen	
Groningen	67
Appingedam	46
Ten Boer	37
Loppersum	36
Delfzijl	29
Uithuizen	25
Bedum	25
Warffum	18
Middelstum	16
Slochteren	14
Stedum	14
Hoogezand	13
Winsum	11
Garrelsweer	11
Overschild	10
Kantens	10

Tevredenheidscijfers

De tevredenheidscijfers verderop in dit rapport zijn gewogen gemiddelden, met als uitgangspunt de antwoorden van de enquête: tevreden = 10, weet niet/geen mening = 5, ontevreden = 0.

Samenvatting

Dit rapport geeft een beeld van de ervaringen van bewoners in de kern van bevingsgebied met betrekking tot de schadeafhandeling, versterking en vertrouwen en perspectief. Op basis van antwoorden uit de GBB-enquête, met daarin veel ruimte voor open reacties, ontstaat een samenhangend en overwegend kritisch beeld van de manier waarop processen zijn ingericht en uitgevoerd. De uitkomsten laten zien dat de problematiek voor bewoners verder reikt dan fysieke schade aan woningen alleen; het betreft een langdurig en ingrijpend traject met duidelijke gevolgen voor vertrouwen, welzijn en perspectief.

Geen houvast in processen

Een centrale bevinding is dat zowel de schadeafhandeling als de versterking worden gekenmerkt door lange doorlooptijden, complexe procedures en een gebrek aan voorspelbaarheid. Bewoners geven aan dat trajecten vaak meerdere jaren duren en dat planningen regelmatig worden aangepast of niet worden gehaald. Dit leidt tot aanhoudende onzekerheid over de eigen woonsituatie en toekomst.

Gebrekkige communicatie en informatievoorziening

Daarnaast komt uit de reacties naar voren dat de communicatie vanuit betrokken instanties als onvoldoende wordt ervaren. Bewoners noemen gebrekkige terugkoppeling, onduidelijke of tegenstrijdige informatie en frequente wisselingen van contactpersonen. Hierdoor voelen zij zich niet altijd gehoord of serieus genomen en zien zij zich regelmatig genoodzaakt zelf actief achter informatie en oplossingen aan te gaan. Dit versterkt het gevoel dat verantwoordelijkheid bij de inwoner wordt gelegd in plaats van bij de uitvoerende organisaties.

Ervaren ongelijkheid en inconsistentie

Een ander belangrijk thema is het ervaren gebrek aan consistentie en rechtvaardigheid. Verschillen in beoordeling tussen vergelijkbare woningen, veranderende normen en discussies over de oorzaak van schade dragen bij aan wantrouwen in de besluitvorming. Bewoners ervaren dat zij niet altijd gelijk worden behandeld en dat uitkomsten soms moeilijk te verklaren zijn. Dit gevoel van willekeur speelt zowel bij schadeafhandeling als bij versterkingstrajecten.

De impact van deze processen op bewoners is groot. Naast praktische en financiële gevolgen wordt veelvuldig melding gemaakt van stress, vermoeidheid en gezondheidsklachten. De combinatie van langdurige onzekerheid, complexe procedures en ingrijpende maatregelen zoals tijdelijke huisvesting maakt dat het proces door velen als emotioneel zwaar wordt ervaren.

Vertrouwen en bredere context

In bredere zin werken deze ervaringen door in het vertrouwen in overheid en instituties. Het vertrouwen blijkt kwetsbaar en in veel gevallen aangetast door eerdere ervaringen met schadeafhandeling en versterking. Dit heeft ook invloed op de houding ten opzichte van nieuwe programma's zoals Nij Begun. Hoewel sommige bewoners kansen zien in deze agenda's, overheerst terughoudendheid en scepsis, met name zolang de basisproblemen rond schade en veiligheid niet naar tevredenheid zijn opgelost.

Zolang schade en versterking niet eerlijk, snel en menselijk worden opgelost, gelooft vrijwel niemand dat Nij Begun, brede welvaart of welke nieuwe regeling dan ook de situatie zal verbeteren.

Schadeafhandeling in tevredenheidscijfers

Van de 692 respondenten hebben 655 (95%) op enig moment fysieke schade aan de woning gehad. Van deze 655 hebben 603 de schade gemeld. Opvallend groot zijn de negatieve oordelen over de schadeafhandeling. Meer dan 50% is niet tevreden over de schadeafhandeling.

Gemiddeld cijfer schadeafhandeling: ***4,4***

In de enquête is nagevraagd welke keuze in schadeafhandeling is gemaakt, namelijk maatwerk (financiële vergoeding), daadwerkelijk herstel of vaste vergoeding bij de laatste schademelding. De tevredenheid over de afhandeling van deze schademelding is eveneens gepeild. De enige 'schaderoute' die een voldoende scoort is de vaste vergoeding.

Gemiddeld cijfer maatwerk: ***4,4***
Gemiddeld cijfer daadwerkelijk herstel: ***4,1***
Gemiddeld cijfers vaste vergoeding: ***7,0***

Ook blijkt dat de leus 'milder, makkelijker, menselijker' bij de schadeafhandeling door het IMG niet zo ervaren wordt door de schademelders. Nagevraagd is of de schadeafhandeling gemakkelijker is geworden sinds Nij Begun.

Gemiddeld cijfer gemak in de schadeafhandeling: ***3,8***

Aanvullende vragen zijn gesteld over de waardedalingsregeling. Van de 692 respondenten hebben 464 (67%) op enig moment een beroep op de waardedalingsregeling van het IMG gedaan. Ook hierover is de tevredenheid gepeild.

Gemiddeld cijfer waardedalingsregeling: ***6,0***

Het IMG heeft een regeling voor immateriële schade (IMS). Daarbij kan een vergoeding worden ontvangen voor ernstig leed en verdriet door de gevolgen van de gaswinning. Van de respondenten hebben 417 (60%) hiervan gebruik gemaakt. Ook hierover is de tevredenheid gepeild.

Gemiddeld cijfer immateriële schadevergoeding: ***5,5***

Enkele geanonimiseerde reacties uit de enquête over de schadeafhandeling:

"Omgekeerde bewijslast nu in het kerngebied onderzoeken worden gedaan. Daarbuiten cashen veel mensen een vaste vergoeding. De omgekeerde wereld. Hiermee worden problemen niet opgelost."

"Het lijkt erop dat juist de mensen die bv in stad Groningen wonen makkelijker schade vergoed krijgen, maar dat de mensen hier in het centrum van de bevingen met veel narigheid het juist niet voor elkaar krijgen."

"Het is wisselend. Soms hoor ik verhalen dat de schade veel te ruim vergoed is en soms moeten mensen het weer voor de heldeuren weghalen."

"Het onderzoek voor maatwerk loopt al sinds september en is om voor ons volstrekt onduidelijke redenen opgeschort."

"Ik overzie het niet meer. Ik wilde een schadeaanpak bij versterking, maar ben nu 80 jaar. Het wordt te veel."

"Na 8 jaar eindelijk overeenstemming."

"Aanvraag, beoordeling en afwikkeling van de aanvullende vaste vergoeding liep soepel. Was binnen 1,5 maand afgerond."

"Degene met "de grootste mond" krijgt (met juridische hulp) meer voor elkaar. Voor de gewone man is en blijft het een lastige papierwinkel."

"Ook het herziene rapport dat we in 2025 ontvingen zat vol fouten: we zagen dat bij het berekenen van de schade nog steeds hetzelfde calculatiemodel, nl. uit 2021 was gebruikt. Hoezo menselijke maat?"

"Veel bureaucratie"

"Je hoort het om je heen, ze maken het mensen juist moeilijker. Onmenselijk!"

"Ik volg het niet meer, het is te veel geworden"

"Wij hebben geen zin om nog verder te gaan met het touwgetrek!"

"Wij hebben gekozen voor daadwerkelijk herstel, maar we zijn nu 1,5 jaar later en er is nog niets gebeurd."

"Ja, bij kleine schades wordt vaker de vaste vergoeding gekozen om een punt te zetten achter de ellende, maar dat is eigenlijk niet echt positief."

"[…]En nu ben ik nog steeds van mening dat ik alleen de gemaakte schade vergoed en gerepareerd wil hebben en niet die 10.000 euro voor een schade van 200 euro of die 60.000 euro voor een aannemer die voor 20.000 werk verricht en het volle bedrag ervoor schijft."

"Het wordt alleen maar schimmiger, soms hoor ik om mij heen 'ik begin er niet eens meer aan.'"

Wat is de rode draad in de reacties over schadeafhandeling?

We zien dat gedupeerden vooral tevreden zijn als zij de keuze hebben gemaakt voor de vaste vergoeding van 10.000 euro. Deze optie is echter vaak niet toereikend voor de huiseigenaren met meerdere schades, wat voor vrijwel iedereen in de kern van het bevingsgebied geldt.

Een dominante klacht betreft de lange duur van procedures. Bewoners geven aan dat dossiers meerdere jaren openstaan, dat opnames elkaar opvolgen en dat aanvullende controles (zoals herhaalde nulmetingen) tot verdere vertraging leiden. Ook wordt melding gemaakt van administratieve stilstand door ontbrekende handtekeningen of interne afstemming tussen instanties. De opeenstapeling van processtappen wordt ervaren als bureaucratisch en weinig doelmatig.

Oorzaakdiscussie en bewijslast

Een terugkerend thema is de discussie over de oorzaak van schade. Bewoners in het kerngebied ervaren het als onrechtvaardig wanneer schade wordt toegeschreven aan zetting of achterstallig onderhoud of nog andere oorzaken in plaats van aan mijnbouwactiviteiten.

Dat nog steeds per schade de oorzakelijkheid beoordeeld wordt ervaren respondenten als geïnstitutionaliseerd wantrouwen (‘na al die jaren’). Te meer omdat in kabinetsreactie Nij Begun is beloofd dat de causaliteitstoets geschrapt zou worden. De toepassing van de het wettelijk bewijsvermoeden wordt niet altijd als eerlijk ervaren; men voelt zich regelmatig genoodzaakt zelf aanvullend bewijs te leveren via contra-expertise. Deze juridische procedures waartoe men zich gedwongen voelt zijn extra belastend.

Vergoedingen en herstelkwaliteit

De waardering van vergoedingsregelingen is verdeeld, maar kent een gemeenschappelijke kern: twijfel of de gekozen regeling leidt tot voldoende schadevergoeding en/of tot een duurzaam herstel.

Sommige respondenten vinden de vergoedingen onvoldoende om daadwerkelijke herstelkosten te dekken. Anderen ervaren de vaste vergoeding als financieel aantrekkelijk, maar vrezen dat onderliggende oorzaken niet worden aangepakt of dat zij in de toekomst in de problemen komen. Het grensbedrag (€60.000 bij daadwerkelijk herstel) wordt bij grotere schades als beperkend ervaren.

Keuzevrijheid en informatievoorziening

Omdat meerdere mogelijkheden geboden worden (vaste vergoeding, maatwerk, daadwerkelijk herstel) ervaren bewoners de keuze als complex, en soms dwingend. Onvoldoende inzicht in de juridische en financiële consequenties, zoals de gevolgen van de finale kwijting, versterkt het gevoel van risico. Ook begrijpen mensen soms niet dat ze te maken hebben met finale kwijting. Verder is onzeker op welke termijn de schadevergoeding of het herstel plaatsvindt - voortdurend zijn er ‘pauzeknoppen’ van toepassing. Ook speelt dat in combinatie met samenloop van versterkingstrajecten bij de NCG er regelmatig stagnatie of onzekerheid ontstaat.

Waar is behoefte aan in de schadeafhandeling?

Op basis van de reacties ontstaat ook een beeld van waar bewoners behoefte aan hebben. Deze behoeften gaan verder dan alleen financiële compensatie en richten zich vooral op zekerheid, rechtvaardigheid en herstel van vertrouwen.

Snelheid en voorspelbaarheid

- Kortere doorlooptijden en het nakomen van afgesproken termijnen
- Minder tussenstappen en herhaalde onderzoeken
- Duidelijkheid over het procesverloop en wat wanneer gebeurt

Duidelijkheid en transparantie

- Heldere uitleg over regelingen en keuzemogelijkheden
- Inzicht in de consequenties van keuzes (zoals finale kwijting)
- Begrijpelijke en navolgbare onderbouwing van besluiten

Erkenning en vertrouwen

- Erkenning dat schade door mijnbouw is veroorzaakt
- Consistente toepassing van regels en beoordelingskaders
- Minder discussie over oorzaken bij evidente mijnbouwschade

Eerlijke en passende vergoeding

- Vergoedingen die aansluiten bij de werkelijke herstelkosten
- Volledige dekking bij grotere of complexe schades
- Geen prikkels die sturen op snelle, maar ongunstige afhandeling

Echte keuzevrijheid

- Niet gedwongen worden tot één regeling of route
- Vrijblijvend advies over wat passend is bij de woning en situatie
- Keuzes kunnen maken op basis van volledige en begrijpelijke informatie

Minder administratieve last

- Minder complexe procedures en papierwerk
- Minder noodzaak tot bezwaar- en beroepsprocedures
- Ontzorging in plaats van extra belasting voor bewoners

Versterking in tevredenheidscijfers

Van de 692 respondenten hebben 364 (53%) op enig moment met versterking te maken gehad. Ook hier is de tevredenheid gepeild:

Gemiddeld cijfer versterkingsoperatie: ***2,6***

Aan alle respondenten is de vraag gesteld of men van mening is dat de versterking sinds Nij Begun verbeterd is. Het antwoord is onmiskenbaar negatief.

Gemiddeld cijfer verbetering versterking sinds Nij Begun: ***2,9***

Samenloop schade en versterking
Van de 692 respondenten hebben 332 (48%) zowel te maken met schade als met versterking.
Dat betekent dat bij de versterking in 91% (332 van de 364) ook sprake is van een openstaande schade.

Enkele geanonimiseerde reacties uit de enquête over de versterkingsoperatie:

"Geen vertrouwen in beoordeling. Waarom wel of niet versterken? Verschillende normen in de loop van de tijd gehanteerd."

"Duurt eindeloos lang en het lijkt alsof er niets gebeurt.... Terwijl jaren verstrijken."

"Alles gaat stroperig, veel wisselingen in de personen waarmee je te maken krijgt, vaak geen duidelijk antwoord hoe de voortgang in de procedure is."

"Zijn nog steeds aan het wachten."

"Bij de versterking konden wij gerust blijven wonen was het advies, dus niet, vreselijk veel overlast gehad, één grote ellende!"

"Duurt vreselijk lang, veel wisselingen woningbegeleidster. Veel beloftes en geen daadwerkelijke actie. Worden constant aan het lijntje gehouden."

"We zaten in de 'dorpenaanpak 'en dit was goed en prettig geregeld."

"Het rapport ligt er al sinds 2021. Do I need to say more..".

"Heeft anderhalf jaar geduurd en nu nog steeds niet volledig afgewerkt."

"Ons cluster zou eind 2024 uiterlijk klaar zijn, nu gaat men pas in loop van 2027 beginnen en kan tot half 2029 duren."

"Woningen naast ons worden gesloopt en herbouwd, bij ons is alles zogenaamd oké. Mijns inziens willekeur."

"Het is een ziekmakend proces wat voor ons al onder de NAM is begonnen en inmiddels 12 jaar duurt."

"Ben ziek en de wanhoop nabij"

"Het is dramatisch slecht verlopen tot aan nu."

"Voorfase was hopeloos maar de versterking verliep voorspoedig (eigenaar kiest bouwer)."

"Nieuwbouw gekregen met bizar veel fouten van de aannemer waar de NCG zich van terugtrekt."

"Op norm verklaard met een waardeloos niet goed onderbouwd rapport."

"Eerst zou het bureau de berekeningen volgens een verkeerde methode hebben gedaan en moest het door een ander bureau worden gecorrigeerd. Binnen een half uur na dit bericht kwam er een telefoontje dat de woning volkomen veilig is(?)"

"[...] we zijn als het ware aan het kamperen in onze eigen woning, al onze spullen zitten ingepakt in dozen, in oktober hadden we voor onszelf ieder een plastic bak met benodigde kleren klaar gemaakt, graag willen we weten hoelang het nog gaat duren. Voor het douchen gaan we naar het huis van onze zoon in Appingedam, gelukkig hebben we boven een toilet en koud en warm water."

"Met heel veel inspanning van onszelf toch tevreden, maar zonder dat was het niet gelukt."

Wat is de rode draad in de reacties over de versterkingsoperatie?

Uit de reacties van bewoners komt een opvallend consistent en overwegend negatief beeld naar voren van het versterkingsproces. De ontevredenheid richt zich op een combinatie van factoren: de lange duur, gebrekkige communicatie, fouten in de uitvoering en de grote impact op het dagelijks leven. Voor veel bewoners voelt het traject niet als een oplossing, maar als een langdurig en belastend proces dat hun leven ingrijpend heeft beïnvloed.

Extreem lange doorlooptijden

Een van de meest genoemde knelpunten is de extreem lange duur van het proces. Veel bewoners geven aan dat zij zeven tot tien jaar of langer hebben moeten wachten voordat er duidelijkheid kwam. In die periode veranderden regels en betrokken instanties meerdere keren, wat het gevoel van eindeloosheid versterkt. Deze langdurige onzekerheid wordt door bewoners als slopend en in sommige gevallen zelfs ziekmakend ervaren.

Gebrekkige communicatie

Naast de lange duur wordt de communicatie structureel als onvoldoende ervaren. Bewoners geven aan dat zij vaak geen informatie ontvangen, niet weten waar ze aan toe zijn en dat beleid als vaag en niet-transparant wordt ervaren. Ook het uitblijven van reacties en het gebrek aan duidelijke uitleg over beslissingen zorgen voor frustratie. Veel bewoners voelen zich hierdoor niet serieus genomen. Het gebrek aan heldere communicatie vergroot de onzekerheid en het wantrouwen in het proces.

Verlies van woonkwaliteit en gebrekkige uitvoering

Een belangrijk punt van onvrede is dat versterking of sloop-nieuwbouw niet altijd aansluit bij de wensen en behoeften van bewoners. In sommige gevallen leidt dit tot verlies van leefruimte, tuin of voorzieningen. Bewoners ervaren dat zij niet terugkrijgen wat zij hadden. Tegelijkertijd worden fouten en tekortkomingen in de uitvoering genoemd, zoals bouwfouten, slechte kwaliteit van werk en herstel dat slechts gedeeltelijk plaatsvindt. Regelmatig is er twijfel over of een woning terecht ‘op norm’ is verklaard. Ook wordt ervaren dat verantwoordelijkheden door de NCG niet altijd worden genomen, waardoor bewoners zelf extra inspanningen moeten leveren.

Grote persoonlijke impact en systeemkritiek

De gevolgen van het proces zijn groot. Bewoners spreken over stress, uitputting en gezondheidsklachten. De langdurige onzekerheid en praktische ontwrichting maken het traject zwaar. Tegelijkertijd wordt het systeem als bureaucratisch en onpersoonlijk ervaren, met weinig ruimte voor maatwerk. Dit versterkt het gevoel dat bewoners niet centraal staan, maar moeten meebewegen met een traag en complex systeem.

Waar is behoefte aan in de versterkingsoperatie?

Op basis van de reacties ontstaat een duidelijk beeld van waar bewoners behoefte aan hebben. Dit gaat vooral om een sneller, duidelijker en mensgerichter proces waarin bewoners centraal staan en weer vertrouwen kunnen krijgen in de uitvoering.

Snelheid en duidelijkheid

- Kortere doorlooptijden en het nakomen van planningen
- Duidelijkheid over wat er gaat gebeuren, wanneer en waarom
- Minder herbeoordelingen en veranderende regels tijdens het proces

Transparante en consistente communicatie

- Actieve en regelmatige informatievoorziening (niet zelf hoeven “achteraan bellen”)
- Eén vast aanspreekpunt gedurende het hele traject
- Inzicht in planning, voortgang en eventuele vertragingen

Betrouwbaarheid en vertrouwen

- Afspraken die worden nagekomen
- Consistente toepassing van regels en normen
- Eerlijke en uitlegbare verschillen tussen vergelijkbare situaties

Kwaliteit en regie in uitvoering

- Betere controle op aannemers en kwaliteit van werk
- Verantwoordelijkheid nemen bij fouten en gebreken
- Mogelijkheid voor bewoners om invloed te hebben op keuzes in uitvoering

Behoud van woonkwaliteit

- Oplossingen die aansluiten bij wensen en behoeften van bewoners
- Behoud van leefruimte, tuin en voorzieningen
- Voorkomen dat bewoners er op achteruitgaan

Integrale aanpak

- Betere afstemming tussen organisaties (zoals schade en versterking)
- Eén samenhangend traject in plaats van losse procedures
- Zoveel mogelijk voorkomen van tegenstrijdige besluiten en dubbel werk

Vertrouwen en perspectief in tevredenheidscijfers

Een belangrijk doel van Nij Begun was het herstellen van het vertrouwen in de overheid. Is dat doel bereikt? Het antwoord is een onmiskenbaar en duidelijk nee. Slechts 17 respondenten (2%) vinden dat het vertrouwen is gegroeid.

Gemiddeld cijfer vertrouwen in de overheid: ***1,0***

Met Nij Begun kwamen er ook de Sociale Agenda en de Economische Agenda om voor meerjarig perspectief te zorgen. Gevraagd is naar de betrokkenheid bij (en kennis van) de beide agenda's.

Gemiddeld cijfer gevoel van betrokkenheid sociale en economische agenda: ***2,5***

En gepeild is of sinds Nij Begun het perspectief is gegroeid.

Gemiddeld cijfer perspectief: ***1,6***

Enkele geanonimiseerde reacties uit de enquête over vertrouwen en perspectief:

"Het vertrouwen in de overheid is op een dieptepunt beland."

"De overheid is er niet voor de burgers. We zijn slechts belastingbetalers."

"Het systeem is niet veranderd. Dus vooralsnog loze woorden."

"Steeds dingen beloven en niet doen, dat wekt wantrouwen op toch!!"

"Het vertrouwen lijkt mij wel erg ver weg."

"De Grote Projecten zoals een AI-fabriek, een kade voor Noorse Veerboten en Industrieterreinen krijgen meer aandacht dan de kleine projecten (onfatsoenlijk)."

"Om iets gedaan te krijgen moet je te veel regelen. De helpende hand van de overheid is ver te zoeken of eigenlijk niet aanwezig. Het "nije begun" gaat gewoon op dezelfde voet verder."

"[…]Ik heb het gevoel dat ik in een doolhof ben beland wat betreft de subsidiemogelijkheden, een veel gehoorde klacht van leegtijdsgenoten om mij heen. Zie door de bomen het bos niet meer."

"Bureaucratie nog veel te hoog. De Nij Begun pot dreigt gekaapt te worden door hobbyisten (AI Fabriek Groningen???)."

"Veel maatregelen over de hoofden van mensen heen maar bij je eigen huis verandert er niks."

"Politiek is niet te vertrouwen. Zolang de putten niet volgestort zijn, bestaat het risico dat er weer gas gewonnen gaat worden."

"De beschadiging vanuit het verleden is nog veel te groot. Het gaat nog jaren duren voor men weer vertrouwen krijgt in de overheid. En zeker na de recentelijke uitspraken om enkele gasputten open te houden in geval van calamiteiten."

"Het schiet niet op; het duurt te lang, maken zich druk om elke euro, je zou ook eens te veel geld krijgen."

"Het proces is drama nummer zoveel"

"Zolang het Groningerveld nog steeds als optie genoemd wordt zal het vertrouwen nooit hersteld worden."

"Mensen om mij heen hebben veelal dezelfde mening als ik: weer een "Nij Begun" om de afhandeling te traineren."

"Ze hebben het immers alweer over de gaskraan opendraaien en uit een heleboel kleinere gasvelden wordt nog steeds gas gewonnen. Het is gewoon een Haags toneelstukje wat opgevoerd is..."

"Het moet zichtbaar zijn dat er verandering gaande is, maar dat is het nog lang niet. De negatieve verhalen hebben nog steeds de overhand: traagheid, slechte communicatie, ongelijkheid."

"Ik weet wat de agenda's globaal inhouden maar voel me niet betrokken. Nij Begun is heel erg top-down georganiseerd."

Wat is de rode draad in de reacties over vertrouwen?

Vertrouwen in overheid en betrokken organisaties is een belangrijke voorwaarde voor een succesvolle afhandeling van schade, de versterking en voor het herstel van de regio. Uit de reacties van bewoners blijkt echter dat dit vertrouwen nog altijd schrikbarend laag is. Veel respondenten geven aan dat hun vertrouwen in de overheid, instituties en politieke besluitvorming ernstig is beschadigd door de langdurige gevolgen van de gaswinning en door de manier waarop schadeafhandeling en versterking nog altijd zijn georganiseerd.

Diepgeworteld wantrouwen

Een terugkerend patroon in de reacties is het wantrouwen richting overheid en politiek. Bewoners ervaren dat eerdere beloften niet altijd zijn nagekomen en dat procedures en regelingen regelmatig veranderen. Hierdoor ontstaat het gevoel dat afspraken niet betrouwbaar zijn en dat bewoners telkens opnieuw hun gelijk moeten bewijzen.

Dit wantrouwen richt zich niet alleen op de nationale politiek, maar ook op uitvoeringsorganisaties en lokale overheden. Daarnaast versterken andere overheidsaffaires bij sommige bewoners het beeld van een overheid die niet altijd betrouwbaar handelt.

Traagheid en bureaucratie

Veel bewoners ervaren de uitvoering van regelingen als traag, complex en bureaucratisch. Door de veelheid aan organisaties, programma's en regels is het systeem voor velen moeilijk te begrijpen. Dit leidt tot frustratie en onzekerheid over rechten, mogelijkheden en procedures. Ook het regelmatig aanpassen van regels en processen draagt bij aan het gevoel van onvoorspelbaarheid.

Ongelijkheid en onzekerheid

Sommige bewoners hebben het gevoel dat middelen niet altijd terechtkomen bij de mensen die daadwerkelijk schade hebben geleden. Er is verontwaardiging over de vele miljoenen die gespendeerd worden als overheadkosten, het is volgens hen een businessmodel geworden.

Er wordt gewezen op verschillen in behandeling tussen bewoners en op uitgaven aan bestuurlijke processen of projecten die weinig directe relatie hebben met schadeherstel. Daarnaast speelt de onzekerheid over mogelijke toekomstige gaswinning voor sommige bewoners een rol in het vertrouwen.

Impact op gezondheid

Het verlies van vertrouwen heeft ook een sociale en emotionele impact. Bewoners noemen langdurige stress, vermoeidheid en gevoelens van in de steek gelaten zijn. Uit de enquête blijkt dat veel gaswinningsgedupeerden met gezondheidsproblemen kampen. 71% van de respondenten heeft aangegeven mentale en lichamelijke klachten te ondervinden, door de problematiek van de gevolgen van de gaswinning. Bij 35% van de respondenten leidde dit tot concrete ziekmeldingen.

Hoewel enkele respondenten verbeteringen zien, overheerst het beeld dat vertrouwen vooral kan herstellen door duidelijke resultaten en een voorspelbare uitvoering van beleid.

Wat is nodig om het vertrouwen weer op te bouwen?

Op basis van de reacties van bewoners komt een beeld naar voren van wat nodig is om vertrouwen te herstellen en te versterken. Deze behoeften zijn zowel praktisch als relationeel van aard:

Eerlijke en gelijke behandeling

- Gelijke toegang tot regelingen
- Transparante criteria voor toekenning van middelen
- Voorkomen van willekeur en rechtsongelijkheid

Prioriteit voor gedupeerden

- Focus op herstel en versterking van woningen, daarna pas bredere projecten
- Meer directe financiële en praktische ondersteuning voor bewoners
- Erkenning van reeds gemaakte kosten door bewoners zelf

Betrouwbare en consistente overheid

- Nakomen van afspraken en beloftes
- Minder beleidswijzigingen gedurende trajecten
- Duidelijke lange termijnvisie, inclusief definitieve keuzes over gaswinning

Betere communicatie en bereikbaarheid

- Tijdige en correcte informatievoorziening
- Actieve terugkoppeling na aanvragen of contactmomenten
- Begrijpelijke uitleg van procedures en mogelijkheden

Menselijke benadering

- Meer oog voor persoonlijke situaties en maatwerk
- Minder juridische en afstandelijke benadering
- Serieus nemen van ervaringen en emoties van bewoners

Herstel van vertrouwen in de toekomst

- Duidelijkheid over stoppen (of niet hervatten) van gaswinning
- Gevoel dat lessen uit het verleden daadwerkelijk zijn geleerd
- Minder onzekerheid over wat de toekomst brengt

Wat is de rode draad in de reacties over perspectief?

De sociale en economische agenda's rondom het programma Nij Begun zijn bedoeld om bij te dragen aan brede welvaart en toekomstperspectief in Groningen en Noord-Drenthe. Uit de reacties van bewoners blijkt echter dat dit perspectief nog lang niet door iedereen wordt ervaren. Veel respondenten kennen de plannen globaal, maar voelen zich er nauwelijks persoonlijk bij betrokken.

Beperkte betrokkenheid van bewoners

Een groot deel van de respondenten geeft aan dat zij wel eens over de agenda's hebben gehoord, bijvoorbeeld via media of lokale initiatieven, maar dat zij weinig zicht hebben op wat deze concreet voor henzelf of hun dorp betekenen. De regelingen worden vaak ervaren als complex, met veel verschillende maatregelen en voorwaarden. Daardoor ontstaat het gevoel dat het programma "hoog over" wordt georganiseerd en onvoldoende aansluit bij de dagelijkse realiteit van bewoners.

Daarnaast geven veel mensen aan dat zij hun energie vooral moeten steken in het oplossen van schade- en versterkingsproblemen. Zolang deze dossiers nog lopen, ontbreekt voor velen de ruimte om zich te verdiepen in bredere sociaal en economische plannen.

Twijfels over besteding van middelen

Een terugkerend punt in de reacties is de zorg dat een groot deel van de beschikbare middelen terechtkomt bij overheden, organisaties en bedrijven in plaats van bij bewoners zelf. Sommige respondenten vrezen dat geld vooral wordt ingezet voor infrastructuur, adviestrajecten of lokale projecten die weinig directe impact hebben op hun eigen situatie. Hierdoor ontstaat het beeld dat het programma vooral kansen biedt voor bestuurders en instellingen, zogenaamde 'prestigeprojecten', terwijl individuele gedupeerden daar minder van profiteren.

Positieve verwachtingen bij een kleinere groep

Hoewel kritische geluiden domineren, zijn er ook respondenten die het initiatief als een kans zien voor regionale ontwikkeling. Zij wijzen op mogelijke verbeteringen in leefbaarheid, werkgelegenheid en voorzieningen. Vooral waar lokale initiatieven of dorpsprojecten zichtbaar worden, ontstaat soms meer betrokkenheid.

Het perspectief dat de sociale en economische agenda's willen bieden wordt door bewoners nog niet breed ervaren. Beperkte betrokkenheid, complexe regelingen en twijfels over de besteding van middelen zorgen ervoor dat het programma voor veel mensen nog voelt als een abstract beleidsinstrument. Voor een sterker gevoel van toekomstperspectief lijkt het belangrijk dat resultaten concreet zichtbaar worden in dorpen en bij bewoners zelf.

Wat is nodig voor meer perspectief?

De reacties van bewoners laten zien dat het gevoel van perspectief sterk onder druk staat. Om dit te verbeteren, komen een aantal duidelijke behoeften naar voren:

Eerst basis op orde (schade en versterking)

- Prioriteit voor herstel van schade en afronding van versterking
- Zekerheid over een veilige woning

Concreet en tastbaar toekomstperspectief

- Minder abstracte plannen, meer zichtbare resultaten
- Projecten die direct bijdragen aan de leefomgeving van bewoners
- Duidelijke uitleg wat initiatieven concreet betekenen voor individuen en dorpen

Eerlijke verdeling van middelen

- Geld moet primair terechtkomen bij gedupeerden en bewoners
- Minder focus op grote infrastructurele of economische projecten
- Voorkomen dat middelen “weglekken” naar overheden, bedrijven of adviesbureaus

Echte verbetering van brede welvaart

- Aandacht voor leefbaarheid, sociale cohesie en welzijn (niet alleen economie)
- Investeringen in dorpen, voorzieningen en gemeenschappen
- Oog voor kwaliteit van leven, niet alleen groei of werkgelegenheid

Meer betrokkenheid van bewoners

- Inspraak in plannen en besteding van middelen
- Initiatieven van onderaf in plaats van top-down beleid
- Betere aansluiting bij wat lokaal nodig is

Ondersteuning

Het proces rondom schade en versterking blijkt voor veel bewoners complex, langdurig en emotioneel belastend. Ondersteuning kan hierbij een cruciale rol spelen, zowel op juridisch als bouwkundig vlak. Uit de verzamelde reacties blijkt dat er positieve ervaringen zijn met de extra ondersteuning die aangeboden wordt, maar ook dat deze regelingen helaas bij lang niet iedereen bekend is.

Waarom is ondersteuning belangrijk?

De ervaringen tonen een duidelijke ongelijkheid tussen bewoners en de uitvoeringsorganisaties Nationale Coördinator Groningen (NCG) en het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Bewoners ervaren dat deze organisaties meer kennis, middelen en procedures tot hun beschikking hebben, waardoor individuele bewoners moeite hebben om hun belangen effectief te behartigen. Het inschakelen van juridische of bouwkundige ondersteuning blijkt in veel gevallen noodzakelijk om dossiers serieus en tijdig behandeld te krijgen, en zorgt ervoor dat de gedupeerde minder het gevoel heeft “er alleen voor te staan”.

Daarnaast kunnen bewoners terecht voor gratis en onafhankelijk advies bij bewonerssteunpunt Stut en Steun. Stut en Steun is een initiatief van de Groninger Bodem Beweging en het Groninger Gasberaad.

Tevredenheidcijfers ondersteuning

Van de 692 respondenten hebben 266 (38%) op enig moment gebruik gemaakt van een contra-expert bij de schadeafhandeling.

Gemiddeld cijfer inschakelen contra-expert: ***7,2***

Van de nieuwe bijstandsregelingen die na Nij Begun zijn gekomen hebben 122 (18%) van de respondenten gebruik gemaakt.

Gemiddeld cijfer gebruik bijstandsregelingen: ***6,7***

Van de ondersteuning door Stut en Steun hebben 233 (34%) van de respondenten op enig moment gebruik gemaakt.

Gemiddeld cijfer ondersteuning van Stut en Steun: ***8,0***

Staatstoezicht op de Mijnen
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Staat van de veiligheid i.v.m. voormalige gaswinning Groningen-gasveld

Jaarlijkse voortgangsrapportage van het Staatstoezicht op de Mijnen over het jaar 2025

- De versterking van woningen en gebouwen
- Het verloop van de aardbevingen en bodemdaling
- Het opruimen van alle mijnbouwinstallaties
- Het toezicht nu het gasveld is gesloten

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
- 1.1 De rol van het Staatstoezicht op de Mijnen 5
- 1.2 Wie is verder waarvoor verantwoordelijk in Groningen? 5
- 1.3 Doel van deze voortgangsrapportage 5
- 1.4 Terugblik sinds 2019: drie rode draden 6
- 1.5 Werkwijze 6
- 1.6 Leeswijzer 6

2 Is het veilig in Groningen? 7
- 2.1 Wat verstaat SodM onder veiligheid? 8
- 2.2 Zijn gebouwen veilig genoeg? 8
- 2.3 Hoeveel schade door bodembeweging? 8
- 2.4 Hoe gaat het met de gezondheid en welbevinden van bewoners? 9
- 2.5 Belang van burgerperspectief 9
- 2.6 Deelconclusie 10

3 De versterkingsopgave: voortgang, planning en risico's 11
- 3.1 Wat is de stand van zaken? 12
- 3.2 Wat doet NCG in de versterkingsopgave en waarom? 12
- 3.3 De meerjarige planning en het Programma van Aanpak 12
- 3.4 Loopt de versterkingsopgave volgens planning? 13
- 3.5 Meer inzicht in de voortgang en planning 15
- 3.6 Overgang van MJVP naar Diepteanalyse 18
- 3.7 Risico's voor de voortgang en planning 19
- 3.8 Samenvatting 21
- 3.9 Deelconclusie 22

4 Doorgaande bodembeweging 23
- 4.1 Wat is bodembeweging en hoe ontstaat deze? 24
- 4.2 Waarom beweegt de bodem nog steeds? 24
- 4.3 Hoe houdt SodM toezicht op de doorgaande bodembeweging? 24
- 4.4 Hoe verandert de druk in het gasveld? 25
- 4.5 Hoeveel is de bodem tot nu toe gedaald? 25
- 4.6 Hoeveel aardbevingen waren er in 2025 – en waar? 25
- 4.7 Deelconclusie 25

5 Ontmanteling van mijnbouwinstallaties 26
5.1 Mijnbouwinstallaties en -voorzieningen in het Groningen-gasveld 27
5.2 Verplichtingen bij ontmanteling 27
5.3 Het ontmantelingsproces 27
5.4 Stand van zaken 28
5.5 Het burgerperspectief binnen het toezicht op ontmanteling 29
5.6 Deelconclusie 30

6 Nazorg 31
6.1 Wat is nazorg? 32
6.2 Wettelijke regels voor nazorg 32
6.3 Nazorg bij SodM: van wettelijke regels naar praktisch toezicht 33
6.4 Kennis en data: borgen voor nu en de toekomst 35
6.5 Deelconclusie 35

7 Conclusies en adviezen 37
7.1 Wat gaat er goed? 38
7.2 Verbeterpunten en adviezen 38

Afkortingenlijst 40

Bijlage A: Overzicht ontmanteling mijnbouwinstallaties 41

1 Inleiding

De gevolgen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld werken nog altijd door naar de veiligheid van bewoners. Hoewel de winning is gestopt, is het risico niet verdwenen: de voortdurende bodembeweging, de omvangrijke versterkingsopgave en het opruimen van alle mijnbouwinstallaties maken dat de veiligheid nog langdurig aandacht en zorgvuldige afweging vraagt. Tegen deze achtergrond houdt het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) toezicht en blijft de ontwikkeling van de gevolgen van de voormalige gaswinning volgen.

Dit rapport is de achtste voortgangsrapportage van SodM. Het gaat over de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld. In paragraaf 1.1 beschrijft SodM zijn rol als onafhankelijk toezichthouder op de veiligheid nu de gaswinning uit het Groningen-gasveld is gestopt. Daarbij gaat het om advisering over de snelheid en kwaliteit van de versterkingsopgave, het volgen van bodembeweging (aardbevingen en bodemdaling), toezicht op de ontmanteling van oude mijnbouwinstallaties en het signaleren van (mogelijke) risico's op de langere termijn. Paragraaf 1.2 gaat in op de verantwoordelijkheden van de andere betrokken partijen in Groningen. In paragraaf 1.3 beschrijft SodM het doel van deze voortgangsrapportage. Paragraaf 1.4 plaatst de huidige bevindingen in een bredere context door terug te kijken op de rapportages sinds 2019. In paragraaf 1.5 volgt een toelichting op de werkwijze, de gebruikte bronnen en de manier waarop SodM tot zijn oordelen en adviezen is gekomen. Paragraaf 1.6 sluit het hoofdstuk af met een leeswijzer die de opbouw van de rest van deze rapportage toelicht.

1.1 De rol van het Staatstoezicht op de Mijnen

SodM is een rijksinspectie en de onafhankelijk toezichthouder op mijnbouw en energiewinning in Nederland. SodM houdt toezicht op naleving van de wet- en regelgeving met het oog op de veiligheid van mens en milieu. Ook adviseert SodM de overheid over mijnbouwvergunningen en de snelheid en kwaliteit van de versterkingsopgave in Groningen. Deze rapportage gaat alleen over de gevolgen van de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld. Andere mijnbouwactiviteiten in de provincie, zoals gaswinning uit kleine velden of zoutwinning, zijn hierin niet meegenomen.

SodM adviseert de minister en staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (KGG) over mijnbouw en energiewinning. Waar het de versterkingsopgave betreft adviseert SodM de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).[1] Dit doet SodM niet alleen wanneer een minister of staatssecretaris hierom vraagt, maar ook wanneer SodM dit nodig vindt – een zogeheten 'ongevraagd advies'. Ook controleert SodM of de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) de oude mijnbouwinstallaties veilig ontmantelt en onderzoekt de mogelijke risico's in de toekomst als gevolg van de voormalige gaswinning. SodM houdt geen toezicht op de afhandeling van mijnbouwschade.

1.2 Wie is verder waarvoor verantwoordelijk in Groningen?

Bij de veiligheid in Groningen zijn meerdere partijen betrokken, ieder met een eigen verantwoordelijkheid:

- De NAM is als vergunninghouder verantwoordelijk voor de ontmanteling van installaties en de uitvoering van de wettelijke nazorg. Daarnaast is de NAM verantwoordelijk voor het voorkomen en beperken van de nadelige gevolgen van de voormalige gaswinning.
- De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) werkt onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK. De minister van BZK is verantwoordelijk voor de veiligheid van alle gebouwen. NCG heeft als taak om gebouwen in de versterkingsopgave te beoordelen op veiligheid en, waar nodig, te versterken.
- Het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) geeft onafhankelijk en deskundig advies over de veiligheid van gebouwen in Groningen aan de minister van BZK.
- Het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) is verantwoordelijk voor de afhandeling van mijnbouwschade. Het kan om alle vormen van schade gaan, zoals fysieke schade aan gebouwen en objecten, waardedaling van woningen en immateriële schade. Het IMG werkt niet onder verantwoordelijkheid van een minister, maar wordt wel gefinancierd door het ministerie van BZK.
- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de leefbaarheid en veiligheid in hun gemeente. Zij hebben contact met bewoners en werken samen met NCG, IMG en andere partijen bij versterking, schadeherstel en vergunningverlening. In vijf gemeenten vindt versterking plaats: Eemdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt en gemeente Groningen.
- De ministers van KGG en BZK en de staatssecretaris van KGG stellen het beleid vast, zorgen voor het wettelijk kader en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering daarvan.

1.3 Doel van deze voortgangsrapportage

Met de jaarlijkse voortgangsrapportage laat SodM zien hoe het staat met de veiligheid als gevolg van de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld, en adviseert SodM de ministers van KGG en BZK en de staatssecretaris van KGG over wat er nodig is voor de veiligheid van mens en milieu. De focus ligt op de bodembeweging, uitvoering van de versterkingsopgave van gebouwen, en het ontmantelen van de mijnbouwinstallaties. SodM geeft ook advies over beleid en wetgeving, bijvoorbeeld over de benodigde nazorg voor de langetermijneffecten van de gaswinning uit het Groningen-gasveld.

De rapportage vormt een belangrijke bron voor de jaarlijkse Staat van Groningen en Noord-Drenthe van het ministerie van BZK. De Staat van Groningen en Noord-Drenthe is het instrument waarmee het Rijk en de regio de voortgang op de uitvoering van de maatregelen uit Nij Begun monitoren. Nij Begun is het plan van het kabinet naar aanleiding van de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen (PEAG) met maatregelen om de schadeafhandeling en versterking in Groningen milder, menselijker en makkelijker te maken.

1 Op 23 februari 2026 is het kabinet Jetten beëdigd. In dit kabinet is een minister en staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (KGG) aangesteld voor (onder meer) mijnbouw en een minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK)) voor (onder meer) de hersteloperatie Groningen. Deze minister heeft het gezag over een Regeringscommissaris Hersteloperatie Groningen die in het kabinet Jetten de opdracht krijgt de schadeafwikkeling soepel te laten verlopen en de versterkingsoperatie zo voortvarend mogelijk af te ronden. Voor uitspraken en besluiten vanaf 23 februari 2026 wordt verwezen naar of de minister of staatssecretaris van Klimaat en Groene Groei (verder: de minister van KGG of staatssecretaris van KGG) of de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (verder: de minister van BZK)). Bij verwijzing naar besluiten of uitspraken van voormalig bewindslieden wordt de functie minister of staatssecretaris met functie-aanduiding (Herstel Groningen of Mijnbouw) of ministerienaam én persoonsnaam vermeld, met uitzondering van het aanhalen van wettelijke bepalingen, waar standaard over 'de minister' wordt gesproken.

1.4 Terugblik sinds 2019: drie rode draden

Sinds 2019 rapporteert SodM jaarlijks over de veiligheid in Groningen in relatie tot de gaswinning. In die rapportages zijn drie rode draden zichtbaar:

Gaswinning sneller afgebouwd, de versterking loopt uit
De gaswinning is in de afgelopen jaren sneller afgebouwd dan in 2018 het plan was. Op 19 april 2024 is het Groningen-gasveld definitief gesloten. De versterkingsopgave is in diezelfde periode onvoldoende op tempo gekomen en de planning schuift steeds verder op. Daardoor wachten nog altijd duizenden bewoners op een veilige woning.

Veiligheid en vertrouwen onder druk
Hoewel de kans op zware aardbevingen is afgenomen en steeds meer gebouwen 'op norm' zijn gebracht, staat de veiligheid van bewoners die al lange tijd wachten op versterking nog steeds onder druk, vooral omdat zich nog steeds aardbevingen voordoen. Dit gaat bij een deel van deze bewoners ten koste van hun gezondheid, welbevinden en/of vertrouwen in de overheid.

Herhaalde oproep tot urgentie en regie
SodM heeft in opeenvolgende rapportages gewezen op het belang van meer urgentie, duidelijke keuzes en stevige regie om de versterkingsopgave zo snel mogelijk af te ronden.

1.5 Werkwijze

In deze voortgangsrapportage beschrijft SodM de stand van zaken rond de veiligheid in Groningen zoals die volgt uit beschikbare informatie, analyses en gesprekken. SodM baseert zich daarbij op zowel openbare als niet-openbare bronnen.

De openbare bronnen bestaan onder meer uit rapportages en onderzoeksrapporten, Kamerbrieven en andere publieke publicaties van betrokken organisaties. Daarnaast heeft SodM gebruik gemaakt van niet-openbare informatie die door partijen is gedeeld in het kader van toezicht en advisering. Voor het opstellen van deze rapportage heeft SodM in de afgelopen periode gesprekken gevoerd met en wanneer nodig informatie opgevraagd bij:

- de Nationaal Coördinator Groningen (NCG);
- de vijf versterkingsgemeenten (Eemsdelta, Het Hogeland, Midden-Groningen, Oldambt en gemeente Groningen);
- het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG);
- het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG);
- het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK);
- het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK).[2]

In het kader van nazorg heeft SodM ook gesproken met verschillende kennisinstituten, waterschappen en een klankbordgroep van bewoners.

Een conceptversie van deze voortgangsrapportage is aan NCG en de ministeries BZK en EZK voorgelegd voor een feitencheck. Daarbij heeft NCG aangegeven dat de in deze rapportage gebruikte cijfers niet altijd één op één overeenkomen met de cijfers uit zijn openbare voortgangsrapportages. SodM heeft zich ingespannen om een zo actueel en eenduidig mogelijk beeld te geven op basis van de door NCG beschikbaar gestelde datasets. Kleine verschillen met openbare cijfers zijn niet uit te sluiten, maar hebben geen invloed op de conclusies en oordelen in deze rapportage.

Naast feiten en cijfers heeft SodM ook aandacht voor de manier waarop de gevolgen van de gaswinning doorwerken in het dagelijks leven van inwoners. Daarom voert SodM al meerdere jaren gesprekken met bewoners en maatschappelijke organisaties, waaronder de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad, Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen en Gronings Perspectief.

1.6 Leeswijzer

In deze leeswijzer wordt de opbouw van de voortgangsrapportage toegelicht. Hoofdstuk 2 beantwoordt de vraag of het op dit moment veilig is in Groningen. Hoofdstuk 3 gaat in op de voortgang en planning van de versterkingsopgave. Hoofdstuk 4 beschrijft de bodembeweging en de mogelijke gevolgen daarvan. Hoofdstuk 5 gaat over de ontmanteling van mijnbouwinstallaties. Hoofdstuk 6 behandelt het toezicht nu het Groningen-gasveld gesloten is, oftewel de 'nazorg'. In hoofdstuk 7 volgen de conclusies en adviezen van SodM.

2 Als in deze rapportage wordt gesproken over 'het ministerie' wordt bedoeld het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, tenzij dit verwijst naar de periode 2 juli 2024-23 februari 2026 (periode kabinet Schoof); dan wordt geduid op het ministerie van Klimaat en Groene Groei.

2 Is het veilig in Groningen?

In dit hoofdstuk beoordeelt SodM of het op dit moment veilig is in Groningen als gevolg van de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld. In paragraaf 2.1 licht SodM toe wat SodM verstaat onder veiligheid. Vervolgens gaat SodM in op de vraag of gebouwen veilig genoeg zijn (paragraaf 2.1.1), hoeveel schade bodembeweging veroorzaakt (paragraaf 2.1.2) en hoe het gaat met de gezondheid en het welbevinden van bewoners (paragraaf 2.1.3). In paragraaf 2.2 staat het belang van het burgerperspectief centraal. Tot slot beantwoordt paragraaf 2.3 de vraag of het in Groningen veilig is.

2.1 Wat verstaat SodM onder veiligheid?

Veiligheid gaat niet alleen over de kans op instorting van gebouwen, maar ook over de schade door bodembeweging en over de effecten op de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Om deze brede invulling van veiligheid te beoordelen kijkt SodM in samenhang naar:

Gebouwveiligheid – zijn gebouwen aantoonbaar veilig volgens de geldende veiligheidsnorm?

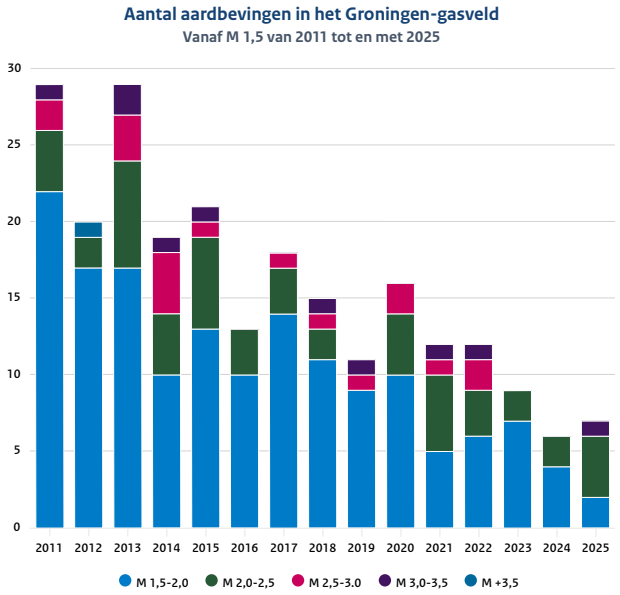
Bodembeweging – hoeveel schade veroorzaken aardbevingen en bodemdaling (materiële schade)?

Gezondheid en welbevinden – wat betekenen (de kans op) bevingen en (voortdurende) schades, onveilige woningen, onzekerheid en langdurige herstelprocedures voor bewoners (immateriële schade)?

Daarnaast houdt SodM toezicht op de veiligheid voor mens en milieu bij de ontmanteling van de voormalige mijnbouwinstallaties. De brede invulling van veiligheid sluit aan bij de conclusies van de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen, waarin werd benadrukt dat veiligheid meer is dan het voldoen aan technische normen alleen. 'Iedere nieuwe aardbeving zorgt voor onrust en angst bij Groningers. Het gaat allang niet meer om scheuren in de muur', aldus commissievoorzitter Tom van der Lee tijdens de presentatie van het rapport op 24 februari 2023.[3]

2.2 Zijn gebouwen veilig genoeg?

Het aantal aardbevingen is de afgelopen jaren afgenomen en steeds meer gebouwen zijn 'op norm' beoordeeld of versterkt. In 2025 waren er 7 aardbevingen met een sterkte van 1,5 of hoger in het Groningen-gasveld.[4] De zwaarste aardbeving had een sterkte van 3,4 en was op 14 november bij Zeerijp. Deze beving was weliswaar zwaar, maar niet onverwacht. Sinds het afnemen en uiteindelijk het stopzetten van de gaswinning gaat het aantal aardbevingen en het aantal zware aardbevingen gestaag omlaag. Deze ontwikkelingen vergroten de technische veiligheid van gebouwen.

Tabel 2.1: Aantal aardbevingen in het Groningen-gasveld

Er staan meer dan 150.000 gebouwen in het aardbevingsgebied. Hiervan voldoet het overgrote deel met voldoende zekerheid aan de veiligheidsnorm. Zo'n 27.825 adressen vallen in de versterkingsopgave. Hiervan zijn 18.764 adressen inmiddels veilig verklaard. Van deze 18.764 adressen zijn 11.446 direct 'op norm' verklaard en 7.318 adressen versterkt. Er moeten nog minimaal 8.236 adressen worden versterkt. Op basis van de planningen van NCG wordt de versterkingsopgave op zijn vroegst in 2030 afgerond maar kan uitlopen tot in 2032.[5]

2.3 Hoeveel schade door bodembeweging?

Ook na het stoppen van de gaswinning blijft bodembeweging optreden. Dat kan nog tientallen jaren doorgaan. Met het stoppen van de gaswinning is de kans op zware aardbevingen sterk afgenomen en neemt het tempo van de bodemdaling op verschillende plekken af. Dat neemt niet weg dat bodembeweging als gevolg van de voormalige gaswinning nog steeds schade kan veroorzaken. Daarom is het belangrijk om te weten hoe de bodembeweging zich in de loop van de tijd ontwikkelt en de mogelijke schade die daardoor kan ontstaan. Het blijft dus noodzakelijk om de druk in het gasveld, het aantal aardbevingen, en de hoeveelheid bodemdaling goed te blijven meten en monitoren.

3 Tom van der Lee. (2023, 24 februari). Toespraak bij de presentatie van het rapport "Groningers boven gas". Tweede Kamer der Staten-Generaal.

4 Hierin telt SodM ook de beving bij Warffum van 18 mei mee, omdat een verband met de winning uit het Groningen-gasveld niet kan worden uitgesloten.

5 In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid ingegaan op de voortgang van de versterkingsopgave.

In 2025 handelde het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) 58.831 schademeldingen af. Mensen met schade kunnen kiezen uit verschillende regelingen. 44.430 aanvragers kregen de (aanvullende) vaste vergoeding van maximaal 10.000 euro. 14.401 aanvragers kozen voor herstel door een aannemer tot 60.000 euro of voor maatwerk met onderzoek. Alleen bij maatwerk met onderzoek wordt onderzocht welke schade door de mijnbouw is veroorzaakt.[6] Het IMG verwacht ook de komende jaren nog veel nieuwe meldingen. Dit betekent dat schadeherstel ook de komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijft.

2.4 Hoe gaat het met de gezondheid en welbevinden van bewoners?

Onveiligheid zit voor bewoners niet alleen in fysieke risico's, maar ook in stress, onzekerheid en verlies van vertrouwen. Wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door Gronings Perspectief[7] toont al sinds 2016 het verband aan tussen de gevolgen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld en gezondheidsklachten. Voortdurende schade, wachten op versterking en complexe regelingen trekken een zware wissel op de mentale en fysieke gezondheid van bewoners. Met name bewoners die meerdere keren schade hebben gehad, ervaren een blijvend lagere gezondheid en een lager veiligheidsgevoel. Tegelijkertijd laat onderzoek uit 2025 zien dat afronding van versterking leidt tot herstel van vertrouwen en een positiever toekomstbeeld.[8]

Gaswinningsproblematiek treft ook de gezondheid van jongeren in Groningen. Dat bevestigt een onderzoek uit 2025. Scholieren die te maken hebben (gehad) met schade aan hun scoorden slechter op mentale en algemene gezondheid, toekomstvertrouwen, suïcidegedachten en schoolverzuim. Het zijn daarbij vooral de gevolgen van schade die zwaar wegen, niet de ervaring van een aardbeving op zich.[9]

2.5 Belang van burgerperspectief

Uit de parlementaire enquête werd duidelijk dat het vertrouwen van burgers in de overheid en de NAM ernstig is beschadigd. Om dit vertrouwen terug te winnen is oog voor 'burgerperspectief' bij het handelen van de overheid en de NAM onmisbaar. Dit betekent daadwerkelijk in de schoenen van inwoners gaan staan, en vanuit hun perspectief te denken en handelen.

Uit onderzoeken blijkt dat dit nog onvoldoende gebeurt. Zo geeft in het bewonersonderzoek van NCG van november 2025 ongeveer de helft van de ondervraagden aan dat zij (helemaal) niet zijn geïnformeerd over veranderingen in de planning.[10] Onvoldoende of onduidelijke informatie vergroot onzekerheid en ondermijnt het veiligheidsgevoel. SodM heeft daarnaast van een aantal inwoners gehoord dat zij moeite hebben om na een aardbeving meetgegevens terug te vinden. Daarom heeft SodM in december 2025 geadviseerd deze informatie weer overzichtelijk en per meetstation openbaar beschikbaar te maken via de website van het KNMI.[11]

Ook de NAM heeft een duidelijke verantwoordelijkheid om het burgerperspectief serieus mee te nemen. De NAM heeft bij de verhoren tijdens de parlementaire enquête toegezegd de voormalige mijnbouwlocaties 'in overleg met de omgeving' te ontmantelen en te herontwikkelen tot iets nieuws.[12] SodM kijkt of de NAM omwonenden actief betrekt en helder informeert over ontmanteling mijnbouwinstallaties en nazorg.[13]

6 Jaarverslag Instituut Mijnbouwschade Groningen 2025, IMG, schadedoormijnbouw.nl, 27 maart 2026, p. 52-53. De genoemde aantallen in bovenstaande tekst betreffen het zogenaamde 'effectgebied Groningen-gasveld'; schademeldingen die een relatie hebben met de (voormalige) winning uit het Groningen-gasveld.

7 Sinds 2016 doet de Rijksuniversiteit Groningen onder de naam Gronings Perspectief onderzoek naar de psychosociale impact van de gaswinning op inwoners van de provincie Groningen. Sinds 2023 werkt de Rijksuniversiteit hierbij samen met Nivel.

8 'De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings perspectief fase 4', Gronings Perspectief, Groningsperspectief.nl, 15 april 2025, p. 7, 86, 87, 89 en 90. Op het moment van afronding van deze rapportage is het onderzoeksrapport over 2025 nog niet verschenen.

9 'De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen: Gronings perspectief fase 4', Gronings Perspectief, groningsperspectief.nl, 5 november 2025, p. 23,24.

10 Rapport bewonersonderzoek NCG 2025', Enneüs, nationaalcoordinatorgroningen.nl, november 2025, p.21.

11 'Nadere duiding Zeerijp beving op 14 november 2025 en de twee naschokken' (16 december 2025), SodM, kenmerk SodM/102834166, Sodm.nl, 22 december 2025.

12 'Groningers boven gas', parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen, tweedekamer.nl, 24 februari 2023, boek 1, p. 97-98 (onderdeel aanbeveling 3 'Partijen in het gasgebouw, laat Groningen netjes achter als de gaswinning in Groningen stopt'): […]Op de vraag hoe hij de te sluiten gaslocaties (red. mijnbouwlocaties) in Groningen wil achterlaten, stelde Johan Atema, de toenmalige directeur van de NAM) onder meer: "Dat doen we in overleg met de omgeving […]. Maar waar wij een kans zien om die locatie met de omgeving te herontwikkelen tot iets nieuws waar zij nut van hebben of baat bij hebben, doen wij dat. Daar gaan we ook in investeren. […] Dat is wel de ruimhartigheid aan de achterkant waarvan ik hoop dat we er nog wat kansen voor krijgen." De commissie juicht deze intenties toe, en roept overheden en de toezichthouder op om de NAM hieraan te houden. De commissie spoort de aandeelhouders aan om de NAM hiertoe in staat te blijven stellen.[…].

13 In hoofdstuk 5 wordt toegelicht hoe SodM dit in 2025 heeft gedaan en hoe dit in de komende jaren wordt voortgezet.

2.6 Deelconclusie

Het gaat langzaamaan beter met de veiligheid in Groningen. Het aantal aardbevingen is de afgelopen jaren afgenomen en steeds meer gebouwen zijn ‘op norm’ beoordeeld, versterkt of nieuw gebouwd. Deze ontwikkelingen vergroten de technische veiligheid van gebouwen.

Tegelijkertijd concludeert SodM dat het in Groningen nog niet veilig is. Duizenden gebouwen moeten nog worden versterkt, schade blijft optreden en veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid. Die langdurige onzekerheid, in combinatie met herhaalde schade en complexe herstelprocedures, heeft aantoonbare nadelige gevolgen voor de gezondheid en welbevinden van bewoners. Zolang deze situatie voortduurt, is het niet veilig in Groningen.

Uit de parlementaire enquête werd duidelijk dat het vertrouwen van burgers in de overheid en de NAM ernstig is beschadigd. Het herstel van dit vertrouwen hangt naast een snel en goed herstel van schade en versterking van de woning, sterk af van hoe goed het burgerperspectief wordt meegenomen in besluitvorming. Inwoners moeten niet alleen geïnformeerd worden, maar ook daadwerkelijk gehoord en betrokken. Ook bij de ontmanteling en herontwikkeling van voormalige mijnbouwlocaties, zoals de NAM ook zelf aangaf tijdens de verhoren van de parlementaire enquête. SodM blijft monitoren of het perspectief van de omwonenden bij deze werkzaamheden centraal staat.

3 De versterkingsopgave: voortgang, planning en risico's

In dit hoofdstuk beschrijft SodM de voortgang van de versterkingsopgave. De gebouwen in de versterkingsopgave zijn mogelijk onvoldoende bestand tegen aardbevingen. Daarom beoordeelt NCG of deze gebouwen aan de norm voldoen. Een gebouw dat 'op norm' is verklaard, is veilig om in te wonen, te werken en te leven.

In dit hoofdstuk gaat SodM achtereenvolgens in op de stand van zaken van de versterkingsopgave (paragraaf 3.2), de activiteiten van NCG in de versterkingsopgave (paragraaf 3.3), de meerjarige planning en het Programma van Aanpak (paragraaf 3.4), de vraag of de versterkingsopgave volgens planning verloopt (paragraaf 3.5), en op het verkrijgen van meer inzicht in de voortgang en planning (paragraaf 3.6). Vervolgens bespreekt SodM de overgang van het Meerjaren Versterkingsplan naar de Diepteanalyse (paragraaf 3.7) en de risico's voor de voortgang en planning (paragraaf 3.8). De analyses zijn gebaseerd op de door NCG aan SodM beschikbaar gestelde datasets (peildatum 9 februari 2026).[14]

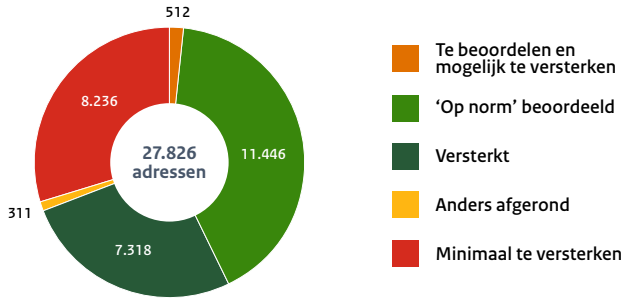
14 Dit zijn:
- NCG Brondata 09-02-2026 voor de behaalde voortgang.
- MJVP versie 2026 februari en eerdere versies voor de planningen.

3.1 Wat is de stand van zaken?

Alle gebouwen die NCG moet beoordelen, noemen we de scope van de versterkingsopgave. Op dit moment gaat het om 27.826 adressen. Dit zijn niet alleen woningen maar ook andere gebouwen, zoals scholen, zorginstellingen, boerderijen en kerken.[15] NCG moet nog minimaal 8.236 adressen versterken en 515 adressen beoordelen. Van de nog te beoordelen adressen is nog niet bekend of versterking nodig is. Sommige gebouwen worden niet versterkt maar vervangen door nieuwbouw; ook dat worden versterkte of te versterken adressen genoemd. Daarnaast zijn er adressen waarbij beoordeling of versterking niet plaatsvindt omdat eigenaren niet kunnen of willen meewerken, of omdat gebouwen zijn gesloopt of administratief zijn vervallen. Figuur 3.1 geeft de huidige stand van zaken aan:

Stand van zaken versterkingsopgave per 9 februari 2026.

Figuur 3.1: Stand van zaken versterkingsopgave

3.2 Wat doet NCG in de versterkingsopgave en waarom?

De versterkingsopgave is het gevolg van aardbevingen door gaswinning uit het Groningen-gasveld. De kans op een hele zware aardbeving is erg klein, en neemt steeds verder af omdat de gaswinning is gestopt. Toch zijn er gebouwen die bij een zware aardbeving geheel of gedeeltelijk kunnen bezwijken. De kans dat iemand daardoor komt te overlijden moet heel klein zijn. De veiligheidsnorm waaraan alle gebouwen in Groningen moeten voldoen is de zogeheten Meijdam-norm.[16] Voor het overgrote deel van de meer dan 150.000 gebouwen in het aardbevingsgebied is met risicoanalyses aangetoond dat de mensen daar veilig kunnen wonen, werken en leven. De overige gebouwen moeten ook veilig te gebruiken zijn. Daarom beoordeelt NCG alle gebouwen in de versterkingsopgave en versterkt of vervangt gebouwen als dat nodig is.

3.2.1 Wat zijn de taken en werkzaamheden van NCG?

Uit de Tijdelijk Wet Groningen (TWG) volgen de werkzaamheden die NCG namens de minister uitvoert in de versterkingsopgave:

- NCG beoordeelt alle gebouwen in de scope van de versterkingsopgave.
  - NCG voegt nog steeds gebouwen aan de scope toe als dat nodig is.
- NCG versterkt de gebouwen die niet 'op norm' beoordeeld zijn.
- Op verzoek van de eigenaar van een te versterken gebouw voert NCG eventueel ook extra werkzaamheden uit:
  - NCG kan de door het IMG erkende schade aan het gebouw herstellen;
  - NCG kan de door het IMG voorgestelde verbeteringen aan het gebouw uitvoeren om de kans op herhaalschade te verkleinen ('Duurzaam herstel');
  - NCG kan door de eigenaar gewenste aanvullende werkzaamheden uitvoeren. Deze zogeheten koppelkansen mogen geen onredelijke vertraging opleveren voor het versterken van het gebouw of andere gebouwen in de versterkingsopgave.

Nij Begun is aanleiding geweest voor aanvullend beleid in de versterkingsopgave. De afhandeling van de aardbevingsproblematiek moet 'milder, menselijker en makkelijker' worden. Daarom voert NCG nog een aantal extra werkzaamheden uit, zoals:

- het isoleren van middelzwaar en zwaar te versterken woningen (maatregel 28);
- het op verzoek van de bewoner isoleren van licht te versterken woningen (maatregel 29).

De extra taken dragen bij aan het draagvlak voor de versterking en comfort, maar hebben ook invloed op doorlooptijden en planning. De voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum heeft benadrukt dat de versterkingsopgave primair een veiligheidsopgave blijft en dat steeds een balans moet worden gevonden tussen snelheid, kwaliteit en comfort.[17]

3.3 De meerjarige planning en het Programma van Aanpak

Om de versterkingsopgave zo snel mogelijk te realiseren, is een goed plan en een realistische meerjarige planning nodig. Elke gemeente met een versterkingsopgave maakt een Programma van Aanpak (PVA). Hierin legt zij vast in welke volgorde gebouwen worden beoordeeld en versterkt. Zowel NCG, de gemeenten, als SodM hebben een eigen rol en verantwoordelijkheid bij het opstellen van de PVA's.

15 Een gebouw kan meerdere adressen bevatten, omgekeerd kunnen bij een adres ook meerdere gebouwen horen.

16 Deze norm houdt in dat ieder persoon per jaar maximaal een kans van 1:100.000 mag hebben om bij een aardbeving te overlijden door het instorten van een gebouw, of het bezwijken van onderdelen daarvan, zoals een schoorsteen.

17 Kamerstukken II, 2024 – 2025, 33 561, nr. 66, p 9.

3.3.1 De gemeente stelt een lokaal PVA op

In de TWG is vastgelegd dat de gemeente een lokaal PVA vaststelt. Dit programma bevat een meerjarige planning voor alle te beoordelen en te versterken gebouwen en een prioritering.

Gemeenten actualiseren hun PVA tot nu toe jaarlijks en soms ook tussentijds. Aanleidingen hiervoor zijn onder andere:

- uitbreiding van de scope door NCG of op voorstel van de gemeente;
- aanpassing van de meerjarige planning;
- nieuwe inzichten over risico's, capaciteit of uitvoering.

Gemeenten zijn verplicht om SodM om advies te vragen over het lokale PVA en over de eventuele actualisatie daarvan.

3.3.2 SodM adviseert over het lokale PVA

SodM brengt binnen zes weken advies uit over het door de gemeente voorgelegde PVA. In dit advies beoordeelt SodM of het programma:

- voldoende is gericht op het zo snel mogelijk realiseren van de versterkingsopgave;
- voldoet aan de voorwaarden uit de TWG;
- zorgvuldig omgaat met prioritering, uitbreiding van de scope en uitvoeringskeuzes.

De extra taken en werkzaamheden voor NCG vanuit Nij Begun weegt SodM daarin ook mee.

SodM heeft de gemeenten inmiddels geadviseerd over hun ontwerp-PVA 2026.[18] Hierin heeft SodM de conclusie getrokken dat de benodigde balans tussen snelheid, kwaliteit en comfort nog niet is gevonden. Daarom heeft SodM de gemeenten geadviseerd om het PVA 2026 vast te stellen met een nadrukkelijke oproep aan NCG om meer voortvarendheid en snelheid te tonen in de uitvoering van de versterkingsopgave. Daarnaast adviseerde SodM de gemeenten om de 'complexe dossiers', die al lange tijd vastlopen, met voorrang op te lossen. De gemeenten worden aangemoedigd om actief samen te werken met NCG en bij te dragen aan de verdere inventarisatie en afhandeling van deze dossiers.

In dezelfde periode heeft SodM gemeente Eemsdelta ook geadviseerd over het toevoegen van een aantal adressen aan het vastgestelde PVA 2025. Voor het merendeel van de adressen is SodM akkoord met het rechtstreeks toevoegen daarvan. Bij een viertal adressen is echter onvoldoende onderbouwd waarom dit nodig is. SodM heeft daarom negatief over deze toevoeging geadviseerd.[19]

3.3.3 NCG verwerkt de lokale PVA's in de meerjarige planning

NCG heeft de taak om de vastgestelde lokale PVA's van alle gemeenten samen te brengen in één totaal PVA. Op basis daarvan stelt NCG een meerjarige planning op voor de gehele versterkingsopgave. Vervolgens moet NCG de werkzaamheden conform het PVA en een meerjarige planning uitvoeren. Daarmee ligt de operationele sturing op tempo en volgorde in belangrijke mate bij NCG, binnen de randvoorwaarden die door gemeenten en wetgeving zijn gesteld.

3.4 Loopt de versterkingsopgave volgens planning?

Tot september 2024 had het kabinet het doel om de versterkingsopgave in 2028 af te ronden.[20] Het lukt NCG om de versterkingsopgave grotendeels af te ronden in 2028, maar niet helemaal. Het zo snel mogelijk realiseren van de versterkingsopgave is nog steeds het doel. Voor wat betreft snelheid van realisatie vindt SodM niet alleen de einddatum belangrijk. Ook het tempo per jaar telt. Hoe lager het tempo nu, hoe langer mensen in Groningen moeten wachten op veilige gebouwen en in onzekerheid leven.

NCG werkt momenteel met twee verschillende meerjarige planningen:

- de planningen van het Meerjaren Versterkingsplan (MJVP);
- de planningen die volgen uit de Diepteanalyse.

Deze planningen sluiten niet altijd goed op elkaar aan. In het jaarplan geeft NCG de doelstellingen voor dat jaar. Die doelstellingen lijken gebaseerd te zijn op de Diepteanalyse. Vanaf het tweede kwartaal 2026 werkt NCG alleen nog met de planning die volgt uit de Diepteanalyse. In de paragrafen hierna licht SodM dat verder toe.

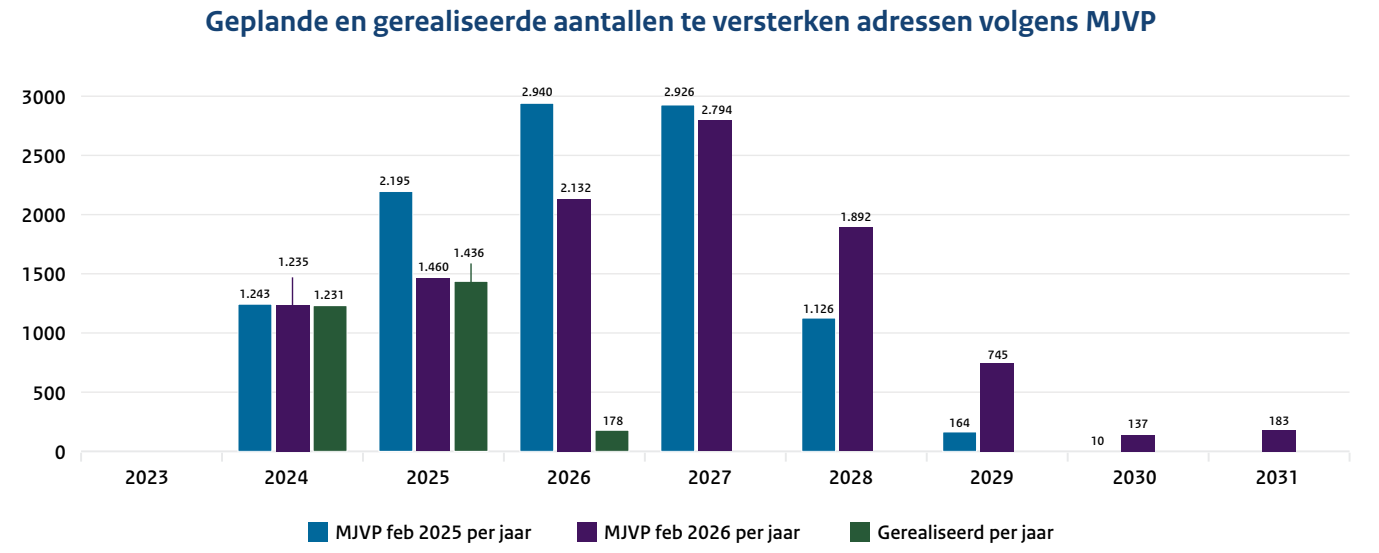
3.4.1 Planningen volgens het MJVP

Sinds 2021 beschrijft NCG de planning van de versterkingsopgave in het MJVP. Het MJVP wordt maandelijks bijgesteld op basis van de behaalde voortgang en mogelijke nieuwe inzichten. In de planning van het MJVP van februari 2026 verwacht NCG dat in 2028 in totaal 13.987 adressen zijn versterkt. De laatste 183 adressen worden volgens deze planning in 2031 versterkt. Dit is een lager tempo dan NCG een jaar geleden verwachtte. In het MJVP van februari 2025 ging NCG er nog van uit dat in 2028 al 14.898 adressen zouden zijn versterkt en dat de laatste 10 adressen in 2030 klaar zouden zijn. Deze verschuiving is te zien in figuur 3.2 op de volgende pagina. Daarin is ook te zien hoeveel adressen NCG daadwerkelijk per jaar heeft versterkt. In 2025 ging het om 1.436 adressen. Dat is meer dan in 2024, maar veel minder dan de 2.195 adressen die NCG in het MJVP van februari 2025 voor 2025 had gepland. Doordat de aantallen per jaar lager uitvallen dan gepland, schuift de planning van het MJVP steeds verder naar achteren.

18 SodM: Gezamenlijke inzet nodig voor voortgang versterking, SodM.nl, nieuwsbericht 14 februari 2026.

19 SodM. Advies aan gemeente Eemsdelta over versterkingsplan 2026 en wijziging 2025, publicatie 14 februari 2026.

20 Kamerstukken II, 2023 – 2024, 33 529, nr. 1246.

Figuur 3.2: Geplande en gerealiseerde aantallen te versterken adressen per jaar

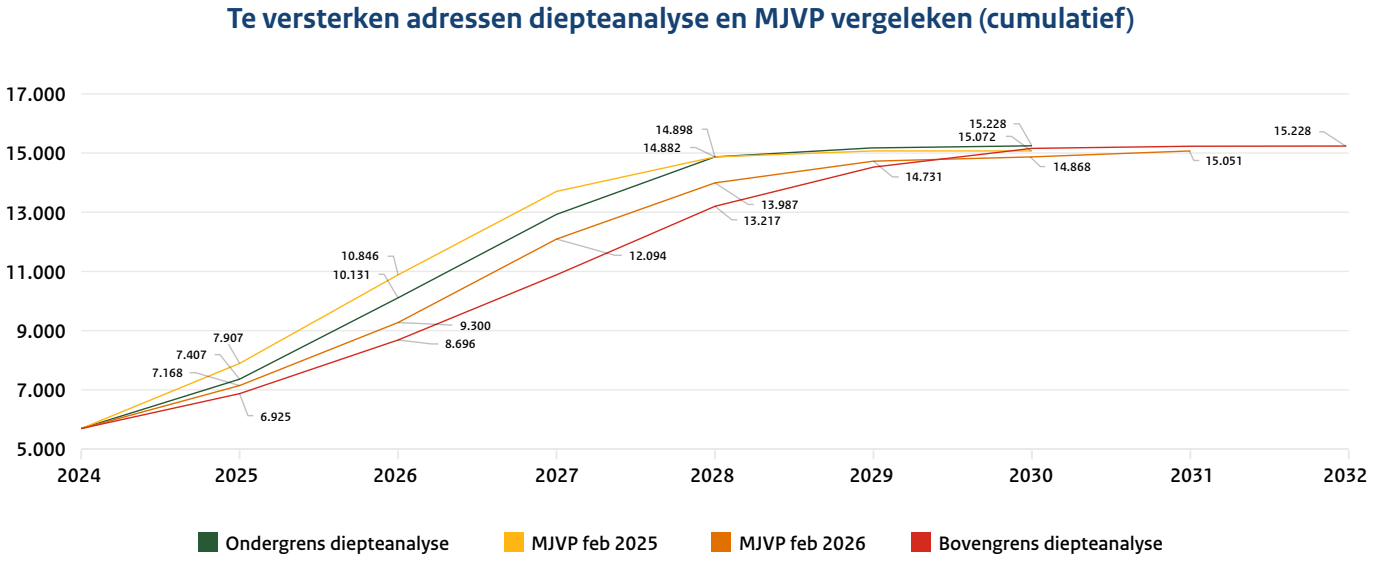
Met 2.132 te versterken adressen in 2026 en nog meer in 2027 en 2028, plant NCG een grote versnelling. Deze aantallen liggen duidelijk hoger dan wat NCG tot nu toe in één jaar heeft gerealiseerd. SodM constateert dat NCG in het MJVP nog niet alle te versterken adressen heeft opgenomen. De invloed daarvan op de planning is niet duidelijk.

3.4.2 Planningen volgens de Diepteanalyse

In 2024 maakte NCG voor het eerst de zogeheten 'Diepteanalyse' om te kijken of het mogelijk is om de versterking in 2028 af te ronden. In maart 2025 heeft NCG de Diepteanalyse voor het laatst bijgewerkt. In de Diepteanalyse worden onzekerheden, risico's en daarvoor te nemen maatregelen meegenomen en de gevolgen daarvan inzichtelijk gemaakt. Uit de Diepteanalyse volgt daarom geen vaste planning, maar een planning met een bandbreedte.

- De ondergrens van de bandbreedte laat de planning zien met de hoogst mogelijke snelheid. In dit scenario zijn er weinig problemen en zijn er maatregelen genomen om vertraging te voorkomen (groene lijn in figuur 3.3).
- De bovengrens van de bandbreedte laat de planning zien met de meeste vertraging. In dit scenario zijn er veel problemen en zijn er geen maatregelen genomen om de gevolgen daarvan te beperken (rode lijn in figuur 3.3).

De planning van het MJVP van februari 2025 gaf een hogere snelheid aan dan de snelst mogelijke planning volgens de Diepteanalyse van maart 2025 (lichtgele lijn in figuur 3.3). Het MJVP van februari 2026 valt tot en met 2029 keurig binnen de bandbreedte van Diepteanalyse van maart 2025 (donkergele lijn in figuur 3.3).

Figuur 3.3: Te versterken adressen (cumulatief) volgens de diepteanalyse maart 2025, vergeleken met het MJVP van februari 2025 en het MJVP van februari 2026.

Uit figuur 3.3 blijkt ook dat een groot deel van de versterkingsopgave nog steeds in 2028 kan worden afgerond. Tegelijkertijd laat de figuur zien dat de planning uitloopt tot 2030 en mogelijk 2032. In de Diepteanalyse van maart 2025 geeft NCG aan dat de versterking op zijn vroegst in het tweede kwartaal van 2030 klaar is, met een mogelijke uitloop tot het tweede kwartaal van 2032. Dit was een verschuiving van twee kwartalen ten opzichte van de Diepteanalyse uit 2024, zowel aan de snelle als aan de langzame kant van de bandbreedte.

3.4.3 Doelstellingen volgens de Jaarplannen 2025 en 2026

In het Jaarplan 2025 schreef NCG dat zij in 2025 'naar verwachting 1.775 panden op norm kan brengen'. Het gaat om 1.775 adressen die in 2025 óf direct veilig worden verklaard, óf moeten worden versterkt. Voor het daadwerkelijk versterken van gebouwen rekende NCG in 2025 met een doelstelling van 1.400 adressen. Dit aantal ligt een stuk lager dan de 2.195 adressen die volgens het MJVP van februari 2025 in 2025 versterkt zouden worden. Maar deze doelstelling viel wel binnen de bandbreedte van de Diepteanalyse van maart 2025. NCG heeft met 1.436 in 2025 versterkte adressen deze doelstelling gehaald.

In het Jaarplan 2026 geeft NCG aan in 2026 ten minste 1.750 woningen te versterken. Dat is meer dan de jaren daarvoor. Maar wel minder dan de 2.132 adressen van het MJPV van februari 2026 en ook nog iets minder dan de 1.771 adressen die de langzame bovengrens van de Diepteanalyse van maart 2025 aangeeft.[21]

3.4.4 Op welke doelstellingen stuurt NCG?

NCG lijkt te sturen op de jaarlijkse doelstellingen zoals opgenomen in de Jaarplannen, en niet op de meerjarige planning uit het MJVP. De gekozen doelstellingen lijken te zijn gebaseerd op de planning uit de Diepteanalyse. De volgens SodM te conservatieve doelstelling voor 2026 valt echter net niet in de bandbreedte van de Diepteanalyse van maart 2025.

SodM is van oordeel dat juist ambitieuze jaarlijkse doelstellingen, binnen de bandbreedte van de Diepteanalyse, nodig zijn om te voorkomen dat de planning uit de jaarlijkse Diepteanalyse telkens verder naar achteren schuift, zoals de afgelopen jaren ook is gebeurd bij de planning van het MJVP.

3.5 Meer inzicht in de voortgang en planning

De behaalde voortgang en de meerjarige planning van het MJVP geven op detailniveau inzicht in de manier waarop NCG de versterkingsopgave uitvoert en aanstuurt. In deze paragraaf gaat SodM in op een aantal aanvullende vragen die van belang zijn voor de beoordeling van het tempo en de haalbaarheid van de planning.

3.5.1 Wat is de toename van de scope van gebouwen?

In 2025 zijn 122 adressen aan de scope van de versterkingsopgave toegevoegd. In absolute zin is dit een beperkte toename ten opzichte van de totale scope van 27.826 adressen. Vergeleken met de voortgang is deze toename echter aanzienlijk: in de afgelopen jaren lag de jaarlijkse uitbreiding van de scope gemiddeld op meer dan 10% van het aantal adressen dat NCG per jaar versterkt.

Elke uitbreiding van de scope heeft gevolgen voor de planning. Nieuwe adressen moeten worden beoordeeld en, indien nodig, worden versterkt. Wanneer deze adressen niet achteraan in de planning worden geplaatst, leidt dat tot vertraging bij andere adressen.

3.5.2 Hoe zit het met de doorlooptijden?

De doorlooptijd van een versterkingstraject bestaat uit drie hoofdonderdelen:

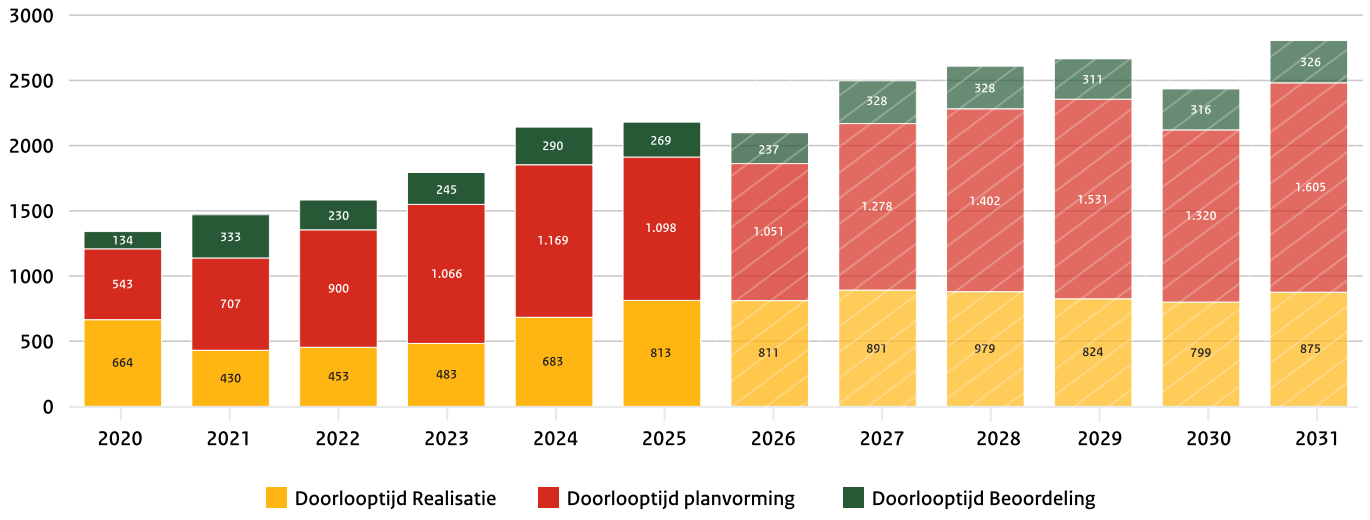
1. Beoordeling;
2. Planvorming;
3. Realisatie (of bouwtijd).

Met een steekproef heeft SodM de gemiddelde doorlooptijden van circa 11.000 te versterken woningen bepaald (woningen gerealiseerd in 2020 – 2025 en gepland in het MJVP van 2026 tot en met afronding in 2031).[22] Figuur 3.4 laat zien dat de geplande bouwtijd vanaf 2027 aanzienlijk langer wordt dan de jaren daarvoor. Ook de doorlooptijd voor de planvorming wordt in de planning aanzienlijk langer.

21 De bovengrens van de diepteanalyse van maart 2025 geeft 8.696-6.925=1.771 te versterken adressen in 2026.

22 SodM hanteert andere uitgangspunten voor de per hoofdonderdeel aan te houden laatst behaalde mijlpalen en fases dan NCG.

Gemiddelde doorlooptijden in dagen voor de t/m 2025 versterkte en vanaf 2026 nog te versterken woningen.

Figuur 3.4: gemiddelde doorlooptijden voor de beoordeling, planvorming en realisatie van te versterken woningen, zoals gerealiseerd in 2020 tot en met 2025 en in het MJVP gepland van 2026 tot en met afronding in 2031.

De langere doorlooptijden voor beoordeling zijn meestal te verklaren doordat deze adressen pas later in de planning zijn beoordeeld, terwijl de opnames al veel eerder zijn uitgevoerd. Voor de langere doorlooptijden voor planvorming en realisatie zijn meerdere verklaringen mogelijk. NCG voert veel extra werkzaamheden uit aan woningen zoals het isoleren, herstellen van schade, verbeteren van de constructie en de koppelkansen op verzoek van de eigenaren. SodM kan op dit moment nog niet bepalen of het op verzoek van de bewoner isoleren van licht te versterken woningen (maatregel 29) meer werk geeft dan vooraf was ingeschat. De uitgangspunten van het MJVP zijn voor deze werkzaamheden niet gewijzigd. Een andere verklaring is het wellicht bewust ruimer plannen in projectplanningen om onzekerheden op te vangen. Welke verklaring ook doorslaggevend is, het effect is hetzelfde: de planning wordt structureel langer.

3.5.3 Zijn er grote verschillen tussen gemeenten?

De omvang en voortgang van de versterkingsopgave verschillen sterk per gemeente. Dat geldt zowel voor het totaal aantal adressen als voor het tempo waarin deze worden versterkt.

De gemeenten Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt ronden de versterkingsopgave in 2029 af. De gemeenten Groningen en Eemsdelta doen dat pas twee jaar later: in 2031. In geen van de gemeenten is de planning van het MJVP voor 2025 gehaald. Voor alle gemeenten schuift de planning daardoor verder op in de tijd. SodM heeft dit ook vastgesteld in de adviezen over de lokale programma's van aanpak 2026.

Te versterken adressen	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Totaal
Eemsdelta	770	977	1.013	1.727	1.385	596	118	172	**9.911**
Groningen	82	158	425	444	241	92	17	11	**2.199**
Het Hogeland	223	185	441	283	223	30	1		**1.639**
Midden-Groningen	149	125	231	306	38	25	1		**1.204**
Oldambt	10	15	22	34	5	2			**99**
Totaal	**1.234**	**1.460**	**2.132**	**2.794**	**1.892**	**745**	**137**	**183**	**15.051**

Tabel 3.1: Aantal versterkte of te versterken adressen per gemeente per jaar volgens het MJVP versie 2026 februari. Het totaal per rij is inclusief de adressen die vóór 2024 versterkt zijn.

3.5.4 Voortgang en planning van de Dorpenaanpak

De Dorpenaanpak is een gebiedsgerichte werkwijze binnen de versterkingsopgave, waarbij in een afgebakend gebied NCG, IMG, gemeente Eemsdelta en andere partijen samenwerken aan versterking, schadeherstel en aanvullende maatregelen. Dit sluit aan bij het beleid van de Tijdelijke Wet Groningen (TWG) en Nij Begun.

Op 20 juni 2025 heeft de Stuurgroep Dorpenaanpak een reactie gegeven op de evaluatie 'Met lef bouwen aan vertrouwen' door een onafhankelijk bureau.[23] Daarin wordt het oorspronkelijke doel van gemeente Eemsdelta, namelijk om de versterkingsopgave in de vier dorpen voortvarend en in samenhang aan te pakken, genoemd. In het rapport staan aanbevelingen die specifiek gericht zijn op het verbeteren en versterken van de Dorpenaanpak. En een deel daarvan is volgens de stuurgroep ook relevant voor de gehele versterkingsopgave van NCG. De voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum heeft in juni aan de Tweede Kamer laten weten aan alle aanbevelingen opvolging te geven.[24] SodM ziet in deze aanbevelingen ook een reactie op zijn adviezen in eerdere voortgangsrapportages. Met name in de aanbeveling om de gebiedsregisseur een meer passend mandaat te geven, en de sturing van de Dorpenaanpak beter in te richten.

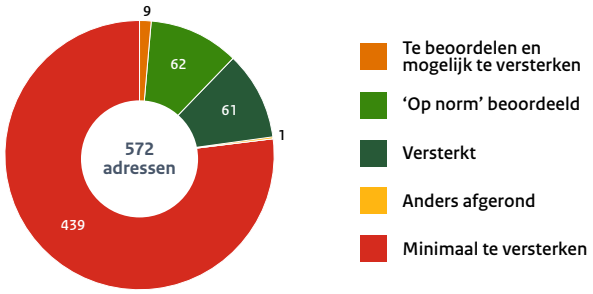
Stand van zaken Dorpenaanpak

De Dorpenaanpak omvat circa 572 adressen in de dorpen Garrelsweer, Leermens, Wirdum en Zeerijp. Van deze adressen:

- moeten nog minimaal 439 adressen worden versterkt;
- moeten nog 9 adressen worden beoordeeld;
- zijn tot nu toe 61 adressen 'op norm' versterkt.

Figuur 3.5 geeft de stand van zaken voor de 572 adressen in de Dorpenaanpak.

Stand van zaken Dorpenaanpak per 9 februari 2026.

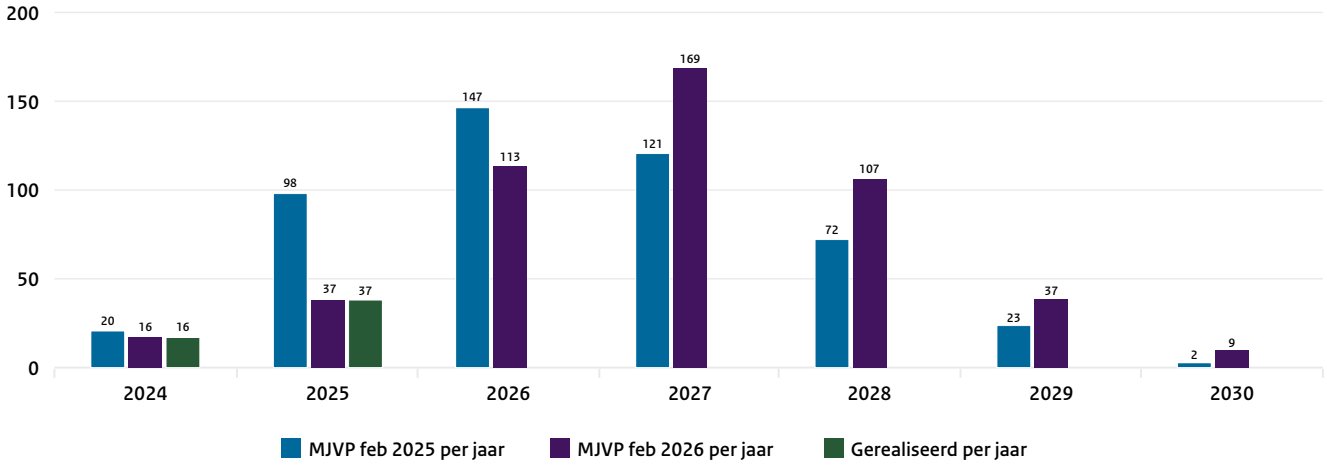
Figuur 3.5: Stand van zaken Dorpenaanpak per 9 februari 2026.

Daarnaast zijn er in deze dorpen nog circa 315 adressen die wel door NCG worden beoordeeld, maar niet tot de Dorpenaanpak behoren.

Tempo en vergelijking met de totale versterkingsopgave

De jaarlijkse realisatie in de Dorpenaanpak laat geen hogere snelheid zien dan in de totale versterkingsopgave. Relatief gezien blijft de voortgang zelfs achter. Ook hier schuift de planning verder op: volgens het MJVP versterkt NCG in 2030 nog 9 adressen binnen de Dorpenaanpak. Dat is te zien in figuur 3.6. De Dorpenaanpak laat daarmee zien dat gebiedsgericht werken geen garantie is voor versnelling.

Geplande en gerealiseerde aantallen te versterken adressen in de Dorpenaanpak volgens MJVP.

Figuur 3.6: Geplande en gerealiseerde aantallen te versterken adressen in de Dorpenaanpak

23 'Met lef bouwen aan vertrouwen' - Rapport evaluatie Dorpenaanpak, At Osborne (in opdracht van Stuurgroep Dorpenaanpak (gemeente Eemsdelta, NCG, min BZK)), ncg.nl, 23 juni 2025.

24 Kamerstukken II, 2024 – 2025, 33 529, nr. 1319, p 8.

3.6 Overgang van MJVP naar Diepteanalyse

Zoals afgesproken met NCG en BZK is het PVA 2026, en ook deze rapportage, gebaseerd op de meerjarige planning van het MJVP. Tegelijkertijd maakt NCG sinds 2024 gebruik van een Diepteanalyse, waarin onzekerheden, risico's en te nemen maatregelen explicieter worden meegenomen. De planning met bandbreedte uit de Diepteanalyse laat zien dat een snelle voortgang mogelijk is als er maatregelen genomen worden en de problemen meevallen. Maar ook dat het langer gaat duren als dat niet gebeurt. Daarmee ontstaat een realistischer beeld van de haalbaarheid van de planning. Vanaf het tweede kwartaal 2026 vervangt de Diepteanalyse het MJVP als planningsinstrument voor de meerjarige planning. SodM vindt dit een goede stap.

3.6.1 Jaarlijkse Diepteanalyse met een meerjarige planning

De voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum heeft in 2025 aangegeven jaarlijks in het eerste kwartaal een publieke Diepteanalyse van NCG te willen ontvangen, met daarin een meerjarige planning met bandbreedte. Hiermee wordt de meerjarige planning van het MJVP in feite overbodig. De werkwijze van NCG verandert hierdoor behoorlijk en NCG moet ook andere verbeteringen doorvoeren. Daarom kan NCG de publieke versie van de verder ontwikkelde Diepteanalyse pas in het tweede kwartaal van 2026 opleveren. Vanaf het tweede kwartaal 2026 werkt NCG alleen nog met de meerjarige planning met bandbreedte die volgt uit de Diepteanalyse. Vanaf 2027 lukt dat het wel om in het eerste kwartaal een publieke Diepteanalyse op te leveren.

3.6.2 Uniformiteit in plannen en risicomanagement

SodM constateerde vorig jaar dat de MJVP-planning grotendeels werd overgenomen uit operationele projectplanningen maar dat deze planningen onvoldoende aansloten bij het planningsmodel van het MJVP.[25] Ook werden problemen en risico's binnen projecten verschillend ingeschat. NCG heeft dit onderkend en werkt aan meer uniformiteit in plannen en risicomanagement. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor een realistische en betrouwbare meerjarige planning in de Diepteanalyse.

3.6.3 PDCA-cyclus

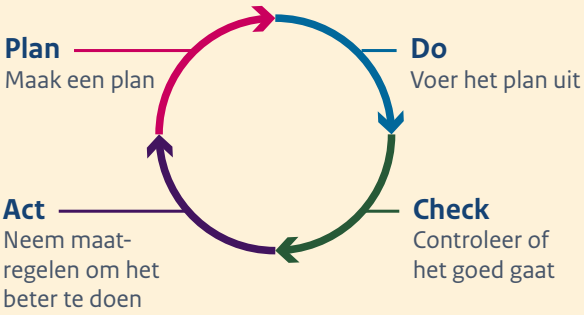
SodM heeft eerder geadviseerd om de inzichten uit de Diepteanalyse te gebruiken in een jaarlijkse PDCA-cyclus (zie kader) voor het bijwerken van het MJVP. Een realistische planning is nodig om de versterkingsopgave goed te kunnen aansturen en om bewoners en eigenaren duidelijk te informeren over wat zij kunnen verwachten. Daarbij horen heldere jaarlijkse productiedoelstellingen die NCG houvast geven bij de uitvoering. Door transparant te communiceren over deze doelstellingen en de behaalde voortgang, wordt de versterkingsopgave beter navolgbaar voor de mensen in Groningen en kan worden gewerkt aan vertrouwen. Hoewel het MJVP in 2026 wordt vervangen door de Diepteanalyse, blijft dit advies onverminderd van kracht.

Wat is een PDCA-cyclus?

Een PDCA-cyclus is een vaste manier van werken om iets steeds beter te maken. Je doet dit in vier stappen. Die stappen herhaal je steeds opnieuw. PDCA staat voor:

1. **Plan** – Bedenk wat je moet doen en hoe je dat gaat doen. Je kijkt wat de risico's zijn en hoe je die met maatregelen kan beperken.
2. **Do** – Voer het plan uit. Je doet wat je hebt afgesproken. Je voert de maatregelen uit en verzamelt informatie.
3. **Check** – Kijk of het werkt en je de geplande resultaten behaalt. Je controleert of de maatregelen goed werken. Je kijkt naar metingen, resultaten en nieuwe kennis.
4. **Act** – Pas aan waar nodig. Werkt iets niet goed? Dan neem je extra maatregelen of doet dingen anders.

Daarna begin je weer opnieuw bij **Plan**.

25 SodM: Staat van de veiligheid van Groningen in verband met de voormalige gaswinning 2024, publicatie 7 april 2025

NCG, de gemeenten, Ondersteunend Bureau Gaswinning[26] en maatschappelijke organisaties spelen een actieve rol in de PDCA-cyclus rond de Diepteanalyse. Zij brengen risico's in beeld en denken mee over te nemen maatregelen om de versterkingsopgave zo snel mogelijk uit te voeren, met aandacht voor de kwaliteit en het comfort, zoals bedoeld door de voormalig staatssecretaris Herstel Groningen. Binnen deze cyclus bespreken zij ook welke maatregelen worden meegenomen in de Diepteanalyse. SodM ziet hierbij het risico dat sommige maatregelen die de voortgang kunnen verbeteren, niet worden meegenomen. Het mogelijke positieve effect van een dergelijke maatregel wordt dan niet zichtbaar in de Diepteanalyse. Als NCG of de minister besluit een maatregel niet uit te voeren, moet NCG de gevolgen daarvan *vooraf* duidelijk en volledig inzichtelijk hebben gemaakt.

SodM neemt actief deel aan de PDCA-cyclus en aan de verdere ontwikkeling van de Diepteanalyse. SodM brengt daar kennis en standpunten vroegtijdig in. Tegelijkertijd blijft SodM onafhankelijk adviseren, zowel gevraagd als ongevraagd, over de Diepteanalyse, de te nemen maatregelen, mogelijk nieuw beleid en het PVA.

De door NCG behaalde voortgang, eventuele wijzigingen van de scope, te nemen maatregelen en eventueel gewijzigde uitgangspunten, worden door NCG verwerkt in de Diepteanalyse. Elke nieuwe publieke Diepteanalyse leidt daardoor tot een aangepaste meerjarige planning voor de versterkingsopgave en van het PVA van één of meerdere gemeenten. NCG deelt elk jaar twee interne tussentijdse versies van de Diepteanalyse met SodM en andere betrokken partijen. SodM heeft ook afspraken gemaakt met NCG over toegang tot de datasets van de Diepteanalyse. Daarmee kan SodM de voortgang en de ontwikkelingen in de planning door het jaar heen blijven volgen.

3.6.4 Passende productiedoelstellingen

Het wettelijke doel voor NCG is om de versterkingsopgave zo snel mogelijk te realiseren. Met de PDCA-cyclus en de Diepteanalyse kan NCG laten zien welk effect maatregelen hebben op de voortgang. Dit leidt tot een realistische meerjarige planning met een bandbreedte. Volgens SodM moeten de jaarlijkse productiedoelstellingen tussen de snelst haalbare en de meest tegenvallende planning liggen. Zo blijft de uitvoering ambitieus en kan NCG uitleggen waarom de voortgang in een jaar mee- of tegenvalt.

3.7 Risico's voor de voortgang en planning

Het wettelijk kader en het aanvullend beleid voor de versterkingsopgave liggen vast. Dit betekent niet dat de uitvoering daarvan zonder risico's is. De manier waarop regels en beleid worden uitgelegd en toegepast, kan invloed hebben op de planning en de snelheid waarmee de versterkingsopgave wordt uitgevoerd. Daarnaast spelen er zowel interne risico's (binnen de uitvoering en organisatie van NCG) als externe risico's (bijvoorbeeld door nieuwe inzichten, aanvullend beleid of maatschappelijke ontwikkelingen). Van een aantal van deze risico's is nog niet duidelijk hoe groot de gevolgen zijn voor de voortgang.

In deze paragraaf beschrijft SodM een aantal bekende risico's die de versterkingsopgave kunnen vertragen of beïnvloeden. Het gaat om risico's waarvan de mogelijke negatieve effecten op de planning en de snelheid van de versterking nog niet of onvoldoende in beeld zijn, maar die wel aandacht vragen om tijdig bij te kunnen sturen.

3.7.1 Onnodige uitbreiding van de scope

De scope van de versterkingsopgave is inmiddels gegroeid tot 27.826 adressen. In 2025 zijn er 122 nieuwe adressen bijgekomen. Niet ieder nieuw adres betekent een nieuw door NCG te beoordelen gebouw. Soms betreft het een administratieve wijziging. De meeste adressen zijn toegevoegd via het Loket Opname Op Verzoek (LOOV). Bij het loket kunnen eigenaren van gebouwen buiten het reguliere versterkingsprogramma een opname aanvragen om te laten beoordelen of hun gebouw veilig genoeg is. Het is een belangrijk vangnet waarmee NCG mogelijk onveilige gebouwen aan de scope van de versterkingsopgave kan toevoegen.

Elke uitbreiding van de scope heeft echter gevolgen voor de planning. Door het toevoegen van nieuwe gebouwen duurt het langer voordat NCG de versterkingsopgave afrondt. Als NCG deze gebouwen niet achteraan in de planning plaatst, vertraagt dit de versterking van andere gebouwen. Daarom ziet SodM er scherp op toe dat uitbreiding van de scope alleen plaatsvindt als wordt voldaan aan de voorwaarden uit de TWG. Als dat niet het geval is, brengt SodM een negatief advies uit aan de betreffende gemeente of NCG. SodM wil voorkomen dat bewoners en eigenaren onnodig ongerust zijn over de veiligheid van hun woning. Tegelijkertijd wil SodM ook voorkomen dat zonder noodzaak gebouwen aan de scope worden toegevoegd. Deskundigen zijn schaars. Als zij worden ingezet voor extra beoordelingen of aanvragen bij LOOV, leidt dat tot extra vertraging.

Vragen over de veiligheid van gebouwen buiten de scope

Gemeenten hebben vragen gesteld over de veiligheid van gebouwen die buiten de scope van de versterkingsopgave vallen. De versterkingsopgave omvat 27.826 adressen, terwijl het aardbevingsgebied in totaal meer dan 150.000 gebouwen telt. Voor alle gebouwen in het gebied is met geavanceerde seismische dreigings- en risicoanalyses beoordeeld hoe groot de kans is dat een gebouw niet voldoet aan de veiligheidsnorm: de Meijdamnorm. Deze analyses zijn eerst uitgevoerd met de HRA (ontwikkeld door NAM) en later met de publieke SDRA (ontwikkeld door TNO).

26 Het Ondersteunend Bureau Gaswinning (OBG) is een organisatie die gemeenten en de provincie Groningen ondersteunt bij de gevolgen van de gaswinning. Het bureau richt zich op complexe, grensoverschrijdende vraagstukken, strategisch advies, en zorgt voor de afstemming tussen lokale overheden en het Rijk.

Op basis van deze analyses heeft elk gebouw een risicoprofiel gekregen:

- Gebouwen met een verhoogd of licht verhoogd risicoprofiel hebben een te grote kans om niet aan de veiligheidsnorm te voldoen. Deze gebouwen worden daarom opgenomen in de scope. NCG beoordeelt ze en versterkt ze waar nodig.
- Gebouwen met een normaal risicoprofiel hebben een kleine kans om niet aan de veiligheidsnorm te voldoen. Deze gebouwen worden met een maatschappelijk en wettelijk geaccepteerd risico als voldoende veilig beschouwd. Daarom worden deze gebouwen niet standaard in de scope opgenomen.

De scope is echter niet alleen op basis van risicoprofielen bepaald. Er is een zogeheten 'verrijking' geweest waarin een groot aantal gebouwen met een normaal risicoprofiel aan de scope is toegevoegd. Veelal omdat NCG, gemeenten, het IMG of eigenaren twijfels hadden over de veiligheid en het toegewezen risicoprofiel. Daarnaast speelden soms praktische of maatschappelijke redenen een rol. Vanaf ongeveer 2018 is deze werkwijze ingezet, maar de grootschalige effecten werden met name in de plannen voor 2020 en 2021 zichtbaar. Daarna bleef de scope nog licht groeien door toevoegingen, maar niet meer zo grootschalig.

SodM ondersteunt deze werkwijze. Er is namelijk onvoldoende tijd, deskundigheid en capaciteit om alle gebouwen individueel met geavanceerde rekenmethodes te beoordelen. Dat is ook niet nodig. Met de HRA en SDRA[27] zijn grote aantallen gebouwen met voldoende zekerheid als veilig beoordeeld. Dergelijke risicoanalyses worden ook toegepast in sectoren als de luchtvaart en de gezondheidszorg. De gedane verrijking en de mogelijkheid om ook nu nog gebouwen toe te voegen, vormen daarbij een extra vangnet. Ook het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) concludeerde in maart 2023 dat de scope van de versterkingsopgave op een goed fundament is gebaseerd. Het ACVG deed daarbij aanbevelingen. NCG heeft de meeste hiervan inmiddels opgevolgd. SodM kan zich vinden in dit advies.

Desondanks blijven gemeenten, waaronder Eemsdelta, twijfels uiten. Zij wijzen erop dat een relatief hoog percentage gebouwen met een normaal risicoprofiel alsnog is versterkt. Hieruit leiden zij af dat ook buiten de scope mogelijk nog veel meer gebouwen niet aan de veiligheidsnorm voldoen. SodM deelt deze conclusie niet. De voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum kondigde in de Beleidsbrief Versterken van 24 januari 2025 een nadere analyse aan en overleg met de regio, ACVG, SodM en NCG.[28] De eerste gesprekken hebben plaatsgevonden, maar het overleg is nog niet afgerond en er is nog geen uitkomst bekend.

3.7.2 Onvoorziene effecten van extra taken en werkzaamheden

Alle extra taken en werkzaamheden voor NCG zijn van invloed op de voortgang en planning van de versterkingsopgave. Door de extra werkzaamheden vanuit Nij Begun gaan bewoners en eigenaren wellicht ook over koppelkansen nadenken. Een bewoner of eigenaar komt in ieder geval voor veel keuzes te staan en accepteert wellicht ook een latere oplevering van het te versterken en te verbeteren gebouw. Elke vertraging heeft echter ook gevolgen voor de bewoners en eigenaren van te versterken gebouwen die nog niet aan de beurt zijn en daardoor nog langer moeten wachten. Daarom moet voor koppelkansen ook aan de voorwaarde die de TWG daarvoor stelt worden voldaan. NCG noemt ook duurzaam herstel als oorzaak van vertraging. SodM verwacht dat NCG deze effecten zichtbaar maakt in de Diepteanalyse.

3.7.3 Herstel van gemaakte fouten

Op 24 februari 2025 publiceerde SodM een onderzoek naar de kwaliteitsborging bij NCG.[29] De conclusie was dat enkele processen verbetering nodig hadden. Het onderzoek liet geen grootschalige fouten zien. SodM deed negen aanbevelingen. NCG heeft deze aanbevelingen opgepakt en uitgewerkt in een verbeterplan kwaliteitsborging.

Daarnaast voert het ACVG een onderzoek uit naar de kwaliteit van de beoordelingsrapporten van NCG. Het ACVG onderzoekt welke soorten fouten worden gemaakt en wat de invloed daarvan is op het resultaat van de beoordeling van de gebouwen. Daarbij kijkt het ACVG niet alleen naar technische veiligheid, maar ook of het resultaat van de beoordeling, op norm of niet op norm, betrouwbaar is en wat het vertrouwen van bewoners in de beoordeling beïnvloedt. Op 19 juni 2025 publiceerde het ACVG eerste bevindingen.[30] In de reguliere beoordelingsprocessen en de typologieaanpak vond het ACVG geen aanwijzingen voor onjuiste uitkomsten. Over het beoordelen met de praktijkaanpak kon het ACVG geen oordeel geven door ontbrekende rapporten. Het ACVG heeft aanbevelingen gedaan, waarvan NCG er al enkele heeft opgepakt.[31] De resultaten van het vervolgonderzoek worden verwacht in juni 2026. Het advies van het ACVG kan gevolgen hebben voor het werk van NCG en voor de beoordeling van gebouwen.

Als uit de steekproeven blijkt dat veel rapporten fouten bevatten die het resultaat van de beoordeling beïnvloeden en/of het vertrouwen van bewoners schaden, dan moet NCG wellicht grotere aantallen rapporten nakijken. Geconstateerde fouten in beoordelingsrapporten moet NCG altijd herstellen. Dat kan betekenen dat alleen de tekst van een rapport moet worden

27 Lees meer over de SDRA op de website van NCG: Nationaal Coördinator Groningen. Risico gebouw bepalen (SDRA), geraadpleegd via https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/over-ncg/beleid-en-kaders/risico-gebouw-bepalen.

28 Kamerstukken II, 2024 – 2025, 33 561, nr. 66, p 10.

29 SodM. Rapport kwaliteitsborging versterkingsopgave in Groningen, publicatie 28 februari 2025

30 Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG). Eerste bevindingen onderzoek kwaliteit beoordelingsrapporten bekend, publicatie 23 juni 2025.

31 NCG. NCG werkt aan verbetering beoordelingsrapporten na eerste bevindingen ACVG, publicatie 23 juni 2025.

aangepast. Maar het kan ook betekenen dat er gebouwen toch versterkt moeten worden of dat eerder versterkte gebouwen aanvullend versterkt moeten worden.

3.7.4 Onderzoek naar opslingerfactoren bij wierden

Een wierde is een benaming voor een kunstmatige heuvel, alleen gebruikt in Groningen. Door de bijzondere bodemopbouw van een wierde kunnen aardbevingen daar anders uitwerken dan in het omliggende gebied. De trillingen van een aardbeving worden door slappe bodemlagen versterkt. Het opslinger-effect bij een wierde kan groter zijn dan naast de wierde. Daardoor kunnen gebouwen op een wierde bij een beving zwaarder worden belast dan gebouwen naast de wierde.

Een mogelijk hoger opslinger-effect bij wierden is niet verwerkt in de rekenmethodes waarmee NCG gebouwen beoordeelt. SodM heeft het ministerie daarom in 2023 geadviseerd om hier nader onderzoek naar te doen en daarin ook de afgenomen seismiciteit mee te nemen.[32] De voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum heeft kennisinstellingen opdracht gegeven verder onderzoek te doen naar de opslingerfactoren en wat het betekent voor de veiligheid van gebouwen op wierden. Deze onderzoeken lopen nog. Als deze zijn afgerond wordt het ACVG opnieuw gevraagd opnieuw te adviseren over de beoordeling van de veiligheid van gebouwen op wierden in het aardbevingsgebied in Groningen.

De uitkomst kan zijn dat extra gebouwen aan de scope worden toegevoegd. Ook kan het zijn dat NCG eerder veilig beoordeelde of versterkte gebouwen opnieuw moeten beoordelen. Die gebouwen kunnen dan alsnog of nog meer moeten worden versterkt. Als de resultaten lang op zich laten wachten, geeft dat ook al vertraging.

3.7.5 De aan te houden seismische belastingen

NCG beoordeelt gebouwen met de seismische belastingen van tijdvak 5 uit de NEN webtool van de NPR 9998:2020. Dit tijdvak liep van oktober 2021 tot en met september 2023. Het ACVG adviseerde begin 2023 om dit tijdvak te blijven gebruiken totdat de versterkingsopgave is afgerond.[33] Het zoveel mogelijk voorkomen van nieuwe verschillen was daarvoor één van de redenen. Dat advies was gebaseerd op de toenmalige inzichten en scope van de versterkingsopgave.

Sinds het stoppen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld neemt het aantal aardbevingen en de kans op zwaardere bevingen af. Op 14 november 2025 vond nog wel een beving met een kracht van 3,4 plaats bij Zeerijp. Deze relatief zware beving liet op één meetstation kortdurend relatief hoge waarden voor de grondbeweging te zien. Deze waarden vallen binnen de bandbreedte van het grondbewegingsmodel. Op advies van SodM wordt momenteel uitgezocht of deze grondbewegingen voldoende zijn meegenomen in de berekeningsmethoden waarmee NCG de gebouwen beoordeelt.[34]

Voor gebouwen die NCG pas eind 2026 of later kan gaan beoordelen of opnieuw moet beoordelen, kunnen de daarvoor aan te houden seismische belastingen opnieuw worden bepaald. Deze belastingen zijn mogelijk lager dan die van tijdvak 5. Eventueel lagere seismische belastingen kunnen aan de voorkant worden meegenomen in de hiervoor genoemde risico's en daarvoor lopende onderzoeken.

3.8 Samenvatting

Stand van zaken

De versterkingsopgave van NCG omvat 27.826 adressen. Hiervan heeft NCG tot nu toe 11.446 adressen als veilig beoordeeld en 7.318 adressen versterkt. NCG moet nog minimaal 8.236 adressen versterken en 515 adressen beoordelen. Van deze laatste groep is nog niet bekend of versterking nodig is.

Voortgang, planning en doelstelling

Naast de meerjarige planning van het MJVP werkt NCG ook met planningen uit de Diepteanalyse en de doelstellingen uit het jaarplan. De verschillende planningen en doelstellingen sluiten niet altijd op elkaar aan. In 2025 heeft NCG 1.436 adressen versterkt. Dat is meer dan in de jaren daarvoor maar daarmee is de planning van het MJVP van februari 2025, om 2.195 adressen te versterken in 2025, niet gehaald. De doelstelling uit het Jaarplan 2025 van 1.400 in 2025 te versterken adressen lag binnen de bandbreedte van de Diepteanalyse van maart 2025 en is wel gehaald.

In de Diepteanalyse van maart 2025 geeft NCG aan dat de versterking op zijn vroegst in het tweede kwartaal van 2030 klaar is, met een mogelijke uitloop tot het tweede kwartaal van 2032. De planning van het MJVP van februari 2026, met de langere doorlooptijden, ligt tot en met 2029 binnen deze bandbreedte van de Diepteanalyse van maart 2025 en eindigt in 2031.

De doelstelling uit het Jaarplan 2026 om 1.750 adressen in 2026 te gaan versterken is hoger dan in 2025, maar is veel minder ambitieus dan de 2.132 te versterken adressen in 2026 volgens het MJVP van februari 2026 en het is ook minder dan de in 2026 minimaal 1.771 te versterken adressen volgens de Diepteanalyse van maart 2025.

Diepteanalyse met PDCA-cyclus vervangt MJVP

De overgang van de planning van het MJVP naar de planning met bandbreedte van de Diepteanalyse is een goede stap, maar geen oplossing op zichzelf. De meerwaarde van de Diepteanalyse

32 'Advies SodM over gebouwen op wierden in de versterkingsopgave Groningen', SodM, sodm.nl, 14 juli 2023.

33 'Adviesrapport Toepassing tijdvak 6', ACVG, adviescollegeveiligheidgroningen.nl, 18 augustus 2023.

34 Kamerstukken II 2025 – 2026, 33 529, nr. 1371.

komt tot zijn recht als deze wordt gebruikt om actief bij te sturen, maatregelen daadwerkelijk te benutten en ambitieus te blijven sturen op tempo. Dat vraagt om uniformiteit in het plannen en het risicomanagement van de projecten. Het vergt ook een goed functionerende PDCA-cyclus, waarin maatregelen die de voortgang kunnen versnellen niet te snel terzijde worden geschoven.

Alleen met ambitieuze doelstellingen ontstaat voldoende druk op de uitvoering en wordt een snelle realisatie mogelijk. Wanneer de productie vervolgens tegenvalt, kan NCG met behulp van de Diepteanalyse goed onderbouwen waardoor dat komt. De vijf versterkingsgemeenten dragen via de lokale PVA's medeverantwoordelijkheid voor het tempo in de planning van de versterkingsopgave. SodM heeft in recente adviezen benadrukt dat ook gemeenten NCG actief moeten blijven aanspreken op voortgang en snelheid.

Risico's

Er zijn nog een aantal reële risico's die kunnen leiden tot verdere uitbreiding van de scope of extra werkzaamheden, met nog meer vertraging als gevolg. Voor een aantal van die risico's heeft de voormalig staatssecretaris Herstel Groningen Van Marum opdracht gegeven om onderzoek te doen. Onder meer naar de veiligheid van gebouwen op wierden, de veiligheid van gebouwen buiten de scope en de kwaliteit van de door NCG uitgevoerde werkzaamheden. Het ACVG en SodM zijn hier nauw bij betrokken. SodM verwacht de resultaten van deze onderzoeken in 2026 en betrekt deze bij zijn verdere toezicht en advisering.

SodM wil voorkomen dat bewoners en eigenaren onnodig ongerust worden over de veiligheid van hun woning. Tegelijkertijd wil SodM ook voorkomen dat zonder noodzaak gebouwen aan de scope worden toegevoegd. Deskundigen zijn schaars. Als zij worden ingezet voor extra beoordelingen of aanvragen bij LOOV, leidt dat tot extra vertraging.

3.9 Deelconclusie

Alles overziend concludeert SodM dat de versterkingsopgave voortuitgaat. Zonder scherpe keuzes, ambitieuze doelstellingen binnen de bandbreedte van de meerjarige planning van de Diepteanalyse, en consequente sturing daarop, dreigt echter verdere vertraging. Belangrijke keuzes betreffen zowel de maatregelen die de voortgang versnellen, als de seismische belastingen die worden aangehouden, omdat lagere waarden de gevolgen voor meerdere risico's kunnen verminderen. SodM blijft daarom kritisch toezien op de voortgang, de inzet van de Diepteanalyse en de Programma's van Aanpak, en blijft gevraagd en ongevraagd adviseren om te waarborgen dat de versterkingsopgave daadwerkelijk zo snel mogelijk wordt gerealiseerd.

4 Doorgaande bodembeweging

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd waarom de bodem in Groningen nog steeds beweegt, ook nu de gaswinning is gestopt. Allereerst wordt beschreven wat bodembeweging is en hoe deze ontstaat (paragraaf 4.1). Vervolgens komt aan bod waarom de bodem nog steeds daalt en waarom er nog aardbevingen optreden (paragraaf 4.2). Daarna volgt een uitleg over hoe SodM toezicht houdt op de metingen en voorspellingen van de NAM (paragraaf 4.3). Vervolgens wordt ingegaan op de ontwikkeling van de druk in het gasveld (paragraaf 4.4), de actuele bodemdaling (paragraaf 4.5) en het aantal en de locatie van aardbevingen (paragraaf 4.6).

4.1 Wat is bodembeweging en hoe ontstaat deze?

Gaswinning kan bodembeweging veroorzaken. Bodembeweging is een verzamelnaam voor bodemdaling en aardbevingen. Het Groningen-gasveld ligt ongeveer op drie kilometer diepte. Het gesteente waaruit het gasveld bestaat lijkt een beetje op een baksteen. In de kleine holtes tussen de korrels zit aardgas. Het aardgas staat door de grote diepte onder hoge druk. Door de gaswinning daalt de druk. Door de afnemende druk dragen de korrels van het gesteente steeds meer gewicht van de bovenliggende aardlagen en worden de korrels langzaam steeds dichter op elkaar gedrukt. Dit proces heet 'compactie'. Als gevolg van compactie zakt het gesteente iets in. Daardoor daalt ook het aardoppervlak en krijg je bodemdaling. Daarnaast ontstaan er als gevolg van de drukdaling en de compactie van het gesteente spanningen op bestaande, oude breuken in het gesteente. Als de spanning op een breuk te groot wordt, kan die verschuiven. Als dat plots gebeurt dan veroorzaakt dit een aardbeving.

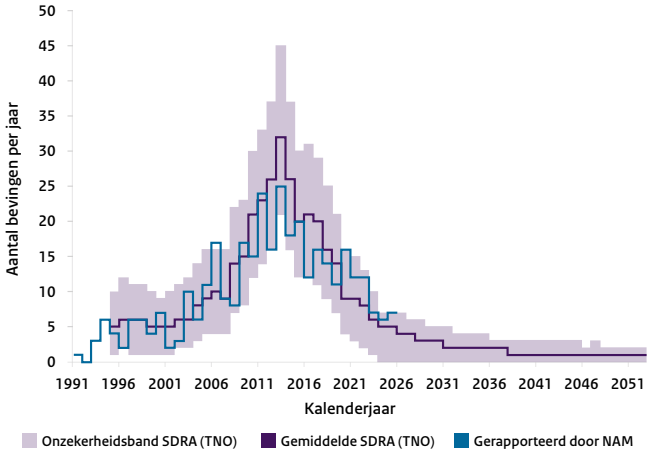
4.2 Waarom beweegt de bodem nog steeds?

Ook al wordt er geen aardgas meer gewonnen, nog steeds zorgt het Groningen-gasveld voor bodembeweging. De bevingen die nu nog optreden, hebben te maken met het proces van 'drukvereffening'. In 2014 heeft het kabinet besloten om de gaswinning rond Loppersum - op dat moment het meest actieve gebied in termen van bevingen - met 80% te verminderen.[35] Hierdoor zijn de drukken in dat deel van het gasveld nu nog relatief hoog. Het natuurlijke proces in het gesteente is dat de gasdruk overal in het gasveld gelijk wil worden. Het gas stroomt daarom van plekken met een relatief hogere druk naar plekken met een relatief lagere druk. Ook in de watervoerende lagen die aan het gasveld grenzen daalt als gevolg van de gaswinning de druk met een vertraging mee. Door de drukvereffening worden nog steeds spanningen op de breuken in de diepe ondergrond opgebouwd, die tot bevingen kunnen leiden. Totdat de druk overal gelijk is, is de verwachting dat er aardbevingen optreden. Op dit moment is onbekend hoe snel de bevingen daarna helemaal stoppen.

Ook de bodemdaling gaat nog door: de compactie van de gesteentekorrels onder het gewicht van de bovenliggende aardlagen ijlt nog na. De verwachting is dat de snelheid waarmee de bodem daalt in de loop van de tijd afneemt, al is deze afname niet op elke locatie gelijk.

4.3 Hoe houdt SodM toezicht op de doorgaande bodembeweging?

SodM ziet erop toe dat de NAM de bodembeweging zorgvuldig meet en analyseert. De NAM is verplicht om tot minimaal 30 jaar na het sluiten van het gasveld metingen uit te voeren. De NAM heeft deze verplichting uitgewerkt in de *Monitoring strategie Groningenveld*. Daarin staat hoe de NAM de drukken in het gasveld, de bodemdaling en de aardbevingen monitort. SodM heeft dit plan goedgekeurd. Vervolgens kijkt SodM of de metingen volgens plan worden uitgevoerd en de resultaten passen bij de voorspellingen. Als metingen afwijken, kan SodM het ministerie adviseren om de NAM te verplichten aanvullend onderzoek te doen of de modellen bij te stellen. Zo is er in 2025 een serie studies afgerond waarin een tijdelijke afwijking tussen het aantal aardbevingen en de modelvoorspelling in de jaren daarvoor werd onderzocht. De studies lieten zien dat de seismische activiteit met een kleine vertraging reageert op het verlagen en stoppen van de gasproductie. De afwijking tussen de waarnemingen en het model heeft zich niet doorgezet. De vertraging lijkt daarmee geen langdurig effect te hebben op de ontwikkeling van de seismische activiteit. SodM heeft de voormalig minister van KGG Hermans daarom laten weten het niet nodig te vinden om het model dat de aardbevingen voorspelt verder te ontwikkelen.[36]

Figuur 4.3: Het aantal bevingen met een magnitude van 1,5 of groter per jaar in het Groningen-gasveld en omliggende aquifers zoals gerapporteerd door de NAM (blauwe lijn), en zoals voorspeld met de seismische dreiging- en risicoanalyse (SDRA) van de Nederlandse organisatie voor toegepast wetenschappelijk onderzoek (TNO, donkerpaarse lijn) met onzekerheidsband (lichtpaarse band). De bevingen vallen binnen de voorspelde bandbreedte. De NAM rapporteert alleen bevingen die ook met twee decimalen achter de komma een magnitude boven de 1,5 hebben en rond dus een bijvoorbeeld een magnitude 1,49 beving niet af naar boven. De beving bij Warffum op 18 mei 2025 is ook meegenomen in dit figuur omdat een verband met het Groningen-gasveld niet valt uit te sluiten.

35 Kamerstukken II 2013 – 2014, 33 529, nr. 58.

36 'Advies over de modelontwikkeling van de SDRA Groningen' (28 november 2025), SodM

Daarnaast beoordeelt SodM jaarlijks het meetplan van de NAM voor de bodemdaling. Elke vijf jaar evalueert de NAM of de voorspellingen van bodemdaling moeten worden aangepast. Dit wordt beschreven in het statusrapport *Bodemdaling door aardgaswinning Noord-Nederland*. Dit is belangrijk voor partijen die deze gegevens gebruiken, zoals waterschappen. In 2026 volgt een nieuwe vijfjaarlijkse evaluatie. SodM zal deze dan beoordelen. Ook hier kan SodM de NAM vragen om nader onderzoek te doen als dat nodig is.

4.4 Hoe verandert de druk in het gasveld?

De NAM gebruikt reservoirmodellen om te voorspellen hoe de druk in het Groningen-gasveld in de tijd verandert. Via verschillende putten in het gasveld meet de NAM jaarlijks de werkelijke druk. Zo controleert zij of de ontwikkeling overeenkomt met de voorspelling. De metingen in 2025 laten een goede overeenkomst zien met het model. Er is daarom geen aanleiding om het model aan te passen. De trend van de afgelopen jaren zet door. In het noorden van het veld daalt de druk nog. In het zuiden en oosten stijgt de druk licht, vanwege de drukvereffening in het Groningen-gasveld.

De NAM kijkt elke twee jaar of het aantal monitoringslocaties kan worden aangepast. In de *Monitoring strategie Groningenveld* is afgesproken dat een monitoringslocatie kan worden opgeheven als de druk tussen twee naburige putten bijna gelijk is. In 2025 bleek dat bij twee monitoringslocaties in het zuiden de druk vrijwel gelijk was. Met instemming van SodM is monitoring op één van deze locaties niet meer nodig. Andere monitoringslocaties blijven nodig, omdat daar nog wel verschillen in druk zichtbaar zijn.

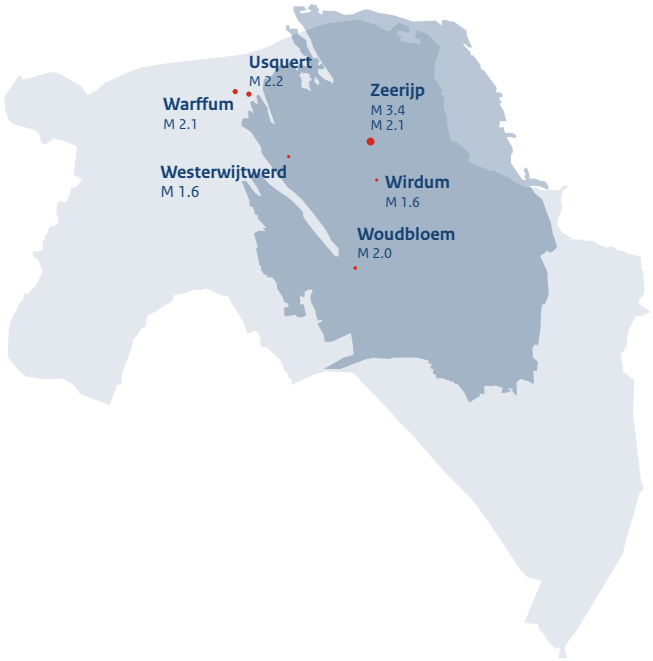
4.5 Hoeveel is de bodem tot nu toe gedaald?

De bodem daalt nog steeds, maar het tempo neemt op een aantal plekken af. De totale bodemdaling verschilt per locatie. In het midden van het gasveld is de bodem inmiddels ongeveer 40 centimeter ten opzichte van het niveau vóór de start van de gaswinning. Aan de randen en net buiten het veld is dat minder dan vijf centimeter. De meeste metingen van 2025 passen binnen de voorspellingen. Op enkele locaties lijkt de bodem net iets sneller of net iets langzamer te dalen. In 2026 voert de NAM de nieuwe vijfjaarlijkse evaluatie van de bodemdalingsprognoses uit. Dan evalueert de NAM of de voorspellingen nog aansluiten bij de metingen en of er wijzigingen in de voorspelling nodig zijn. SodM controleert of dit op de juiste manier gebeurt.

4.6 Hoeveel aardbevingen waren er in 2025 – en waar?

In 2025 zijn 7 aardbevingen geregistreerd met een kracht van 1,5 of hoger. Hierin telt SodM ook de beving bij Warffum van 18 mei mee omdat een verband met de winning uit het Groningen-gasveld niet kan worden uitgesloten. De Zeerijp-aardbeving met een kracht van 3,4 op 14 november 2025 was veruit de zwaarste beving. Het aantal bevingen en de zwaarte ervan passen binnen de verwachtingen voor 2025.

De meeste bevingen vinden plaats in het noordwesten van het gasveld, waar de druk nog daalt. Ook in de watervoerende laag ('aquifer') ten noorden van het Groningen-gasveld zijn bevingen gemeten. Daar verandert de druk nog als gevolg van de drukvereffening in het Groningen-gasveld. Dit gebied wordt niet volledig in de modelvoorspelling meegenomen. SodM heeft daarom voormalig minister van KGG Hermans in november 2025 geadviseerd om nader onderzoek te laten doen naar de aardbevingen in dit gebied. Mogelijk blijkt daaruit dat er een uitbreiding mogelijk is van de modelvoorspellingen voor dat gebied. Dan wordt voor inwoners van het gebied duidelijker wat zij qua aardbevingen kunnen verwachten.

Figuur 4.4: Aardbevingen M > 1,5 rondom het Groningen-gasveld in 2025

4.7 Deelconclusie

Met het stoppen van de gaswinning neemt het aantal bevingen in het Groningen-gasveld af. Ook neemt de kans op het optreden van een zwaardere aardbeving steeds verder af. Deze kans is echter niet nul. De Zeerijp-beving laat dat zien. Hoewel deze relatief zware beving schrikken was voor veel mensen, viel een beving van deze grootte binnen de verwachtingen. Ook in de komende jaren blijft er een kleine kans dat er een vergelijkbare beving optreedt. De bodemdaling gaat ook nog door, al neemt het tempo op meerdere locaties af. Het blijft belangrijk om de drukontwikkeling en de bodembeweging nauwkeurig te meten en te monitoren. SodM blijft toezicht houden en kan waar nodig aanvullend onderzoek laten uitvoeren.

5 Ontmanteling van mijnbouwinstallaties

Na het stoppen van de gaswinning moeten mijnbouwinstallaties en -voorzieningen van het Groningen-gasveld worden opgeruimd of veilig worden achtergelaten. Dit hoofdstuk beschrijft de mijnbouwinstallaties en -voorzieningen (paragraaf 5.1), de verplichtingen die gelden bij de ontmanteling (paragraaf 5.2), het verloop van het ontmantelingsproces (paragraaf 5.3) en de voortgang van de werkzaamheden en inspecties (paragraaf 5.4). Ook gaat dit hoofdstuk in op het belang van het burgerperspectief bij deze werkzaamheden (paragraaf 5.5).

5.1 Mijnbouwinstallaties en -voorzieningen in het Groningen-gasveld

Voor de winning van aardgas uit het Groningen-gasveld zijn in de provincie Groningen in de afgelopen decennia veel mijnbouwinstallaties en -voorzieningen aangelegd. Een deel daarvan bevindt zich bovengronds, zoals productielocaties en overslagstations. Andere voorzieningen liggen in de ondergrond, waaronder putten en pijpleidingen. Het merendeel van deze mijnbouwinstallaties en -voorzieningen moet in de komende jaren worden verwijderd of veilig worden achtergelaten. Een klein deel blijft zo lang als nodig in gebruik.

Productielocaties

De grootste en meest complexe locaties zijn de voormalige productielocaties. Deze locaties bestaan uit een bovengrondse gasbehandelingsinstallatie en meerdere ondergrondse putten. Bij enkele productielocaties liggen ook overslagstations of knooppunten. Deze worden meestal tegelijk met de productielocatie verwijderd. In totaal gaat het om 26 productielocaties. In sommige gevallen blijft een put met een klein deel van het terrein tijdelijk in gebruik voor monitoring van de ondergrond.

Putlocaties

Putlocaties zijn kleinere locaties met één of meer putten en weinig of geen bovengrondse installaties. Er zijn vijf putlocaties: Beerta, De Hond, Delfzijl, Farmsum en Harkstede. De NAM maakt de putten definitief dicht en ruimt deze locaties op.

Monitorings- en observatielocaties

Monitoringslocaties zijn de locaties waar metingen worden verricht in het kader van *Monitoring strategie Groningenveld*.[37] Daarnaast voert de NAM zelf ook metingen uit. Dit doet zij op de zogenaamde observatielocaties. Deze monitorings- en observatielocaties blijven bestaan zolang metingen volgens SodM of de NAM nodig zijn.

Pijpleidingen

Tussen de locaties ligt een netwerk van ondergrondse pijpleidingen. Deze pijpleidingen zijn voor het vervoer van gas en aardgascondensaat. Onder- en bovengrondse pijpleidingen op een locatie worden samen met die locatie verwijderd. Pijpleidingen tussen locaties mogen alleen blijven liggen, als de grondeigenaar hiervoor toestemming heeft verleend en de pijpleidingen binnen gemeentelijk gebied liggen.[38]

Knooppunten en overslagstations

Knooppunten zijn plekken waar pijpleidingen bovengronds samenkomen. Overslagstations zijn locaties waar de kwaliteit van het aardgas werd gemeten en van eigenaar wisselde: van de NAM naar de Gasunie. Op deze locaties zijn geen putten aanwezig. Ze worden volledig verwijderd. In totaal gaat het om 65 locaties met samen 349 putten.[39] Een volledig overzicht staat in bijlage A.

5.2 Verplichtingen bij ontmanteling

De NAM moet bij ontmanteling voldoen aan wettelijke én maatschappelijke verplichtingen. SodM ziet hierop toe. De Mijnbouwwet en de Omgevingswet vormen het belangrijkste kader. Voor elke locatie stelt de NAM een verwijderingsplan op. Daarin staat wanneer en hoe de mijnbouwinstallatie wordt opgeruimd en hoe de locatie veilig en schoon wordt achtergelaten. De NAM dient het plan in bij de minister. SodM adviseert de minister vervolgens over het wel of niet instemmen met het plan. Als de minister zijn instemming verleent, is het plan geldig voor een bepaalde periode. Als verwijdering binnen deze periode niet haalbaar blijkt, kan de NAM verlenging aanvragen bij de minister, waarop SodM adviseert.

Na verkrijgen van instemming, voert de NAM de verwijdering volgens het plan uit. SodM houdt hier toezicht op. Als alle werkzaamheden zijn afgerond, dient de NAM een rapport over de verwijdering bij de minister in. Daaruit moet blijken dat de locatie is opgeleverd zoals afgesproken met de grondeigenaar en dat de bodem voldoet aan de geldende eisen. Pas na goedkeuring door de minister van dit rapport draagt de NAM de grond officieel over. SodM adviseert de minister in dit goedkeuringsproces.

De Omgevingswet stelt regels om overlast te beperken, zoals stof en geluid. Ook bepaalt deze wet de mate waarin de grond gesaneerd moet worden en wie toezicht houdt. Het is mogelijk dat op een locatie meerdere partijen toezichthouden op het milieu en de omgeving. Voor de productielocaties is dit bijvoorbeeld de Provincie Groningen wanneer het gaat om de bodemsanering. SodM werkt hiertoe samen met deze en andere toezichthouders. Tot slot ziet SodM toe op veilige arbeidsomstandigheden voor degenen die bij de werkzaamheden betrokken zijn.

5.3 Het ontmantelingsproces

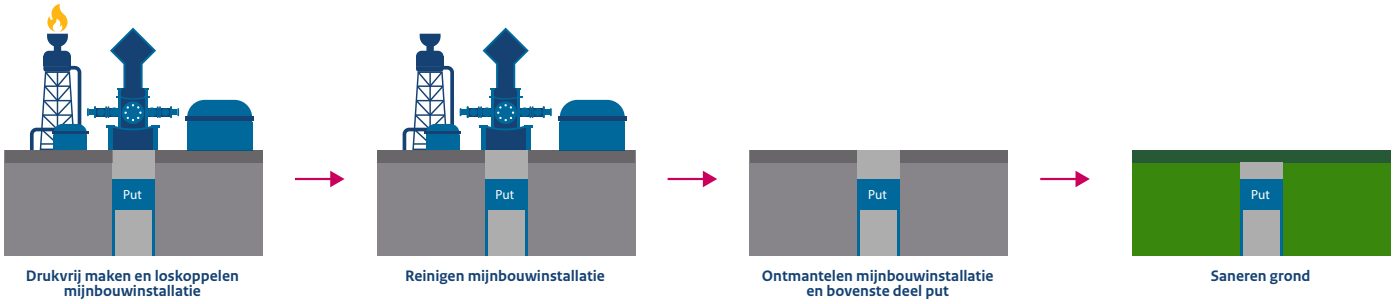
Productie-, put-, monitorings- en observatielocaties

Het ontmantelen van een productielocatie gebeurt in meerdere stappen en kan maanden tot jaren duren. Eerst maakt de NAM de mijnbouwinstallatie drukvrij en koppelt deze los van het pijpleidingennetwerk. Deze fase is essentieel om risico's tijdens de ontmanteling te beperken. Daarna reinigt zij de mijnbouwinstallaties en pijpleidingen. Vervolgens sloopt zij de bovengrondse mijnbouwinstallaties. Deze fase is voor de omgeving het meest zichtbaar. Tot slot maakt de NAM de bodem schoon en herstelt zij het terrein.

37 Meer informatie staat in paragraaf 4.4

38 Artikel 45 lid 2 van de Mijnbouwwet.

39 In de voorgaande rapportages is uitgegaan van 337 putten. Putten die in het verleden al waren afgesloten zijn toen niet meegeteld. Dit jaar is dit gecorrigeerd.

Figuur 5.1: Het ontmantelen van een productielocatie

Naast deze bovengrondse werkzaamheden maakt de NAM de putten definitief dicht om te voorkomen dat de gassen uit het reservoir kunnen ontsnappen.[40] De NAM draagt een locatie pas over aan de grondeigenaar als alle putten effectief en duurzaam zijn afgesloten.

Onderzoek naar alternatieve werkwijze voor afsluiten putten

De mijnbouwregeling vereist het 'effectief en duurzaam' afsluiten van putten.[41] De NAM wil sommige putten afsluiten met een andere methode. Tot nu toe werd een gasput afgesloten door de binnenbuis geheel uit de gasput te verwijderen. Bij de voorgestelde methode gebeurt dat niet: er wordt ter hoogte van het gasveld een speciale plug geplaatst dóór de bestaande buizen van de gasput heen – dus zonder de binnenbuis eruit te halen.[42] Voordeel is dat de methode sneller is en minder overlast voor omwonenden oplevert. SodM heeft strikte criteria opgesteld waaraan de NAM moet voldoen als zij deze afsluitmethode wil toepassen, zodat dit leidt tot een acceptabel veiligheidsniveau. Daarnaast onderzoekt SodM of de voorgestelde methode voor het milieu op lange termijn beter is dan de traditionele methode. Ook is het van belang dat eventuele lekkages aan de put verholpen kunnen worden. Eind 2025 heeft de NAM hiervoor een test uitgevoerd op de locatie Midwolda. In 2026 publiceert SodM zijn beoordeling van deze test.

Pijpleidingen, knooppunten en overslagstations

Pijpleidingen worden losgekoppeld, schoongespoeld en gevuld met stikstof. Later wordt besloten of de leiding wordt verwijderd of blijft liggen. Knooppunten en overslagstations worden op vergelijkbare wijze aangepakt, maar zonder putwerkzaamheden, omdat er geen putten aanwezig zijn. Uiteindelijk draagt de NAM de grond over aan de grondeigenaar.

5.4 Stand van zaken

Sinds het definitieve besluit om te stoppen met de gaswinning in april 2024 werkt de NAM aan de ontmanteling van het Groningen-gasveld. Deze paragraaf beschrijft kort hoe ver de werkzaamheden zijn gevorderd. Daarnaast gaat zij in op het toezicht van SodM, de uitgevoerde inspecties en de meldingen over incidenten of bijzonderheden tijdens de ontmanteling. Ook de resultaten van de inspecties die de Omgevingsdienst Groningen (namens de Provincie Groningen) uitvoert om de productielocaties, komen aan bod.

5.4.1 Voortgang ontmanteling

Eind 2025 heeft de NAM nog geen productielocatie overgedragen aan een grondeigenaar. De overdracht van locatie Uiterburen is vertraagd omdat de bodem zwaarder verontreinigd was dan vooraf gedacht. Voor put-, monitorings- en observatielocaties is inmiddels duidelijk welke locaties ontmanteld worden en welke tijdelijk blijven voor monitoring of observatie. Veel pijpleidingen zijn inmiddels leeggemaakt, drukvrij en losgekoppeld van de locatie.

De NAM-planning laat zien dat de bodemsanering in locatie Uiterburen in 2026 wordt afgerond. De overdracht van de locatie aan de grondeigenaar is dit jaar gepland. Ook is gestart met de bodemsanering bij locatie Ten Post. Bijlage A geeft per mijnbouwlocatie de voortgang.

De NAM gebruikt één overkoepelende planning voor het ontmantelen van alle mijnbouwinstallaties in Nederland. Een specifiek overzicht voor de ontmanteling van het Groningen-gasveld ontbreekt echter. De planning van de NAM verandert regelmatig en heeft bovendien een relatief korte tijdshorizon. Daardoor heeft SodM onvoldoende inzicht in hoe prioriteiten worden gesteld en in hoeverre de planning voorspelbaar en goed te volgen is. Een voorspelbare planning verbetert de kwaliteit van toezicht. SodM krijgt meer inzicht in wanneer welke risicovolle werkzaamheden plaatsvinden in verband met de beschikbaarheid van inspecteurs. Ook voor de lange termijn is dit inzicht belangrijk om ervoor te zorgen dat SodM voldoende inspecteurs met de juiste expertise in huis heeft. Een juridisch kader om de (aangepaste) planning van de

40 Hoe gaat het afsluiten van het Groningen-gasveld in z'n werk?, SodM.nl.

41 Artikel 8.1.5.3 van de Mijnbouwregeling.

42 Brief aan NAM 'Toestemming gebruik Through Tubing Abandonment' bij putten Groningen-gasveld (10 juli 2025), SodM, sodm.nl, 17 juli 2025.

NAM te toetsen op aspecten zoals prioritering, voorspelbaarheid en navolgbaarheid ontbreekt.

5.4.2 Inspecties en bevindingen

In 2025 voerde SodM 33 administratieve inspecties en 43 veldinspecties uit. De administratieve inspecties richtten zich op de aanwezigheid en geldigheid van verwijderingsplannen en andere verplichte documenten. Daaruit bleek dat voor alle productielocaties verwijderingsplannen zijn ingediend. Wel zijn in sommige gevallen de termijnen waarbinnen de ontmanteling moet plaatsvinden inmiddels verstreken. Daarnaast lijken bepaalde termijnen, gezien de huidige planning van de NAM, niet meer haalbaar. SodM heeft de NAM hierop gewezen. Vervolgens heeft de NAM het ministerie verzocht om verlenging van de termijnen in de verwijderingsplannen.

De veldinspecties vonden met name plaats bij productielocaties. Onze inspecteurs richten zich hierbij op de meest risicovolle werkzaamheden voor mens en milieu, zoals drukvrij maken van mijnbouwinstallaties, putwerkzaamheden, schoonmaakwerkzaamheden en bodemsanering. De meeste inspecties kondigde SodM vooraf aan, zodat hij ter plekke de juiste personen kon spreken. SodM stelde vijf overtredingen vast die te wijten zijn aan de NAM en drie overtredingen aan haar (onder)aannemers. Het ging om de naleving van arbeidsomstandighedenwet (3 overtredingen) en milieuregelgeving (2 overtredingen). Voor arbeidsomstandigheden ging het onder andere om uitvoeren van werkzaamheden met onveilig materieel. De milieuovertredingen gingen over het ontbreken van aanvullende maatregelen om vervuiling van het oppervlaktewater te voorkomen. SodM heeft geen overtredingen waargenomen die duiden op emissies naar de bodem, lucht of water. De overtredingen zijn inmiddels opgelost.

In 2025 ontving SodM enkele meldingen van de NAM over werkzaamheden bij het Groningen-gasveld. SodM heeft deze meldingen beoordeeld en waar nodig onderzocht. De meldingen betroffen onder andere een tijdelijke stroomstoring in de omgeving, het opslaan van vervuilde grond en mogelijke geluidshinder. Deze situaties hebben niet geleid tot blijvende risico's voor mens of milieu. In 2025 heeft de NAM geen arbeidsongevallen gemeld bij SodM.

Inspecties op bodemsanering

Bij de bodemsanering van de productielocatie Uiterburen voerde de Omgevingsdienst Groningen in het afgelopen jaar vijf inspecties uit. Tijdens deze inspecties stelde de Omgevingsdienst één milieuovertreding vast. Een gronddepot was niet goed bemonsterd. Dit is na hun interventie alsnog gebeurd.

5.5 Het burgerperspectief binnen het toezicht op ontmanteling

Bij de ontmanteling van het Groningen-gasveld is het perspectief van omwonenden belangrijk. Ontmantelingswerkzaamheden kunnen tijdelijk invloed hebben op hun leefomgeving, bijvoorbeeld door hinder, zorgen over veiligheid of vragen over bodem en ondergrond. Tijdens de parlementaire enquête heeft de NAM toegezegd om de omgeving hierbij zo goed mogelijk te betrekken en bewoners duidelijk te informeren. Mede naar aanleiding hiervan, en gezien de kabinetsreactie Nij Begun op de parlementaire enquête om actief in gesprek te gaan met omwonenden, heeft SodM in 2025 extra aandacht besteed aan de positie van omwonenden bij het toezicht op de ontmanteling.

5.5.1 Zichtbaar en benaderbaar toezicht

Om te horen hoe de ontmantelingswerkzaamheden worden ervaren, heeft SodM contact gezocht met omwonenden en lokale vertegenwoordigers. Zo zijn gesprekken gevoerd met Dorpsbelangen van drie dorpen (Amsweer, Leermens en Siddeburen). Daarnaast was SodM aanwezig bij een dorpsvergadering in Leermens en organiseerde hij een informatieavond voor omwonenden van de voormalige mijnbouwlocatie Siddeburen.

Tijdens deze bijeenkomsten lichtte SodM toe hoe het toezicht op de ontmantelingswerkzaamheden is ingericht en welke aandacht er is voor veiligheid en leefomgeving. Tegelijkertijd haalde SodM zorgen, vragen en ervaringen van bewoners op. Deze signalen neemt SodM mee bij het toezicht en in gesprekken met de NAM. Met deze aanpak wil SodM zichtbaar en benaderbaar zijn voor omwonenden. SodM gebruikt de signalen van bewoners om te kijken of de NAM zorgvuldig omgaat met communicatie, hinder en zorgen uit de omgeving. SodM spreekt de NAM aan op eventuele verbeterpunten. Goede, tijdige en begrijpelijke communicatie draagt bij aan een veilig en zorgvuldig verloop van de ontmanteling en aan het vertrouwen van omwonenden. Naar aanleiding van specifieke vragen over het gebruik van explosieven bij het opruimen van de putten, heeft SodM hierover informatie op zijn website geplaatst.[43]

5.5.2 Bevindingen uit gesprekken met omwonenden

In 2025 heeft SodM een eerste begin gemaakt met het structureel ophalen van het burgerperspectief rondom de ontmantelingswerkzaamheden. Er zijn enkele gesprekken gevoerd, waardoor het niet mogelijk is om algemene conclusies te trekken. Wel kwamen enkele terugkerende aandachtspunten en vragen naar voren.

Omwonenden geven aan dat de omgevingsapp van de NAM helpt om planning en voortgang te volgen. Tegelijkertijd hebben zij behoefte aan persoonlijker contact, bijvoorbeeld via dorpskrantjes of bijeenkomsten. De activiteit 'Koffie bij de toren' bij de installatie waarmee een put wordt afgesloten, werd positief ontvangen.

43 Waarom worden explosieven gebruikt bij het afsluiten van de putten van het Groningen-gasveld?, sodm.nl.

Bewoners geven wel aan dat zij na zulke bijeenkomsten vaak weinig vervolgcommunicatie krijgen.

Ook bleek dat het contact met de NAM wisselend wordt ervaren. Sommige omwonenden waarderen de directe bereikbaarheid van de omgevingsmanager bij vragen of klachten. Anderen missen juist informatie, bijvoorbeeld wanneer werkzaamheden tijdelijk stilliggen of wanneer er weer iets gaat gebeuren.

Veel vragen van omwonenden gingen over de toekomst en veiligheid van de locaties, zoals:

- wat er met de locatie gebeurt na afronding van de werkzaamheden;
- of de grond schoon genoeg is voor toekomstig gebruik;
- of transport van materialen veilig verloopt;
- hoe zeker het is dat voormalige gasputten definitief en veilig zijn afgesloten.

Sommige van deze vragen vallen buiten de bevoegdheden van SodM.

5.6 Deelconclusie

De ontmanteling van het Groningen-gasveld is een omvangrijke en langdurige operatie, die zich nog in een vroeg stadium bevindt. Hoewel de gaswinning is gestopt, vraagt het veilig verwijderen of achterlaten van installaties, putten en pijpleidingen nog meerdere jaren aandacht. De voortgang verschilt per locatie en wordt mede bepaald door technische complexiteit en de beschikbaarheid van gespecialiseerd materieel. Eind 2025 is nog geen enkele productie-locatie volledig afgerond en overgedragen aan de grondeigenaar. De NAM stelt de planning op en moet zich hierbij houden aan de termijnen uit de verwijderingsplannen. SodM constateert dat deze termijnen in de praktijk uitlopen. Wanneer termijnen worden overschreden, moet de NAM een verlenging aanvragen. Voor een goede uitvoering van zijn taken is het voor SodM belangrijk dat de planning voorspelbaar en navolgbaar is.

SodM ziet erop toe dat de NAM de ontmanteling zorgvuldig en veilig uitvoert, binnen de wettelijke kaders en met oog voor mens en milieu. Inspecties laten zien dat de basis op orde is. Er zijn geen ernstige overtredingen geconstateerd met een direct gevaar voor mens of milieu. SodM spreekt de NAM aan op overtredingen en controleert of deze ongedaan zijn gemaakt.

Veilige ontmanteling is niet alleen een technische opgave. De werkzaamheden hebben directe gevolgen voor omwonenden en grondeigenaren en raken aan hun vertrouwen in de NAM en overheid, en hun toekomstperspectief. Naar aanleiding van toezeggingen van de NAM tijdens de parlementaire enquête ziet SodM dat de NAM omwonenden probeert te betrekken bij de gevolgen van de ontmantelingswerkzaamheden. De eerste ervaringen laten zien dat duidelijke, tijdige en persoonlijke communicatie van groot belang is en dat hier nog verbeteringen mogelijk zijn. SodM blijft hierop toezien.

6 Nazorg

Dit hoofdstuk beschrijft welke regels er nu zijn voor nazorg, wat daarin is geregeld en waar volgens SodM nog stappen nodig zijn (paragraaf 6.2), hoe SodM zijn toezicht op de nazorg systematisch vormgeeft en uitvoert (paragraaf 6.3) en hoe belangrijk het is om kennis te blijven ontwikkelen en data over het Groningen-gasveld goed te bewaren (paragraaf 6.4).

6.1 Wat is nazorg?

Sinds 19 april 2024 wint de NAM geen gas meer uit het Groningen-gasveld. Dat was een belangrijke stap voor de veiligheid. Toch zijn de gevolgen van de gaswinning daarmee niet meteen voorbij. Aardbevingen en bodemdaling kunnen nog jarenlang doorgaan. Mijnbouwinstallaties moeten worden opgeruimd. De mensen in Groningen ervaren nog steeds de gevolgen. Het lange wachten op versterking en schadeafhandeling zorgt bij sommige bewoners voor gezondheidsklachten. Het vertrouwen in de overheid is gedaald.

Daarom is nazorg nodig. Daarmee bedoelen we: systematisch een breed beeld te krijgen van alle risico's, bestaande én mogelijke nieuwe, om deze risico's vervolgens tijdig en zo goed mogelijk te beheersen en te verkleinen tot acceptabele niveaus. Dit vraagt om duidelijke regels over wie waarvoor verantwoordelijk is. De NAM, als vergunninghouder, heeft hierin een belangrijke rol. Maar ook andere partijen, zoals het ministerie en SodM, dragen hierbij verantwoordelijkheid.

6.2 Wettelijke regels voor nazorg

Het ministerie heeft de afgelopen jaren gewerkt aan nieuwe wettelijke regels voor nazorg. Deze regels moeten zorgen voor duidelijkheid en veiligheid op de lange termijn. In paragraaf 6.2.1 beschrijft SodM wat er is veranderd voor (voormalig) vergunninghouders in de Mijnbouwwet en de Mijnbouwregeling met betrekking tot het Groningen-gasveld. In paragraaf 6.2.2 kijkt SodM vooruit naar de komende herziening van de Mijnbouwwet.

6.2.1 Aangepaste regels voor de (voormalig) vergunninghouder

Met het stoppen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld, zijn ook de wettelijke regels aangepast. Zo is bijvoorbeeld het woord 'voorkomen' toegevoegd aan de zorgplicht voor het Groningen-gasveld.[44] Ook na het stoppen van de gaswinning moet de vergunninghouder alle redelijke maatregelen nemen om nadelige gevolgen zo klein mogelijk te houden en als dat kan, te voorkomen. Dit geldt voor schade aan gebouwen, maar ook voor risico's voor mensen en het milieu.

Het ministerie heeft deze verantwoordelijkheden vastgelegd in de Mijnbouwwet en de Mijnbouwregeling.[45] SodM ziet dit als een belangrijke stap. Door deze regels kan SodM beter toezicht houden op de nazorg.[46]

Een belangrijk onderdeel van de nieuwe regels is het nazorgplan. De Mijnbouwregeling stelt eisen aan wat er in dit nazorgplan moet staan. De vergunninghouder moet zo'n plan maken en uitvoeren. In dit plan staat onder andere:

- hoe de vergunninghouder meet wat er in de ondergrond gebeurt;
- hoe gegevens en kennis worden bewaard;
- hoe nieuwe kennis wordt ontwikkeld over risico's en gevolgen voor mensen, natuur en milieu.

Het nazorgplan wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de minister. De minister vraagt SodM om advies over het nazorgplan en gebruikt dit advies bij het vormen van zijn oordeel. SodM houdt vervolgens toezicht op de uitvoering van het nazorgplan.

SodM is positief over deze stappen. Tegelijk ziet SodM dat de regels nog niet ver genoeg gaan. Volgens SodM ontbreken nu twee belangrijke onderdelen.

1. Er is geen duidelijke regel die verplicht dat het nazorgplan regelmatig wordt bijgewerkt via een zogeheten PDCA-cyclus (zie kader op pagina 17). Zo'n cyclus is nodig om het plan te toetsen aan de huidige omstandigheden, nieuwe meetgegevens en actuele (wetenschappelijke) inzichten te verwerken en het plan waar nodig te actualiseren. Hierdoor blijft het plan en de uitvoering hiervan effectief.
2. Er ontbreekt een duidelijke verplichting voor de vergunninghouder om zelf proactief maatregelen te nemen om nadelige gevolgen te voorkomen.

SodM heeft deze punten onder de aandacht gebracht bij de voormalig minister van KGG Hermans. De minister erkende het belang van een meer systematische aanpak van nazorg. Toch zijn deze voorstellen nog niet opgenomen in de regels. Volgens de minister ontbrak hiervoor nog de juridische basis in de Mijnbouwwet. De minister heeft wel toegezegd deze punten mee te nemen in de afwegingen voor het algemene nazorgbeleid in de herziening van de Mijnbouwwet.[47] SodM blijft dit proces volgen.

6.2.2 Nazorg goed regelen in de nieuwe Mijnbouwwet

De minister van KGG werkt aan een herziening van de Mijnbouwwet. In een Kamerbrief van 31 januari 2025 beschrijft voormalig minister van KGG Hermans de plannen hiervoor.[48]

44 Zie artikel 52g, eerste lid, van de Mijnbouwwet. Zie ook: Kamerstukken II 2023 – 2024, 36 441, nr. 14. Daarmee is de zorgplicht uit artikel 52g van de Mijnbouwwet zoveel mogelijk gelijk getrokken met artikel 33 van de Mijnbouwwet. In dat artikel is de zorgplicht voor andere vormen van mijnbouw opgenomen.

45 Zie artikel 52g, tweede lid tot en met het zesde lid, van de Mijnbouwwet en par. 1.3a. van de Mijnbouwregeling. Zie ook: Stc. 2025, nr. 32913 en Stb. 2025, 249.

46 Meer achtergrondinformatie over de wettelijke borging van nazorg staat in hoofdstuk 6.1 van onze vorige Staat van de veiligheid in Groningen (vanaf pagina 55): 'Staat van de veiligheid van Groningen in verband met de voormalige gaswinning (2024)', SodM, sodm.nl, 7 april 2024.

47 Staatscourant. 2025, nr. 32 913, p. 19.

48 Kamerstukken II, 2024 – 2025, 32 849, nr. 266.

Het bouwt voort op de lijn die in 2023 is ingezet door voormalig staatssecretaris Mijnbouw Vijlbrief.[49] Bij de herziening ligt de nadruk op meer duidelijkheid en meer regie door de overheid. De wet moet beter zorgen voor een veilig en verantwoord gebruik van de diepe ondergrond. Dit geldt niet alleen tijdens het gebruik, maar ook daarna.

SodM vindt het belangrijk dat proactieve nazorg door de (voormalig) vergunninghouder en het toezicht van SodM daarop, een vaste plek krijgt in de nieuwe Mijnbouwwet. Dat geldt dan niet alleen voor de NAM in het Groningen-gasveld, maar ook voor andere vormen van mijnbouw. De ervaringen in Groningen (en bijvoorbeeld Limburg) laten zien dat gevolgen lang kunnen doorwerken, er nieuwe risico's kunnen ontstaan en dat duidelijke regels nodig zijn. SodM adviseert het ministerie daarom om die lessen te gebruiken bij de herziening van de wet.

Voormalig minister van KGG Hermans heeft de Tweede Kamer recent geïnformeerd over de voortgang van de herziening van de Mijnbouwwet.[50] Er is vertraging in de planning opgetreden. De herziening blijkt inhoudelijk complex en er moeten belangrijke keuzes worden gemaakt over bijvoorbeeld de wettelijke eisen voor een nieuw nazorgbeleid. Zorgvuldigheid is hierbij volgens de minister belangrijk. De minister vraagt hierbij om advies aan SodM en andere partijen zoals gemeentes. Volgens de huidige planning publiceert de minister de nieuwe Mijnbouwwet in januari 2027 voor internetconsultatie. SodM beoordeelt het wetsvoorstel op uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Tijdens de internetconsultatie kunnen mensen het voorstel inzien en hun reactie geven, bijvoorbeeld over wat goed is of verbeterd kan worden. Naar verwachting stuurt de minister een concept van de nieuwe Mijnbouwwet in de loop van 2028 naar de Tweede Kamer.

6.3 Nazorg bij SodM: van wettelijke regels naar praktisch toezicht

De gevolgen van de gaswinning uit het Groningen-gasveld kunnen zich nog jarenlang blijven voordoen. Sinds de sluiting van het Groningen-gasveld werkt SodM daarom aan systematisch risicobeheer van de nazorgfase en een bijbehorend toezichtkader. Daarbij staat centraal hoe SodM in de praktijk toezicht houdt op de nazorg. Naast de technische vraagstukken, vindt SodM het essentieel dat het perspectief van de mensen in Groningen daarbij zorgvuldig wordt meegenomen. SodM wordt hierbij geholpen door een klankbordgroep met inwoners uit de provincie.

6.3.1 Van toezicht op regels naar toezicht op gevolgen

In de productiefase lag de nadruk van het toezicht op veilige winning en naleving van vergunningen. In de nazorgfase verschuift dit. Het gaat om vragen als:

1. Welke risico's en gevolgen van de voormalige gaswinning ervaren betrokkenen nog?
2. Welke natuurlijke processen gaan nog door die kunnen leiden tot risico's? Denk hierbij aan processen in bodem, water en diepe ondergrond.
3. Waar ontstaan nieuwe of onverwachte effecten, ook buiten de bestaande kaders?

Het toezicht van SodM moet hierop aansluiten. SodM toetst niet alleen of regels worden nageleefd, maar beoordeelt ook of betrokken partijen risico's tijdig signaleren en beheersen. Het doel is dat partijen risico's terugbrengen tot een aanvaardbaar niveau. Daarbij hanteert SodM de brede definitie van veiligheid als uitgangspunt.

6.3.2 Uitgangspunten voor toezicht op de nazorgfase

SodM hanteert de volgende uitgangspunten bij de vormgeving van zijn toezicht op de nazorgfase:

1. **Bewoner eerst, daarna techniek en wet**. Nazorgtoezicht start bij de ervaringen en zorgen van bewoners. Pas daarna volgt de technische analyse en de juridische duiding. Dit betekent dat SodM signalen serieus neemt, ook als ze (nog) niet expliciet in regels zijn vastgelegd. SodM gebruikt deze signalen om na te gaan of sprake is van een nieuw risico of een andere mate van risico dan eerder bepaald. Dit kan leiden tot aanpassing op onderdelen van het toezicht en tot advies over beleid en/of wetgeving.[51]
2. **Toezicht op samenhang**. Nazorg gaat niet over één risico of één partij. Het gaat om het samenspel tussen oorzaken zoals bodembeweging en ontmanteling, en gevolgen voor de mens en het milieu. Daarom kijkt SodM in de nazorgfase nadrukkelijk naar het gehele systeem rond het Groningen-gasveld.
3. **Nazorg start na insluiting**. Voor SodM begint nazorg op het moment dat de winning stopt. Voor het Groningen-gasveld is dat 19 april 2024.

6.3.3 In beeld brengen van risico's

Om te begrijpen welke risico's in de nazorgfase spelen en goed toezicht te kunnen houden, wil SodM allereerst inzicht en overzicht verkrijgen. SodM organiseert hiertoe risico-inventarisatiesessies met bewoners, deskundigen en betrokken organisaties. Alle risico's die in die sessies naar voren komen worden vastgelegd zonder voorafgaande beoordeling. Zo ontstaat een breed overzicht van technische risico's, maatschappelijke effecten, en zorgen die (nog) niet goed in regels zijn gevangen. Het doel is een zo breed mogelijke blik. Dit biedt geen garantie dat alle risico's in beeld

49 Kamerstukken II, 2022 – 2023, 32 849, nr. 215.

50 Kamerstukken II, 2025 – 2026, 32 849, nr. 293.

51 Lees meer over deze aanpak in het artikel: 'Maatschappelijk responsief toezicht in tijden van handhavingstekorten', Bokhorst e.a., tijdschrift Bestuurskunde (jaargang mei 2025), nr. 34 (2).

komen, maar is bedoeld om zo veel mogelijk risico's vroegtijdig te signaleren en waar mogelijk te beheersen.

In 2024 zijn de eerste sessies georganiseerd, die gingen over psychosociale effecten, gebouwschade, seismiciteit en bodembeweging. In 2025 organiseerde SodM een sessie met experts op het gebied van bodem en water(kwaliteit). In 2026 gaat SodM risico's ophalen bij medewerkers van de Provincie Groningen en de gemeenten. Daarnaast wil SodM de risico's rondom het opruimen van alle mijnbouwlocaties nader bekijken en mogelijke aanvullende risico's identificeren.

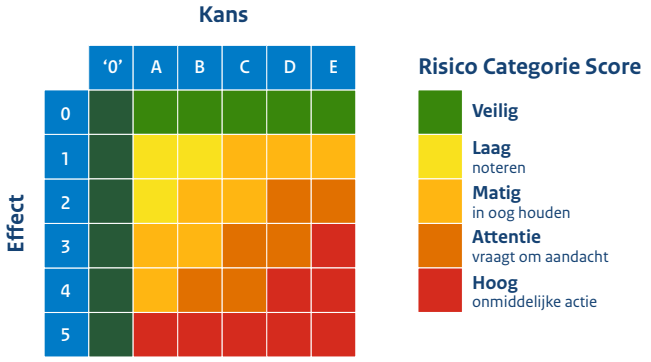
Afbeelding 6.1: Impressie van de geïnventariseerde risico's rondom waterkwaliteit

6.3.4 Van risico-overzicht naar sturing

De risico-inventarisatiesessies leveren een breed palet aan risico's op. Deze risico's worden niet los bekeken. SodM ordent ze in vier herkenbare domeinen:

- Mens,
- Gebouw,
- Bodembeweging en techniek,
- Water en bodem.

Per risico wordt gekeken naar de kans dat het optreedt, en het effect als dat gebeurt. Deze beoordelingen worden zichtbaar in een risico-matrix, waar 'groen' veilig is, en 'rood' onmiddellijke actie vereist.

Figuur 6.2: Risico-matrix

Zo wordt zichtbaar wat als urgent wordt ervaren. De risicomatrix helpt SodM om prioriteiten te bepalen, ontwikkelingen te volgen en tijdig te signaleren waar aanvullende maatregelen nodig zijn. Hierbij wordt ook gekeken naar andere factoren zoals beïnvloedbaarheid en impact.

SodM heeft voor elk van de 4 domeinen een breed beeld gevormd van mogelijke risico's. Een deel van de risico's is al bekend en worden in het hier en nu al beheerst. Een deel van de risico's hebben mogelijk nadere aandacht nodig. De volgende stap is om per risico maatregelen te beschrijven die het risico voorkomt of verkleint tot een acceptabel niveau. In de aanpak moet er een antwoord komen op belangrijke vragen als wat zijn maatschappelijk acceptabele risico's en wanneer eindigt de nazorgfase. SodM maakt hierbij onder andere gebruik van het onderzoek vertrouwenwekkend schadebeleid[52] en een vervolgonderzoek van Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) in opdracht van SodM over 'de rol van tijd(igheid) in een betrouwbare, vertrouwenwekkende nazorgfase voor het Groningen-gasveld'.

6.3.5 Toezicht in ontwikkeling

Toezicht op de nazorgfase is geen vaststaand eindbeeld. Veel risico's ontwikkelen zich langzaam en sommige effecten worden pas na jaren zichtbaar. Daarom werkt SodM met een doorlopende PDCA-cyclus. Afhankelijk van het risico en de beheersmaatregel kunnen verschillende partijen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de beheersmaatregelen. In het geval van de NAM gelden er wettelijke verplichtingen. Maar soms ligt de oplossing van een bepaald risico bij een of meerdere andere organisaties. Stress als gevolg van het lange wachten op versterking is een voorbeeld van zo'n risico. In dat geval is samenwerking belangrijk om risico's, oorzaken en mogelijke maatregelen met elkaar te verbinden.

52 'Vertrouwenwekkend schadebeleid' (proefschrift), G. Kuipers, Wolters Kluwer, december 2021.

6.4 Kennis en data: borgen voor nu en de toekomst

Als reactie op de parlementaire enquête heeft het kabinet in totaal 50 maatregelen genomen. Maatregel 49 gaat over de ontwikkeling, borging en het breed beschikbaar maken van mijnbouwdata. Het vastleggen en toegankelijk maken van de grote schat aan kennis en data is essentieel voor effectief toezicht op nazorg én voor toekomstige activiteiten in de energietransitie. Zowel ondergrondse als bovengrondse gegevens moeten duurzaam beschikbaar zijn, zodat rijksoverheid, bedrijven, onderzoekers, gemeenten en andere betrokkenen ze kunnen gebruiken. In deze paragraaf bespreekt SodM de voortgang van de borging van de data (6.4.1) en kennisontwikkeling (6.4.2).

6.4.1 Borging van de data

Voor de uitvoering van data-deel van maatregel 49 is het PEAG Implementatie Ondergrond-programma (PIO) opgezet. In 2025 heeft SodM zorgen gedeeld met de voormalige staatssecretaris Herstel Groningen en de toenmalige minister van KGG rondom de opzet en aansturing ('governance'), kwaliteitsbewaking, bovengrondse data en de beschikbare budgetten. De minister heeft toegezegd hier nader naar te gaan kijken.

Governance en visie

SodM heeft vanaf het begin benadrukt dat een heldere governance cruciaal is. De stuurgroep en begeleidingscommissie zijn formeel ingesteld, maar de rolverdeling, het mandaat en de onderlinge samenwerking zijn nog onvoldoende uitgewerkt. Ook de besluitvorming, prioritering en aansluiting van plannen bij de stuurgroep vragen om verduidelijking. De doelen, succescriteria en toetsingskaders van het PIO-programma zijn nog niet volledig gedefinieerd. Hierdoor is het lastig vast te stellen of de uitgevoerde werkzaamheden de beoogde resultaten opleveren. Daarnaast ontbreekt nog een gezamenlijke visie op databorging en data-transparantie, inclusief afspraken over cruciale datasets, opslag-locaties, dataformaten en toekomstige toegankelijkheid.

Kwaliteitsbewaking

SodM adviseert onafhankelijke kwaliteitscontrole en kwaliteits-borging voor een programma van deze omvang en maatschappelijk belang, om ervoor te zorgen dat data duurzaam en gestructureerd beschikbaar blijven voor de komende decennia. Dit is ook in lijn met de rijksbrede afspraken omtrent projecten met een belangrijke ICT-component.

Bovengrondse data

Naast ondergrondse data is het ook essentieel dat bovengrondse data goed worden bewaard en toegankelijk blijven. Dit betreft onder meer dossiers van NCG, over schadeherstel, en onderzoeken naar gezondheid en welzijn. Dit geldt voor alle gebouwen, ook voor eigenaren die geen medewerking hebben verleend. Het borgen van bovengrondse gegevens is geen onderdeel van maatregel 49, en er is dus ook geen budget voor. Toch is dit noodzakelijk zodat ze beschikbaar blijven voor toezicht, onderzoek en beleids-ontwikkeling. Indien bovengrondse data niet gestructureerd worden geborgd in het PIO-programma, dan is van belang om vast te leggen hoe dan wel.

Budget en continuïteit

Het PIO-budget loopt tot 2028. Databorging blijft ook daarna relevant, bijvoorbeeld in het kader van nazorg van voormalige gasvelden. Maar ook in het licht van de energietransitie, waarbij op nieuwe wijze gebruik gemaakt kan worden van de ondergrond, bijvoorbeeld voor waterstofopslag of geothermie. Daarom is het noodzakelijk tijdig plannen te maken voor financiering en organi-satie na afloop van het programma, voor zowel ondergrondse als bovengrondse data.

6.4.2 Toekomstbestendige kennisontwikkeling

Maatregel 49 gaat ook over het samenbrengen, verbeteren, stimuleren en breed toegankelijk maken van (nieuwe) kennis over ondergrond en bovengrondse effecten van mijnbouw. Hiervoor is het GeokennisNL-programma opgericht. Door kennis en data goed te integreren, kan GeokennisNL bijdragen aan beter begrip van effecten van mijnbouwactiviteiten en ondersteunend beleid.

SodM ziet nog een aantal verbeterpunten, waaronder dat:

- de koppeling tussen ondergrondse kennis en bovengrondse effecten versterkt kan worden;
- de kennis zo beschikbaar moet zijn dat beleidsmakers en onderzoekers er concrete toepassingen uit kunnen halen;
- er een plan is opgesteld zonder dat een adequate governance en sturing is ingericht en waarbij de succescriteria voor GeokennisNL nog onvoldoende zijn gedefinieerd.

6.5 Deelconclusie

Door de wijziging van de Mijnbouwregeling is een belangrijke stap gezet om nazorg beter vast te leggen in de wet. Een centraal onderdeel daarvan is het nazorgplan. In dit plan staat hoe de vergunninghouder volgt wat er in de ondergrond gebeurt, en hoe kennis en gegevens worden vastgelegd en bewaard. SodM is positief over deze ontwikkeling.

Tegelijk vindt SodM dat de regels nog niet ver genoeg gaan. Er ontbreken nog belangrijke onderdelen die nodig zijn voor een proactieve en systematische aanpak van nazorg. Er is geen duidelijke regel die verplicht dat het nazorgplan regelmatig wordt bijgewerkt via een zogeheten PDCA-cyclus zodat het plan blijft toegesneden op de huidige omstandigheden, nieuwe meet-gegevens en actuele (wetenschappelijke) inzichten.

Ook is er geen duidelijke verplichting voor de vergunninghouder om proactief maatregelen te nemen om nadelige gevolgen te voorkomen. Het is belangrijk dat proactieve nazorg door de (voormalig) vergunninghouder en andere betrokkenen wordt geborgd in de wet- en regelgeving. Voormalig minister van KGG Hermans heeft aangegeven dat deze punten worden meegenomen bij de herziening van de Mijnbouwwet.

SodM is bezig met de invulling van het toezicht op de nazorgfase. Uitgangspunten hierbij zijn de bewoner, techniek en de wet. SodM probeert naar het gehele systeem van het Groningen-gasveld en de onderlinge samenhang tussen oorzaken en (in)directe risico's te kijken.

Voor de uitvoering van het data-deel van maatregel 49 is het PEAG Implementatie Ondergrond-programma opgezet. SodM heeft hierbij een aantal zorgen rondom de opzet en aansturing van het programma. Het gaat onder meer om het ontbreken van een gezamenlijke visie op databorging en datatransparantie met relevante stakeholders, een onduidelijke rolverdeling en besluitvorming binnen de stuurgroep en begeleidingsgroep, en een onvoldoende uitgewerkte set van doelen, succescriteria, prestatie-indicatoren en toetsingskaders. Verder zijn er zorgen om kwaliteitsbewaking, het gebrek aan bovengrondse data en de beschikbare budgetten.

7 Conclusies en adviezen

In dit hoofdstuk maakt SodM de balans op: hoe staat het met de veiligheid als gevolg van de voormalige gaswinning uit het Groningen-gasveld? Op basis van de deelconclusies uit de vorige hoofdstukken beschrijft SodM welke zaken goed gaan (paragraaf 7.1) en wat er beter kan. Waar relevant geeft SodM een advies aan de minister en staatssecretaris van KGG en aan de minister van BZK (paragraaf 7.2).

7.1 Wat gaat er goed?

Op basis van de bevindingen in dit rapport constateert SodM dat op verschillende onderdelen vooruitgang wordt geboekt.

1. De veiligheid in Groningen verbetert geleidelijk.
Steeds meer gebouwen zijn inmiddels op norm beoordeeld of versterkt. Ook is het aantal aardbevingen in de afgelopen jaren afgenomen. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een verbetering van de technische veiligheid van gebouwen in het aardbevingsgebied.

2. De sturing op de versterkingsopgave verbetert.
De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) krijgt steeds beter grip op de voortgang van de versterkingsopgave. Instrumenten zoals de Diepteanalyse helpen om realistischer te plannen en beter te sturen op de uitvoering.

3. Monitoring en nazorg is beter vastgelegd in wet- en regelgeving.
Het monitoren van de drukontwikkeling en bodembeweging in het Groningen-gasveld is inmiddels vastgelegd in wet- en regelgeving. Daarmee is een belangrijke basis gelegd om ontwikkelingen in de ondergrond structureel te blijven volgen. Met de wijziging van de Mijnbouwregeling is vooruitgang geboekt om nazorg voor het Groningen-gasveld beter te verankeren in wet- en regelgeving. Dit is een eerste stap in het adequaat borgen van de veiligheid door de vergunninghouder in de nazorgfase.

4. Ontmanteling van mijnbouwinstallaties verloopt veilig.
SodM heeft in 2025 geen overtredingen vastgesteld die direct gevaar opleverden voor mens of milieu.

7.2 Verbeterpunten en adviezen

SodM constateert ook dat er nog belangrijke aandachtspunten zijn voor de veiligheid in Groningen. SodM geeft een aantal adviezen aan de minister en staatssecretaris van KGG en aan de minister van BZK om deze punten de verbeteren.

1. Gezondheid en welbevinden van bewoners blijven onder druk staan.
Duizenden gebouwen moeten nog worden versterkt en schade blijft optreden. Veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid over de veiligheid van hun woning en de voortgang van herstel- en versterkingsprocessen. Deze langdurige onzekerheid, in combinatie met herhaalde schade en complexe procedures, heeft aantoonbare negatieve gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Zolang deze situatie voortduurt, blijft de veiligheid in Groningen vanuit gezondheidsperspectief onder druk staan.

Advies aan de minister van BZK: Blijf bij het aansturen van de versterkingsopgave scherp op de aandacht voor de snelheid in de nog te vinden balans tussen snelheid, kwaliteit en comfort. Houd oog voor de gezondheidsschade van mensen die al lang op versterking wachten. Alleen door tempo te maken kan de langdurige onzekerheid voor bewoners worden verminderd.

2. Het ambitieniveau van de versterkingsopgave kan en moet omhoog.
Hoewel vooruitgang wordt geboekt, blijft de versterkingsopgave groot en zijn de doorlooptijden voor bewoners lang. Zonder scherpe keuzes en ambitieuze doelstellingen voor het aantal te versterken gebouwen per jaar verwacht SodM dat de afronding van de opgave verder vertraagt.

Advies aan de minister van BZK: Stel ambitieuze doelstellingen vast voor het aantal te versterken gebouwen per jaar die aansluiten bij de planning uit de Diepteanalyse. Stuur actiever en transparanter op het behalen van deze doelen.

3. Het burgerperspectief wordt nog onvoldoende meegenomen.
De parlementaire enquête heeft laten zien dat het vertrouwen van burgers in de overheid en in de NAM ernstig is beschadigd. Herstel van vertrouwen hangt niet alleen samen met voortgang in schadeherstel en versterking, maar ook met de mate waarin bewoners daadwerkelijk worden betrokken bij besluiten die hun leefomgeving raken. In de praktijk blijkt dat inwoners nog niet altijd tijdig worden geïnformeerd of betrokken. SodM ziet bijvoorbeeld bij ontmantelingswerkzaamheden dat het informeren en betrekken van omwonenden beter kan.

Advies aan de minister van KGG: Zorg er bij de herziening van de Mijnbouwwet voor dat het burgerperspectief niet wordt beperkt tot een procedurestap voorafgaand aan de vergunning, maar gedurende de volledige levenscyclus van een mijnbouwproject verankerd is. Dit betekent dat vergunninghouders niet alleen een plan moeten opstellen voor de wijze waarop zij bewoners betrekken, maar ook periodiek moeten verantwoorden *hoe* die betrokkenheid daadwerkelijk vorm heeft gekregen, *welke signalen* van bewoners zijn opgehaald en *op welke wijze* deze wel of niet zijn meegenomen in besluiten en werkzaamheden.

4. De navolgbaarheid en voorspelbaarheid van ontmanteling verdienen verbetering.
De ontmanteling van mijnbouwinstallaties is een omvangrijke en langdurige opgave. SodM heeft behoefte aan een voorspelbare en navolgbare planning, zodat hij deze vanuit zijn rol kan toetsen. Tegelijk ontbreekt een juridisch kader dat hiervoor de basis legt.

Meer inzicht in de planning en de gemaakte keuzes draagt ook bij aan het vertrouwen van de omgeving in de ontmantelingswerkzaamheden. Dit draagt bij aan de immateriële veiligheid van omwonenden.

Advies aan de staatssecretaris van KGG: Stuur op betere voorspelbaarheid en de navolgbaarheid van de ontmanteling en de daarin gemaakte keuzes. Verbind hiervoor in de regelgeving specifieke termijnen en voorwaarden aan (de verlenging van) verwijderingsplannen.

5. De wettelijke borging van nazorg vraagt om aandacht.

Met de wijziging van de Mijnbouwregeling is een eerste stap gezet in de borging van nazorg. Nazorg is belangrijk omdat de risico's niet ophouden zodra een mijnbouwactiviteit stopt. Tegelijkertijd ontbreken nog belangrijke regels die nodig zijn voor een proactieve en systematische aanpak van nazorg door de vergunninghouder. De voormalig minister van KGG Hermans heeft aangegeven dat dit wordt meegenomen bij de herziening van de Mijnbouwwet.

Advies aan de minister van KGG: Veranker bij de herziening van de Mijnbouwwet een proactieve en systematische aanpak van nazorg, inclusief eisen aan nazorgplannen en monitoring. Leg daarbij een expliciete verplichting op aan de (voormalig) vergunninghouder om de veiligheid in de nazorgfase te borgen.

6. Borging van kennis en data over mijnbouweffecten vraagt meer sturing.

De effecten van de jarenlange gaswinning kunnen zich nog lange tijd voordoen. Bovendien kunnen er andere plannen zijn voor gebruik van de ondergrond, bijvoorbeeld voor waterstofopslag of geothermie. Het is daarom van belang voor de veiligheid dat kennis en data over het gasveld en de gevolgen van mijnbouw duurzaam worden vastgelegd en toegankelijk blijven. SodM heeft zorgen gedeeld met de voormalige staatssecretaris Herstel Groningen en de toenmalige minister van KGG over de uitvoering van maatregel 49 over ondergrondse data uit Nij Begun. Deze maatregel ziet niet op data over de bovengrond (bijvoorbeeld over de versterking), terwijl het ook belangrijk is deze data te bewaren. Bovendien loopt de financiering van deze maatregel af in 2028. De minister van KGG heeft toegezegd hier nader naar te gaan kijken.

Advies aan de minister van KGG en BZK: Stel een gezamenlijke visie op databorging en transparantie op met relevante stakeholders. Verduidelijk de rolverdeling en de besluitvorming van de stuurgroep en de begeleidingsgroep die samen werken aan maatregel 49. Definieer de doelen, succescriteria, prestatie-indicatoren en toetsingskaders van het programma dat voor borging van ondergrondse data moet zorgen. Zorg hierbij onder andere voor een onafhankelijke kwaliteitsborging. Zorg ook voor financiering en borging van de bovengrondse data, die (nog) geen onderdeel zijn van maatregel 49 en zorg voor voldoende budget voor ná 2028.

Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
ACVG	Adviescollege Veiligheid Groningen
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
EZK	Economische Zaken en Klimaat
HRA	Hazard and Risk Assessment (voorloper van de SDRA)
IMG	Instituut Mijnbouwschade Groningen
KGG	Klimaat en Groene Groei
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
LOOV	Loket Opname Op Verzoek
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
NEN	Nederlandse Norm (afspraken over de kwaliteit en veiligheid van producten, diensten of processen in Nederland)
NPR 9998:2020	Nederlandse Praktijk Richtlijn: Beoordeling van de constructieve veiligheid van een gebouw bij nieuwbouw, verbouw en afkeuren - Geïnduceerde aardbevingen - Grondslagen, belastingen en weerstanden
MJVP	Meerjaren Versterkingsplan
OBG	Ondersteunend Bureau Gaswinning
PDCA-cyclus	Plan-Do-Check-Act-cyclus
PEAG	Parlementaire enquête aardgaswinning Groningen
PIO	PEAG Implementatie Ondergrond Programma
PVA	Plan Van Aanpak
SDRA	Publieke Seismische Dreigings- en Risicoanalyse
SodM	Staatstoezicht op de Mijnen
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
TWG	Tijdelijk Wet Groningen

Bijlage A: Overzicht ontmanteling mijnbouwinstallaties

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de installaties en voorzieningen in het Groningen-gasveld. Een toelichting staat onder de tabel.

Locatie naam	Installatie of voorziening	Aantal putten	Aantal boringen	Buiten-werking melding ingediend?	Verwijderings-plan/ Sluitingsplan	Status ontmanteling eind 2023	Status ontmanteling eind 2024	Status ontmanteling eind 2025	Planning start bodem-sanering
AMSWEER	Voormalige productielocatie	12	15	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
BIERUM	Voormalige productielocatie	13	17	Ja	verwijderings-plan	Fase 1	Fase 2	Fase 2	1-8-2028
DE EEKER 1	Voormalige productielocatie inclusief een of meer overslagstations	22	15	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
DE PAAUWEN	Voormalige productielocatie	6	6	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
EEMSKANAAL	Voormalige productielocatie inclusief een of meer overslagstations (monitorings-locatie)	13	13	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
FROOMBOSCH	Voormalige productielocatie	8	8	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
KOOIPOLDER	Voormalige productielocatie	12	15	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
LEERMENS	Voormalige productielocatie	11	11	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
MIDWOLDA	Voormalige productielocatie	9	10	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 3	Fase 3	15-6-2027
NIEUW SCHEEMDA	Voormalige productielocatie	9	9	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 3	Fase 3	1-11-2027
NOORDBROEK	Voormalige productielocatie	9	12	n.v.t. (oude regeling)	Sluitingsplan, o.b.v. oude regeling	Fase 2	Fase 3	Fase 3	1-10-2027
OUDEWEG	Voormalige productielocatie	11	11	Ja	verwijderings-plan	Stand-By	Fase 1	Fase 2	niet gepland
OVERSCHILD	Voormalige productielocatie	11	12	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
SAPPEMEER	Voormalige productielocatie (monitorings-locatie)	15	17	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	14-1-2028
SCHAAPBULTEN	Voormalige productielocatie	11	11	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
SCHEEMDERZWAAG I	Voormalige productielocatie inclusief twee knooppunten	21	27	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	1-1-2028
SIDDEBUREN	Voormalige productielocatie	11	12	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
SLOCHTEREN	Voormalige productielocatie	9	11	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland

Locatie naam	Installatie of voorziening	Aantal putten	Aantal boringen	Buiten-werking melding ingediend?	Verwijderings-plan/ Sluitingsplan	Status ontmanteling eind 2023	Status ontmanteling eind 2024	Status ontmanteling eind 2025	Planning start bodem-sanering
SPITSBERGEN I	Voormalige productielocatie	19	19	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
TEN POST	Voormalige productielocatie	11	12	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	1-8-2026
TJUCHEM	Voormalige productielocatie	11	13	Ja	verwijderings-plan	Fase 1	Fase 2	Fase 2	niet gepland
TUSSCHENKLAPPEN	Voormalige productielocatie	10	12	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
ZANDT T	Voormalige productielocatie	12	21	Ja	verwijderings-plan	Fase 2	Fase 2	Fase 2	niet gepland
ZUIDERPOLDER	Voormalige productielocatie	12	16	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
ZUIDERVEEN	Voormalige productielocatie	13	14	Ja	verwijderings-plan	Stand-by	Fase 1	Fase 1	niet gepland
UITERBUREN	Voormalige productielocatie	10	13	n.v.t. (oude regeling)	Sluitingsplan, o.b.v. oude regeling	Fase 3	Fase 3	Fase 3	3-3-2026
BEERTA 1	Putlocatie	1	1	Ja	verwijderings-plan			Fase 2	niet gepland
DE HOND 1	Putlocatie	1	1	Ja	verwijderings-plan			Fase 2	niet gepland
DELFZIJL 1	Putlocatie	2	2	Ja	verwijderings-plan			Fase 1	niet gepland
FARMSUM 1	Putlocatie	1	4	n.v.t. (oude regeling)	nog te ontvangen			Fase 2	niet gepland
HARKSTEDE 1-2	Putlocatie	2	4	Ja	verwijderings-plan			Fase 1	niet gepland
DE BOLDERIJ 1	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
HEILIGERLEE 1	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
HOOGEZAND	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
MEEDEN 1	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
OLDORP 1	Observatielocatie (voorheen monitorings-locatie)	1	1					Operationeel	
OOSTWOLD 1	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
STEDUM 1	Observatielocatie	2	2					Operationeel	
UITHUIZERMEDEN 1	Observatielocatie	3	4					Operationeel	
ZEERIJP 1	Observatielocatie	3	4					Operationeel	
ZUIDBROEK 1	Observatielocatie	1	1					Operationeel	
ZUIDWENDING 1	Observatielocatie	2	3					Operationeel	
BARNHEEM 1	Monitoringslocatie	1	1					Operationeel	
KOLHAM 1	Monitoringslocatie	1	1					Operationeel	
ROODE TIL 1	Monitoringslocatie	2	3					Operationeel	
SCHAAPHOK 1	Monitoringslocatie (extra)	1	1					Operationeel	
SCHILDMEER 1	Monitoringslocatie	2	2					Operationeel	
SCHILDWOLDE 1	Monitoringslocatie (extra)	1	1					Operationeel	
TEN BOER	Monitoringslocatie	5	6					Operationeel	
UITHUIZEN 1	Monitoringslocatie	1	1					Operationeel	
DE BOLDERIJ KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
DE PAAUWEN KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
FROOMBOSCH KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
KOOIPOLDER KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	

Locatie naam	Installatie of voorziening	Aantal putten	Aantal boringen	Buiten-werking melding ingediend?	Verwijderings-plan/ Sluitingsplan	Status ontmanteling eind 2023	Status ontmanteling eind 2024	Status ontmanteling eind 2025	Planning start bodem-sanering
LEERMENS KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
MEEDEN KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
OUDEWEG KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
OVERSCHILD KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
SIDDEBUREN KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
TEN POST KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
UITERBUREN KNP 1	Knooppuntlocatie							Fase 1	
UITERBUREN KNP 2	Knooppuntlocatie							Fase 1	
ZUIDERPOLDER KNP	Knooppuntlocatie							Fase 1	
SAPPEMEER OV	Overslagstation							Fase 1	
TUSSCHENKLAPPEN OV	Overslagstation							Fase 1	
Pijpleidingen	Ongeveer 223 pijpleidingen volgens opgave NAM			Ja	Uitstel tot 1-1-2029		Fase 1	Fase 1	

Tabel A.1. Overzicht installaties en voorzieningen Groningen-gasveld

Toelichting tabel A.1

De tabel geeft per locatie:

1. De installaties en voorzieningen behoren bij de locatie en het aantal putten;
2. Of een buitenwerking melding en/of verwijderingsplan zijn ingediend;
3. Wat de status is van de ontmanteling;
4. Wanneer de bodemsanering is gepland.

Onderstaand een uitleg van de kolommen en gegroepeerde overzichten en aantallen.

Ad1. Installatie en voorzieningen, putten en boringen

Hoofdstuk 5 bevat een beschrijving van de installaties en voorzieningen in het Groningen-gasveld verdeeld in groepen, te weten:

- Productielocaties (voormalige gasbehandelingsinstallaties);
- Putlocaties (kleine locaties met een of meerdere putten zonder bovengrondse gasbehandelingsinstallatie);
- Monitorings- en observatielocaties (kleine locaties met als doel het monitoren en observeren van het ondergrondse reservoir);
- Ondergrondse pijpleidingennetwerk (voor het transporteren van gas uit het Groningen-gasveld);
- Overslagstations (locaties met voorzieningen om het gas van de NAM over te dragen aan de Gasunie);
- Knooppuntlocaties (locaties waar de ondergrondse pijpleidingen boven het maaiveld uitsteken om elkaar bovengronds te kruizen).

Op basis van tabel A.1. geeft tabel A.2 de exacte aantallen per groep.

Tabel A.2 Overzicht aantallen met groep

Groep	Aantal locaties	Aantal putten	Aantal boringen
Voormalige productielocatie	23	255	297
- Voormalige productielocatie	2	35	28
- inclusief twee knooppunten	1	21	27
Subtotaal	**26**	**311**	**352**
Putlocatie	5	7	12
Monitorings- en observatielocatie	19	31	36
Pijpleidingen	233		
Knooppuntlocatie	13	0	0
Overslagstation	2	0	0
Totaal	**65**	**349**	**400**

Vóór overdracht van de locatie aan de eigenaar moeten alle putten zijn gesloten. Een put kan bestaan uit meerdere boorgaten. Dit kan gezien worden als een vertakking onder de grond. Een boorgat wordt dichtgemaakt, als blijkt dat deze niet voldoet. Een nieuwe boring wordt dan in dezelfde put gemaakt, maar bijvoorbeeld in een andere richting. Daarom geeft tabel A.2 meer boringen dan putten. SodM beschouwt de put pas als duurzaam en veilig gesloten als alle boorgaten die geboord zijn vanuit deze put ook dicht zijn. De actuele status van de putten en de boorgaten staat op de website van NLOG.

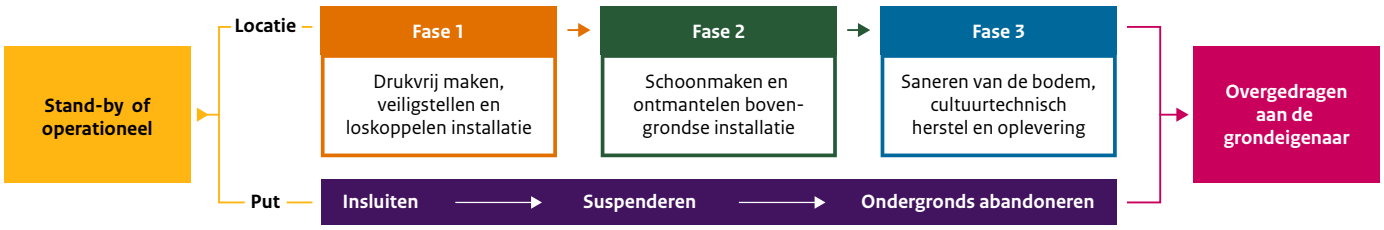
Ad2. Buitenwerking melding en verwijderingsplan

De kolommen 'buitenwerking melding ingediend' en 'verwijderingsplan/sluitingsplan' komen o.a. voort uit de administratieve inspecties. SodM heeft beoordeeld of voldaan is aan de artikelen 44 en 44a Mijnbouwwet. Sinds 2021 moet de vergunninghouder buitenwerking melding en verwijderingsplan indienen, daarvoor volstond een sluitingsplan. SodM constateerde dat:

- voor alle productielocaties een verwijderingsplan is ingediend;
- het ministerie instemming heeft verleend op vrijwel alle verwijderingsplannen;
- de termijnen genoemd in verwijderingsplannen (en waarop instemming is verleend) voor een aantal locaties is overschreden en/of niet meer haalbaar is. Nadat SodM de NAM hierop had gewezen, heeft het bedrijf het ministerie verzocht om verlenging van de termijnen in de verwijderingsplannen.

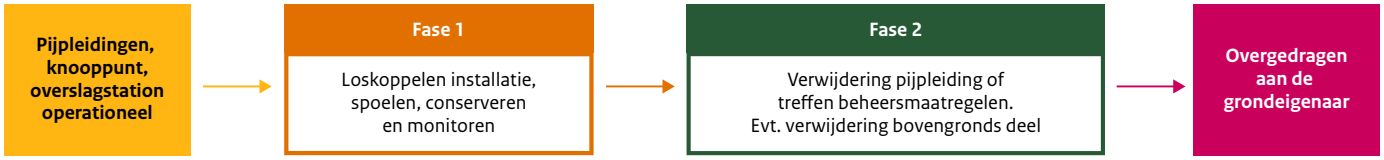
Ad3. Status ontmanteling

Hoofdstuk 5 beschrijft kort de ontmantelingsprocessen. Er is een verschil tussen het ontmantelingsproces voor de locaties met putten en zonder putten. De figuren A.3 en A.4 geven de beide processen schematisch weer.

Figuur A.3 Schematisch overzicht ontmantelingsproces voor de productie, put-, monitorings- en observatielocaties

Bij de put-, monitorings- en observatielocaties is de ontmanteling eenvoudiger; het bovengrondse deel is kleiner of soms in zijn geheel afwezig.

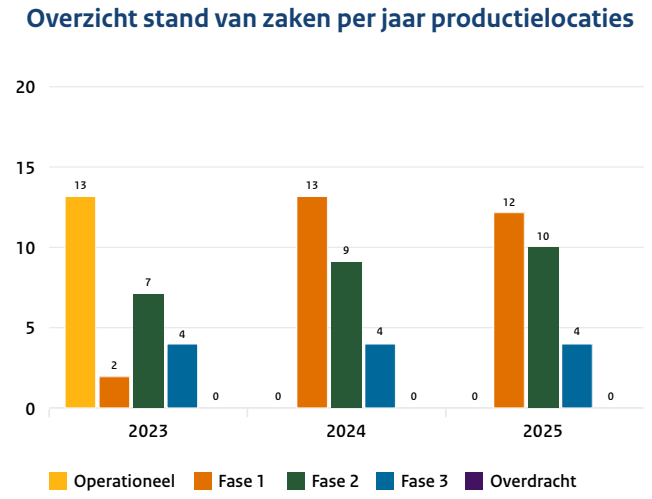

Figuur A.4 Schematisch overzicht ontmanteling pijpleidingen, knooppunten en overslagstations

Dit onderscheid is van belang om de kolommen 'status ontmanteling' van tabel A.1. te begrijpen.

Stand van zaken productielocaties

Sinds 2023 houdt SodM de status per productielocatie bij. De onderstaande grafiek is afgeleid van tabel A.1. De grafiek geeft het aantal productielocaties per status per jaar aan.

Grafiek A.5 Jaarlijkse status van de productielocaties

In de afgelopen jaren is een voortgang waarneembaar van operationeel naar fase 1 en een kleine verschuiving van de fase 1 naar fase 2. Dit komt omdat de verschillende fasen in het ontmantelingsproces enkele maanden tot jaren duren. Redenen hiervoor zijn o.a.:

- de complexiteit van de bovengrondse installatie en het aantal aanwezige putten;
- de beschikbaarheid van de mobiele installatie die nodig is om de putten te repareren en duurzaam af te sluiten;
- de mate waarin de bodem is verontreinigd.

Hierbij geldt dat het Groningen-gasveld in april 2024 definitief is gesloten en de voorbereiding van een ontmanteling enige tijd kost. De NAM hanteert een planning voor de te ontmantelen locaties binnen en buiten het Groningen-gasveld. De prioritering doen zij op basis van verschillende factoren. Het is dus mogelijk dat locaties een aantal jaren in een bepaalde fase blijft steken alvorens over te gaan naar de volgende fase. SodM kijkt in zijn toezicht ook naar deze planning.

Stand van zaken putlocaties

SodM heeft in 2025 de put-, monitorings- en observatielocaties geïnventariseerd, zodat een duidelijk beeld is ontstaan. De putlocaties worden ontmanteld. Onderstaand de stand van zaken eind 2025.

Grafiek A.6 Status van de putlocaties 2025

Stand van zaken monitorings- en observatielocaties

Ontmanteling van de monitorings- en observatielocaties gebeurt wanneer monitoring of observatie niet meer nodig is. Eind 2025 zijn 19 observatie- en monitoringslocaties operationeel. Er zijn geen aanwijzingen dat op korte termijn gestopt wordt met deze activiteiten. De gegevens in tabel A.1 zijn gebaseerd op de *Evaluatie monitoring strategie Groningenveld* 2025 van februari 2025, te vinden onder Onderzoeksrapporten op de website van de NAM.

Stand van zaken pijpleidingen, knooppunten en overslagstations

Tabel A.1 geeft voor deze groepen de betreffende fase eind 2025 aan, samengevat in tabel A.7 hieronder.

Tabel A.7 Stand van zaken pijpleidingen- knooppunt locaties en overslagstations eind 2025

Fase	Leidingen	Knooppuntlocaties	Overslagstations
Stand-by of operationeel	0	0	0
Fase 1. Loskoppelen van de installatie, spoelen en conserveren	233 (ongeveer)	13	2
Fase 2. Definitief verwijderen pijplei-ding/bovengrondse deel of treffen beheersmaatregelen	0	0	0
Overgedragen aan grondeigenaar			
Totaal	**0**	**13**	**2**

Ad4. Datum bodemsanering

SodM bespreekt maandelijks met de NAM de planning voor de ontmanteling van alle NAM-locaties. Het moment waarop de bodem-sanering begint, is hierbij een belangrijk ijkpunt. Na de sanering en cultuurtechnisch herstel wordt de grond immers teruggeven aan de eigenaar. Op basis van deze kolom in tabel A.1. kan dus worden ingeschat wanneer de locatie wordt opgeleverd. Na de sanering in Uiterburen heeft de NAM voor 2026 een bodemsanering gepland (Ten Post). Deze planning is gebaseerd op de bij SodM bekende gegevens over de NAM-planning van december 2025.

Dit is een uitgave van:

Staatstoezicht op de Mijnen
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Bezoekadres
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP Den Haag

Postadres
Postbus 24037 | 2490 AA Den Haag

t +31 (0)70 379 8400
E info@sodm.nl
W www.sodm.nl

Mei 2026

Rijksinkoopsamenwerking
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Programma van Eisen

Rijksinkoopsamenwerking

Bezoekadres
Rijkskantoor Beatrixpark
Wilhelmina van Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Bijlage L

behorend bij

Staat van Groningen en Noord-Drenthe

ten behoeve van het

ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

directie Schadeherstel Groningen en
directie Versterken en Perspectief Groningen

Kenmerk: 201865002.001.116

I. Akkoordverklaring

Ondergetekende,

in zijn hoedanigheid van:

Aanvinken wat van toepassing is
☐ Zelfstandig Inschrijver
☐ Penvoerder namens zijn Combinatie

1. verklaart volledig en onvoorwaardelijk te voldoen aan al de overige in de Opdracht-beschrijving gestelde Eisen en voorwaarden, zoals opgenomen in het Beschrijvend document (o.a. hoofdstuk 2 – Opdrachtbeschrijving) en de daarbij behorende Bijlagen.

Indien u als Inschrijver niet voldoet aan één of meerdere Eisen, of de Eisen en voorwaarden in de Opdrachtbeschrijving, dan is uw Inschrijving ongeldig en wordt u uitgesloten van verdere deelname aan deze Aanbesteding. Wanneer er hierboven sprake is van een "Inschrijver" gaat het om aanbestedingseisen (aanbestedingsfase), terwijl bij "Opdrachtnemer" gaat het om uitvoeringseisen (contractfase). Het gestelde in uw Inschrijving mag niet conflicteren met de gestelde Eisen of de Opdrachtbeschrijving zoals opgenomen in het Beschrijvend document. Bij constatering van een dergelijke tegenspraak, is uw Inschrijving ongeldig en sluiten wij u uit van verdere deelname aan deze Aanbesteding.

Aanbestedingsprocedure Eisen

E.1	De Inschrijving is ingericht volgens de procedure zoals beschreven in het Beschrijvend document en bevat de gevraagde en ingevulde Bijlagen zoals genoemd in paragraaf 7.4 van het Beschrijvend document.
E.2	De Inschrijver is bekend en gaat akkoord met de door de Aanbestedende dienst gehanteerde waarderings- en beoordelingsmethodiek zoals opgenomen in hoofdstuk 5 van het Beschrijvend document.

Juridische en commerciële Eisen

E.3	De Inschrijver accepteert de ARVODI-2025 en de Concept Dienstverleningsovereenkomst (Bijlage N) inclusief de bij de Nota(`s) van Inlichtingen geaccepteerde tekstwijzigingen, onvoorwaardelijk door ondertekening van deze Bijlage.
E.4	De Opdrachtnemer vrijwaart de Opdrachtgever voor eventuele aanspraken van de Belastingdienst.
E.5	De Opdrachtnemer neemt - indien van toepassing - afdoende maatregelen in het kader van de inleners- aansprakelijkheid en de Wet Ketenaansprakelijkheid. De Opdrachtnemer overlegt hiervoor op verzoek van de Opdrachtgever de benodigde documenten en rapporteert hierover.

Facturatie-eisen

E.6	De Opdrachtnemer zal op eerste verzoek van de Opdrachtgever invulling geven en meewerken aan de voorgestelde werkwijze van het elektronisch indienen van facturen via het Rijksinkoopportaal. De Opdrachtnemer zal alles in het werk stellen om dit op zo'n kort mogelijke termijn te realiseren.

E.7	De Opdrachtnemer zendt de factu(u)r(en) middels e-factureren aan de Opdrachtgever. De opdrachtnemer zal de vergoedingen voor de verrichte dienstverlening achteraf aan de Opdrachtgever in rekening brengen.
E.8	De door de Opdrachtnemer op te geven vaste all-in totaalprijs is weergegeven in Euro's en exclusief btw.
E.9	De Opdrachtnemer is aansprakelijk voor de (extra) kosten inzake btw indien deze ten onrechte niet, of voor een onjuist bedrag bij de Opdrachtgever in rekening worden gebracht. De verantwoordelijkheid voor een juiste btw-afdracht ligt, behoudens het gestelde in de hierna genoemde zin, te allen tijde bij de Opdrachtnemer. Wanneer de Opdrachtgever een dienst afneemt van een buitenlandse onderneming en de prestatie wordt volgens de fiscale regelgeving geacht in Nederland te zijn verricht, dan is de Opdrachtnemer zelf verantwoordelijk voor de afdracht van btw aan de Nederlandse fiscus over deze in Nederland verrichte dienst(en).
E.10	De facturen dienen minimaal aan de wettelijke Eisen van de Belastingdienst (Aan welke eisen moeten facturen voldoen voor uw btw-administratie? (belastingdienst.nl)) te voldoen. Facturen die hier niet aan voldoen, worden niet in behandeling genomen.
E.11	De uiterste factuurdatum voor een kalenderjaar is 1 december van het desbetreffende jaar.

Inhoudelijke Eisen

E.12	De Opdrachtnemer maakt de Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND) uiterlijk – met inachtneming van de voorbehouden zoals opgenomen in het Beschrijvend document - op de in het Beschrijvend document vermelde data openbaar. De oplevering bestaat uit een tweetal onderdelen, namelijk: • Het definitieve rapport in PDF die digitaal aangeleverd moet worden; • Het definitieve rapport in kleur in hardcopy met in totaal 3.000 stuks. Opdrachtnemer deelt deze uit tijdens de presentatie die opdrachtnemer organiseert, en stelt het restant aan Opdrachtgever ter beschikking voor gerichte verspreiding onder steunpunten, buurt- en dorpshuizen en maatschappelijke organisaties in Groningen en Noord-Drenthe.
E.13	De SvGND heeft tenminste twee verschijningsvormen, waarvan tenminste één gericht op professionals en één op bewoners. De verschijningsvorm gericht op professionals heeft een maximale omvang van 120 pagina's (A4).
E.14	De Opdrachtnemer licht zijn bevindingen toe tijdens de presentatie die de Opdrachtnemer organiseert in de week waarin de Staat van Groningen en Noord-Drenthe verschijnt.
E.15	De door de Opdrachtnemer gebruikte dataset moet overdraagbaar zijn. Daarom moet gebruik worden gemaakt van gangbare bestandsformaten. Deze moeten makkelijk overdraagbaar zijn en uiterlijk dertig kalenderdagen na de einddatum van deze Opdracht door de Opdrachtnemer worden gedeeld met de Opdrachtgever. Daarbij moeten ook de gebruikte onderzoeksmethodes en onderliggende datasets door de Opdrachtnemer aan de Opdrachtgever worden verstrekt. Er kan gebruik worden gemaakt van een online systeem van beveiligde gegevensoverdracht.
E.16	**Indicatoren schade-afhandeling** ▪ **Het aantal aanvragen per (actieve) regeling van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG)**, zowel cumulatief sinds 2020 (of vanaf het jaar waarin een regeling is ingevoerd) als het aantal aanvragen in het afgelopen jaar, uitgesplitst per gemeente, met inachtneming van het feit dat het toepassingsgebied per regeling geografisch kan verschillen.[1]

[1] Hieronder vallen naast de regelingen voor de afhandeling van fysieke schade, waardedaling en immateriële schade, ook de aanpak van duurzaam schadeherstel (funderingenherstel) en de regeling voor vergoeding van

	▪ **De status (in behandeling, afgewezen, toegekend) van alle aanvragen per regeling** op de peildatum 31 december van het afgelopen jaar, uitgesplitst per gemeente. ▪ De ontwikkeling van **de gemiddelde doorlooptijd van de regeling per jaar.** ▪ De ontwikkeling van **het aantal ingediende en afgehandelde bezwaren en beroepen per regeling per jaar.** ▪ **De status (in behandeling, afgewezen, toegekend) van de afhandeling van complexe dossiers (Taskforce complex**), zowel cumulatief vanaf 2020 als voor het afgelopen jaar. ▪ **De uitvoeringskosten van het IMG in het afgelopen jaar,** inclusief de ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren, onderverdeeld naar de kosten per regeling. ▪ **Het aantal acuut onveilige situaties (AOS-)meldingen per gemeente in het aardbevingsgebied**, uitgesplitst naar gegrond/ongegrond verklaarde meldingen, in het afgelopen kalenderjaar, en cumulatief vanaf 2020. ▪ **Tevredenheid van bewoners (rapportcijfer) over de uitvoering van de IMG-regelingen.** Per regeling wordt zowel de tevredenheid in het afgelopen jaar als het gemiddelde rapportcijfer van alle voorgaande jaren (vanaf 2020 of vanaf de introductie van de regeling) in kaart gebracht. ▪ **Tevredenheid van bewoners over de algehele afhandeling van hun schadeafhandeling (rapportcijfer)** zoals uitgevraagd door Enigma Research in opdracht van het Groninger Gasberaad. ▪ **Ontwikkeling van de algemene tevredenheid over specifieke aspecten zoals communicatie en bereikbaarheid van de dienstverlening van het IMG**, gebaseerd op periodieke tevredenheidsonderzoeken van het IMG, inclusief de ontwikkeling over tijd. ▪ **Het vertrouwen in IMG** als hoofdindicator uit de Bouwen aan Herstel Monitor, inclusief de ontwikkeling van deze perceptie over tijd, uitgesplitst naar type regeling en naar gemeente. Het voornemen van het IMG om het aantal te monitoren drijfveren terug te brengen, kan echter ook aanleiding vormen om in de SvGND mild, menselijk en makkelijk rechtstreeks te monitoren via de ontwikkeling van de direct daaraan gecorreleerde drijfveren.
E.17	**Indicatoren versterken** ▪ **Aantal adressen binnen de versterkingsopgave** per 31 december van het afgelopen jaar, uitgesplitst naar categorie en gemeente, inclusief een eventuele toename ten opzichte van voorgaande jaren: o Particuliere woningen; o Corporatiewoningen; o Woon- en bedrijfspanden agrarisch; o Woon- en bedrijfspanden mkb; o Erfgoedpanden; o Zorggebouwen; o Schoolgebouwen; o Overige bijzonder categorieën (zoals dorpshuizen, industrieel vastgoed). ▪ **Fasering van adressen binnen de versterkingsopgave**, uitgaande van de fasering die de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) hanteert, uitgesplitst naar gebouwcategorie (zie hierboven), en gemeente, inclusief de ontwikkeling van deze verdeling ten opzichte van voorgaande jaren. ▪ **Bezwaarprocedures binnen de versterkingsopgave,** uitgesplitst naar de gebouwcategorie en gemeente, type bezwaar en status van de afhandeling per 31 december van het afgelopen jaar, inclusief de ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren.

schade aan mestkelders.

	▪ **Tevredenheid over de dienstverlening van NCG,** uitgesplitst naar versterkingsfase, en waar mogelijk en statistisch relevant, gebouwtype en gemeente, inclusief de ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren. ▪ **Tevredenheid van bewoners over de informatievoorziening vóór, tijdens en na de versterking (rapportcijfer)** zoals uitgevraagd door Enigma Research in opdracht van het Groninger Gasberaad. ▪ **Tevredenheid van bewoners over het eindresultaat van de versterking (rapportcijfer)** zoals uitgevraagd door Enigma Research in opdracht van het Groninger Gasberaad. ▪ **Vertrouwen in de NCG,** uitgesplitst naar versterkingsfase, en waar mogelijk en statistisch relevant, gebouwtype en gemeente, inclusief de ontwikkeling ten opzichte van voorgaande jaren.
E.18	**Indicatoren samenhang schade en versterken** ▪ **Het aantal in behandeling genomen, afgeronde, afgewezen en onderhanden dossiers** bij het Interventieteam Vastgelopen Situaties en de Commissie Bijzondere Situaties, in het voorgaande kalenderjaar, alsmede cumulatief sinds de start van de genoemde organisaties, en waar relevant en beschikbaar, uitgesplitst per gemeente. ▪ **De jaarlijkse output,** voor zover deze door de uitvoerende partijen zelf wordt gemonitord en aan de Opdrachtnemer ter beschikking is gesteld, van: ○ **De Agenda Herstel** (uitgevoerd door de provincie Groningen, de gemeenten Groningen, Hogeland, Eemsdelta, Midden-Groningen en Oldambt, NCG, IMG en het Rijk); ○ **De uitvoering van maatregel 14 uit Nij Begun** (impuls voor leefbaarheid en toekomstperspectief in versterkingsgebieden, uitgevoerd door gemeenten); ○ **De uitvoering van maatregel 15 uit Nij Begun** (investeringen in de openbare ruimte na afronding van de versterking, uitgevoerd door gemeenten) ○ **Het agroprogramma** (uitgevoerd door de Provincie Groningen)**;** ○ **Het mkb-programma** (uitgevoerd door de Provincie Groningen)**;** ○ **Het erfgoedprogramma** (uitgevoerd door een samenwerking van de gemeentes in het aardbevingsgebied, de provincie Groningen, het ministerie van OCW/Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Nationaal Coördinator Groningen); ○ **De aanpak vanuit de Bestuurlijke Tafel Sociaal en Gezondheid** (uitgevoerd door gemeenten). ▪ **Ervaren Veiligheid** ○ **Veiligheidsbeleving in de buurt:** Percentage bevolking van 15 jaar of ouder dat zich wel eens of vaak onveilig voelt in de eigen woonbuurt. ○ **Tevredenheid met veiligheid:** Cijfer voor de tevredenheid over de veiligheid in de eigen woonbuurt op een 10-puntenschaal. ▪ **Ervaren Leefbaarheid** ○ **Tevredenheid met leefbaarheid:** Cijfer over de tevredenheid met de leefbaarheid in eigen dorp of wijk op een 10-puntenschaal. ○ **Ontwikkeling leefbaarheid:** Percentage dat vindt dat leefbaarheid in dorp of wijk afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan, gelijk is gebleven of achteruit is gegaan. ○ **Toekomstige leefbaarheid:** Percentage dat aangeeft de toekomst van dorp of wijk te zien als: zonnig, neutraal of zorgelijk. ○ **Leefbaarometerklasse**[2] ▪ **Ervaren Gezondheid** ○ **Ervaren gezondheid:** Percentage dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed ervaart, uitgesplitst naar jongvolwassenen en volwassenen en ouderen.

[2] Zie Leefbaarometer Home.

	○ **Mentaal Welbevinden:** Percentage dat de eigen mentale gezondheid als goed of zeer goed ervaart, uitgesplitst naar jongvolwassenen en volwassenen en ouderen. ▪ **Sociale Cohesie** ○ **Sociale cohesie** (Regionale Monitor Brede Welvaart, als onderdeel van het sociaal kapitaal van brede welvaart later, geeft de indicator sociale cohesie). ▪ **Ruimtelijke kwaliteit** ○ **Tevredenheid met de woonomgeving** via CBS of Groninger/Drents Panel. ○ **Waardering Landschap**: Cijfer voor de aantrekkelijkheid van het Groninger of Drents landschap op een 10-puntenschaal.
E.19	**Indicatoren isolatie door verduurzaming en ventilatie** • **Het aantal corporatiewoningen dat in het afgelopen jaar is geïsoleerd tot de standaard voor woningisolatie** als gevolg van de isolatieaanpak, inclusief het cumulatieve aantal sinds de start van de aanpak in 2025. ▪ Het aantal en aandeel corporatiewoningen dat per peildatum 31 december nog niet voldoet aan de standaard voor woningisolatie. ▪ Een inschatting van het **aantal woningen in het gebied dat per 31 december van het afgelopen jaar nog niet voldoet aan de standaard voor woningisolatie**, uitgesplitst naar: ▪ Corporatiewoningen, per gemeente; ▪ Particuliere woningen (koop en huur), per gemeente. • **Output van isolatiemaatregelen, uitgevoerd door de NCG, uitgesplitst naar status (afgerond/niet afgerond), fase in de versterking, gebouwtype en gemeente.** • **Aantal ontvangen en toegekende subsidieaanvragen voor maatregel 29** bij Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN) per 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de subsidieregeling van maatregel 29, inclusief aantal en typen aangevraagde isolatiemaatregelen per woning.[3] • **Het totaal en gemiddelde gesubsidieerde bedrag per jaar en cumulatief** sinds de start van de regeling in 2025. • **Het aantal toegekende subsidieaanvragen, alsmede het percentage van het totaal aantal aanvragen, dat op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief** (sinds de start van de regeling in 2025)**, gebruik heeft gemaakt van ondersteuning,** uitgesplitst naar het type ondersteuning. • **Het aantal toegekende subsidieaanvragen, alsmede het percentage van het totaal aantal aanvragen, waarbij de woningeigenaar vrijwillig[4] ervoor heeft gekozen een isolatieplan op te stellen, op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief** sinds de start van de regeling in 2025**.** Alle resultaten voor maatregel 29 dienen uitgesplitst te worden naar: ○ 13 gemeenten waar de regeling wordt opengesteld. ○ Type aanvrager: particuliere woningeigenaren binnen het versterkingsgebied, particuliere woningeigenaren buiten het versterkingsgebied, woningeigenaren met een inkomen tot maximaal 140% van het sociaal minimum, Verhuurders, VvE's.

[3] De subsidieregeling zal gefaseerd worden opengezet. Daarnaast dient de Opdrachtnemer rekening te houden met het feit dat woningeigenaren onder voorwaarden de mogelijkheid wordt geboden met terugwerkende kracht een subsidie aan te vragen. Hiervoor is een separate subsidieregeling ingericht: Subsidie Isolatie Nij begun - terugwerkende kracht | SNN.

[4] Een isolatieplan is niet verplicht als de totale kosten van uitgevoerde en uit te voeren maatregelen lager zijn dan €10.000,00 én de woning is gebouwd tussen 1 januari 1965 en 31 december 1991 en als de woning geen monument is.

	• **Het aantal afgeronde ondersteuningstrajecten, en de tevredenheid daarover,** op peildatum 31 december van het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de maatregel, uitgesplitst per type ondersteuningsmaatregel[5]. • **Mate van energiearmoede per gemeente op 31 december van het afgelopen jaar** (Landelijke monitor Energiearmoede) • **Realistische inschatting van het totale energieverbruik (warmtevraag) van alle woningen, per gemeente op 31 december van het afgelopen jaar** (CBS, Klimaatmonitor)
E.20	**Indicatoren sociaal herstel en welzijn** **16 output indicatoren** o Aantal gestarte initiatieven via de regeling Inwoners aan Zet met Eigen Budget; o Aantal gerealiseerde ontmoetingsplekken en voorzieningen; o Aantal georganiseerde activiteiten met wijk- en dorpsondersteuning; o Inzet van sociaal werkers en cultuurcoaches; o Het ondersteunen van initiatieven die de drempels verlagen voor deelname aan cultuur in en vanuit de regio; o Deelname aan programma Tijd voor Toekomst; o Aantal ingezette brugfunctionarissen in het onderwijs; o Aantal ingezette ondersteuners in het voortgezet onderwijs t.b.v. versterken pedagogische omgeving; o Dekking van de programma's Boekstart en Bibliotheek op School; o Aantal gecreëerde Nij Begun banen; o Aantal gestarte trajecten om generatiearmoede te doorbreken; o Aantal gestarte trajecten financiële weerbaarheid; o Percentage voortijdig schoolverlaten VO/MBO; o Deelname aan programma Kansrijke start; o Afname in consulten en doorverwijzingen bij huisartsen; o Deelname programma's voor mentale weerbaarheid jongeren. **14 outcome indicatoren** o Imago score van Provincie Groningen volgens Groningers; o Sociale cohesie (zie ook Eis 18, dit is dezelfde indicator); o Tevredenheid met woonomgeving (zie ook Eis 18, dit is dezelfde indicator); o Sociale contacten en maatschappelijke participatie; o Laaggeletterdheid; o Voortijdig schoolverlaten; o Havo/vwo leerlingen in derde leerjaar VO; o Netto arbeidsparticipatie; o Kinderen in huishoudens onder lage inkomensgrens; o Huishoudens met problematische schulden; o Ervaren gezondheid (zie ook Eis 18, dit is dezelfde indicator); o Geluk middelbare scholieren; o Psychische klachten middelbare scholieren; o Spraak- en taalontwikkeling tweejarigen.
E.21	**Indicatoren economisch perspectief** Op het moment van schrijven zijn nog geen outputindicatoren vastgesteld voor de economische agenda. Er zijn wel 14 outcome indicatoren opgenomen in de Economische Agenda.

[5] Het gaat om coachingstrajecten, adviestrajecten van isolatieadviseurs, en ontzorgingstrajecten door derde partijen.

	Deze zijn: ▪ Emissie-intensiteit; ▪ Tevredenheid met woonomgeving; ▪ Gestarte vestigingen; ▪ Aantal vestigingen met snelgroeiende bedrijven ▪ Energie Efficiëntie Index; ▪ Stay rate; ▪ Inverse van stay rate; ▪ Onbenut arbeidspotentieel; ▪ Aantal spin-offs voortkomend uit kennisinstellingen; ▪ Verleende NL-octrooien per 100.000 inwoners; ▪ Imago Sentiment Indicator (ISI) van Groningers; ▪ ISI van niet-Groningers; ▪ Verwachting Groningers over ISI; ▪ ISI van niet-Groningse bedrijven.
E.22	**Indicatoren m.b.t. brede welvaart** ● **Indicator voor de brede welvaart *hier en nu* ten opzichte van het landelijk gemiddelde per 31 december van het vorige jaar** en de ontwikkeling van brede welvaart vanaf de start van Nij Begun, uitgesplitst naar gemeenten en provincie. ● **Een overzicht van brede welvaartsverhogende en -verlagende factoren, uitgesplitst naar de gemeenten in het effectgebied.**
E.23	**Indicatoren en ontwerpeisen m.b.t. vertrouwen in de overheid** ● **Vertrouwen in de overheid** zoals jaarlijks gepubliceerd door Gronings Perspectief, met minimaal een uitsplitsing naar Rijksoverheid, provincie en gemeente; met minimaal onderscheid in groepen tussen inwoners zonder schade, enkelvoudige schade en inwoners met meervoudige schade; zodra de data via het nieuwe NCG-versterkingspanel beschikbaar is, dient het verschil tussen inwoners die wel of niet onderdeel zijn van de versterkingsoperatie onderdeel uit te maken van de monitoring; ● **Vertrouwen in instituties** zoals jaarlijks geactualiseerd door CBS middels de regionale Monitor Brede Welvaart. De indicator betreft het gemiddelde van de drie scores op de drie instituties Tweede Kamer der Staten-Generaal, politie, en rechters.
E.24	De Opdrachtnemer voorziet de resultaten van een jaarlijkse analyse, waarin tenminste de volgende vragen worden beantwoord: <u>Schadeafhandeling:</u> 1. In hoeverre draagt de schadeafhandeling door het IMG bij aan een daadwerkelijk schadevrij effectgebied? 2. In hoeverre kan op basis van de (ontwikkeling van) resultaten en de tevredenheid van inwoners hierover worden geconcludeerd dat de schadeafhandeling in de regio mild, makkelijk en menselijk verloopt? Hierbij dient ingegaan te worden op relevante factoren die de tevredenheid beïnvloeden, alsmede op aspecten van doelmatigheid en doeltreffendheid, en op de spreiding van het gemiddelde rapportcijfer over verschillende specifieke groepen (bijvoorbeeld gedupeerden met lichte schade en gedupeerden met veel schade). 3. In hoeverre wordt de vaste vergoeding voor de afhandeling van fysieke schade door bewoners als een aantrekkelijke optie ervaren?

Ten aanzien van de versterking

4. In hoeverre kan worden verwacht dat de versterkingsopgave wordt afgerond conform de planning uit de meest recente verdiepende analyse van NCG?
5. In hoeverre kan, op basis van de bereikte resultaten, gesteld worden dat het veilig is in het voormalige gaswinningsgebied van het Groningenveld? Welke bijdrage leveren specifieke aanpakken, zoals de dorpenaanpak, hieraan?
6. In hoeverre kan op basis van de (ontwikkeling van) resultaten en de tevredenheid van inwoners hierover worden geconcludeerd dat de uitvoering van de versterking in het versterkingsgebied mild, makkelijk en menselijk verloopt? Hierbij dient ingegaan te worden op relevante factoren die de tevredenheid beïnvloeden, waaronder verbeteractiviteiten van NCG, alsmede aspecten van doelmatigheid en doeltreffendheid, en de spreiding van de gemiddelde tevredenheid tussen verschillende specifieke groepen.

Programma's voor speciale doelgroepen en de samenloop tussen schade en versterken

7. Wat is de betekenis van de resultaten van de bij de uitvoering van de speciale programma's betrokken instanties voor de voortgang en kwaliteit van, en de tevredenheid over, de herstelopgave in algemene zin?
8. Hoe verhoudt de ontwikkeling op de zes effectgebieden van de herstelaanpak (ervaren veiligheid, ervaren leefbaarheid, ervaren gezondheid, mentaal welbevinden, sociale cohesie en ruimtelijke kwaliteit) zich tot de landelijke ontwikkeling, specifiek onder de doelgroepen die het hardst zijn getroffen door de gaswinningsproblematiek?

Verduurzaming

9. In hoeverre is het, op basis van de voortgang, realistisch dat uiterlijk in 2035 alle woningen in het effectgebied voldoen aan de isolatiestandaard?
10. Wat is de bijdrage van de extra impulsmaatregelen (maatregel 28 t/m 30) aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de monitoring binnen de SvGND?
11. Dragen de ondersteunings- en ontzorgingsmaatregelen op een doelmatige manier bij aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in het effectgebied?
12. Wat is de bijdrage van de woningcorporaties aan het doel van het Rijk om alle woningen te isoleren tot de standaard voor woningisolatie in het effectgebied?
    - In hoeverre is het, op basis van de voortgang, realistisch dat uiterlijk in 2035 alle corporatiewoningen in het effectgebied voldoen aan de isolatiestandaard?
    - Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de hoofddoelstelling?'
13. In hoeverre dragen de maatregelen in het kader van verduurzaming bij aan het verlagen van de energie-armoede en het energieverbruik in de 13 gemeenten waarop de aanpak zich richt?
14. Eenmalig in 2026, wat was de bijdrage die de subsidie *Verduurzaming en Verbetering Groningen* heeft geleverd aan de ambitie om alle woningen in het effectgebied te isoleren tot de standaard voor woningisolatie?

Welzijn en sociaal herstel

15. In hoeverre dragen de resultaten van de Sociale Agenda bij om de sociale doelen te realiseren, met oog voor verschillen tussen gemeenten?
16. Wat is de bijdrage van de sociale agenda aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de uitvoering van de agenda in 2025?
17. In hoeverre zijn de behaalde resultaten toereikend om de vastgelegde streefwaarden voor tussentijdse doelen te bereiken?
18. Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de tien lange termijn doelstellingen?

	<u>Economische ontwikkeling</u> 19. In hoeverre dragen de resultaten van de Economische Agenda bij om de doelen van de Economische Agenda te realiseren, met oog voor verschillen tussen gemeenten? 20. Wat is de bijdrage van de economische agenda aan het doelbereik in het afgelopen jaar en cumulatief sinds de start van de uitvoering van de agenda in 2026? 21. In hoeverre zijn de behaalde resultaten toereikend om de vastgelegde streefwaarden voor tussentijdse doelen te bereiken? 22. Welke externe factoren beïnvloeden de kans op tijdige realisatie van de vijf doelstellingen? <u>Impact op brede welvaart</u> 23. In hoeverre dragen alle maatregelen en interventies bij aan het doel dat de brede welvaart in de 13 gemeenten uiterlijk in 2055 het landelijk gemiddelde bereikt? 24. In hoeverre ontwikkelen de brede welvaartsscores zich verschillend tussen gemeenten in het effectgebied, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor? 25. Welke gemeenten of gebieden lieten in het afgelopen jaar een opvallend sterke verbetering of verslechtering in brede welvaart zien, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor? 26. Hoe ontwikkelt brede welvaart zich onder specifieke doelgroepen zoals jeugd, gedupeerden en kwetsbare groepen, en wat zijn mogelijke verklaringen hiervoor? 27. Hoe ontwikkelt de brede welvaart later (in termen van natuurlijk, sociaal, menselijk en economisch kapitaal) zich, en in hoeverre gaat deze ten koste van brede welvaart in het *hier en nu*? 28. In hoeverre sluiten de huidige beleidskeuzes binnen de sociale en economische agenda's aan bij de inzichten over de indicatoren die in het afgelopen jaar het sterkst hebben bijgedragen aan een toename van brede welvaart (brede welvaartsverhogende factoren) en aan een afname van brede welvaart (brede welvaartsverlagende factoren)? 29. In hoeverre kan aannemelijk worden gemaakt dat de ingezette beleidsmaatregelen binnen de vijf pijlers bijdragen aan de ontwikkeling van brede welvaart? <u>Impact op het vertrouwen in de overheid</u> 30. In hoeverre is er sprake van een inhaalslag in Groningen en Noord-Drenthe ten opzichte van het landelijk gemiddelde vertrouwen in instituties, en zit hierin verschil tussen gedupeerden en niet-gedupeerden, en tussen verschillende gemeenten? 31. Welke externe factoren beïnvloeden het vertrouwen in de overheid, en op welke wijze? 32. In hoeverre kan aannemelijk worden gemaakt dat de ingezette beleidsmaatregelen binnen de vijf pijlers bijdragen aan de ontwikkeling van het vertrouwen in de overheid?
E.25	**Algemene ontwerpeisen ten aanzien van de monitoring** • De Opdrachtnemer stelt op basis van de indicatoren in dit Programma van Eisen een monitoringsraamwerk op, en bespreekt dit met de Opdrachtgever en de klankbordgroep. Voor het toevoegen of verwijderen van indicatoren gelden de volgende voorwaarden: • de benodigde data is bij voorkeur openbaar beschikbaar, zodat aanvullend onderzoek niet of zo min mogelijk nodig is; • de data is beschikbaar op een bruikbaar geografisch schaalniveau; de data is actueel en bij voorkeur tenminste jaarlijks beschikbaar, zodat de voortgang van het beleid ieder jaar kan worden vastgesteld; • de klankbordgroep is hierover geconsulteerd; • De Opdrachtnemer duidt de ontwikkelingen binnen de verschillende pijlers in onderlinge samenhang. • De Opdrachtnemer gebruikt referentiegebieden om trends in Groningen en Noord-Drenthe te duiden.

	• De Opdrachtnemer brengt trendlijnen en doelbereik in beeld om de bijdrage van het beleid aan de resultaten te kunnen beoordelen. De Opdrachtnemer betrekt de perceptie van inwoners en andere betrokkenen actief bij de duiding van beleidseffecten. • De SvGND wordt voorzien van een bibliografie waarin alle voor het dossier relevante publicaties die in het afgelopen kalenderjaar zijn verschenen worden genoemd en kort worden samengevat (circa 50-150 woorden per publicatie), desgewenst aangevuld met publicaties die in de periode tot het verschijnen van de Staat zijn verschenen en door de Inschrijver zijn gebruikt in zijn duiding. Onderdeel van de bibliografie is, zoals opgenomen in maatregel 45 van Nij Begun, tenminste ook een samenvatting van de status van de ontmanteling van de gaswinningslocaties en opruimwerkzaamheden door NAM, waarover door NAM en SoDM wordt gepubliceerd.

Projectteam met voldoende kennis en ervaring

E.26	De Opdrachtnemer beschikt over voldoende ervaren kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit om de gevraagde dienstverlening gedurende de gehele contractperiode (inclusief eventuele piekperioden) optimaal te leveren.
E.27	De Opdrachtnemer beschikt over een projectteam dat gezamenlijk aantoonbaar deskundig is ten aanzien van - en ervaring heeft met - de dienstverlening die in de Opdrachtbeschrijving van hoofdstuk 2 van het Beschrijvend document is beschreven.
E.28	Indien het Personeel van Opdrachtnemer voor de concrete uitvoering van de Opdracht niet meer beschikbaar is, dient zij te worden vervangen door personen die over een vergelijkbaar opleidingsniveau alsmede vergelijkbare kennis en ervaring beschikken. Zie hiervoor ook artikel 4 van de ARVODI-2025.

Communicatie en overleg

E.29	De Opdrachtnemer spant zich maximaal in voor een goede communicatie met de Opdrachtgever over de dienstverlening.
E.30	De Opdrachtgever heeft bij de Opdrachtnemer een vast aanspreekpunt, inclusief een vaste vervanger, voor alle zaken die verband houden met de dienstverlening.
E.31	Voor telefonische en schriftelijke communicatie tussen de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever tijdens kantooruren is het centrale aanspreekpunt van de Opdrachtnemer optimaal beschikbaar.
E.32	De Opdrachtnemer draagt zorg voor het inplannen van de Opdrachtgever-Opdrachtnemer overleggen, en de data-overleggen, en zorgt binnen twee werkdagen voor een beknopt verslag met actiepuntenlijst. Overleggen kunnen digitaal plaatsvinden.
E.33	De Opdrachtnemer draagt zorg voor het secretariaat van de Klankbordgroep, waaronder in ieder geval begrepen het maken van afspraken, het opstellen van verslagen, het bijhouden van een actiepuntenlijst, het zo nodig produceren respectievelijk vermenigvuldigen en verspreiden van te bespreken stukken alsmede het bijhouden van een projectarchief, welke na afronding van de Opdracht aan de Opdrachtgever wordt overgedragen. Overleggen kunnen digitaal plaatsvinden. De klankbordgroep komt tenminste twee keer per jaar samen.
E.34	Vergaderstukken worden door de Opdrachtnemer aan de Opdrachtgever aangeboden per e-mail en ten minste drie (3) werkdagen voordat ze worden besproken.
E.35	Op alle e-mailcommunicatie tussen de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever geeft de Opdracht-nemer binnen drie (3) werkdagen inhoudelijk respons, of met een deugdelijke motivering wanneer het langer duurt.

E.36	Elke twee weken neemt Opdrachtnemer deel aan het Opdrachtgever/Opdrachtnemer-overleg. Hierin wordt gesproken over ten minste maar niet beperkend tot: - Voortgang - Planning - Algemene zaken - Communicatie - Inhoudelijke punten - Grafisch/weergave - Printzaken - Presentatie onderzoek
E.37	De Opdrachtnemer borgt jaarlijkse kwaliteitsverbetering door een interne evaluatie, en bespreking van verbeterpunten met de Opdrachtgever en met de klankbordgroep. De uitkomsten worden benut bij het samenstellen van de volgende SvGND, waarin de doorgevoerde veranderingen worden beschreven en toegelicht.
E.38	De Opdrachtnemer maakt problemen bij de uitvoering van de Opdracht of vertraging in de planning zo snel als mogelijk kenbaar aan de Opdrachtgever. Zie hiervoor ook artikel 18 van de ARVODI-2025.

Geheimhouding

E.39	De Opdrachtnemer betracht geheimhouding ten aanzien van alle informatie die hem in de meest brede zin binnen de uitvoering van de Opdracht ter beschikking staat en komt. Zie hiervoor ook artikel 11 van de ARVODI-2025.

Eigendom gegevens

E.40	De Opdrachtnemer erkent dat Opdrachtgever eigenaar is van de in het kader van de dienstverlening in ontwikkeling zijnde, ontwikkelde, verkregen en verzamelde gegevens met inbegrip van eventuele bewerkingen die daarop naderhand zijn uitgevoerd. Zie hiervoor ook artikel 23 van de ARVODI-2025.
E.41	De Opdrachtnemer mag de in het kader van de dienstverlening verkregen en bewerkte gegevens slechts in opdracht van en na schriftelijke toestemming door de Opdrachtgever aan derden verstrekken.

Beheer gegevens

E.42	De Opdrachtnemer draagt zorg voor het zorgvuldig beheer van de ontwikkelde en verkregen gegevens met inachtneming van de relevante algemene en specifieke wettelijke bepalingen.
E.43	De Opdrachtnemer legt de ontwikkelde, verzamelde en bewerkte gegevens op een zodanige wijze vast, dat deze geschikt zijn voor verstrekking aan derden voor voortzetting van de werkzaamheden.

Overdracht gegevens

E.44	De Opdrachtnemer is verplicht om bij beëindiging van de Opdracht of bij wisseling van opdrachtnemer zorg te dragen voor een volledige en zorgvuldige overdracht. Indien de Dienstverleningsovereenkomst wordt beëindigd, terwijl niet voorzien is in een partij die de werkzaamheden zal voortzetten, zal de overdracht van de reeds opgestelde gegevens plaatsvinden aan de Opdrachtgever. Deze overdracht omvat ten minste: • **Documentatie**: overdracht van alle relevante projectdocumentatie, methodologieën, verslagen, en besluitvormingsnotities. • **Data**: overdracht van ruwe en bewerkte datasets, inclusief metadata, formats en toelichting op gebruikte analysetools. • **Kennisoverdracht**: het organiseren van ten minste één overdrachtsessie met de opvolgende partij en de Opdrachtgever.

	• **Toegankelijkheid**: aanlevering van alle informatie in een gestructureerde, overdraagbare en toegankelijke vorm. De Opdrachtnemer mag geen eigendomsrechten claimen op de verzamelde data of rapportages, en mag geen technische of juridische belemmeringen opwerpen voor overdracht. Gebruik van niet-overdraagbare software of exclusieve kennisstructuren is niet toegestaan.

Vertrouwelijkheid onderzoeksgegevens

E.45	De Opdrachtnemer verzamelt, controleert en bewerkt de aangeleverde informatie met inachtneming van de beveiligingseisen die de Algemene verordening gegevensbescherming (Avg) stelt aan het werken met persoonsgegevens. Indien nodig sluit voor de uitvoering van deze Opdracht de Opdrachtnemer een AVG gerelateerde overeenkomst met de Opdrachtgever. Dit kan ook een uitvoeringspartij zijn zoals NCG of IMG, omdat zij (contact) gegevens aanleveren aan de Opdrachtnemer.
E.46	De Opdrachtnemer dient er voor zorg te dragen dat de onderzoeksbestanden binnen een beveiligde (analyse)omgeving worden opgeslagen en alleen kunnen worden benaderd door eigen werknemers die daartoe zijn bevoegd. Het verplaatsen van deze onderzoeksgegevens naar een omgeving buiten de door de Opdrachtnemer beveiligde omgeving is niet toegestaan.

Nederlandse taal

E.47	De op te leveren producten in paragraaf 2.3.1.1 van het Beschrijvend document dienen door de Opdrachtnemer in de Nederlandse taal, op taalniveau B2, aan de Opdrachtgever beschikbaar te worden gesteld.

Social return

E.48	De Opdrachtnemer dient gedurende de looptijd van de Dienstverleningsovereenkomst minimaal twee procent van de gerealiseerde opdrachtwaarde van de Dienstverleningsovereenkomst te besteden aan een nieuw social return initiatief of een uitbreiding van een bestaand initiatief. De doelgroepen kunt u vinden op: Social return | Inkoop thema's | Rijksinkoopsamenwerking. De Opdrachtnemer maakt binnen één (1) maand na definitieve gunning van de Opdracht een plan van aanpak voor social return. In het plan van aanpak beschrijft de Opdrachtnemer hoe social return zal gaan worden toegepast bij de uitvoering van de Dienstverlenings-overeenkomst. Het plan van aanpak bevat in ieder geval: • de wijze waarop de Opdrachtnemer impact creëert; • de manier waarop de Opdrachtnemer het afgesproken percentage realiseert; • de doelgroep(en) die de Opdrachtnemer betrekt bij uw initiatief; • de wijze waarop de Opdrachtnemer de begeleiding vormgeeft, indien van toepassing op het initiatief van de Opdrachtnemer; • de rolverdeling en de vorm van de begeleiding; • de randvoorwaarden; • de planning. Dit plan van aanpak wordt een onderdeel van de Dienstverleningsovereenkomst. De Opdrachtgever keurt het plan goed of vraagt om een verbetering. Na akkoord op het plan

	van aanpak door de Opdrachtgever, is de Opdrachtnemer verplicht om binnen twee (2) maanden te starten met de uitvoering van het goedgekeurde plan van aanpak. De invulling moet controleerbaar zijn en is minimaal (half)jaarlijks onderwerp van gesprek tussen de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever. Als Opdrachtnemer legt u de resultaten vast in het online systeem. WIZZR maakt de impact van maatschappelijk verantwoord ondernemen zichtbaar! | WIZZR. U krijgt daarvoor een persoonlijke inlog. WIZZR registreert, monitort en rapporteert de resultaten. Van de Eis dat de social return verplichting binnen de periode van de Dienstverlenings-overeenkomst wordt gerealiseerd, kan in overleg tussen de Opdrachtnemer en de Opdrachtgever worden afgeweken in het kader van duurzame plaatsing van een kandidaat. De Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor de werving van social return kandidaten. Mocht er behoefte zijn aan ondersteuning bij de werving en selectie van kandidaten voor de invulling van de social return verplichting, dan kan een werkgeversservicepunt van de arbeidsmarktregio daarin ondersteunen.

Sanctiepakket Rusland

E.49	De Opdrachtgever handelt volgens de door de Europese Raad vastgestelde sanctiepakket Rusland inzake aanbestedingen. De Inschrijving van de Inschrijver, respectievelijk de dienstverlening tijdens de contractfase door de Opdrachtnemer, mag niet in strijd zijn met hetgeen beschreven in het sanctiepakket. Russische partijen worden uitgesloten van deelname aan de onderhavige Aanbesteding, respectievelijk de dienstverlening. Dit geldt ook voor partijen die meer dan tien procent van de opdrachtwaarde in onderaanneming uitbesteden aan een Russische partij. De actuele informatie over de inhoud en reikwijdte van het sanctiepakket Rusland inzake aanbestedingen vindt u middels de volgende link: Sancties Rusland | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden.

Groningen Perspectief

De psychosociale impact van de gaswinnings-problematiek op de bewoners in 2025

Gronings Perspectief fase 4

NIVEL
Kennis voor betere zorg

rijksuniversiteit groningen

Colofon

April 2026

Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel, met gebruikmaking van het Groninger Panel van het Sociaal Planbureau Groningen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Auteurs
Dr. Wout de Vries, Rijksuniversiteit Groningen
Drs. Veerle Wilborts, Nivel
Dr. Babet Kanis, Nivel
Drs. Julie Penders, Nivel
Drs. Sanne Berends, Rijksuniversiteit Groningen
Dr. Annette Scherpenzeel, Nivel
Drs. Judith van der Molen, Rijksuniversiteit Groningen
Hilde Stulp, Rijksuniversiteit Groningen
Drs. Marjolein Boendermaker, Rijksuniversiteit Groningen
Prof. dr. Michel Dückers, Rijksuniversiteit Groningen/Nivel

Begeleidingscommissie
Dr. Nienke Busscher, Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (technisch voorzitter)
Drs. Merel Jonkheid, Groninger Bodem Beweging
Drs. Elise Kamminga, Gemeente Groningen
Drs. Loes Marinissen, Gemeente Groningen
Drs. Jacolien Masselink, Gemeente Eemsdelta
Drs. George Medendorp, Gemeente Het Hogeland
Dr. Herman van Os, Nationaal Coördinator Groningen
Mw. Samirah Pel-Schipper, Veiligheidsregio Groningen
Dr. Hanneke Pot, Instituut Mijnbouwschade Groningen
Dhr. Herman Rinket, Stut en Steun
Mw. Carin Roggen, Provincie Groningen
Drs. Christine van Rossum, Instituut Mijnbouwschade Groningen
Dr. Edwin Spijkers, GGD Groningen
Drs. Gerda Steenhuis, Groninger Dorpen
Dhr. Simon Strous, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Drs. ing. Gert-Jan Swaving, Nationaal Programma Groningen
Dr. Elianne Zijlstra, Rijksuniversiteit Groningen

© 2026; Rijksuniversiteit Groningen. Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksuniversiteit Groningen.

Foto omslag: Angelo Roga

Voorwoord

Een terugblik op het afgelopen jaar dwingt tot keuzes. Wat is ons bijgebleven? Het helpt als er voorgaande jaren zijn om dat jaar tegen af te zetten. Voor Gronings Perspectief, de onafhankelijke monitor van de impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in het noorden van het land, ligt dat niet anders. We monitoren sinds 2016 onder deze naam en hebben gezien hoe het accent in de maatschappelijke discussie veranderde, momentum groeide om de gaswinning te beëindigen en gepaard ging met noodzakelijke investeringen voor herstel in de op de proef gestelde regio. Zoals gebruikelijk baseren we onze terugblik op meerdere vragenlijstmetingen, die een inkijk geven in de recente toestand van bewoners in Groningen en ontwikkelingen vergeleken met de periode daarvoor. Gezondheid, veiligheid, sociale relaties, vertrouwen, wat gaat goed en minder goed?

Ook in dit rapport gaan we na welke wijze bevingen, schade, versterkingstrajecten en actuele ontwikkelingen doorwerken. En wat blijft dan bij? Dat de gaswinningsproblematiek van invloed is en blijft voor bewoners. Dat schade en versterking van woningen voor de mensen die er dagelijks mee worden geconfronteerd een factor van betekenis en een bron van stress vormen. Dat – niet verrassend – problemen die ook écht door mensen als een last worden ervaren veel meer impact hebben. Dat – evenmin verrassend – een nieuwe grote beving zoals die in Zeerijp in november 2025 (magnitude 3,4), net zoals eerdere grote bevingen, onmiskenbaar gevolgen heeft; misschien juist omdat dit een breuk vormde met geleidelijk afnemende risico's.

Deze bevindingen vormen de rode draad van dit rapport. Het onderzoeksteam is de deelnemers aan de vragenlijstonderzoeken, de brede begeleidingscommissie en klankbordgroepen zéér dankbaar. Het kan niet vaak genoeg worden benadrukt, zelfs niet of juist wél na tien jaar: zonder hun aanhoudende inzet zou deze monitor niet mogelijk zijn en zouden de niet direct waarneembare gevolgen voor mensen minder zichtbaar zijn. Die zichtbaarheid is een voorwaarde om de impact, zolang als nodig, op het netvlies te houden van beleidsmakers en professionals.

De onderzoekers

Inhoudsopgave

Colofon	1
Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Afkortingen en kernbegrippen	4
Samenvatting	7
1. Achtergrond en methoden	10
2. Ervaren procedurele last	24
3. Extra meting naar aanleiding van de beving bij Zeerijp	31
4. Gezondheid	42
5. Emoties	49
6. Sociale relaties	54
7. Ervaren veiligheid en risicoperceptie	61
8. Vertrouwen in overheden en instanties	70
9. Ervaren procedurele last in de versterking	84
10. Conclusies en aanbevelingen	87
Onderzoeksteam en betrokkenen	92
Referenties	92
Bijlage 1: Onderdelen van het onderzoek	96
Bijlage 2: Vragenlijsten	98
Bijlage 3: Longitudinale trends 2016-2025	128
Bijlage 4: Factorscores voor ervaren procedurele last	134
Bijlage 5: Overzicht gegevens aangeleverd door NCG	136

Afkortingen en kernbegrippen

Afkortingen

AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
DPIA	Data Protection Impact Assessment
GBB	Groninger Bodem Beweging
IMG	Instituut Mijnbouwschade Groningen
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
NPG	Nationaal Programma Groningen
PGA	Peak ground acceleration, *een seismische maat van grondversnelling tijdens een aardbeving.*

Kernbegrippen

Groninger Panel Het Groninger Panel bestaat uit ruim 6.000 inwoners van 18 jaar en ouder uit alle Groningse gemeenten. Het panel is een representatieve mix van jongeren en ouderen, verschillende opleidingsniveaus, mannen en vrouwen en inkomensgroepen.
NCG-panel Nieuw opgezet panel onder bewoners van adressen in de werkvoorraad van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), de organisatie die verantwoordelijk is voor de versterkingswerkzaamheden.
Nij Begun Kamerbrief van 25 april 2023 waarin het kabinet 50 maatregelen voorstelt om schadeherstel en versterking in Groningen milder, eenvoudiger en menselijker te maken, op basis van suggesties van bewoners en betrokken organisaties.
Schadegroep Categorie van respondenten op basis van het aantal keer zelfgerapporteerde schade, ongeacht hoe lang men al schade heeft. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat dit een betrouwbare indicator is van de impact van schadeproblematiek op bewoners (Stroebe et al., 2020).

Geen schade
Respondenten die aangeven geen schade te hebben gehad.

Eén keer schade
Respondenten die aangeven één keer schade te hebben gehad.

Meerdere keren schade
Respondenten die aangeven meer dan één keer schade te hebben gehad.

Ervaren procedurele last
Een samengestelde maat van drie factoren die samen de ervaren procedurele last van schade of van een versterkingstraject weergeven. De ervaren procedurele last van schade en die van versterking zijn twee aparte constructen. De drie factoren zijn:
1) Hoe sterk de schade/het versterkingstraject de respondent bezighoudt.
2) Of de respondent vindt dat hij/zij een eenvoudig of complex dossier heeft.
3) De ervaren wachttijd voor duidelijkheid over schadeherstel/versterking aan de woning.

Beving gevoeld of gehoord
Categorie van respondenten op basis van het al dan niet voelen of horen van de beving bij Zeerijp. Dit is enkel in de laatste meting na de beving opgenomen.

Beving gevoeld: Ja
Respondenten die aangeven de beving bij Zeerijp te hebben gevoeld of gehoord.

Beving gevoeld: Nee
Respondenten die aangeven de beving bij Zeerijp niet te hebben gevoeld of gehoord.

Versterkingsproces
Traject waarin wordt beoordeeld of een woning aan de veiligheidsnorm voldoet en – indien nodig – maatregelen worden getroffen om de woning te versterken. De dikgedrukte termen lichten we verder toe in Tabel 1.3.12.

Fase: wachten
Respondenten die nog wachten op **opname** of **beoordeling** van hun woning.

Fase: versterking
Respondenten bij wie de woning na de beoordeling niet aan de norm voldeed en voor wie nu de **planvorming** of **uitvoering** van de versterking loopt.

Fase: afgerond
Respondenten bij wie de **bouw afgerond** is, of waar er sprake is van **complete afronding** van het versterkingsproces.

Fase: op norm
Respondenten bij wie de woning na beoordeling op norm is verklaard, wat betekent dat er geen versterking nodig is.

Werkvoorraad van de NCG
Adressen die zijn opgenomen in de versterkingsoperatie door de NCG, de organisatie die verantwoordelijk is voor de versterkingswerkzaamheden.

Opleidingscategorie
Drie categorieën waarin de totale opleidingsduur en het theoretische gehalte oplopen van geen onderwijs, basisonderwijs en VMBO tot HBO en wetenschappelijk. Het onderzoeksteam heeft de keuze gemaakt om het woord ‘opleidingsniveau’ en termen als

‘laag’ of ‘hoog’ te vermijden.

Categorie A
- Basisonderwijs (lagere school)
- Geen opleiding
- LBO (bijv. LTS, LEAO, huishoudschool)

Categorie B
- HAVO/VWO (HBS, MULO-B, Lyceum)
- MBO (bijv. MTS, MEAO, UTS)

Categorie C
- HBO (bijv. HTS, HEAO, Sociale Academie, Kweekschool, PABO, HAS)
- Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)

Samenvatting

Al jarenlang grijpt de gaswinningsproblematiek in op het dagelijks leven van duizenden bewoners in de provincie Groningen. Sinds 2016 brengt onderzoeksgroep Gronings Perspectief de gevolgen van de gaswinning voor de veiligheid, gezondheid en het vertrouwen van bewoners in overheden en instanties in kaart. Het doel van Gronings Perspectief is om het maatschappelijk belang te dienen door middel van onafhankelijk onderzoek naar de psychosociale impact van de gaswinning op bewoners.

Focus van dit rapport

In het huidige rapport ligt de focus op de relatie tussen de kernindicatoren die sinds 2016 centraal staan in ons onderzoek (o.a. gezondheid, veiligheidsgevoelens en vertrouwen in overheden en instanties) en vier directe en indirecte gevolgen van de gaswinning in Groningen: 1) schade, 2) procedurele last, 3) aardbevingen en 4) de versterkingsoperatie. Onze conclusies zijn gebaseerd op vragenlijstgegevens van zes panelmetingen, plus een extra meting na de beving bij Zeerijp, waarbij we aanvullende gegevens koppelen in samenwerking met uitvoeringsinstanties.

Bevindingen

De belangrijkste bevindingen kunnen als volgt worden samengevat:

Schade

In de periode tussen april 2023 en oktober 2025 hangt schade aan woningen structureel en negatief samen met veiligheidsgevoelens, mentale gezondheid en vertrouwen in overheden en instanties. Tegelijkertijd is er voor veel van deze indicatoren sprake van een algemene verbetering door de tijd, die extra sterk is bij respondenten met meerdere keren schade.

Procedurele last

Naast de invloed van schade heeft ook de procedurele last die respondenten met schade ervaren een op zichzelf staande, negatieve invloed op de kernindicatoren. Respondenten die één keer schade hebben maar een hoge procedurele last ervaren, scoren in veel gevallen vergelijkbaar met respondenten die meerdere keren schade hebben maar een lage last. Respondenten met zowel meerdere keren schade als een hoge procedurele last hebben de minst gunstige uitkomsten.

De beving bij Zeerijp

De aardbeving bij Zeerijp op 14 november 2025 veroorzaakte een directe terugval in alle kernindicatoren. Respondenten die de beving hebben gevoeld of gehoord, ervaren meer stressgerelateerde klachten, een verminderde geestelijke gezondheid, meer negatieve emoties en een lager gevoel van veiligheid in de periode na de beving. Ook daalde het vertrouwen in de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente, maar steeg het vertrouwen in de uitvoeringsorganisaties (IMG, NCG) en buurtgenoten.

Versterking

De verschillende fases die respondenten in de versterkingsfase doorlopen gaan gepaard met veranderingen in hun scores op de kernindicatoren. In de eerste fase, tussen opname en beoordeling, voelen respondenten zich minder veilig en schatten ze risico's hoger in dan ervoor. Daaropvolgende fases (met name tussen de beoordeling van de woning en de uitvoering van werkzaamheden) gaan gepaard met een verminderde gezondheid en negatievere emoties. Tegen het einde en na afloop van de versterkingsoperatie zijn er positieve ontwikkelingen: respondenten voelen zich hoopvoller en minder boos, voelen zich aanzienlijk veiliger en schatten risico's lager in. Deze positieve ontwikkelingen aan het einde van de versterkingsoperatie betekenen echter niet automatisch dat het na afronding beter gaat dan vóór de versterking.

Aanbevelingen

Deze bevindingen leiden tot de volgende zes aanbevelingen:

1) Het voorkomen, beperken en herstellen van schade blijft een van de meest effectieve manieren om psychosociale problematiek tegen te gaan.

2) Gerichte aandacht om de procedurele last rond schadeherstel en versterking in kaart te brengen en te verminderen. In de versterking kan de procedurele last bijvoorbeeld worden teruggebracht door bewoners voldoende ondersteuning te geven.

3) De combinatie van meerdere keren schade en een hoge procedurele last is zorgelijk. Daarom is (nog) meer aandacht nodig voor de last die samenhangt met de combinatie van meervoudige schade, een hoge complexiteit en een langlopend dossier.

4) Na een aardbeving stellen bewoners het uit om hun woning te controleren op schade. De assistentie en steunpunten moeten dus langer beschikbaar blijven.

5) Respondenten maken zich zorgen over de intensiteit en gevolgen van toekomstige bevingen. Het aanbieden van betrouwbare informatie over de aard, kans op en risico's van toekomstige aardbevingen, evenals duidelijke crisiscommunicatie op het moment van een aardbeving, kan toekomstige stress rondom bevingen verminderen.

6) Het is van belang om bewoners tijdens het versterkingsproces adequaat te ondersteunen en nazorg aan te bieden na afronding van de versterking. Heldere en tijdige communicatie, een vast aanspreekpunt, een flexibele planning, afstemming met bewoners, maar ook op de hoogte zijn van (een mogelijk lange en belastende) voorgeschiedenis zijn hierbij van belang (D'Amore et al., 2025; Kanis et al., 2024).

1. Achtergrond en methoden

1.1 Over Gronings Perspectief

Dit rapport is opgesteld door Gronings Perspectief, een onafhankelijk onderzoeksteam van de Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel. Het team monitort, met subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de impact van de gaswinningsproblematiek voor bewoners van Groningen en Noord-Drenthe. Gronings Perspectief houdt sinds 2016 een "vinger aan de pols" door vragenlijstmetingen uit te voeren onder het Groninger Panel van het Sociaal Planbureau Groningen met inwoners van de provincie Groningen. Sinds 2024 zijn daar vragenlijstmetingen aan toegevoegd in het Drents Panel trendbureau Drenthe, met een focus op bewoners uit Noord-Drenthe. Ook houden wij sinds 2024 specifieke metingen gericht op de versterkingsoperatie.

De vragenlijsten bevatten "kernindicatoren" zoals ervaren welzijn, geestelijke en fysieke gezondheid, veiligheidsgevoelens en risicobeleving, en vertrouwen in overheden en instanties (zie Tabel 1.3.3). Daarnaast worden interviews uitgevoerd met bewoners, om inzicht te krijgen in het verhaal achter de cijfers. Samen stellen de vragenlijsten en interviews ons in staat om de structurele gevolgen van de gaswinning door de tijd te belichten, verdieping aan te brengen en in te zoomen op actualiteiten en vragen die leven onder bewoners.

Gronings Perspectief fase 4: 2023-2026

In 2023 is de vierde fase van het onderzoeksproject Gronings Perspectief ingegaan. Deze fase richt zich op de impact van schade en procedures rond schadevergoeding en de versterkingsoperatie in de periode 2023-2026. De werkwijze met vragenlijsten en interviews, zoals gehanteerd in eerdere fases van het onderzoek, wordt voortgezet met enige aanvullende onderzoekssporen. Het eerste aanvullende onderzoeksspoor bestaat uit vragenlijsten voor bewoners van wie huizen zijn opgenomen in de versterkingsoperatie van Nationaal Coördinator Groningen (NCG; hierna NCG-panel).[1] Het tweede aanvullende spoor zijn vragenlijsten voor bewoners van de provincie Drenthe, via het Drents panel van trendbureau Drenthe. Het derde spoor vormen analyses van gegevens van de periodieke GGD Gezondheidsmonitor, in samenwerking met GGD Groningen. Een volledig overzicht van de onderzoekssporen is te vinden in Bijlage 1. Over de resultaten van de aanvullende onderzoekssporen wordt apart

[1] Dit betekent dat hun woning op een lijst staat van woningen die mogelijk niet veilig zijn bij een nieuwe aardbeving en in dat geval versterkt moeten worden. Een deel van deze woningen moet nog worden beoordeeld door de NCG, om te bepalen of versterking nodig is, een deel wordt versterkt, en voor een (nog relatief klein) deel is de versterking al afgerond.

gerapporteerd: zo is in november 2025 is een rapport verschenen over impact van de gaswinningsproblematiek voor scholieren, gebaseerd op de GGD Jeugdmonitor (Penders et al., 2025), en in december 2025 een trendrapport over de impact van de gaswinningsschade in Drenthe (Lichtenberg et al., 2025) . Het huidige rapport verschijnt tegelijk met een rapport op basis van interviews met 22 bewoners bij wie de versterking is afgerond of van wie de woning "op norm" is verklaard (van der Molen et al., 2026). Eerder verscheen een rapport waarbij de focus ligt op 20 interviews met ondernemers (van der Molen et al., 2024) en een rapport op basis van interviews onder ouderen (Rozema et al., 2024).

1.2 Over het huidige rapport

In dit rapport onderzoeken we de ontwikkeling door de tijd van kernindicatoren, zoals gezondheid en veiligheidsgevoelens, op vier manieren.

1) We bekijken de ontwikkeling in het Groninger Panel door de reguliere metingen van april '25 en oktober '25 naast eerdere bevindingen te zetten, met de focus op verschillen tussen *schadegroepen*.
2) We gaan dieper in op deze schadegroepen door voor het eerst te kijken naar de *ervaren procedurele last* bij schade, en we laten de ontwikkeling hiervan door de tijd zien.
3) De trend van de reguliere metingen werd op 14 november 2025 mogelijk verstoord door de *beving bij Zeerijp* met een kracht van 3,4 op de schaal van Richter. Daarom besteden we ook aandacht aan een mogelijke trendbreuk door deze beving.
4) We geven een update van eerdere binnen-persoonanalyses (Kanis et al., 2024) van het verloop van *versterkingsfases* bij respondenten van het Groninger en het NCG-panel.

Voor we deze trends en ontwikkelingen bespreken, presenteren we eerst in Hoofdstuk 2 en Hoofdstuk 3 enkele beschrijvende statistieken. In Hoofdstuk 2 tonen we de samenhang tussen ervaren procedurele last, demografische kenmerken en schade. In Hoofdstuk 3 beschrijven we de context, ervaringen en waarnemingen rond de beving bij Zeerijp. Vanaf Hoofdstuk 4 richten we ons op de relatie met kernindicatoren, op de vier bovengenoemde manieren. In Hoofdstuk 9 gaan we kort in op procedurele last in de context van de versterking. Aan het begin van elk hoofdstuk staat een samenvatting met de belangrijkste bevindingen.

1.3 Methoden

Panels en antwoorden

Voor dit rapport maken we gebruik van gegevens uit twee verschillende panels: het Groningen Panel en het NCG-panel. Het Groninger Panel bestaat uit inwoners van de provincie Groningen van 18 jaar en ouder. Dit panel telt ruim 6.000 leden, die voor elke vragenlijst worden benaderd. De samenstelling van het panel is divers en weerspiegelt de bevolking van Groningen op belangrijke demografische kenmerken. Meer informatie over de werving en samenstelling van het Groninger Panel is te vinden in de verantwoording van het Sociaal Planbureau Groningen[2].

Naast het Groninger Panel hebben we gegevens gebruikt van het NCG-panel. Dit panel bestaat uit bewoners van adressen die deel uitmaken van de werkvoorraad van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG), de organisatie die verantwoordelijk is voor de coördinatie en uitvoering van de versterkingswerkzaamheden in de regio. De gegevens zijn verkregen via een vragenlijst die specifiek onder deze groep is afgenomen. De wervingsmethode van dit panel is beschreven in ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025). Belangrijk is dat er geen overlap is tussen de respondenten van het Groninger Panel en het NCG-panel.

In 2025 zijn onder de panelleden van het Groninger Panel drie vragenlijsten uitgezet. De eerste vragenlijst kon worden ingevuld tussen 14 maart en 15 april, en is in dit rapport aangeduid als de meting van april '25. De tweede vragenlijst kon worden ingevuld tussen 25 september en 28 oktober, waarnaar we verwijzen als de meting van oktober '25. Volgend op de aardbeving bij Zeerijp is op 18 november een derde vragenlijst uitgezet, die kon worden ingevuld tot en met 3 december. Voor het NCG-panel is in 2025 één vragenlijst uitgezet, die panelleden konden invullen tussen 4 en 28 maart.

Tabel 1.3.1 laat de deelname zien aan de vier metingen die in 2025 binnen Gronings Perspectief zijn uitgezet en die in dit rapport zijn meegenomen. De deelnamepercentages van de metingen in het Groninger Panel liggen rond de 42% of lager, en zijn daarmee iets lager dan bij de twee metingen in 2024, die een deelname van 50% en 45% hadden.

[2] Zie https://sociaalplanbureaugroningen.nl/wordpress/wp-content/uploads/2023/06/Onderzoeksverantwoording-Groninger-Panel-2023.pdf

Tabel 1.3.1 Responsoverzicht van de metingen in 2025

Panel	April	Oktober	Zeerijp (november)	NCG-panel (april)
n	2529	2479	2260	625
% van panel	42%	42%	38%	52%
n (compleet)	2171	1813	1993	536
% van panel	36%	30%	34%	45%

Non-respons

Non-respons–het uitvallen van panelleden die niet aan metingen deelnemen–kan de samenstelling van het Groninger Panel en daarmee de onderzoeksresultaten beïnvloeden. Om te controleren of vertekening door non-respons waarschijnlijk is, hebben we de kenmerken van respondenten die deelnamen aan beide reguliere vragenlijsten (april en oktober 2025) en de extra meting na de beving in Zeerijp vergeleken met respondenten die slechts één of twee van deze vragenlijsten hebben ingevuld. Tabel 1.3.2 biedt een overzicht van alle respondenten die in 2025 ten minste één vragenlijst hebben ingevuld.

Uit de analyses van de non-respons blijkt dat deze het hoogst was onder de groep respondenten zonder schade, vergeleken met respondenten met één keer of meervoudige schade.

Tabel 1.3.2 (Non-)respons op de metingen in '25

Panel	Alleen April '25	Alleen Okt '25	Alleen Zeerijp (Nov '25)	Twee metingen in '25	Alle metingen in '25	Totaal respondenten '25
N (compleet)	427	225	341	893	1066	2952
*%**	14,5%	7,6%	11,6%	30,2%	36,1%	100%

*Noot: * Percentage van panelleden dat in '25 tenminste één vragenlijst heeft ingevuld.*

Samenstelling vragenlijsten

In de vragenlijsten voor zowel het Groninger Panel als het NCG-panel, inclusief de meting na de beving bij Zeerijp, zijn de kernindicatoren van Gronings Perspectief opgenomen. Deze indicatoren omvatten gezondheid, emoties, sociale relaties, ervaren veiligheid en vertrouwen. Om consistentie en vergelijkbaarheid met eerdere metingen

te waarborgen, zijn hiervoor dezelfde (schaal)vragen gebruikt. Op die manier kunnen we de ontwikkeling in deze variabelen over tijd analyseren. Een gedetailleerd overzicht van de kernindicatoren en de gebruikte meetschalen is te vinden in Tabel 1.3.3.

Tabel 1.3.3 Kernindicatoren en schalen in Gronings Perspectief

Kernindicator	Beschrijving, scorebereik en interpretatie
Geestelijke gezondheid	Gemeten met de *Mental Health Inventory* (MHI-5, Berwick et al., 1991), een schaal van vijf vragen waarin respondenten aangeven hoe ze zich de afgelopen vier weken voelden. De somscore van de vijf vragen loopt van 0 (zeer ongezond) t/m 100 (perfect gezond).
Ervaren gezondheid	Eén vraag uit de RAND-SF-30, waarbij respondenten hun algemene gezondheid beoordelen op een schaal van 1 (zeer slecht) tot 5 (zeer goed).
Stressgerelateerde klachten	Vier vragen over klachten in de afgelopen vier weken : 1) hartkloppingen, 2) duizeligheid of licht in het hoofd, 3) prikkelbaarheid of irritatie, 4) moeheid. Respondenten geven per item een antwoord tussen 1 (nooit) en 6 (voortdurend). De somscore loopt van 4 t/m 24, waarbij hogere scores duiden op meer klachten.
Huisartsbezoek	Het percentage respondenten dat in de afgelopen twee maanden contact heeft gehad met de huisarts. Hogere percentages duiden op vaker huisartsbezoek.
Emoties	Drie vragen over emoties in de afgelopen vier weken: 1) hoop, 2) machteloosheid en 3) boosheid. In de vragenlijst na de beving bij Zeerijp zijn aanvullend opgenomen: 4) angst en 5) verdriet. Antwoorden lopen van 1 (nooit) tot 6 (voortdurend).
Sociale relaties	Vijf vragen over de sociale verbondenheid en steun in het dorp of de buurt van een respondent, en drie vragen over onderlinge verhoudingen (Leach et al., 2008; Zimet et al., 1988). Respondenten geven aan in hoeverre ze het eens zijn met stellingen, en in hoeverre er sprake is van specifieke onderlinge verhoudingen, met antwoorden tussen 1 (helemaal oneens / helemaal niet) en 5 (helemaal eens / erg veel).
Ervaren veiligheid	Eén vraag naar hoe veilig respondenten zich de afgelopen vier weken voelden op de plek waar ze wonen, in verband met de gaswinning. De schaal loopt van 1 (zeer onveilig) tot 5 (zeer veilig).
Risicoperceptie	Drie vragen waarbij respondenten de kans inschatten op fysieke risico's in het geval van toekomstige aardbevingen. De somscore loopt van 1 (zeer kleine kans) tot 5 (kans is zeer groot). Respondenten schatten aanvullend twee niet-fysieke risico's in.
Vertrouwen	Respondenten geven aan hoeveel vertrouwen ze hebben in verschillende overheden en instanties. Antwoorden lopen van 1 (helemaal geen vertrouwen) tot 5 (heel veel vertrouwen).

Noot: Bij alle vragen waren de antwoordopties "weet ik niet", "niet van toepassing" en/of "wil ik niet zeggen" mogelijk. Deze antwoordopties zijn niet meegenomen in de analyses.

Naast deze kernindicatoren zijn in de metingen voor het Groninger Panel, inclusief de meting na de beving van Zeerijp, ook specifieke thema's aan de orde gekomen (zie Hoofdstuk 2). Voor een volledig overzicht van alle vragen en onderwerpen verwijzen we naar Bijlage 2.

Analysemethoden

In de komende hoofdstukken onderzoeken we de samenhang van de kernindicatoren uit Tabel 1.3.3 met de volgende vier gevolgen van de gaswinning: 1) schade aan woningen, 2) procedurele last, 3) de aardbeving bij Zeerijp en 4) de versterkingsoperatie. Hieronder lichten we onze aanpak en overwegingen bij de analyses voor elk van deze gevolgen toe.

Relatie met schade

Om de relatie tussen de kernindicatoren en schade te onderzoeken, delen we respondenten al gedurende de gehele looptijd van Gronings Perspectief in op basis van het aantal keer dat ze schade door gaswinning hebben gehad. Voor elke meting worden respondenten ingedeeld in één van drie schadegroepen: geen schade, één keer schade of meerdere keren schade. Het gaat hierbij om het aantal keren schade dat respondenten zelf rapporteren in de vragenlijsten. We houden hierbij geen rekening met hoe lang iemand al schade heeft, of wat de ernst van de schade is. In een eerder rapport lieten we zien dat schadeduur een aanvullende belasting is voor de gezondheid van respondenten (Stroebe et al., 2022). In Tabel 1.3.4 is de verdeling van respondenten over de schadegroepen zichtbaar voor de twee meest recente metingen. Eerder onderzoek waarin deze zelfrapportage is gekoppeld aan het schaderegister van de TCMG (Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen; inmiddels vervangen door het IMG) wijst uit dat de zelfrapportage een betrouwbare indicator is om de impact van schadeproblematiek op bewoners te onderzoeken (Stroebe et al., 2020).

Tabel 1.3.4 Aantal respondenten per schadegroep zoals ingevuld in de vragenlijsten van april en oktober 2025.

	Geen schade	Eén keer schade	Meerdere keren schade
April 2025	*N* = 679 (30%)	*N* = 540 (23,8%)	*N* = 1047 (46,2%)
Oktober 2025	*N* = 590 (27,1%)	*N* = 496 (22,8%)	*N* = 1085 (50%)

We laten in dit rapport resultaten zien van de zes metingen van april '23 tot en met oktober '25. Deze periode bestrijkt de start van Gronings Perspectief fase 4 tot nu. Hiermee voegen we twee extra metingen toe vergeleken met ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025), waardoor we de bevindingen uit dat rapport kunnen vergelijken met de nieuwe resultaten. Bijlage 3 laat de ontwikkeling zien sinds de start van het onderzoek in 2016.

In tegenstelling tot de rapporten uit 2024 (Kanis et al., 2024) en 2025 (D'Amore et al., 2025) groeperen we respondenten nu per meting op basis van de schade die ze bij die specifieke meting aangeven. In eerdere rapporten deelden we respondenten in naar hun laatst gerapporteerde schade, waardoor zij door de tijd heen steeds in dezelfde groep bleven. Dat maakte het mogelijk om veranderingen binnen schadegroepen over de tijd te volgen zonder dat wisselingen in groepssamenstelling dit beïnvloedden. Er is zeker sprake van dit soort wisselingen: in de periode april '23 tot en met oktober '25 wisselt ongeveer 15% van respondenten tussen twee metingen van schadegroep. Uitgaan van de laatst gerapporteerde schade kan dan leiden tot onjuiste conclusies over de rol van schade in eerdere metingen, omdat de situatie van respondenten kan zijn veranderd. Omdat we in de analyses zes metingen meenemen, is dit risico aanzienlijk. Daarom groeperen we in dit rapport op basis van de schade zoals aangegeven per meting. Ter controle hebben we de analyses ook uitgevoerd op basis van de laatst gerapporteerde schade: de hoofdconclusies blijven dan hetzelfde.

Voor elk van de zes metingen onderzoeken we de relatie tussen de kernindicatoren en de drie schadegroepen. Per meting schatten we een apart cross-sectioneel regressiemodel waarin we de kernindicator voorspellen door de schadegroep, met correctie voor geslacht, opleidingscategorie en leeftijd. Zonder deze correctie kunnen demografische verschillen tussen gebieden met veel en weinig schade het verband vertekenen, omdat zulke verschillen, bijvoorbeeld in de leeftijdsopbouw, ook samenhangen met de kernindicatoren zoals gezondheid.[3] In de figuren laten we de zogenoemde 'voorspelde gemiddelden' zien per schadegroep, waarmee we dankzij de controlevariabelen algemenere conclusies kunnen trekken dan op basis van de 'geobserveerde gemiddelden' zonder de correctie. Bij deze voorspelde gemiddelden laten we 95%-betrouwbaarheidsintervallen zien, die de onzekerheid rondom dat gemiddelde aangeven. In elke figuur combineren we de resultaten van de zes afzonderlijke analyses (één per meetmoment) tot een trendgrafiek die de ontwikkeling door de tijd tussen de schadegroepen laat zien. De schaal van de y-as in deze grafieken is afgestemd op de betrouwbaarheidsintervallen. Dit maakt trends beter zichtbaar, al is het hiermee lastiger om uitkomsten onderling te vergelijken. Waar verschillende kernindicatoren samen in één figuur staan, gebruiken we waar mogelijk dezelfde y-as, zodat deze wel te vergelijken zijn.

Net als in onze vorige twee rapporten (D'Amore et al., 2025; Kanis et al., 2024) toetsen we met een verdiepende analyse of de ontwikkeling door de tijd verschilt tussen schadegroepen. Een uitkomst, bijvoorbeeld gezondheid, kan voor alle respondenten toenemen over tijd, maar kan ook voor één schadegroep dalen en voor een andere groep gelijk blijven of stijgen. Ook kunnen verschillen tussen schadegroepen in de loop van de tijd groter of kleiner worden. Deze analyses richten zich ook op de periode tussen april 2023 en oktober 2025 en nemen alle respondenten mee die ten minste één van de zes metingen hebben ingevuld (N = 4368).

[3] Ongeveer een kwart van de respondenten met schade zit in de versterking. Hier corrigeren we niet voor.

We modelleren hiervoor elke kernindicator als lineaire functie van tijd en schadegroep in een multilevel model, en voegen in een tweede model de interactie tussen tijd en schadegroep toe. De toetsen geven steeds de gemiddelde verandering over de hele periode weer, per schadegroep. Daarbij kan het voorkomen dat er een stijging of daling tussen de meetmomenten in een grafiek te zien is, terwijl er gemiddeld, over de totale periode gezien, toch geen significante verandering is. Omgekeerd kan de verandering over de hele periode gezien wel significant zijn, terwijl er maar in één of enkele meetmomenten verandering zichtbaar is. In enkele gevallen toetsen we ook een gebogen (niet-lineaire) trend om te zien of de kracht van een trend toeneemt of afneemt door de tijd.

Relatie met ervaren procedurele last

Een van de hoofdthema's in het huidige rapport is de ervaring van respondenten met procedures rond schadeherstel en versterking. In ons rapport uit 2022 (Stroebe et al., 2022) besteedden we al aandacht we aan deze meer indirecte gevolgen van de gaswinning, door te kijken naar het aantal jaren dat respondenten te maken hebben met schade, en met de vragen over niet-fysieke risico's die we nog steeds stellen (zie Tabel 1.3.3). In dit rapport onderzoeken we opnieuw de procedurele last die respondenten ervaren in de context van schade. Hiervoor hebben we bij de laatste drie van de zes metingen respondenten met schade gevraagd naar hun ervaring op drie onderdelen: 1) in hoeverre de schade hen bezighoudt, 2) of zij hun schadedossier als eenvoudig of complex ervaren, 3) en hoelang zij meestal moeten wachten op duidelijkheid over schadeherstel aan hun woning (zie Tabel 1.3.5).

Tabel 1.3.5 Drie componenten van ervaren procedurele last (schade).

Vraag
In hoeverre houdt de schade die u had/heeft u bezig?
Vindt u dat u een eenvoudig of complex schadedossier heeft?
Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over schadeherstel aan uw woning?

We hebben deze drie componenten samengevoegd tot één indicator die voor elke respondent aangeeft hoeveel procedurele last hij/zij ervaart, in elk van de drie metingen. Dit hebben we gedaan door gebruik te maken van factorscores. In Bijlage 4 onderbouwen we deze keuze, en lichten we toe wat factorscores zijn.

In de analyses onderzoeken we hoe de procedurele last die respondenten ervaren samenhangt met de kernindicatoren en vergelijken we dit met onze andere voorspeller: schade. Deze twee voorspellers staan niet los van elkaar. Schade is een voorwaarde voor (eventuele) procedurele last bij het afhandelen van die schade. In

Hoofdstuk 2.2 gaan we dieper in op de relatie tussen schade en ervaren procedurele last. Door in de analyses zowel schade als ervaren procedurele last als voorspellers mee te nemen kunnen we iets zeggen over de relatieve belasting van procedurele last, en van andere gevolgen van het hebben van schade (alle andere gevolgen die niet te maken hebben met procedurele last). Het kan ook zijn dat de twee voorspellers elkaar versterken, zodat de relatie tussen procedurele last en een uitkomst sterker is voor respondenten met meer schade.

Belangrijk is dat niet alle respondenten met schade (uit Tabel 1.3.4) alle drie de vragen over procedurele last hebben beantwoord. Zoals blijkt uit Tabel 1.3.6, baseren we de analyses voor procedurele last op per meting 150-300 minder respondenten dan de analyses voor schade.

Tabel 1.3.6 Aantal respondenten met schade en aantal respondenten met een score op ervaren procedurele last

	Respondenten met schade	Respondenten met een score op ervaren procedurele last
Oktober '24	*N* = 1727	*N* = 1418
April '25	*N* = 1587	*N* = 1404
Oktober '25	*N* = 1581	*N* = 1383

Om de relatie tussen ervaren procedurele last en de kernindicatoren te visualiseren, delen we respondenten op in twee groepen op basis van de mediaan (de middelste score). De mediaan valt in ons geval vrijwel samen met het gemiddelde, waardoor we een groep van ongeveer 700 respondenten met een bovengemiddelde last en een groep van 700 met een ondergemiddelde last onderscheiden. Om de rapportage te vereenvoudigen spreken we van respondenten met een 'hoge' en respondenten met een 'lage' last.

Wanneer we kijken naar de schadegroep waarin respondenten met een hoge of lage last zitten, valt op dat meerdere keren schade niet altijd samengaat met een hoge procedurele last; 26-29% van de respondenten met meerdere keren schade rapporteert een lage last. Omgekeerd heeft 6-8% van de respondenten met één keer schade een hoge ervaren procedurele last . Tabellen 1.3.7, 1.3.8, en 1.3.9 laten het aantal respondenten zien per 'schade-last' groep, voor elk van de drie metingen.

Tabel 1.3.7 Aantal respondenten per schadegroep en ervaren procedurele last voor de meting van oktober '24.

	Eén keer schade	Meerdere keren schade
Lage procedurele last	*N* = 311 (21,9%)	*N* = 407 (28,7%)
Hoge procedurele last	*N* = 98 (6,9%)	*N* = 602 (42,4%)

Tabel 1.3.8 Aantal respondenten per schadegroep en ervaren procedurele last voor de meting van april '25.

	Eén keer schade	Meerdere keren schade
Lage procedurele last	*N* = 336 (23,9%)	*N* = 367 (26,1%)
Hoge procedurele last	*N* = 115 (8,2%)	*N* = 586 (41,7%)

Tabel 1.3.9 Aantal respondenten per schadegroep en ervaren procedurele last voor de meting van oktober '25.

	Eén keer schade	Meerdere keren schade
Lage procedurele last	*N* = 306 (22,1%)	*N* = 387 (28%)
Hoge procedurele last	*N* = 88 (6,3%)	*N* = 602 (43,5%)

In het rapport visualiseren we voor deze vier groepen de voorspelde gemiddelden van de kernindicatoren, net als bij de analyses op schade. Ter vergelijking laten we voor de drie metingen voor oktober 2024 ook voorspelde gemiddelden zien van de schadegroepen met één keer of meerdere keren schade. Voor deze drie metingen tussen april 2023 en april 2024 hebben we geen gegevens over ervaren procedurele last. Om een zuivere vergelijking te maken nemen we in de analyse voor deze eerste drie metingen alleen respondenten mee die in ten minste één van de drie laatste metingen een procedurele last score hebben (Tabel 1.3.10; 425-710 minder respondenten).

Tabel 1.3.10. Aantal respondenten met schade tussen april '23 en april '24, en met een score op procedurele last voor de periode tussen oktober '24 en oktober '25

	April '23	Okt '23	April '24
Eén keer of meerdere keren schade	*N* = 2071	*N* = 1989	*N* = 1772
Eén keer of meerdere keren schade EN minstens één score op procedurele last in de laatste drie metingen	*N* = 1361	*N* = 1411	*N* = 1347

We onderzoeken de relatie tussen schade, ervaren procedurele last en de kernindicatoren als volgt. Eerst toetsen we statistisch (middels contrasten) of de vier groepen verschillen in voorspelde gemiddelden. Deze verschillen zijn ook af te lezen uit de betrouwbaarheidsintervallen in de figuren. Bij deze figuren kan de y-as verschillen tussen de grafieken, zodat kleine verschillen tussen de groepen beter zichtbaar zijn.

Vervolgens voeren we een verdiepende analyse uit waarin we de relatieve voorspellende waarde van hoeveelheid schade vergelijken met die van de ervaren procedurele last. Deze analyse verduidelijkt de rol van procedurele last en andere aspecten van het hebben van schade voor een kernindicator. Hierbij gebruiken we het aantal keren schade (niet ingedeeld in twee schadegroepen maar lopend van 1 tot 10 keer of meer) en de mate van ervaren procedurele last (niet ingedeeld in twee groepen met hoge of lage last, maar op basis van het aantal standaarddeviaties boven of onder de gemiddelde last, zie Bijlage 4). Op deze manier kunnen we de kracht van elk van de twee voorspellers direct vergelijken (middels gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten). Ook vergelijken we deze resultaten met de resultaten wanneer we wel groeperen. Voor sommige kernindicatoren is er wel sprake van een relatie met schadegroepen, maar niet met hoeveelheid schades. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het voor die kernindicator belangrijker is of respondenten herhaaldelijk schade hebben dan hoeveel keer schade dit precies is.[4] Tot slot toetsen we ook de interactie tussen schade en ervaren procedurele last. In sommige gevallen versterken deze elkaar, wat we in de tekst beschrijven als een stapeling van schade en procedurele last die extra belastend is.

In Hoofdstuk 9 behandelen we ervaren procedurele last in de context van de versterking. In dit hoofdstuk presenteren we resultaten op basis van de meting van april '25, waarvoor we gebruikmaken van gecombineerde gegevens van het Groninger Panel en het NCG-panel. Respondenten in beide panels kregen dezelfde drie vragen als voor schade, maar toegespitst op hun versterkingstraject (zie Tabel 1.3.11).

[4] Een andere verklaring is dat de relatie tussen de betreffende kernindicator en aantal schades niet lineair is.

Tabel 1.3.11 Drie componenten van ervaren procedurele last (versterking)

Vraag
In hoeverre houdt uw versterkingstraject u (nog) bezig?
Vindt u dat u een eenvoudig of complex versterkingstraject heeft?
Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over versterking aan uw huis?

Impact van beving Zeerijp

Voor de meting na de aardbeving bij Zeerijp in november 2025 is de kern van de reguliere vragenlijst gebruikt, waarbij grotendeels dezelfde kernindicatoren zijn gebruikt als in eerdere metingen. Bij enkele onderwerpen is de vraagstelling echter aangepast. Zo is bij thema's als gezondheid, stressgerelateerde klachten, ervaren veiligheid en emoties gevraagd naar de periode sinds de aardbeving, in plaats van de gebruikelijke periode van de afgelopen vier weken. Hierdoor konden de scores van deze kernindicatoren niet rechtstreeks worden vergeleken met de scores uit eerdere metingen. We hebben daarom alleen onderzocht wat het effect van de beving was door de kernindicatoren te vergelijken voor wie de beving voelde of hoorde en wie niet.

Dit is uitgevoerd met regressieanalyses op de gegevens van de extra meting, waarbij we rekening hielden met verschillen in schadegroep, leeftijd, opleiding, geslacht en scores uit eerdere metingen (waar mogelijk). Voor elke uitkomst, zoals geestelijke gezondheid, stressgerelateerde klachten, hoop, machteloosheid, angst en andere emoties, laten we de gemiddelde scores per groep zien in staafdiagrammen, inclusief de 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Voor de overige kernindicatoren, waarbij de vraagstelling in de meting na de beving in Zeerijp ongewijzigd was gebleven, is wél gekeken naar de ontwikkelingen over tijd. Hiervoor is een subset samengesteld met de gegevens uit de meting vóór en de meting na de beving. Respondenten zijn hierbij ingedeeld in een 'beving gevoeld'-groep op basis van hun rapportage over het al dan niet voelen of horen van de beving in de meting na de beving. Deze groepsindeling is vervolgens ook toegepast op hun scores in de meting vóór de beving.

Voor deze kernindicatoren hebben we onderzocht of de beving invloed had op risicoperceptie en vertrouwen in de Rijksoverheid, Provincie, gemeente, IMG, NCG en buurtgenoten. We hielden hierbij rekening met het feit dat sommige respondenten aan beide meetmomenten deelnamen, door een multilevelanalyse te gebruiken. In deze analyse keken we naar het effect van het wel of niet voelen of horen van de beving, het tijdstip (vóór versus na de beving), en de combinatie hiervan. In alle analyses is rekening gehouden met verschillen in schadegroep, leeftijd, opleiding en geslacht.

De resultaten zijn weergegeven in figuren met gemiddelde scores per groep door de tijd, inclusief 95%-betrouwbaarheidsintervallen. Ter illustratie zijn in deze figuren ook de gemiddelde scores uit de eerste vijf metingen (april '23 t/m april '25) opgenomen, maar transparant weergegeven omdat deze niet in de analyses zijn gebruikt.

Impact van versterking

Naast de impact van het hebben van schade, onderzoeken we ook de impact van de versterkingsoperatie op dezelfde kernindicatoren. Om vast te stellen of een respondent te maken heeft met de versterkingsoperatie maken we gebruik van gegevens van NCG o.a. over de data waarop men de verschillende versterkingsfases ingaat (zie Bijlage 5 voor een overzicht van beschikbaar gestelde gegevens). Door deze gegevens te combineren[5] met de data uit onze vragenlijsten voor zowel het Groninger Panel als het NCG-panel, maken we een inschatting van de impact van (de verschillende fases van) de versterking op o.a. gezondheid, ervaren veiligheid en vertrouwen. We controleren in deze analyses voor het hebben van schade, om de schattingen voor versterking zo min mogelijk te vertekenen door verschillen in schade. Hierbij moet opgemerkt worden dat de meeste respondenten in de werkvoorraad van NCG ook (meerdere keren) schade hebben, waardoor de effecten van schade en versterking moeilijk uit elkaar te halen zijn. Er konden voor de analyses in dit rapport in totaal 6447 respondenten van het Groninger Panel en 919 respondenten van het NCG-panel worden gekoppeld aan versterkingsgegevens van NCG. Van deze respondenten zitten er $N = 1979$ in de werkvoorraad van NCG. In Tabel 1.3.12 staat een korte beschrijving van de fases en hoeveel respondenten van de panels die in de werkvoorraad van NCG zitten deze fase al hebben doorlopen op de peildatum (31 maart 2025 voor het NCG-panel en 27 oktober 2025 voor het Groninger Panel).

De analyses over versterkingsfases in dit rapport richten zich op veranderingen binnen dezelfde personen door de tijd. Dit is een 'update' van analyses in een eerder rapport (zie Kanis et al., 2024): dezelfde analyses zijn herhaald met gedeeltelijk dezelfde datapunten (van voor '24) en gedeeltelijk nieuwe datapunten (van '24 en '25). Voor een uitgebreide uitleg over deze analyses verwijzen we naar het eerdere rapport (Kanis et al., 2024; zie p.24 en Bijlage 6).

[5] Voor de koppeling van vragenlijstgegevens aan datums van versterkingsfases is een Data Protection Impact Assessment (DPIA) uitgevoerd, conform de AVG. Technische en organisatorische maatregelen zijn genomen in overleg met juridische, IT- en data-adviseurs van de RUG en NCG. Een gegevensuitwisselingsovereenkomst met NCG waarborgt de veilige verwerking van data.

Tabel 1.3.12 Overzicht van percentage respondenten (die gekoppeld konden worden; uit zowel het Groninger- als het NCG-panel) in de werkvoorraad (*N* = 1979) die fases hebben doorlopen.

Fase	Beschrijving volgens NCG	N
Opname	De woning is opgenomen in het Lokaal Plan van Aanpak van de gemeente.	1829 (92,4%)
Beoordeling	Een bouwkundige heeft beoordeeld of een woning veilig genoeg is bij een aardbeving of niet (op norm of niet).	1615 (81,6%)
Planvorming	Er is een plan gemaakt om bijvoorbeeld de verbindingen tussen de vloeren en wanden te verstevigen. Of om de vloeren, muren of fundering te versterken. Ook is het mogelijk dat sloop en nieuwbouw noodzakelijk is.	1026 (51,8%)
Uitvoering	De aannemer heeft de bouwwerkzaamheden voorbereid. Zoals materialen bestellen, de werkzaamheden plannen en het terrein voorbereiden voor de bouwwerkzaamheden. Als het nodig is verhuizen de bewoners van een woning naar hun tijdelijke huisvesting.	467 (23,6%)
Bouw afgerond	De werkzaamheden zijn afgerond. Na het oplossen van restpunten kan de eigenaar zijn woning weer 'in ontvangst nemen' en eventueel weer terugverhuizen.	377 (19,1%)
Complete afronding	In deze fase heeft NCG het versterkingstraject voor een woning intern administratief afgerond.	328 (16,6%)

2. Ervaren procedurele last

Belangrijkste bevindingen

- Mannen, jongere respondenten, en respondenten in opleidingscategorie A en B ervaren gemiddeld veel procedurele last.
- Meer schade gaat gemiddeld genomen gepaard met een hogere ervaren procedurele last, maar er zijn daarnaast ook andere belangrijke gevolgen van het hebben van schade.

2.1 Relatie met demografische kenmerken

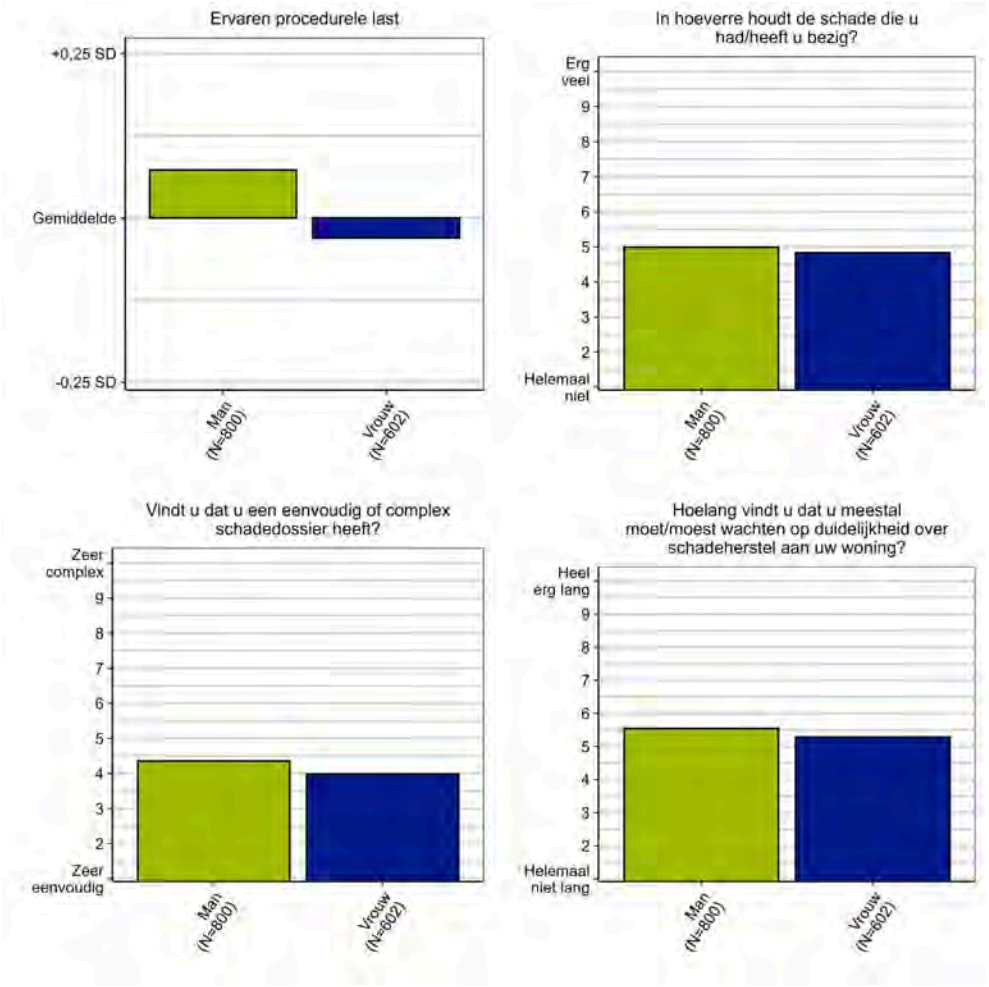
We kijken in dit rapport op een nieuwe manier naar de procedurele last die respondenten ervaren (zie Hoofdstuk 1.3). Daarom presenteren we in dit hoofdstuk een aantal beschrijvende statistieken voor deze indicator. In eerdere rapporten hebben we op een vergelijkbare manier gerapporteerd over andere indicatoren. Zo gingen we twee jaar geleden dieper in op de relatie tussen leeftijd en gezondheid (Kanis et al., 2024).

In dit hoofdstuk bekijken we hoe de procedurele last die respondenten met schade ervaren samenhangt met: 1) de drie demografische kenmerken waar we in veel van de analyses voor corrigeren (geslacht, opleidingscategorie en leeftijd), en 2) de hoeveelheid gerapporteerde schade. Voor de relatie met demografische kenmerken laten we geobserveerde gemiddelden zien, en voor de relatie met schade geschatte gemiddelden, gecorrigeerd voor demografische kenmerken. In beide gevallen gebruiken we de gegevens uit de meting van april '25. De andere twee metingen waarin procedurele last is gemeten, laten een vergelijkbaar beeld zien.

Geslacht

Figuur 2.1.1 geeft de gemiddelde ervaren procedurele last voor mannen en vrouwen weer. Mannen ervaren gemiddeld een hogere last op alle drie de componenten.

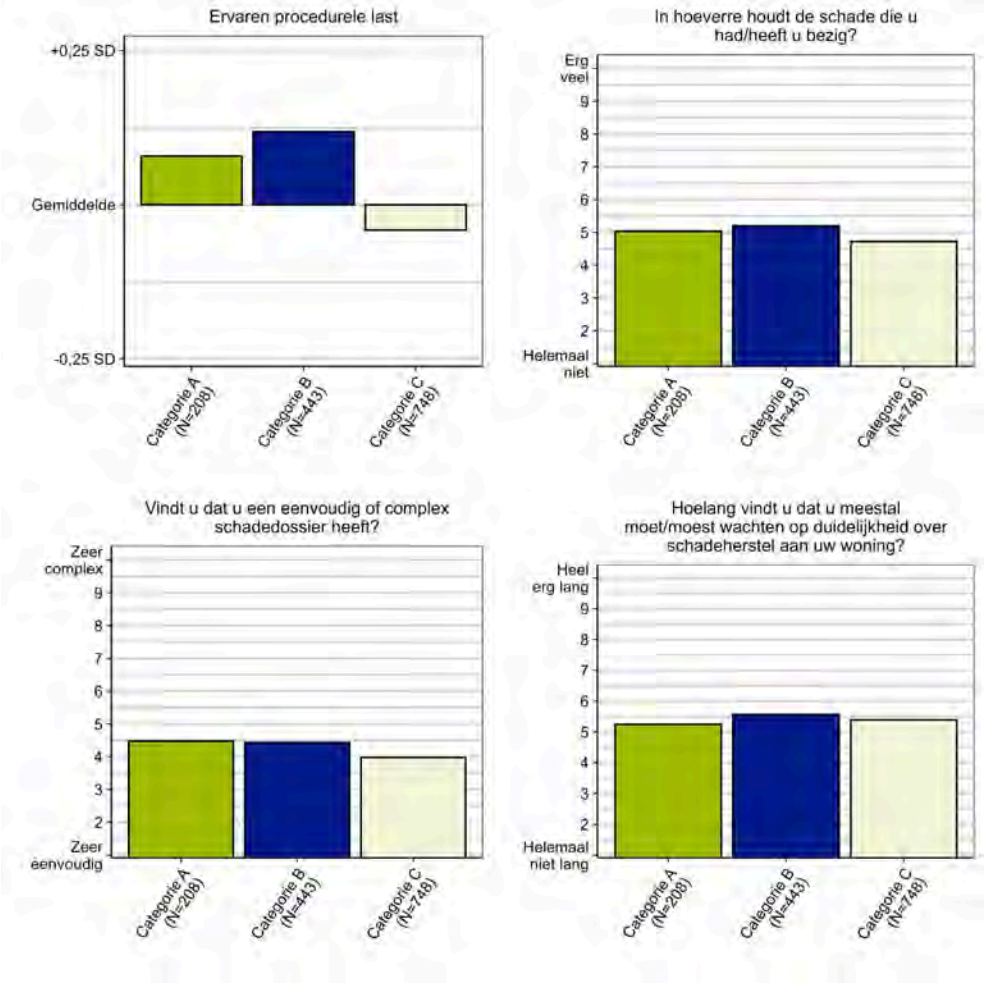
Figuur 2.1.1 Geobserveerde gemiddelden op ervaren procedurele last, en op de drie onderliggende componenten van procedurele last, uitgesplitst naar geslacht.

Opleidingscategorie

We maken in ons onderzoek onderscheid tussen drie opleidingscategorieën (A, B, C), met een oplopende totale opleidingsduur en theoretisch gehalte (Voor een toelichting zie de tabel met kernbegrippen aan het begin van het rapport). In Figuur 2.1.2 staat de procedurele last die respondenten gemiddeld in elke opleidingscategorie ervaren. Hieruit blijkt dat respondenten in de eerste twee opleidingscategorieën over het algemeen bovengemiddeld veel last ervaren, terwijl respondenten in categorie C over het algemeen onder het gemiddelde scoren. Dit patroon doet zich voor bij elk van de drie componenten van ervaren procedurele last.

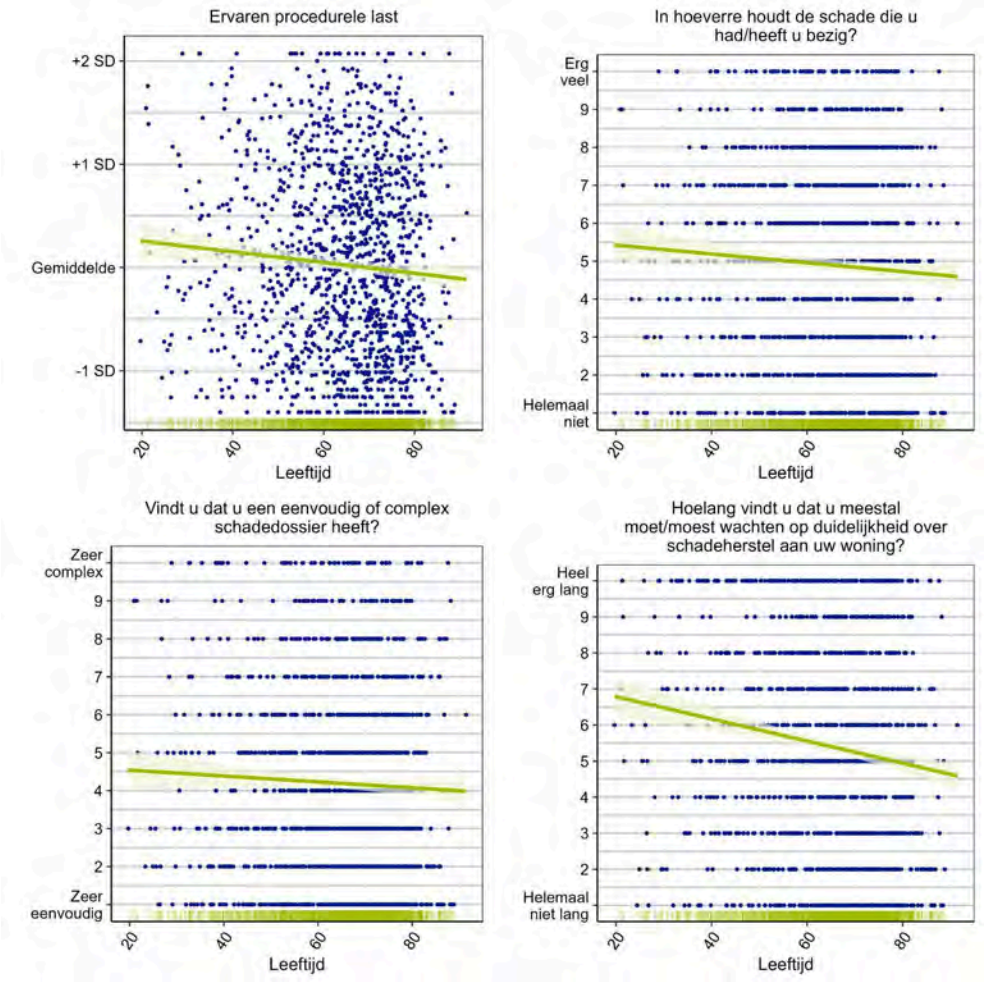
Figuur 2.1.2 Geobserveerde gemiddelden op ervaren procedurele last, en op de drie onderliggende componenten van procedurele last, uitgesplitst naar opleidingscategorie.

Leeftijd

In Figuur 2.1.3 tonen we de samenhang tussen de leeftijd van respondenten en de procedurele last die zij ervaren. Hierbij vinden we dat oudere respondenten gemiddeld minder procedurele last ervaren ($r = -0.13$, $p < 0.01$). Ook zien we verschillen tussen de componenten van procedurele last. Oudere respondenten geven aan minder bezig te zijn met schade ($r = -0.06$, $p < 0.05$), en vooral minder het gevoel te hebben dat ze lang moeten wachten op duidelijkheid ($r = -0.14$, $p < 0.01$). We vinden geen relatie tussen leeftijd en hoe complex respondenten hun schadedossier vinden ($r = -0.04$, $p = 0.16$).

Figuur 2.1.3 Geobserveerde gemiddelden op ervaren procedurele last, en op de drie onderliggende componenten van procedurele last, in relatie tot leeftijd.

Noot: De groene lijnen in het midden geven de (cor)relatie weer, en de groene lijnen onderaan tonen de verdeling van leeftijden.

2.2 Relatie met schade

Schade is een voorwaarde voor (eventuele) procedurele last bij het afhandelen van die schade. Schade en procedurele last zijn dus geen losstaande factoren. In dit hoofdstuk kijken we dieper naar de relatie tussen deze twee factoren.

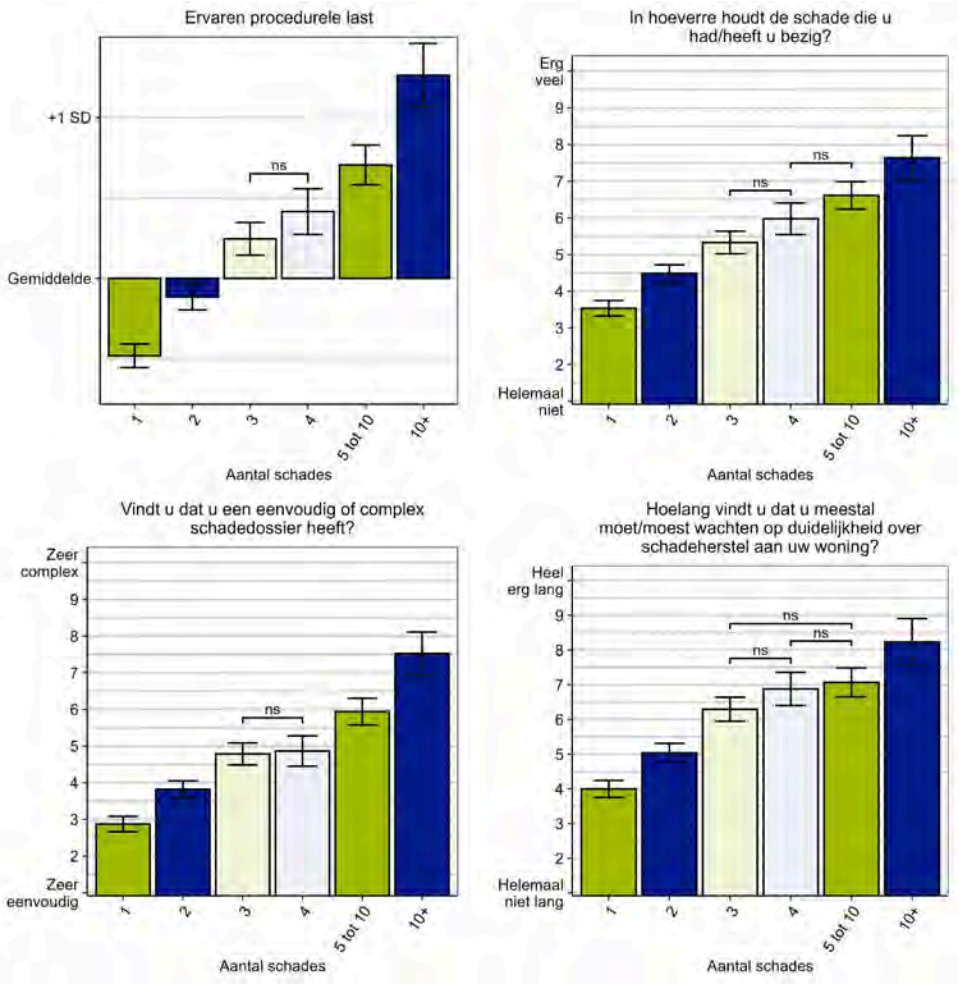
In Figuur 2.2.1 visualiseren we de relatie tussen het aantal schades dat respondenten rapporteren (dus niet gegroepeerd tot twee schadegroepen) en de procedurele last die zij ervaren, voor de meting van april '25.[6] De figuur laat zien dat respondenten met 1 of 2 keer schade over het algemeen minder procedurele last ervaren dan gemiddeld, en

[6] Voor de andere twee metingen zien wij een vergelijkbaar beeld als dat uit de figuur, behalve dat er wat kleinere verschillen in procedurele last zijn voor de twee groepen met de meeste schade (5 tot 10 en meer dan 10).

dat respondenten met 3 keer schade of meer bovengemiddeld veel last ervaren. Meer schade gaat consistent gepaard met meer procedurele last; bij bijna elke hoeveelheid schade is de procedurele last (significant) hoger dan de vorige hoeveelheid. Ditzelfde patroon zien we bij elk van de drie componenten van ervaren procedurele last.

Het is belangrijk om te benoemen dat de resultaten in Figuur 2.2.1 gemiddelden zijn. In Hoofdstuk 1.3 (Tabel 1.3.7-1.3.9) zagen we al dat meer schade niet voor iedere respondent automatisch een hogere procedurele last betekent. Er is een grote groep respondenten met meerdere keren schade die een lage last ervaart, en een kleinere groep respondenten met één keer schade en een hoge ervaren last.

Figuur 2.2.1 Geschatte gemiddelden op ervaren procedurele last, en op de drie onderliggende componenten van procedurele last, uitgesplitst naar aantal schades, controlerend voor geslacht, leeftijd, opleiding, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Noot: Alle geschatte gemiddelden verschillen van elkaar, behalve waar aangegeven met ns (= niet significant).

Procedurele last en 'andere gevolgen' van schade

Procedurele last ervaren is één van de mogelijke gevolgen van het hebben van schade. De correlatie tussen ervaren procedurele last en aantal keren schade (niet gegroepeerd tot twee schadegroepen) ligt in onze gegevens tussen de .45 en .49.[7] De hoeveelheid schade die respondenten hebben, verklaart daarmee bijna een kwart van de variantie in de procedurele last die zij ervaren. Dit betekent dat de mate van procedurele last in belangrijke mate afhangt van hoeveel schade iemand heeft, maar dat er tegelijkertijd ook andere aspecten zitten aan het hebben van schade. Over deze andere aspecten weten we alleen dat ze los staan van procedurele last. Wanneer we in de komende hoofdstukken schade en procedurele last gezamenlijk relateren aan de kernindicatoren kunnen we iets zeggen over hoe belangrijk procedurele last en deze andere aspecten relatief zijn voor de betreffende kernindicator.

Overige ervaringen met procedurele last

Aansluitend op de drie items over procedurele last bevatte de vragenlijst ook een open vraag waarin respondenten konden vertellen over overige ervaringen met schade of persoonlijke situaties die hiermee samenhangen. In totaal hebben 438 respondenten hier een toelichting gegeven.

De meest voorkomende toelichtingen gaan over ervaringen met het langdurige proces tot erkenning en herstel van schade. Ook worden onduidelijke instanties, slechte communicatie en een oneerlijke verdeling van vergoedingen als knelpunten genoemd.

> "Het duurde lang voordat de schade bij ons erkend werd. Dat heeft enorm gefrustreerd en boosheid gegeven."
>
> "Het is gemeld en daarna blijft het oorverdovend stil! Er is totaal geen enkele communicatie."
>
> "Ongelijke beoordeling schades en ongelijke beoordeling bij toekenning."
>
> "Wel frustrerend dat er sprake was van verschil in benadering in vergelijking met buren. Daardoor ontstaat er een groot contrast in vergoedingen. De laatste melding van 18 schades zijn onverwacht allemaal afgewezen."

[7] Vergeleken met de correlaties tussen schade en de kernindicatoren is dit relatief hoog, maar lager dan de correlatie tussen schade en ervaren veiligheid of risicoperceptie.

Daarnaast benadrukt een deel van de respondenten de impact die de schade en de procedures op hun leven hebben gehad als het gaat om gezondheid of sociale relaties.

> “Ik heb door stress een hartinfarct gehad.”
>
> “Mijn relatie staat regelmatig onder spanning door mijn hoofdpijndossier."

Tegenover deze negatieve ervaringen staan enkele positieve ervaringen met de afhandeling van schade, vooral bij respondenten met eenvoudigere schadedossiers.

> “Eenvoudige schade… zeer snel afgehandeld met de standaard vergoeding.”
>
> “Schade is niet groot, maar ook redelijk snel vergoed.”

3. Extra meting naar aanleiding van de beving bij Zeerijp

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld of gehoord wonen grotendeels in het epicentrum van de beving bij Zeerijp.
- Respondenten die al meerdere keren schade hadden vóór de beving bij Zeerijp vormen het grootste deel van de groep die de beving heeft gevoeld of gehoord en de groep die na de beving nieuwe schade had.
- Bijna de helft van de respondenten weet nog niet of zij nieuwe schade hebben door de beving; van degenen die dit wel zeker weten, heeft de helft deze schade nog niet gemeld in de dagen/weken na de beving, hoewel zij wel van plan zijn dit nog te doen.
- Respondenten met nieuwe schade of met onzekerheid over nieuwe schade bevinden zich relatief vaker in de wacht of versterkingsfase, terwijl bij respondenten zonder nieuwe schade de versterking vaker al is afgerond of de woning op norm is verklaard.

Op 14 november '25 om 01:16 uur vond bij Zeerijp een aardbeving plaats met een kracht van 3,4 op de schaal van Richter[8]. Naar aanleiding van deze beving is op 18 november een extra vragenlijst uitgezet. In dit hoofdstuk wordt context gegeven over de beving, hoe respondenten het ervaren hebben, eventuele ontstane schade en de ervaren ondersteuning na de beving.

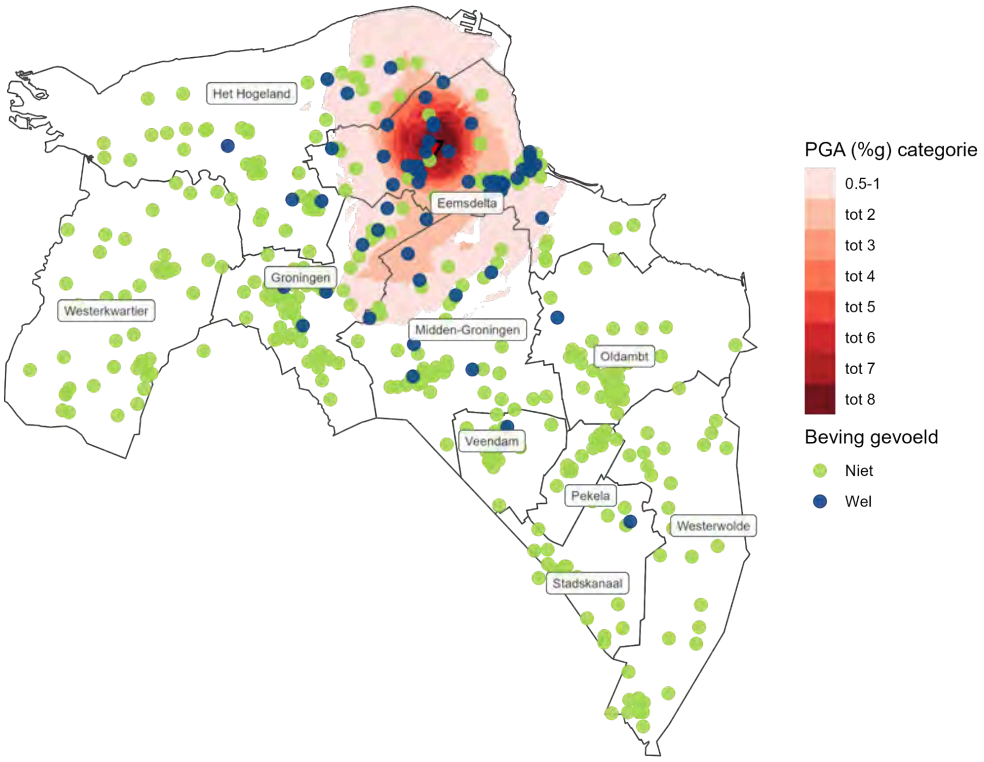
3.1 Bodembeweging

In dit rapport laten we de gemeten *peak ground acceleration* (PGA) zien. Deze maat geeft de lokale grondversnelling weer en is daarmee geschikt is voor schade-inschatting in Groningen, aangezien ondiepe bevingen en de aanwezigheid van klei- en veenlagen leiden tot versterkte effecten die de schaal van Richter niet weergeeft[9]. Ook in onze gegevens houdt PGA het sterkst verband met menselijke waarneming (zie Stroebe et al., 2019). In Figuur 3.1.1 zijn antwoorden op de vragenlijst gekoppeld aan zogenaamde

[8] Zie https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/aardbeving-van-3-4-in-groningse-zeerijp
[9] Zie https://www.sodm.nl/vraag-en-antwoord/groningen/hoe-komt-het-dat-bevingen-zo-goed-gevoeld-worden-in-groningen

ShakeMaps van het KNMI[10]. Een visuele inspectie laat zien dat de beving door veel mensen rondom het epicentrum is gevoeld. Ook op plekken waar PGA laag was (tot 1% g PGA) is de beving door veel mensen gevoeld. Er zijn echter ook veel mensen rondom het epicentrum die de beving niet hebben gevoeld. Omdat de beving 's nachts plaatsvond, is dat mogelijk omdat zij sliepen (zie ook Tabel 3.2.1 later in dit hoofdstuk).

Figuur 3.1.1 Grondbeweging PGA (>0,5% g) en ruimtelijke clusters van N >= 5 respondenten die de beving voelden of niet.

Noot: Locaties zijn gebaseerd op het centroid van postcode-6-gebieden. Om herleidbaarheid van individuele respondenten te voorkomen zijn respondenten geclusterd in bundels van ten minste vijf personen op basis van geografische nabijheid. In gebieden met minder respondenten kan de locatie van een cluster verder afwijken van de oorspronkelijke postcode-6-locatie. Dit figuur dient daarom uitsluitend ter illustratie van het algemene ruimtelijke patroon.

3.2 Waarnemingen en ervaringen na beving bij Zeerijp

In dit hoofdstuk worden - vooruitlopend op de hoofdanalyse over de impact van de beving in Zeerijp - eerst een beschrijving van de antwoorden van respondenten in de aanvullende meting na de beving bij Zeerijp gegeven. De beschrijving beperkt zich tot

[10] Zie https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/achtergrond/shakemaps-voor-groningen voor meer informatie

achtergrond- en contextkenmerken die samenhangen met de beving, zoals het al dan niet voelen of horen van de beving, het hebben van (nieuwe) schade, contact met instanties en de fase van het versterkingstraject waarin respondenten zich bevinden. Daarnaast worden enkele toelichtingen uit open vragen besproken.

Beving gevoeld of gehoord

In de vragenlijst na de aardbeving bij Zeerijp zijn twee vragen met betrekking tot het opmerken van de beving samengevoegd tot één variabele: '*Beving gevoeld of gehoord*'. Tabel 3.2.1 geeft de verdeling van respondenten over deze twee vragen weer. De vraag over het voelen of horen van de beving is niet gesteld aan respondenten die doorsliepen tijdens de beving. Omdat deze respondenten hiermee impliciet aangeven de beving niet bewust te hebben gevoeld of gehoord, zijn deze antwoorden gecodeerd als: "beving niet gevoeld of gehoord". Respondenten die aangeven niet te weten of zij de beving wel of niet gevoeld of gehoord hebben, zijn uitgesloten van de analyses en gecodeerd als ontbrekend. Ook rapporteren 19 respondenten eerst dat zij wakker werden van de beving, maar vervolgens dat zij deze niet te hebben gemerkt; deze respondenten zijn als "beving niet gevoeld of gehoord" gecodeerd. Na deze hercodering blijkt dat 13,6% van de respondenten aangeeft de beving in Zeerijp te hebben gevoeld of gehoord, terwijl 86,4% aangeeft dit niet te hebben ervaren.

Tabel 3.2.1 Verdeling respondenten over twee beving vragen, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Sliep u op het moment van de aardbeving?	Heeft u de aardbeving gevoeld of gehoord?			
	Ja	Nee	Weet ik niet	Totaal
Nee	75	65	< 10	148
Ja, en ik sliep door	-	-	-	1667
Ja, en ik werd er wakker van	218	19	35	272
Weet ik niet	< 10	124	19	144
Totaal	294	208	62	
Beving gevoeld na hercoderen:	294 (13,6%)	1875 (86,4%)	-	2169

In Tabel 3.2.2 wordt de verdeling onder respondenten over het al dan niet voelen of horen van de beving verder uitgesplitst op de sterkte van het voelen. Hierbij is te zien dat van de respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld, het merendeel (40,8%) aangeeft de beving sterk te hebben gevoeld.

Tabel 3.2.2 Verdeling respondenten sterkte beving gevoeld vraag na hercodering, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Hoe sterk heeft u de trilling gevoeld?	N (%)
Niet gevoeld of gehoord	1875 (86,5%)
Niet gevoeld, alleen gehoord	33 (1,5%)
Licht gevoeld	48 (2,2%)
Duidelijk gevoeld	93 (4,3%)
Sterk gevoeld	120 (5,5%)
Totaal	2169

Tabel 3.2.3 laat zien wat de 194 respondenten die de beving voelden, hebben waargenomen tijdens de beving. Respondenten konden hierbij meerdere antwoorden aankruisen. De meest genoemde waarnemingen zijn het voelen van een schok (54,1%) en het horen van een hard geluid of een knal (50,3%). Daarnaast geeft ook 20,7% aan dat een raam of deur trilde, open- of dichtviel. Een volledig overzicht van alle gerapporteerde waarnemingen is opgenomen in Tabel 3.2.3.

Tabel 3.2.3 Verdeling respondenten waarnemingen bij beving voelen of horen, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Wat heeft u van de beving gemerkt?	N (%)
Ik voelde een schok	159 (54,1%)
Ik hoorde een hard geluid of een knal	148 (50,3%)
Een raam of deur trilde, viel open of dicht	61 (20,7%)
Anders (open antwoorden)	56 (19%)
Ik werd wakker maar weet niet precies waarvan	55 (18,7%)
(Huis)dieren gedroegen zich anders dan normaal (onrustig)	54 (18,4%)
Ik zag de grond of een gebouw heen en weer bewegen	24 (8,2%)
Er vielen één of meer objecten naar beneden	13 (4,4%)
Hangende objecten zwaaiden heen en weer	12 (4,1%)
Totaal	294

Noot: Percentages tellen niet op tot 100% omdat respondenten meerdere antwoorden konden selecteren. We laten hier alleen antwoordcategorieën met meer dan tien antwoorden zien.

Er geven 56 respondenten (19%) aan dat zij iets anders hebben gemerkt van de beving dan binnen de huidige antwoordopties is genoemd. De meeste van deze antwoorden beschrijven het schudden, trillen of zelfs verschuiven van het bed, wat in veel gevallen de oorzaak was van het wakker worden. Daarnaast zijn enkele keren het horen van krakende geluiden of het voelen van trillingen genoemd.

> "Het bed stond aan één zijde 5 cm van de muur, en aan de andere zijde 10 cm."
>
> "Ik lag in bed en hoorde een krakend geluid. Bleek het bed te zijn dat bewoog. Voelde dat ik zachtjes heen en weer bewoog."
>
> "Er trok een trilling door het huis alsof er een zware vrachtwagen voorbij gereden was."

Schadegroepen vóór en na beving Zeerijp

Tabel 3.2.4 laat zien in hoeverre respondenten nieuwe schade door de beving in Zeerijp rapporteren, uitgesplitst naar hun eerdere ervaring met schade door gaswinning vóór de beving. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen respondenten met geen of één keer eerdere schade en respondenten met meervoudige eerdere schade. Met deze indeling kunnen we verkennen of het rapporteren van nieuwe schade samenhangt met eerdere schade-ervaringen.

Uit de tabel blijkt dat respondenten met geen of één keer eerdere schade slechts in beperkte mate aangeven nieuwe schade door de beving te hebben (1,1%). In deze groep geeft het merendeel aan geen nieuwe schade te hebben (71,9%), terwijl 27,0% aangeeft (nog) niet te weten of er sprake is van nieuwe schade. Onder respondenten met meervoudige eerdere schade ligt het aandeel dat nieuwe schade door de beving rapporteert duidelijk hoger (12,1%). Tegelijkertijd geeft binnen deze groep een groot deel aan (nog) niet te weten of er nieuwe schade is ontstaan (61,3%), terwijl 26,6% aangeeft geen nieuwe schade te hebben.

Deze resultaten laten zien dat nieuwe schade vaker voorkomt onder respondenten die al meerdere keren schade door gaswinning hebben ervaren. Dit patroon zou erop kunnen wijzen dat respondenten met meervoudige eerdere schade zich in een andere schadecontext bevinden dan respondenten met geen of beperkte eerdere schade, bijvoorbeeld doordat zij vaker in gebieden wonen waar schade optreedt of doordat eerdere schade-ervaringen een rol spelen in hoe nieuwe schade wordt ervaren en benoemd. Tabel 3.2.4 maakt zichtbaar dat deze groepen verschillen, maar biedt geen inzicht in welke factoren hieraan precies ten grondslag liggen.

Tabel 3.2.4 Verdeling respondenten nieuwe schade gerapporteerd na de beving in Zeerijp, uitgesplitst naar hun eerdere ervaring met schade door gaswinning vóór de beving, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Nieuwe schade door beving Zeerijp	Aantal keer schade door gaswinning vóór beving Zeerijp	
	Geen of één keer schade	Meervoudig
Ja	12 (1,1%)	132 (12,1%)
Nee	802 (71,9%)	290 (26,6%)
Weet ik (nog) niet	301 (27%)	669 (61,3%)
Totaal	1.115	1.091

Noot: De categorieën 'geen schade' en 'één keer schade' door gaswinning vóór de beving zijn samengevoegd, omdat afzonderlijke rapportage tot lage aantallen in sommige cellen zou leiden.

Van de 144 respondenten met nieuwe schade door de beving in Zeerijp heeft 34% deze schade gemeld. Daarnaast geeft 50,7% aan de schade nog niet te hebben gemeld, maar dit wel van plan te zijn, terwijl 15,3% aangeeft dit niet te hebben gedaan en ook niet van plan te zijn (zie Tabel 3.2.5). Hieruit blijkt dat een groot deel van de respondenten de nieuwe schade heeft gemeld, maar ook dat de helft van deze respondenten de nieuwe schade nog niet heeft gemeld, hoewel zij aangeven dit wel van plan zijn te doen.

Tabel 3.2.5. Verdeling respondenten over het al dan niet melding van nieuwe schade na de beving bij Zeerijp, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Heeft u deze nieuwe schade gemeld?	N (%)
Ja	49 (34%)
Nee, en ga ik ook niet doen	22 (15,3%)
Nee, maar ga ik wel doen	73 (50,7%)
Totaal	144

Respondenten die aangaven nieuwe schade te hebben, maar deze niet te hebben gemeld en dit ook niet van plan te zijn, noemden verschillende redenen voor het niet melden van schade. Respondenten konden hierbij meerdere opties aankruisen. Ondanks dat het om een relatief klein aantal respondenten gaat, geven zij aan dat ze de schade niet willen melden omdat ze de schade als niet ernstig genoeg beschouwen, er gebrek aan vertrouwen is in de afhandeling en omdat het melden als belastend wordt ervaren.

Tabel 3.2.6 laat zien in hoeverre respondenten de beving bij Zeerijp hebben gevoeld of gehoord, uitgesplitst naar hun eerdere ervaring met schade door gaswinning vóór de beving. Het merendeel van de respondenten die de aardbeving bij Zeerijp heeft gevoeld of gehoord (84,4%) geeft aan voorafgaand aan deze beving al meerdere keren schade te hebben gehad.

Tabel 3.2.6 Verdeling respondenten over schadegroepen en beving gevoeld, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Hoe vaak heeft u in het verleden (vóór de beving van Zeerijp) schade door gaswinning gehad?	Heeft u de aardbeving gevoeld of gehoord?		
	Ja	Nee	Totaal
Geen	15 (5,1%)	585 (31,6%)	600 (27,9%)
Eén keer	31 (10,5%)	469 (25,3%)	500 (23,3%)
Meerdere keren	248 (84,4%)	799 (43,1%)	1047(48,8%)
Totaal	294	1853	2147

Contact met instanties

Aan de respondenten is gevraagd of en met welke instanties zij na de beving van Zeerijp contact hebben gehad. Het gaat hierbij om instanties zoals IMG, NCG, Stut en Steun, de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad, de Geestelijke Verzorging Aardbevingsgebied Groningen (GVA) en Vangnet Bijzondere Situaties. De meeste respondenten (91,3%) geven aan geen contact te hebben gehad met een van de bovengenoemde instanties. Van de respondenten die wel contact hebben gehad waren de meest voorkomende instanties IMG en NCG, waarbij 103 respondenten aangeven met IMG contact te hebben gehad en 31 respondenten met NCG.

Daarna is respondenten gevraagd of deze instanties hen voldoende hebben kunnen helpen. Deze vraag is gesteld aan alle respondenten die aangaven met minimaal één van deze instanties contact te hebben gehad, ongeacht of zij de beving hebben gevoeld of (weten dat zij) schade hebben. Tabel 3.2.7 laat zien dat 22,9% van deze respondenten aangeeft dat de instanties hen voor een klein deel hebben kunnen helpen, 13,5% dat zij voor een groot deel zijn geholpen, en 8,8% geeft aan dat zij helemaal zijn geholpen. Daartegenover staat dat 14,7% aangeeft dat de instanties hen helemaal niet hebben kunnen helpen, maar ook 40,0% van de respondenten aangeeft niet te weten of dat de vraag van toepassing is.

Tabel 3.2.7 Verdeling respondenten over het al dan niet geholpen voelen door instanties, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Hebben deze instanties voldoende kunnen helpen?	N (%)
Helemaal niet	25 (14,7%)
Voor een klein deel	39 (22,9%)
Voor een groot deel	23 (13,5%)
Helemaal wel	15 (8,8%)
Weet ik niet/niet van toepassing	68 (40%)
Totaal	170

Versterkingsfases

Aan de respondenten is gevraagd of zij te maken hebben (gehad) met versterking. Van de 2.003 respondenten gaf 18,2% (365) aan dat dit het geval is, ongeacht de fase waarin zij zich bevinden. 81,8% (1.638) gaf aan geen ervaring te hebben (gehad) met versterking. Aan respondenten die aangeven dat zij te maken hebben (gehad) met versterking is vervolgens gevraagd in welke fase van het versterkingstraject zij zich bevinden. Tabel 3.2.8 geeft een overzicht van de zelf-gerapporteerde fase van versterking. De tabel bevat alleen de respondenten die een inhoudelijk antwoord op deze vraag hebben gegeven. Hierbij zijn respondenten die wel te maken hebben gehad met de versterking, maar niet weten in welke fase zij zitten ($N = 49$) of respondenten die wel een NCG-beoordeling hebben ontvangen maar de fase niet weten ($N = 73$), niet meegenomen in de tabel.

Tabel 3.2.8 Verdeling respondenten over versterkingsfases, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Beschrijvingen zelf-gerapporteerde fase versterking	N (%)
Wachten	32 (13,4%)
Versterking	77 (32,2%)
Afgerond	58 (24,3%)
Op norm	72 (30,1%)
Totaal	239

De verdeling over de fases laat zien dat respondenten zich op verschillende momenten in het versterkingstraject bevinden. Het grootste deel bevindt zich in de fase versterking (32,2%) of geeft aan dat de woning op norm is verklaard (30,1%), terwijl

een kleiner deel aangeeft dat het traject is afgerond (24,3%) of dat men nog wacht op stappen in het begin van het proces (13,4%).

Tot slot laat Tabel 3.1.9 zien in hoeverre respondenten nieuwe schade door de beving bij Zeerijp rapporteren, verdeeld over de verschillende fases van het versterkingstraject. Hiermee wordt inzicht gegeven in de fase waarin respondenten zich bevinden binnen deze nieuwe schade groepen.

Tabel 3.2.9 Verdeling respondenten over versterkingsfases, uitgesplitst naar nieuwe schade na de beving, zoals gerapporteerd in de vragenlijst van november '25.

Beschrijvingen zelf-gerapporteerde fase versterking	Nieuwe schade na de beving Zeerijp		
	Ja	Nee	Weet ik (nog) niet
Wachten	< 10 (14,9%)	< 10 (9,5%)	21 (14%)
Versterking	14 (29,8%)	10 (23,8%)	53 (35,3%)
Afgerond	13 (27,7%)	13 (31%)	32 (21,3%)
Op norm	13 (27,7%)	15 (35,7%)	44 (29,3%)
Totaal	47	42	150

Onder respondenten met nieuwe schade na de beving, bevindt de grootste groep zich in de fase versterking (29,8%), daarnaast geeft 27,7% aan dat de versterking is afgerond, 27,7% dat de woning op norm is verklaard, en maar 14,9% wacht nog op vervolgstappen. Bij respondenten zonder nieuwe schade wordt relatief vaker aangegeven dat de woning op norm is verklaard (35,7%) of dat de versterking is afgerond (31%), een kleiner aandeel geeft aan dat zij nog in de versterking zitten (23,8%) of nog wachten op vervolgstappen (9,5%). Respondenten die (nog) niet weten of er sprake is van nieuwe schade bevinden zich het vaakst in de versterkingsfase (35,3%), of hebben een op norm verklaard huis (29,3%) met de overige respondenten verdeeld over afgerond (21,3%) en wachten (14%).

Wat in deze verdeling opvalt, is dat respondenten die nieuwe schade rapporteren en respondenten die onzeker zijn over nieuwe schade relatief vaker in de fase wachten of de fase versterking zitten, terwijl respondenten die aangeven geen nieuwe schade te hebben, relatief vaker aangeven dat het versterkingstraject is afgerond of dat de woning op norm is verklaard.

Toelichtingen over zorgen en steun na Zeerijp

Zorgen na de beving bij Zeerijp

Aan de hand van een open vraag is respondenten gevraagd of zij zich zorgen maakten na de aardbeving bij Zeerijp en wat op dat moment hun grootste zorg was. In totaal hebben 1026 respondenten hier een toelichting gegeven.

De meeste respondenten geven aan zich vooral zorgen te maken over de mogelijkheid van zwaardere aardbevingen in de toekomst. Daarbij vrezen zij dat de bevingen niet zullen stoppen, frequenter zullen optreden en in kracht zullen toenemen, mogelijk tot boven vijf op de schaal van Richter. Tegelijkertijd bestaat de zorg dat dergelijke bevingen opnieuw tot schade zullen leiden. Ook de onzekerheid over het moment waarop een volgende aardbeving zich kan voordoen houdt respondenten bezig.

> “Wanneer houdt het op? Volgens mij komt de grote klap nog een keer. Ooit, in de komende 30/40 jaar. Dat zit steeds in mijn achterhoofd.”
>
> “Krachtige aardbeving, meer dan 5 op de schaal van Richter.”
>
> “Ja. Wanneer komt de volgende en geeft het schade?”

Daarnaast worden zorgen geuit over de gaswinning op kleinere gasvelden en over de mogelijkheid dat de gaswinning op het Groningenveld wordt hervat. Sommige respondenten vrezen dat aardbevingen zich naar andere gebieden zullen uitbreiden, en er bestaat ook zorg over de langdurige schadeprocedures die gepaard gaan met hoge inspanningen en kosten.

> “Dat men weer start met gasboringen, en dat boringen bij kleine locaties niet stoppen.”
>
> “Dat de aardbevingen elders in Groningen en Drenthe ook gaan voorkomen.”
>
> “Dat ik weer in de molen kom van inspectie en herstel en dat dit weer veel gedoe en tijd vergt. Maar ja, niets doen is ook geen optie.”

Hulp of bijstand

Na een aardbeving kunnen mensen soms hulp of bijstand gebruiken. Ook hiervoor is respondenten aan de hand van een open vraag gevraagd of zij kunnen aangeven wat voor hulp of bijstand zij zelf denken nodig te hebben in het geval van een aardbeving. In totaal hebben 619 respondenten hier een toelichting gegeven. Meer dan de helft van deze respondenten gaf aan geen behoefte te hebben aan steun.

> “Geen behoefte aan hulp of bijstand, ik regel het zelf wel.”

Van de respondenten die toelichten wel graag hulp te ontvangen, geven de meesten aan behoefte te hebben aan duidelijkere en betere communicatie, informatie en richtlijnen, en een stukje ontzorging.

> “Een duidelijke richtlijn welke vergoedingen mensen recht op hebben en ook een duidelijk onderzoek naar de invloed van de gaswinning.”
>
> “Dat er iemand is bij wie je met al je zorgen en vragen terecht kunt. Die alles voor je kan regelen, je ontzorgt. Heldere communicatie.”

Daarnaast geeft een deel van de respondenten aan vooral behoefte te hebben aan een snelle afhandeling van schade, steun bij het regelen van onderdelen van de schadeprocedure, en de behoefte aan expertise en hulp van deskundigen.

> “Snelle en adequate afhandeling van schades. Eventueel ondersteuning bij het regelen van alles wat erbij komt kijken.”
>
> “Deskundige hulp die onze situatie begrijpt.”

4. Gezondheid

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten met meerdere keren schade rapporteren structureel een minder goede geestelijke gezondheid, meer stressgerelateerde klachten, en meer contact met de huisarts. Voor ervaren gezondheid zijn er geen structurele verschillen.
- Tussen april '23 en oktober '25 is er sprake van een algemene toename in geestelijke gezondheid, voor alle schadegroepen. Voor respondenten met meerdere keren schade is er voor alle gezondheidsmaten behalve contact met de huisarts een gunstigere ontwikkeling ten opzichte van de andere schadegroepen.
- Respondenten met één keer schade en een hoge ervaren procedurele last scoren vergelijkbaar op gezondheid als respondenten met meerdere keren schade en een lage last. Respondenten met zowel meerdere keren schade als een hoge last scoren het minst positief. Voor gezondheid lijkt procedurele last het meest belastende aspect van het schadedossier te zijn. Voor contact met de huisarts is het beeld minder eenduidig.
- Respondenten die de beving bij Zeerijp hebben gevoeld of gehoord, scoren na de beving lager op geestelijke gezondheid en ervaren na de beving meer stressgerelateerde klachten dan respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben.
- Wanneer respondenten die met versterking te maken hebben terechtkomen in de fases tussen beoordeling en afronding zijn er verschillende ongunstige ontwikkelingen in gezondheid: respondenten scoren in deze fases lager op geestelijke en ervaren gezondheid en ervaren meer stressgerelateerde klachten dan ervoor.

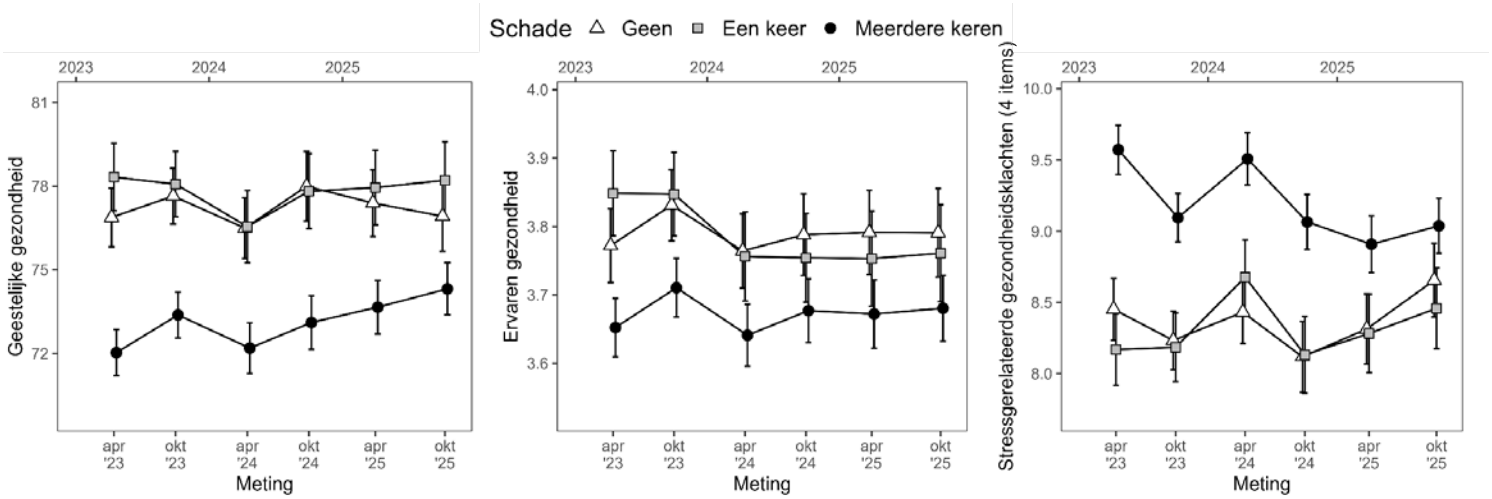
4.1 Schade

In dit hoofdstuk laten we de ontwikkeling van gezondheid in de loop van tijd zien voor vier gezondheidsmaten: 1) geestelijke gezondheid, 2) ervaren gezondheid, 3) stressgerelateerde gezondheidsklachten en 4) huisartsbezoeken.

Nadat we eerder zorgelijke ontwikkelingen rapporteerden (Kanis et al., 2024) constateerden we in het vorige rapport (D'Amore et al., 2025) dat deze trends zich niet verder doorzetten, en dat gezondheidsscores stabiliseren. Uit het huidige rapport over de periode april '23 tot oktober '25 komt een vergelijkbaar beeld naar voren. Voor ervaren gezondheid en stressgerelateerde klachten is het beeld over het algemeen nog steeds stabiel, en voor geestelijke gezondheid is er nu een toename te zien, ongeacht de schadegroep (zie Figuur 4.1.1). Wanneer we deze ontwikkelingen door de tijd tussen

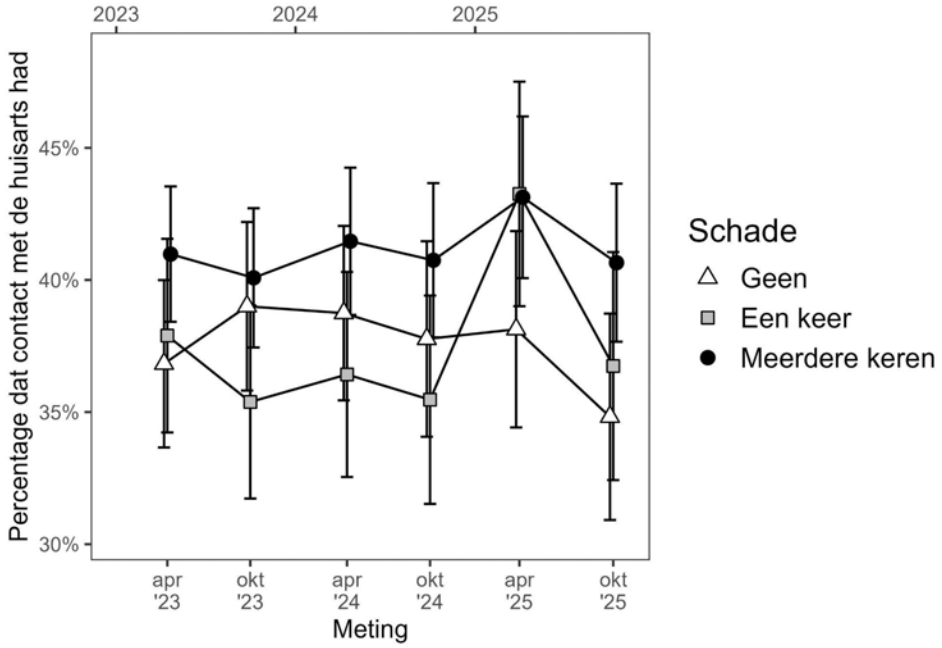
de schadegroepen vergelijken, blijkt dat respondenten met meerdere keren schade voor alle drie de gezondheidsmaten in Figuur 4.1.1 een (nog) gunstigere ontwikkelingen laten zien dan de andere schadegroepen. De bevinding dat respondenten met meerdere keren schade structureel minder goed scoren op geestelijke gezondheid en stressgerelateerde klachten blijft intact, maar voor ervaren gezondheid zijn er inmiddels geen verschillen tussen de schadegroepen meer te zien.

Figuur 4.1.1 Drie gezondheidsmaten als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Net als in ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025) blijft het percentage respondenten dat contact heeft gehad met de huisarts stabiel door de tijd (zie Figuur 4.1.2). Wel blijven de in het eerdere rapport geconstateerde structurele verschillen tussen de schadegroepen bestaan. Specifiek hebben in de periode tussen april '23 en oktober '25 respondenten met meerdere keren schade vaker contact met de huisarts dan respondenten met één keer of geen schade. Deze conclusie geldt alleen wanneer we naar de complete periode kijken, en niet voor afzonderlijke metingen.

Figuur 4.1.2 Huisartscontact als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen

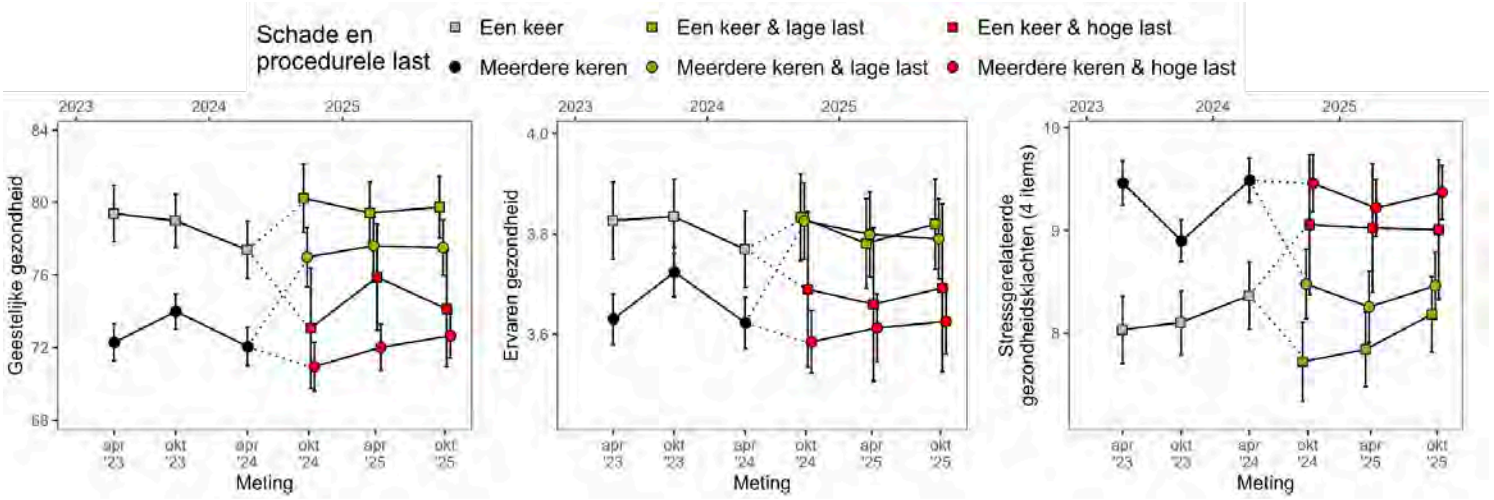

4.2 Procedurele last

In Figuur 4.2.1 laten we de samenloop van schade en ervaren procedurele last zien in relatie tot de drie gezondheidsmaten, voor de periode tussen oktober '24 en oktober '25. Uit de figuur blijkt dat respondenten met één keer schade en een hoge procedurele last vergelijkbaar scoren als respondenten met meerdere keren schade en een lage last. Respondenten met zowel meerdere keren schade als een hoge ervaren last scoren het minst positief.

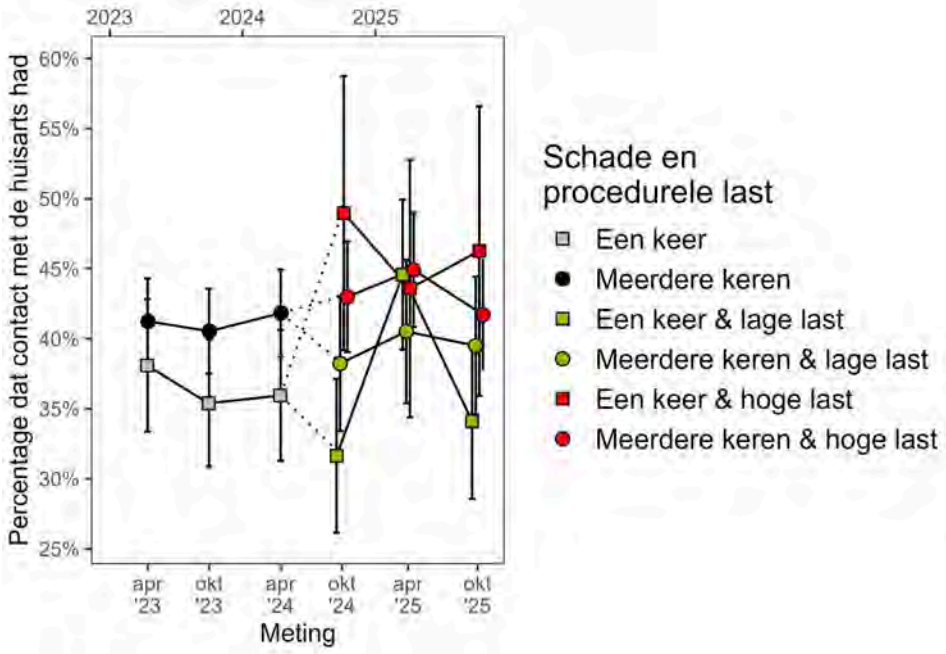
Wanneer we de relatie tussen gezondheid, hoeveelheid schade en ervaren procedurele last vergelijken blijkt het volgende. Voor alle gezondheidsuitkomsten blijkt procedurele last verreweg het meest belastende aspect van een schadedossier (met uitzondering van stressgerelateerde klachten bij de meting van oktober '24). In de figuur is dit te zien aan dat er relatief weinig verschil bestaat tussen de twee schadegroepen met dezelfde procedurele last, terwijl er andersom grotere verschillen zijn op basis van procedurele last binnen dezelfde schadegroep. Voor geestelijke gezondheid is schade wél belangrijk naast procedurele last wanneer we in plaats van hoeveelheid schades kijken naar de twee schadegroepen (één keer en meerdere keren). Deze bevinding duidt erop dat het voor geestelijke gezondheid mogelijk belangrijker is of een respondent herhaaldelijk schade heeft gehad dan hoeveel schades dit zijn. Tot slot vinden we voor ervaren gezondheid dat de stapeling van procedurele last en schade extra belastend is.

Figuur 4.2.1 Drie gezondheidsmaten als functie van tijd, schade, en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Voor contact met de huisarts is de rol van schade en ervaren procedurele last minder eenduidig (zie Figuur 4.2.2). Eerder zagen we al geen verschillen tussen de schadegroepen voor afzonderlijke metingen. Wanneer we procedurele last in de analyse meenemen zien we alleen verschillen voor de meting van oktober '24. Specifiek zien we daar dat respondenten met één keer schade en een lage procedurele last minder vaak contact met de huisarts hebben dan respondenten met een hoge last.

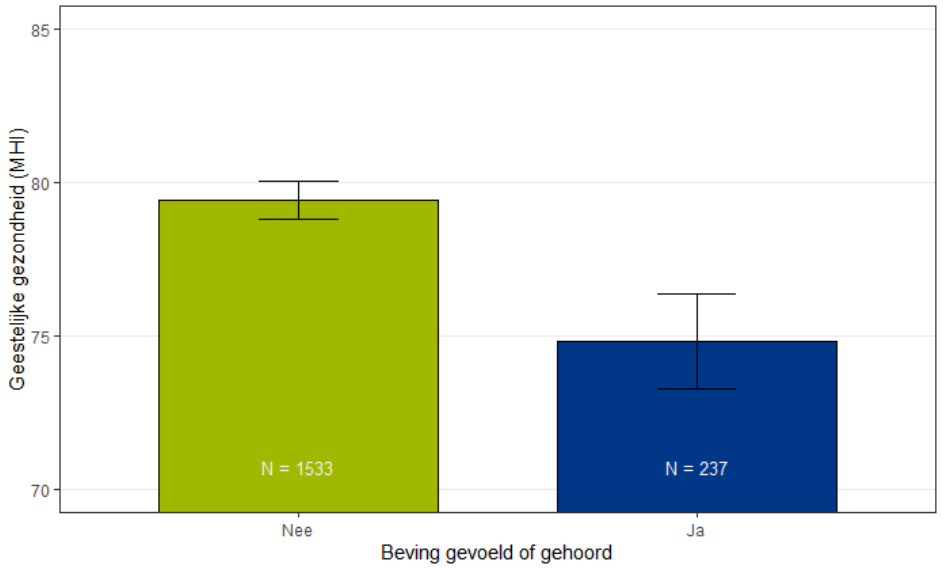
Figuur 4.2.2 Huisartscontact als functie van tijd, schade, en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

4.3 Beving bij Zeerijp

De gemiddelde score voor geestelijke gezondheid na de beving bij Zeerijp, voor zowel respondenten die de beving niet als wel hebben gemerkt, is 78,2. Respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld of gehoord, scoren significant lager op geestelijke gezondheid na de beving, dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben (zie Figuur 4.3.1).

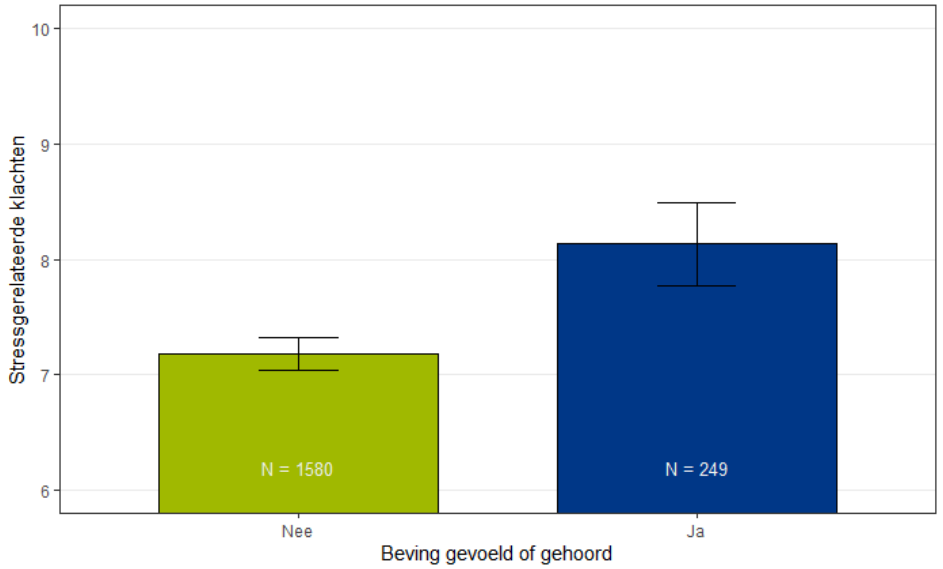
Figuur 4.3.1 Geestelijke gezondheid, en het al dan niet voelen of horen van de beving, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen (*N = 1770*).

Noot: Geestelijke gezondheid is gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen en de individuele verschillen in MHI scores uit eerdere metingen.

Stressgerelateerde klachten zijn gemeten over een korte periode van een paar dagen na de beving bij Zeerijp. De gemiddelde score voor stressgerelateerde klachten na de beving is 7,4. Respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld of gehoord, scoren significant hoger na de beving, en geven daarmee aan meer stressgerelateerde klachten te ervaren dan de respondenten die aangeven de beving niet te hebben gevoeld of gehoord(zie Figuur 4.3.2).

Figuur 4.3.2 Stressgerelateerde klachten, naar het al dan niet voelen of horen van de beving, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen (*N = 1829*).

Noot: Stressgerelateerde klachten is gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen en de individuele verschillen in stressgerelateerde klachten uit eerdere metingen.

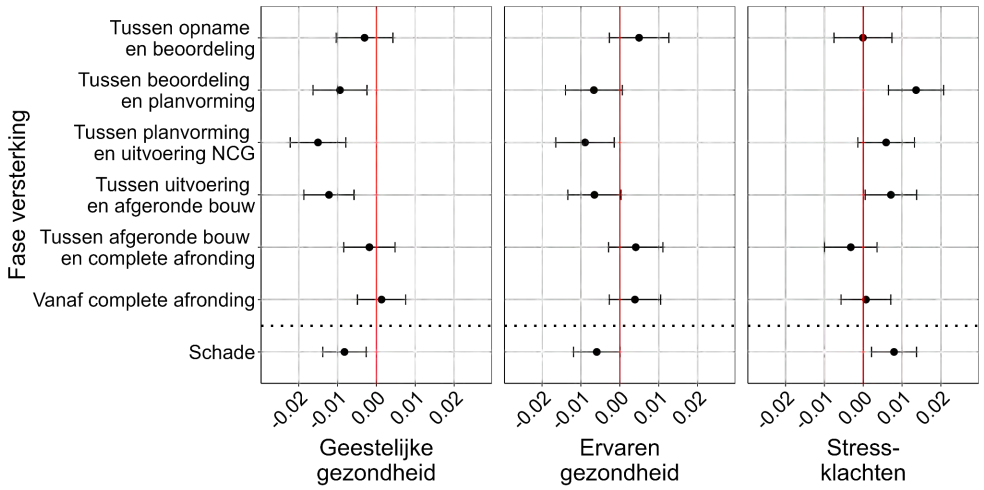
4.4 Versterking

In Figuur 4.4.1 is te zien dat het ingaan van drie specifieke fases een negatieve invloed heeft op de geestelijke gezondheid van respondenten: zodra respondenten terechtkomen in de fases van planvorming, uitvoering en bouw, neemt deze af ten opzichte van vóór de start van deze fases.

Figuur 4.4.1 laat zien dat de fase tussen planvorming en uitvoering een negatieve invloed heeft op de ervaren gezondheid van respondenten: zodra zij terechtkomen in deze fase, daalt hun ervaren gezondheid ten opzichte van vóór de start van deze fase.

In dezelfde Figuur 4.4.1 is zichtbaar hoe het ingaan van twee specifieke fases een negatieve invloed heeft op het aantal stressgerelateerde klachten van respondenten. Bij het ingaan van de fases van beoordeling en uitvoering is er een stijging in hun stressgerelateerde klachten ten opzichte van vóór de start van deze fases. Daarnaast zagen we in de vorige rapportage (Kanis et al., 2024) vanaf de complete afronding juist een afname in het aantal stressgerelateerde klachten van respondenten ten opzichte van vóór hun complete afronding – in deze update zien we hier geen significant effect meer.

Figuur 4.4.1 Invloed van versterkingsfase op verandering in geestelijke gezondheid, ervaren gezondheid, en stressgerelateerde klachten binnen personen, met 95%-betrouwbaarheidsinterval. Gestandaardiseerde multilevelregressie-coëfficiënten, controlerend voor schade, geslacht, opleidingscategorie, en leeftijd.

5. Emoties

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten met meerdere keren schade voelen zich structureel minder vaak hoopvol, vaker machteloos, en vaker boos dan respondenten met één keer of geen schade.
- Tussen april '23 en oktober '25 zijn alle respondenten hoopvoller geworden, ongeacht de schadegroep. Door de tijd voelen respondenten met meerdere keren schade zich (nog) hoopvoller, minder machteloos, en minder boos vergeleken met de andere schadegroepen.
- Binnen de groep met meerdere keren schade zijn respondenten met een hoge ervaren procedurele last minder vaak hoopvol, en vaker machteloos en boos dan respondenten met een lage last. Voor gevoelens van boosheid en machteloosheid dragen naast procedurele last ook andere gevolgen van schade bij aan de emoties. Voor gevoelens van hoop is vooral de procedurele last belangrijk.
- Respondenten die de beving bij Zeerijp hebben gevoeld of gehoord, zijn na de beving minder hoopvol en voelen zich meer machteloos, boos, bang en verdrietig dan respondenten die aangeven de beving niet te hebben gevoeld of gehoord.
- Respondenten in de versterking die de fases tussen beoordeling en uitvoering ingaan, voelen zich bozer, minder hoopvol en machtelozer dan ervoor. Wanneer de bouw is afgerond voelen respondenten zich minder boos en hoopvoller dan ervoor.

5.1 Schade

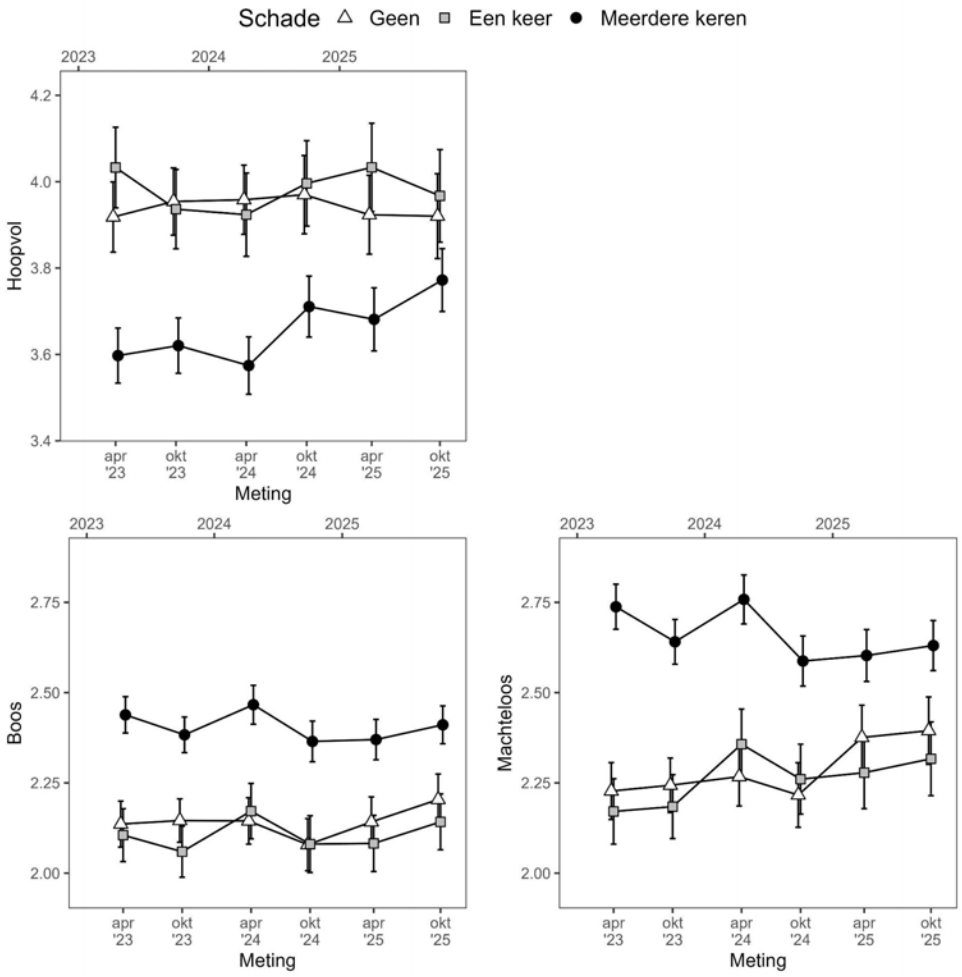
Zoals in eerdere rapporten laten we de ontwikkeling in de loop van tijd zien voor drie emoties: 1) hoop, 2) boosheid, en 3) machteloosheid. In de vragenlijst na de beving bij Zeerijp hebben we aanvullend gevraagd naar 4) angst en 5) verdriet.

In ons vorige rapport constateerden we dat respondenten in algemene zin iets meer hoopvol waren geworden (D'Amore et al., 2025). Met de toevoeging van twee nieuwe metingen uit 2025 blijkt dat deze positieve trend zich doorzet (zie Figuur 5.1.1). Tussen april '23 en oktober '25 ervaren respondenten over het algemeen meer gevoelens van hoop, ongeacht de schadegroep. Respondenten met meerdere keren schade laten hierbij een nog gunstigere ontwikkeling zien dan de andere twee schadegroepen. Gevoelens van boosheid en machteloosheid blijven in algemene zin stabiel door de tijd (zie Figuur 5.1.1). Ook hier is voor respondenten met meerdere keren schade sprake van een relatief positieve trend, waarbij het verschil met de andere twee schadegroepen in

de loop van tijd kleiner wordt.

Ondanks deze trends zijn er nog steeds structurele verschillen. Net als in eerdere rapporten (D'Amore et al., 2025; Kanis et al., 2024) blijft de algemene conclusie staan dat respondenten met meerdere keren schade zich minder vaak hoopvol, en vaker boos en machteloos voelen dan de andere twee schadegroepen. Deze conclusie geldt ook voor hoe hoopvol respondenten zich voelen bij de meting van oktober '25. Ondanks dat respondenten met meerdere keren schade bij deze meting het hoogste niveau van hoop sinds 4,5 jaar ervaren (zie Bijlage 3 voor de trends sinds 2016), is er nog steeds sprake van een (minimaal) statistisch verschil met de andere twee schadegroepen.

Figuur 5.1.1 Emoties als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

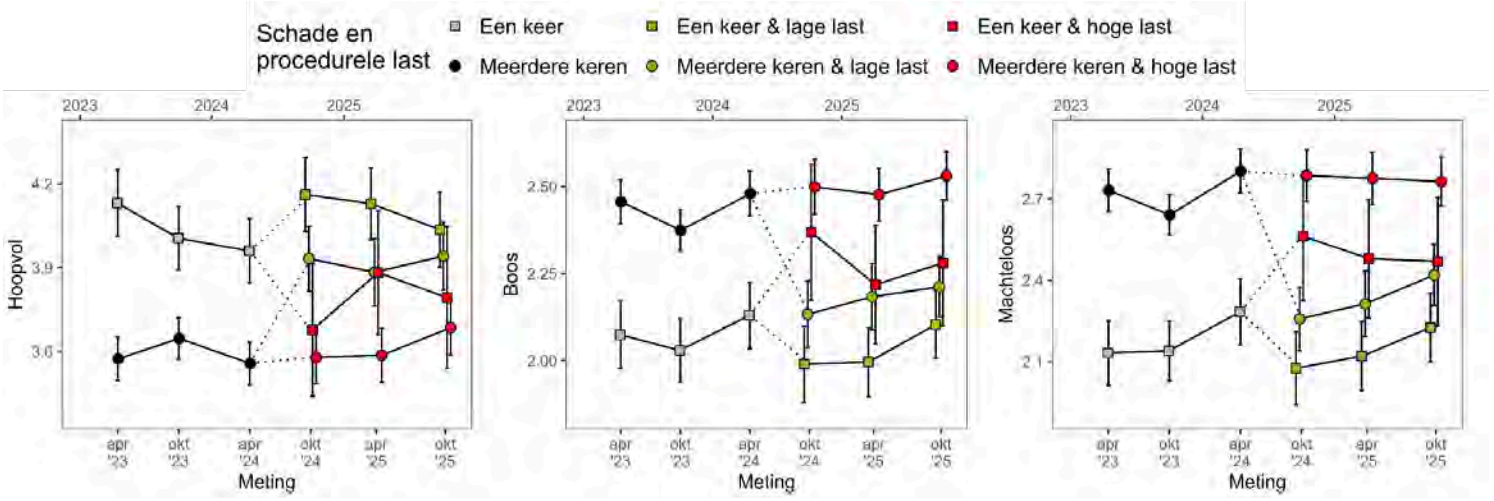

5.2 Procedurele last

Figuur 5.2.1 laat de samenhang zien tussen de emoties, schade en de procedurele last die respondenten ervaren. Bij het vergelijken van de groepen vallen vooral de verschillen binnen de groep met meervoudige schade op: voor elke meting tussen oktober '24 en oktober '25 scoren respondenten met een hoge ervaren procedurele last daar minder positief op de drie emoties dan respondenten met een lage last.

Uit onze verdere analyse van de relatie tussen hoeveelheid schades, ervaren procedurele last en de ervaren emoties blijkt daarnaast het volgende. Voor boosheid en machteloosheid zijn naast procedurele last ook andere gevolgen van het hebben van schade belangrijk (zie Hoofdstuk 2.2), maar speelt procedurele last verreweg de grootste rol. Aan gevoelens van hoop draagt alleen procedurele last bij, tenzij we in plaats van hoeveelheid schade kijken naar de twee schadegroepen (één keer en meerdere keren). Mogelijk is het voor gevoelens van hoop belangrijker of een respondent herhaaldelijk schade heeft gehad dan het aantal schades. Voor de meting van oktober '24 vinden we voor boosheid en machteloosheid dat de stapeling van procedurele last en schade gepaard gaat met extra sterke emoties.

Figuur 5.2.1 Emoties als functie van tijd, schade, en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

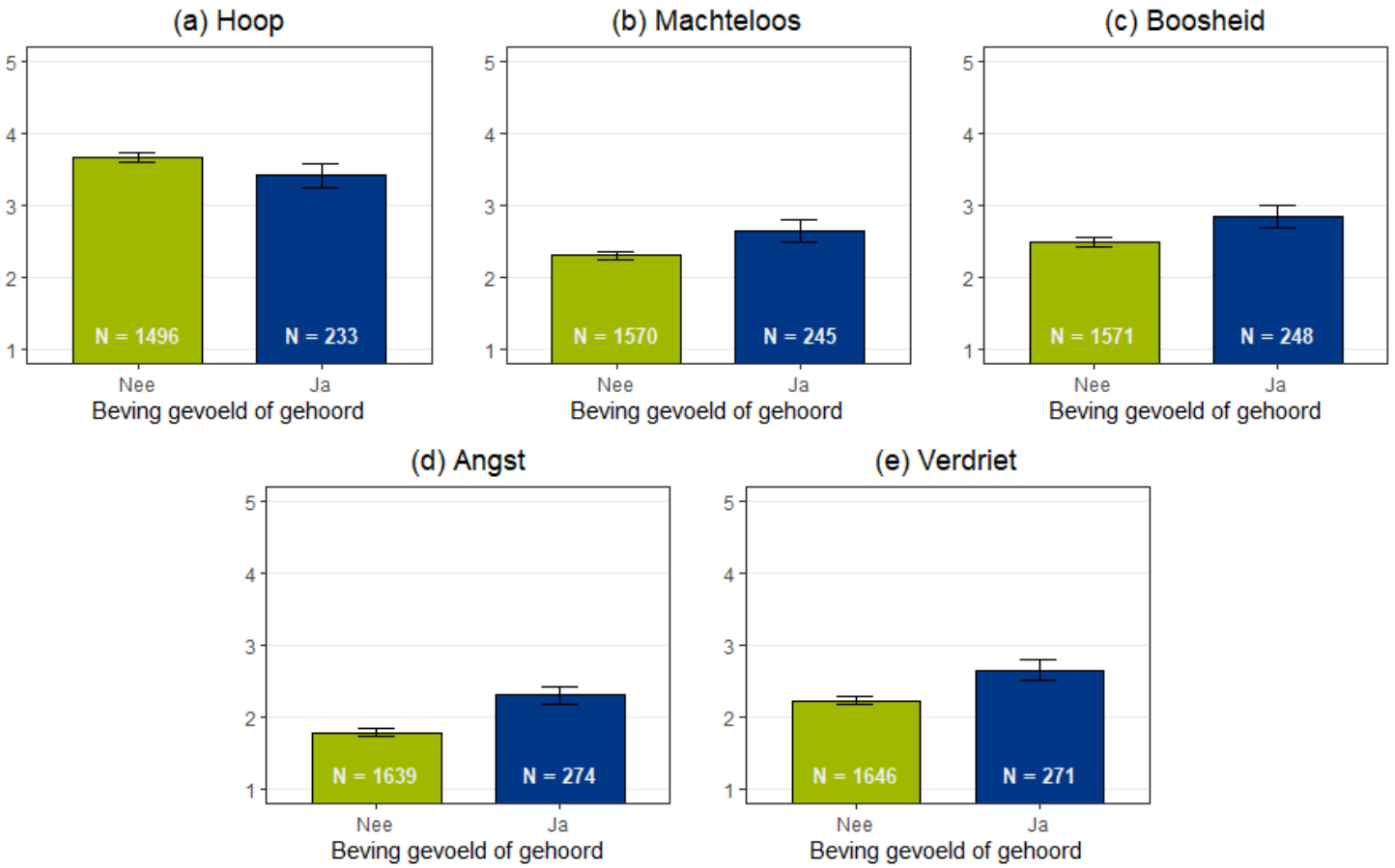
5.3 Beving bij Zeerijp

De volgende emoties zijn gemeten over een korte periode van een paar dagen na de beving in Zeerijp. In deze meting zijn twee aanvullende emoties (angst en verdriet) opgenomen. Bij deze emoties was het niet mogelijk om te corrigeren voor individuele scores uit eerdere metingen, aangezien deze emoties in de reguliere panelmetingen niet zijn uitgevraagd.

De gemiddelde score voor hoop na de beving is 3,6. Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren significant lager op hoop na de beving, en geven daarmee aan minder hoop te ervaren dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben (zie Figuur 5.3.1).

Voor de negatieve emoties ligt het patroon in omgekeerde richting. De gemiddelde score voor machteloosheid is 2,5, voor boosheid 2,6, voor verdriet 2,3 en voor angst 1,9. Hoewel de gemiddelde score voor angst relatief laag is in vergelijking met de andere emoties, scoren respondenten die de beving gevoeld of gehoord hebben op alle vier deze emoties significant hoger dan respondenten die de beving niet hebben gevoeld of gehoord. Dit betekent dat zij meer gevoelens van machteloosheid, boosheid, angst en verdriet rapporteren (zie Figuur 5.3.1).

Figuur 5.3.1 Hoop (a), machteloosheid (b), boosheid (c), angst (d) naar het al dan niet voelen of horen van de beving, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Noot: Hoop, machteloosheid en boosheid zijn gecorrigeerd voor de individuele verschillen in scores uit eerdere metingen en de verschillen in schadegroepen. Angst en verdriet zijn alleen gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen.

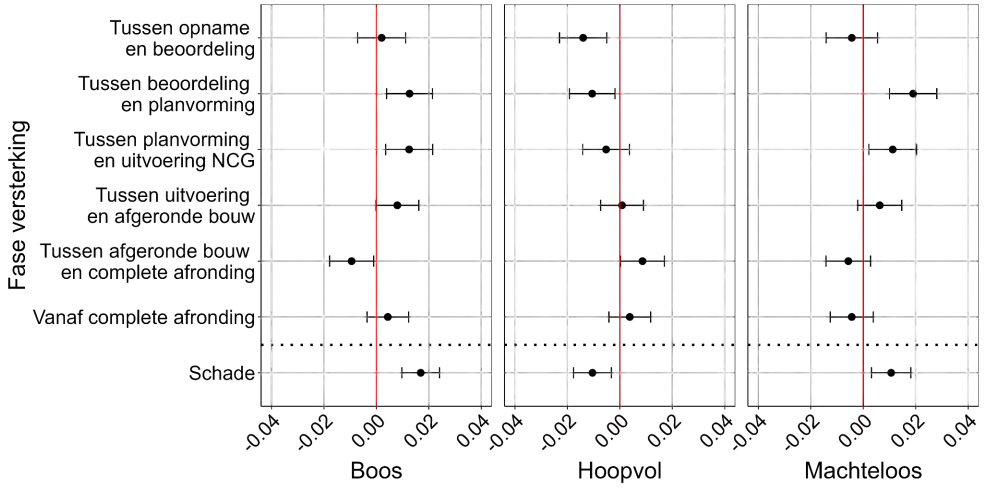
5.4 Versterking

In Figuur 5.4.1 valt op dat zodra respondenten terechtkomen in de fase na de beoordeling en de fase tussen planvorming en uitvoering, hun boosheid toeneemt ten opzichte van vóór de start van deze fase. Daarentegen zien we vanaf de afgeronde bouw juist weer een daling in de boosheid van respondenten ten opzichte van vóór de afronding van de bouw.

Figuur 5.4.1 geeft weer dat met name in het begin van het proces – tussen opname en planvorming – het gevoel van hoop daalt ten opzichte van vóór de start van deze fases. Vanaf de afronding van de bouw stijgt de hoop van respondenten weer ten opzichte van vóór de afronding van de bouw.

Zodra respondenten terechtkomen in de twee fases tussen de beoordeling en de uitvoering, stijgt hun gevoel van machteloosheid ten opzichte van vóór de start van deze fases. Dit is zichtbaar in Figuur 5.4.1.

Figuur 5.4.1 Invloed van versterkingsfase op verandering in boosheid, hoop en machteloosheid binnen personen, met 95%-betrouwbaarheidsinterval. Gestandaardiseerde multilevelregressie-coëfficiënten, controlerend voor schade, geslacht, opleidingscategorie, en leeftijd.

6. Sociale relaties

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten met (meerdere keren) schade ervaren structureel meer sociale verbondenheid, en steunen anderen meer dan respondenten zonder schade. Respondenten met één keer schade ontvangen vaker de hulp die ze nodig hebben, en zien meer zorg en steun in hun omgeving dan de andere twee schadegroepen.
- Tussen april '23 en oktober '25 ervaren alle respondenten een toename in verbondenheid, zorg en steun in hun omgeving. De hoeveelheid ontvangen hulp en steun neemt relatief toe voor de groep met schade vergeleken met de groep zonder schade.
- Er is sprake van structureel meer conflicten, spanningen en concurrentie in de omgeving van respondenten met meerdere keren schade. Conflicten en concurrentie nemen wel af door de tijd, voor alle schadegroepen.
- Respondenten met een hoge ervaren procedurele last ontvangen minder de hulp die ze nodig hebben, en ervaren minder sociale verbondenheid en steun in hun omgeving, ongeacht de schade aan hun woning. Ditzelfde geldt in mindere mate voor hoeveel zorg respondenten in hun omgeving zien, en bij sociale hulp aan anderen bestaat er geen relatie met procedurele last.
- Respondenten die een hoge procedurele last ervaren geven consistent aan dat er meer sprake is van conflicten, spanningen en concurrentie in hun omgeving. Daarbovenop hangen andere gevolgen van het hebben van schade in mindere mate samen met slechtere onderlinge verhoudingen.
- Respondenten in de versterking ervaren minder verbondenheid met dorps- of buurtgenoten in de fase na de beoordeling van hun woning dan ervoor.

6.1 Schade

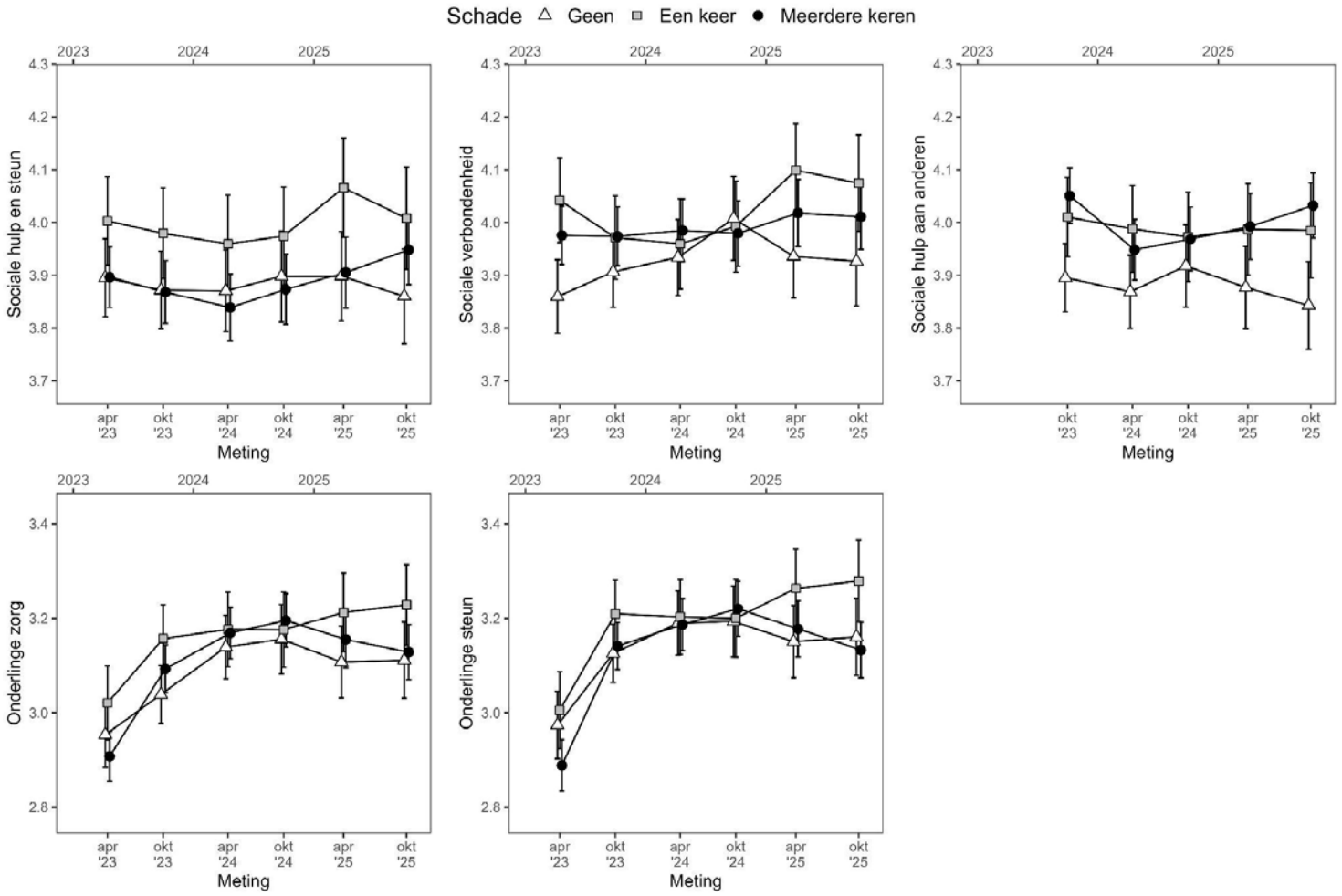
In dit hoofdstuk laten we resultaten zien voor vijf indicatoren die de mate van sociale verbondenheid en steun in een gemeenschap aangeven: 1) sociale hulp en steun, 2) sociale verbondenheid, 3) sociale hulp aan anderen, 4) onderlinge zorg en 5) onderlinge steun. Daarnaast kijken we naar de onderlinge verhoudingen in buurten en dorpen, waarbij we hebben gevraagd naar 1) conflicten, 2) spanningen en 3) concurrentie.

Sociale verbondenheid en steun

Ten opzichte van ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025) laten de indicatoren voor sociale verbondenheid en steun een enigszins positiever beeld door de tijd zien (zie Figuur 6.1.1). Zo voelen respondenten zich meer verbonden met hun dorp of buurt, ongeacht de schadegroep. Ook is er niet langer sprake van een algemene afname in hulp aan anderen. Respondenten geven nog steeds aan dat de onderlinge zorg en steun in hun dorp of buurt toeneemt, al zwakt deze toename inmiddels wel wat af. De mate waarin respondenten de hulp en steun krijgen die ze nodig hebben blijft stabiel door de tijd, maar er is inmiddels wel een toename zichtbaar voor de groep met (meerdere keren) schade ten opzichte van respondenten zonder schade. Voor de andere vier indicatoren in Figuur 6.1.1 zijn er geen verschillen in trends tussen de schadegroepen.

De structurele verschillen tussen schadegroepen zijn grotendeels vergelijkbaar met ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025). Zo geldt nog steeds dat respondenten met (meerdere keren) schade zich meer verbonden voelen, en vaker anderen in hun dorp of buurt steunen dan respondenten zonder schade. Respondenten met één keer schade ontvangen vanuit hun omgeving in grotere mate de hulp die ze nodig hebben dan de andere twee schadegroepen. Nieuw is dat deze respondenten nu ook aangeven dat er meer sprake is van onderlinge steun en zorg in hun dorp of buurt.

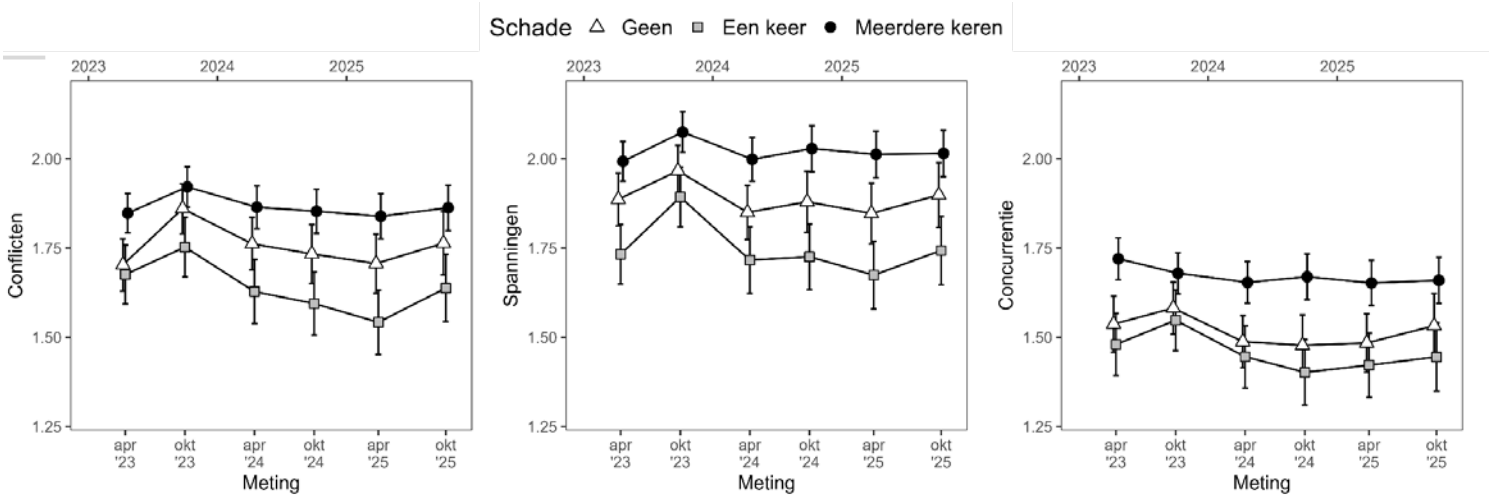
Figuur 6.1.1 Sociale hulp en steun, sociale verbondenheid, sociale hulp aan anderen, onderlinge zorg en onderlinge steun als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Onderlinge verhoudingen

Op het gebied van onderlinge conflicten, spanning en concurrentie in buurten en dorpen blijven er structurele verschillen bestaan. Specifiek geven respondenten met meerdere keren schade vaker aan dat er hiervan sprake is dan respondenten met één keer of geen schade (zie Figuur 6.1.2). Er zijn geen verschillen tussen de groepen met één keer en zonder schade, Tussen april '23 en oktober '25 is er een algemene daling in het aantal conflicten en concurrentie, terwijl de hoeveelheid spanningen constant is gebleven. Er zijn hierbij geen verschillen in trends tussen de schadegroepen.

Figuur 6.1.2 Conflicten, spanningen en concurrentie als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen

6.2 Procedurele last

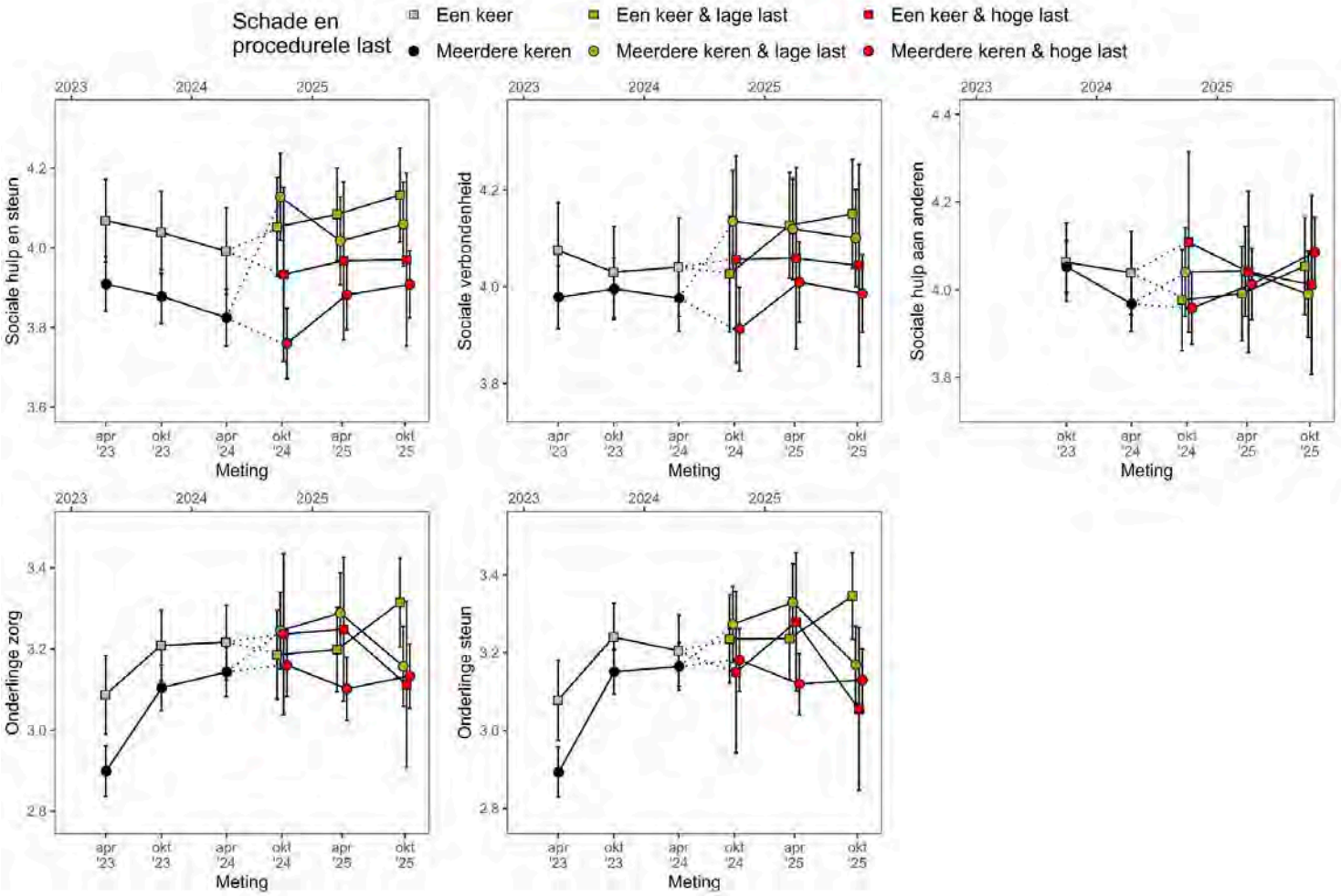
Sociale verbondenheid en steun

Figuur 6.2.1 laat de relatie zien tussen de vijf indicatoren van sociale verbondenheid en steun, schade, en ervaren procedurele last. Voor elk van de indicatoren zien we hierbij weinig tot geen groepsverschillen op basis van de vier combinaties van schade en procedurele last. Specifiek zijn er alleen verschillen voor in hoeverre respondenten de hulp en steun krijgen die ze nodig hebben. Hiervoor geldt dat bij elk van de drie laatste metingen de groep met meerdere keren schade en een hoge last minder de steun ontvangt die ze nodig hebben dan de groep met één keer schade en een lage last.

Er bestaan grotere verschillen tussen de vijf indicatoren wanneer we kijken naar de algemenere relatie met hoeveelheid schade en ervaren procedurele last. Voor sociale hulp en steun geldt ook dat (naast het bovenstaande), ongeacht het niveau van schade, respondenten met een hogere ervaren procedurele last in algemene zin minder de hulp ontvangen die ze nodig hebben. Voor de meting van oktober ’23 vinden we dat deze negatieve samenhang tussen ontvangen hulp en procedurele last nog sterker is naarmate een respondent meer schade heeft. Respondenten met een hogere procedurele last ervaren ook minder sociale verbondenheid, terwijl we hierboven lieten zien dat respondenten met meerdere keren schade zich juist relatief meer verbonden voelen. Dit tegengestelde positieve effect van schade blijft statistisch licht waarneembaar naast de negatieve rol van procedurele last, wat laat zien dat gevoelens van verbondenheid voor respondenten met meerdere keren schade met andere redenen te maken hebben dan met belasting door procedures. Voor sociale hulp aan anderen speelt procedurele last geen rol, en voor de meting van oktober ’25 vinden we

(nog steeds) dat respondenten met meer schade ook meer hulp en steun verlenen, ongeacht de procedurele last die ze ervaren. Respondenten met een hogere ervaren procedurele last geven ook aan dat, ongeacht het niveau van schade, er minder sprake is van steun in hun omgeving. Net als bij sociale verbondenheid is ook hier sprake van een licht tegengesteld effect van hoeveelheid schade. Wat betreft zorg in de omgeving is er alleen voor de meting van april '24 een negatieve relatie met procedurele last.

Figuur 6.2.1 Sociale hulp en steun, sociale verbondenheid, sociale hulp aan anderen, onderlinge zorg en onderlinge steun als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

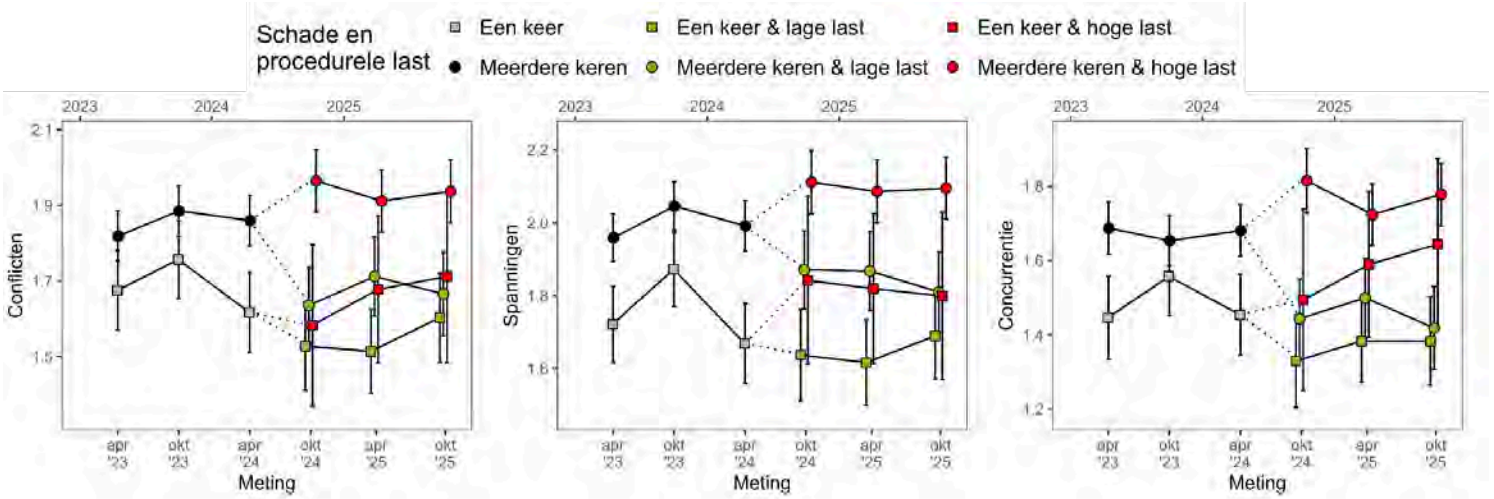

Onderlinge verhoudingen

Voor conflicten, spanningen en concurrentie is er een duidelijkere relatie met de combinatie van ervaren procedurele last en schade (zie Figuur 6.2.2). Wat qua groepsverschillen vooral opvalt is dat respondenten met een hoge procedurele last in beide schadegroepen consistent aangeven dat er meer sprake is van conflicten, spanningen en concurrentie in hun omgeving. Voor respondenten met dezelfde

ervaren procedurele last zien we op enkele plekken ook nog dat de groep met meervoudige schade minder goede onderlinge verhoudingen rapporteren dan de groep met één keer schade. Uit onze analyse van de samenhang tussen deze aspecten blijkt meer specifiek dat vooral procedurele last, maar in vrijwel alle gevallen daarnaast ook andere gevolgen van het hebben van schade (zie Hoofdstuk 2.2) verband houden met meer conflicten, spanningen en concurrentie. Voor spanningen spelen deze andere redenen een relatief grote rol, en voor conflicten vinden we voor oktober '24 dat de stapeling van schade en procedurele last gepaard gaat met extra veel conflict.

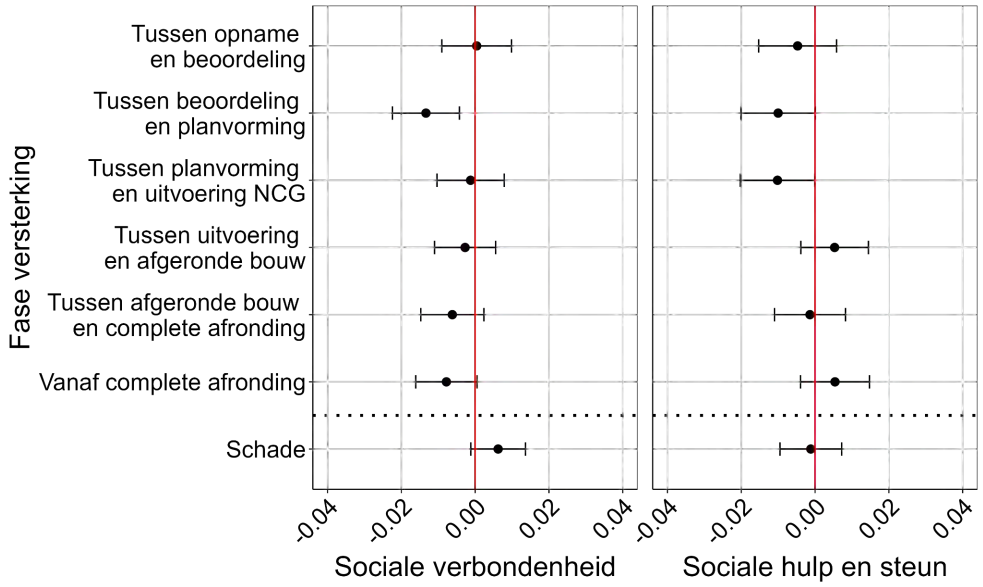
Figuur 6.2.2 Conflicten, spanningen en concurrentie als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

6.3 Versterking

Figuur 6.3.1 geeft weer dat het ingaan van nieuwe fases meestal geen statistisch significante verandering teweegbrengt in de mate van sociale verbondenheid met buurt- of dorpsgenoten, of de mate van sociale hulp en steun die zij ervaren. De twee uitzonderingen hierop zijn 1) dat ervaren sociale verbondenheid met buurt- of dorpsgenoten daalt wanneer respondenten in de fase tussen beoordeling en planvorming terechtkomen, en 2) dat ervaren hulp en steun daalt in de fase tussen planvorming en uitvoering.

Figuur 6.3.1 Invloed van versterkingsfase op verandering in sociale verbondenheid en sociale hulp en steun binnen personen, met 95%-betrouwbaarheidsinterval. Gestandaardiseerde multilevelregressie-coëfficiënten, controlerend voor schade, geslacht, opleidingscategorie, en leeftijd.

7. Ervaren veiligheid en risicoperceptie

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten met meer schade voelen zich structureel onveiliger en schatten risico's hoger in dan respondenten met minder schade.
- In de periode tussen april '23 en oktober '25 nemen in algemene zin gevoelens van veiligheid toe en percepties van risico's af, in het bijzonder voor respondenten met meerdere keren schade.
- De procedurele last die respondenten ervaren is belangrijker voor hun gevoel van veiligheid en inschatting van risico's dan andere aspecten van het hebben van schade. Wat betreft deze andere aspecten lijkt voor veiligheidsgevoelens vooral relevant of respondenten herhaaldelijk schade hebben, en in mindere mate hoeveel schades dit zijn.
- Respondenten die de beving bij Zeerijp hebben gevoeld of gehoord, scoren na de beving lager op ervaren veiligheid en scoren systematisch hoger op risicoperceptie met een sterkere stijging na de beving (vergeleken vóór de beving) dan respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben.
- Respondenten die met versterking te maken hebben voelen zich in de fase tussen opname en beoordeling minder veilig en nemen minder risico's waar dan daarvoor. Daarentegen voelen ze zich in de fases vanaf uitvoering tot en met de complete afronding juist veiliger dan ervoor.

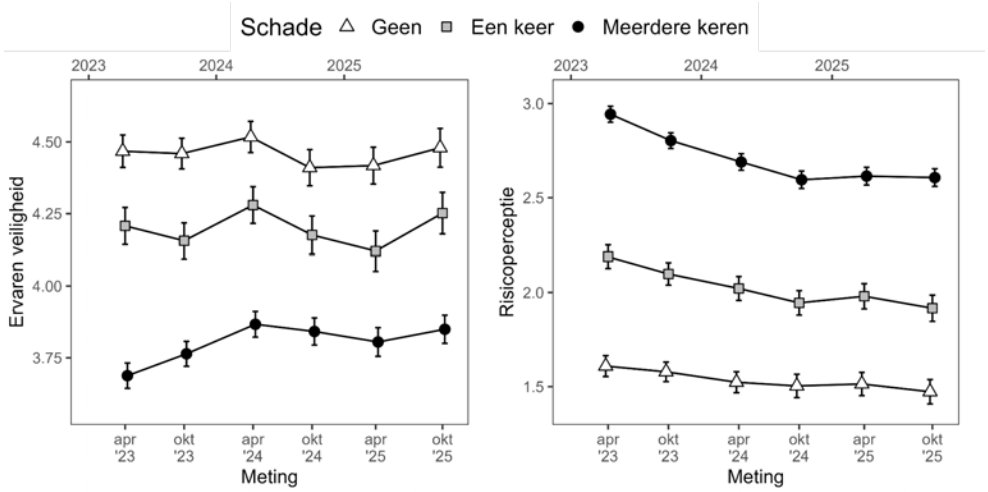
7.1 Schade

In dit hoofdstuk presenteren we resultaten voor het veiligheidsgevoel van respondenten, en hun inschatting van drie fysieke risico's: 1) de kans dat ze een aardbeving zelf meemaken, 2) dat hun spullen beschadigd raken als gevolg van de gaswinning, en 3) dat ze verwond zullen raken als gevolg van een aardbeving. Daarnaast kijken we naar twee niet fysieke risico's: 1) de kans dat respondenten in de knel komen om financiële redenen of 2) om andere (niet nader toegelichte) redenen.

Er bestaan grote structurele verschillen tussen de schadegroepen op het gebied van gevoelens van veiligheid en ingeschatte fysieke risico's (zie Figuur 7.1.1). Specifiek voelen respondenten met meer schade zich minder veilig in hun woning in verband met de gevolgen van de gaswinning vergeleken met respondenten met minder (of geen) schade. Ook schatten ze de kans op de drie fysieke risico's hoger in.

Wat betreft veiligheidsgevoelens constateerden we in ons vorige rapport (D'Amore et al., 2025) dat deze structurele verschillen in de loop van de tijd kleiner werden, omdat respondenten met meerdere keren schade zich relatief veiliger waren gaan voelen. Ook met de twee metingen uit 2025 erbij genomen zien we ditzelfde patroon, en er is nu ook sprake van een algemene toename in ervaren veiligheid (tot oktober '25). Daarnaast constateren we nog steeds een algemene daling in ingeschatte fysieke risico's, met een sterkere daling voor respondenten met één keer schade, en een nog sterkere daling voor respondenten met meerdere keren schade.

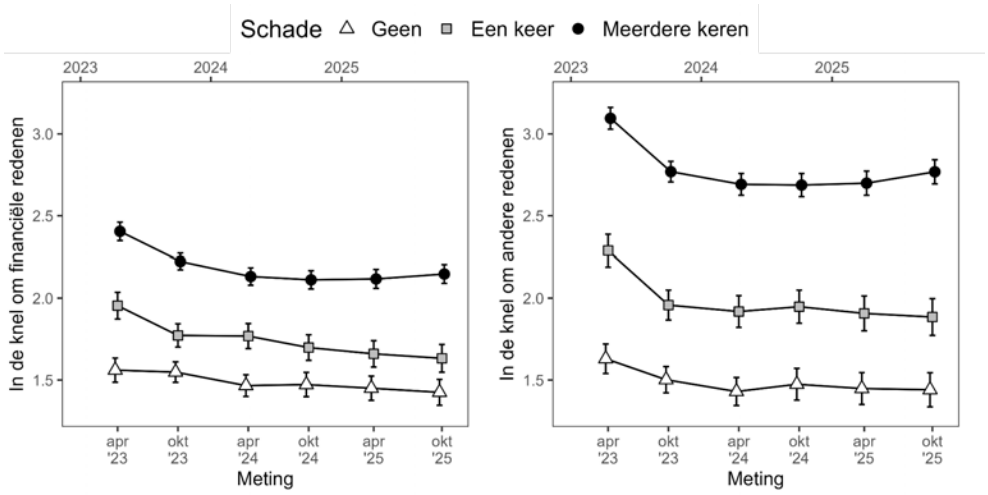
Figuur 7.1.1 Ervaren veiligheid en risicoperceptie als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Niet-fysieke risico's

Voor beide niet-fysieke risico's zien we dezelfde grote structurele verschillen tussen de schadegroepen als bij de fysieke risico's (zie Figuur 7.1.2). Specifiek schatten respondenten met meer schade de kans groter dat ze in de knel komen dan respondenten met minder (of geen) schade. Ook hier is sprake van een algemene dalende trend door de tijd, met een snellere daling voor de groepen met schade dan de groep zonder schade.

Figuur 7.1.2 Niet-fysieke risico's als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

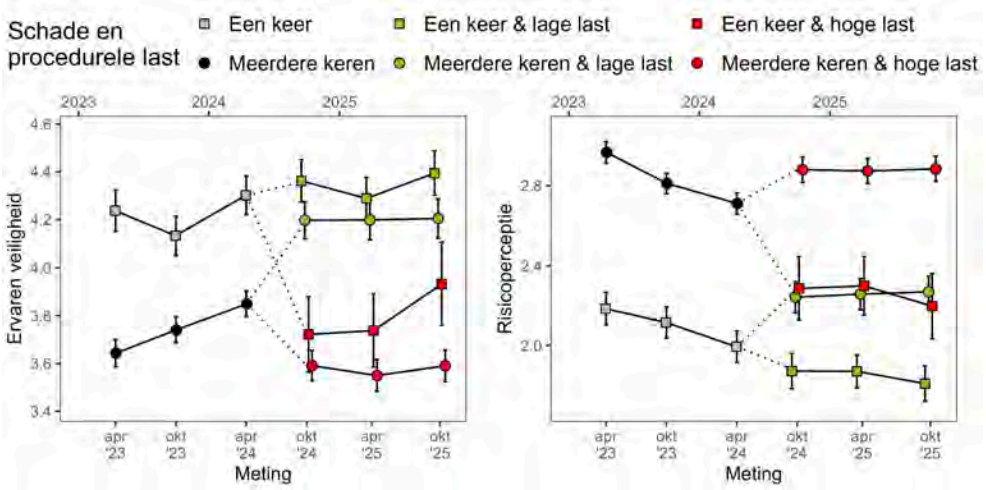
7.2 Procedurele last

We zien ook grote verschillen wanneer we de twee schadegroepen opsplitsen in vier groepen op basis van hoge of lage ervaren procedurele last (zie Figuur 7.2.1). In de meting van oktober '25 wijken alle vier groepen van elkaar af op ervaren veiligheid . Specifiek voelen respondenten met een hoge last zich minder veilig dan respondenten met een lage last, en binnen deze twee groepen voelen respondenten met meerdere keren schade zich minder veilig dan respondenten met één keer schade. Bij de metingen van oktober '24 en april '25 zien we ditzelfde patroon, maar zijn er minder tot geen verschillen binnen de groepen met dezelfde ervaren procedurele last. Opvallend is dat respondenten met meerdere keren schade en een lage last zich bij elke meting veiliger voelen dan respondenten met één keer schade en een hoge last. Voor risicopercepties zien we een vergelijkbaar patroon, maar is er consistent geen verschil tussen respondenten met één keer schade en een hoge last en respondenten met meerdere keren schade en een lage last. Respondenten met zowel meerdere keren schade als een hoge last schatten de kans op fysieke risico's relatief hoog in, en respondenten met één keer schade en een lage last maken een relatief lage inschatting.

Wanneer we de relatie tussen de hoeveelheid schade, ervaren procedurele last en de twee uitkomsten onderzoeken valt het volgende op. Voor veiligheidsgevoelens bestaat er alleen een negatieve samenhang met procedurele last, en niet met andere gevolgen van het hebben van schade (zie Hoofdstuk 2.2). Maar net als bij geestelijke gezondheid en gevoelens van hoop vinden we wel een negatieve relatie met schade (naast de relatie met procedurele last) wanneer we in plaats van hoeveelheid schades kijken naar de twee schadegroepen (één keer en meerdere keren). Ook voor veiligheidsgevoelens geldt dus dat het mogelijk belangrijker is of een respondent herhaaldelijk schade heeft gehad dan hoeveel schades dit zijn. Voor de meting van oktober '24 vinden we dat de stapeling van schade en procedurele last gepaard gaat met aanvullend

verminderd veiligheidsgevoel. Voor risicopercepties vinden we bij elk van de drie metingen dat zowel ervaren procedurele last als, in mindere mate, andere gevolgen van het hebben van schade belangrijk zijn.

Figuur 7.2.1 Ervaren veiligheid en risicoperceptie als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

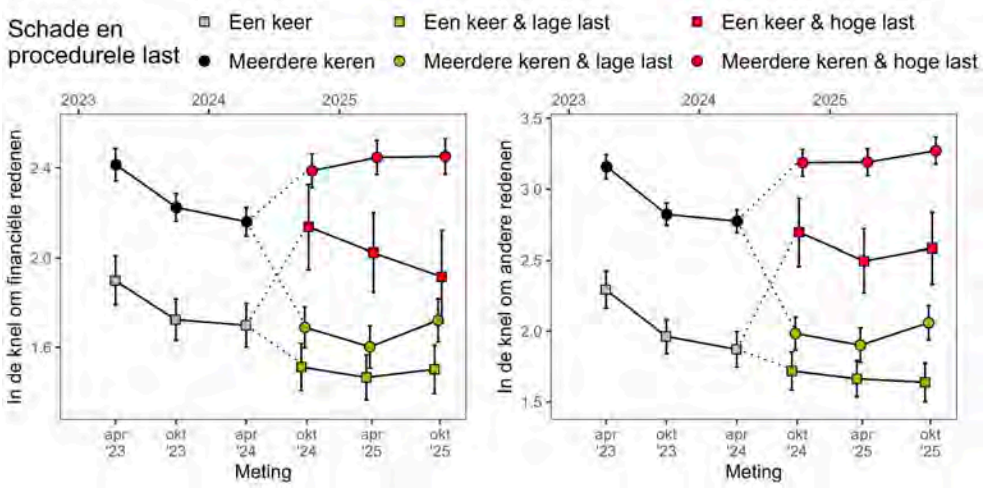

Niet-fysieke risico's

Voor niet-fysieke risico's zien we dezelfde grote groepsverschillen op basis van combinaties van schadegroep en ervaren procedurele last (zie Figuur 7.2.2). Ook hier schatten respondenten die een hoge last ervaren risico's hoger in dan respondenten met een lage last, en maken binnen die twee groepen respondenten met meerdere keren schade een hogere inschatting dan respondenten met één keer schade. Bij bijna elke meting verschillen alle vier groepen van elkaar, maar de verschillen zijn kleiner bij de inschatting dat men in de knel komt om financiële redenen dan bij de andere redenen.

Wanneer we de relatie met de twee niet-fysieke risico's, hoeveelheid schade, en ervaren procedurele last verder bekijken, blijkt dat het hoger inschatten van beide risico's verreweg het sterkst in verband met procedurele last staat. Andere gevolgen van het hebben van schade (zie Hoofdstuk 2.2) zijn in mindere mate belangrijk, vooral voor de niet-financiële redenen. Voor de financiële redenen is sprake van een versterkend effect, waarbij respondenten met een hogere last risico's nog hoger inschatten naarmate ze meer schade hebben.

Figuur 7.2.2 Niet-fysieke risico's als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

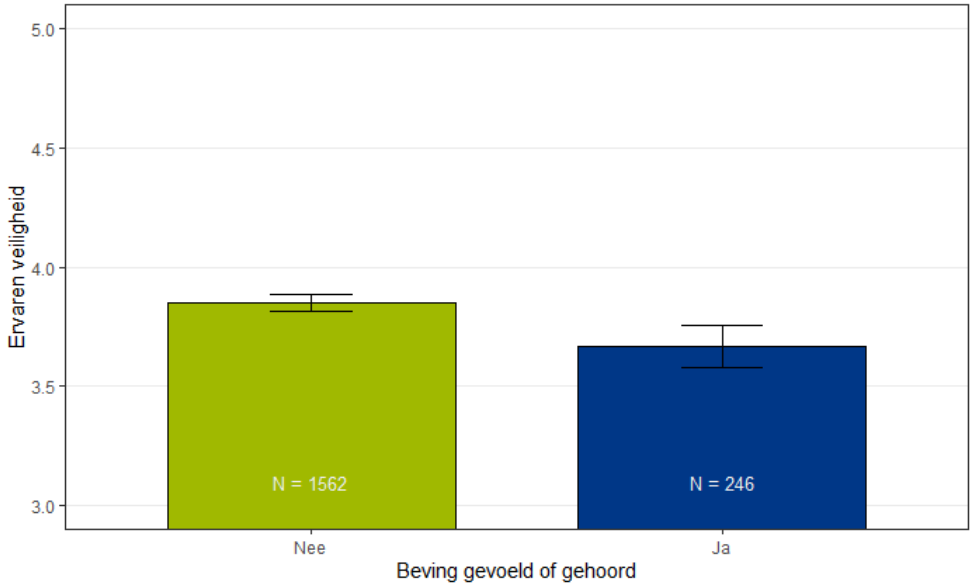

7.3 Beving bij Zeerijp

Ervaren veiligheid

Ervaren veiligheid is gemeten over een korte periode van een paar dagen na de beving in Zeerijp. De gemiddelde score na de beving is 3,8. Respondenten die de beving hebben gevoeld of gehoord, scoren significant lager op gevoel van veiligheid na de beving, dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben (zie Figuur 7.3.1).

Figuur 7.3.1 Ervaren veiligheid, naar het al dan niet voelen of horen van de beving, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen (*N = 1808*).

Noot: Ervaren veiligheid is gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen en de individuele verschillen in ervaren veiligheidsscores uit eerdere metingen.

Hoe veiligheidsgevoelens te versterken

Het meemaken van een hevige beving, zoals de beving bij Zeerijp, kan het bewustzijn van (on)veiligheid vergroten. Aan de hand van een open vraag zijn respondenten gevraagd welke factoren het gevoel van veiligheid na een dergelijke beving zouden kunnen versterken. In totaal hebben 1105 respondenten een toelichting gegeven op deze vraag.

De meerderheid van de respondenten gaf aan dat het stoppen van de gaswinning het gevoel van veiligheid zou kunnen versterken. Uit de antwoorden blijkt dat respondenten het belangrijk vinden dat er zekerheid geboden kan worden over dat er in de gehele provincie geen gaswinning meer plaats zal vinden, ook niet in kleinere velden.

> “Stoppen met gas uit de bodem halen, ook op de kleine locaties in Groningen, Friesland en Drenthe"
>
> "Garantie dat de gaswinning definitief is gestopt. Ook in de Waddenzee”

Daarnaast geeft een groot deel van de respondenten aan zich veiliger te voelen bij een snellere uitvoering van versterkingsmaatregelen. Zij benadrukken dat de huidige wachttijden vaak lang zijn en dat er prioriteit zou moeten worden gegeven aan het herstellen van woningen, waarbij adequate versterking en compensatie zal bijdragen aan dit gevoel van veiligheid.

> “Dat er met verhoogd tempo doorgegaan wordt met schadeherstel en versterking. Dat tempo ligt nog steeds te laag.”
>
> "Adequate aanpak van versterking van woningen (geen getreuzel)”
>
> “Als de versterkingsoperatie is afgerond en iedereen gecompenseerd is”

Ook geven veel respondenten aan dat erkenning hierin ook een belangrijke rol speelt. Zij geven aan dat wanneer er beter naar hen wordt geluisterd, zij zich serieus genomen en begrepen voelen en ervaren dat er daadwerkelijk iets met hun inbreng wordt gedaan, wat bijdraagt aan een gevoel dat zij als bewoners ertoe doen.

> “Wat een beetje zou helpen is erkenning vanuit de rest van nederland dat dit echt heel erg is”
>
> “Meer echt begrip voor de mensen die veel schade ondervinden door de bevingen en dat ze serieus worden genomen”
>
> “Luisteren en handelen zodat er een veilige leefomgeving komt”

Tot slot kan betere communicatie bijdragen aan een gevoel van veiligheid, waarbij respondenten aangeven behoefte te hebben aan meer en betrouwbare informatie over aardbevingen en de bijbehorende kansen en risico’s, evenals aan een vast contactpersoon voor directe communicatie en het beantwoorden van vragen.

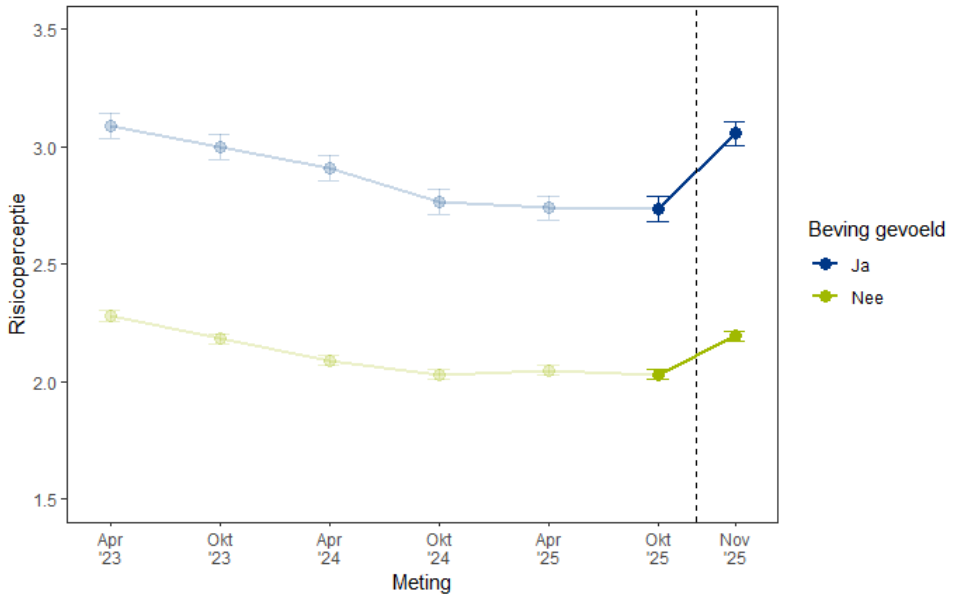
> “Open communicatie over de aard van de beving”
>
> “Wat zijn nieuwe risico’s, kansberekening etc. Merkte ook weinig van crisiscommunicatie na Zandeweer en de regie hierop”
>
> “Meer directe informatie, een meldpunt met iemand die meteen antwoord kan geven”

Risicoperceptie

De ontwikkelingen in risicoperceptie worden weergegeven in een trendplot over de meetmomenten van april '23 t/m november '25, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen respondenten op basis van het al dan niet voelen of horen van de beving. Om inzicht te krijgen in het voorafgaande patroon van beide groepen is de indeling van het al dan niet voelen of horen van de beving ook toegepast op de eerdere metingen voor dezelfde respondenten. Hieruit blijkt dat de respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld of gehoord, over de gehele periode consistent hoger scoren op risicoperceptie dan de respondenten die aangeven de beving niet te hebben gevoeld of gehoord, ondanks het corrigeren voor het verschil in schadegroepen (zie Figuur 7.3.2).

Uit de analyse met de meting vóór en na de beving komt een significant effect van tijd naar voren, wat aangeeft dat beide groepen na de beving in Zeerijp significant hoger scoren op risicoperceptie dan voor de beving. Daarnaast is er ook een significante interactie te zien tussen de twee meetmomenten (vóór en na de beving) en het al dan niet voelen of horen van de beving. Scores in risicoperceptie van de respondenten die de beving hebben gevoeld of gehoord, waren sterker gestegen na de beving (vergeleken met vóór de beving) dan scores van de respondenten die de beving niet hebben gevoeld of gehoord. Samengevat wijzen deze resultaten erop dat de beving bij Zeerijp samenhangt met een toename in risicoperceptie, en dat deze toename het sterkst is onder de respondenten die de beving hebben ervaren, bovenop het al bestaande verschil tussen beide groepen (zie Figuur 7.3.2).

Figuur 7.3.2 Risicoperceptie door de tijd (meting april '23 - november '25) en het al dan niet voelen of horen van de beving, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen (*N = 2064*).

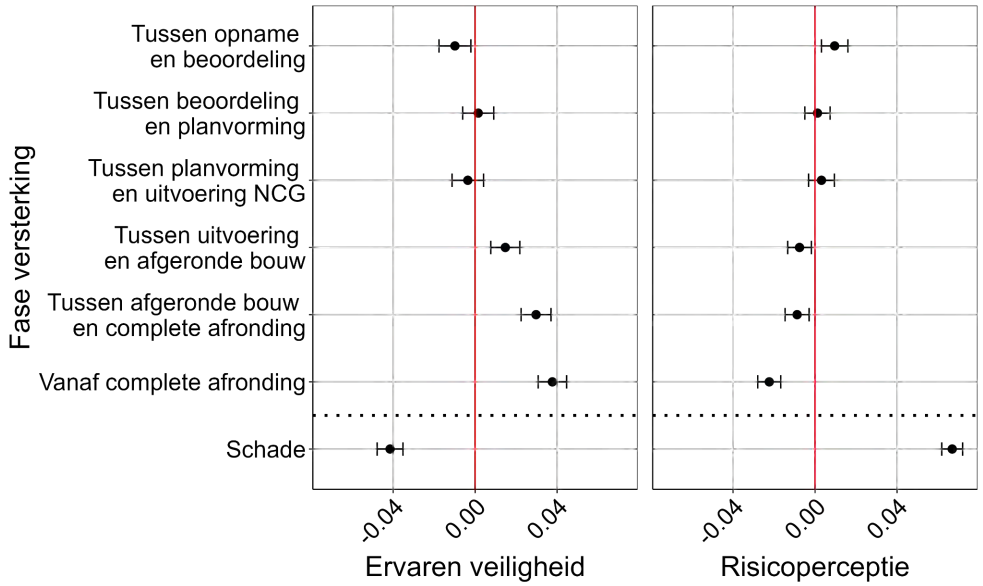
Noot: Risicoperceptie is gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen.

7.4 Versterking

In Figuur 7.4.1 is te zien dat ervaren veiligheid sterk samenhangt met het verloop van de fases van versterking. In de eerste fase, tussen opname en beoordeling, voelen respondenten zich minder veilig dan daarvoor. Maar vanaf de uitvoering voelen respondenten zich juist veiliger dan daarvoor, en deze effecten worden nog groter wanneer ook de bouw is afgerond en wanneer de versterkingsoperatie als geheel is afgerond.

Dit zelfde patroon is te zien in risicoperceptie: respondenten zien meer risico's na de opname, maar juist minder vanaf de uitvoering, de afgeronde bouw en de complete afronding van de versterkinsgoperatie.

Figuur 7.4.1 Invloed van versterkingsfase op verandering in ervaren veiligheid en risicoperceptie binnen personen, met 95%-betrouwbaarheidsinterval. Gestandaardiseerde multilevelregressie-coëfficiënten, controlerend voor schade, geslacht, opleidingscategorie, en leeftijd.

8. Vertrouwen in overheden en instanties

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten met meerdere keren schade hebben structureel minder vertrouwen in overheden en instanties dan respondenten met één keer of geen schade.
- Het vertrouwen in overheden en instanties is in algemene zin gestegen tussen april ‘23 en april ‘25.
- De procedurele last die respondenten ervaren hangt sterker negatief samen met hun vertrouwen in overheden en instanties dan de hoeveelheid schade die ze hebben. Het vertrouwen van respondenten met een hoge last en meerdere keren schade is erg laag.
- Respondenten die de beving bij Zeerijp hebben gevoeld of gehoord, hebben over de gehele periode minder vertrouwen in overheden en instanties dan respondenten die de beving niet hebben ervaren, waarbij het vertrouwen na de beving daalde voor de Rijksoverheid, provincie en gemeente, en steeg bij het IMG en in buurtgenoten, vergeleken met vóór de beving.
- Respondenten die met versterking te maken hebben, hebben in de fase tussen de planvorming en uitvoering meer vertrouwen in de Rijksoverheid dan daarvoor. Het vertrouwen in NCG is zowel in de fase tussen beoordeling en planvorming als in de fase na de afronding juist lager dan ervoor.

7.1 Schade

Voor het analyseren van de relatie tussen schade en het vertrouwen dat respondenten in instanties hebben, delen we zes instanties op in twee groepen: drie instanties waarin respondenten relatief weinig vertrouwen hebben (Rijksoverheid, IMG en NCG), en drie instanties waarin respondenten relatief veel vertrouwen hebben (de provincie, gemeente en buurtgenoten). In Bijlage 3 laten we het vertrouwen zien in de andere organisaties waar we naar vragen.

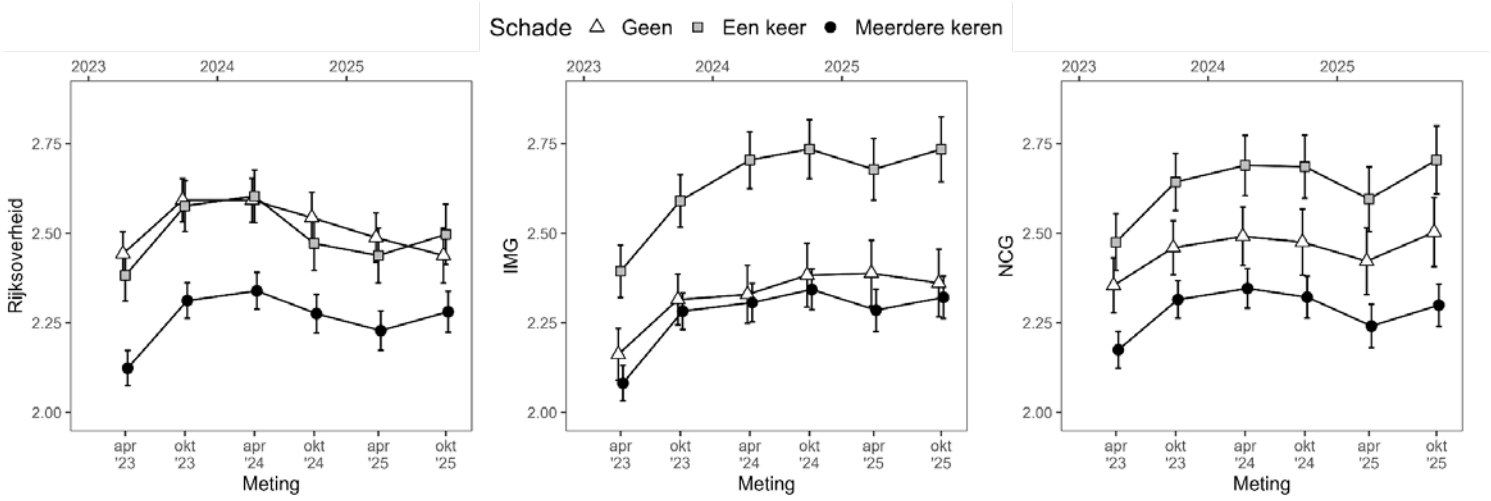
Rijksoverheid, IMG en NCG

Voor de Rijksoverheid, het IMG en de NCG zien we een algemene toename in vertrouwen over de periode april ’23 tot oktober ’25 (zie Figuur 8.1.1). Deze toename doet zich voor bij alle schadegroepen, en remt wat af in latere metingen. Voor

vertrouwen in de Rijksoverheid is er sprake van een sterkere toename voor respondenten met meerdere keren schade, en voor het IMG is er een sterkere toename bij de groep met één keer schade.

Ook zijn er structurele verschillen tussen de schadegroepen. Voor de Rijksoverheid geldt dat respondenten met meer schade minder vertrouwen hebben vergeleken met respondenten met minder schade. Respondenten met één keer schade hebben van alle schadegroepen structureel het meeste vertrouwen in het IMG. Vergeleken met de andere twee schadegroepen hebben respondenten met één keer schade ook structureel het meeste vertrouwen in de NCG, en respondenten met meerdere keren schade het minste vertrouwen.

Figuur 8.1.1 Vertrouwen in Rijksoverheid, IMG en NCG als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

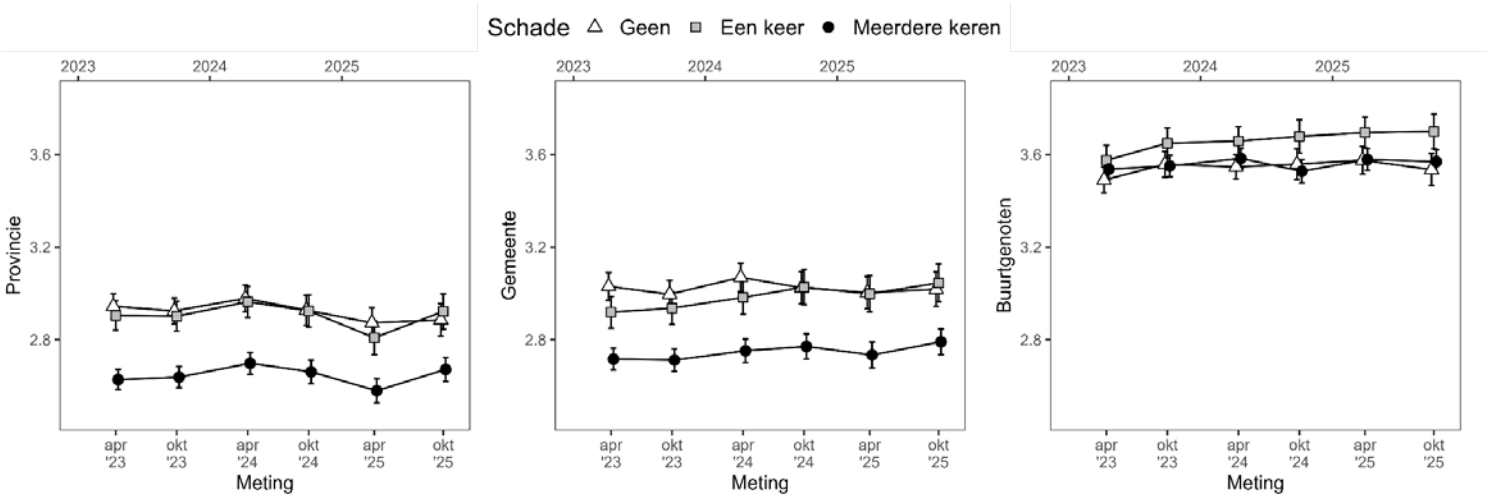

Provincie, gemeente en buurtgenoten

Ook voor vertrouwen in de gemeente en buurtgenoten is sprake van een algemene stijging (zie Figuur 8.1.2). Dat geldt niet voor vertrouwen in de provincie, waar we bij ons vorige rapport nog wel een toename zagen (D'Amore et al., 2025). Voor vertrouwen in de gemeente zien we een nog sterkere stijging bij respondenten met één keer schade, vergeleken met de andere twee schadegroepen. Het vertrouwen in buurtgenoten stijgt vooral bij respondenten met geen of één keer schade.

De structurele verschillen in vertrouwen zijn als volgt. Respondenten met meer schade hebben structureel minder vertrouwen in de provincie en gemeente dan respondenten met minder schade. In buurtgenoten hebben respondenten met één keer schade structureel meer vertrouwen dan respondenten met meerdere keren of geen schade.

Figuur 8.1.2 Vertrouwen in provincie, gemeente en buurtgenoten als functie van tijd en het al dan niet hebben van schade, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Toelichting

Aan de hand van een open vraag is respondenten gevraagd hun vertrouwen in deze overheden en instanties toe te lichten. In totaal hebben 569 respondenten hier een toelichting gegeven. Deze toelichting was niet gekoppeld aan het vertrouwen in een specifieke organisatie, maar geeft een algemeen beeld.

Respondenten die gemiddeld hoog scoorden op vertrouwen, deelden positieve ervaringen met verschillende organisaties, zoals de overheid, de gemeente, buurtgenoten en Nij Begun. Zo geven respondenten aan dat zij vinden dat er op overheidsniveau ook veel goed gaat, dat het prettig is dat de gemeente dichtbij staat, dat zij vinden dat zaken beter geregeld waren dan in voorgaande jaren en dat overheden en de personen daarin ook hun best doen. Daarnaast geven respondenten aan optimistisch en positief naar de toekomst te willen kijken. Ook wordt de subsidieregeling van Nij Begun genoemd als een positieve ontwikkeling.

> “Ondank de missers van de afgelopen jaren, aardbevingen en toeslagaffaire, is de Nederlandse overheid zeer betrouwbaar. Geldt ook voor de lagere overheden… vind ik.”
>
> “Het rijk staat ver van mij af. Ik volg wel de ontwikkelingen over het wel en wee van Nederland. De gemeente staat het dichtst bij. Ik weet de gemeente goed te vinden op maatschappelijk gebied.”
>
> “Ik denk dat de zaken omtrent de bevingsschade tegenwoordig beter geregeld zijn.”
>
> “Ik ga altijd uit van het positieve van de mensen en instanties.”

Naast deze positieve toelichtingen werden er ook veel toelichtingen gegeven met betrekking tot het lage vertrouwen. Deze toelichtingen waren soms algemeen, over het politieke klimaat of over een wereldbeeld. Tegelijkertijd werd er ook negatief gesproken over specifieke organisaties, zoals de rijksoverheid, de gemeente, het IMG, de NCG en de NAM. De algemene toelichtingen beschreven een gevoel van onzichtbaarheid, zorgen over de polarisatie van de samenleving, en frustratie over loze beloftes. Sommige respondenten zijn zelfs het vertrouwen in iedereen verloren.

> “De mensen worden niet gehoord.”
>
> “De polarisatie viert hoogtij waar je ook kijkt en welke instantie je ook noemt. Overleg met wie dan ook is moeilijk en soms onmogelijk. De maatschappij verhard en polariseert. Samen tot een oplossing komen is tegenwoordig niet mogelijk en dat benauwt me ten zeerste.”
>
> “Er wordt te veel gepraat en te weinig echte beloftes nagekomen.”
>
> “Ik vertrouw niemand meer.”

Ook werd de politieke situatie in Nederland veel genoemd als reden voor wantrouwen.

> “De politiek is momenteel erg onvoorspelbaar (en dan zeg ik het netjes). Dat beïnvloedt mijn keuzes.”
>
> “Op dit moment weet ik niet meer waar we aan toe zijn. Het rommelt in Den Haag, er is de afgelopen jaren weinig bereikt en nu moeten we weer naar de stembus. Ik hou mijn hart vast of de meeste Nederlanders wel doorhebben waar ze niet op moeten stemmen.”

Daarnaast werd het lage vertrouwen in de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente voornamelijk toegeschreven aan het niet nakomen van beloftes en afspraken en het lang wachten op antwoorden, maar ook het gevoel dat de overheid geen oog heeft voor Groningen en niet opdraait voor de belangen van de burgers.

> “Voor afspraken met vertegenwoordigers van “de overheid” heb ik in mijn leven te vaak moeten ervaren dat die, zelfs als ze op papier staan en geld hebben gekost, niet of niet volledig worden nagekomen! Dat betreft de Rijksoverheid, de provincies, gemeenten, de waterschappen.”
>
> “Van de overheidsinstanties merk je bijna nooit iets. Als je dan eens een vraag hebt aan de gemeente, duurt het eindeloos voor er een antwoord komt.”

"Bij zowel de landelijke als provinciale en lokale overheden zie ik dat geldelijk gewin altijd prioriteit heeft. De prioriteit zou moeten liggen bij gezondheid, welzijn, milieu en medemenselijkheid."

Het lage vertrouwen in het IMG en de NCG werd voornamelijk toegeschreven aan slechte persoonlijke ervaringen, de wispelturigheid van de regels, het lange wachten op duidelijkheid over de situatie en een gevoel van onmacht en hopeloosheid.

"Ik word in de steek gelaten door WMO en NCG en IMG, gedwongen verhuizen ivm aardbevingsschade, mijn huis gesloopt, te duur om te herbouwen, beloofde compensatie niet uitbetaald door NCG. Door WMO is mijn indicatie huishoudelijke hulp en begeleiding gehalveerd. De aardbevingschade in Groningen melding uit 2022 bij IMG niet opgelost!"

"Het IMG verandert alle regels, vooral als ze het uitkomt. De NCG belooft, vergeet wat ze beloofd heeft, belooft opnieuw maar weet dan van niets."

"Ik zit al meer dan 10 jaar met een gescheurde vloer. Zowel bij mijn contactpersoon als bij de NCG is het radiostilte. Er is voor 2 jaar terug een nieuw rapport gemaakt. Volgens mijn contactpersoon is deze klaar maar moet het hele circus weer opnieuw. Ik word er horendol van. Vind het vreselijk oneerlijk. Overal krijgen mensen nieuwe huizen en mij laten ze maar wachten. Ik weet niet meer wat ik moet doen. Het geeft mij een onmachtig en hopeloos gevoel."

8.2 Procedurele last

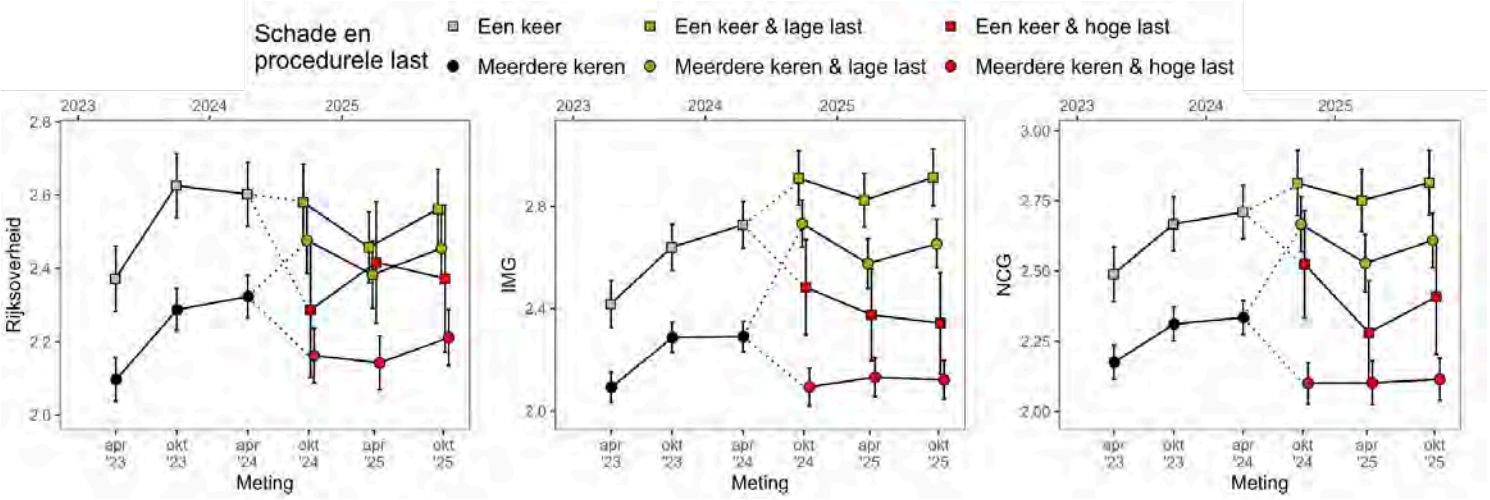
Rijksoverheid, IMG en NCG

In Figuur 8.2.1 delen we voor de periode tussen oktober '24 en oktober '25 beide schadegroepen op aan de hand van de procedurele last die respondenten ervaren. Uit onze analyse komen de volgende groepsverschillen naar voren. In de Rijksoverheid hebben, binnen de groep met meervoudige schade, respondenten met een hoge last consistent minder vertrouwen dan respondenten met een lage last. Binnen de groep met één keer schade is hier alleen sprake van voor de meting van oktober '24. Omgekeerd zien we juist weinig verschillen op basis van schade binnen de groepen met dezelfde procedurele last. Alleen voor de meting van april '25 geven respondenten met een hoge last en meerdere keren schade aan minder vertrouwen te hebben in de Rijksoverheid dan respondenten met één keer schade.

Voor vertrouwen in het IMG en de NCG zijn er grotere groepsverschillen. In beide schadegroepen is hier consistent een verschil op basis van ervaren procedurele last. Andersom zijn er ook binnen de groepen met dezelfde procedurele last bij bijna elke meting verschillen tussen de schadegroepen. Opvallend is dat de kleine subgroep van respondenten met één keer schade die veel last ervaren relatief weinig vertrouwen in het IMG en NCG hebben. Voor het IMG is dit in de meting van oktober '25 zelfs minder dan het vertrouwen van de groep met meerdere keren schade en een lage last. Verder valt op dat, bij zowel de Rijksoverheid, het IMG en de NCG, het vertrouwen erg laag is voor de groep met meerdere keren schade en een hoge last. Het is duidelijk dat de algemene toename in vertrouwen die we eerder zagen zich niet voordoet binnen deze groep, vooral voor vertrouwen in het IMG en de NCG..

Vervolgens kijken we naar hoe de ervaren procedurele last en hoeveelheid schade zich in onze gegevens gezamenlijk verhouden tot vertrouwen. Voor vertrouwen in de Rijksoverheid vinden we hierbij vooral een relatie met procedurele last, en daarbovenop een hele zwakke relatie met hoeveelheid schade. Deze bevinding duidt er mogelijk op dat vooral de mate waarin respondenten met schade vastzitten in procedures bepaalt hoe ze over de Rijksoverheid denken. Procedurele last staat ook verreweg het sterkst in verband met vertrouwen in het IMG en de NCG, maar daar spelen andere gevolgen van het hebben van schade (zie Hoofdstuk 2.2) wel een grotere rol.

Figuur 8.2.1 Vertrouwen in Rijksoverheid, IMG en NCG als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

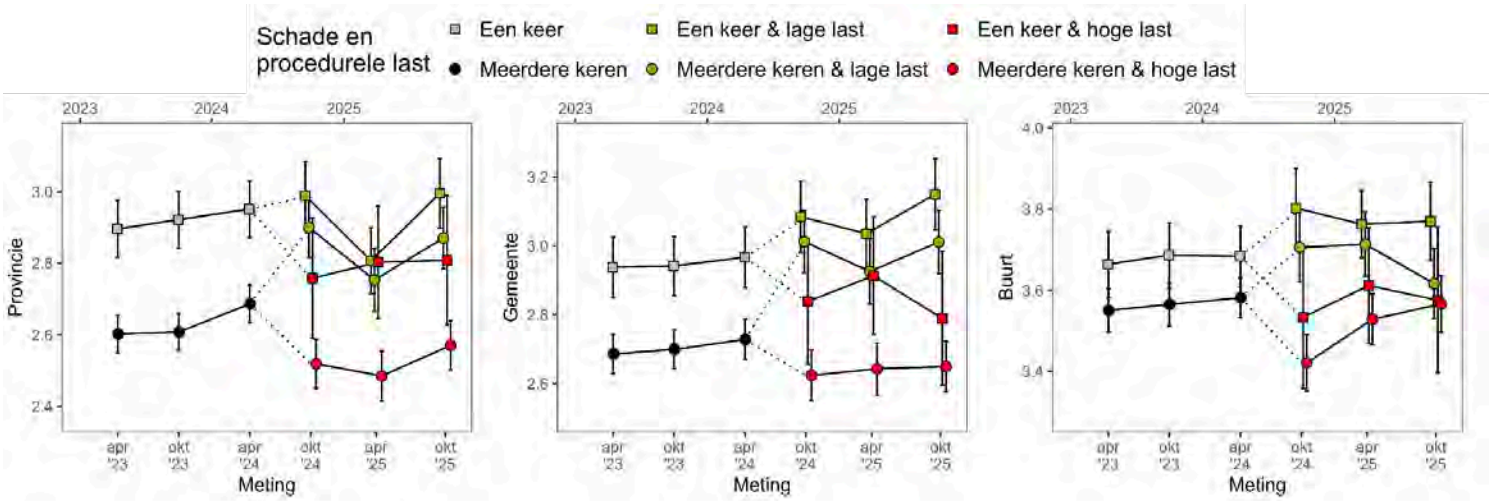
Provincie, gemeente en buurtgenoten

Voor vertrouwen in de provincie, de gemeente en buurtgenoten zijn er ook groepsverschillen op basis van schade en ervaren procedurele last (zie Figuur 8.2.2). De grootste verschillen in vertrouwen in de provincie en gemeente zien we bij de groep

met meervoudige schade en een hoge last. Deze groep heeft consistent minder vertrouwen dan de andere drie groepen, met uitzondering van het verschil met respondenten met één keer schade en een hoge last voor de meting van oktober '25. Voor vertrouwen in de gemeente ontbreekt dit verschil ook voor de meting van oktober '24. Bij de meting van oktober '25 vinden we wel een verschil in vertrouwen in de gemeente op basis van procedurele last binnen de groep met één keer schade. Voor vertrouwen in buurtgenoten liggen de groepen dichter bij elkaar, en valt vooral op dat respondenten met meerdere keren schade en een hoge last consistent minder vertrouwen hebben dan de twee groepen met een lage procedurele last.

Uit onze analyse van de relatie tussen ervaren procedurele last, hoeveelheid schade en de scores op vertrouwen blijkt het volgende. Voor vertrouwen in de provincie vinden we dat de (negatieve) relatie met zowel procedurele last als schade naast elkaar bestaat, maar wel wat zwakker is voor schade. Voor de meting van oktober '24 vinden we een versterkend effect, waarbij de relatie tussen ervaren last en vertrouwen extra negatief is voor respondenten met meer schade. Vertrouwen in de gemeente verhoudt zich alleen tot ervaren procedurele last, maar net als bij mentale gezondheid en gevoelens van hoop lijkt het ook hier relevanter of respondenten herhaaldelijk schade hebben dan hoeveel schades dit zijn. Ook voor vertrouwen in buurtgenoten vinden we geen additionele relatie met schade boven op de negatieve relatie met procedurele last. Opvallend is dat we voor de meting van oktober '25 bewijs vinden voor een versterkend effect in de tegengestelde richting. Procedurele last verhoudt zich hier alsnog negatief met vertrouwen, maar deze relatie is positiever naarmate respondenten meer schade hebben.

Figuur 8.2.2 Vertrouwen in de provincie, de gemeente en buurtgenoten als functie van tijd, schade en ervaren procedurele last, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

8.3 Beving bij Zeerijp

De ontwikkelingen in vertrouwen worden weergegeven in een trendplot over de meetmomenten van april '23 t/m november '25, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen respondenten op basis van het al dan niet voelen of horen van de beving. Om inzicht te krijgen in het voorafgaande patroon van beide groepen is de indeling van het al dan niet voelen of horen van de beving ook toegepast op de eerdere metingen voor dezelfde respondenten. Voor het toetsen van het effect van de beving bij Zeerijp op risicoperceptie, is een analyse uitgevoerd op de laatste twee metingen (vóór en ná de beving), waarbij is gekeken naar het effect van tijd, het effect van het al dan niet voelen of horen van de beving, en de interactie tussen beide. Daarbij is gecorrigeerd voor schade, leeftijd, opleiding en geslacht. Hieruit blijkt dat voor elke instantie de respondenten die aangeven de beving te hebben gevoeld of gehoord structureel lager scoren op vertrouwen dan respondenten die dit niet aangeven (zie Figuur 8.3.1). Hieronder worden per instantie de belangrijkste bevindingen samengevat.

Rijksoverheid, IMG en NCG

Rijksoverheid

Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in de Rijksoverheid dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significante interactie te zien tussen de twee meetmomenten (vóór en na de beving) en het al dan niet voelen of horen van de beving, waarbij de scores in vertrouwen sterker afnemen na de beving onder de respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben dan bij de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben (zie Figuur 8.3.1).

IMG

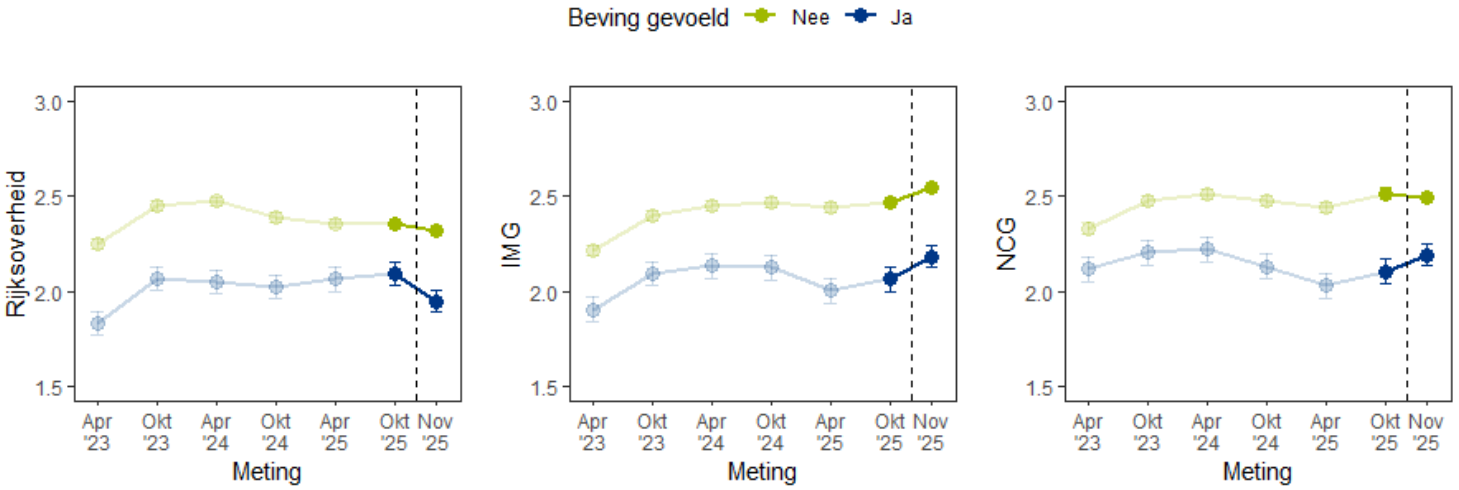
Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in het IMG dan respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significant effect van tijd zichtbaar, waarbij beide groepen significant hoger scoren na de beving in Zeerijp dan daarvoor; mogelijk is dit terug te voeren op ondersteuningservaringen van respondenten zelf of mensen die zij kennen in de dagen na de beving. Er wordt geen significant interactie-effect gevonden, wat aangeeft dat de stijging in vertrouwen na de beving voor beide groepen in vergelijkbare mate optreedt (zie Figuur 8.3.1).

NCG

Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in de NCG dan respondenten die

aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significante interactie te zien tussen de twee meetmomenten (vóór en na de beving) en het al dan niet voelen of horen van de beving, waarbij scores in vertrouwen stijgen na de beving onder respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben ten opzichte van respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben (zie Figuur 8.3.1).

Figuur 8.3.1 Vertrouwen in Rijksoverheid, IMG en NCG door de tijd (meting april '23 - november '25) en het al dan niet voelen of horen van de beving (laatste meting), met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Noot: Vertrouwen scores zijn gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen.

Provincie, gemeente en buurtgenoten

De provincie

Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in de provincie dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significant effect van tijd te zien, waarbij beide groepen significant lager scoren na de beving in Zeerijp, dan daarvoor. Er wordt geen significant interactie-effect gevonden, wat aangeeft dat de daling in vertrouwen na de beving voor beide groepen in vergelijkbare mate optreedt. (zie Figuur 8.3.2).

Gemeente

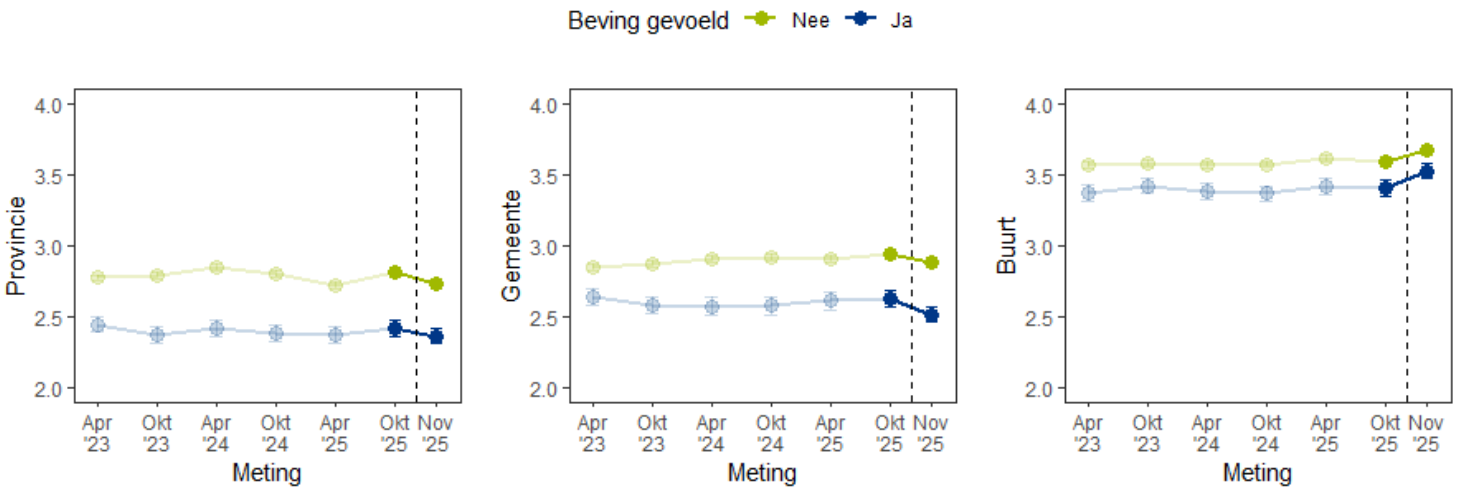
Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in de gemeente dan de respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significant effect van tijd te zien, waarbij beide groepen significant lager scoren na de beving in Zeerijp, dan daarvoor. Er wordt geen significant interactie-effect gevonden, wat aangeeft dat de daling in vertrouwen na de beving voor beide groepen in

vergelijkbare mate optreedt. (zie Figuur 8.3.2).

Buurtgenoten

Respondenten die aangeven de beving gevoeld of gehoord te hebben, scoren over de algehele periode structureel lager op vertrouwen in buurtgenoten dan respondenten die aangeven de beving niet gevoeld of gehoord te hebben. Daarnaast is er ook een significant effect van tijd te zien, waarbij beide groepen significant hoger scoren na de beving in Zeerijp, dan daarvoor. Er wordt geen significant interactie-effect gevonden, wat aangeeft dat de stijging in vertrouwen in buurtgenoten na de beving voor beide groepen in vergelijkbare mate optreedt (zie Figuur 8.3.2).

Figuur 8.3.2 Vertrouwen in provincie, gemeente en buurtgenoten door de tijd (meting april '23 - november '25) en het al dan niet voelen of horen van de beving (laatste meting), met 95%-betrouwbaarheidsintervallen.

Noot: Vertrouwen scores zijn gecorrigeerd voor de verschillen in schadegroepen.

Toelichting

Aan de hand van een open vraag is respondenten gevraagd hun vertrouwen in deze overheden en instanties toe te lichten. In totaal hebben 534 respondenten een toelichting gegeven. Deze toelichting was niet gekoppeld aan het vertrouwen in een specifieke organisatie, maar geeft een algemeen beeld.

Een aantal respondenten geeft aan weinig vertrouwen in de Rijksoverheid te hebben, dit wordt vooral toegeschreven aan een ongeïnteresseerde houding en de moeizame afhandeling van schade vanuit de overheid. Ook roepen uitspraken van politieke partijen, die pleiten voor het hervatten van de gaswinning, frustratie op en versterkt het financiële belang van de overheid bij de gaswinning het wantrouwen.

> “Door de ongeïnteresseerde opstelling van de overheid en de manier waarop ze omgaan met de problemen en de wijze van het oplossen ervan, is er bij mij en vele anderen om mij heen geen enkel vertrouwen meer over. Dat er ook maar een enkeling in Den Haag de gedachte heeft om de gaskraan weer te openen geeft aan dat het ze daar totaal niets is gelegen aan de gewone burger. Ik ben bang dat als het zo doorgaat het weleens zeer vervelende gevolgen voor hen kan gaan krijgen, door de machteloosheid en woede die bij steeds meer mensen ontstaat.”
>
> “Zo lang er partijen in de Tweede Kamer zitten die bepleiten dat de gaswinning moet doorgaan, heb ik weinig vertrouwen in de rijksoverheid.”

Veel respondenten geven aan dat weinig vertrouwen in instanties voortkomt uit een voortdurend gevoel van onzekerheid. Aardbevingen en de gevolgen daarvan blijven langdurig bestaan, terwijl beslissingen worden uitgesteld en versterkingsmaatregelen vaak weinig perspectief bieden. De afhandeling van schade duurt vaak lang, wat door velen wordt benoemd als een belangrijk punt van frustratie. Respondenten ervaren dat instanties soms met twee maatstaven meten of weinig concrete oplossingen bieden. Er heerst een gevoel dat de impact van de schade niet wordt begrepen, regels continu veranderen en dat de overheid slecht bereikbaar is. Ook bestaat onzekerheid over de financiële afwikkeling van schade.

> “De wanhoop is nabij, wil hier echt niet meer wonen. Tegenstrijdige berichten, valse hoop. wel slopen, niet slopen kortom te veel om op te noemen. Heb er eigenlijk geen energie meer voor.”
>
> “Ik heb het gevoel dat niemand begrijpt wat een aardbeving voor gevolgen heeft voor de mensen die hier wonen, stress, angst, spanning, eindeloos getouwtrek over vergoedingen, en dan zijn er ook nog mensen die er mee frauderen en dure auto’s hebben etc. en andere mensen zitten met angst en beven in hun huis.”

Een ander terugkerend element in de toelichtingen is frustratie over de Nederlandse politiek. Het beleid rond gaswinning wordt als inconsistent en snel veranderend ervaren, met veel gepraat maar weinig concrete daden. Met name JA 21 wordt vaak genoemd vanwege hun pleidooi voor het hervatten van de gaswinning. Respondenten hebben het gevoel dat politieke beloften niet worden nagekomen en dat de overheid onvoldoende inhoudelijke oplossingen biedt. Dit alles draagt bij aan het wantrouwen ten opzichte van zowel politiek als uitvoerende instanties.

> “Wanneer je het partijprogramma van JA 21 leest, krijg je niet de indruk dat er ook maar iets wordt begrepen door (sommige mensen) van de huidige situatie in Groningen. Dit heeft veel invloed in het vertrouwen in de politiek. Vooral als je meeneemt dat door de politiek bewust door is gegaan met het verkrijgen van gas uit de bodem van Groningen, dit terwijl men goed op de hoogte was door bv SODM van de gevolgen.”

Tot slot schrijven respondenten hun lage vertrouwen in instanties toe aan persoonlijke ervaringen. Zo noemen zij de stroperige procedures, afwijzingen van schadevergoedingen en moeten bijwonen van hoorzittingen voor schade aanvragen. Ook wijzen zij op het daadwerkelijk voelen van de beving in Zeerijp (plus de onveiligheid die dat direct met zich meebracht), de lange wachttijden voor versterkingsmaatregelen en het gebrek aan adequate ondersteuning.

> “Er loopt een bij ons nog een mijnbouwschade traject en dat gaat zo verschrikkelijk stroperig en als er dan een reactie komt, is het elke keer zo teleurstellend. We hebben een contra-expertise tussen gezet en de inzichten zijn zo verschillend. Je wordt er moedeloos van. Er zijn subsidiepotjes maar om allerlei redenen vallen we daar steeds buiten de boot en mogen we daar ook geen aanspraak op maken. Grotendeels door de stroperigheid van IMG. Het voelt gemeen.”

> “Op het moment dat ik de aardbeving voelde, was ik wakker en lag op bed. Ik bleef verstijfd met mijn handen vasthoudend aan het matras wachtend op de volgende klap. Omdat ik op dat tijdstip niemand wakker wilde bellen ben ik door het huis gelopen om schade te zoeken, dat liet mij weer een gevoel van veiligheid krijgen en mij tot rust komen”

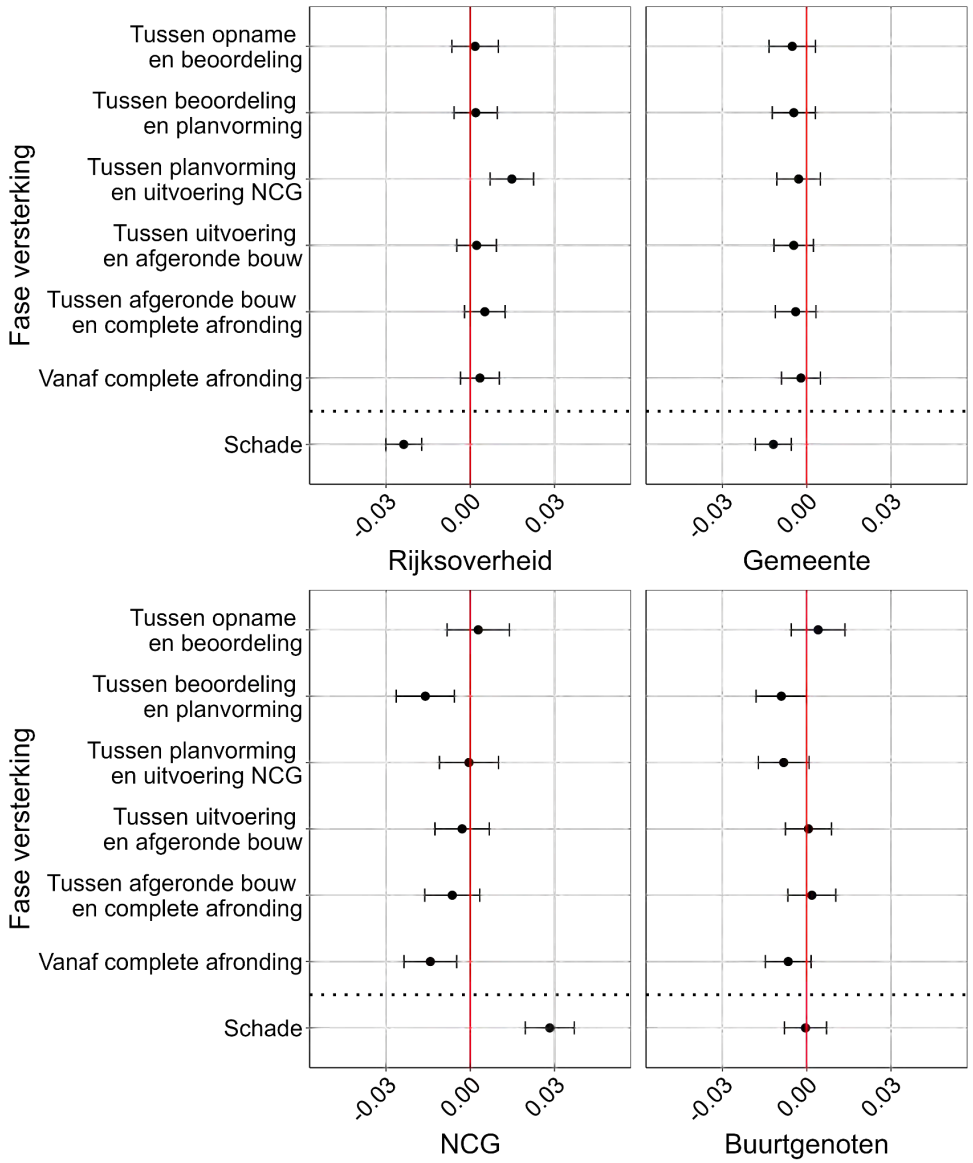
In tegenstelling tot de vele negatieve toelichtingen van respondenten laat Figuur 8.3.1 ook een lichte stijging in het vertrouwen in het IMG en de NCG zien. Hoewel slechts weinig respondenten deze toename in vertrouwen toelichten, schrijven zij deze toe aan het gevoel dat het IMG en de NCG dichter bij de burgers staan dan de provincie en de gemeente, aan de zichtbaarheid die het IMG aan de aardbevingsproblematiek heeft gegeven, en aan de waardering voor de versterkingsmaatregelen van de NCG.

> “Ik heb het gevoel dat de NCG en het IMG dichter bij de burgers staan dan de provincie en gemeente. Met de buurt lossen we meer op dan met de provincie en gemeente.”
>
> “Mijn dorp zit in de versterking. Degene die het best opkomen voor de mensen die worden versterkt zijn dorpsgenoten. En het IMG ben ik nog steeds dankbaar omdat zij de aardbevingen serieus op de kaart hebben gezet.”
>
> “NCG heeft daarentegen het huis versterkt en lost alle problemen die ontstaan tijdens het versterken op.”

8.4 Versterking

In Figuur 8.4.1 is te zien dat er één fase is die gepaard gaat met een verandering in vertrouwen in de Rijksoverheid: wanneer respondenten tussen planvorming en uitvoering terechtkomen, wordt hun vertrouwen in de Rijksoverheid groter. Daarentegen hangt het ingaan van fases niet samen met vertrouwen in de gemeente. Er is ook een interessant patroon zichtbaar in het vertrouwen in NCG: in de fase tussen beoordeling en planvorming neemt het vertrouwen in NCG af, maar dat geldt ook zodra de versterkingsoperatie is afgerond. Verder laat de figuur zien dat het vertrouwen in buurtgenoten licht daalt tussen beoordeling en planvorming.

Figuur 8.4.1 Invloed van versterkingsfase op verandering in vertrouwen in instanties binnen personen, met 95%-betrouwbaarheidsinterval. Gestandaardiseerde multilevelregressie-coëfficiënten, controlerend voor schade, geslacht, opleidingscategorie, en leeftijd.

9. Ervaren procedurele last in de versterking

Belangrijkste bevindingen

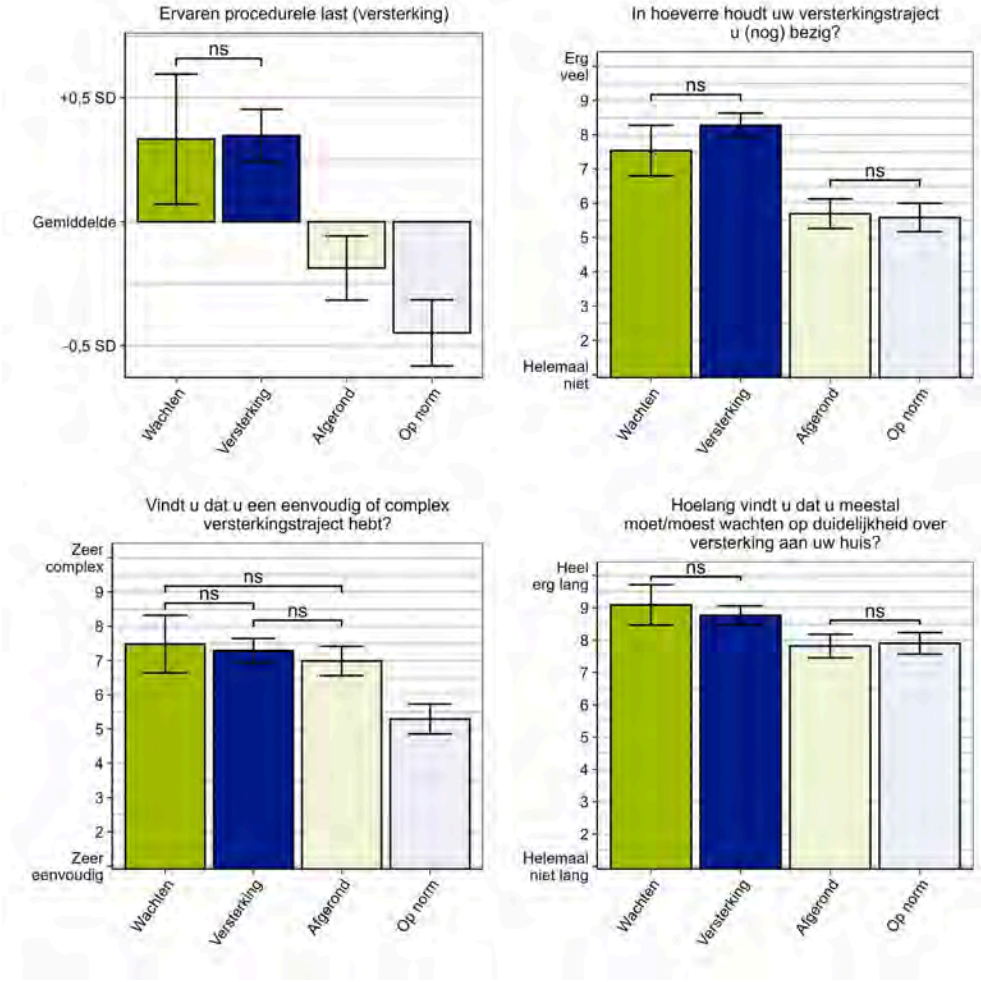
- Respondenten ervaren meer procedurele last in eerdere fases van de versterking vergeleken met respondenten in latere fases.
- Het ontvangen van voldoende ondersteuning in het versterkingsproces hangt samen met een lagere ervaren procedurele last, en met minder stress.

9.1 Procedurele last per versterkingsfase

Naast de procedurele last in de context van schade hebben we ook gekeken naar de procedurele last die respondenten in de versterking ervaren. Net als bij schade bestaat procedurele last in de versterking uit drie componenten: in hoeverre het versterkingstraject respondenten (nog) bezighoudt, de complexiteit van het traject, en hoe lang respondenten meestal moe(s)ten wachten op duidelijkheid over versterking. In dit hoofdstuk presenteren we resultaten voor de meting van april '25, waarvoor we gegevens van zowel het Groninger Panel als het NCG-panel tot onze beschikking hebben. Net als in eerdere hoofdstukken laten we in dit hoofdstuk voorspelde gemiddelden zien, waarbij we naast geslacht, leeftijd, en opleiding ook controleren voor schade, zelfgerapporteerde versterkingsfase, en of de respondent aan het Groninger Panel of het NCG-panel meedoet.

Figuur 9.1.1 geeft voorspelde gemiddelden weer voor de procedurele last die respondenten in elke versterkingsfase ervaren. Hierbij valt op dat respondenten in latere fases van de versterking minder procedurele last ervaren. Respondenten bij wie de woning op norm is verklaard ervaren de minste procedurele last, en dit lijkt vooral te maken te hebben met de relatief lage complexiteit van hun versterkingstraject. Opvallend is dat deze groep vergelijkbaar scoort als respondenten bij wie de versterking is afgerond voor in hoeverre het versterkingstraject ze nog bezighoudt, en voor hoe lang ze moesten wachten. Respondenten bij wie de versterking is afgerond ervaren minder procedurele last dan respondenten in de twee eerdere fases. Deze lagere last lijkt vooral een gevolg te zijn van dat het versterkingstraject deze respondenten minder bezig houdt en dat ze minder lang moeten wachten, maar niet met de complexiteit van het traject.

Figuur 9.1.1 Geschatte gemiddelden op ervaren procedurele last in de versterking, en op de drie onderliggende componenten van procedurele last, uitgesplitst naar versterkingsfasen, controlerend voor geslacht, leeftijd, opleiding, schade en panel, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen

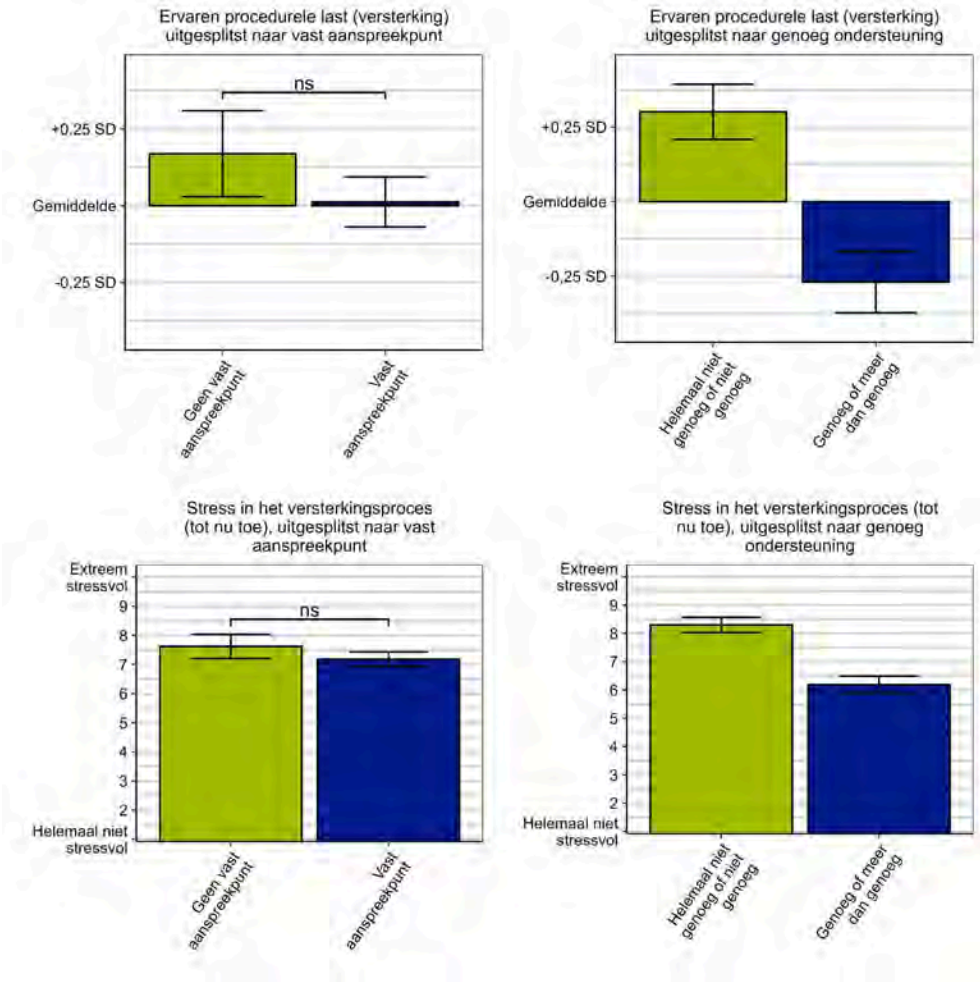
Noot: Alle geschatte gemiddelden verschillen van elkaar, behalve waar aangegeven met ns (= niet significant).

9.2 De rol van een vast aanspreekpunt en ondersteuning

In Figuur 9.2.1 tonen we de samenhang tussen procedurele last en twee factoren die mogelijk de last kunnen verlichten: of respondenten een vast aanspreekpunt hebben, en in hoeverre ze voldoende ondersteuning krijgen. We vinden hierbij geen verschillen tussen respondenten met en zonder vast aanspreekpunt, maar we vinden wel dat respondenten die aangeven genoeg ondersteuning te krijgen een lagere procedurele last ervaren vergeleken met respondenten die niet genoeg ondersteuning krijgen. Ter vergelijking laten we in de onderste twee panelen dezelfde analyses zien voor hoeveel stress respondenten tot nu toe ervaren in het versterkingsproces; een onderwerp wat

we in ons vorige rapport behandelden (D'Amore et al., 2025). Uit deze vergelijking komt hetzelfde beeld naar voren als uit de analyse voor procedurele last.

Figuur 9.2.1 Geschatte gemiddelden op ervaren procedurele last in de versterking, en op stress in de versterking tot nu toe, uitgesplitst naar vast aanspreekpunt en genoeg ondersteuning, controlerend voor geslacht, leeftijd, opleiding, schade, panel en versterkingsfase, met 95%-betrouwbaarheidsintervallen

Noot: Alle geschatte gemiddelden verschillen van elkaar, behalve waar aangegeven met ns (= niet significant).

10. Conclusies en aanbevelingen

10.1 Conclusies

Op basis van de panelmetingen en de analyses in dit rapport kunnen meerdere conclusies worden getrokken over de impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in de provincie Groningen en hoe dit zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. We maken daarbij onderscheid tussen: 1) impact van schade, 2) trends, 3) procedurele last, 4) impact van de beving bij Zeerijp in november 2025, en 5) impact van versterking.

Impact van schade: metingen bevestigen eerdere effecten

Het rapport bevestigt opnieuw, net als eerdere studies (bijvoorbeeld Stroebe et al., 2021; Dückers et al., 2023; Kanis et al., 2024; D'Amore et al., 2025), de relatie tussen schade aan woningen en vrijwel alle gemeten kernindicatoren. Vooral bewoners die meerdere keren schade hebben scoren ongunstiger op veiligheidsgevoelens, risicopercepties, stressgerelateerde klachten, mentale gezondheid, emoties zoals boosheid, hoop en machteloosheid, vertrouwen in overheden en instanties, en sociale relaties.

Trends: gunstige ontwikkelingen

Tegelijkertijd zijn er ook positieve inzichten. Over de periode tussen april 2023 en oktober 2025 is er in het algemeen sprake van gunstige ontwikkelingen in de kernindicatoren. Gevoelens van veiligheid, gezondheid en vertrouwen nemen in de regel toe. In veel gevallen is deze verbetering nog sterker voor respondenten met meerdere keren schade.

Procedurele last: het maakt uit als bewoners de last écht ervaren

Een vernieuwing is dat dit rapport, naast het hebben van schade, nu ook meeneemt in hoeverre respondenten last hebben van procedures rond het herstellen van schade. De mate waarin respondenten procedurele last ervaren blijkt consequent samen te hangen met ongunstige scores op de kernindicatoren. Deze negatieve invloed is het sterkst bij bewoners die zowel meerdere keren schade hebben als een hoge last ervaren. Dit betekent dat het hebben van schade op zichzelf relevant is, maar vooral negatief uitpakt wanneer mensen het traject om de schade te herstellen als belastend ervaren. Dat is op zichzelf logisch, maar het impliceert ook dat de procedurele last nadrukkelijk moet worden gezien als een beïnvloedbare factor om de impact van de gaswinningsproblematiek te verminderen. Een concreet voorbeeld is het bieden van voldoende ondersteuning. In onze gegevens over het versterkingsproces hangt dit samen met een lagere ervaren procedurele last. Hoe beter dit soort factoren in beeld

komen, hoe gerichter overheden en instanties procedures en werkwijzen kunnen verbeteren. Gronings Perspectief zal hier in toekomstige metingen en analyses meer aandacht aan besteden, met vooral aandacht voor schadeherstel en versterking.

Impact beving Zeerijp: een voorzienbare terugval

De gunstige trend tot oktober 2025 werd op 14 november 2025 onderbroken door de aardbeving bij Zeerijp. Eerder onderzoek toonde al aan hoe sterk (zware) bevingen doorwerken in de gezondheid en veiligheidsgevoelens van bewoners in Groningen (Stroebe et al., 2019; Stroebe et al., 2021; Dückers et al., 2023; Shui et al., 2026). De extra meting kort na de beving laat zien dat, onder mensen die deze beving hebben gehoord of gevoeld, sprake is van een terugval op de verschillende kernindicatoren. Waar de eerdere gunstige ontwikkeling samenviel met een door het KNMI beschreven afname in de frequentie en intensiteit van aardbevingen (KNMI, 2024, 2025), heeft de nieuwe, relatief zware aardbeving direct een negatief effect op de kernindicatoren van Gronings Perspectief. Wel is het vertrouwen in uitvoeringsorganisaties IMG en NCG toegekomen

Impact van versterking: dubbelzinnig resultaat

Minder gunstig zijn de geactualiseerde resultaten van de analyse van versterkingsfases, gebaseerd op vragenlijstgegevens die zijn gekoppeld aan data van de NCG. In deze analyse worden de scores per bewoner door de tijd gevolgd en bepaald hoe hun score verandert wanneer zij het versterkingstraject doorlopen. In een eerder rapport (Kanis et al., 2024) liet deze analyse zien dat scores ongunstiger worden als bewoners in een volgende fase terechtkomen, maar dat stressklachten weer afnemen wanneer de afronding van de versterking nadert. De geactualiseerde analyse in het huidige rapport bevestigt echter niet dat de laatste fases van het versterkingsproject nog steeds samen gaan met afnemende stressklachten.

Tegelijkertijd laat het huidige rapport wel een aantal positieve ontwikkelingen zien over de fases tegen het einde en na afronding van de versterking. Zo voelen respondenten zich hoopvoller en minder boos, en voelen ze zich aanzienlijk veiliger en schatten risico's lager in. Deze positieve ontwikkelingen aan het einde van het versterkingstraject betekenen echter niet automatisch dat het na afronding beter gaat dan vóór de versterking.

De langetermijngevolgen van de versterkingsoperatie zijn op dit moment nog niet bekend. Er moet rekening worden gehouden met een mogelijke heropleving van gezondheidsrisico's. Een recente overzichtsstudie naar de langetermijneffecten van rampen laat zien dat in getroffen gemeenschappen mentale gezondheidsproblemen na jaren opnieuw kunnen opleven (Dückers et al., 2026). Voor de gaswinningsproblematiek kunnen we dit nog niet vaststellen.

Het rapport dat gelijktijdig verschijnt met het huidige rapport, met bevindingen uit 22 interviews met bewoners in een versterkingstraject geeft een dieper inzicht in wat de

versterking betekent voor bewoners (van der Molen et al., 2026). Versterkingsprojecten starten vanuit zorgen over veiligheid. Dat verklaart waarom mensen zich tijdens dit traject ook onveilig kunnen voelen en waarom het vaak meer stress en negatieve gevoelens oproept dan bijvoorbeeld een zelfgekozen verbouwing.

10.2 Implicaties voor de praktijk

Op basis van deze conclusies zijn meerdere aanknopingspunten te formuleren om de impact van de gaswinningsproblematiek te verminderen en problemen te voorkomen. We komen tot de volgende aanbevelingen voor de praktijk:

1) *Beperken van woningschade*. Het voorkomen, beperken en herstellen van schade blijft een van de meest effectieve manieren om psychosociale problematiek tegen te gaan.

2) *Reduceren van procedurele last*. Gerichte aandacht voor het in beeld brengen en verlagen van de procedurele last. In de versterking kan de procedurele last bijvoorbeeld verlaagd worden door bewoners voldoende ondersteuning te geven.

3) *Prioriteit geven aan complexe situaties.* De combinatie van meerdere keren schade en een hoge procedurele last door een complex en langlopend dossier is zorgelijk en vraagt om meer aandacht.

4) *Anticiperen op uitgestelde hulpvragen.* Na een aardbeving stellen bewoners het uit om hun woning te controleren op schade. De assistentie en steunpunten moeten dus langer beschikbaar blijven in het gebied.

5) *Risico- en crisiscommunicatie over toekomstige bevingen.* Respondenten maken zich zorgen over de intensiteit en gevolgen van nieuwe toekomstige bevingen. Betrouwbare informatie over de aard, kans op en risico's van toekomstige aardbevingen, en duidelijke crisiscommunicatie op het moment van een aardbeving, kunnen stress rond bevingen verminderen.

6) *Adequate ondersteuning en nazorg bij versterking*. Het proces van versterking gaat gepaard met verminderde gevoelens van veiligheid en een aangetaste gezondheid. Het is dus van belang om bewoners tijdens het versterkingsproces adequaat te ondersteunen en nazorg aan te bieden na afronding van de versterking. Heldere en tijdige communicatie, een vast aanspreekpunt, flexibele planning, afstemming met bewoners, en aandacht voor de (mogelijk lange en belastende) voorgeschiedenis zijn hierbij van belang (D'Amore et al., 2025; Kanis et al., 2024).

10.3 Implicaties voor vervolgonderzoek

Dit rapport bouwt voort op onze eerdere onderzoeken. De eerder geformuleerde onderzoeksaanbevelingen blijven onverminderd van belang. Het blijft cruciaal om goed te meten welke aspecten van de gaswinningsproblematiek bewoners raken en hoe dit zich in de tijd ontwikkelt. Dit kan ook bijdragen aan inzichten in hoe wereldwijde, landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen mensen raken. Daarbij is het van belang om steeds meer databronnen te combineren en het vragenlijstonderzoek van Gronings Perspectief hiermee te verrijken.

Dit rapport wijst ook op nieuwe richtingen voor onderzoek. In dit hoofdstuk reflecteren we eerst op onze nieuwe aanpak om procedurele last te meten, de relatie met schade en wat dit betekent voor vervolgonderzoek. Vervolgens gaan we in op toekomstig onderzoek naar de versterkingsoperatie.

Schade en procedurele last

De nieuwe analyses laten zien dat de ervaren procedurele last in veel gevallen sterker samenhangt met de kernindicatoren dan onze traditionele maat voor schade aan woningen. Daarbij horen enkele kanttekeningen:

- Schade en procedurele last zijn niet los van elkaar te zien: schade is een voorwaarde voor procedurele last. Onze interpretatie is dat de invloed van schade in een statistisch model waarin ook procedurele last is opgenomen, iets zegt over andere gevolgen van schade dan alleen de procedures (zie Hoofdstuk 2.2). In vervolgonderzoek is het beter om deze andere gevolgen direct te meten en te vergelijken.
- De ervaring van procedurele last is op meer gebaseerd dan alleen schade. We meten met onze vragen over procedurele last indirect ook kenmerken van respondenten die kunnen meespelen in de mate waarin zij procedurele last ervaren. Dit kunnen individuele factoren zijn, maar ook kernindicatoren zoals vertrouwen of veiligheidsgevoelens. Het vertrouwen in het IMG bepaalt bijvoorbeeld hoe procedures worden ervaren. Ook is het aannemelijk dat lang wachten zwaarder is wanneer bewoners zich niet veilig voelen in hun woning. Een mogelijke vervolgstap is om deze en andere relaties beter in kaart te brengen.
- We zijn met betrekking tot ervaren procedurele last voorzichtig met conclusies over causale verbanden met kernindicatoren. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat respondenten met een minder goede mentale gezondheid ook een hogere belasting ervaren van hun schadedossier.

Om beter te bepalen wat de impact van procedures is, en in hoeverre zij bijdragen aan de belastende gevolgen van schade, willen we in de toekomst data koppelen met administratieve gegevens van het IMG over schadedossiers.

Daarnaast zijn we van plan om de huidige indeling van schadegroepen opnieuw te evalueren. Voor een aantal kernindicatoren blijkt het herhaaldelijk hebben van schade belangrijker dan het precieze aantal schades, terwijl dit voor andere kernindicatoren minder het geval is.

In dit rapport hebben we gekeken naar de samenhang en de mogelijke versterkende effecten van schade en ervaren procedurele last. Het toetsen van deze interactie (of effectmoderatie) bleek zinvol: op een aantal punten versterken beide factoren elkaar. Tegelijkertijd is schade een voorwaarde voor het ervaren van procedurele last. Daarom is het voor vervolgonderzoek ook interessant om te kijken naar de rol van procedurele last als schakel tussen schade en uitkomstmaten, ook wel een mediërende factor genoemd.

In dit rapport lag de focus op schade en versterking als bron van procedurele last. In de toekomst kan deze focus worden verbreed naar andere vormen van blootstelling en omstandigheden waar mensen last van hebben, zoals bevingen, maar ook maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen en processen die als bedreigend of belastend worden ervaren.

Versterking

In dit rapport lag de nadruk minder op de versterkingsoperatie. In volgende rapportages zal dit meer aandacht krijgen, omdat we dan over meer metingen in het NCG-panel beschikken waarmee we beter kunnen analyseren wat de gevolgen zijn van de overgang van de ene fase naar de andere.

In dit rapport zagen we nog steeds de effecten van de verschillende fases van versterking. In de toekomst zullen we met analyses van het NCG-panel gedetailleerder bekijken welke factoren daarbij een rol spelen. Zo kan, naast versterkingsfases, ook worden gedacht aan andere aspecten van de versterkingsoperatie, zoals de rol van herbeoordeling, of deelname aan een gebiedsgerichte aanpak of juist een individueel traject. Bovendien blijkt uit het huidige rapport dat ervaren procedurele last relevant is bij het interpreteren van de effecten van schade. Vergelijkbare analyses zijn ook mogelijk voor versterking. Daarnaast blijven we respondenten bij wie versterking is afgerond monitoren, zodat we meer zicht krijgen op mogelijke langetermijneffecten.

Onderzoeksteam en betrokkenen

De onderzoeksleiders van Gronings Perspectief zijn prof. dr. Michel Dückers (faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen en Nivel) en dr. Annette Scherpenzeel (Nivel). Naast hen werken drs. Sanne Berends (datamanager), drs. Marjolein Boendermaker (projectmanager), drs. Judith van der Molen en dr. Wout de Vries vanuit de RUG en dr. Babet Kanis, drs. Julie Penders en drs. Veerle Wilborts vanuit Nivel mee aan Gronings Perspectief als onderzoekers. Zij worden daarin ondersteund door Hilde Stulp (onderzoeksassistent). De coördinatie van het Groninger Panel is in handen van het Sociaal Planbureau Groningen, in het bijzonder drs. Femke de Haan en drs. Ewout van Spijker, onder leiding van drs. Marieke Seip.

De onderzoekers zijn volledig onafhankelijk in de uitvoering en de rapportage van het onderzoek. Alle rapporten zijn openbaar en zijn via de website www.groningsperspectief.nl toegankelijk voor bewoners en geïnteresseerden.

Het onderzoek wordt begeleid door een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Nationaal Coördinator Groningen, Groninger Dorpen, de Groninger Bodem Beweging, Stut en Steun, gemeenten (Groningen, Het Hogeland en Eemsdelta), de provincie Groningen, de Veiligheidsregio Groningen, de GGD Groningen en het Instituut Mijnbouwschade Groningen. De begeleidingscommissie adviseert de onderzoekers bij het bepalen van de koers en de uitvoering van het onafhankelijke onderzoek. Daarnaast denkt een klankbordgroep van bewoners actief mee over onderwerpen en vragen vanuit het perspectief van bewoners. Een klankbordgroep van professionals geeft vanuit hun expertise en ervaringen feedback op ons onderzoek en denkt mee.

Referenties

Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware Jr, J. E., Barsky, A. J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical Care*, *29*(2), 169-176.

D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024*. Gronings Perspectief fase 4.

Dückers, M., Kanis, B., van der Molen, J., Gerbecks, J., Boendermaker, M., Berends, S., & Stroebe, K. (2023). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2021 en 2022*. Eindrapport Gronings Perspectief fase 3.

Dückers, M. L., Stroebe, M. S., Baliatsas, C., Spreeuwenberg, P., Brüning, A., & Stroebe, K. E. (2026). The long-term mental health impact of disasters: a systematic review and multilevel meta-analysis of longitudinal epidemiological studies. *Harvard Review of Psychiatry*, *34*(2), 59-72.

Kanis, B., D'Amore, C., van der Molen, J., Berends, S., Rozema, M., Scherpenzeel, A., Scheffelaar, J., Boendermaker, M., & Dückers, M. (2024). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2023*. Gronings Perspectief fase 4.

KNMI (2024). *Jaaroverzicht aardbevingen 2023*. Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut. https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/jaaroverzicht-aardbevingen-2023

KNMI (2025). *Jaaroverzicht aardbevingen 2024*. Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut. https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/jaaroverzicht-aardbevingen-2024

Leach, C. W., Van Zomeren, M., Zebel, S., Vliek, M. L., Pennekamp, S. F., Doosje, B., Ouwerkerk, J. W., & Spears, R. (2008). Group-level self-definition and self-investment: A hierarchical (multicomponent) model of in-group identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, *95*(1), 144-165.

Lichtenberg, L., Wilborts, V., Scherpenzeel, A., & Dückers, M. (2025). *Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025*. Gronings Perspectief fase 4.

Rozema, M., van der Molen, J., Berends, S., Kanis, B., Boendermaker, M., Dückers, M., & Scherpenzeel, A. (2024). *Ouderen in het gaswinningsgebied: inzichten uit een kwalitatieve studie*. Gronings Perspectief fase 4.

Stroebe, K., Kanis, B., Boendermaker, M., de Jong, M., & Dückers, M. (2022). *De*

psychosociale impact van schade en versterking: Stand van zaken 2021. Gronings Perspectief fase 3.

Stroebe, K., Kanis, B., Richardson, J., Oldersma, F., Broer, J., Greven, F., & Postmes, T. (2021). Chronic disaster impact: The long-term psychological and physical health consequences of housing damage due to induced earthquakes. *BMJ Open*, *11*(5), 1–9.

Stroebe, K., Postmes, T., Richardson, J., Kanis, B., Jong, de, M., Boendermaker, M., & Schoutens, L. (2020). *De sociale impact van gaswinning in Groningen: Stand van zaken, meting maart 2020*. Gronings Perspectief fase 2.

Stroebe, K., Postmes, T., Schoutens, L., Boendermaker, M., Kanis, B., Richardson, J., Bovenhoff, M., Broer, J., & Greven, F. (2019). *De maatschappelijke impact van de beving van Westerwijtwerd*. Gronings Perspectief fase 2.

Shui, A., van den Berg, G. J., Mierau, J. O., & Viluma, L. (2026). The impact of mining-induced earthquakes on mental health: Evidence from the Dutch Lifelines Cohort Study and Biobank. *Journal of Health Economics*, *106*, 103118.

van der Molen, J., Rozema, M., Berends, S., Kanis, B., D'Amore, C., Boendermaker, M., Dückers, M., & Scherpenzeel, A. (2025). *Ondernemen in een bewogen context: Inzichten uit een kwalitatieve studie*. Gronings Perspectief fase 4.

van der Molen, J., Wilborts, V., de Vries, W., Penders, J., Dückers, M., & Scherpenzeel, A. (2026). *Tussen onzekerheid en onveiligheid: een kwalitatieve studie naar ervaringen met versterking*. Gronings Perspectief fase 4.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, *52*(1), 30-41.

Bijlagen bij “De psychosociale impact van de gaswinnings-problematiek op de bewoners in 2025”

Gronings Perspectief fase 4

Bijlage 1: Onderdelen van het onderzoek

Spoor	Beschrijving
1 Panelmeting Groninger panel	Sinds 2016 onderzoekt Gronings Perspectief de gevolgen van de gaswinning voor gezondheid en welbevinden, veiligheidspercepties en vertrouwen van bewoners. Het doel van Gronings Perspectief is het leveren van kennis en input aan bestuur en beleid door inzichten te geven in de impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners. Dit wordt gedaan onder een panel van bewoners (eerst in beheer van Gronings Perspectief, daarna samengevoegd met het Groninger Panel van Sociaal Planbureau Groningen).
2 Panelmeting Drents panel	Sinds 2024 voert Gronings Perspectief ook panelmetingen uit onder inwoners van Drenthe, om inzicht te krijgen in de ervaring van bewoners in deze provincie. Het Drents panel wordt beheerd door het Drents Parlement en Trendbureau Drenthe
3 Panelmeting NCG-panel	Sinds 2024 voert Gronings Perspectief ook panelmetingen uit onder inwoners van Groningen die deel uitmaken van de werkvoorraad van de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Dit Panel is opgericht om de impact van de (fases van de) versterkingsoperatie beter in kaart te brengen. Het panel is in het beheer van Gronings Perspectief.
4 Gegevens NCG over versterkingsfases	Gegegevens van de NCG over o.a. wanneer welke fases van de versterkingsoperatie zijn doorlopen voor individuele adressen, die gekoppeld worden aan spoor 1 in deze tabel (het doel is vergelijkbaar als bij spoor 3 met het verschil dat het nu gaat om een beperkte selectie van het Groninger Panel).

Spoor	Beschrijving
5a Interview ouderen	In 2023 zijn 20 interviews met ouderen uitgevoerd (Rozema et al., 2024).
5b Interviews ondernemers	In 2024 zijn 20 interviews uitgevoerd met ondernemers (van der Molen et al., 2025).
5c Interviews afgerond versterkingsproces	In 2025 zijn 22 interviews uitgevoerd met Groningers van wie het huis versterkt is of Groningers van wie het huis op norm is verklaard (van der Molen et al., 2026). In 2026 staan 10 herhalingsinterviews gepland.
6 Analyse GGD-data	Gronings Perspectief heeft aan de hand van gegevens van de GGD Groningen Gezondheidsmonitor Jeugd 2019 en 2023 onderzocht hoe ervaringen met aardbevingen en woningschade samenhangen met de gezondheid en het welzijn van scholieren (Penders et al., 2025).

Bijlage 2: Vragenlijsten

Gronings Perspectief fase 4, Groninger Panel, meting 5 (april 2025)

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
1. Introductie	
2. Sociale verbondenheid 3. Denk na over de mensen in uw dorp of buurt. In hoeverre bent u het eens met deze uitspraken? 3.1 Ik krijg de hulp en steun die ik nodig heb van de mensen in mijn dorp of buurt 3.2 Ik voel me verbonden met de mensen in mijn dorp of buurt 3.3 Ik steun en help andere mensen in mijn dorp of buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
4. In hoeverre is er in uw dorp of buurt sprake van… 4.1 … onderlinge spanningen 4.2 … onderlinge conflicten 4.3 … onderlinge concurrentie 4.4 … onderlinge steun 4.5 … zorg voor elkaar	Helemaal niet; Een beetje; Enigszins; Veel; Erg veel; Weet ik niet
5. Gezondheid 6. Wanneer heeft u voor het laatst voor uzelf contact gehad met een huisarts? Het gaat om bezoek aan huisarts, huisbezoek en/of telefonisch consult (hiermee wordt niet bedoeld telefonisch contact voor het aanvragen van een herhaalrecept).	In de afgelopen 2 maanden; Langer dan 2 maanden; maar minder dan 12 maanden geleden; 12 maanden geleden of langer; Nog nooit; Weet ik niet / wil ik niet zeggen
7. Hoe vaak heeft u in de afgelopen twee maanden contact gehad met een huisarts?	1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 tot 10 keer; Vaker dan 10 keer; Weet ik niet; Wil ik niet zeggen
8. Hoe is over het algemeen uw gezondheid?	Zeer slecht; Slecht; Gaat wel; Goed; Zeer goed;

[11] De routing van de vragenlijsten is omwille van de leesbaarheid niet opgenomen in dit document, maar is op verzoek beschikbaar.

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
	Weet ik niet
9. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 4 weken last gehad van de volgende klacht(en)? 9.1 Buik- of maagklachten 9.2 Hartkloppingen 9.3 Hoofdpijn 9.4 Duizeligheid of licht in het hoofd 9.5 Overgevoeligheid voor licht of geluid 9.6 Spier- of gewrichtsklachten 9.7 Hoesten of keelklachten 9.8 Prikkelbaar of irritatie 9.9 Geheugen- of concentratieproblemen 9.10 Slaapproblemen 9.11 Moeheid 9.12 Nerveus of gespannen gevoel	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
10. De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen 4 weken. Kies per vraag het antwoord dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel had. 10.1 Voelde u zich erg zenuwachtig? 10.2 Voelde u zich gelukkig? 10.3 Voelde u zich neerslachtig en somber? 10.4 Voelde u zich kalm en rustig? 10.5 Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken? 10.6 Voelde u zich boos? 10.7 Voelde u zich machteloos? 10.8 Voelde u zich hoopvol?	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
11. Vertrouwen 12. Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen? Aan het einde van deze vraag is ruimte voor een eventuele toelichting. 12.1 De Rijksoverheid 12.2 De provincie Groningen 12.3 Uw gemeente 12.4 Het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) 12.5 De Nationaal Coordinator Groningen (NCG) 12.6 Buurtgenoten	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet/ Ik ken deze instantie niet
13. Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen? 13.1 Uw woningbouwcorporatie 13.2 Particuliere verhuurder van mijn woning	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet/ Niet van toepassing

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
14. Ruimte voor toelichting bij bovenstaande vragen.	(Open vraag)
15. Veiligheid en risicoperceptie 16. Hoe veilig heeft u zich de afgelopen vier weken gevoeld op de plek waar u woont in verband met de gaswinning?	Zeer onveilig; Onveilig; Niet onveilig; niet veilig; Veilig; Zeer veilig; Weet ik niet
17. In het geval van toekomstige aardbevingen: hoe groot schat u de kans dat... 17.1 ...u deze aardbevingen zelf meemaakt? 17.2 ...uw eigendommen worden beschadigd als gevolg van de gaswinning? 17.3 ...u verwond zult raken als gevolg van een aardbeving? 17.4 ...u in de knel komt om financiële redenen? 17.5 ...u in de knel komt door alsmaar meer procedures en gedoe rondom schade en versterking?	Zeer kleine kans; Kleine kans; Kans is redelijk; Kans is groot; Kans is zeer groot; Weet ik niet/ n.v.t.
18. Schade 19. Hoe vaak heeft u schade door gaswinning gehad? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
20. U heeft aangegeven dat u één keer schade aan uw huis heeft gehad. Kunt u aangeven wat hierbij van toepassing is? (meerdere antwoorden mogelijk)	Mijn huis had/heeft één schade en er is sindsdien geen nieuwe schade ontstaan; Mijn huis had/heeft meerdere schades, die allen op één moment ontstaan zijn; De schade aan mijn huis is op één moment ontstaan, maar is door de tijd heen wel erger geworden; Eerdere schade aan mijn huis is hersteld, maar daarna is weer nieuwe schade ontstaan; Ik weet niet zeker of er later nog meer of nog nieuwe schade is ontstaan; Anders, namelijk: .....
21. U heeft aangegeven dat u meerdere keren schade aan uw huis heeft gehad. Kunt u aangeven wat hierbij van toepassing is? (meerdere antwoorden mogelijk)	Mijn huis had/heeft meerdere schades, die allen op één moment ontstaan zijn; De schade aan mijn huis is op één moment ontstaan, maar is door de tijd heen steeds erger geworden; Ik heb in de loop van de tijd steeds meer schades ontdekt die waarschijnlijk al eerder zijn ontstaan; Er is in de loop van de tijd steeds weer nieuwe schade aan mijn huis ontstaan; Eerdere schade(s) aan mijn huis is/zijn hersteld, maar er is op een andere plek weer nieuwe schade

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
	ontstaan; Eerdere schade(s) aan mijn huis is/zijn hersteld, maar er is opnieuw schade ontstaan op dezelfde plek als de herstelde schade; Anders, namelijk: ....
22. Kunt u aangeven welke soorten schade u aan uw huis heeft ervaren als gevolg van gaswinning? (meerdere antwoorden mogelijk)	Scheuren in muren, vloeren of plafonds; Beschadigde fundering; Verzakkingen (bijvoorbeeld deuren die niet meer sluiten of muren die niet recht lopen); Beschadigde riolering; Schade aan leidingen; Waardedaling van de woning; Gebroken of gebarsten ramen; Beschadigd meubilair; Andere schade, namelijk.....
23. Hoe vaak heeft u schade gemeld? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
24. In hoeverre houdt de schade die u had/heeft u bezig? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet en 10 = erg veel	1 - Helemaal niet; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Erg veel; ? - Niet van toepassing
25. Vindt u dat u een eenvoudig of complex schadedossier heeft? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = zeer eenvoudig en 10 = zeer complex	1 - Zeer eenvoudig; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Zeer complex; ? - Niet van toepassing
26. Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over schadeherstel aan uw woning? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet lang en 10 = heel erg lang	1 - Helemaal niet lang; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel erg lang; ? - Niet van toepassing
27. Heeft u overige ervaringen met schade of persoonlijke situaties die hiermee te maken hebben die u met ons wilt delen?	(Open vraag)
28. Versterking 29. Als u nooit te maken heeft (gehad) met versterking kunt u dat hieronder aangeven. De vragen worden dan overgeslagen.	Ik heb wel te maken (gehad) met de versterking (het gaat hier om alle fasen de versterking: wachten op informatie over versterking, beoordeling, op norm verklaard zijn, werkzaamheden en afronding); Ik heb zelf niet te maken (gehad) met de versterking

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
30. Wie heeft aan u laten weten dat uw woning is opgenomen in het versterkingsprogramma of op norm is verklaard?	De gemeente; NCG; Woningcorporatie of verhuurder; NAM/CVW; Weet ik niet; (nog) Niemand
31. Koopwoning of huurwoning 32. Woont u in een koopwoning of een huurwoning?	Koopwoning; Huurwoning van woningcorporatie; Particuliere huurwoning
33. Heeft u het idee dat u mee kunt beslissen over het herstel of de versterking van uw woning?	Nooit; Soms; Meestal; Altijd; Weet ik niet
34. Hoe belangrijk vindt u het om mee te kunnen beslissen?	Niet belangrijk; Een beetje belangrijk; Redelijk belangrijk; Belangrijk; Van het allergrootste belang; Weet ik niet
35. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
36huur/38koop. Welk van de volgende situaties is het meest van u op toepassing?	Mijn woning is op dit moment nog niet onderzocht of beoordeeld. Ik wacht op de opname van mijn woning; Mijn woning is onderzocht. Maar NCG (huurders: mijn verhuurder) heeft mij nog niet laten weten of mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm. Ik wacht op deze beoordeling van mijn woning; Ik (huurders: mijn verhuurder) heeft van NCG de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm en hoeft niet versterkt te worden; Ik heb van NCG (huurders: mijn verhuurder) de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet niet aan de veiligheidsnorm en moet versterkt worden of is al versterkt of vervangen; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
37/39. U heeft (huurders: van uw verhuurder) de NCG beoordeling ontvangen. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing?	Samen met een aannemer (en NCG) wordt op dit moment een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) nog geen akkoord gegeven op het plan; Samen met een aannemer (en NCG) is een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Ik heb (huurder: mijn verhuurder heeft) akkoord gegeven op het versterkingsplan. De afgesproken werkzaamheden moeten nog

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
	starten; Een aannemer is op dit moment mijn woning aan het versterken of bouwt een nieuwe woning. De werkzaamheden zijn nog niet klaar; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) nog geen bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
40. Wanneer verwacht u zelf dat de volgende stap in de versterking van uw woning begint? Het gaat hier om uw eigen verwachting, niet om de planning van NCG.	Binnen 1 maand vanaf nu; Binnen 2 maanden vanaf nu; Binnen 3 tot 6 maanden vanaf nu; Binnen 7 tot 12 maanden vanaf nu; Langer dan 12 maanden vanaf nu; Weet ik niet; Niet van toepassing
41. Verwachtingen van de versterking 42. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Als de versterking van mijn woning is afgerond, dan: 42.1 Zal ik me rustiger en meer ontspannen voelen 42.2 Krijg ik de controle over mijn leven terug 42.3 Zal ik me thuis voelen in mijn woning 42.4 Zal ik me thuis voelen in mijn dorp of buurt 42.5 Zal ik geen financiële zorgen meer hebben over mijn woning 42.6 Zie ik de toekomst positief in 42.7 Zal ik tevreden terugkijken op de versterking 42.8 Zal de sfeer binnen mijn gezin beter zijn 42.9 Zal ik me meer verbonden gaan voelen met mensen in mijn dorp of buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
43. Heeft de beoordeling dat uw woning aan de norm voldoet u problemen of zorgen opgeleverd?	Nee; het heeft geen problemen of zorgen opgeleverd; Ja, namelijk: …
44. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds mijn woning op norm is verklaard: 44.1 Voel ik me rustiger en meer ontspannen	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
44.2 Heb ik de controle over mijn leven terug 44.3 Voel ik me thuis in mijn woning 44.4 Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt 44.5 Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning 44.6 Zie ik de toekomst positief in 44.7 Kijk ik tevreden terug op de versterking 44.8 Is de sfeer binnen mijn gezin beter 44.9 Voel ik me meer verbonden met mensen in mijn dorp of buurt	
45. Vindt u zelf dat de versterking van uw woning helemaal afgerond is? Kunt u de versterking nu achter u laten?	(Open vraag)
46. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds de versterking van mijn woning is afgerond: 46.1 Voel ik me rustiger en meer ontspannen 46.2 Heb ik de controle over mijn leven terug 46.3 Voel ik me thuis in mijn woning 46.4 Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt 46.5 Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning 46.6 Zie ik de toekomst positief in 46.7 Kijk ik tevreden terug op de versterking 46.8 Is de sfeer binnen mijn gezin beter 46.9 Voel ik me meer verbonden met mensen in mijn dorp of buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
47. Vindt u dat uw woning er door de versterking op vooruit gaat/op vooruit is gegaan? 47.1 Mijn woning is/wordt comfortabeler 47.2 Mijn woning is/wordt moderner 47.3 Mijn woning is/wordt duurzamer 47.4 Mijn woning blijft hetzelfde 47.5 Mijn woning is achteruit gegaan/gaat achteruit	Ja; Nee; Weet ik niet
48. Heeft u een herbeoordeling gehad?	Ja, omdat ik zelf een herbeoordeling heb gevraagd; Ja, omdat buren of anderen in mijn directe omgeving herbeoordeling hebben gevraagd; Ja, omdat ik (nieuwe) koper ben van een huis dat al in een eerder tijdvak was beoordeeld; Nee.
49. Bent u tevreden met de uitkomst van de	Ja;

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
herbeoordeling?	Nee, omdat: ...
50. Ervaringen met de versterking 51. Hoe stressvol is het proces van versterking (tot nog toe) voor u geweest? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet stressvol en 10 = extreem stressvol	1 - Helemaal niet stressvol; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Extreem stressvol; ? - Niet van toepassing
52. In hoeverre houdt uw versterkingstraject u (nog) bezig? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet en 10 = erg veel	1 - Helemaal niet; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Erg veel; ? - Niet van toepassing
53. Vindt u dat u een eenvoudig of complex versterkingstraject hebt? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = zeer eenvoudig en 10 = zeer complex	1 - Zeer eenvoudig; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Zeer complex; ? - Niet van toepassing
54. Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over versterking aan uw huis? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet lang en 10 = heel erg lang	1 - Helemaal niet lang; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel erg lang; ? - Niet van toepassing
55. Heeft/had u overige ervaringen met schade, versterking of persoonlijke situaties die hiermee te maken hebben die u met ons wilt delen?	(Open vraag)
56. Informatie en ondersteuning 57. Weet/wist u waar u terecht kunt voor vragen en informatie over de (mogelijke) versterking van uw woning? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Nooit; Zelden; Soms; Meestal; Altijd; Weet ik niet / niet van toepassing
58. Heeft/had u een vast aanspreekpunt voor de (mogelijke) versterking van uw woning? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Ja; Nee; Weet ik niet
59. Bij welke organisatie hoort uw vaste aanspreekpunt? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	De NCG (of eerder CVW); De gemeente; Het bouwbedrijf of de aannemer; Een woningbouwcorporatie; Een welzijnsorganisatie; weet ik niet/niet van toepassing; Een andere organisatie, namelijk: ...

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
60. Met welke (andere) instanties heeft/had u contact over de versterking van uw woning? (Meerdere antwoorden mogelijk)	De NCG of CVW; De gemeente; Het bouwbedrijf; de aannemer; de architect en/of de constructeur; Een woningbouwcorporatie; Een welzijnsorganisatie (bijvoorbeeld sociaal wijkteam of Geestelijke Verzorging Aardbevingsgebied (GVA)); Stut en steun; Geen (ander) contact met een organisatie; Weet ik niet/niet van toepassing; Een andere organisatie, namelijk: ...
61. Krijgt/kreeg u alles bij elkaar genoeg ondersteuning van de instanties die met de versterking bezig zijn? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Helemaal niet genoeg; Niet genoeg; Genoeg; Meer dan genoeg; Weet ik niet / niet van toepassing
62. Welke ondersteuning bij de versterking van uw woning zou u willen krijgen / hebben willen krijgen? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	(Open vraag)
63. Aanzicht dorp/wijk 64. Vindt u dat uw dorp of buurt er anders uit gaat zien, door de versterkingen of de sloop en nieuwbouw (ook als uw eigen woning niet versterkt wordt)?	Nee, ziet er niet anders uit; Ja, ziet er een beetje anders uit; Ja, ziet er helemaal anders uit; Geen mening / weet ik niet; Niet van toepassing
65. U heeft aangegeven dat uw dorp of wijk er anders uit gaat zien. Gaat het volgens u om een positieve of negatieve verandering? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft:	1 - Heel negatief; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel positief; ? - Weet ik niet/geen mening
66. Kunt u dit toelichten?	(Open vraag)
67. Nij Begun 68. Kent u (enkele van) de maatregelen uit Nij Begun (de kabinetsaanpak naar aanleiding van de parlementaire enquête)?	Nee, ken ik niet; Wel eens van gehoord; Ja, ken ik
69. Waar denkt u aan bij Nij begun?	(Open vraag)
70. In hoeverre ziet u de uitwerking van de volgende maatregelen uit Nij Begun terug in uw directe leefomgeving? 70.1 Isolatiemaatregelen 70.2 Overige maatregelen met betrekking tot schade en herstel	Helemaal niet; Een beetje; Enigszins; Veel; Erg veel; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties[11]
70.3 Sociale agenda 70.4 Economische agenda 70.5 Maatregelen om de overheid dienstbaarder te maken	
71. Welke maatregelen uit Nij Begun worden volgens u nog niet of niet voldoende uitgevoerd?	(Open vraag)
72. Postcode en huisnummer 73. Wat is uw postcode? (bijv. 1234 AB) (van uw eigen woning, dus niet een wisselwoning): 74. Wat is uw huisnummer inclusief toevoeging? (bijv. 20 bis) 75. Huisnummer: 76. Toevoeging:	(Open vragen)
77. Oproep deelname interview 78. Uw email adres of telefoonnummer:	(Open vraag)
79. Tot slot	
80. Heeft u nog opmerkingen over deze vragenlijst en/of het onderzoek, of over de onderwerpen die in deze vragenlijst naar voren kwamen? Deze kunt u hier opschrijven.	(Open vraag)
81. Hartelijk dank voor uw medewerking!	

Gronings Perspectief fase 4, Groninger Panel, meting 6 (oktober 2025)

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
1. Introductie	
2. Sociale verbondenheid 3. Denk na over de mensen in uw dorp of buurt. In hoeverre bent u het eens met deze uitspraken? 3.1 Ik krijg de hulp en steun die ik nodig heb van de mensen in mijn dorp of buurt 3.2 Ik voel me verbonden met de mensen in mijn dorp of buurt 3.3 Ik steun en help andere mensen in mijn dorp of	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
buurt	
4. In hoeverre is er in uw dorp of buurt sprake van… 4.1 … onderlinge spanningen 4.2 … onderlinge conflicten 4.3 … onderlinge concurrentie 4.4 … onderlinge steun 4.5 … zorg voor elkaar	Helemaal niet; Een beetje; Enigszins; Veel; Erg veel; Weet ik niet
5. Gezondheid 6. Wanneer heeft u voor het laatst voor uzelf contact gehad met een huisarts? Het gaat om bezoek aan huisarts, huisbezoek en/of telefonisch consult (hiermee wordt niet bedoeld telefonisch contact voor het aanvragen van een herhaalrecept).	In de afgelopen 2 maanden; Langer dan 2 maanden; maar minder dan 12 maanden geleden; 12 maanden geleden of langer; Nog nooit; Weet ik niet / wil ik niet zeggen
7. Hoe vaak heeft u in de afgelopen twee maanden contact gehad met een huisarts?	1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 tot 10 keer; Vaker dan 10 keer; Weet ik niet; Wil ik niet zeggen
8. Hoe is over het algemeen uw gezondheid?	Zeer slecht; Slecht; Gaat wel; Goed; Zeer goed; Weet ik niet
9. Hoe vaak heeft u in de afgelopen 4 weken last gehad van de volgende klacht(en)? 9.1 Hartkloppingen 9.2 Duizeligheid of licht in het hoofd 9.3 Prikkelbaar of irritatie 9.4 Moeheid	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
10. De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen 4 weken. Kies per vraag het antwoord dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel had. 10.1 Voelde u zich erg zenuwachtig? 10.2 Voelde u zich gelukkig? 10.3 Voelde u zich neerslachtig en somber? 10.4 Voelde u zich kalm en rustig? 10.5 Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken? 10.6 Voelde u zich boos? 10.7 Voelde u zich machteloos? 10.8 Voelde u zich hoopvol?	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
11. Vertrouwen 12. Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen? Aan het einde van deze vraag is ruimte voor een eventuele toelichting. 12.1 De Rijksoverheid 12.2 De provincie Groningen 12.3 Uw gemeente	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet / Ik ken deze instantie niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
12.4 De brandweer/Veiligheidsregio 12.5 Groningen De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) 12.6 Het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) De 12.7 Nationaal Coördinator Groningen (NCG) 12.8 De Groninger Bodem Beweging (GBB) 12.9 Stut en Steun 12.10 Het Groninger Gasberaad 12.11 Nationaal Programma Groningen 12.12 Buurtgenoten	
13. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
14. Veiligheid en risicoperceptie 15. Hoe veilig heeft u zich de afgelopen vier weken gevoeld op de plek waar u woont in verband met de gaswinning?	Zeer onveilig; Onveilig; Niet onveilig; niet veilig; Veilig; Zeer veilig; Weet ik niet
16. In het geval van toekomstige aardbevingen: hoe groot schat u de kans dat... 16.1 ...u deze aardbevingen zelf meemaakt? 16.2 ...uw eigendommen worden beschadigd als gevolg van de gaswinning? 16.3 ...u verwond zult raken als gevolg van een aardbeving? 16.4 ...u in de knel komt om financiële redenen? 16.5...u in de knel komt door alsmaar meer procedures en gedoe rondom schade en versterking?	Zeer kleine kans; Kleine kans; Kans is redelijk; Kans is groot; Kans is zeer groot; Weet ik niet / Niet van toepassing
17. Schade 18. Hoe vaak heeft u schade door gaswinning gehad? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
19. Hoe vaak heeft u schade gemeld? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
20. In hoeverre houdt de schade die u had/heeft u bezig? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet en 10 = erg veel	1 - Helemaal niet; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Erg veel; n.v.t. - Niet van toepassing
21. Vindt u dat u een eenvoudig of complex schadedossier heeft? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = zeer eenvoudig en 10 = zeer complex	1 - Zeer eenvoudig; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Zeer complex; n.v.t. - Niet van toepassing
22. Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over schadeherstel aan uw woning? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet lang en 10 = heel erg lang	1 - Helemaal niet lang; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel erg lang; n.v.t. - Niet van toepassing

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
23. Hoe stressvol is het proces van schadeherstel (tot nu toe) voor u geweest? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet stressvol en 10 = extreem stressvol	1 - Helemaal niet stressvol; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Extreem stressvol; n.v.t. - Niet van toepassing
24. Heeft u overige ervaringen met schade of persoonlijke situaties die hiermee te maken hebben die u met ons wilt delen?	
25. Indien u schade(s) heeft laten herstellen: Hoeveel vertrouwen heeft/had u in de aannemer?	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen;, Weet ik niet / Niet van toepassing
26. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
27. Waren/zijn er nog andere personen of bedrijven bezig met het herstellen van de schade(s)? Zo ja, wat was/is uw ervaring daarmee?	(Open vraag)
28. Koop- of huurwoning 29. Woont u in een koopwoning of een huurwoning?	Koopwoning; Huurwoning van woningcorporatie; Particuliere huurwoning
30. Versterking 31. Als u nooit te maken heeft (gehad) met versterking kunt u dat hieronder aangeven. De vragen worden dan overgeslagen.	Ik heb wel te maken (gehad) met de versterking (het gaat hier om alle fasen de versterking: wachten op informatie over versterking, beoordeling, op norm verklaard zijn, werkzaamheden en afronding). LET OP: Met 'versterking' bedoelen we óók: het slopen en opnieuw bouwen van huizen binnen de versterkingsoperatie; Ik heb zelf niet te maken (gehad) met de versterking
32. Heeft u het idee dat u mee kunt beslissen over het herstel of de versterking van uw woning?	Nooit; Soms; Meestal; Altijd; Weet ik niet
33huur/35koop. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing?	Mijn woning is op dit moment nog niet onderzocht of beoordeeld. Ik wacht op de opname van mijn woning; Mijn woning is onderzocht, maar NCG (huurders: mijn verhuurder) heeft mij nog niet laten weten of mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm. Ik wacht op deze beoordeling van mijn woning; Ik heb van NCG (huurders: mijn verhuurder) de beoordeling van mijn

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
	woning ontvangen. Mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm en hoeft niet versterkt te worden; Ik heb van NCG (huurder: mijn verhuurder) de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet niet aan de veiligheidsnorm en moet versterkt worden of is al versterkt of vervangen; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
34huur/36koop. U heeft (van uw verhuurder)de NCG beoordeling ontvangen. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing?	Samen met een aannemer (en NCG) wordt op dit moment een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. NCG (huurders: mijn verhuurder) heeft nog geen akkoord gegeven op het plan; Samen met een aannemer (en NCG) is een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) akkoord gegeven op het versterkingsplan. De afgesproken werkzaamheden moeten nog starten; Een aannemer is op dit moment mijn woning aan het versterken of bouwt een nieuwe woning. De werkzaamheden zijn nog niet klaar; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) nog geen bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb (huurders: mijn verhuurder heeft) bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
37. Verwachtingen van de versterking 38. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Als de versterking van mijn woning is afgerond, dan: 38.1 Zal ik me rustiger en meer ontspannen voelen 38.2 Zal ik me thuis voelen in mijn dorp of buurt 38.3 Zal ik geen financiële zorgen meer hebben over	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
mijn woning 38.4 Zie ik de toekomst positief in 38.5 Zal ik tevreden terugkijken op de versterking	
39. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds mijn woning op norm is verklaard: 39.1 Voel ik me rustiger en meer ontspannen 39.2 Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt 39.3 Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning 39.4 Zie ik de toekomst positief in 39.5 Kijk ik tevreden terug op de versterking	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
40. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds de versterking van mijn woning is afgerond: 40.1 Voel ik me rustiger en meer ontspannen 40.2 Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt 40.3 Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning 40.4 Zie ik de toekomst positief in 40.5 Kijk ik tevreden terug op de versterking	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
41. Vindt u dat uw woning er door de versterking op vooruit gaat/op vooruit is gegaan? 41.1 Mijn woning is/wordt comfortabeler 41.2 Mijn woning blijft hetzelfde 41.3 Mijn woning is achteruit gegaan/gaat achteruit	Ja; Nee; Weet ik niet
42. Heeft u een herbeoordeling gehad?	Ja, omdat ik zelf een herbeoordeling heb gevraagd; Ja, omdat buren of anderen in mijn directe omgeving herbeoordeling hebben gevraagd; Ja, omdat ik (nieuwe) koper ben van een huis dat al in een eerder tijdvak was beoordeeld; Nee
43. Bent u tevreden met de uitkomst van de herbeoordeling?	Ja; De uitkomst van de herbeoordeling is nog niet bekend; Nee, omdat:
44. Ervaringen met de versterking 45. In hoeverre houdt uw versterkingstraject u (nog) bezig? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet en 10 = erg veel	1 - Helemaal niet; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Erg veel; n.v.t. - Niet van toepassing
46. Vindt u dat u een eenvoudig of complex	1 - Zeer eenvoudig; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 -

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
versterkingstraject heeft? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = zeer eenvoudig en 10 = zeer complex	Zeer complex; n.v.t. - Niet van toepassing
47. Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over versterking aan uw huis? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet lang en 10 = heel erg lang	1 - Helemaal niet lang; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel erg lang; n.v.t. - Niet van toepassing
48. Hoe stressvol is het proces van versterking (tot nu toe) voor u geweest? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet stressvol en 10 = extreem stressvol	1 - Helemaal niet stressvol; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Extreem stressvol; n.v.t. - Niet van toepassing
49. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
50. Informatie en ondersteuning 51. Heeft/had u een vast aanspreekpunt voor de (mogelijke) versterking van uw woning? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Ja; Nee; Weet ik niet
52. Bij welke organisatie hoort uw vaste aanspreekpunt? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	De NCG; De gemeente; Het bouwbedrijf of de aannemer; Een woningbouwcorporatie; Een welzijnsorganisatie; Weet ik niet/Niet van toepassing; Een andere organisatie
53. Hoe beoordeelt u uw ervaring met de NCG? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking De NCG: 53.1 Biedt duidelijkheid 53.2 Houdt mij regelmatig op de hoogte 53.3 Geeft betrouwbare beoordelingen 53.4 Komt zijn/haar afspraken na 53.5 Laat mij meebeslissen 53.6 Neemt mij serieus	Ruim onvoldoende; Onvoldoende; Niet onvoldoende; niet voldoende; Voldoende; Ruim voldoende; Weet ik niet / Niet van toepassing
54. Hoeveel vertrouwen heeft/had u in de aannemer? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet / Niet van toepassing
55. Hoe beoordeelt u uw (mogelijke) ervaring met de aannemer? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking De aannemer: 55.1 Biedt duidelijkheid 55.2 Houdt mij regelmatig op de hoogte	Ruim onvoldoende; Onvoldoende; Niet onvoldoende; niet voldoende; Voldoende; Ruim voldoende; Weet ik niet / Niet van toepassing

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
55.3 Geeft betrouwbare beoordelingen 55.4 Komt zijn/haar afspraken na 55.5 Laat mij meebeslissen 55.6 Neemt mij serieus 55.7 Levert goed werk	
56. Hoe beoordeelt u uw (mogelijke) ervaring met de gemeente? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking De gemeente: 56.1 Biedt duidelijkheid 56.2 Houdt mij regelmatig op de hoogte 56.3 Geeft betrouwbare beoordelingen 56.4 Komt zijn/haar afspraken na 56.5 Neemt mij serieus	Ruim onvoldoende; Onvoldoende; Niet onvoldoende; niet voldoende; Voldoende; Ruim voldoende; Weet ik niet / Niet van toepassing
57. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
58. Zijn/waren er nog andere personen of bedrijven bezig met het versterken van uw huis? Zo ja, wat is/was uw ervaring daarmee?	(Open vraag)
59. Vervroegde verkiezingen 60. Op 29 oktober 2025 zijn de vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer. Gaat u dan stemmen of weet u dat nog niet? (Als u iemand een volmacht geeft voor u te stemmen dan telt dat ook als gaan stemmen.)	Ik ga wel stemmen; Ik ga niet stemmen; Ik mag niet stemmen/ Ik ben niet stemgerechtigd; Ik weet het (nog) niet; Ik wil het niet zeggen
61. Denkt u dat de uitkomst van de verkiezingen invloed zal hebben op de aanpak van de gaswinningsproblematiek? Zo ja, welke invloed?	(Open vraag)
62. De provincie Groningen 63. Hoe positief bent u over de toekomst van Groningen? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet positief en 10 = heel positief	1 - Helemaal niet positief; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Heel positief
64. Postcode en huisnummer 65. Wat is uw postcode (van uw eigen woning, dus niet een wisselwoning): (bijv. 1234 AB)	(Open vraag)
66. Wat is uw huisnummer: (Alleen het getal, geen toevoegingen)	(Open vraag)
67. Toevoeging (indien van toepassing): (Bijvoorbeeld A, a, bis of -01)	(Open vraag)
68. Tot slot	(Open vraag)

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
69. Heeft u nog opmerkingen over deze vragenlijst en/of het onderzoek, of over de onderwerpen die in deze vragenlijst naar voren kwamen? Deze kunt u hier opschrijven.	
70. Hartelijk dank voor uw medewerking!	

Gronings Perspectief fase 4, Groninger Panel, meting Zeerijp (november 2025)

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
1. Extra vragenlijst (over de aardbeving van 14 november 2025) 2. De volgende vragen gaan over uw ervaringen in verband met de aardbeving van 14 november 2025 bij Zeerijp 3. Waar bevond u zich op het moment van de aardbeving?	Thuis (in uw eigen woning, dus niet een wisselwoning; In een wisselwoning; Op een andere locatie
4. Sliep u op het moment van de aardbeving?	Nee; Ja, en ik sliep door; Ja, en ik werd er wakker van; Weet ik niet
5. Heeft u de aardbeving gevoeld of gehoord?	Ja; Nee; Weet ik niet
6. Hoe sterk heeft u de trilling gevoeld?	Niet gevoeld; alleen gehoord; Zeer licht; Licht; Duidelijk; Sterk; Zeer sterk
7. Wat heeft u van de beving gemerkt? (Er zijn meerdere antwoorden mogelijk)	Ik zag de grond of een gebouw heen en weer bewegen; Ik voelde een schok; Ik hoorde een hard geluid of een knal; Een raam of deur trilde, viel open of dicht; Meubels verschoven of vielen om; Er vielen één of meer objecten naar beneden; Hangende objecten zwaaiden heen en weer; Ik werd wakker maar weet niet precies waarvan; (Huis)dieren gedroegen zich anders dan normaal (onrustig); Weet ik niet (meer); Anders, namelijk:
8. Hoe vaak heeft u in het verleden (vóór de beving van Zeerijp op 14 november 2025) schade door gaswinning gehad?	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5-10 keer
9. Heeft de aardbeving van Zeerijp op 14 november	Ja; Nee; Weet ik (nog) niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
2025 (nieuwe) schade aan uw woning veroorzaakt?	
10. Heeft u deze nieuwe schade gemeld?	Ja; Nee, en ga ik ook niet doen; Nee, maar ga ik wel doen
11. Welke uitspraken zijn voor u het meest van toepassing als het gaat om de aardbeving bij Zeerijp? (meerdere antwoorden mogelijk) Ik meld de nieuwe schade niet, omdat…	… deze niet zo ernstig is; … mijn woning niet in het schadegebied valt; … het teveel gedoe is; … ik geen vertrouwen heb in de afhandeling; … het niet aan te tonen is dat het door gaswinning komt; … ik deze schade op later moment nog wil melden; Ik heb geen schade, Anders, namelijk:
12. De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde sinds de aardbeving bij Zeerijp op 14 november 2025. Ook als u niets van de aardbeving heeft gemerkt kunt u deze vragen beantwoorden. Denk dan aan de periode sinds 14 november. Kies per vraag het antwoord dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel had. De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde sinds de aardbeving bij Zeerijp op 14 november 2025. Ook als u niets van de aardbeving heeft gemerkt kunt u deze vragen beantwoorden. Denk dan aan de periode sinds 14 november. Kies per vraag het antwoord dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel had. 12.1 Voelde u zich erg zenuwachtig? 12.2.Voelde u zich gelukkig? 12.3 Voelde u zich neerslachtig en somber? 12.4 Voelde u zich kalm en rustig? 12.5 Zat u zo erg in de put dat niets mij kon opvrolijken? 12.6 Voelde u zich machteloos? 12.7 Voelde u zich boos? 12.8 Voelde u zich hoopvol? 12.9 Voelde u zich bang? 12.10 Voelde u zich verdrietig?	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
13. Hoe vaak heeft u, sinds de aardbeving bij Zeerijp op 14 november 2025, last gehad van de volgende klacht(en)? 13.1 Buik- of maagklachten 13.2 Hartkloppingen 13.3 Hoofdpijn 13.4 Duizeligheid of licht in het hoofd 13.5 Overgevoeligheid voor licht of geluid	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
13.6 Spier- of gewrichtsklachten 13.7 Hoesten of keelklachten 13.8 Prikkelbaar of irritatie 13.9 Geheugen- of concentratieproblemen 13.10 Slaapproblemen 13.11 Moeheid 13.12 Nerveus of gespannen gevoel	
14. Vertrouwen 15. Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen? Aan het einde van deze vraag is ruimte voor een eventuele toelichting. 15.1 De Rijksoverheid 15.2 De provincie Groningen 15.3 Uw gemeente 15.4 Het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) 15.5 De Nationaal Coördinator Groningen (NCG) 15.6 Buurtgenoten	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet/Ik ken deze instantie niet
16. Kunt u uw antwoord toelichten?	(Open vraag)
17. Veiligheid en Risicoperceptie 18. Hoe veilig voelt u zich op dit moment op de plek waar u woont in verband met de gaswinning?	Zeer onveilig; Onveilig; Niet onveilig; niet veilig; Veilig; Zeer veilig; Weet ik niet
19. Kunt u uw antwoord toelichten?	(Open vraag)
20. Door een hevige aardbeving worden mensen zich meer bewust van (on)veiligheid. Wat zou na deze beving uw (gevoel van) veiligheid vergroten?	(Open vraag)
21. In het geval van toekomstige aardbevingen: hoe groot schat u de kans dat... 21.1 ...u deze aardbevingen zelf meemaakt? 21.2 ...uw eigendommen worden beschadigd als gevolg van de gaswinning? 21.3 ...u verwond zult raken als gevolg van een aardbeving? 21.4 ...u in de knel komt om financiële redenen? 21.5 ...u in de knel komt door alsmaar meer procedures en gedoe rondom schade en versterking?	Zeer kleine kans; Kleine kans; Kans is redelijk; Kans is groot; Kans is zeer groot; Weet ik niet/ Niet van toepassing
22. Reactie op de aardbeving 23. Kunt u kort beschrijven wat u gedaan heeft en/of graag wilde doen na de aardbeving bij Zeerijp?	(Open vraag)
24. Maakt u zich zorgen na de beving bij Zeerijp? Zo ja, wat is op dit moment uw grootste zorg?	(Open vraag)

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
25. Hulp en ondersteuning 26. Met welke instanties heeft u contact gehad na de beving bij Zeerijp op 14 november 2025?	Geen; Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG); Nationaal Coördinator Groningen (NCG); Stut en Steun; Groninger Bodem Beweging; Groninger Gasberaad; Geestelijke verzorging aardbevingsgebied Groningen (GVA); Vangnet Bijzondere Situaties; Veiligheidsregio Groningen; Mijn gemeente; Anders, namelijk….
27. Kunt u aangeven waarover u contact heeft gezocht?	(Open vraag)
28. Heeft/hebben deze instantie(s) u voldoende kunnen helpen?	Helemaal niet; Voor een klein deel; Voor een groot deel; Helemaal wel; Weet ik niet/niet van toepassing .
29. U kunt dit antwoord desgewenst toelichten.	(Open vraag)
30. Kunt u kort beschrijven waaraan u behoefte had/heeft na de aardbeving bij Zeerijp? Welke instanties moeten daarin volgens u iets doen?	(Open vraag)
31. Na een aardbeving kunnen mensen soms hulp of bijstand gebruiken. Kunt u aangeven welke hulp of bijstand u zelf nodig zou hebben?	(Open vraag)
32. Versterking 33. Als u nooit te maken heeft (gehad) met versterking kunt u dat hieronder aangeven. De vragen worden dan overgeslagen.	Ik heb wel te maken (gehad) met de versterking (het gaat hier om alle fasen de versterking: wachten op informatie over versterking, beoordeling, op norm verklaard zijn, werkzaamheden en afronding). LET OP: Met 'versterking' bedoelen we óók: het slopen en opnieuw bouwen van huizen binnen de versterkingsoperatie; Ik heb zelf niet te maken (gehad) met de versterking
34. Welk van de volgende situaties is het meest van u op toepassing? (Als u in een huurwoning woont, dan gaat het om de beoordeling van de NCG via uw verhuurder.)	Mijn woning is op dit moment nog niet onderzocht of beoordeeld. Ik wacht op de opname van mijn woning; Mijn woning is onderzocht. Maar NCG heeft mij nog niet laten weten of mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm. Ik wacht op deze beoordeling van mijn woning; Ik heb van NCG de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm en hoeft niet versterkt te worden

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
	Ik heb van NCG de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet niet aan de veiligheidsnorm en moet versterkt worden of is al versterkt of vervangen; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
35. U heeft de NCG beoordeling ontvangen. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing? (Als u in een huurwoning woont, dan gaat het om de communicatie van de NCG via uw verhuurder)	Samen met een aannemer (en NCG) wordt op dit moment een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Ik heb nog geen akkoord gegeven op het plan; Samen met een aannemer (en NCG) is een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Ik heb akkoord gegeven op het versterkingsplan. De afgesproken werkzaamheden moeten nog starten; Een aannemer is op dit moment mijn woning aan het versterken of bouwt een nieuwe woning. De werkzaamheden zijn nog niet klaar; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb nog geen bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; De werkzaamheden zijn afgerond. Ik heb bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat …
36. Tot slot 37. Heeft u verder nog persoonlijke ervaringen in verband met de aardbeving, of met de gaswinning in het algemeen, die u met ons wilt delen?	
38. Heeft u nog algemene opmerkingen over de onderwerpen die in deze vragenlijst aan bod zijn gekomen?	
39. Hartelijk dank voor uw medewerking!	

Gronings Perspectief fase 4, NCG-panel, meting 2 (april 2025)

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
Introductie	
Sociale verbondenheid Denk na over de mensen in uw dorp of buurt. In hoeverre bent u het eens met deze uitspraken? 1.1 Ik krijg de hulp en steun die ik nodig heb van de mensen in mijn dorp of buurt 1.2 Ik voel me verbonden met de mensen in mijn dorp of buurt 1.3 Ik steun en help andere mensen in mijn dorp of buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
In hoeverre is er in uw dorp of buurt sprake van… 2.1 … onderlinge spanningen 2.2 … onderlinge conflicten 2.3 … onderlinge concurrentie 2.4 … onderlinge steun 2.5 … zorg voor elkaar	Helemaal niet; Een beetje; Enigszins; Veel; Erg veel; Weet ik niet
3. Zijn de mensen in uw dorp of wijk uit elkaar gegroeid of juist meer naar elkaar toegegroeid, tijdens de uitvoering van de versterking? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft:	1 - Erg uit elkaar gegroeid; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Erg naar elkaar toe gegroeid
4. Heeft het versterken van woningen in uw dorp of wijk tot conflicten in de buurt geleid?	1 - Tot heel veel conflicten geleid; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10 - Helemaal niet tot conflicten geleid
Gezondheid 5. Wanneer heeft u voor het laatst voor uzelf contact gehad met een huisarts? Het gaat om bezoek aan huisarts, huisbezoek en/of telefonisch consult (hiermee wordt niet bedoeld telefonisch contact voor het aanvragen van een herhaalrecept).	In de afgelopen 2 maanden; Langer dan 2 maanden; maar minder dan 12 maanden geleden; 12 maanden geleden of langer; Nog nooit; Weet ik niet / wil ik niet zeggen
6. Hoe vaak heeft u in de afgelopen twee maanden contact gehad met een huisarts?	1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 tot 10 keer; Vaker dan 10 keer; Weet ik niet; Wil ik niet zeggen
7. Hoe is over het algemeen uw gezondheid?	Zeer slecht; Slecht; Gaat wel; Goed; Zeer goed; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
Hoe vaak heeft u in de afgelopen 4 weken last gehad van de volgende klacht(en)? 8.1 Buik- of maagklachten 8.2 Hartkloppingen 8.3 Hoofdpijn 8.4 Duizeligheid of licht in het hoofd 8.5 Overgevoeligheid voor licht of geluid 8.6 Spier- of gewrichtsklachten 8.7 Hoesten of keelklachten 8.8 Prikkelbaar of irritatie 8.9 Geheugen- of concentratieproblemen 8.10 Slaapproblemen 8.11 Moeheid 8.12 Nerveus of gespannen gevoel	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen 4 weken. Kies per vraag het antwoord dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel had. 9.1 Voelde u zich erg zenuwachtig? 9.2 Voelde u zich gelukkig? 9.3 Voelde u zich neerslachtig en somber? 9.4 Voelde u zich kalm en rustig? 9.5 Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken? 9.6 Voelde u zich boos? 9.7 Voelde u zich machteloos? 9.8 Voelde u zich hoopvol?	Nooit; Zelden; Soms; Vaak; Meestal; Voortdurend; Weet ik niet
Vertrouwen Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende instanties of personen? Aan het einde van deze vraag is ruimte voor een eventuele toelichting. 10.1 De Rijksoverheid 10.2 De provincie Groningen 10.3 Uw gemeente 10.4 Het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG) 10.5 De Nationaal Coordinator Groningen (NCG) 10.6 Buurtgenoten 10nvt_1 Woningbouwcorporatie 10nvt_2 Particuliere verhuurder van mijn woning	Helemaal geen vertrouwen; Weinig vertrouwen; Een beetje vertrouwen; Veel vertrouwen; Heel veel vertrouwen; Weet ik niet/ Ik ken deze instantie niet
Veiligheid en risicoperceptie 11. Hoe veilig heeft u zich de afgelopen vier weken gevoeld op de plek waar u woont in verband met de gaswinning?	Zeer onveilig; Onveilig; Niet onveilig; niet veilig; Veilig; Zeer veilig; Weet ik niet
In het geval van toekomstige aardbevingen: hoe groot schat u de kans dat…	Zeer kleine kans; Kleine kans; Kans is redelijk; Kans is groot; Kans is zeer groot;

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
12.1 ...u deze aardbevingen zelf meemaakt? 12.2 ...uw eigendommen worden beschadigd als gevolg van de gaswinning? 12.3 ...u verwond zult raken als gevolg van een aardbeving? 12.4 ...u in de knel komt om financiële redenen? 12.5 ...u in de knel komt door alsmaar meer procedures en gedoe rondom schade en versterking?	Weet ik niet/ n.v.t.
Schade 13. Hoe vaak heeft u schade door gaswinning gehad? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
14. Hoe vaak heeft u schade gemeld? (U mag ook een schatting geven.)	Nooit; 1 keer; 2 keer; 3 keer; 4 keer; 5 - 10 keer; Meer dan 10 keer
Versterking 15. Wie heeft aan u laten weten dat uw woning is opgenomen in het versterkingsprogramma of op norm is verklaard?	De gemeente; NCG; Woningcorporatie of verhuurder; NAM/CVW; Weet ik niet
16. Woont u in een koopwoning of een huurwoning?	Koopwoning; Huurwoning van woningcorporatie; Particuliere huurwoning
17. Heeft u het idee dat u mee kunt beslissen over het herstel of de versterking van uw woning?	Nooit; Soms; Meestal; Altijd; Weet ik niet
18. Hoe belangrijk vindt u het om mee te kunnen beslissen?	Niet belangrijk; Een beetje belangrijk; Redelijk belangrijk; Belangrijk; Van het allergrootste belang; Weet ik niet
19. Kunt u een toelichting geven?	(Open vraag)
20huur/20koop. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing?	Mijn woning is op dit moment nog niet onderzocht of beoordeeld. Ik wacht op de opname van mijn woning; Mijn woning is onderzocht. Maar mijn verhuurder/NCG heeft mij nog niet laten weten of mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm. Ik wacht op deze beoordeling van mijn woning; Mijn verhuurder heeft/Ik heb van NCG de beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet aan de veiligheidsnorm en hoeft niet versterkt te worden; Ik heb van mijn verhuurder/NCG de

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
	beoordeling van mijn woning ontvangen. Mijn woning voldoet niet aan de veiligheidsnorm en moet versterkt worden of is al versterkt of vervangen; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat:
21huur/21koop. U heeft (van uw verhuurder) de NCG beoordeling ontvangen. Welk van de volgende situaties is het meest op u van toepassing?	Samen met een aannemer (en NCG) wordt op dit moment een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Mijn verhuurder heeft/Ik heb nog geen akkoord gegeven op het plan; Samen met een aannemer (en NCG) is een plan gemaakt om mijn woning te versterken of nieuw te bouwen. Mijn verhuurder heeft/Ik heb akkoord gegeven op het versterkingsplan. De afgesproken werkzaamheden moeten nog starten; Een aannemer is op dit moment mijn woning aan het versterken of bouwt een nieuwe woning. De werkzaamheden zijn nog niet klaar; De werkzaamheden zijn afgerond. Mijn verhuurder heeft/Ik heb nog geen bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; De werkzaamheden zijn afgerond. Mijn verhuurder heeft/Ik heb bevestiging gekregen van NCG dat de versterkingsoperatie van mijn huis volledig is afgerond; Ik weet niet in welke fase mijn woning zit, omdat:
22. Wanneer verwacht u zelf dat de volgende stap in de versterking van uw woning begint? Het gaat hier om uw eigen verwachting, niet om de planning van NCG.	Binnen 1 maand vanaf nu; Binnen 2 maanden vanaf nu; Binnen 3 tot 6 maanden vanaf nu; Binnen 7 tot 12 maanden vanaf nu; Langer dan 12 maanden vanaf nu; Weet ik niet; Niet van toepassing
Verwachtingen van de versterking 23. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Als de versterking van mijn woning is afgerond, dan: Zal ik me rustiger en meer ontspannen voelen	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens, niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
Krijg ik de controle over mijn leven terug Zal ik me thuis voelen in mijn woning Zal ik me thuis voelen in mijn dorp of buurt Zal ik geen financiële zorgen meer hebben over mijn woning Zie ik de toekomst positief in Zal ik tevreden terugkijken op de versterking Zal de sfeer binnen mijn gezin beter zijn Zal ik me meer verbonden gaan voelen met mensen in mijn dorp op buurt	
24. Heeft de beoordeling dat uw woning aan de norm voldoet u problemen of zorgen opgeleverd?	Nee, het heeft geen problemen of zorgen opgeleverd; Ja, namelijk:
25. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds mijn woning op norm is verklaard: Voel ik me rustiger en meer ontspannen Heb ik de controle over mijn leven terug Voel ik me thuis in mijn woning Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning Zie ik de toekomst positief in Kijk ik tevreden terug op de versterking Is de sfeer binnen mijn gezin beter Voel ik me meer verbonden met mensen in mijn dorp op buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens; niet oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
26. Vindt u zelf dat de versterking van uw woning helemaal afgerond is? Kunt u de versterking nu achter u laten?	(Open vraag)
27. Kruis aan of u het eens of oneens bent met de volgende uitspraken. Sinds de versterking van mijn woning is afgerond: Voel ik me rustiger en meer ontspannen Heb ik de controle over mijn leven terug Voel ik me thuis in mijn woning Voel ik me thuis in mijn dorp of buurt Heb ik geen financiële zorgen meer over mijn woning Zie ik de toekomst positief in Kijk ik tevreden terug op de versterking Is de sfeer binnen mijn gezin beter Voel ik me meer verbonden met mensen in mijn dorp op buurt	Helemaal oneens; Beetje oneens; Niet eens, niet; oneens; Beetje eens; Helemaal eens; Weet ik niet
28. Vindt u dat uw woning er door de versterking op	Ja; Nee; Weet ik niet

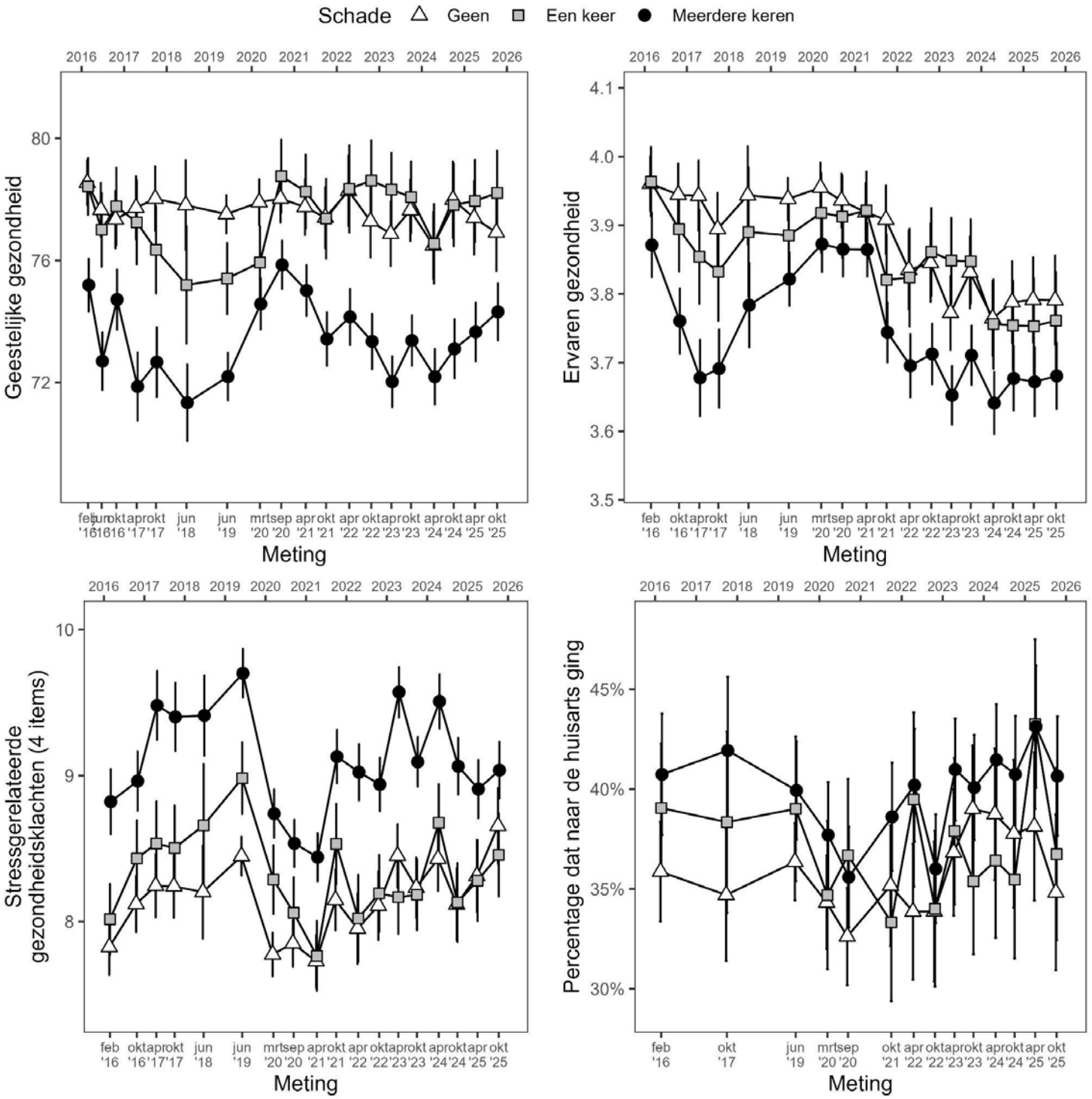
Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
vooruit gaat/op vooruit is gegaan? Mijn woning is/wordt comfortabeler Mijn woning is/wordt moderner Mijn woning is/wordt duurzamer Mijn woning blijft hetzelfde Mijn woning is achteruit gegaan/gaat achteruit	
29. Heeft u een herbeoordeling gehad?	Ja, omdat ik zelf een herbeoordeling heb gevraagd; Ja, omdat buren of anderen in mijn directe omgeving herbeoordeling hebben gevraagd; Ja, omdat ik (nieuwe) koper ben van een huis dat al in een eerder tijdvak was beoordeeld; Nee
30. Bent u tevreden met de uitkomst van de herbeoordeling?	Ja; Nee, omdat::
Ervaringen met de versterking 31. Hoe stressvol is het proces van versterking (tot nog toe) voor u geweest?	1 helemaal niet stressvol; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; extreem stressvol; n.v.t.
32. In hoeverre houdt uw versterkingstraject u (nog) bezig? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet en 10 = erg veel	1 helemaal niet; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; erg veel; n.v.t.
33. Vindt u dat u een eenvoudig of complex versterkingstraject hebt? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = zeer eenvoudig en 10 = zeer complex	1 zeer eenvoudig; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; zeer complex; n.v.t.
34. Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over versterking aan uw huis? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft. Hierbij is 1 = helemaal niet lang en 10 = heel erg lang	1 helemaal niet lang; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; heel erg lang; n.v.t.
35. Heeft/had u overige ervaringen met schade, versterking of persoonlijke situaties die hiermee te maken hebben die u met ons wilt delen?	(Open vraag)
Informatie en ondersteuning	Nooit; Zelden; Soms; Meestal; Altijd; Weet

Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
36. Weet/wist u waar u terecht kunt voor vragen en informatie over de (mogelijke) versterking van uw woning? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	ik niet / niet van toepassing
37. Heeft/had u een vast aanspreekpunt voor de (mogelijke) versterking van uw woning? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Ja; Nee; Weet ik niet
38. Bij welke organisatie hoort uw vaste aanspreekpunt? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	De NCG (of eerder CVW); De gemeente; Het; bouwbedrijf of de aannemer; Een; woningbouwcorporatie; Een welzijnsorganisatie; Weet ik niet/niet van toepassing; Een andere organisatie, namelijk:
39. Met welke (andere) instanties heeft/had u contact over de versterking van uw woning? Meerdere antwoorden mogelijk	De NCG of CVW; De gemeente; Het bouwbedrijf, de aannemer, de architect en/of de constructeur; Een woningbouwcorporatie; Een welzijnsorganisatie (bijvoorbeeld sociaal wijkteam of Geestelijke Verzorging Aardbevingsgebied (GVA)); Stut en steun; Geen (ander) contact met een organisatie; Weet ik niet/niet van toepassing; Een andere organisatie, namelijk::
40. Krijgt/kreeg u alles bij elkaar genoeg ondersteuning van de instanties die met de versterking bezig zijn? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	Helemaal niet genoeg; Niet genoeg; Genoeg; Meer dan genoeg; Weet ik niet / niet van toepassing
41. Welke ondersteuning bij de versterking van uw woning zou u willen krijgen / hebben willen krijgen? Als de versterking van uw woning al is afgerond, denk dan terug aan de tijd tijdens de versterking	(Open vraag)
Aanzicht dorp/wijk 42. Vindt u dat uw dorp of buurt er anders uit gaat zien, door de versterkingen of de sloop en nieuwbouw?	Nee, ziet er niet anders uit Ja, ziet er een beetje anders uit Ja, ziet er helemaal anders uit Geen mening / weet ik niet Niet van toepassing
43. Is dat een positieve of negatieve verandering? Klik het getal aan dat uw mening het beste weergeeft:	1 heel negatief; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 9; 10; heel positief

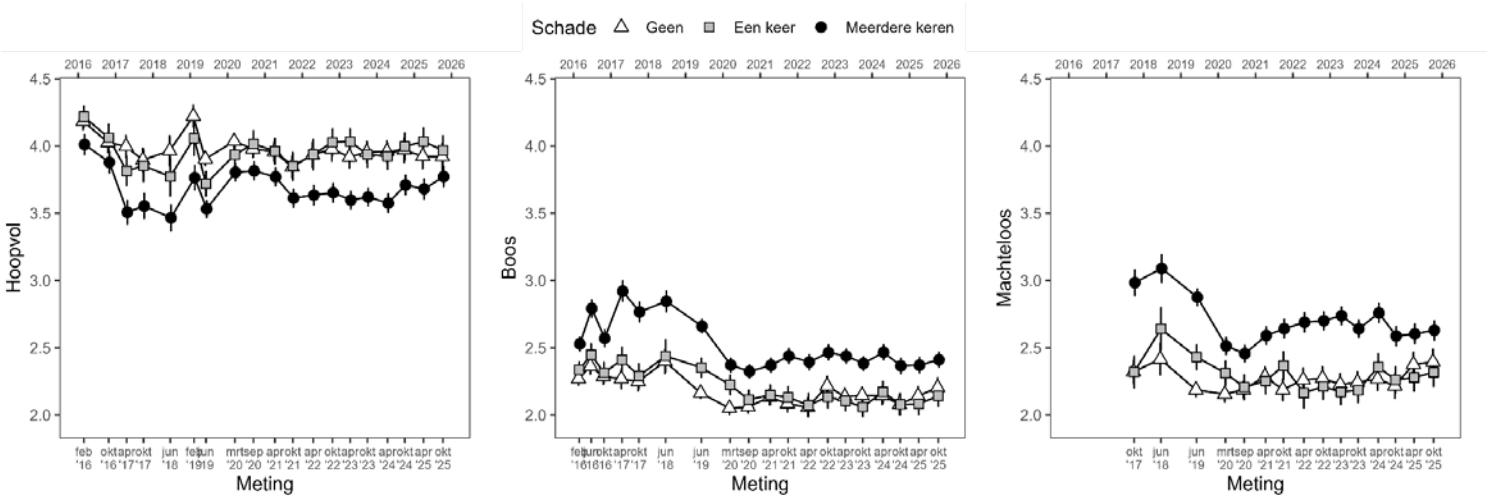
Thema's en vragen	Antwoordopties en routing
44. Kunt u dit toelichten?	(Open vraag)
Postcode en huisnummer 45. Wat is uw postcode (van uw eigen woning, dus niet een wisselwoning): Postcodecijfers Postcodeletters 46. Wat is uw huisnummer inclusief toevoeging? (bijv. 20 bis)	(Open vragen)
47. Heeft u nog opmerkingen over deze vragenlijst en/of het onderzoek, of over de onderwerpen die in deze vragenlijst naar voren kwamen? Deze kunt u hier opschrijven.	

Bijlage 3: Longitudinale trends 2016-2025

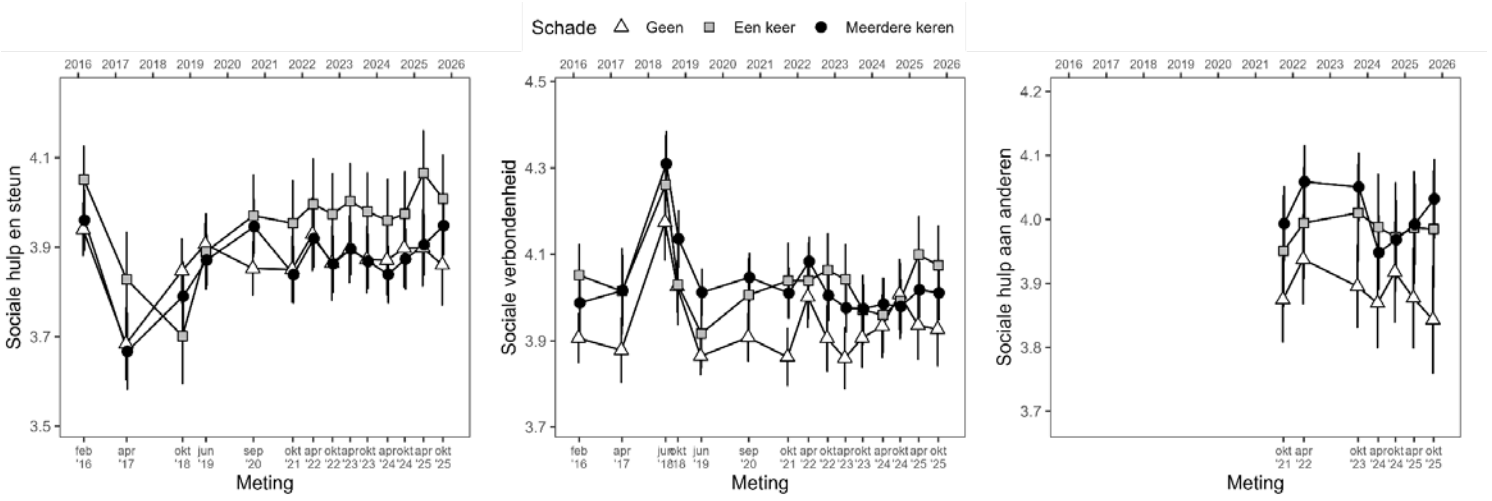
Gezondheid

Schade
Geen
Een keer
Meerdere keren
Geestelijke gezondheid
Ervaren gezondheid
Stressgerelateerde gezondheidsklachten (4 items)
Percentage dat naar de huisarts ging
Meting

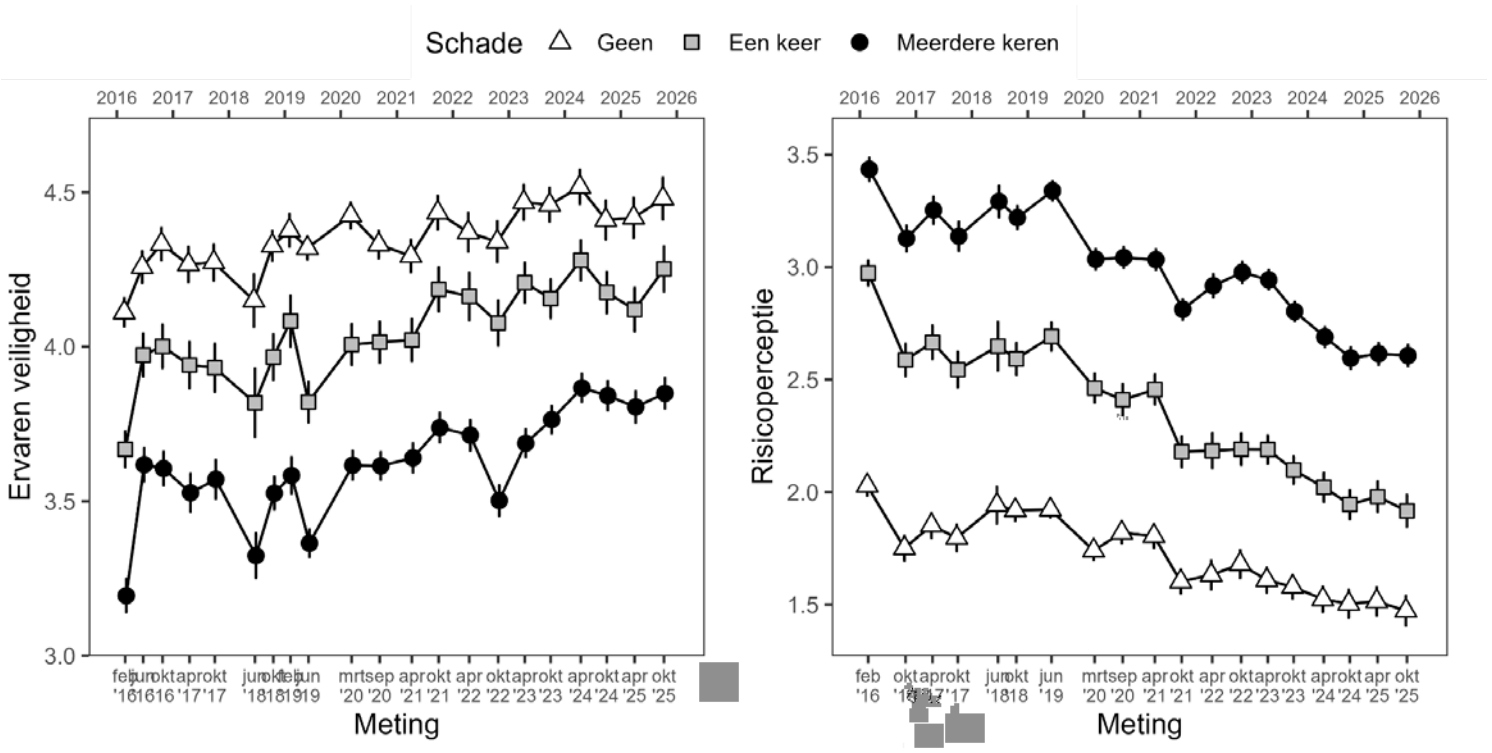
Emoties

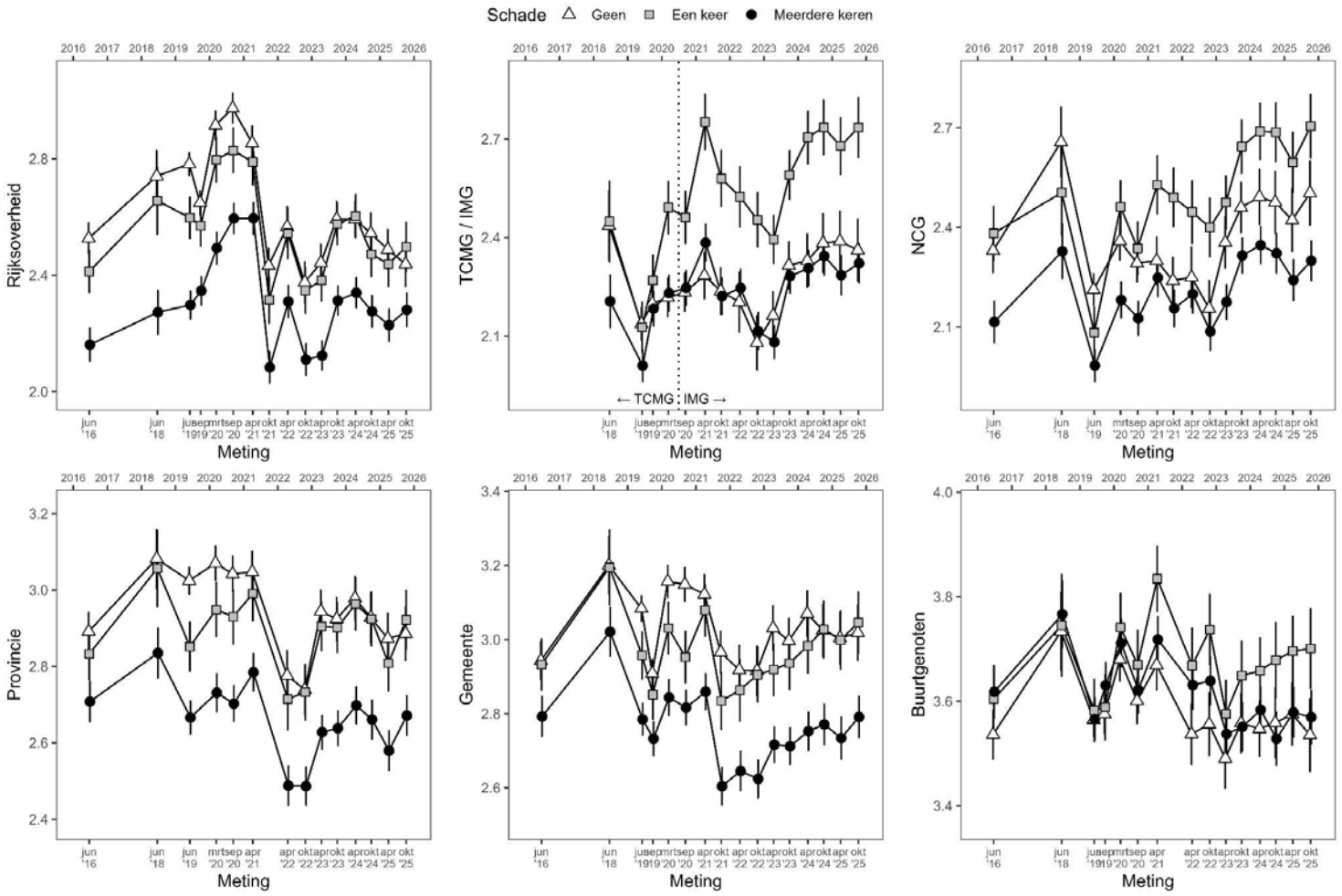
Sociale relaties

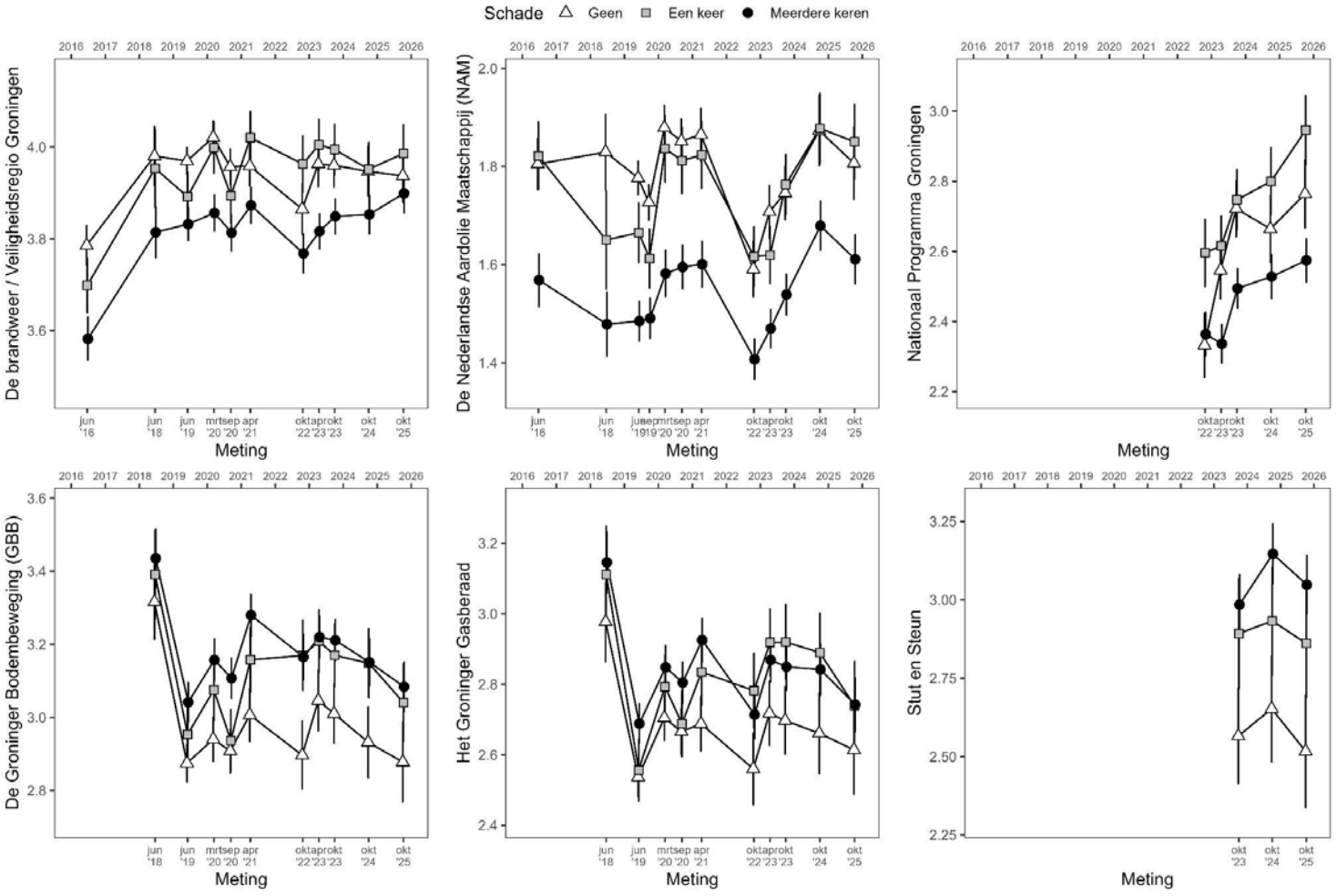

Ervaren veiligheid en risicoperceptie

Vertrouwen

Schade Geen Een keer Meerdere keren
Rijksoverheid
TCMG / IMG
NCG
Provincie
Gemeente
Buurtgenoten
← TCMG : IMG →
Meting

Schade
Geen
Een keer
Meerdere keren
De brandweer / Veiligheidsregio Groningen
De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM)
Nationaal Programma Groningen
De Groninger Bodembeweging (GBB)
Het Groninger Gasberaad
Stut en Steun
Meting

Bijlage 4: Factorscores voor ervaren procedurele last

We hebben statistisch getoetst of de drie componenten van ervaren procedurele last voldoende samenhangen om ze te bundelen tot één indicator die voor elke respondent aangeeft hoeveel procedurele last hij/zij ervaart. Hierbij hebben we voor elk van de drie laatste metingen bij een aantal van de kernindicatoren de voorspellende waarde van verschillende manieren van bundelen vergeleken: een ongewogen gemiddelde van de drie componenten, een gewogen gemiddelde middels factorscores, of de drie componenten als aparte voorspellers gebruiken. Specifiek vergeleken we eerst modellen op basis van voorspelde variantie (adjusted R^2) en efficiëntie (AIC, BIC), en vervolgens toetsten we de twee beste modellen middels een ANOVA.

Uit deze vergelijking kwam naar voren dat de beste manier om de drie componenten van ervaren procedurele last te bundelen is door gebruik te maken van factorscores. Een factorscore is een gewogen gemiddelde, waarbij de onderliggende componenten die relatief sterk samenhangen met het samengenomen construct een groter gewicht krijgen in de berekening van het gemiddelde. Dit samengenomen construct heet ook wel de factor, en in ons geval is dit 'ervaren procedurele last'. In Tabel B.4.1 laten we voor elk van de drie componenten deze gewichten zien: de *factor loadings*. Zoals blijkt uit de tabel zijn de belangrijkste onderdelen van procedurele last hoe complex respondenten hun dossier vinden en in hoeverre schade ze bezighoudt. We hebben ditzelfde proces herhaald voor procedurele last in de context van versterking (zie Tabel B.4.2).

Tabel B.4.1 Drie componenten van ervaren procedurele last (schade), met factor loadings op de gecombineerde factor 'ervaren procedurele last'

Vraag	Oktober '24	April '25	Oktober '25
In hoeverre houdt de schade die u had/heeft u bezig?	0.82	0.81	0.78
Vindt u dat u een eenvoudig of complex schadedossier heeft?	0.83	0.82	0.78
Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over schadeherstel aan uw woning?	0.68	0.64	0.73

Noot: Cronbach's alpha op de drie componenten varieert van $\alpha = 0.8$ tot $\alpha = 0.82$.

Tabel B.4.2 Drie componenten van ervaren procedurele last (versterking), met factor loadings op de gecombineerde factor 'ervaren procedurele last'

Vraag	April '25
In hoeverre houdt uw versterkingstraject u (nog) bezig?	0.74
Vindt u dat u een eenvoudig of complex versterkingstraject heeft?	0.79
Hoelang vindt u dat u meestal moet/moest wachten op duidelijkheid over versterking aan uw huis?	0.63

Noot: Cronbach's alpha op de drie componenten $\alpha = 0.75$.

Op deze manier krijgt iedere respondent die de drie vragen heeft ingevuld een factorscore die aangeeft hoeveel procedurele last hij/zij ervaart. Deze factorscores zijn gestandaardiseerde variabelen, met een gemiddelde van 0 en een standaarddeviatie van 1. In een aantal figuren tonen we de samenhang tussen ervaren procedurele last en andere indicatoren die we meten, waarbij scores boven de 0 dus een bovengemiddelde procedurele last inhouden.

Bijlage 5: Overzicht gegevens aangeleverd door NCG

Variabele	Omschrijving
Risicoprofiel	Categorie: verhoogd/licht verhoogd/normaal
Werkvoorraad	Categorie: wel of niet in werkvoorraad NCG
Opname	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Beoordeling	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Planvorming	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Uitvoering	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Bouw afgerond	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Afgerond	Op welke datum deze 'mijlpaal' is gebeurd/afgerond
Type project	Categorie: Bouwkundig versterken (BKV); BKV en sloop/nieuwbouw; sloop/nieuwbouw; geen versterking noodzakelijk
Keuze bewoner	Categorie: Regulier, huurder; Regulier, eigenaar; Bouwen in Eigen Beheer & Eigenaar kiest bouwer; Bouwimpuls; 1588; Heft in Eigen Hand en Eigen Initiatief
Huis verlaten	Categorie: wel of niet gebruik gemaakt van tijdelijke huisvesting (voor zover bekend bij NCG)
Bestuursakkoord	Categorie: Blok A; Blok B; Blok C; mensen die na de intreding van het bestuursakkoord (6 november 2020) zijn opgenomen in de werkvoorraad van NCG
Individueel project	Categorie: wel of niet onderdeel van een individueel project
(Datum) herbeoordeling	Of een bewoner wel of niet een herbeoordeling heeft aangevraagd, en op welke datum deze herbeoordeling heeft plaatsgevonden

Gronings Perspectief

Tussen onzekerheid en onveiligheid: een kwalitatieve studie naar ervaringen met versterking

Gronings Perspectief fase 4

NIVEL
Kennis voor betere zorg

rijksuniversiteit groningen

Colofon

April 2026

Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel, met gebruikmaking van het Groninger Panel van het Sociaal Planbureau Groningen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met subsidie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Auteurs

Drs. Judith van der Molen, Rijksuniversiteit Groningen
Drs. Veerle Wilborts, Nivel
Dr. Wout de Vries, Rijksuniversiteit Groningen
Drs. Julie Penders, Nivel
Prof. dr. Michel Dückers, Rijksuniversiteit Groningen/Nivel
Dr. Annette Scherpenzeel, Nivel

Begeleidingscommissie

Dr. Nienke Busscher, Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (technisch voorzitter)
Drs. Merel Jonkheid, Groninger Bodem Beweging
Drs. Elise Kamminga, Gemeente Groningen
Drs. Loes Marinissen, Gemeente Groningen
Drs. Jacolien Masselink, Gemeente Eemsdelta
Drs. George Medendorp, Gemeente Het Hogeland
Dr. Herman van Os, Nationaal Coördinator Groningen
Mw. Samirah Pel-Schipper, Veiligheidsregio Groningen
Dr. Hanneke Pot, Instituut Mijnbouwschade Groningen
Dhr. Herman Rinket, Stut en Steun
Mw. Carin Roggen, Provincie Groningen
Drs. Christine van Rossum, Instituut Mijnbouwschade Groningen
Dr. Edwin Spijkers, GGD Groningen
Drs. Gerda Steenhuis, Groninger Dorpen
Dhr. Simon Strous, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Drs. ing. Gert-Jan Swaving, Nationaal Programma Groningen
Dr. Elianne Zijlstra, Rijksuniversiteit Groningen

© 2026; Rijksuniversiteit Groningen. Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Rijksuniversiteit Groningen.

Foto omslag: Angelo Roga

Voorwoord

Gronings Perspectief, het onafhankelijke onderzoeksinitiatief dat de impact van de gaswinningsproblematiek op inwoners van Groningen en Noord-Drenthe in beeld brengt, publiceert jaarlijks rapportages. Een deel van die rapportages beschrijft de meest actuele stand van zaken en recente trends en ontwikkelingen op basis van vragenlijstgegevens. Dat is belangrijk omdat het bredere patronen inzichtelijk maakt en in staat stelt om veranderingen beter te begrijpen. Een beperking is dat het ook tot versimpeling leidt. De overwegend “kwantitatieve” rapportages geven onvoldoende inzicht in de wijze waarop de gaswinningsproblematiek doorwerkt in de beleving van bewoners. In de praktijk verschilt die doorwerking ook nog eens in de mate waarin mensen problemen en oplossingen meemaken, hoe zij deze ervaren en welke omstandigheden hen meer of minder kwetsbaar maken.

Een beter begrip daarvan vereist een andere benadering. Om die reden voert Gronings Perspectief ook steeds, in samenspraak met de begeleidingscommissie, verdiepingsinterviews uit onder een specifieke groep waarover extra informatie wenselijk wordt geacht, bijvoorbeeld omdat er signalen worden opgevangen die zorg roepen. Zo zijn eerder rapportages verschenen over ouderen in het gaswinningsgebied (Rozema et al., 2024) en over ondernemers (Van der Molen et al., 2025). Het huidige “kwalitatieve” rapport richt zich op bewoners van een huis dat is versterkt of op “norm” is verklaard. Ook voor dit rapport geldt dat het opnieuw bijdraagt aan kennis over de impact van een aspect van de gaswinningsproblematiek dat duizenden bewoners aangaat. Het voorziet in een onmisbare aanvulling op en verrijking van het op vragenlijstgegevens gebaseerde rapport dat tegelijkertijd verschijnt (De Vries et al., 2026).

Graag danken wij de geïnterviewden voor hun deelname aan het interview. Ook zijn we onze klankbordgroepen en begeleidingscommissie erkentelijk voor de waardevolle suggesties en verbeterpunten voor eerdere versies van dit rapport. Uiteraard blijven de onderzoekers verantwoordelijk voor de interpretatie van de interviews en conclusies.

De onderzoekers

Leeswijzer

Het rapport beschrijft de ervaringen van bewoners van wie de woningen worden versterkt in de context van de gaswinningsproblematiek. Hun ervaringen en gedachten over de versterkingsoperatie en de bredere problematiek komen uitvoerig aan bod.

Het rapport start met een overzicht van gebruikte afkortingen. Na een bondige aanpak van de onderzoeksopzet en de voornaamste bevindingen en aanbevelingen volgt in hoofdstuk 1 een toelichting op de achtergrond, focus en gehanteerde onderzoeksmethoden. In de hoofdstukken 2 tot en met 8 zijn de resultaten per thema uitgewerkt. In hoofdstuk 9 volgt een reflectie op de bevindingen.

De inhoud van het rapport kan mogelijk confronterend of emotioneel belastend zijn of pijnlijke herinneringen oproepen voor bewoners die in dezelfde situatie zitten of zaten. Mocht de inhoud van dit rapport gevoelens bij u oproepen waarover u met iemand wilt praten, dan kunt u contact opnemen met de volgende instanties:

- Bij psychische nood is uw huisarts het eerste aanspreekpunt.
- In overige situaties kunt u eveneens terecht bij uw huisarts en/of bij maatschappelijk werkers of aardbevingscoaches binnen uw gemeente, Stut-en-Steun (050 2112044), de Luisterlijn (050 5250000) of de Geestelijk Verzorgers Aardbevingsgebied (GVA) via www.gvagroningen.nl

Inhoudsopgave

Colofon 1
Voorwoord 2
Leeswijzer 3
Inhoudsopgave 4
Afkortingen 5
Samenvatting 6
1. Inleiding en methoden 8
    Achtergrond en onderzoeksvragen 8
    Methode 13
    Methodologische beperkingen 16
    Onderzoekspositie en ethische overwegingen 16
2. Veiligheid 18
3. Inzet financiële middelen 22
4. Verloop van het versterkingsproces 26
5. Voordelen versterking 33
6. Persoonlijke ervaringen 36
7. Samenwerking 47
8. Vertrouwen 55
9. Gevoel van thuis 61
10. Discussie 66
    Beantwoording onderzoeksvragen 66
    Reflectie en conclusie 67
    Aanbevelingen 68
Onderzoeksteam 70
Referenties 71
Bijlage 73

Afkortingen

Afkortingen

GBB	Groninger Bodem Beweging (belangenorganisatie)
IMG	Instituut Mijnbouwschade Groningen
NAM	Nederlandse Aardolie Maatschappij
NCG	Nationaal Coördinator Groningen
TCMG	Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland

Samenvatting

Dit rapport geeft op basis van 22 interviews inzicht in de ervaringen van inwoners in het gaswinningsgebied van wie het huis is versterkt of “op norm” (zie Box 2, p. 9) is verklaard binnen “de versterkingsoperatie” (zie Box 3, p. 9). In de interviews keken zij terug op het beoordelings- en versterkingsproces en vertelden over hun gevoel van veiligheid, ervaring met de inzet van financiële middelen, het verloop van het versterkingsproces, de ervaringen in de samenwerking met en vertrouwen in betrokken partijen, de ervaren voordelen van de versterking, de impact op hun mentale en fysieke gezondheid, spanningen binnen het gezin en relaties en het gevoel van thuis.

Deze ervaringen gaan zowel over de praktische als emotionele impact van de versterking. Zo voelen sommige bewoners zich onveilig in hun woning door het meemaken van een aardbeving en maakt dit hen bewust van de kwetsbaarheden van hun woning (wat ook zichtbaar is in een afname van ervaren veiligheid aan het begin van de versterking (De Vries et al., 2026)). De versterking van de woning geeft een aantal respondenten weer een veiliger gevoel in hun woning, hoewel niet iedereen zich voor de versterking van de woning echt onveilig voelde.

Het hele versterkingstraject wordt door respondenten vaak als complex en stroperig ervaren, met veel bureaucratische en juridische obstakels, weinig mogelijkheid tot eigen regie, fouten in uitgevoerde werkzaamheden en frustratie over het trage verloop van het versterkingsproces. Naast deze negatieve ervaringen met het verloop van het proces, wordt het door respondenten als positief ervaren dat er soms mogelijkheid is voor andere huisverbeteringen tijdens de versterking, zoals energiebesparende maatregelen, onderhoud en het levensloopbestendig maken van de woning.

Het versterkingsproces heeft ook emotionele gevolgen, zo vertellen respondenten over het ervaren van fysieke en mentale klachten tijdens en na de versterking. Ook loopt de spanning soms hoog op binnen gezinnen en relaties. Vertrouwen blijkt belangrijk binnen de samenwerking met betrokken partijen, waarbij een bekende begeleider en een vast contactpersoon positief wordt ervaren, terwijl onkunde, slechte communicatie, wisselende contactpersonen en verschillen in leefwereld vaak juist leiden tot onvrede.

Het gevoel van thuis speelt een belangrijke rol in de ervaringen met tijdelijke huisvesting of veranderingen in de woning. Zo geven respondenten aan dat er niet genoeg rekening wordt gehouden met de emotionele impact van het verliezen van (delen van) het oorspronkelijke huis, en hoe dit herinneringen en een stukje gezinsgeschiedenis aantast. Daarnaast geven de meeste respondenten wel aan uiteindelijk gewend te zijn in hun versterkte of nieuwe woning en worden de verbeteringen gewaardeerd.

Ondanks de bouwkundige voordelen die bewoners uiteindelijk ook zien, gaat het bij de versterkingsoperatie niet om een gewone verbouwing. Er is geen sprake van een vrijwillige keuze. De context wordt gekenmerkt door onzekerheid en onveiligheid. Daarom vraagt deze operatie om een andere vorm van nazorg dan reguliere bouwwerkzaamheden. Deze nazorg vraagt niet alleen aandacht voor technische aspecten, maar ook proactieve aandacht voor het mentale welbevinden van bewoners.

De bevindingen zijn vertaald naar een aantal aanbevelingen.

1. Aanbeveling voor NCG: sluit waar mogelijk aan bij de specifieke situatie en wensen van bewoners vóór, tijdens en waar nodig ook in de nazorg van hun versterkingstraject en geef hen ook eigen regie.

2. Aanbeveling voor NCG: Biedt mogelijkheden voor onderhoud, verduurzaming, of het levensloopbestendig maken van de woning tijdens de versterking.

3. Aanbeveling voor NCG: Zet zo veel mogelijk vaste contactpersonen in. Korte communicatielijnen met professionals bieden de meeste ondersteuning in het versterkingsproces en kunnen vertraging, misverstanden en ervaren stroperigheid in het proces verminderen. Zorg daarnaast voor zorgvuldige overdracht bij wisseling van contactpersonen en informeer bewoners persoonlijk bij een wisseling. Dit versterkt het vertrouwen.

4. Aanbeveling voor NCG en gemeenten: Behoud bestaande sociale netwerken tijdens tijdelijke huisvesting zo veel mogelijk. Straat- of buurtgerichte herhuisvesting is daar een mogelijke oplossing voor.

5. Aanbeveling voor de NCG, IMG, SNN, gemeenten en andere instanties met procedures waarmee bewoners te maken kunnen krijgen: Zorg voor een goede communicatie over beschikbare regelingen zodat alle bewoners er gebruik van kunnen maken. Biedt daarbij hulp voor bewoners die moeite hebben met aanvragen, zodat gelijke kansen worden bevorderd.

6. Algemene aanbeveling voor iedere partij die contact heeft met bewoners in versterking: Het blijft belangrijk de impact dat een versterkingstraject kan hebben op bewoners te erkennen. Specifiek aandacht is nodig voor (vroege) signalering en ondersteuning bij depressieve of stressgerelateerde klachten om mogelijke langdurige effecten van de versterking en woningverlies te beperken.

7. Algemene aanbeveling voor iedereen die contact heeft met bewoners in versterking: Heb oog voor de persoonlijke geschiedenis van de bewoner en respect voor de emotionele waarde van woning en bezittingen.

1. Inleiding en methoden

Sinds 2016 onderzoekt Gronings Perspectief de gevolgen van de gaswinning voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners in Groningen. Een belangrijk aandachtspunt binnen dit onderzoek is de impact van de versterkings- en hersteloperaties. Met onafhankelijk onderzoek wil Gronings Perspectief inzicht bieden in de psychosociale gevolgen van de gaswinning. Het doel is om zo bij te dragen aan een collectieve beeldvorming: wat gaat er goed en wat kan of moet beter. In 2023 startte de vierde fase van dit onderzoeksproject. Het onderzoek combineert een kwantitatief deel, met vragenlijsten afgenomen in een panel, en een kwalitatief deel, met verdiepende interviews bij een kleine groep respondenten. Elk kwalitatief deel richt zich op een specifieke groep met eigen uitdagingen rondom de gaswinning. In eerdere fasen van Gronings Perspectief zijn de kwalitatieve en kwantitatieve onderdelen van het onderzoek samen gepresenteerd in één rapport (Dückers et al., 2023). In de vierde fase is er voor gekozen om deze twee onderdelen apart te publiceren. Door de resultaten apart te publiceren is er meer ruimte om de impact van de gaswinningsproblematiek op verschillende doelgroepen gerichter en overzichtelijker weer te geven.

De vorige kwalitatieve rapporten richten zich op oudere bewoners van 65 jaar en ouder (Rozema et al., 2024) en op ondernemers die werken en wonen in het gaswinningsgebied (Van der Molen et al., 2025). Het huidige rapport belicht, op basis van interviews, de ervaringen van bewoners van wie het huis is versterkt of op norm is verklaard. Gelijktijdig met het huidige rapport wordt het kwantitatieve rapport gepubliceerd (De Vries et al., 2026), waar de focus ligt op de uitkomsten van de metingen van het Groninger Panel.

Achtergrond en onderzoeksvragen

In deze vierde fase van dit onderzoek (2023-2026) wordt de lijn van eerdere fasen van het onderzoek voortgezet, door de impact van schade, schadeafhandeling (zie Box 1), beoordeling en op normstelling (zie Box 2) en de versterkingsoperatie (zie Box 3) op de gezondheid, het welbevinden, de veiligheidspercepties en het vertrouwen van bewoners te onderzoeken. In overleg met de begeleidingscommissie is besloten om voor dit rapport de ervaringen van bewoners van wie het huis versterkt is of op norm is verklaard centraal te stellen. Hiervoor is gekozen omdat een steeds grotere groep bewoners een beoordeling van de woning heeft, in een versterkingstraject zit of dit inmiddels heeft afgerond. Door ons op deze doelgroep te richten willen we meer inzicht krijgen in hoe bewoners de beoordeling en eventuele versterking van de woning hebben ervaren, welke knelpunten zij tegenkomen en waar verbeterpunten liggen.

Box 1. Beschrijving schadeherstel

In het rapport wordt over schadeherstel gesproken, hiermee verwijzen we naar het herstel van alle schade veroorzaakt door de bevingen, bodemdaling en -stijging ten gevolge van de gaswinning in Groningen. Hierbij gaat het om alle vormen van schade, zoals fysieke schade aan gebouwen, immateriële schade en waardedaling van woningen. Het herstellen van deze schade is een taak van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG).

Box 2. Beschrijving op norm

In het rapport wordt gesproken over bewoners van wie het huis op norm is verklaard. Bewoners in het gaswinningsgebied moeten net zo veilig kunnen wonen als andere mensen in Nederland. Dit houdt in dat het risico op dodelijke slachtoffers bij een aardbeving veroorzaakt door gaswinning net zo klein moet zijn als het risico dat mensen in andere delen van het land lopen. Om dit te waarborgen, heeft het kabinet een specifieke veiligheidsnorm vastgesteld. De NCG voert een veiligheidsbeoordeling uit om te bepalen of een woning voldoet aan de geldende veiligheidsnormen. De veiligheidsnorm stelt als voorwaarde dat bewoners, ook bij een (zware) aardbeving, veilig en tijdig hun woning moeten kunnen verlaten. Indien aan deze norm wordt voldaan, is versterking van de woning niet noodzakelijk.

Box 3. Beschrijving versterkingsoperatie[1]

Met de term versterkingsoperatie verwijzen we naar de door de NCG gecoördineerde grootschalige versterking van huizen en bedrijfspanden of het slopen en nieuwbouwen van huizen en bedrijfspanden in het aardbevingsgebied met een verhoogd veiligheidsrisico. Het gaat hier om versterking van huizen en bedrijfspanden die niet aan de veiligheidsnorm voldoen, en niet om het herstel van schade aan huizen en bedrijfspanden door aardbevingen (daarvoor zijn andere regelingen en uitvoeringsorganisaties, zie Box 1). Schadeherstel en versterking kunnen in sommige gevallen wel tegelijk aan de orde zijn in een woning. Een deel van de huizen en bedrijfspanden in het aardbevingsgebied komt in aanmerking voor deze versterking. Naast huizen en bedrijfspanden kunnen ook andere gebouwen in aanmerking komen voor deze versterking. Dit gaat bijvoorbeeld om scholen, kerken, dorpshuizen en monumenten.

[1] Omwille van de leesbaarheid wordt in dit rapport gesproken over versterking, waarmee alle vormen van versterking, van lichte versterkingsmaatregelen tot sloop-nieuwbouw, worden bedoeld.

Omvang versterkingsoperatie

Binnen het gaswinningsgebied is NCG verantwoordelijk voor het onderzoeken en versterken van huizen en bedrijfspanden. De omvang van de versterkingsoperatie is in augustus 2025 in totaal 27.792 adressen (NCG, 2025). Deze adressen liggen in een bepaald gebied in de vijf gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland, Groningen, Midden-Groningen en Oldambt. Buiten dit gebied is sprake van een dusdanige lage seismiciteit dat er geen veiligheidsbeoordeling hoeft plaats te vinden of versterking nodig is (Adviescollege Veiligheid Groningen, 2023).

Op het grootste deel van deze adressen (27.304, 98,2%) is de beoordeling van de woning afgerond (NCG, 2025). Hiervan voldoen of voldeden 15.401 adressen niet aan de norm en moe(s)ten versterkt worden. Bij 11.669 adressen bleek uit de beoordeling dat de woningen voldeden aan de veiligheidsnorm en dus niet versterkt hoefden te worden. Bij 234 adressen werd het dossier gesloten, omdat de eigenaar niet wilde of kon meewerken aan de beoordeling en/of de versterking. De NCG werkt bij 7.559 van de 15.401 adressen die versterkt moeten worden samen met de eigenaar aan een uitvoeringsplan of is al gestart met de bouwwerkzaamheden. Daarnaast zijn 6.517 adressen al versterkt of nieuw opgeleverd. Bij 1.896 van deze adressen moet NCG de opleverpunten of het dossier nog afronden. Voor een aantal adressen binnen de versterkingsoperatie zijn in de voorgaande jaren dezelfde uitvoerings-(technische) en bestuurlijke afspraken gemaakt. Hiervoor zijn woningen ingedeeld in groepen, ook wel ‘batches’ genoemd. Bij veel van deze batches komt de naam van de batch overeen met het aantal adressen dat in eerste instantie in de batch zaten, bijvoorbeeld batch 1588.

Conceptueel kader

Voor de opzet van dit kwalitatieve onderzoek volgen we, zoals in eerdere rapporten, de elementen in de kernvergelijking van Dückers (2022), zie Figuur 1.1. Deze keten toont hoe de gaswinningsproblematiek, vanuit een crisisperspectief, invloed heeft op de psychosociale gezondheid van bewoners in Groningen. Centraal staat dat effectieve crisisbeheersing afhangt van het minimaliseren of maximaliseren van vijf ketenelementen. Hierbij gaat het om de *primaire blootstelling*, de directe impact van aardbevingen veroorzaakt door gaswinning. Daarnaast gaat het om het minimaliseren van *verlies en schade* (zoals beschadigde huizen, financiële gevolgen, het verliezen van hun dorpsgezicht) en om de *procedurele last* (de ervaren bureaucratische rompslomp bij instanties en regelingen). Tot slot gaat het om het maximaliseren van het gevoel van *erkenning* en het bieden van *hoop en perspectief*.

Figuur 1.1

Deze elementen gelden voor alle bewoners, dus ook voor de groep die in dit rapport centraal staat: bewoners van wie het huis al is versterkt of op norm is verklaard. De specifieke *context* van de bewoner werkt door in de toestand per element.

Primaire blootstelling

Binnen de gaswinningsproblematiek krijgen bewoners te maken met meerdere vormen van blootstelling. Het effect van bevingen, enkel of herhaald, en grotere bevingen in het bijzonder, is al meerdere keren aangetoond (Stroebe et al., 2021; Dückers et al., 2021; Shui et al., 2026; De Vries et al., 2026).

Verlies en schade

Ook de impact van schade aan huizen is meerdere keren bevestigd (Stroebe et al., 2021; De Vries et al., 2026). Versterking voorziet daarnaast binnen de gaswinningsproblematiek in een specifieke vorm van verlies en schade. Door de versterking moet een deel van de bewoners in het gaswinningsgebied hun huis tijdelijk verlaten of leeft langdurig in onzekerheid over de veiligheid van hun woning. Dit kan ingrijpende gevolgen hebben. Onderzoek naar de langetermijneffecten van het verliezen van je huis na een ramp (Okuzono et al., 2025) liet zien dat dit samenhangt met een toename van cognitieve beperkingen en psychische problematiek en een afname van sociale verbondenheid. Daarbij speelt depressie een belangrijke rol, bijna de helft (48%) van het totale effect van huisverlies op cognitieve beperkingen werd gemedieerd door depressieve symptomen.

Vaak moeten bewoners tijdens de versterking van hun woning tijdelijk ergens anders wonen. Dit kan in een tijdelijke woonunit zijn op eigen terrein of in een wisselwoning. Bewoners kunnen ook zelf een tijdelijke woonruimte regelen, bijvoorbeeld bij familie of vrienden of in een vakantiewoning. Hoe lang bewoners in de tijdelijke huisvesting verblijven kan verschillen tussen enkele maanden tot een paar jaar. Eerder onderzoek liet zien dat het tijdelijk verlaten van je woning na rampen een effect heeft op de gezondheid van bewoners (Adams et al., 2023; Uscher-Pines, 2009). Negatieve gezondheidseffecten zoals slaapproblemen, depressie en psychologische stress waren groter voor mensen die tijdelijk ergens anders woonden ten opzichte van mensen die niet geëvacueerd hoefden te worden.

Dat de versterking gevolgen heeft voor de sociale samenhang in het gaswinningsgebied is ook beschreven in het Gronings Perspectief rapport van 2025 (D'Amore et al., 2025): daarin bleek 27% van de respondenten die met versterking te maken hebben meer conflicten te ervaren in de eigen buurt; 40% gaf zelfs aan dat het mensen in hun dorp of buurt uit elkaar drijft. Dit gevolg was in alle fasen van het versterkingsproces te zien. Ook het tijdelijk niet in de eigen buurt of dorp wonen kan van invloed zijn op de sociale samenhang, omdat verlies van de binding met de eigen buurt kan leiden tot sociale isolatie (Otsuyama, 2023).

Procedurele last

Naast verlies en schade aan de woning ervaren bewoners in het gaswinningsgebied ook een procedurele last van de gaswinningsproblematiek (zie onder meer Van der Molen et al., 2025 & Rozema et al., 2024). Naast de procedures rondom de beoordeling, versterking en afronding van de woning hebben veel bewoners ook te maken met schadeafhandeling en herstelregelingen. Bewoners die te maken hebben met zowel versterking als schade hebben met twee verschillende instanties te maken en verschillende regelingen. In eerdere rapportages van Gronings Perspectief komt naar voren dat van hoe meer regelingen men gebruik maakt, hoe slechter de gezondheid (Dückers et al., 2023).

Erkenning

In de rapporten van Gronings Perspectief komt regelmatig naar voren dat bewoners weinig erkenning voelen voor de problemen rondom de gaswinning waar ze mee te maken krijgen (zie onder meer D'Amore et al., 2025). In de voorgaande kwalitatieve rapporten van Gronings Perspectief kwam ook naar voren dat zowel ouderen als ondernemers een gebrek aan erkenning ervaren in de problematiek rondom de gaswinning (Van der Molen et al., 2025; Rozema et al., 2024). We verwachten dat dit voor bewoners in de versterking ook een belangrijk thema zal zijn.

Hoop en perspectief

Uit eerdere rapporten over de panelmetingen van Gronings Perspectief (D'Amore et al., 2025) blijkt dat bewoners na de volledige afronding van de versterking over het algemeen minder negatieve gevolgen ervaren. Zo nemen stressgerelateerde gezondheidsklachten af, groeit het gevoel van hoop en dalen gevoelens van boosheid en machteloosheid. Ook voelen mensen zich veiliger en schatten zij risico's lager in dan vóór de afronding. Daarnaast gaan ze ervan uit dat zij in de toekomst minder stress zullen ervaren dan in eerdere fasen van het versterkingsproces. De voltooiing van de versterking resulteert niet alleen in verbeterd gevoel van welzijn, maar ook in de verbetering van wooncomfort, moderniteit en duurzaamheid van de woning. Deze verbeteringen worden ook verwacht door degenen die nog in een van de fasen van de versterking zitten.

Context

De beleving van mensen per element van de kernvergelijking zal afhankelijk zijn van de context van de geïnterviewde. Deels is dat een persoonlijke context waarin individuele kenmerken (leeftijd en levenservaring, financiële situatie, gezondheid, sociaal netwerk, vaardigheden en kennis, toestand woning) betekenisvol zijn. Dat geldt ook voor het tijdsaspect: hoe lang spelen zorgen en problemen al, gaat het herhaalde kwesties en zijn die positief of negatief? Ook kan de context in bredere zin relevant zijn. Zijn er bredere ontwikkelingen die de gemeenschap raken, zoals jongeren die elders in het land hun leven invulling willen geven, een afname in voorzieningen of economische veranderingen? Dit soort contextuele factoren kan doorwerken in ervaringen van bewoners die samenvallen met concrete gevolgen van de gaswinning, zoals (on)zekerheid over versterking.

Onderzoeksvragen

Tegen de achtergrond van het conceptueel kader hebben we de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Hoe hebben bewoners hun beoordelings- en/of versterkingstraject ervaren, is dit anders voor bewoners van wie het huis is versterkt dan voor bewoners van wie het huis op norm is verklaard?
    - Ervaren zij specifieke gevolgen die niet in de keten zijn weergegeven?
    - Welke gevolgen zijn voor hen het meest ingrijpend of belastend?
- Wat is de invloed van de beoordeling op het gevoel van veiligheid in de woning voor bewoners van wie de woning op norm is verklaard?
- Welke gevolgen zijn er nog merkbaar in het leven van de bewoners nadat de versterking van hun woning is afgerond?
- Welke aanknopingspunten biedt dat om beleid/uitvoering te verbeteren voor bewoners waarvan de huizen nog versterkt moeten worden?

Methode

Respondenten

In totaal zijn er 22 interviews afgenomen, waarvan zestien interviews bij respondenten van wie het huis versterkt is en zes bij respondenten van wie het huis op norm is verklaard. Van deze zes bewoners hadden twee ten tijde van het interview een bezwaarprocedure lopen tegen de op norm verklaring van hun woning. De leeftijd van

de respondenten lag tussen de 32 en 80 jaar. Van de 22 respondenten woonden er drie in een huurwoning (particuliere en sociale huurwoningen) en negentien in een koopwoning. Bij vijf respondenten was het versterkingstraject onderdeel van batch 1588[2]. Hoe lang geleden de woning van de respondenten versterkt was of op norm was verklaard wisselde sterk. Bij sommige respondenten was dit ook moeilijk aan te geven omdat er nog (kleine) werkzaamheden moesten worden uitgevoerd of respondenten die nog in een bezwaarprocedure zaten.

De respondenten zijn voor de interviews benaderd via het Groninger Panel van Gronings Perspectief. In de vragenlijst van het Groninger Panel in het voorjaar van 2023 is aan respondenten toestemming gevraagd om hen te benaderen voor een interview. Hierop kwamen 49 reacties van respondenten bij wie het versterkingstraject is afgerond: 23 van wie de woning ook daadwerkelijk is versterkt en 26 van wie de woning op norm is verklaard. Daarnaast hebben we in de vragenlijst van het Groninger panel van maart 2025 nogmaals een oproep gedaan voor een interview aan degenen van wie de woning op norm is verklaard of bij wie de versterking langer dan een jaar geleden is afgerond. Hierop kwamen in totaal 210 reacties, waarvan 33 aan de criteria voldeden voor een interview (woning versterkt of op norm). Van deze 82 (49 uit 2023 en 33 uit 2025) respondenten zijn in eerste instantie negentien geselecteerd om mee te doen aan een interview. Hierbij is rekening gehouden met spreiding op basis van leeftijd, woonplaats en soort versterking. Na het afnemen van de eerste vijftien interviews is gekeken welke groepen ondervertegenwoordigd waren in de tot dan toe afgenomen interviews. Na overleg met de begeleidingscommissie is besloten om gericht bij te werven onder bewoners in een huurwoning en bewoners die met hun versterkingstraject binnen batch 1588 vielen. Deze keuze is gebaseerd op de verwachting dat hun ervaringen met het versterkingsproces wezenlijk kunnen verschillen van die van de tot dan toe ondervraagde groepen. In deze groepen zijn vervolgens nog vier respondenten geworven, via het netwerk van de onderzoekers en de begeleidingscommissie (tabel 1.1).

[2] Batch 1588 is een groep van (oorspronkelijk) 1588 adressen, waar gemeenten de regie hebben. Voor deze woningen geldt een speciale subsidieregeling om de versterkingsmaatregelen uit te voeren. Bewoners in deze batch ervaren problemen door onder andere sterk gestegen bouwkosten en onvoldoende budget. Voor meer informatie zie: https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/over-ncg/uw-batch

Tabel 1.1 Aantal respondenten verdeeld onder versterkingscategorieën, woonsituaties en wervingsmethoden, binnen het kwalitatief onderzoek van '25.

Kenmerk		N
Totaal		22
Versterkingscategorie	Versterking afgerond	16
	Op norm	6
Woonsituatie	Huur	3
	Koop	19
Wervingsmethode	Groninger Panel	18
	Netwerk	4

Interviews

De interviews zijn afgenomen tussen april 2025 en januari 2026 en vonden voornamelijk plaats bij de respondenten thuis. Enkele interviews vonden plaats op het werk van de respondent, een buurthuis in het dorp of op de faculteit van Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. De interviews waren semi-gestructureerd en gebaseerd op een vooraf ontwikkeld interviewprotocol, zie Bijlage 1. Voorafgaand aan de interviews hebben de respondenten een toestemmingsverklaring getekend. De focus van de interviews was het proces van de beoordeling van de woning en de versterking of op normverklaring. De interviews duurden tussen de 45 minuten en anderhalf uur.

Bij zeven van de 22 interviews sloot een partner of familielid van de respondent aan. Omdat we de 22 respondenten hebben geselecteerd op basis van de selectiecriteria, spreken we over 22 respondenten in 22 interviews. Met respondenten refereren wij naar de respondent die via het Groninger Panel is geselecteerd of die het grootste gedeelte van het gesprek heeft gevoerd. Dit geldt ook in Tabel 1.1.

Analyse

De interviews zijn, met toestemming van de respondenten, opgenomen met een opnameapparaat. Vervolgens zijn de geluidsbestanden uitgeschreven door een gespecialiseerd transcriptiebureau. De transcripties zijn gecodeerd door drie verschillende onderzoekers aan de hand van een vooraf opgesteld codeerschema, met het softwareprogramma Atlas.TI . Het codeerschema was gebaseerd op het interviewprotocol, maar is na afloop van alle interviews uitgebreid met nieuwe codes voor onderwerpen die tijdens de gesprekken naar voren kwamen, maar niet in het

protocol waren opgenomen. Tijdens het codeerproces zijn enkele interviews door meerdere onderzoekers gecodeerd om het codeerschema af te stemmen en aan te passen. De definitieve coderingen zijn vervolgens door de onderzoekers samengevoegd tot relevante thema's, die de leidraad vormen voor de rapportage van de bevindingen. In de hoofdstukken 2 tot en met 7 worden de bevindingen geïllustreerd met citaten uit alle 22 interviews, zodat een brede vertegenwoordiging van de respondenten is gewaarborgd. De citaten zijn letterlijk overgenomen uit de transcripties, om zo dicht mogelijk bij de originele woorden van de respondenten te blijven. Hierdoor kunnen sommige citaten (of delen daarvan) spreektaal bevatten of niet geheel correct Nederlands zijn. Bij enkele citaten zijn woorden weggelaten om de herleidbaarheid naar respondenten te voorkomen.

Methodologische beperkingen

Dit rapport focust op de impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners van wie het huis is versterkt of op norm is verklaard. Hierbij ligt een duidelijk accent op het identificeren van zowel gemeenschappelijke thema's als bijzonderheden. Het is echter belangrijk om bij het lezen in gedachten te houden dat deze groep niet homogeen is. Er kan sprake zijn van variatie in persoonlijke kenmerken en omstandigheden van respondenten die mogelijk van invloed zijn op de impact van de gaswinning. Daarnaast hebben we vooral respondenten met een koopwoning geïnterviewd en slechts een klein aantal respondenten met een huurwoning.

Onderzoekspositie en ethische overwegingen

In de laatste jaren is er toenemende aandacht voor het concept 'positionality', hier 'onderzoekspositie' genoemd. Dit houdt in dat de onderzoeker als persoon invloed heeft op het onderzoek en dat het belangrijk is als onderzoeker hiervan bewust te zijn voor de kwaliteit van het onderzoek (Holmes, 2020). De positie van de onderzoekers ten opzichte van de respondenten is onderdeel van deze reflectie. Deze positie wordt gekenmerkt door een verschil in ervaring, de onderzoekers behoren niet tot de doelgroep en hebben zelf geen ervaring met de problematiek rondom de gaswinning. Dit verschil kan van invloed zijn op de dynamiek tussen onderzoeker en respondent, bijvoorbeeld op het gebied van vertrouwen in de onderzoeker, ervaren begrip en de bereidheid om open te spreken over ervaringen en gevoelens. De interviewer kwam in dit onderzoek echter zelf wel uit de provincie Groningen, wat de drempel kan verlagen om persoonlijke ervaringen te delen over schade, versterking en wantrouwen richting instanties. De onderzoekers hebben hiermee rekening proberen te houden door expliciet aandacht te besteden aan transparantie en responsiviteit. In sommige interviews was de partner of een familielid bij het interview aanwezig omdat de respondent aangaf dit prettig te vinden en/of de partner of het familielid eveneens betrokken was bij het versterkingstraject en de ervaringen van de respondent kon

aanvullen. Aan het begin van elk interview is het doel van het onderzoek helder uitgelegd, waarbij benadrukt werd dat de ervaringen en perspectieven van respondenten centraal staan. Daarnaast is het interview ontworpen als een dialoog, waarbij ruimte werd geboden voor respondenten om niet alleen antwoord te geven op gestelde vragen, maar ook om zelf thema's aan te snijden die voor hen relevant zijn.

Tijdens enkele interviews kwamen (heftige) mentale en fysieke klachten aan bod, waaronder suïcidegedachten. Deze onderwerpen zijn met de grootste zorgvuldigheid en respect benaderd. Voorafgaand aan het interview is aan alle respondenten duidelijk uitgelegd dat zij op elk moment het gesprek konden onderbreken of stoppen, en dat zij niet verplicht waren om vragen te beantwoorden die hen ongemakkelijk maakten. Daarnaast is benadrukt dat hun privacy en anonimiteit gewaarborgd zouden blijven. Als onderzoeker is bewust gereflecteerd op de eigen rol en verantwoordelijkheid bij het bespreken van dergelijke gevoelige thema's. Er is geprobeerd om een veilige en ondersteunende sfeer te creëren, zonder de respondent te belasten met vragen die niet relevant waren voor het onderzoek. Daarnaast is ervaren dat het bespreken van deze onderwerpen soms ook als verlichtend of helend kon worden ervaren door de respondent, mits dit op een respectvolle en professionele manier gebeurde. Het opnemen van deze onderwerpen in het onderzoek is zorgvuldig afgewogen. Enerzijds was het belangrijk om een compleet beeld te krijgen van de ervaringen van de respondenten, inclusief de moeilijke aspecten. Anderzijds is altijd het welzijn van de respondent vooropgesteld. Daarom is ervoor gekozen om deze onderwerpen alleen te bespreken indien de respondent hier zelf over begon.

Het luisteren naar de ervaringen met suïcidale gevoelens was aangrijpend, maar vormde geen emotionele belasting voor de interviewer. Dit kwam mede doordat de respondenten zelf open en makkelijk over hun ervaringen konden praten. Bovendien werd het delen van deze verhalen ervaren als een waardevolle bijdrage aan het zichtbaar maken van de problematiek. Wel werd na afloop van de interviews ruimte genomen om de interviews met andere onderzoekers na te spreken, om de ervaringen op een constructieve manier te verwerken.

De onderzoekspositie van de onderzoekers kan tot slot ook de gestelde vragen beïnvloeden. Om de invloed hiervan te minimaliseren, is het protocol ontwikkeld op basis van actuele vraagstukken en beleidsontwikkelingen rondom de gaswinningsproblematiek. Hierbij is gebruikgemaakt van een iteratief proces, waarbij het protocol meerdere keren is bijgesteld op basis van feedback van zowel de begeleidingscommissie als klankbordgroepen bestaande uit experts en vertegenwoordigers van de doelgroep.

2. Veiligheid

Belangrijkste bevindingen

- Een deel van de respondenten voelde zich veilig in hun woning, dit is vaak gebaseerd op de bouwkwaliteit of op een vergelijking met mogelijke slechtere situaties.
- Meerdere respondenten overwegen scenario's over hoe te handelen bij een zware aardbeving, zoals nadenken over veilige plekken in huis en de tijd die nodig is om te evacueren.
- Ervaring met eerdere bevingen maakt respondenten meer bewust van de kwetsbaarheid van hun woning en beïnvloedt hun gevoel van veiligheid.
- Versterking kan het gevoel van veiligheid vergroten, maar voor sommige respondenten verandert het weinig omdat zij zich al veilig voelden voor de versterking.

In dit hoofdstuk wordt het thema veiligheid besproken, met aandacht voor hoe respondenten zich voelen in hun woning, hoe ze omgaan met risico's bij aardbevingen, en welke rol ervaringen en versterking de woning spelen in hun gevoel van veiligheid.

Geen onveilig gevoel in huis

Een deel van de respondenten geeft aan zich nooit echt onveilig te hebben gevoeld in de woning. Dit gevoel komt voor bij zowel respondenten met op norm verklaarde woningen als versterkte woningen. Redenen voor dit gevoel worden vaak gebaseerd op het bouwjaar en de bouwkwaliteit van de woningen, of kwamen voort uit tegenfeitelijk denken, waarbij respondenten de huidige situatie als positief inschatten in vergelijking met mogelijke slechtere situaties, zoals het instorten van de woning. Tegelijkertijd spreken respondenten die zich veilig voelen wel zorgen uit over schade en geven zij aan wel behoefte te hebben aan controles. Een enkele respondent schrijft het gevoel van veiligheid zelf toe aan het simpelweg afwijzen van angst en accepteren van de situatie.

> **(Versterkt)** "We hebben ons nooit onveilig gevoeld of zo [...] Nee, het huis is 30 jaar oud. Wat kan er mis mee zijn?"

(Op norm) “Nou, in die zin van dat je zegt dat het niet instort en dat het dus veilig genoeg is.”

(Op norm) “Ik voel me helemaal niet onveilig in mijn huis. Dus het huis valt niet op mijn kop straks, daar geloof ik niks van.”

(Versterkt) ”Je accepteert dat je huis onveilig is. Ja, dan leef je dus in een onveilig huis, met aardbevingen die regelmatig voorbij komen. Ik bedoel: dan leef je dus de hele tijd met angst: o,o,o, mijn huis stort misschien wel in. Daar heb je ook niks aan, dus dat hebben we niet gedaan.”

Onveilig door ervaring beving

Hoewel sommige respondenten aangeven zich nooit echt onveilig te hebben gevoeld, heeft het meemaken van een aardbeving wel een duidelijke impact op respondenten, het zet hen aan het denken over hun veiligheid. De heftigheid van de beving veroorzaakt vaak schrik en maakt respondenten meer bewust van de kwetsbaarheid van hun huis. Tijdens de beving voelen ze het schudden, wat leidt tot gedachten over het snel moeten verlaten en het mogelijk instorten van het huis. Hoewel de beving meestal snel voorbij is, beschrijven respondenten de ervaring als aangrijpend en heeft dit invloed op hun gevoel van veiligheid.

“Nou, dan schrik je wel hoor en dan kijk je om je heen, denk ik: nou, het huis staat er nog.”

“Niet echt, ja, ik zeg die ene keer, toen heb ik voor de eerste keer, dat ik dacht bliksem. Toen heb ik wel eens in de kamer gezet dat ik zat te schudden op de stoel. [...] Daar ben ik wel van geschrokken. Daar moet ik eerlijk in wezen. Ik denk: bliksem kater. Dat moet, want ik stond al op. Ik zeg: we moeten wegwezen. Maar het was maar één ruk en toen was het ook nog weer stil, en toen was het alweer klaar.”

Voorzorgsmaatregelen en risico-inschatting

Naast het meemaken van een aardbeving, geven sommige respondenten aan na te denken over de mogelijke scenario's en gevolgen van een zware aardbeving. Dit wijst

op een zekere mate van bewustwording en mentale voorbereiding, waarbij verschillende aspecten van een zware aardbeving worden overwogen. Deze overwegingen komen niet alleen voor bij respondenten van niet-versterkte woningen, maar ook bij respondenten van op norm verklaarde woningen.

> “Als het echt een hele zware beving is, dan zou je theoretisch kunnen voorstellen dat, nou ja, dat het dak naar beneden komt of wat dan ook.” Interviewer: “Maar zijn dat dingen waar u over nadenkt, waar u misschien zorgen over heeft?” Respondent: Ja zeker, natuurlijk. Naar aanleiding van de schade die we gehad hebben, hebben we daar natuurlijk wel over nagedacht.”

Een voorbeeld is het overwegen van plekken in huis waar respondenten veilig zijn tijdens een zware beving, zoals onder een tafel, in een deuropening of op de zolder. Daarnaast speelt de inschatting van de tijd die nodig is om het huis veilig te verlaten ook een rol bij deze voorbereiding. Uit de interviews blijkt dat een periode van 20 tot 30 minuten door de respondenten als voldoende tijd wordt geschat voor een veilige evacuatie. Dit helpt hen bij het relativeren van de risico’s van een zware beving. Tegelijkertijd uiten respondenten wel zorgen over mogelijke risicoscenario’s, zoals het instorten van het dak of schade aan de woningen. Deze zorgen worden vaak versterkt door eerdere ervaringen met schade.

> **(op norm)** “Ik heb altijd tegen mijn vrouw gezegd, ik zeg: mocht er echt wat zijn, ik zeg probeer tussen die deur te staan, daarzo. Dat is dus in mijn optiek hier het sterkste punt van het huis.”
>
> **(versterkt)** “Want uiteindelijk is het ook maar voor een halfuur, hè. Het is allemaal voor een half uur gebeurd dit. En nog even je fotoboeken pakken en je rijbewijs. Als er echt wat aan de hand zou zijn.”

Veiligheid vóór en na versterking

Enkele respondenten geven aan zich vóór de versterking onveilig te voelen vanwege zichtbare scheuren en andere constructieve kwetsbaarheden in het huis. Daartegenover staat dat een aantal respondenten zich na de versterking wel (weer) veilig voelt in de woning, waarbij het vertrouwen in de stevigheid van het huis en de afwezigheid van schades als redenen worden genoemd voor dit gevoel van veiligheid. Tegelijkertijd geven respondenten aan dat de versterking geen verandering heeft

gebracht in hun gevoel van veiligheid, omdat zij zich ook vóór de versterking al veilig voelden.

> “Die scheuren en zo die hier en daar zaten. Wij hadden boven de slaapkamer voor de kinderen en toen hadden we inmiddels al kleinkinderen. En ik vond het toen toch wel eens een beetje… Want er zat nog een schoorsteen op het dak.”
>
> “Ja, gewoon een fijn gevoel dat alles klaar is, dat alles sterk is. Het ziet er weer goed uit. Die vreselijke schades zijn weg daar. Het, ja, het is allemaal weer, ja, dat voelt dan weer aangenaam of zo.”
>
> “We hebben ons ook nooit onveilig gevoeld. Nee, dat heb ik nooit gehad en ik voel me nu niet veiliger dan vijf jaar terug of zo.”

3. Inzet financiële middelen

Belangrijkste bevindingen

- Een deel van de respondenten is kritisch over de verspilling van geld binnen de versterkingsoperatie. Ook de hoeveelheid geld die naar externe bureaus, rapporten en onderzoeken gaat, wordt hierbij genoemd.

- Sommige respondenten zijn tevreden over de mogelijkheid om subsidies en tegemoetkomingen aan te vragen. Waarbij enkele respondenten wel zorgen hebben of deze regelingen voor iedereen goed toegankelijk zijn.

In het volgende hoofdstuk wordt besproken hoe bewoners het verloop van het versterkingsproces hebben ervaren, met speciale aandacht voor de inzet van financiële middelen, de rol van externe partijen, en de beschikbaarheid van subsidies en vergoedingen.

Geld naar commissies, rapporten, experts, bureaus

Respondenten uiten frustratie over de keuzes in uitgaven en bestedingen van middelen binnen het versterkingsproces. Een groot deel van het beschikbare geld gaat naar rapporten, commissies, adviesbureaus en ingehuurde experts. Respondenten vernemen dat bijna 70 tot 75% van de uitgaven naar deze externe partijen gaat, waardoor er relatief weinig overblijft voor daadwerkelijke bouw- en herstelwerkzaamheden.

> “Ja, en niet meer allemaal van die boeken maken en van die rapporten. Wat heel veel geld kost. Daar had je misschien al wel een muur van kunnen repareren, bij wijze van.”

> “Het hele gedoe met juristen die alles dan probeerden tegen te houden, waar heel veel geld in is gaan zitten… Want van iedere euro die er uitgegeven werd, werd 70 procent gebruikt voor ingehuurden en jurisprudentie en experts enzovoort. En als ze dat allemaal achterwege hadden gelaten en ze waren ruimhartig geweest in het oplossen van de problemen. Dan waren we veel verder geweest en het had veel minder geld gekost.”

Externe consultants en juristen, vaak ingehuurd vanuit andere regio’s in de randstad zoals Rotterdam of Utrecht, worden als duur en afstandelijk ervaren. Ook dit roept

frustratie op, zeker wanneer moeilijk wordt gedaan bij het goedkeuren van kleine dingen, terwijl de uur- en dagtarieven van deze specialisten vaak hoog zijn. Sommige respondenten beschrijven dit als een 'poppenkast' en vinden deze werkwijze onnodig inefficiënt.

> "Een van die ingehuurde figuren uit Utrecht van zo'n uitzendbureau. Die ze dan inhuurden. [...] En toen zei die, hij, die dus was ingehuurd, en die begon te zeiken over een, of het nou 90 of 100 vierkante meter van iets moest zijn. Nou, zeg maar, we hebben het over 1.000 euro. Of 2.000. En toen zei hij, of all people, het is wel overheidsgeld. We moeten er wel van uitgaan. Terwijl hij per uur bij wijze van spreken 150 euro krijgt, om dit te doen. Dus daar hadden we niet zo'n hele fijne relatie mee."
>
> "Dus daar hebben we de TCMG schade expert. We hadden mijn schade expert. We hadden dan de onafhankelijke schade expert en ik. We zaten hier ook aan dezelfde tafel. Dat die man tegen die schade expert van TCMG zei... Hij zegt: moet ik hiervoor helemaal uit Rotterdam rijden? [...] Dus dan denk je ook... Dan denk je, dat is ook een poppenkast."

Daarnaast wordt de rol van juristen en alle procedures ook kritisch beoordeeld. Respondenten geven aan dat er veel geld en tijd verloren gaat door deze juridische formaliteiten en dat ruimhartigere oplossingen mogelijk veel goedkoper en sneller zijn. Dit draagt bij aan het gevoel van oneerlijkheid, omdat Groningen juist grote financiële bijdragen heeft geleverd door gaswinning. Respondenten denken dat de versterkingen eenvoudiger en efficiënter kunnen gaan, zonder dat externe partijen disproportioneel profiteren van de beschikbare middelen.

> "Er wordt hier miljarden en miljarden worden er verdiend aan deze... Terwijl je heel veel schades aan woningen. Als je gewoon had gezegd, nou, we vergoeden dit, herstellen, dan ben je veel goedkoper uit. Het had eenvoudiger gekund. En veel sneller en veel makkelijker. En dan vooral ingenieursbureaus, die verdienen bakken met geld."

Kritiek op financiële keuzes

Uit de reacties van een aantal respondenten blijkt een duidelijke onvrede over de manier waarop financiële middelen binnen het traject worden ingezet. Respondenten vinden dat middelen royaal worden ingezet, en dat zij vaak weinig invloed hebben op

de financiële keuzes die worden gemaakt en dat de besluiten of uitgaven niet aansluiten bij hun wensen of verwachtingen. Ze geven aan bepaalde investeringen of uitgaven als onnodig, te hoog of disproportioneel te zien. Er is twijfel over de noodzaak en toegevoegde waarde van sommige maatregelen, en in sommige gevallen worden uitgaven zelfs als een 'verspilling van geld' gezien.

> (Respondent over het versterkingsplan voor de wijk) "We hebben iedereen duidelijk proberen te maken, hou nou met deze onzin op. Dit kost gewoon te veel geld. Het heeft geen zin. Besteed het alsjeblieft ergens anders aan. Maar nee, het moest en het zou."
>
> "Wat ik niet begrijp is, om te zeggen, dat was dus vlak voor deze huizen zouden worden gesloopt. Zij zeiden iedere keer: als er een beving is, aangeven. Nou ja, ik zeg, ik geef het wel aan. Toen heb ik daar nog weer geld voor gekregen om te herstellen. Maar ik zei toen ook tegen hun, ik zeg, ja dat is wel hartstikke leuk. Ik ben, en ik neem het ook wel aan. Ja, als ze toch geld gooien, dan vind ik dat prima. Maar ik zeg, het wordt afgebroken. Ja, dat maakt niks uit. Er is schade ontstaan. U krijgt daar geld voor. Zo werd dat gedaan. Dat vond ik onzin."

Daarnaast leeft bij een groot deel van de respondenten het gevoel dat er binnen het totale traject veel geld wordt uitgegeven, zonder dat dit altijd heel zichtbaar bijdraagt aan een beter of sneller resultaat. Dit alles draagt bij aan een gevoel van frustratie onder respondenten over de financiële afwegingen en keuzes die tijdens het traject worden gemaakt.

> "Ik denk nog steeds dat het te veel geld heeft gekost. Maar goed, ik bedoel... Ik geloof, als je het hele traject bekijkt, ik denk dat het 1,5 miljoen kostte. Volgens mij, ik heb er geen verstand van, maar had ik daar een huis neer kunnen zetten met een zwembad en een tuin, bij wijze van spreken."

Ontvangen subsidies en vergoedingen

Enkele respondenten geven aan dat via verschillende subsidies en vergoedingsregelingen aanzienlijke bedragen beschikbaar zijn. Zo worden vergoedingen voor waardevermindering en immateriële schade genoemd. In sommige gevallen loopt het in totaal ontvangen bedrag via deze regelingen in korte tijd op tot tienduizenden euro's. Tegelijkertijd wordt er ook aangegeven dat niet iedereen op de

hoogte is van al deze regelingen; sommige bewoners komen hier pas later achter, via anderen. Ook geven respondenten aan dat de ontvangen bedragen voor bijvoorbeeld schadeherstel niet altijd direct gekoppeld zijn aan verplichte werkzaamheden, waardoor bewoners zelf kunnen bepalen hoe het geld besteed wordt.

> “Doordat ik dan toevallig even met de buurman sprak over iets, want dat is ook weer zoiets. Niemand weet, heel veel mensen weten niet wat voor regelingen er allemaal zijn.”
>
> “We hebben ook nog subsidie gekregen voor waardevermindering. Is echt, het is, van alle kanten kwam er geld. En nu, ik bedoel, dat hebben we niet gedaan, immateriële schade. Dat verhaal konden we niet geloofwaardig over de bühne krijgen, maar ook dat wordt vergoed.”

4. Verloop van het versterkingsproces

Belangrijkste bevindingen

- Sommige respondenten raken gefrustreerd over de ingewikkelde en juridische processen die er komen kijken bij de versterking van hun woning.
- Bij een deel van de respondenten bevatten de rapporten fouten of werden werkzaamheden verkeerd uitgevoerd. Ook krijgen sommige respondenten te maken met problemen na de afronding van de versterking.
- Tijdens het traject lopen respondenten tegen het lage tempo aan, wat soms problemen oplevert voor de projectplanning.

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de respondenten het verloop van het versterkingsproces hebben ervaren. Hierbij ging het onder andere over de juridische en technische complexiteit, de fouten en knelpunten en het tempo van het versterkingsproces. Denk hierbij aan de hoeveelheid rapportages, onvolledige of onjuiste rapportage, problemen in werkzaamheden die pas na de oplevering aan het licht kwamen en de lange doorlooptijd van het totale traject.

Juridisch en technisch ingewikkeld

Respondenten ervaren het versterkingsproces als juridisch en technisch complex, wat leidt tot frustratie en vertraging. Het proces wordt als zwaar gejuridiseerd ervaren, met veel regels, formulieren en procedures die zelfs antwoorden op relatief simpele vragen vertragen. Zo noemt één respondent dat het bijna drie weken duurde bij het IMG om een eenvoudige vraag te beantwoorden, wat als onnodig wordt gezien. Sommige aannemers stoppen zelfs met hun werkzaamheden vanwege de omvangrijke regeldruk.

> “Dat is ook zo’n gigantisch juridisch geneuzel, bedenk ik me nou ineens weer. Op een gegeven moment, daar zit zo’n klein, zo’n klein stalraampje, in de slaapkamer. Dat tocht als een gek. Dus ik vraag effe, mag ik daar een houten plaat tegenaan zetten? Simpele vraag. Het antwoord is niet zo simpel. Daar heb ik ongeveer drie weken op gewacht, voordat daar iemand van de IMG

een antwoord op kon geven. Want het zou toch versterking kunnen zijn, of herstel van de woning. Ja nee, dat moesten ze toch even overleggen."

Er is een duidelijke behoefte aan meer flexibiliteit binnen het proces. Respondenten geven aan dat het nuttig is wanneer regels minder strikt worden toegepast en meer gekeken wordt naar de werkelijke behoeften van bewoners, in plaats van een letterlijke toepassing van wet- en regelgeving. Daarnaast wordt de grote hoeveelheid aan rapporten en documenten door sommige respondenten als intimiderend gezien, wat de toegankelijkheid van het versterkingsproces kan beperken, vooral voor bijvoorbeeld mensen met lage geletterdheid.

"Het is best wel een ingewikkeld proces. Ik bedoel, als je leest hoeveel mensen er slecht geletterd zijn, hè. En je krijgt zulke rapporten, hè. D'r staat wel een boel in. Ik bedoel, je zit om tafel met het werkoverleg, weet ik veel, vaak, elke zoveel weken hadden we werkoverleg. Ja, dan zitten er wel een man of zes, zeven, acht om tafel. Met mappen en papieren enzo. Ja, ik bedoel, dat zijn wij gewend, hè, maar dat is, dat is ook wel bedreigend. Of bedreigend? Intimiderend, ja. Dus dat maakt mensen ook terughoudend, hè. En ik snap, ik bedoel, dat je die rapporten en dat, en alles wat je moet doen, ook die subsidies aanvragen en zo, hè. Voor veel mensen is dat een drempel. En dat maakt argwanend."

Hoewel de respondenten het gevoel hebben dat er wel bereidheid is om te verbeteren, vinden ze dat verandering bij overheidsinstanties en instanties zoals de NCG vaak langzaam gaat door de logheid en complexiteit van het systeem. Het proces wordt door respondenten gekarakteriseerd als omslachtig en bureaucratisch. Kortom, de combinatie van juridische complexiteit, zware bureaucratie en trage besluitvorming leidt tot frustratie, inefficiëntie en verminderde toegankelijkheid binnen het versterkingsproces.

"Ze hebben heel veel geld, maar er komen zoveel regeltjes en zoveel formuliertjes. Dat wordt een stroperige brij. Dus ja, ik ben, de mensen die er nou in zitten, je gunt het je ergste vijand niet, heb ik wel eens gezegd. Van, als je ruzie hebt, je gunt het te ergste vijand niet. Dat geneuzel wat wij hebben gehad, dat is... Dus ik hoop dat die mensen die er wel wat mee

hebben, dat ze het een beetje soepel en dat ze... Ik gun iedereen zijn hersteltraject en dat het een beetje soepel verloopt."

"Dat is wel een goeie, goed contact. En die probeert ook wel, ja, wat te bewerkstelligen, maar ik zei laatst ook tegen hem, ik zeg, maar luister, als jij een mammoet twee graden van koers wil laten veranderen, dat duurt een paar uur. Dus dat is, dat duurt heel lang. Dus datzelfde geldt ook voor een logge organisatie als NCG. Ik bedoel, je ziet het ook bij de toeslagenaffaire. Je ziet het overal waar de overheid iets moet oplossen of doen, dat gaat via zoveel schijven. Wij maken het zo gigantisch complex."

Fouten en knelpunten

Fouten in rapporten

Respondenten geven aan dat de rapporten regelmatig fouten, onnauwkeurigheden en onvolledigheden bevatten. Er worden voorbeelden genoemd als het ontvangen van onjuiste rapporten, zoals in de situaties waar een respondent per vergissing het rapport van de buren ontving. Daarnaast wordt aangegeven dat er soms essentiële informatie ontbrak, zoals informatie over eerdere werkzaamheden of over schade die tijdens werkzaamheden was ontstaan maar niet officieel is vastgelegd.

"Uiteindelijk kreeg ik dus zo'n rapport en dan kreeg je het huis van de buren. Want daar zit het dak op, zit de zolder op. Ik heb zo'n schuin dakje en zij hebben echt een forse zolder. Dus ik heb al heel snel, nou, daar moet ik weer achteraan, want dit is niet mijn huis."

Ook worden tegenstrijdigheden en inconsistenties genoemd. Sommige respondenten ontvingen meerdere, vrijwel identieke rapporten over dezelfde woning, opgesteld door dezelfde persoon, maar met verschillen in bijvoorbeeld de opgenomen bedragen. In andere gevallen waren respondenten het niet eens met de inhoud, omdat er onderdelen uit de opname niet waren meegenomen in het rapport, wat leidde tot weer een nieuw rapport. Ook benoemen respondenten dat de gebruikte grondgegevens in de rapporten niet altijd representatief zijn voor de specifieke locatie van de woning, omdat er gegevens uit een nabijgelegen gebied worden gebruikt. Dit alles leidt tot frustratie onder respondenten.

> “En twee rapporten. De ene staat een bedrag van 16.900, die ander staat een bedrag van 17.009 euro. Wat moet ik nou met twee rapporten? Wat is nou het verschil tussen die ene of de ander? Zijn, in de eerste oogopslag zijn beide gelijk. Alleen bij de ene zitten een paar meer pagina’s in als bij de ander. De rapporten zijn door dezelfde persoon opgenomen. Dus ja, maar moet ik bij iedere bladzijde naast elkaar gaan leggen van, wat is daar nou?”

Daarnaast wordt de begrijpelijkheid van de rapporten ter discussie gesteld. Hoewel de rapporten aangeven dat de informatie zo toegankelijk mogelijk moest worden gemaakt voor bewoners, zijn bijlagen soms alsnog in het Engels. Kortom, de respondenten ervaren tekortkomingen in de kwaliteit, volledigheid en consistentie van de rapporten.

> “Het eerste wat opviel aan het rapport was dat de doelstelling was om het zo vriendelijk mogelijk voor de bewoner te maken dat hij het kon lezen en begrijpen. Alleen de bijlage die ik te laat erbij kreeg, waren allemaal in het Engels, dus dat was dan wel grappig. Maar toen bleek dus dat ze een grondonderzoek gebruikt hadden van een woning ongeveer 250 meter hier vandaan. Die grondgegevens hebben ze gebruikt om te beoordelen of mijn woning versterkt moest worden, maar die grondgegevens zijn helemaal niet representatief voor deze locatie. En daar staat dit gebied ook om bekend, door de hele grote fluctuaties in de ondergrond.”

Werkzaamheden niet goed uitgevoerd

Bewoners geven aan dat de uitvoering van werkzaamheden niet altijd zorgvuldig verloopt. Zo worden voorbeelden genoemd van installateurs die gemaakte afspraken niet nakomen, bijvoorbeeld over het plaatsen van stopcontacten. In deze situatie leidde dit ertoe dat een hal zonder stopcontacten werd opgeleverd en onduidelijkheid ontstond over de aanwezige aansluitingen.

> “Wij hadden ook een gesprek gehad over waar we de stopcontacten, waar we aansluitingen, waar we dit, waar we dat wilden hebben en dat is dus fout gegaan met de installateur. Die heeft dat allemaal naast zich neergelegd. Pas op het moment van de bouw, was hij hier bezig en alles was in de shit. We hebben geen enkele stopcontact in onze hal. Wij hadden hier gatenkaas.

> Niemand wist meer welke aansluiting waarop diende en dat is dus nog steeds zo."

Daarnaast wijzen de bewoners ook op gebrekkige voorbereiding en afstemming. Bij de versterking van een schuur was bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de elektriciteitsvoorziening. Ook worden er uitvoeringsfouten genoemd met impact op de omgeving, zoals het verwijderen van bomen die van de buren bleken te zijn, wat tot conflicten leidt.

> "Die hebben dus ook gewoon opdracht gekregen om die schuur te bouwen, maar de elektriciteitsvoorziening hebben ze bijvoorbeeld nooit over nagedacht. Toen de schuur klaar was, staken de draden voor de elektriciteitsvoorziening uit het beton midden op het erf."

Problemen na versterking

Enkele respondenten geven aan dat na de versterking van hun woning er nog problemen bleven bestaan. Zo kwamen er bij een woning enkele jaren later opnieuw scheuren op dezelfde plekken, omdat de wokkels niet goed waren geplaatst. Ook werden respondenten onverwacht door andere bedrijven geïnformeerd dat bepaalde zaken bij hen niet door de inspectie waren gekomen, wat voor schrik zorgde.

> "Wij zijn erg geschrokken van iemand van dat bedrijf. Er waren twee mannen hierzo, die keken in de meterkast en die zeiden: dat was bij mij door de inspectie niet gekomen. Nou, en dan denk ik van, ja jongens, wat is er dan allemaal aan de hand?"

Na de oplevering zijn er vaak veel resterende opleverpunten; in één geval waren er nog 131 punten die niet correct waren afgehandeld. De resterende werkzaamheden liggen voor een groot deel bij de bewoners zelf, wat veel tijd en inspanning kost. Technische voorzieningen zoals de riolering en douche worden niet altijd goed opgeleverd, wat leidt tot terugkerende verstoppingen en onafgewerkte ruimtes. Hoewel de problemen uiteindelijk door de bewoners zelf wel worden opgelost, wordt de langdurige nasleep door hen als zwaar en belastend ervaren. Kortom, de kwaliteit van de versterking en de oplevering wordt in sommige gevallen als onvoldoende beschouwd.

> “Mijn huis had 131 opleverpunten, wat niet goed was. Dus ik ben nu nog steeds met de laatste punten bezig.”
>
> “Nou, de woning is klaar voor de oplevering. Alle punten van [wooncorporatie] zelf, wat ik netjes opgeschreven had, waar ook die wijkbeheerders met mij door de woning zijn geweest. Die hebben er foto’s van gemaakt. Die hebben alles genoteerd. Was niet één punt van gedaan.”

Tempo van het versterkingsproces

Traag verloop

Respondenten uiten frustratie over de langdurige processen en trajecten rondom versterking. Het totale traject kan meerdere jaren in beslag nemen, waardoor bewoners zich wanhopig of uitgeput voelen en sommigen het proces zelfs helemaal willen laten liggen. Naast de totale duur ervaren bewoners ook vertragingen bij afzonderlijke stappen. Zo kunnen rapporten of planvormingen maandenlang op zich laten wachten, terwijl bewoners van mening zijn dat deze zaken veel sneller opgelost kunnen worden.

> “Mensen worden wanhopig dat het zo lang duurt. Sommigen denken zelfs: laat maar. Worden er moe van.”

Ook uiten bewoners zich over het trage verloop van de besluitvorming. In sommige gevallen worden beslissingen herhaaldelijk uitgesteld, tot zelfs dertien keer, en lopen bezwaarprocedures al meer dan twee jaar door zonder concrete resultaten. Al deze factoren leiden tot de perceptie dat het versterkingsproces stroperig en inefficiënt is, met langdurige onzekerheid en frustratie vanuit bewoners.

> “Vanaf 2023 zitten we dus al in een bezwaarperiode over een herbeoordeling en ze komen gewoon niet van de pot af. Ze hebben, de besluitvorming hebben ze dertien keer uitgesteld.”
>
> “Over het algemeen wat je ziet en hoort is dat besluitvorming heel stroperig en lang duurt.”

Problemen met de planning

Respondenten geven aan dat vertragingen en langdurige processen een aanzienlijke invloed hebben op de planning van werkzaamheden. Het opstellen van een planning wordt als zeer complex ervaren, en aanpassingen kunnen jaren in beslag nemen. Hierdoor kiezen bewoners vaak ervoor om vast te houden aan bestaande plannen in plaats van alternatieve opties te onderzoeken.

> ”Dat is een van de moeilijkste punten, geloof ik, in het hele bouwproces wat er is, om een planning te maken. “
>
> “Als wij wilden weten of het misschien interessant was om nieuwbouw te doen, dan moest alles opnieuw, en zou een jaar duren. Toen hebben we gezegd van… We hebben lelijke woorden gebruikt en toen gezegd van, we doen het zoals we het hebben afgesproken. We gaan aan de slag.”

5. Voordelen versterking

Belangrijke bevindingen

- Een deel van de respondenten ziet ook voordelen van het versterken van de woning. Ze zien het huis verbeteren door de versterking en kunnen onderhoud plegen of energiebesparende maatregelen meenemen tijdens de versterking.
- De optie voor het levensloopbestendig maken van de woning wordt ook als positief ervaren.

In dit hoofdstuk worden de ervaren positieve effecten van de versterkingwerkzaamheden besproken. Hierbij gaat het vooral over verbeteringen aan de woning zelf, energiebesparende maatregelen, levensloopbestendige aanpassingen en de mogelijkheid om onderhoud te combineren met de versterking.

Huisverbetering

Enkele respondenten geven aan dat de versterking ook positieve effecten heeft op hun woning. In sommige gevallen wordt goed meegedacht over wensen van bewoners en kunnen aanvullende werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarnaast wordt gebruikgemaakt van zogenoemde koppelkansen, waarbij de versterking wordt gecombineerd met andere verbeteringen, zoals het vernieuwen van badkamers of een bijkeuken. Dit leidt volgens bewoners tot meer wooncomfort en een verbetering van de woningwaarde.

> “De bijkeuken moest wel helemaal nieuw hè, dus die kregen we wel. En de badkamer hebben we nieuw gekregen, hè. Beide badkamers.”
>
> “De koppelkansen die je toepast, waardoor je het comfort verhoogt en zo, dat maakt het huis natuurlijk wel meer waard.”

Energiebesparende maatregelen

Enkele respondenten geven aan erg tevreden te zijn over hun woning na de versterking door de energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. In sommige gevallen wordt tijdens de werkzaamheden extra isolatie aangebracht, zoals in het plafond en isolerend glas, mede omdat de woning door de versterkingswerkzaamheden toch al

open ligt. Ook worden in sommige gevallen extra duurzame voorzieningen toegevoegd. Respondenten ervaren duidelijke verbeteringen in het energieverbruik van de woning na afloop van de werkzaamheden.

> “We hebben ook nog, want ja, het plafond is van hout. Dus het is heel gehorig als je boven loopt. Of als je boven slaapt. En daar hebben we ook nog extra isolatie in laten brengen. Want het lag toch allemaal open. Maar ja, ook dat is nog weer als een isolerende maatregel meegenomen, hè. Dus we hebben, ja, en we hebben allemaal nieuw glas erin gezet, maar ook dat is , ja HR+.”
>
> “Op een gegeven ogenblik is dat klaar, de winter kwam eraan. Nou, dit huis was , het was, het is nu fantastisch, dus het is geïsoleerd. Maar het was zo slecht geïsoleerd, dat ik altijd zeg, als ze er met een drone boven hadden gevlogen, hadden ze gedacht dat het een hennepkwekerij was, zoveel warmte kwam door het dak heen.”

Levensloopbestendig

Enkele respondenten geven aan dat hun woning tijdens de versterking levensloopbestendig is gemaakt. Hiervoor is in sommige gevallen subsidie ontvangen. De aanpassingen, zoals het realiseren van gelijkvloerse voorzieningen, worden als positief ervaren. Respondenten geven aan dat het fijn was dat dit het mogelijk maakte om langer zelfstandig in de woning te blijven wonen.

> “Dat hebben we hier ook neergezet. Dus het is allemaal, we zijn levensloopbestendig.”
>
> “We kunnen hier weer zitten, want alles is gelijkvloers. Dus je kunt hier blijven, je kunt hier gewoon blijven zo lang als je de mogelijkheid hebt. Daar hebben we dat voor gedaan.”

Onderhoud gecombineerd met versterking

Enkele respondenten geven aan positieve ervaringen te hebben met het combineren van onderhoud en versterking. Tijdens de werkzaamheden kwamen bijvoorbeeld lekkages aan het licht die ook verholpen konden worden. Ook wordt in sommige gevallen regulier onderhoud, zoals buitenschilderwerk, meegenomen.

> “Toen waren ze bezig en kwamen er gewoon lekkages aan de orde of die werden zichtbaar. Die hadden we wel eens gezien, maar die zijn bij de schoorsteen. Ja, dat is ook allemaal verholpen, hè. Dus in die zin zijn we er ook een stuk beter van geworden eigenlijk.”

Bij een monumentale woning kan noodzakelijke restauratie aan de woning in sommige gevallen ook worden meegenomen tijdens de versterking. Een groot deel van deze kosten wordt via subsidies vergoed, wat de werkzaamheden uitvoerbaarder maakt. Respondenten geven aan dat hun woning hierdoor zichtbaar verbetert en dat deze restauraties zonder de regeling waarschijnlijk niet mogelijk zijn.

> “Omdat het een monument was en karakteristiek en in [plaatsnaam], was er een provinciale maatregel voor restauratie aan de buitenkant. Die hebben we ook daarbij gevoegd. Daarbij, daarvan moest je 30 procent zelf betalen en 70 procent werd dan door de subsidieverstrekker betaald. Met een maximum van 90.000 euro was dat toen. Nou, daaraan hebben we te danken dat het buitenschilderwerk opnieuw gedaan kon worden. Dus echt onderhoudsdingen, zeg maar. Wat niks met versterking te maken heeft. Maar omdat de steigers er toch stonden, kon je dat natuurlijk wel mooi in een keer allemaal combineren.”

6. Persoonlijke ervaringen

Belangrijkste bevindingen

- De meest genoemde gevoelens waar respondenten over praten als ze terugdenken aan hun versterkingstraject zijn frustratie en boosheid.
- Respondenten geven aan fysieke en mentale klachten te hebben gehad in het proces van versterken of op norm stellen van de woning. Een deel van deze respondenten zegt hier nog steeds last van te hebben.
- Ook binnen gezinnen en relaties kan de problematiek rondom versterken en op norm stellen voor spanning zorgen. Een deel van de respondenten geeft aan dat het invloed heeft gehad op de onderlinge relaties.
- Respondenten noemen dat ze meer behoefte hadden aan controle of regie over hun traject. Zij die goed konden afstemmen met de betrokken partijen geven aan dat ze dit prettig vonden.
- De ervaringen van respondenten in de tijdelijke huisvesting wisselden, sommige respondenten hadden negatieve ervaringen en sommige positieve. Bij een deel van de respondenten waren er specifieke wensen voor de tijdelijke woning.

Dit hoofdstuk beschrijft de persoonlijke gevolgen van het versterkingstraject of op norm verklaring van de woning voor de respondenten. Het gaat over de invloed op het dagelijks leven, de mentale en fysieke gezondheid en de invloed op het gezin waarin de respondent leeft. Daarnaast spraken respondenten over de behoefte en mate van invloed en regie die zij ervaren binnen hun traject en de ervaringen in de tijdelijke huisvesting of in de woning tijdens de versterking.

Invloed op gezondheid en het dagelijks leven

Gevoelens over het traject

Als respondenten terugdenken aan het gevoel wat ze hadden tijdens het versterkingstraject, spreken veel van hen over boosheid en frustratie. Deze emoties zijn nog niet voor alle respondenten verdwenen. Respondenten noemen bijvoorbeeld dat ze soms nog steeds boos worden als ze terugdenken aan die periode. Een enkele respondent geeft ook aan dat het moeilijk is om terug te halen hoe sterk de emotie is geweest.

> “Zoals ik je het nu vertel, ja, ik ben eigenlijk heel rustig. Maar innerlijk als ik het elke keer over die woning heb, dan worden we boos. Dan kook ik echt, ja dan komen al die emoties weer naar boven.”
>
> “Ik ben nu al bijna vergeten hoe boos ik toen af en toe geweest ben. Maar dat heeft wel een paar woede uitbarstingen gekost.”

De oorzaak van deze boosheid en frustratie die respondenten ervaren, wordt vaker teruggevoerd op het proces rondom schadeherstel en versterking dan op aardbevingen. Respondenten spreken over onmacht, veranderende regels of het niet weten waar je aan toe bent.

> “Boosheid over de onmacht. Het feit dat je continu tegen muren aanloopt. Niemand wil je horen. Niemand wil zijn vingers eraan branden.”
>
> “Maakte me zo kwaad. Op alles, want dan veranderden de regeltjes ook iedere keer weer. Dan was het zo en dan was het weer zo. En je wist gewoon niet waar je aan toe was.”

Naast negatieve emoties zijn er ook een aantal andere respondenten die in algemene zin positief terugkijken op hun versterkingstraject. Deze respondenten hebben meestal weinig problemen binnen hun traject en zijn tevreden over de samenwerking met professionals. Zo noemt een respondent dat het prettig is dat schadeherstel en versterking in één traject worden meegenomen.

> “Ze hebben bij ons een speciaal traject opgestart waarin schade en versterken samen werden genomen. En daar ben ik echt heel tevreden over. Dat zouden ze echt op meerdere adressen moeten doen.”

Mentale en fysieke klachten

Meerdere respondenten spreken over de fysieke klachten bij henzelf of bij mensen in hun omgeving tijdens het traject. Vaak hebben deze klachten volgens de respondenten te maken met stress en spanning. Een van de respondenten noemt bijvoorbeeld dat hij door het meten van zijn bloeddruk merkte dat hij er misschien toch meer last van had dan hij dacht.

> “Mijn dame zat op een gegeven moment in de overspannenheid hier in huis. Want die was er effe, die was weg. En ik denk, en ik zit zelf een beetje met mijn gezondheid. Ik denk van nou, ik heb een keer zo’n bloeddruk apparaatje aangeschaft. En ik zag in een keer die curve omhoog gaan. Ik denk, hé vriend, jij bent er ook wel, jij hebt er ook wel last van.”
>
> “Mijn man kreeg eind mei de diagnose [ziekte]. Nou ja, ik denk dat dat gewoon komt van het hele gebeuren. Want mijn man kon er helemaal niet tegen. Die werd zo boos. En ook hoe wij bejegend werden enzo, hè.”

Ook mentale klachten worden door respondenten genoemd als gevolg van de problemen rondom schadeherstel en versterking. Zo spreken respondenten over overspannenheid en burn-out klachten. Bij deze klachten is het ook voor sommige respondenten niet meteen duidelijk waar dit vandaan komt. Ze merken dan op bepaalde momenten in hun proces dat ze er toch meer mee bezig zijn dan ze eerder dachten.

> (Over het proces van een keuze maken over schadeherstel) “Dat geeft mij serieus stress. En dat heb ik onderschat ook heel lang. Ja, ik heb dat wel onderschat ook. Dan dacht ik, mijn vakantie is net voorbij. [...] Toen dacht ik van, ik heb toch elke dag op het eiland of je nou op het strand loopt of niet, alles denk je, ik moet het wel weten want straks, ik moet wel straks kiezen. Want het zit toch in je hoofd.”
>
> “Mijn vrouw die had op een gegeven moment wel van, nou ja, het wordt nu wel vervelend en lastig. Ja, alhoewel het niet lang duurde, want negen maanden is op zich verhoudingsgewijs helemaal niet lang. Maar uiteindelijk is het wel steeds heen en weer tikken hè. Van, dit is niet goed, dan is dat niet goed, ja. Dus zij heeft wel een periode gehad dat zij nou ja, tegen overspannenheid aanliep zeg maar.”

Enkele respondenten spreken open over suïcidale gedachten die ze tijdens hun versterkingstraject ervoeren. Deze respondenten vertellen dat ze op sommige momenten in hun versterkingstraject geen oplossing meer zagen voor de situatie waar zij in zaten.

> Respondent 1: “Ik was er nog net niet uit gestapt.” Respondent 2: “Zij heeft tot twee keer toe, wilde zij…” Respondent 1: “Naar het Eemskanaal.” Respondent 2: “Naar het Eemskanaal om zich van het leven te beroven.”
>
> “Ja, ik zit dus nog heel veel met die ziekte. Dat is een hele impact op je leven weer. Dus ja, soms denk ik van, waarom ben ik nog op deze wereld?”

Spanning binnen gezin en relaties

De problematiek rondom de gaswinning is bij sommige respondenten ook van invloed op het gezin. Respondenten benoemen bijvoorbeeld dat er binnen het gezin niet meer over de gaswinning gesproken wordt omdat het een te beladen onderwerp is geworden. Vooral de invloed op kinderen wordt hierbij door de respondenten genoemd. Een van de respondenten vertelt over haar ervaringen in haar ouderlijk huis tijdens het versterkingstraject, hoe de last van alle regelzaken op haar schouders terecht kwam en hoe dit hun gezin uit elkaar heeft gedreven.

> “Mijn dochter bijvoorbeeld, die wil niet meer in die wijk komen. Als we bij haar op visite zijn, wil ze eigenlijk, het woord huis wil ze al niet meer horen, want dan… Ja, of aardbeving. Mogen we het ook niet meer over de aardbevingen hebben. Want dat wil ze niet horen.”
>
> “Alle dingen bij elkaar riepen gewoon heel veel spanning op thuis. Onderling, ook omdat ik de dingen regelde. Als er dan wat mis ging, dan kwam het eigenlijk ook weer op mijn schouders terecht. En, nou ja, mijn ouders werden daar, ja, nou ja, mijn moeder niet, maar mijn moeder werd er verdrietig van en mijn vader werd er boos van. Daar ontstond gewoon zoveel spanning, dat het niet meer gezond was om daar te kunnen blijven en te kunnen zijn. Ja, het verscheurt echt wel een gezin, zeg maar.”

Een andere respondent vertelt over de impact van een versterkingstraject binnen een gezin met jonge kinderen. Hierin wordt duidelijk hoe de problematiek rondom de gaswinning ook van invloed kan zijn op de dynamiek binnen het gezin.

> "Inderdaad, met zo’n kleintje, dat je zegt, oké, dan moet ze maar weer ergens anders eventjes heen, want we hebben weer dit overleg of dat overleg en dat

het soms niet lukte. En dan is ze thuis erbij. Ja, een kindje van twee bij zo'n financieel overleg is niet echt ideaal. Dus, en dat gevoel, dat heb ik ook wel veel gehad. Op een gegeven moment dat, ja, je niet, niet aan haar de tijd kunt besteden die je eigenlijk had gewild. Dat vond ik eigenlijk een van de ergere dingen."

Daarnaast zijn er ook enkele respondenten die aangeven dat het traject van versterking of op normstelling geen effect had op onderlinge relaties. Hierbij wordt vooral door respondenten genoemd dat ze al lange tijd bij elkaar zijn en ze goed kunnen afstemmen met hun partner.

"We hebben geluk. We kennen elkaar bijna vijftig jaar. Dus, we hebben heel veel dezelfde smaak, dus we hebben heel weinig... We hebben geen discussies gehad over, hè, bijvoorbeeld zo'n keuken. En ja, daar kun je ook een jaar over doen, een nieuwe keuken. Of een nieuwe badkamer. Nou, dat ging, dat gaat bij ons allemaal redelijk snel allemaal. Dus in die zin zijn we, hebben we niet veel, ja, geen discussies daarover."

In het contact met anderen buiten het gezin spreken sommige respondenten ook over de invloed van de gaswinningsproblematiek. Zo is het voor enkele respondenten lastiger om hun kleinkinderen te ontvangen, bijvoorbeeld doordat de huidige woning onveilig is, ze in een kleinere wisselwoning zitten of doordat er werkzaamheden in het huis plaatsvinden.

"Nou ja, dat heeft wel invloed gehad op de kinderen en kleinkinderen. Die zag je dan weer wat minder hè. Want die kwamen af en toe weleens een keer logeren. Dat kon dan niet, dus dat betekent dat we dan daarheen moesten. Maar ja, we waren hier ook aan het verbouwen. Dus eigenlijk wil je in die periode zelf ook niet te veel weg. Dus we hebben wel eens een keer een weekend gekozen, en we gaan weg. Maar dat, dus dat contact met de kinderen en kleinkinderen is in die periode wel wat minder geweest. Dus dat, dus daar heeft mijn vrouw in die periode wel in die zin nog wel last gehad."

Ook het contact met vrienden of buren verandert voor sommige respondenten. Respondenten spreken over het verlies van vrienden door ongelijkheid en over minder tijd voor sociaal contact door de versterking van hun woning.

> “Dat zijn een heleboel tegenstellingen elke keer en daar, ja, daar kan je je beste kameraden door verliezen. Door gewoon die ongelijkheid.”
>
> “Mijn leven stond stil. Ja, ik had geen tijd meer voor uitjes met vriendinnen of andere leuke dingen. Ik moest altijd hier thuis zijn, want er gebeurde voortdurend wat.”

In sommige gevallen heeft de versterkingsoperatie ook invloed op de gemeenschap in een dorp of buurt. Zo noemt een aantal respondenten dat er ruzies ontstaan tussen buren. Zo ook een van de respondenten die vertelt dat ze door een ruzie over problemen met de versterking geen contact meer hebben met hun buren.

> “Ja, nou ja, ze willen en wij willen ook niet meer met ze te maken, want het heeft zo’n impact gehad, heeft zo’n impact gehad.”

Verwerking

Als respondenten praten over de invloed die de periode rondom de versterking of op normstelling nu nog heeft in het dagelijks leven, zeggen de meeste respondenten dat ze het achter zich hebben kunnen laten. Daarbij noemen respondenten dat ze een moeilijke tijd hebben gehad, maar dat ze merken dat ze weer kunnen genieten.

> “Ik ben dan weer wel de oude geworden, denk ik. Dus je merkt wel dat er, dat hele versterkingstraject wel een soort van laagje over je komt. Dat je niet meer zo open en soepel bent van, ja, hoezo dat probleem? Er is geen probleem, ik heb een probleem en jij niet, dat. Maar dat is nu allemaal wel klaar.”
>
> “Kijk, pijn en verdriet, als je daar doorheen bent, ben je vergeten hoe het voelde. Het is, die zes jaar, ik heb me erdoorheen… Ik weet dat ik af en toe heel boos ben geweest. Maar of, ik weet niet hoe, want ik heb uiteindelijk gekregen wat ik wou. Tenminste, waar ik heen werkte, laten we het zo zeggen. Dus is het dan ook goed.”

Daarnaast zijn er ook enkele respondenten die aangeven dat ze nog op een of andere manier last hebben van de periode rondom de versterking of op normstelling. Deze

respondenten noemen dat ze het nog niet helemaal kunnen afsluiten. Hierbij zeggen respondenten dat de invloed wel minder is geworden, maar ook dat ze niet zeker zijn of het ooit wel helemaal weggaat.

> “Ik weet gewoon dat het, dat het voor eenieder die hier doorheen moet, dat het een rollercoaster is. En op een gegeven moment kom je wel weer tot rust. Maar het blijft in je lijf zitten, hoe je het ook wendt of keert. Er blijft altijd iets.”

Hierbij speelt voor een enkele respondenten ook mee dat ze nog steeds geconfronteerd worden met de problematiek rondom de gaswinning, zoals door het meemaken van een nieuwe aardbeving, de versterking in de buurt of een brief van IMG of NCG. Hierdoor worden emoties en gevoelens steeds weer opgerakeld.

> “Als ik weer iets erover hoor of er is een beving geweest, het raakt mij heel erg. Het laat mij nooit meer los.”
>
> “Als je weer zo’n brief krijgt van de NCG of van de IMG, dan denk je van, o god. Iedere keer als je die brief krijgt, heb je weer zo van, gaan ze weer zeiken?”

Inspraak en controle in het proces

Behoefte aan inspraak

Binnen het versterkingstraject of op normstelling van de woning ervaren respondenten niet altijd volledige controle of inspraak in het proces. Respondenten geven aan dat ze op sommige momenten in hun traject behoefte hadden aan meer inspraak. Hierbij noemen enkele respondenten dat het vervelend is dat er gesproken wordt over de woning van de respondent zonder dat ze mee kunnen praten.

> “De NCG zei we overleggen rechtstreeks met de aannemer. Ik zeg, is wel prima, ik zeg, het is onze woning, ja? Het gaat ook over, uiteindelijk over onze woning. Dus ik, wij, gaan om tafel.”
>
> “Over de vloer uitzoeken voor laminaat. En nou, ik zeg tegen haar, ging om iets heel kleins. Ik zeg, in de gang heb ik altijd bij de voordeur een meter bij een meter, gewoon een stuk mat. Nou, zegt ze, gaat niet gebeuren. Er zit een

luik, daar komt de mat op. En eromheen komt laminaat. Ik zeg tegen haar, ik zeg, wie woont daar? En wie komt daar straks weer te wonen? Ik zeg, en wie heeft dat nu zo? Ik zeg, hè, ik moet er weer wonen. Ik heb het nu en dat wil ik ook graag weer terug,"

Daarbij ervaren sommige respondenten dat ze niet altijd serieus worden genomen door de betrokken partijen of dat ze niet kunnen meebeslissen als er beslissingen worden genomen in het proces. Een enkele respondent geeft aan het gevoel te hebben dat de woning niet meer van hen is. Vooral de respondenten in een huurwoning ervaren weinig of geen controle over hun versterkingstraject of op normstelling.

"Ik werd al heel snel bestempeld als lastig, vervelend door het bouwbedrijf, want die had eigenlijk alleen met NCG te maken. En niet met een lastig vrouwtje, want de NCG was de opdrachtgever. En niet ik. En dat is ook een rotsituatie. Want je staat buitenspel.

"Wij als huurders, die hebben helemaal niks te zeggen. Je moet dit, je moet dat en je moet zus."

"Je mocht op een gegeven moment ook niks meer. Als je nou zegt, nou, ik ga die gevel even opnieuw invoegen. Nee, dan ben je met, het rapport is nog niet helemaal afgerond. Want je mag niks versterken. Je mag nog geen spijker in de muur slaan, of er zit wel iemand weer van, ho, artikeltje 5. Dat is niet goed."

Afstemming met bewoner

Respondenten die wel inspraak hadden in hun versterkingstraject of op normstelling van de woning ervaren dit meestal als prettig. Ze noemen hierbij vaak dat ze goed kunnen afstemmen met de betrokken professionals. Hierdoor kunnen de professionals rekening houden met de wensen van de respondent.

"Wij hebben heel veel aan hem gehad. We mochten overal over meebeslissen."

"Ik was er niet altijd, maar ik was wel heel veel gewoon hier thuis. En ik bedoel, ik liep hier niet rond hoor. Ik ging heus die jongens niet... Ik bedoel ik

ben niet technisch, dus ik kan ze niet eens op de vingers kijken. Maar die vonden het heel prettig juist, omdat als er iets was, dan kwamen ze gewoon even van, goh het gaat zo maar kan je niet beter even zo doen, of hoe wil je dat precies hebben? En dus dat werkte heel goed eigenlijk allemaal."

Enkele respondenten vertellen over specifieke situaties waarin ze het prettig vinden om af te kunnen stemmen met de betrokken partijen. Zo noemt een respondent dat het belangrijk is om zo lang mogelijk in de woning te kunnen blijven of dat bepaalde elementen in het huis met emotionele waarde bewaard kunnen blijven.

"We hadden wel gelukkig een aannemer. Er was namelijk één houten balkje, dat zat vlakbij de trap. En dat balkje was nooit geschilderd door ons, want daar zetten we altijd de streepjes op van hoe oud onze jongens of hoe groot onze jongens waren. Nou, dat balkje heeft die aannemer dus gespaard en weer teruggezet. Ja, dat zijn van die leuke dingen. Ik was blij dat dat soort dingen konden, hè. Want dat is dan wel belangrijk."

"Eerst is de achterkant gesloopt tot aan de randgevel. Want ik wilde heel graag nog in een stukje pand blijven wonen. Ik wilde liever niet in zo'n container, dus tot de brandgevel is het afgebroken."

Ervaringen in wisselwoning en tijdens versterking

Negatieve ervaringen

Een deel van de respondenten vertelt over de invloed op het gezin van het verhuizen naar een tijdelijke woning tijdens de versterking of wonen in een woning die versterkt wordt. Hierbij benoemen respondenten dat het een stressvolle periode is geweest en dat het voor sommige respondenten lastig is om de eigen woning te moeten verlaten.

"Voor mij was het ook moeilijk om uit de woning te gaan. Ja, er is iets van, ik woon hier al vanaf 1989. [...] Je komt uit je vertrouwde huis en je moet eruit."

"Voor onze dochter duurde het, op een gegeven moment duurde het te lang. [...] Dus op den duur had ze ook zoiets van, nou, ik zou het wel fijn vinden als we weer, als ik weer terug kan naar mijn nieuwe kamer."

Enkele respondenten benoemen ook dat ze allerlei ongemakken ervoeren in de tijdelijke woning. Zo noemen respondenten dat de staat van de woning niet goed was, ver weg van het dorp of te klein was om prettig in te kunnen wonen.

> “Het was een vreselijk huisje. Zo aftands als ik weet niet wat. Was niks aan gedaan. De keuken rotte onder je kont weg.”
>
> “In de unit was het wachten. Even een halfuurtje wachten tot die warmwaterboiler weer klaar was. [...] Ja, het is spartaans. Het is een soort vakantiewoninkje.”

Daarnaast noemen meerdere respondenten dat soms ruig met hun spullen wordt omgegaan door de verhuisbedrijven. Dit is voor enkele respondenten lastig om te ervaren omdat ze al in een stressvolle periode zaten en de spullen in de woning vaak emotionele waarde hadden.

> “Ja, het ging een beetje rommelig. We hadden een verhuisbedrijf. De heenreis ging redelijk goed, maar de terugreis, ja, met alle respect, had je allemaal studenten die een bijbaantje zochten. En die namen het niet zo nauw met onze spullen. Dus, die gingen gooien met dozen en nou, op een gegeven moment de spiegel kapot, dit kapot, dat kapot. En, dus uiteindelijk is het wel weer goed gekomen, maar op dat moment sta je erbij, je kijkt ernaar en dan denk je van... Dus ik op een gegeven moment, hè, kan het ook een beetje rustiger? Het zijn wel mijn spullen, hè."
>
> “Toen begonnen ze, ik denk, daar gaan m’n spullen. Deze tafel werd opgepakt, op zijn kant gegooid. Ik denk, hoort dat zo bij een verhuisbedrijf?”

Positieve ervaringen

Aan de andere kant zijn er respondenten met positieve ervaringen in de tijdelijke huisvesting terwijl hun woning werd versterkt. De respondenten met positieve ervaringen benoemen bijvoorbeeld dat ze de wisselwoningen prettig vonden om in te wonen of dat ze fijne mensen om zich heen hadden wonen. Een enkele respondent noemt dat het fijn is om niet bij de woning in de buurt te zijn, zodat ze het proces ook even los kunnen laten. Ook spreken respondenten positief over straat- of buurtgerichte herhuisvesting, waarbij buren samen op dezelfde locatie worden gehuisvest.

> “Toen begonnen ze dus te zeggen, van nou moeten jullie eruit. Dus noodwoningen daar neergezet, of noodwoningen, prima woningen. Hartstikke goed, hè. Ik heb daar met plezier gewoond. Ook hele goeie woning, alles prima voor mekaar.”
>
> “Het was dichtbij, en maar, de hele buurt, zeg maar, van hier, die kwamen daar. Dus ik zat ook tussen de, allemaal met mekaar. Oh, we hebben ons prima vermaakt, ja, gezellig ook.”
>
> “Het kon zelfs nog dat je bijvoorbeeld een, iets bij hier, bij het huis kon wonen of zo. [...] Want dan moet dat wel kunnen in verband met riolering en zo. Maar dan zit je er ook helemaal bovenop. En nu was het zo van, ja, als het nodig was, dan kwamen we. Maar dan laat je het ook veel makkelijker los.”

Specifieke wensen

Sommige respondenten geven aan dat ze bepaalde specifieke wensen hadden voor een tijdelijke woonplek tijdens de versterking van de woning, zoals over de grootte of de plek van de tijdelijke woning. Zo noemt een van de respondenten dat ze honden hebben waarmee ze niet in een rijtjeswoning met buren konden zitten. Of een respondent die de volledige inboedel mee wilde nemen zodat het niet in de opslag zou gaan. Deze specifieke wensen waren voor elke respondent anders en dus ook op een andere manier op te lossen. Bij sommige respondenten konden deze specifieke wensen door de instanties worden ingewilligd, maar bij andere respondenten niet waardoor ze zelf andere tijdelijke huisvesting regelden.

> “Nou, we moesten naar een wisselwoning. Ja, zegt mijn dame, ik heb, jullie hebben een mail gestuurd. Ja, we hebben twee van die honden. Die gaan we echt niet in zo’n wisselwoning zetten. Daar worden de rechter- en de linkerbuur niet echt happy van hoor. Echt niet, dat kan ik je nou garanderen, dat die er niet blij van worden.”
>
> “Wij moesten naar een vervangende woning en wij wilden onze hele inboedel mee hebben. Wij wilden dus niet dat onze spullen in de opslag gingen. Dus wij zijn naar een, op dat moment leegstaande woning elders in [plaatsnaam] verhuisd.”

7. Samenwerking

Belangrijkste bevindingen

- Een deel van de respondenten heeft goed contact met de betrokken partijen, maar ook een deel is ontevreden over dit contact. Respondenten lopen tegen de vele wisselingen in contactpersonen aan en noemen dat het prettig is om te werken met mensen die ze al kenden.
- Respondenten geven aan dat het in het proces kan helpen om een goed sociaal netwerk te hebben.
- De begeleiding tijdens het traject is niet voor alle respondenten voldoende geweest, in sommige gevallen lopen respondenten tegen de onkunde en onmacht aan van de betrokken professionals.
- Sommige respondenten geven aan dat er weinig oog is voor de emotionele impact van het versterken van een woning.
- Respondenten die tevreden zijn over de geboden begeleiding geven aan dat ze het voornamelijk prettig vonden dat iemand meedenkt en de respondent goed op de hoogte houdt.

Dit hoofdstuk beschrijft het thema samenwerking dat in de interviews naar voren kwam. Respondenten vertelden over het contact met de betrokken instanties en bedrijven en wat ze hier als prettig en onprettig hebben ervaren. Daarnaast gaan respondenten in op de tekortkomingen en hun tevredenheid met de begeleiding tijdens het traject van versterking of op norm stellen van de woning.

Contact met betrokken partijen

Ervaringen met goed contact

Een deel van de respondenten geeft aan dat zij tijdens het versterkingstraject prettig contact hadden met de betrokken professionals. Als respondenten een vast contactpersoon vanuit NCG hadden, die goed coördineerde tussen partijen, werd dit als positief ervaren. Respondenten die tevreden zijn met het contact geven ook aan dat ze korte lijnen en een efficiënte communicatie hadden met zowel de projectleider als de aannemer, waardoor vragen snel konden worden opgepakt en het proces soepel verliep. Daarnaast benoemen sommige respondenten het als positief als professionals een hoge mate van persoonlijke betrokkenheid hebben. Deze professionals laten

blijken dat zij aandacht hebben voor het huis en de wensen van de bewoners, wat voor respondenten het traject prettig maakt.

> “We hadden een hele goede vaste projectleider, die was aangesteld vanuit het NCG, en die coördineerde alles heel goed, ook tussen beide partijen.”
>
> “We hadden samen met de projectleider en de aannemer hele korte lijntjes over het hele werkproces. En daardoor is het eigenlijk, moet ik zeggen, wel heel prettig verlopen hier. Ook als de aannemer vragen had, konden we het eigenlijk redelijk snel aftikken.”
>
> “Die bewonersbegeleiders waren meestal wel echt betrokken mensen, tenminste, die ik heb gehad dan.”

Ervaringen met slecht contact

Een aantal respondenten geeft ook aan negatieve ervaringen te hebben gehad met betrokken professionals. Respondenten met negatieve ervaringen beschrijven sommige personen als afwijzend, intimiderend of onbehulpzaam, waardoor het contact frustrerend of onaangenaam was. Daarnaast worden sommige experts als stroef en lastig in de samenwerking ervaren en proberen zij in sommige gevallen respondenten de schuld te geven van schade. Ook blijken experts soms slecht voorbereid, bijvoorbeeld doordat verwachte rapporten ontbreken. De experts vanuit NCG worden door sommige respondenten als sociaal onhandig ervaren; de professionals kunnen niet goed meebewegen of de situatie goed managen. Kortom, negatieve ervaringen ontstaan vooral door het gedrag van de betrokken professional, gebrek aan empathie of voorbereiding of door sociaal onhandige communicatie.

> (over expertisebureau) “Die experts gaan er met gestrekt been in hè, met volledig gestrekt been. Ja, maar u heeft zelf een spijker in een balk geslagen een keer? Ja, nee, dat zal wel, uw schuld.”
>
> “De NAM was wel een lastiger partij om mee te dealen, moet ik zeggen.”
>
> (over NCG) “Die mevrouw die daar zat, die was gewoon, die was niet… Laten we het zo zeggen, ze was waarschijnlijk heel kundig op het gebied van bouwen. Ze was volgens mij ook ingenieur op het gebied van bouwen. Maar gewoon sociaal gezien ontzettend onhandig.”

Wisselingen in contactpersonen

Wisselingen van contactpersonen worden door respondenten ook als vervelend ervaren. Sommige respondenten hadden gedurende het traject meerdere contactpersonen, in enkele gevallen drie tot vier begeleiders per jaar, wat soms zelfs opliep tot acht verschillende begeleiders in het totale traject. Deze wisselingen resulteren volgens respondenten minder vertrouwen en continuïteit in het contact. Ook blijven zaken soms liggen wanneer een nieuwe begeleider start, waardoor respondenten herhaaldelijk moeten nabellen. Daarnaast worden respondenten niet altijd geïnformeerd wanneer een contactpersoon vertrekt, in sommige gevallen is de begeleider zonder aankondiging plotseling vervangen.

> “Wij hadden, vond ik, een hele goeie. Ja, je raadt het al, die dacht ik kan mijn ei hier niet kwijt, ik ga terug naar mijn oude baan. Daar zijn we trouwens niet van op de hoogte gesteld ook niet. Dat ging, die was er gewoon en die was in een keer weg. Kwam niet meer terug, maar die was gewoon weg.”

> “Ik had niet, ik liep niet over van vertrouwen. Nee. Omdat die contactpersoon een paar keer verwisselde, zeg maar. Dan was er weer iemand anders en denk je, ja, nou, ik weet het allemaal nog niet zo.”

> “Nou, diverse keren achteraan gebeld en allerlei mensen als zaakbegeleiders gehad en van de ene naar de ander, maar ja, er gebeurde gewoon niks.”

Profiteren van sociaal netwerk

Een aantal respondenten geeft aan dat het hebben van de juiste contacten het traject kan versnellen. Respondenten die betrokken zijn bij organisaties zoals een woningbouwcorporatie, dorpscoöperatie of het Groninger Gasberaad, zijn vaak beter geïnformeerd en kunnen daardoor sneller schakelen. In enkele gevallen wordt ook direct contact gezocht met een burgemeester of wethouder, wat ertoe kan leiden dat bepaalde stappen in gang worden gezet of zaken sneller worden geregeld. Tegelijkertijd kan dit als oneerlijk worden ervaren, omdat niet iedereen over dergelijke contacten beschikt.

> “Dus wij waren wat meer ingelijfd bij de woningbouwcorporatie en dus ook meer op de hoogte van hoe het allemaal speelde.”

"Uiteindelijk had ik zelfs contact met de burgemeester en, nou ja, die heeft dan wel bepaalde stappen gezet. Maar ja, dan zit je al in het hoogste van de gemeente. Dat, ja, dat er dan niet een poppetje onder is die dan al iets in gang kan zetten, zeg maar."

"En ik heb zelf héél goed contact met de wethouder. Die kan ik zo bellen en die komt ook direct in actie en komt ook zelf direct enzo. Dus dat, dat is, er is geen afstand en er is geen stroperig gebeuren meer."

Bekende professionals

Het werken met bekende of lokale professionals wordt door respondenten als prettig ervaren. Dit zorgt volgens hen voor kortere lijnen en een soepeler verloop van het bouwproces. In sommige gevallen verloopt het traject hierdoor zonder problemen of vertragingen die anderen volgens hen wel ervaren. De mogelijkheid om zelf een aannemer of installateur te kiezen wordt ook als positief ervaren. Dit maakt het mogelijk om bouwvergaderingen bij te wonen en mee te denken over keuzes. Zelfs respondenten die zelf niet uit de regio komen, geven aan het fijn te vinden dat de aannemer wél lokaal gevestigd is.

"Het duurde toch bij een heleboel mensen lang en de afspraken waren soms moeilijk, of mensen die krijgen wat problemen met het bouwen. Maar dat, ja, wij hadden gewoon een eigen vertrouwde aannemer. Dus dat heeft echt goed geholpen dat we gewoon de mensen kenden en de lijnen kort waren."

"We konden zelf een aannemer uitzoeken. Nou ja, ik bedoel, die zit hier aan de andere kant van het Eemskanaal en die kenden wij goed. Dus ja, wij zijn bij alle bouwvergaderingen geweest en de tekeningen en alles zelf mee mogen uitzoeken. En die begeleider was altijd de voorzitter van de bouwvergaderingen. Dus ja, dat ging allemaal geel soepel."

"Wij komen hier niet vandaan. [...] Dus ja, ik heb geen idee. Hè, ik bedoel, dus wij hebben gewoon toen [naam aannemer] gekozen. Gewoon echt de dichtsbijzijnde."

Ervaringen met ondersteuning door instanties

Tevreden over de begeleiding

Een aantal respondenten deelt positieve ervaringen over de begeleiding en geeft aan tevreden te zijn over ontvangen steun. Zij spreken over bereikbare en betrouwbare professionals, die afspraken nakomen, snel reageren op vragen, en bijdragen aan een positieve ervaring. Respondenten waarderen het als professionals persoonlijk betrokken zijn, interesse tonen in hoe het met de respondent gaat en emotionele steun aanbieden.

> “Je hoort zo vaak van, ja, dan bel je de NCG en dan komt er niemand. Of het duurt heel lang. Maar hij was altijd te bereiken. [...] Dan konden we bellen of mailen of wat dan ook, ja, hij belde altijd terug. Hij mailde altijd. En hij kwam heel vaak. We hadden altijd afspraken met hem en dan kwam die weer even.”

Daarnaast wordt praktische ondersteuning en deskundig advies, bijvoorbeeld bij financiële vragen, als waardevol ervaren. Hier gaat het vooral om de begeleiding bij hulporganisaties zoals Stut en Steun. Respondenten waarderen de opvolging en communicatie gedurende het traject, er werd contact gehouden over de afronding van werkzaamheden en wijzigingen in begeleiders werden netjes doorgegeven. Dit samen maakt dat een aantal respondenten deze begeleiding als prettig en ondersteunend ervoeren.

> “Stut en Steun zijn we wel heel vaak heen geweest. En gewoon een beetje naartoe gaan. Even je verhaal kwijt en dan zeggen, hè, denk daaraan. Maar als we moeten helpen met de vergaderingen en de notulen dan komen wij langs. Dus dan voel je, door die club voelde ik me wel gesteund. En achteraf verleden jaar hebben ze nog gebeld. Hè, is alles afgerond? Iemand gaat van baan veranderen, die belt dan ook even heel persoonlijk op. Hè, ik ga van baan veranderen, ik wens je heel veel, maar die gaat het overnemen. Nou, dat is gewoon, nou, dan voel je je toch echt wel in de rug gesteund.”

Ontevreden over de begeleiding

In tegenstelling tot deze positieve ervaringen zijn er ook andere respondenten die aangeven niet altijd tevreden te zijn met de begeleiding vanuit instanties. Zij ervaren onvoldoende ondersteuning tijdens het proces. Volgens enkele respondenten zeggen instanties herhaaldelijk dat de mens centraal zou moeten staan en begeleiders naast de bewoners zouden moeten staan, maar is deze betrokkenheid in de praktijk niet altijd zichtbaar.

> “Het is elke keer, maken ze dezelfde fout en dan zeggen ze, het moet anders. De mens moet centraal staan. Je hoort gemeenteraadsleden roepen, we staan naast de bewoners. Maar als het zover is, is er niemand te vinden.”

Daarnaast benoemen respondenten dat goede begeleiding vooraf, tijdens en na de versterking soms ontbreekt. Ook geven sommige respondenten aan dat meldingen van nieuwe schades niet altijd worden opgevolgd. Dit tekort aan begeleiding wordt door sommigen als belastend ervaren. Respondenten geven aan dat dit kan leiden tot gevoelens van wanhoop en eenzaamheid, en het idee dat zij niet worden gehoord. In sommige gevallen ontmoedigt dit hen om het verwerkingsproces in te gaan.

> “Maar goede begeleiding vooraf, tijdens en ook na die tijd, is er niet of nauwelijks. Waardoor mensen dus soms zo wanhopig worden, dat ze het gewoon niet meer zien zitten.”
>
> “Wat je ziet is dat je echt zo alleen bent gelaten. Nou, zoek het maar uit. Hier is geld.”

Hoewel respondenten erkennen zelf verantwoordelijk te zijn voor hun beslissingen, hopen zij toch wel op meer ondersteuning en advies vanuit de instanties. Er wordt benoemd dat passende hulp soms pas beschikbaar is nadat situaties zijn geëscaleerd. Dit roept frustratie op, omdat respondenten vinden dat ook al preventief goede begeleiding beschikbaar moet zijn, om stress en verdere problemen te voorkomen.

> “Het moest echt helemaal misgaan voordat we daar terecht konden. Dat je dan pas geholpen wordt, dat vond ik wel heftig eigenlijk. Hè, van je had

eigenlijk ook preventief kunnen zorgen, dat hè, dat de bewoners niet zoveel stress hebben, zeg maar."

Geen oog voor emotionele impact

Er wordt volgens respondenten soms weinig rekening gehouden met de emotionele impact van het versterkingstraject. Zij ervaren dat vaak geen oog is voor hun persoonlijke situatie en ze er daardoor vaak alleen voor stonden. Daarnaast benoemen respondenten dat het proces van verhuizing extra belastend kan zijn wanneer dit niet vrijwillig gaat. Volgens hen wordt de emotionele impact vaak onderschat, waardoor gevoelens en stress onvoldoende worden erkend of ondersteund.

"Ja, want er werd niet echt over nagedacht. Wat ik allemaal meemaakte. En ik was daar alleen."

"Men heeft echt gewoon, ik denk, weinig mensen door wat voor impact of het heeft. Het is niet het verhaal van een schilderijtje. En verhuizen is natuurlijk altijd een gewenningsperiode. Maar je gaat verhuizen meestal omdat je dat zelf wil."

Onkunde professionals

Ook uiten sommige respondenten teleurstelling over de deskundigheid en vaardigheden van sommige professionals die betrokken zijn bij het versterkingstraject. Respondenten zijn van mening dat bepaalde professionals onvoldoende kennis of opleiding hebben om hun werkzaamheden goed uit te voeren, bijvoorbeeld bij schade-experts of bouwcoördinatoren die toezicht moeten houden op de bouw. Zo wordt vermeld dat sommige bouwcoördinatoren soms weinig bouwkundige kennis hadden, waardoor het toezicht op de werkzaamheden beperkt was. Respondenten ervaren ook discrepanties tussen wat in rapporten als aardbevingsschade werd gepresenteerd en wat andere bouwkundigen waarnemen. Kortom, de werkmethodes van sommige professionals worden soms als onkundig of gebrekkig ervaren.

"Toen het allemaal begon met de bouw, toen hadden we dus ook een nieuwe coördinator van de NCG. En dat was een hele lieve, aardige, zachte man. Veel te zacht voor dat bouwbedrijf. En hij had ook geen verstand van bouwen. En dan hadden we nog een ander figuur van de NCG, die moest toezicht houden

op de bouw. Nou, hij was al zo'n joker. Vriendelijke man, niks mis mee. Maar hij kon helemaal geen toezicht houden op de bouw. Die snapte er ook geen bal van."

"Het meest fnuikende vond ik dat wij op een bepaald moment, maar dat had te maken met de IMG, toen kregen we hier een schade-expert en ik sprak met die man. Ik zeg, wat heb je hiervoor gedaan? Hij zegt, ik was timmerman. Ik zeg, timmerman? Hoe kom je hier dan bij? Hij zegt, dat ging niet meer, maar ja, toen kwam ik bij uitzendbureaus en toen zeiden ze je kan wel schade-expert worden. Ik zei, hoe? Wat voor basisopleiding heb je daarvoor gehad? Hij zegt, bijna niks."

Onmacht instanties

Sommige respondenten verklaren de ervaren onkunde en tekortkomingen bij instanties vanuit onmacht. Zij veronderstellen dat organisaties ook gebonden zijn aan strikte regels en politieke besluitvorming, waardoor professionals niet altijd de ruimte hebben om zelfstandig te handelen. Ook wordt genoemd dat instanties mogelijk te maken hebben met personeelstekorten. Volgens respondenten speelt daarbij mee dat het negatieve imago rondom de gaswinningsproblematiek het lastig kan maken om voldoende medewerkers, met name uit de regio, aan te trekken.

"Ik denk dat het IMG wel zijn best doet, maar dat daar toch een politieke, hoe moet ik dat zeggen, dat de politiek toch aan de touwtjes trekt. Die zijn ook maar met handen en voeten gebonden. En naar de buitenwereld is het natuurlijk een open instantie, maar het is natuurlijk niet zo. Zolang jij financieel afhankelijk bent van iemand, heeft diegene het toch voor het zeggen."

"Ze hebben gewoon te weinig mensen. Met alle respect hoor, ik bedoel als je in de provincie Groningen woont en je, en er zou een vraag komen, van hè, wil je bij het NCG werken of bij IMG werken. Er zijn niet veel die dat willen hoor, want dat heeft echt een negatieve klank."

8. Vertrouwen

Belangrijkste bevindingen

- Sommige respondenten hebben niet het idee dat de professionals naast de bewoners staan maar er tegenover en twijfelen over de intenties van de betrokken partijen.
- Een deel van de respondenten in een huurwoning noemt het lastige contact met woningbouwcorporaties en het gevoel dat ze niet altijd de belangen van de huurders op de eerste plek zetten.
- Een knelpunt tussen respondenten en professionals ligt voor een aantal respondenten in het verschil in leefwereld tussen de bewoners en de betrokken partijen.

Dit hoofdstuk beschrijft het thema vertrouwen, hierbij uitten de respondenten zich over de integriteit van de betrokken instanties en het verschil in leefwereld tussen de professionals en de bewoners.

Verhouding tussen instanties en bewoners

Professional tegenover bewoner

Sommige respondenten ervaren dat de professionals tegenover de bewoners staan in plaats van naast de bewoner. Respondenten benoemen dat ze moeten vechten tegen betrokken organisaties, soms zelfs tot aan de rechter toe. Een aantal respondenten ervaart dat de betrokken organisaties niet naast hen staan om de problemen rondom de gaswinning te verhelpen, maar dat ze tegenover de organisaties staan. Hierbij halen respondenten vooral aan dat de instanties een grote juridische afdeling hebben en dat er veel advocaten worden ingezet tegen de bewoners. Een van de respondenten benoemt dat dit het gesprek tussen bewoner en professional bemoeilijkte.

> “Nou, op een gegeven moment ga je die zienswijze inleveren. Nou, die wordt afgewezen. Nou, op een gegeven moment kom je terecht op de hoorzitting. Nou, dat zijn ook dingetjes, dat je denkt van: wat gebeurt hier? [...] Nou, daar zit je dan met z’n tweeën. Ik zie daar een advocaat, een jurist, een expert met een advocaat. Op een gegeven moment, we telden vijf advocaten.”

"Met de NAM was het natuurlijk in het begin ook één groot drama, want, ja, de NAM wou geen geld uitgeven, dus de NAM traineerde alles."

"Mijn grote bezwaar tegen de NCG is, en dat heb ik ook tegen die mensen gezegd die hier dan kwamen om de NCG te beoordelen, is dat hun structuur is verkeerd. Ze hebben daar een juridische afdeling zitten. En als je een vraag stelt, moet alles eerst voorbij de juridische afdeling. Dus ik heb al een keer gezegd van: wel leuk en aardig, maar juristen adviseren en jullie besluiten. Dus kijk: als iets wettelijk niet kan, dan kan het niet. Dat snap ik ook wel. Maar ze gingen alles juridificeren. Alles moest via de dinges, want het moest allemaal bekeken worden. Zelfs hoeveel spijkers er in de muur geslagen moeten worden. Daar gaan zij niet over. Dus, en dat maakte het gesprek ook wel heel erg moeilijk."

Een knelpunt dat door respondenten wordt gesignaleerd, betreft situaties waarin zij achteraf objectief gelijk blijken te hebben, maar de betrokken instanties dit niet erkennen. Dit gebrek aan erkenning resulteert in een gevoel van onrechtvaardigheid en onbegrip, met name omdat respondenten zich afvragen waarom er tijdens het proces zoveel weerstand is vanuit de betrokken organisaties. Hierdoor raken enkele respondenten gefrustreerd over waarom het nodig is dat de instanties daar zo moeilijk over doen.

"Daar hebben we ook wel vrij veel woorden over gehad of eigenlijk ook wel conflict over gehad met TCMG. Omdat TCMG in eerste instantie hun schade expert zei: dat heeft niets met aardbevingen te maken. Toen heb ik een contra-expertise aangevraagd. Die man, die zei, nou, dit is een schoolvoorbeeld van aardbevingsschade."

"Dat wordt door de NAM allemaal ontkent dat dat niet kon enzo. Maar we hebben dus StabiAlert sensoren, hadden wij in de boerderij en daarop is duidelijk te zien dat om 10 uur daar weer een ontlading is geweest. Dus we hadden keiharde bewijzen."

Organisatie tegenover bewoner

Een aantal respondenten spreekt ook over de mentaliteit van de betrokken professionals en organisaties. Sommige respondenten ervaren onwil bij de instanties om dingen op te lossen voor de bewoners en dat ze moesten strijden om hun gelijk te

halen. Daarbij ervaren enkele respondenten de betrokken instanties als machtiger dan zijzelf.

> “Dat is wel een stukje mentaliteit in een organisatie die ook wel heel dicht is. Dat is wel mijn gevoel en mijn ervaring is dat het echt hele gesloten organisaties zijn. Omdat ze natuurlijk veel kritiek krijgen. Dan wordt je ook, dan trek je de gordijnen dicht. Dat is een natuurlijke reactie van een organisatie denk ik. Maar dat is niet gezond, voor zo’n club, voor deze twee clubs. Want je bent er voor de mensen. Maar dat komt er niet uit.”
>
> “Dit ga je echt niet winnen. Ja, dat voelt ergens wel, nou, als het zo met grof, juridisch geweld erin geramd wordt. Dan heb je zoiets van, dit ga ik echt niet redden.”

In een aantal interviews komt naar voren dat respondenten kritisch zijn op hoe de betrokken organisaties communiceren over de financiële aspecten van het versterkingstraject. Hierbij noemen ze dat de organisaties primair gericht zijn op zo min mogelijk geld uitgeven. Respondenten benoemen dat het een strategie is van de organisaties om de uitgaven zo veel mogelijk te beperken. Hierdoor hebben ze vraagtekens bij de prioriteiten en de mate van commitment van de betrokken partijen om de respondenten goed te compenseren.

> “De Rijksoverheid is alleen maar bezig met hoe kan ik de kosten besparen? Hoe kan ik de discussie met de NAM zoveel mogelijk voorkomen? Hè, want die zitten natuurlijk continu in conflict met de NAM over wie de rekening moet betalen en hoe groot de rekening is. Dus ik snap wel dat daar ellende is, maar er wordt niet… Vanuit de Rijksoverheid, NCG en IMG wordt er niet geredeneerd vanuit het belang van de bewoner.”
>
> “Die norm is bijgesteld, daar zit natuurlijk ook… Dat is niet alleen maar omdat men de verwachting heeft dat er minder zware bevingen zullen volgen. Want dat kan niemand voorspellen. Hè, dat is gewoon iets wat niet voor, ja, dat is niet dan vast te stellen, omdat die bodem blijft in beweging. En hoe, dat is een raadsel. Maar het is natuurlijk wel een manier om te zorgen dat je een heel groot probleem uit de weg gaat.”

Geschaad vertrouwen

Respondenten vertellen dat ze in eerste instantie vertrouwen hadden in de betrokken organisaties, maar dat dit vertrouwen in sommige situaties geschaad werd. Hierdoor vinden sommige respondenten het moeilijk om nog vertrouwen te hebben in een goede afloop. Hierbij merkt een van de respondenten ook op dat het jammer is dat ze er zo over zijn gaan denken.

> “Stuk voor stuk hebben ze gezegd wat je wilde horen, maar gedaan wat je niet wil gedaan hebben eigenlijk. Ja, vooral jammer dat je daar zo over gaat denken.”
>
> “Toen kwamen we wat hoger in de organisatie en toen kregen we één kracht toegewezen. Nou, dat leek eerst een hele aardige man en je hebt ook gewoon vertrouwen. Nou, die man, die loog nou te barsten. Dat hebben we later ervaren.”

Woningbouwcorporatie

Een aantal respondenten in een huurwoning benoemt het gevoel dat de woningbouwcorporatie niet altijd voor de belangen van de huurders gaat. Enkele respondenten geven aan dat ze zich niet gesteund voelen door de woningbouwcorporatie en dat ze het idee hebben dat ze vooral bezig zijn met de financiële kant van de versterkingstrajecten.

> “Die moeten er echt meer voor de huurders er zijn. Maar die zijn er meer voor hun eigen portemonnee, denk ik.”
>
> “Ze hebben er niks mee gedaan. Dus ja, zo ging het eigenlijk elke keer dat als je wat had. Ze waren wel adequaat om schade op te nemen, want ze werden er zelf volgens mij niet slechter van als ik de bedragen zag.”

Leefwereld professional en bewoner

Een deel van de respondenten merkt dat professionals op een andere manier naar de problematiek kijken dan bewoners. Respondenten noemen dat professionals vaak uitgaan van een ‘papieren werkelijkheid’. Dit leidt bij de respondenten tot onbegrip en frustratie. Zoals een van de respondenten vertelt dat ze met allerlei professionals om tafel zaten om het huis te bespreken vanaf papier, terwijl ze in de woning zelf zaten.

> “Dan zit je met de NCG, de constructeur, aannemer om tafel. Ja, en dan wordt er, hè, dan krijg je een, nou ja, zo’n rapportje wat hier ligt. En dan wordt er gediscussieerd over van, ja, maar die balk - die hebt zijn tekening voor liggen - maar die balk zit daar en die komt er uit, die ook. Ja, dan zit je in de woning, hè. Dus er werd een kwartier over gediscussieerd tussen de partijen onderling. Ik zeg, zullen we gewoon op staan? Ik zeg, we kunnen naar die balk toelopen hè. Ik zeg, we doen deze deur open en ik zeg, we zien ze allemaal zitten. Ik zeg, jullie discussiëren nu van papier wat je zo kunt bekijken.”
>
> “Maar ik denk, daar zijn dus mensen die van achter hun bureau dat beslissen. Ja, dat is echt papieren werkelijkheid.”

Daarnaast noemen enkele respondenten dat het af en toe voor bewoners ingewikkeld of nieuw is en daardoor soms lastig te volgen. Respondenten geven hierbij aan dat ze niet dezelfde kennis hebben als de professionals of dat ze niet gewend zijn om op een bepaalde manier met elkaar te overleggen.

> “Maar als je in dat traject zit, dan is het ook weer vergaderingen, dan zitten de heren bij mekaar, regel 18, heb jij die nog scherp? Regel 18, is die nieuw? Daar zit je dan als burger erbij, tussen de experts, die eerst nog even in de vergadering gaan afstemmen of ze in dezelfde wereld zitten.”
>
> “Wij hebben nog wel door de coronatijd, dan zit je voor een laptop, een soort vergadering, zeg maar, met buren die er ook voor zaten. Maar toen had ik zoiets van, nou, dan zien ze mij. Dat was zo vreemd. En er was iemand aan het woord, een andere bewoner, zeg maar. Dan zag ik die weer. Ik denk, oh ja, ze zien mij er dan ook zitten. Dus, dat ben je niet gewend.”

Een andere manier waarop respondenten een verschil in leefwereld ervaren tussen bewoners en professionals, is de manier waarop ze omgaan met de impact van de werkzaamheden aan de woning. Volgens respondenten blijkt dat professionals soms op een afstandelijke wijze spreken over kwesties die voor respondenten emotioneel of praktisch ingewikkeld zijn. Deze verschillen in benadering en ervaring leiden bij enkele respondenten tot een gevoel van onbegrip en onvoldoende erkenning van de daadwerkelijke leefwereld van bewoners.

> “Het gaat ook om je eigen onroerend goed, maar ja, ik heb gewoon het gevoel dat mensen die het behandelen daar, ja, daar een beetje anders tegenaan kijken. Ja, het is hun werk. Ik heb ook altijd gezegd, ik werk om te leven, ik leef niet om te werken. Dus dat zullen die mensen ook wel doen.”
>
> “Je wist niet waar je aan toe was en dan konden ze van de wooncorporatie wel zeggen, van ah, ga maar gewoon alles verven. Ja, hun zitten er niet in. Dus ik denk, dat ga ik niet doen, want wie weet met een jaar... En dan heb ik alles voor niks gedaan.”

9. Gevoel van thuis

Belangrijkste bevindingen

- Respondenten geven aan dat hun huis en spullen veel emotionele waarde hebben, daardoor heeft het veel impact als deze verdwijnen of tijdelijk verlaten worden.
- Respondenten die na versterking weer in een nieuwe of versterkte woning terugkwamen, moesten vaak eerst even wennen aan hun nieuwe huis en hoe het veranderd is. De meeste respondenten zijn ondertussen weer gewend.
- Een groot deel van de respondenten is tevreden over de versterkte of nieuw gebouwde woning. Een deel geeft aan dat de woning erop vooruit is gegaan.

Dit hoofdstuk beschrijft het thema gevoel van thuis waar de respondenten over spreken in de interviews. Hierbij gaat het over de emotionele impact van het verhuizen of zien verdwijnen van de woning, maar ook het weer wennen in een nieuwe woning. Daarnaast gaat het over de tevredenheid van de respondenten over het nieuwe huis waarin ze wonen.

Emotionele impact

Respondenten geven aan dat het veranderen of verdwijnen van hun woning een duidelijke emotionele impact heeft. Voor veel respondenten is hun thuis meer dan een gebouw, het is een plek waar jarenlang is gewoond, gewerkt en geleefd. Sommigen hebben tientallen jaren in dezelfde woning doorgebracht, deze zelf laten bouwen of zelf veel dingen verbouwd. Hierdoor is de woning verbonden met persoonlijke inzet, maar vooral ook met herinneringen en een stukje gezinsgeschiedenis.

> “Kijk, het is, uiteindelijk is het wel je thuis, je veilige haven, de plek waar je bijna alles herbeleeft. Wij hebben daar 23 jaar gewoond. Als ze dat op een gegeven moment op een dusdanige manier aan gaan vliegen en uiteindelijk op gaan pakken, verbouwen gaan, noem het maar op, het doet wel iets met je, ondanks dat het een huurwoning is. Het doet toch iets met je. Want die

slaapkamers, die woonkamer, noem het maar op, daar heb je herinneringen. En die worden in één klap. Oh, dit moet eruit, dat moet eruit."

Ingrijpende veranderingen, zoals het verwijderen van delen van de woning of volledige sloop, worden hierdoor als verlies ervaren. Respondenten beschrijven dat het pijnlijk is wanneer er "happen" uit de woning worden gehaald of wanneer volledige delen verdwijnen, bijvoorbeeld een bovenverdieping waar kinderen zijn opgegroeid. In sommige gevallen wordt het afbreken van de woning zelfs ervaren als het moeten achterlaten van een stukje herinnering en geschiedenis van het eigen leven.

"Toen hebben we hier een prachtig huisje laten bouwen. Gewoon voor ons tweetjes, want we hebben geen kinderen, dus dat was gewoon, ja, fantastisch. En dat deed heel zeer toen daar de eerste happen uit gingen."

"Dan krijg je de boodschap, de hele bovenverdieping gaat plat. Alleen het dak blijft zitten, maar alle wanden, alle kamers gaan er boven uit. En dat gaan we weer dan, we gaan het wel weer opnieuw allemaal neerzetten. En indelen zoals jullie dat willen hebben. En weer terugbrengen zoals het was. Maar dat was natuurlijk wel even slikken. Van, alles wat je zelf, hè, waar je kinderen zijn opgegroeid. En alles is gewoon, gewoon weg, hè."

"Wat mij heeft aangegrepen was dat het huis werd afgebroken. Ja, dat heeft me wel aangegrepen, want je laat gewoon je hele oude leven achter. Het wordt allemaal anders."

Respondenten geven ook aan dat zij sterk gehecht zijn aan specifieke elementen en de oorspronkelijke sfeer van hun woning. Originele vloeren en karakteristieke details dragen bij aan het gevoel van thuis en vertrouwdheid. Tegelijkertijd beschrijven sommige respondenten dat hun thuis door de versterking en aanpassingen is veranderd en dat er zichtbare sporen of 'littekens' zijn ontstaan. Deze veranderingen maken dat de woning anders aanvoelt dan voorheen.

"Het hele huis zit vol met littekens. Overal zie je, als je goed kijkt, als je met, als je zit en je zit televisie te kijken, dan zie je dit en dan zie je dat. Ja, daar moet je het maar mee doen."

Ook de manier waarop er over een mogelijke sloop of ingrijpende veranderingen wordt gecommuniceerd, ervaren respondenten niet altijd als prettig. Zo kreeg iemand het advies om geen onderhoud meer te verrichten omdat de woning mogelijk gesloopt zou worden. Dit wordt door sommigen als bot en ongevoelig ervaren, waardoor zij het gevoel krijgen dat de emotionele waarde van de woning, en daarmee hun thuisgevoel, onvoldoende wordt erkend. Dit roept bij enkele respondenten zelfs boosheid en andere emoties op.

> “Toen kregen we voor het eerst bezoek van mensen van het NCG, die zeiden toen van, jullie doen er verstandig aan om even niet meer te investeren in jullie huis. Geen onderhoud meer te plegen enzo. Want het kan zomaar zijn dat dit huis plat gaat. Dat was niet zo’n hele leuke boodschap. Dat vonden wij ook niet leuk, want het was absoluut niet onze bedoeling dat het huis plat zou gaan. Wij hebben juist dat huis gekozen om te gaan wonen. Dus wij dachten ook op dat moment van, ja, wat moeten wij hiermee?”
>
> “Daar werd mijn man dus heel erg boos van, hij zegt, potverdorie, hij zegt, hier heb ik 40 jaar mij kapot voor gewerkt. Hè, dit is ons eigen huis en ze gaan mij dit gewoon afpakken.”

Wennen aan de nieuwe woning

Respondenten geven aan dat het na de versterking tijd kost om te wennen aan de vernieuwde woning. In het begin voelt de woning voor sommigen niet meer als hun eigen thuis. Het duurt even om te wennen aan de veranderingen in indeling, afwerking en uitstraling, bijvoorbeeld de overgang van een compact huis met karakter naar een strakker en stiller huis. Ook praktische aspecten, zoals koken, worden hierdoor anders ervaren. Daarnaast speelt mee dat gedurende het proces regelmatig mensen over de vloer komen en dat respondenten in sommige gevallen veel nieuwe meubels aanschaffen, waardoor de woning eerst nog onwennig aanvoelt. Respondenten geven aan dat dit gevoel van thuis even tijd nodig heeft, maar dat de woning op den duur wel weer als thuis begint te voelen.

> “Echt, dat heeft zeker één jaar geduurd. Ja, ik moest overal aan wennen, overal aan wennen. Dat was… Ons oude huis was wat compacter, wat… Ja, ik weet niet hoe ik het eigenlijk uit moet leggen. Het voelde gewoon niet mijn eigen.”

"In het begin was het wennen. Gigantisch. Is dit je huis nog wel? Ja, het was oud en het was allemaal een beetje, ja, een beetje een kraakje hier, een scheurtje daar. Nou is alles schoon. Zeer strak, weet je wel. Daar moeten wij een beetje aan wennen."

"Nu wel na vijf jaar, zeker wel. In het begin moet je natuurlijk nog wennen en heel anders koken en, hè, heb je inductie of... Er is natuurlijk een heleboel veranderd, maar dat went gauw."

Sommige respondenten zijn meteen alweer gewend in hun nieuwe thuis, zij geven aan dat de woning meteen weer goed aanvoelde. Andere respondenten zeggen dat ze even nodig hadden om te wennen aan de nieuwe woning, maar voelen zich uiteindelijk ook weer thuis in hun eigen woning.

"Eigenlijk met vijf jaar is ook wel weer, ja, dan ben je toch, ja, dan ben je helemaal gewend wel weer."

"Op moment dat wij hier ingetrokken zijn, we zijn verhuisd, en op de dag dat we 's avonds hier op de bank zaten en de lampen hingen. Als wij verhuizen, dan zijn we rond half één, dan moet alles over zijn. Daarna is het een kwestie van lampen ophangen, dat soort dingen. En wij hadden 's avonds al gelijk gezegd van, nou nou, wij voelen ons hier thuis."

Enkele respondenten geven aan dat het thuisgevoel in de woning nooit is verdwenen. Zij geven aan zich niet anders te voelen over hun thuis tijdens of na de versterking.

"Ja, maar we hebben ons nooit niet thuis gevoeld."

Tevredenheid nieuwe woning

Een aantal respondenten benoemt dat ze tevreden zijn met de nieuwe woning. Respondenten vertellen dat ze de woning prettig vinden om in te wonen en trots zijn op het eindresultaat. Een enkele respondent noemt ook de stevigheid van de nieuwe woning en dat ze nog geen nieuwe schade hebben in de nieuwe woning.

> “Ja, op zich is dit een prima woning, hoor. De constructie, dat is geweldig, staalconstructie. We hebben nog geen één scheurtje, niks.”
>
> “Het is een schitterend huis. Je zult mij er geen kwaad woord over horen.”
>
> “Het is een mooi huis hoor. En als we visite krijgen dan word ik wel enthousiast. Dan zegt de visite, oh, wat mooi dit en wat mooi dat.”

Daarnaast geven sommige respondenten aan dat ze vinden dat de woning erop vooruit is gegaan. Respondenten noemen dat ze tevreden zijn dat ze de woning hebben kunnen maken zoals ze willen en bepaalde dingen hebben verbeterd aan de woning.

> “Nog mooier als voor die tijd, want het was al mooi, zeg ik altijd, maar het is nou nog mooier. Een mooie nieuwe keuken erin, alles gewit en spic en span. Nieuwe vloerbedekking zelfs.”
>
> “We genieten nog steeds heel erg. Dit is dezelfde plek, maar het huis is natuurlijk wel… Kijk, je hebt nou geen drempels, geen opstapjes. En in oude huizen heb je dat natuurlijk wel. En dat is voor ons nou, veel fijner nou. Met ouder zijn, dan ja, is dat ideaal. Ja, het is ook wel praktischer ingedeeld.”

10. Discussie

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen beantwoord die de basis vormden voor het onderzoek. Daarna volgt een reflectie op de resultaten en worden enkele aanbevelingen gedaan om het versterkingsproces minder stressvol te maken en de psychosociale gevolgen te beperken.

Beantwoording onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag 1. Hoe hebben respondenten hun beoordelings- en/of versterkingstraject ervaren, is dit anders voor respondenten van wie het huis is versterkt dan voor respondenten van wie het huis op norm is verklaard?
Respondenten ervaren het traject vaak als complex, bureaucratisch en traag, met frustratie over fouten, juridische procedures en wisselende contactpersonen. Daarnaast is er frustratie over de inzet van financiële middelen en de ervaring van sommige respondenten van de verspilling van geld. Dit geldt voor zowel respondenten van wie het huis is versterkt als voor respondenten van op norm verklaarde huizen. Respondenten van wie het huis is versterkt, zien daarnaast ook voordelen zoals verbeteringen aan de woning, onderhoud of energiebesparende maatregelen, en levensloopbestendigheid.

> *Onderzoeksvraag 1a. Ervaren zij specifieke gevolgen die niet in de keten zijn weergegeven?*
> De meeste ervaren gevolgen zijn te plaatsen binnen de ketenelementen, zoals procedurele last, verlies, erkenning en psychosociale impact. De interviews geven hier verdieping aan. Respondenten benoemen daarnaast de impact op gezins- en relatieverhoudingen, het verlies van het gevoel van 'thuis', de behoefte aan meer regie over het traject en blijvende fysieke klachten. Deze aspecten zijn voorbeelden van verlies. De interviews geven bovendien inzicht in de persoonlijke context en geschiedenis van geïnterviewden die invoelbaar maken waar ervaringen vandaan komen.
>
> *Onderzoeksvraag 1b. Welke gevolgen zijn voor hen het meest ingrijpend of belastend?*
> Het meest ingrijpend lijken frustratie en boosheid over het proces, fysieke en mentale klachten, verstoring van het gezinsleven, en het gevoel van verlies of tijdelijke afstand van hun woning en persoonlijke spullen.

Onderzoeksvraag 2. Wat is de invloed van de beoordeling op het gevoel van veiligheid in de woning voor bewoners in een woning die op norm is verklaard?
Respondenten van wie de woning op norm is verklaard ervaren dit in sommige gevallen als een bevestiging van het gevoel dat ze al hadden, dat ze zich niet onveilig voelden in de woning. Daarnaast benoemen respondenten van wie de woning op norm

is verklaard ook dat ze ondertussen wel nadenken wat de gevolgen kunnen zijn van een zware beving en nemen in sommige gevallen ook voorzorgsmaatregelen hiervoor. Enkele respondenten zijn ook nog in bezwaar tegen de beoordeling van hun woning, wat laat zien dat ze het niet eens zijn met de beoordeling dat er niets in hun woning versterkt hoeft te worden.

Onderzoeksvraag 3. Welke gevolgen zijn er nog merkbaar in het leven van respondenten nadat de versterking van hun woning is afgerond?
Respondenten ondervinden soms blijvende fysieke en mentale klachten. Sommige gezinnen ervaren nog spanningen of kunnen over bepaalde onderwerpen nog niet praten met alle leden van het gezin. Een deel van de respondenten moest wennen bij terugkeer naar de versterkte woning. De meeste respondenten zijn uiteindelijk tevreden over hun verbeterde woonsituatie, zowel over de fysieke verbeteringen in de woning als het teruggekeerde gevoel van veiligheid.

Onderzoeksvraag 4. Welke aanknopingspunten biedt dat om beleid en uitvoering te verbeteren voor respondenten waarvan de huizen nog versterkt moeten worden?
Verbeterpunten die naar voren komen uit de interviews zijn: betere begeleiding en communicatie, continuïteit van (bij voorkeur deskundige en meedenkende) contactpersonen, aandacht voor emotionele impact, meer regie en betrokkenheid van respondenten bij het traject. Daarnaast blijken vertrouwen en het overbruggen van verschillen tussen de leefwereld van respondenten en professionals ook van belang. In de tijdelijke huisvesting is het voor respondenten prettig als er rekening kan worden gehouden met specifieke wensen. Het huisvesten van buren bij elkaar wordt ook als positief ervaren. De mogelijkheden om woningverbeteringen, onderhoud en energiemaatregelen mee te nemen worden positief ervaren.

Reflectie en conclusie

Dit onderzoek laat zien dat het versterkings- en beoordelingsproces voor respondenten meer was dan een technisch of bouwkundig traject. Respondenten ervaren het proces soms als ingewikkeld, intensief en emotioneel belastend, waarbij niet altijd ervaren wordt dat de betrokken professionals hier oog voor hadden. Uit de interviews komt vooral de procedurele last, het regieverlies en de emotionele impact door frustratie en boosheid naar voren. In sommige gevallen waren er ook fysieke en mentale gezondheidsproblemen.

Tegelijkertijd lijkt het dat het eindresultaat van de versterking ook perspectief kan bieden. Respondenten die verbeteringen aan hun woning ervaren, noemen meerwaarde in termen van comfort, duurzaamheid en toekomstbestendigheid. Veiligheid wordt door sommigen sterker gevoeld na versterking, maar de kern ligt toch vooral in meer erkenning, vertrouwen, vaste contactpersonen en controle over het proces. Het versterken van een woning kan uiteindelijk een positief resultaat geven,

waarbij het belangrijk is dat er rekening wordt gehouden met de context van bewoners, inclusief specifieke wensen en behoeften van de bewoners en van het gezin eromheen.

Het is belangrijk dat de ervaringen in dit rapport worden gebruikt om de dienstverlening in alle fasen van de versterking te verbeteren. Dat geldt voor de planning, uitvoering en nazorg van de fysieke werkzaamheden, waar in versterkingstrajecten vanzelfsprekend veel aandacht naar toe gaat. De bevindingen laten echter ook zien hoe belangrijk aandacht voor het mentale welbevinden van de bewoners van deze woningen is. Zij dienen in de voorbereiding, tijdens de uitvoering en na afronding goed te worden geïnformeerd en ondersteund. Ondanks de fysieke voordelen die bewoners herkennen, gaat het hier niet om een gewone verbouwing. Er is geen sprake van een vrijwillige keuze. De context wordt gekenmerkt door onzekerheid en onveiligheid. Daarom vraagt dit om een andere vorm van nazorg dan bij reguliere bouwwerkzaamheden.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen hebben we een aantal aanbevelingen opgesteld.

1. Aanbeveling voor NCG: sluit waar mogelijk aan bij de specifieke situatie en wensen van bewoners vóór, tijdens en waar nodig ook in de nazorg van hun versterkingstraject en geef hen ook eigen regie.

2. Aanbeveling voor NCG: Biedt mogelijkheden voor onderhoud, verduurzaming, of het levensloopbestendig maken van de woning tijdens de versterking.

3. Aanbeveling voor NCG: Zet zo veel mogelijk vaste contactpersonen in. Korte communicatielijnen met professionals bieden de meeste ondersteuning in het versterkingsproces en kunnen vertraging, misverstanden en ervaren stroperigheid in het proces verminderen. Zorg daarnaast voor zorgvuldige overdracht bij wisseling van contactpersonen en informeer bewoners persoonlijk bij een wisseling. Dit versterkt het vertrouwen.

4. Aanbeveling voor NCG en gemeenten: Behoud bestaande sociale netwerken tijdens tijdelijke huisvesting zo veel mogelijk. Straat- of buurtgerichte herhuisvesting is daar een mogelijke oplossing voor.

5. Aanbeveling voor de NCG, IMG, SNN, gemeenten en andere instanties met procedures waarmee bewoners te maken kunnen krijgen: Zorg voor een goede communicatie over beschikbare regelingen zodat alle bewoners er gebruik van kunnen maken. Biedt daarbij hulp voor bewoners die moeite hebben met aanvragen, zodat gelijke kansen worden bevorderd.

6. Algemene aanbeveling voor iedere partij die contact heeft met bewoners in versterking: Het blijft belangrijk de impact dat een versterkingstraject kan hebben op bewoners te erkennen. Specifiek aandacht is nodig voor (vroege) signalering en ondersteuning bij depressieve of stressgerelateerde klachten om mogelijke langdurige effecten van de versterking en woningverlies te beperken.

7. Algemene aanbeveling voor iedereen die contact heeft met bewoners in versterking: Heb oog voor de persoonlijke geschiedenis van de bewoner en respect voor de emotionele waarde van woning en bezittingen.

Onderzoeksteam

De onderzoeksleiders van Gronings Perspectief zijn prof. dr. Michel Dückers (faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen en Nivel) en dr. Annette Scherpenzeel (Nivel). Naast hen werken drs. Sanne Berends (datamanager), drs. Marjolein Boendermaker (projectmanager), drs. Judith van der Molen en dr. Wout de Vries vanuit de RUG en dr. Babet Kanis, drs. Julie Penders en drs. Veerle Wilborts vanuit Nivel mee aan Gronings Perspectief als onderzoekers. Zij worden daarin ondersteund door Hilde Stulp (onderzoeksassistent). De coördinatie van het Groninger Panel is in handen van het Sociaal Planbureau Groningen, in het bijzonder drs. Femke de Haan en drs. Ewout van Spijker, onder leiding van drs. Marieke Seip.

De onderzoekers zijn volledig onafhankelijk in de uitvoering en de rapportage van het onderzoek. Alle rapporten zijn openbaar en zijn via de website www.groningsperspectief.nl toegankelijk voor bewoners en geïnteresseerden.

Het onderzoek wordt begeleid door een begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Nationaal Coördinator Groningen, Groninger Dorpen, de Groninger Bodem Beweging, Stut en Steun, gemeenten (Groningen, Het Hogeland en Eemsdelta), de provincie Groningen, de Veiligheidsregio Groningen, de GGD Groningen en het Instituut Mijnbouwschade Groningen. De begeleidingscommissie adviseert de onderzoekers bij het bepalen van de koers en de uitvoering van het onafhankelijke onderzoek. Daarnaast denkt een klankbordgroep van bewoners actief mee over onderwerpen en vragen vanuit het perspectief van bewoners. Een klankbordgroep van professionals geeft vanuit hun expertise en ervaringen feedback op ons onderzoek en denkt mee.

Referenties

Adams, G.G., MacMillan, L., Smith, T., Sharp, A., Casagrande, R. (2023). *Meta-Analysis on the Health Effects Resulting from Evacuation or Relocation.* Disaster Med Public Health Prep, 17, e538. https://doi.org/10.1017/dmp.2023.55

Adviescollege Veiligheid Groningen. (2023). *Adviesrapport Veiligheid van de gebouwen buiten de scope van de versterkingsoperatie*. Adviescollege Veiligheid Groningen. https://www.adviescollegeveiligheidgroningen.nl/documenten/2023/02/22/advies-over-veiligheid-van-gebouwen-buiten-de-scope-van-de-versterkingsoperatie

D'Amore, C., Lichtenberg, L., Kanis, B., Douma, F., Van der Molen, J., Berends, S., Boendermaker, M., Scherpenzeel, A. & Dückers, M. (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024: Gronings Perspectief fase 4*. Rijksuniversiteit Groningen.

De Vries, W., Wilborts, V., Kanis, B., Penders, J., Berends, S., Scherpenzeel, A., Van der Molen, J., Stulp, H., Boendermaker, M., & Dückers, M. (2026). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2025: Gronings Perspectief fase 4*. Rijksuniversiteit Groningen.

Dückers, M. (2022). *De beelden die ons bewegen, de voorspelbaarheid van de rampen die we samen creëren.* Diemen/Groningen: ARQ/Rijksuniversiteit Groningen.

Dückers, M. L., Baliatsas, C., Spreeuwenberg, P., Verheij, R. A., Reifels, L., & Yzermans, C. J. (2021). Immediate and long-term health impact of exposure to gas-mining induced earthquakes and related environmental stressors. European Journal of Public Health, 31(4), 715-721.

Dückers, M., Kanis, B., Van der Molen, J., Gerbecks, J., Boendermaker, M., Berends, S., & Stroebe, K. (2023). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2021 en 2022: Eindrapport Gronings Perspectief fase 3.* Heymans Instituut, Rijksuniversiteit Groningen.

Holmes, A. G. D. (2020). *Researcher Positionality: A Consideration of Its Influence and Place in Qualitative Research - A New Researcher Guide.* Shanlax International Journal of Education, 8(4), 1-10. https://doi.org/10.34293/education.v8i4.3232

NCG (2025). *Versterkingsopgave Rapportage Augustus 2025*. Nationaal Coordinator Groningen. https://www.nationaalcoordinatorgroningen.nl/documenten/2025/09/29/rapportage-augustus-2025

Okuzono, S.S., Shiba, K., Zhu, D.T., Oh, S., Hsu, Y., Yazawa, A., Hikichi, H., Aida, J., Kondo, K., Tiemeier, H. & Kawachi, I. (2025). *Disaster-related home loss, mental health, and risk of cognitive disability: causal mediation analysis using longitudinal data of disaster survivors*. American Journal of Epidemiology, 194 (12), 3501–3509. https://doi.org/10.1093/aje/kwaf208

Otsuyama, K. (2023). *How does the housing recovery and relocation process disconnect or reconnect neighborhood associations in disaster public housing? A mixed-method study of a tsunami-impacted city in Japan*. International Journal of Disaster Risk Reduction, 98. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.104091

Rozema, M., Van der Molen, J., Berends, S., Kanis, B., Boendermaker, M., Dückers, M. & Scherpenzeel, A. (2024). *Ouderen in het gaswinningsgebied: inzichten uit een kwalitatieve studie. Gronings Perspectief fase 4*. Heymans Instituut, Rijksuniversiteit Groningen.

Shui, A., van den Berg, G. J., Mierau, J. O., & Viluma, L. (2026). The impact of mining-induced earthquakes on mental health: Evidence from the dutch lifelines cohort study and biobank. Journal of Health Economics, 103118.

Stroebe, K., Kanis, B., Richardson, J., Oldersma, F., Broer, J., Greven, F., & Postmes, T. (2021). Chronic disaster impact: the long-term psychological and physical health consequences of housing damage due to induced earthquakes. BMJ open, 11(5), e040710.

Uscher-Pines L. (2009). *Health effects of relocation following disaster: a systematic review of the literature.* Disasters, 33(1), 1-22. https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2008.01059.x

Van der Molen, J., Rozema, M., Berends, S., Kanis, B., D'Amore, C., Boendermaker, M., Dückers, M., & Scherpenzeel, A. (2025). *Ondernemen in een bewogen context: Inzichten uit een kwalitatieve studie. Gronings Perspectief fase 4*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Bijlage 1 - interviewprotocol

1. Beschrijving situatie en invloed op uw eigen leven

Doel: in brede zin het in kaart brengen van de manier waarop de deelnemer te maken heeft met aardbevingsproblematiek, en specifieker de manier waarop hij/zij met versterking en schade te maken heeft.

- Op welke manier heeft u te maken met de gaswinningsproblematiek? Schade/versterking/beide?
- Op welke manier heeft u te maken met de versterkingsoperatie?
    - als huurder of als eigenaar
    - versterking of sloop/nieuwbouw
    - regulier traject of specifiek traject (bijzondere situaties, heft in eigen hand, eigen initiatief, bouwimpuls, eigenaar kiest bouwer, typologieaanpak, opname op verzoek)
    - Monument, karakteristiek pand, erfgoed?
- Bent/was u het eens met de beoordeling van uw woning?
    - Heeft u of uw buren een herbeoordeling aangevraagd? Wat waren uw afwegingen daarbij?
- Sinds wanneer? Waarmee begon dit voor u?
- Heeft u ook gebruikgemaakt van tijdelijke huisvesting?
    - Waar?
    - Zelf geregeld of door NCG?
    - Hoe lang heeft u in de THV gezeten?
- Zijn alle werkzaamheden naar uw mening afgerond aan de woning?

2. Impact

Doel: inzicht in hoe groot de impact van de gaswinningsproblematiek is op het eigen leven. Op welke manier speelde en speelt de versterking nog een rol? Voelen bewoners zich veilig of onveilig in hun woning na versterking? Wat heeft daar invloed op?

- Terugkijkend op de versterking:
    - Welk gevoel overheerst als u terugkijkt op de versterking van uw woning?
        - Waardoor? (door bevingen/onveiligheid of systeem/procedures etc)
        - Veranderd?

    - Hoeveel invloed heeft de gaswinningsproblematiek nu nog in uw dagelijks leven?
    - Heeft de versterking ook invloed gehad op uw relaties? (vb. spanning binnen het gezin)
        - Hoe is dat nu?
    - Heeft het ook financiële consequenties gehad? (financiële zorgen, belastingen, energielasten)
        - Hoe is dat nu?
    - Had u van te voren kunnen bedenken wat het allemaal betekent? Onverwachte gevolgen?
- Hoe beoordeelt u zelf uw (fysieke) gezondheid in relatie tot de gaswinning? Heeft u (chronische) gezondheidsklachten? Hoe beoordeelt u uw mentale gezondheid?
- Hoe gaat u om met de uitdagingen die de gaswinningsproblematiek met zich meebrengt voor u? Waar komt dat door? Wat zou u daarbij kunnen helpen?
- In hoeverre heeft u controle gehad op het verloop van uw versterkingstraject? Was dit voor u voldoende?
    - Hoe voelt u zich nu in uw woning?
        - Voelt u zich veilig in uw woning? Wat draagt daaraan bij? Voelt u zich nu veiliger dan voor de versterking van uw woning?
        - Voelt u zich thuis in uw woning?
        - Zijn er dingen in huis die u nu meer opvallen dan voorheen, die vroeger vanzelfsprekend voelden? (Denk bijvoorbeeld aan geluiden, geuren, licht, of hoe u zich beweegt in de ruimte)
        - Wat heeft u zelf gedaan (of zou u graag doen) om het huis weer echt van uzelf te maken? (Dit doelt op de acties die bewoners ondernemen om thuis te creëren (home-making).
        - Wat betekent het begrip thuis voor u?
    - Heeft u wel eens een aardbeving meegemaakt?
        - Hoe was dat voor u? Voelde u zich veilig?

3. Netwerk en steun

Doel: In beeld brengen van het netwerk en steun in de omgeving van de respondent. In hoeverre heeft de versterking invloed op de mate van steun uit de omgeving en op onderlinge relaties?

- In hoeverre ervaart u steun in het dagelijks leven?
    - Van wie?
    - Hoe heeft u deze steun ervaren tijdens uw versterkingstraject?
    - Had u meer of minder behoefte aan steun tijdens uw versterkingstraject?
- Kunt u praten over uw versterkingsproces?

    - Met wie?
    - Waarover?
    - Heeft u nu nog behoefte om te praten over uw versterkingstraject?
- Had u meer of minder contact met anderen? Zijn bepaalde relaties onder druk komen te staan tijdens de versterking? Zijn bepaalde relaties sterker geworden?
- Vragen als het nog niet aan bod gekomen is: Heeft u veel contact met familie/vrienden/buren? Heeft u behoefte aan meer contact? Kunt u, als u daar behoefte aan heeft, altijd bij iemand terecht (met uw problemen)? Voelt u zich eenzaam?
- In hoeverre bent u ondersteund door de betrokken instanties? Was dit voldoende? Heeft u nu nog ondersteuning van de betrokken instanties? Heeft u daar behoefte aan?

4. Impact op gemeenschap

Doel: Inzicht in de invloed van de versterking op de gemeenschap. Versterking kan de sociale samenhang bedreigen en conflicten veroorzaken maar door de collectieve uitdaging buurtbewoners ook juist samenbrengen. Wat zijn problemen en oplossingen volgens bewoners?

- Wat is de impact van de versterking op uw dorp of buurt?
    - Zijn/Worden er veel/weinig woningen versterkt? Fases?
    - Wat zijn uitdagingen voor uw dorp of buurt? Onderlinge omgang veranderd?
    - Voelt u zich thuis in uw dorp of buurt? Is dat veranderd?
- Hoe gaat uw dorp of buurt om met de uitdagingen die de versterking met zich meebrengt voor (de inwoners van) uw dorp of buurt? Waar komt dat door? Wat zou daarbij kunnen helpen?
    - Gezamenlijk en samenwerken: trekken buurtbewoners samen op? Wordt er samengewerkt?
    - Onderlinge steun? Hoe? (adviseren, praten, een luisterend oor bieden/krijgen, procesmatige of technische ondersteuning). Ervaart u zelf ook steun?
- Helpt u andere bewoners of heeft u ook andere bewoners geholpen in hun versterkingstraject? Weet u wat u kunt doen om anderen te helpen?
- Heeft de gaswinningsproblematiek invloed op de mate waarin buurtbewoners elkaar ondersteunen?
- Kunnen instanties nog iets doen om dorpen of buurten te helpen om met de uitdagingen om te gaan?

5. Vertrouwen

Doel: De kernvraag hier is in hoeverre deelnemers vertrouwen in overheden en instanties hebben verloren of behouden en waarom. Dit deel helpt om kwetsbaarheid/weerbaarheid in kaart brengen. Daarnaast willen we het vertrouwen in de toekomst in kaart brengen.

- Er zijn veel instanties bezig met het schadeherstel en de versterkingsoperatie (aannemers/uitvoerders, IMG, NCG, gemeente, overheid etc.). Met welke instantie heeft u de meest positieve ervaringen en waarom / met welke het minst en waarom? Heeft u vertrouwen in deze partijen?
- Is uw vertrouwen in de betrokken instanties veranderd over de tijd, en waarom?
    - In hoeverre heeft u vertrouwen in de toekomst? En hoe verwacht u dat het verder gaat (gaswinningsdossier en toekomst dorp of stad)?
        - Zijn uw verwachtingen over de toekomst veranderd door het rapport van de Parlementaire Enquêtecommissie en de maatregelen uit Nij begun?
        - Verwacht u dat u en uw omgeving erop vooruit gaan door de aangekondigde maatregelen?

6. Afronding

Tenslotte hebben we een paar algemene vragen over uzelf en uw eigen woonsituatie zodat we straks een indruk kunnen geven van wie we hebben geïnterviewd.

- Wat is uw voornaamste dagbesteding?
- Hoe lang woont u hier al?
- Woont u alleen of met anderen in dit huis?
- Heeft u zelf nog vragen? Of zijn er belangrijke punten die nog aan bod hadden moeten komen?

De beving van Zeerijp in november 2025:

Gevolgen voor gezondheid, emoties en veiligheidsgevoel van bewoners

Veerle Wilborts, Annette Scherpenzeel, Julie Penders, Babet Kanis, Wout de Vries, Judith van der Molen & Michel Dückers

De aardbeving bij Zeerijp heeft duidelijke gevolgen voor bewoners van het getroffen gebied. Wie de beving voelde of hoorde, had daarna gemiddeld een minder goede gezondheid, meer negatieve emoties en een lager gevoel van veiligheid dan degenen die de beving niet merkten. Dit onderzoek maakt deel uit van Gronings Perspectief, dat sinds 2016 de gevolgen van de gaswinningsproblematiek in Groningen volgt.

Aardbeving in de nacht

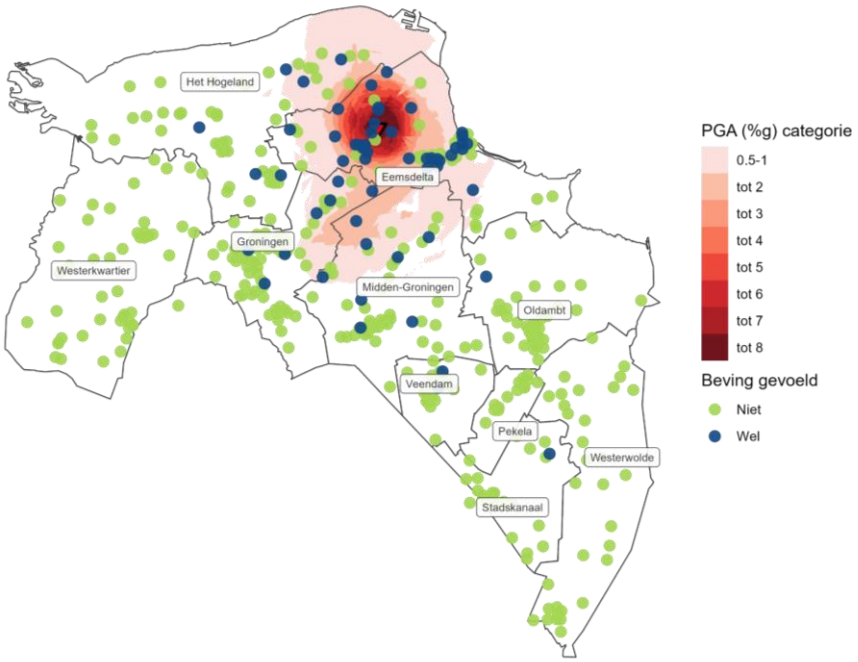
In de nacht van donderdag 13 op vrijdag 14 november 2025 vond in het Groningse Zeerijp een aardbeving plaats met een kracht van 3,4 op de schaal van Richter. Vroeg in de ochtend volgde nog naschok van 2,1.Door de geringe diepte van de bevingen en de klei- en veenrijke bodem in Groningen worden bevingen van deze kracht daar duidelijk gevoeld en veroorzaken zij relatief veel schade[1]. Vlak na de aardbeving heeft Gronings Perspectief een vragenlijst uitgezet onder deelnemers van het Groninger Panel. Een centrale vraag was of de respondenten de aardbeving hadden gevoeld of gehoord. Daarnaast gingen de vragen onder meer over gezondheid, emoties, het gevoel van veiligheid en zorgen.

Veel mensen rond het epicentrum hebben de beving gevoeld. Ook op plekken waar de grond weinig bewoog, merkten veel mensen de beving. Tegelijk hebben veel mensen dicht bij het epicentrum de beving niet gevoeld, mogelijk omdat zij sliepen. Dit is te zien in figuur 1. De blauwe stippen geven de respondenten aan die de aardbeving hebben gevoeld of gehoord (13,6% van alle respondenten). De rode kleur laat zien hoe sterk de grond bewoog op verschillende plaatsen. Omdat de schaal van Richter de effecten van bevingen in Groningen niet goed weergeeft, laten we hier de door het KNMI gemeten PGA (peak ground acceleration) zien[2]. Hoe donkerder de kleur, hoe sterker de schokkracht.

[1] Zie https://www.sodm.nl/vraag-en-antwoord/groningen/hoe-komt-het-dat-bevingen-zo-goed-gevoeld-worden-in-groningen

[2] Zie https://www.knmi.nl/kennis-en-datacentrum/achtergrond/shakemaps-voor-groningen

Figuur 1. Grondbeweging en plekken waar groepen respondenten de beving voelden.

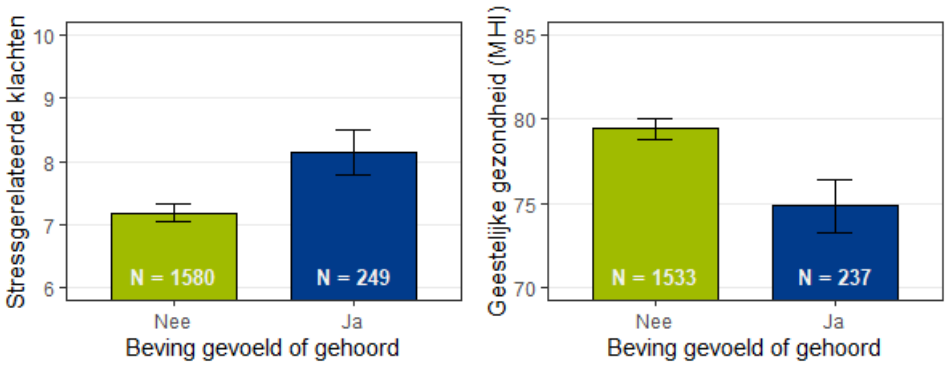

Noot: Locaties zijn gebaseerd op postcodegebieden. Om te voorkomen dat personen herkenbaar zijn, zijn respondenten samengevoegd in groepen van minimaal vijf op basis van nabijheid.

Gezondheid en emoties: de beving heeft impact

Bewoners die de beving hebben gevoeld of gehoord, voelen zich in de periode na de beving minder gezond dan degenen die dat niet hebben. Hun geestelijke gezondheid is lager, ze geven bijvoorbeeld aan zich minder gelukkig te voelen of somber te zijn. Ook ervaren bewoners meer stressgerelateerde klachten, zoals hartkloppingen, moeheid en duizeligheid (figuur 2).

Figuur 2. Stressgerelateerde klachten en geestelijke gezondheid na de beving.

Noot: In beide grafieken zijn de verschillen significant en gecontroleerd voor demografische kenmerken, schadegroep en al bestaande verschillen tussen de groepen.

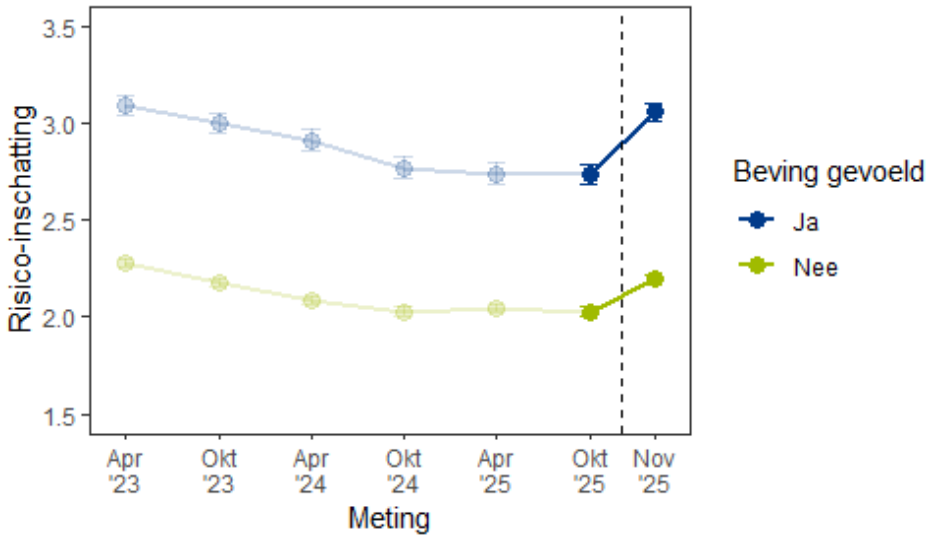
Ook op emotioneel gebied is een duidelijk verschil zichtbaar. Bewoners die de beving hebben gevoeld of gehoord, zijn in de periode na de beving minder hoopvol en voelen zich meer machteloos, boos, bang en verdrietig dan degenen die de beving niet hebben ervaren.

Zorgen over veiligheid in de toekomst

Respondenten die de beving hebben gevoeld of gehoord, voelen zich minder veilig dan degenen die de beving niet hebben gemerkt. Zij maken zich meer zorgen over toekomstige, mogelijk zwaardere bevingen en wat deze kunnen betekenen voor henzelf, hun huis en hun directe omgeving. Sommigen maken zich ook zorgen over het mogelijk hervatten van de gaswinning of over gaswinning in kleinere gasvelden.

Na de aardbeving is de risico-inschatting bij alle respondenten hoger dan ervoor (figuur 3). Het gaat hierbij om het risico om zelf een aardbeving mee te maken of gevolgen daarvan te ervaren, zoals schade aan het huis, financiële problemen of ingewikkelde procedures. Tussen april 2023 en oktober 2025 was er juist een lichte daling in de risico-inschatting. De trendbreuk na de beving is het sterkst bij respondenten die de beving voelden of hoorden, maar ook bij degenen die de beving niet bewust meemaakten steeg de risico-inschatting.

Figuur 3. Risico-inschatting vóór en na de beving.

Beschouwing

Ondanks het stoppen van de gaswinning in het Groningenveld komen aardbevingen nog steeds voor. Het onderzoek laat zien dat een zware beving zoals recent bij Zeerijp duidelijk effect heeft op hoe bewoners zich voelen, zowel lichamelijk als emotioneel.

Stressgerelateerde klachten, mentaal welzijn, negatieve emoties en zorgen over veiligheid zijn hoger bij degenen die de beving hebben gevoeld of gehoord, vergeleken met bewoners die de beving niet hebben gemerkt. Onzekerheid over nieuwe bevingen en mogelijke schade blijft aanwezig. Een gebeurtenis als deze laat zien hoe kwetsbaar het herstel is: vóór de beving begonnen respondenten het risico op een zware aardbeving en de gevolgen daarvan langzaam iets lager in te schatten, die verbetering was erna tenietgedaan. Gronings Perspectief blijft monitoren of deze positieve trend zich na verloop van tijd herstelt of onderbroken blijft, zodat duidelijk wordt hoe lang extra ondersteuning na een dergelijke beving noodzakelijk is.

Het onderzoek

Sinds 2016 wordt binnen het onderzoek Gronings Perspectief gemeten wat de impact is van aardbevingsschade onder de bevolking van de provincie Groningen. De Rijksuniversiteit Groningen en het Nivel werken hierin samen. Met vragenlijsten wordt gemeten hoe mensen in Groningen hun veiligheid ervaren, hoe ze risico's inschatten, hoeveel vertrouwen ze hebben in instanties en hoe gezond ze zich voelen (voor details over de vragen, zie de Vries et al., 2026). Vier dagen na de aardbeving bij Zeerijp van 14 november 2025 is een extra, tussentijdse vragenlijst uitgezet in het Groninger Panel. Respondenten hadden twee weken de tijd om de vragenlijst in te vullen. Deze factsheet is gebaseerd op de resultaten van die vragenlijst. In totaal werden 5943 respondenten uitgenodigd. Hiervan hebben 1993 respondenten de vragenlijst volledig ingevuld. Voor het volledige rapport van Gronings Perspectief over resultaten uit de vragenlijsten van 2025, zie de Vries et al. (2026).

Referenties

de Vries, W., Wilborts, V., Kanis, B., Penders, J., Berends, S., Scherpenzeel, A., van der Molen, J., Stulp, H., Boendermaker, M. & Dückers, M. (2026). De psychosociale impact van de gaswinnings- problematiek op de bewoners in 2025. Gronings Perspectief fase 4. Gronings Perspectief, 2026.

Meer weten

Meer informatie over Gronings Perspectief: ga naar https://www.groningsperspectief.nl/ of e-mail naar info@groningsperspectief.nl

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Wilborts, V., Scherpenzeel, A., Penders, J., Kanis, B., de Vries, W., van der Molen, J. & Dückers, M. (2026). De beving van Zeerijp in november 2025: Gevolgen voor gezondheid, emoties en veiligheidsgevoel van bewoners. Gronings Perspectief, 2026.

Opdracht Regeringscommissaris Hersteloperatie Groningen en Noord-Drenthe

Ten geleide

Waar kan ik bij helpen? Met die hoofdvraag ging ik de eerste weken langs bij inwoners, jongeren, maatschappelijke organisaties, Nationaal Coördinator Groningen, Instituut Mijnbouwschade, regionale overheden, Staatstoezicht op de Mijnen, Adviescollege Veiligheid Groningen, ministeries, de economische, sociale en verduurzamingsagenda en anderen.

Ik heb de afgelopen weken veel bevlogen mensen gezien en gesproken, die duidelijk het goede willen doen voor de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe. Maar de realiteit is ook dat het in Groningen en Noord-Drenthe beter kan en moet, want met name in het gebied dat nog steeds kampt met aardbevingen is er nog steeds teveel ellende. Met dit document werk ik de opdracht voor mij als Regeringscommissaris (RC) voor de komende tijd verder uit.

Deze opdracht volgt uit de door het kabinet vastgestelde profielschets[1] en de gesprekken die ik de afgelopen weken heb gevoerd. Ik heb gebruik gemaakt van de analyses en uitkomsten van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe, talrijke adviezen en rapporten – ook van maatschappelijke organisaties zoals het Groninger Gasberaad en de Groninger Bodembeweging – en onderliggende stukken en de gesprekken daarover met betrokkenen. In dit stuk benoem ik de thema's waar ik mee aan de slag wil. Ik ga met de betrokken partners bekijken hoe ik dat, samen met hen, verder kan brengen. Deze opdracht is tevens besproken in het Bestuurlijk Overleg Groningen op 22 juni 2026.

Mijn visie

De kern van mijn visie op de opdracht is dat ik wil helpen om de situatie voor mensen in Groningen en Noord-Drenthe te verbeteren. Te beginnen in het gebied dat het zwaarst is getroffen, waar nog steeds bevingen plaatsvinden en waar schade en versterking samenkomen. Ook wil ik bijdragen aan een beter toekomstperspectief voor de gehele regio. Ik ben er voor de Groningers en Noord-Drenten van nu en in de toekomst.

Nog teveel mensen wonen in onveilige huizen en nog niet iedereen heeft duidelijkheid over de eigen toekomst. Herstel van schade, het veiliger maken van huizen en het verbeteren van de samenwerking binnen en tussen overheden, uitvoeringsorganisaties en andere publieke en private partijen heeft prioriteit. Dat geldt ook voor het beter communiceren met inwoners en ondernemers in het gebied. Processen duren lang en zijn niet altijd voldoende navolgbaar. De uitvoering van schadeafhandeling en het veilig maken van huizen heeft een grote impact op het welzijn van mensen en het samenleven in straten, buurten en wijken. Dit doet een enorm beroep op de flexibiliteit en het incasseringsvermogen van inwoners en ondernemers, zowel in tijd als mentaal. De mentale gezondheid van de Groningers en Noord-Drenten heeft daarom blijvende aandacht nodig, ook na versterking en herstel, en in het bijzonder als het gaat om jongeren.

Het vertrouwen in de overheid is in Groningen en Noord-Drenthe blijvend en wezenlijk beschadigd. Herstel van dit vertrouwen en het verbeteren van de brede welvaart, vergt een lange adem en een overheid die woord houdt. Herstellen van schades en het veilig maken van woningen vragen om voortgang én om kwaliteit. De isolatieaanpak en de sociale en economische agenda's zijn bedoeld om inwoners in de regio een betere toekomst te bieden. Zij

---

[1] Profielschets Regeringscommissaris Hersteloperatie Groningen en Noord-Drenthe, gepubliceerd op 13-03-2026

vormen een belangrijk onderdeel van het antwoord op de ereschuld die Nederland aan de regio heeft. Met name bij de sociale en economische agenda is sprake van een marathon, geen sprint. Het vergt langdurig, koersvast vasthouden aan de uitvoering. Deze komt steeds meer op stoom. Een goede uitvoering van Nij Begun is gebaat bij rust, reinheid en regelmaat.

Het inlossen van de ereschuld aan inwoners en de regio vergt inzet van vele partijen. Het gaat om landelijke overheden, medeoverheden en uitvoeringsorganisaties, maar ook om inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De samenwerking tussen deze partijen heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld, maar loopt nog niet op alle thema's optimaal. Daar waar dit niet het geval is, wil ik aan de slag om te kijken waar en hoe ik deze partijen wel bij elkaar kan brengen om resultaten te boeken.

Er worden soms fouten gemaakt. Dat is onvermijdelijk. Maar hoe daar mee om te gaan, en daarover te communiceren, is wél te beïnvloeden. Het voorspelbaar en betrouwbaar handelen van organisaties en het nakomen van afspraken is daarbij cruciaal. Aanpassingen moeten goed doordacht zijn om te voorkomen dat voor het beeld stevig ingegrepen wordt, maar in de praktijk de uitvoering verder wordt gefrustreerd. Kortom, uitgangspunt is de huidige afspraken nakomen, de uitvoering daarvan en de communicatie daarover verbeteren. Grote beleidswijzigingen worden alleen geadviseerd als evident is dat deze de situatie voor de inwoners van de regio verbeteren.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe vormt een belangrijk moment om jaarlijks met inwoners, maatschappelijke partijen, uitvoeringsorganisaties en overheden te bespreken of de uitvoering van Nij Begun op koers ligt en waar moet worden bijgestuurd. En het is het verantwoordingsdocument richting de Tweede Kamer. Alleen als de kennis, kunde, inzet en ervaring van alle betrokkenen wordt benut, wordt Nij Begun een succes. Ik zie het als mijn opdracht om maatschappelijke organisaties, inwoners en jongeren net als regionale overheden, uitvoeringsorganisaties en het Rijk wezenlijke invloed en zeggenschap te geven over de uitvoering en keuzes over de maatregelen uit Nij Begun.

Ik ben zeer gemotiveerd om de komende periode samen met al deze partijen voor de mensen in Groningen en Noord-Drenthe verschil te maken.

Henk Nijboer

Wat gaat de regeringscommissaris doen?

Schade, versterken en verduurzaming

- De RC geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de minister om verbeteringen door te voeren.
- De RC signaleert knelpunten en rode draden uit gesprekken met bewoners, overheden, uitvoerders en maatschappelijke partijen en brengt deze onder de aandacht binnen en buiten Den Haag. De RC verdiept zich in de situatie van bewoners en ondernemers met langlopende en complexe problematiek, zoals ook is gevraagd door de Tweede Kamer[2], en in bewoners in het gebied waar schade en versterken samenkomen. Hierbij zal de RC niet optreden als behartiger voor individuele gevallen, maar patronen en knelpunten signaleren en bespreekbaar maken op het niveau van de uitvoering en het bestuur.
- De RC bevordert de samenhang en uitlegbaarheid van keuzes in het beleid en in de uitvoering. Hij stimuleert een goede samenwerking van alle partijen die samen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Agenda voor Herstel, en de partijen die samenwerken in de lokaal gevormde stuurgroepen. De RC draagt bij aan een bestuurlijke praktijk waarin afspraken worden nagekomen en inwoners beter weten waar zij aan toe zijn.
- De RC draagt bij aan een goede uitvoering van de regelingen voor verduurzaming, met prioriteit voor de gebieden waar de energiearmoede het grootst is.

Perspectief

- De RC fungeert als een ambassadeur voor de regio in Den Haag en Brussel. Daarbij brengt hij ook het goede en mooie van de regio actief naar voren. Naast ellende is er ook veel perspectief. Groningen en Noord-Drenthe hebben niet enkel problemen, maar hebben ons land ook veel te bieden.
- De RC stimuleert dat kennis en kunde die elders in Nederland beschikbaar is, ook gebruikt kan worden om de uitvoering van de Sociale en Economische Agenda's tot een succes te maken. De RC versterkt de aansluiting bij rijks- en Europese beleid. En andersom, Nederland kan ook leren van de successen in de regio.
- Het inlossen van de ereschuld van Nederland aan bewoners en de regio wordt ook door de RC bewaakt en vergt inzet van vele partijen. De RC stimuleert de samenwerking en de samenhang tussen de genomen maatregelen, zodat de maatregelen uit Nij Begun elkaar versterken.

Gesprekken en stellingname

- De RC gaat regelmatig in gesprek met Groningers en Noord-Drenten, en in het bijzonder jongeren. Hij is zichtbaar en aanspreekbaar in de regio, en houdt daar ook kantoor. De RC zorgt ervoor dat inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en (mede)overheden zich gehoord en gezien voelen, en dat hun stem doorklinkt in het beleid en in de uitvoering.

---

[2] Motie Kamerstuk 36 836 nr. 52

- De RC neemt deel aan de jaarlijkse en de bestuurlijke (voortgang)overleggen over de Staat van Groningen & Noord-Drenthe om te bevorderen dat de conclusies, aanbevelingen en verbeterpunten uit het rapport worden opgevolgd.
- De RC neemt publiek stelling waar behulpzaam en nodig. Dat betreft bijvoorbeeld het ongewenste effect van hernieuwde gaswinning uit het Groningenveld, maar ook de dreigende maatschappelijke perceptie dat 'het in Groningen allemaal wel meevalt'. Die perceptie dient weersproken te worden en in de juiste context te worden geplaatst. De parlementaire enquêtecommissie trok slechts drie jaar geleden harde conclusies. En dat was niet voor niets.

Hoe gaat de regeringscommissaris te werk? [3]

- De RC is benoemd door de minister, maar opereert onafhankelijk. Het bewaken van deze onafhankelijkheid is van belang om geloofwaardig te kunnen opereren in het belang van de inwoners van de regio.
- De RC geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de minister. Formele adviezen van de RC aan de minister worden door de minister aan de Tweede Kamer gezonden (en daarmee openbaar gemaakt).
- De RC neemt geen taken of bevoegdheden over van andere partijen. De NCG en het IMG vallen als dienst respectievelijk ZBO onder de verantwoordelijkheid van de minister. De regionale overheden zijn vanzelfsprekend autonoom. Maatschappelijke partijen en toezichthouders hebben alle hun eigen verantwoordelijkheden en functies. De minister blijft onverminderd politiek verantwoordelijk voor de uitvoering van Nij Begun.
- De RC wordt ondersteund door een compact (eigen) team van medewerkers. De RC zoekt in de uitvoering van zijn werkzaamheden nadrukkelijk de verbinding en samenwerking met medewerkers van de betrokken medeoverheden, uitvoeringsorganisaties, de teams rondom de Sociale en Economische agenda's en de Rijksoverheid.
- De RC neemt deel aan de onderraden, politiek-bestuurlijke overleggen en overleggen met directeuren-generaal waar het Nij Begun betreft.
- De RC vervangt de minister op diens verzoek, indien passend bij de uitvoering van zijn opdracht.
- De RC neemt actief deel aan het maatschappelijke en publieke debat.
- De standplaats van de RC is Groningen. Vanzelfsprekend is hij om de opdracht tot een succes te brengen ook veel in Den Haag en andere delen van Nederland (en Brussel).

---

[3] De functie van regeringscommissaris is uitgewerkt in Aanwijzingen inzake de instelling van de functie van regeringscommissaris

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000330240

Datum
7 juli 2026

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met

Bijlage(n)
13

Aan MBZK
Van HPG

nota

Tekenversies EK- en TK-brief Kabinetsreactie SvGND 2026

Aanleiding
Op donderdag 2 juli jl. heeft u de definitieve kabinetsreactie op de SvGND 2026 geaccordeerd, ter agendering in de RFL van 7 juli 2026. Na akkoord in de MR van 10 juli 2026 worden de brieven verzonden naar beide Kamers. Met deze nota worden de tekenversies van deze brieven aan u voorgelegd.

Geadviseerd besluit
Ondertekenen van de EK- en TK-brief met de definitieve kabinetsreactie op de SvGND 2026, ten behoeve van verzending na afloop MR 10 juli a.s.

Kern
- De kabinetsreactie op de SvGND 2026 is in de RFL van dinsdag 7 juli doorgeleid naar de MR van 10 juli.
- De kabinetsreactie is interdepartementaal afgestemd in de Hoogambtelijke Commissie Groningen op 15 juni 2026 en op 23 juni 2026 in de CFL.
- De verzending van de Kamerbrieven zal gepaard gaan met een persbericht. Dit wordt separaat aan u voorgelegd via Communicatie.

Informatie die niet openbaar kan worden gemaakt
Niet van toepassing.